

EXEMPLAR

HEINRICH SEUSE

Middelhoogduits naast Nederlands

Vertaling: Peter Freens

Sittard, 2020

De Nederlandse vertaling is uitgegeven
onder de Creative Commons licentie.
Sittard, 2020

Verantwoording:

De onderstaande tekst is een vertaling naar het Nederlands van het *Exemplar* van Heinrich Seuse.

Middelhoogduitse brontekst:

Heinrich Seuse, Deutsche Schriften, Hrsg. v. Karl Bihlmeyer, Stuttgart 1907.

De teksten bij de illustraties zijn uit:

Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, Ms. 2929.

Inhoud

Verantwoording:	2
Inhoud.....	3
Exemplar Proloog.....	4
Het leven van Seuse	7
Deel 1	7
Deel 2	108
Boekje van de Eeuwige Wijsheid.	209
Proloog.....	209
Deel 1	213
Deel 2	297
Deel 3: De honderd beschouwingen en gebeden	333
Boekje van de Waarheid	345
Brievenboekje.....	379
Illustraties: Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, <i>Ms. 2929</i>	418

Exemplar Proloog

Exemplar Proloog

**Diz ist der prologus,
daz ist dú vorred diss buoches.**

In disem exemplar stand geschriben vier guotú buechlú.

Daz erst seit úberal
mit bildgebender wise
von eim anvahenden lebene
und git togenlich ze erkennen,
in weler ordenhafti ein reht anvahender mensch
sol den ussern und den inren menschen richten
nah gotes aller liepsten willen.

Und wan guotú werk ane allen zwivel me wisent
und dem menschen neiswi reht sin herz erluphent,
me denn wort allein,
so seit es fúr sich an hin mit glichnusgebender wise
von mengerley hailigen werken,
dú in der warheit also geschahen.

Es sait von aim zuonemenden menschen,
wie er mit miden und mit lidenn und uebenne
einen durpruch sol nemen
durch sin selbs unerstorben vichlichkeit hin
zuo grosser loblichen heilikeit.

Wan och etlichú menschen sind,
dero sin und muot
na dem allernehesten und besten ze ervolgen ringet
und in aber underschaides gebestet,
da von sú veriert und verwiset werdent,
hier umb git es vil guoten underschaid
warer und valscher vernúnftkeiteit
und lert,
wie man mit rehter ordenhafti
zuo der blossen warheit eins seligen volkomen lebens sol komen.

Daz ander buechli ist ein gemeinú lere,
und sait von betrachtung unsers herren marter
und wie man sol lernen
inrlich leben und selklich sterben und des gelich.

Wan aber daz selb buechli
und etlichú me siner buecher
nu lange in verren und in nahen landen
von mengerley unkunnenden schribern und schriberin
ungantzlich abgeschriben sind,
daz ieder man dur zuo leite und dur von nam nach sinem sinne,
dar umb hat sú der diener der ewigen wiseheit
hie zuo samen gesezzet und wol gerihet,
daz man ein gereht exemplar vinde
nach der wise, als sú ime dez ersten von goten in luhten.

Daz dritt buechli,
daz da heisset daz buechli der warheit,
des mainung ist:
wan bi unsren ziten
etlichú ungelertú und doch vernúnftigú menschen
die hohen sinne der heiligen schrift
von den lerern verkerlich hain genomen
nah ire selbs eigem und wilden grunde,

**Dit is de proloog,
en dat is het voorwoord van dit boek.**

In dit exemplar zijn vier goede boeken bijeengebracht.

Het eerste boek handelt in zijn geheel
en op beeldrijke wijze
over het leven van een beginnende mens,
en toont in verholde vorm,
naar welke regels een waarlijk beginnende mens
de uiterlijke en de innerlijke mens moet ordenen
overeenkomstig Gods allerliefste wil.

En omdat goede werken zonder twijfel beter onderrichten,
en het hart van een mens op bijzondere wijze verheffen,
meer dan woorden alleen,
daarom geeft dit boek vooral op aanschouwelijke wijze voorbeelden
van menig heilig werk,
werken die waarlijk hebben plaatsgevonden.

Het handelt ook over de gevorderde mens,
hoe hij langs mijden, lijden en oefening
een doorbraak moet nastreven,
doorheen zijn onafgestorven dierlijke natuur
naar grote, lofwaardige heiligheid.

Er zijn mensen,
die in gedachten en gemoed
het allerdiepste en beste nastreven,
hoewel het hen ontbreekt aan onderscheidingsvermogen,
zodat ze dwalen en verkeerde wegen gaan;
daarom worden vele goede kenmerken gegeven
om ware van valse redeneringen te onderscheiden
en er wordt getoond,
hoe men naar juiste ordening
tot de loutere waarheid van een zalig, volmaakt leven zal geraken.

Het tweede boekje handelt over een algemeen onderwerp,
en bespreekt het lijden van Onze Heer,
en hoe men leren moet
innerlijk te leven en zalig te sterven, en soortgelijke zaken.

Omdat dit zelfde boekje
en meer van zijn boeken
al sinds geruime tijd in verre en nabije landen
door allerlei onervaren schrijvers en schrijfsters
op onvolkomen wijze overgeschreven zijn,
waarbij men naar eigendunk iets toevoegde of wegliefte,
daarom heeft de dienaar van de Eeuwige Wijsheid
ze hier bij elkaar gebracht en in de juiste volgorde gezet,
zodat men een deugdelijk exemplar aantreft
en zoals ze hem door God oorspronkelijk werden ingegeven.

Het derde boekje,
dat genoemd wordt 'het boekje van de waarheid',
beoogt het volgende:
omdat in onze tijden
sommige ongeleerde hoewel verstandige mensen
de hogere gedachten van de Heilige Schrift
zoals uitgelegd door de leermeesters, verkeerd begrepen hebben,
in overeenstemming met hun eigen opvattingen en ordeloze grond,

Exemplar Proloog

und sú och also hein angeschriben,
und nüt nach der meinunge der heiligen schrift,
so wiset es hie den menschen in den selben hoechsten sinnen
mit underscheid uf den rechten weg und uf die ainvaltigen warheit,
dú dar inne von got nach cristanlicher nemung gemeinet ist.

Daz vierd buechli,
daz da heisset daz briefbuechli,
daz sin geischlichú tohter och zesamen brachte
uss allen den brieven,
die er ir und andren sinen geischlichen kinden hat gesendet,
und si ein buoch dar us hate gemacht,
uss dem hat er genomen enteil dero brieven
und hat es gekurzet,
als man es hie na vindet.

Dez kurzen buechlis mainung ist,
daz es ein underlibi geb und ein lihtrung
eim abgescheiden gemuete.

Und dú himelschen bilde,
dú hie vor und na stand,
sind dar zuo núzz,
daz ein goetlicher mensch
in sinem usgang der sinnen
und ingang dez gemuetes
alle zit etwaz vinde,
daz in von diser valschen niederziehenden welt
wider uf zuo dem minneklichen got reizlich ziehe.

Es ist och ze wússen:
do die quaternen diss ersten sinnenreichen buoches
heinlich beschlossn lagen vil jaren
und dez dieners todes beitetten,
wan er sich in rechter warheit ungeren
dur mit bi sinem lebenne keinem menschen wolt offnen,

ze jungst do seit im sin bescheidenheit,
daz ze disen ziten
nah dem gegenwúrtigen lofe der abnemenden menscheit
besserr und sicherr weri,
daz daz buechli mit gotes urlob
wurdi geofnet sinen obren,
die wil er lepti
und er sich wol uf ellú stuk diser warheit versprechen koende,
denn na sinem tode,

ob joch daz also geveli,
daz etlichú unverstandnú menschen,
der rede nit ze ahten ist,
daz dú hier umb in verkerlicher wise
valsch urteil dar úber wurdin gebende,
die sin guoten meinung dar inne nit woeltin an sehen,
ald die von ir grobheit
kein bessers in in selber kunnen verstan.

Wan es moehti wol also sin ergangen,
daz es na sinem tode
den lawen und gnadlosen weri worden,
die kein erbet dur mit hetin gehabt,
daz es fúrbaz got ze lob begirigen menschen weri gemeinsamet,
und muesti also unnuzberlich sin vergangen.

Och moehti sin geschehen,
daz es blinden an der bekantnust ald den argen an dem gemuete
dez ersten weri worden,

en ze er aldus over geschreven hebben
en niet in de zin van de Heilige Schrift,
daarom wijst dit boekje de mens op diezelfde hoge gedachten,
hierbij de juiste weg volgend tot de eenvuldige waarheid,
zoals deze door God naar christelijke opvatting bedoeld is.

Het vierde boekje,
wordt genoemd 'het brievenboekje';
het bestaat uit wat zijn geestelijke dochter bij elkaar bracht
uit alle brieven,
die hij haar en andere van zijn geestelijke kinderen heeft gestuurd,
waarvan zij een boek heeft gemaakt,
waaruit hij vervolgens enkele brieven heeft genomen,
die hij inkortte;
men kan het hieronder vinden.

Dit ingekorte boekje beoogt
verkwikking en bemoediging te geven
aan een afgescheiden gemoed.

En de afbeeldingen van hemelse taferelen,
die men verspreid aantreft,
zijn daartoe dienstig,
dat een godzoekende mens
bij het uitgaan uit de zinnen
en het ingaan in het gemoed,
altijd iets vinden kan,
dat hem temidden van deze valse naar beneden trekkende wereld
prikkelt tot de minnelijke God hernieuwd weer op te gaan.

Ook moet men weten,
dat de katernen van dit eerste ervaringsrijke boek
jarenlang verborgen lagen,
wachtend op de dood van de dienaar,
want hij was waarlijk zeer terughoudend
zichzelf bij leven bekend te maken aan wie dan ook.

Tenslotte kwam hij tot het inzicht,
dat het in onze dagen
met de alomtegenwoordige neergang van de mensheid,
beter en veiliger zou zijn
het boekje, met Gods toestemming,
voor te leggen aan zijn oversten,
terwijl hij nog in leven was,
zodat hij beter voor de waarheid van elk onderdeel kon instaan
dan na zijn dood.

Het zou namelijk kunnen gebeuren,
dat sommige onwetende mensen,
op wier woorden men geen acht moet slaan,
op onverantwoorde wijze
daarover een verkeerd oordeel zouden gaan vellen,
omdat ze daarbinnen zijn goede bedoelingen niet wilden erkennen,
en door gebrekkelijkheid in henzelf,
niets kunnen begrijpen beter dan wat in henzelf is.

Want het was dan waarschijnlijk,
dat het na zijn dood
in handen viel van hen die lauw en zonder genade waren,
mensen die zich de moeite wilden besparen
het te delen met hen die godzoekend zijn,
waardoor het vruchteloos verdwijnen zou.

Ook zou het kunnen gebeuren,
dat het hun die blind voor kennis of arm van gemoed zijn
als allereersten in handen zou vallen,

Exemplar Proloog

die es von irem gebrestlichen ungunst
hetin under gedruket,
als och me ist beschehen.

Dar umbe erbaldet er sich mit ainer goetlichen kraft
und súndert usser disem buoch die aller hoehsten sinne
und die allerúberswenksten materien,
die iene hie stand,
und gab sie selb dez ersten ze úberlesene einem hohen meister,
der waz von got mit gnadenrichen tugenden wol begabet
und waz an goetlicher kunst ein bewerter maister.

Dar zuo waz er
úber tútsches land in bredier orden gewaltige prelat,
und hiess maister Bartholomaeus.

Dem entwúrt er es demueteklich,
und er úberlaz es
mit einem ganzen wolgevallen sines herzen
und meinde,
es weri alles sament
als ein togenlicher suezzer kerne uss der heiligen schrift
allen wolgesehenden menschen.

Dar nach do dú gemain lere ward zuo disem gesezzet,
uf daz daz ieder mensch daz sin hie fundi,
und er im daz gemein och wolt han gezoetet,
do zukte der minneklich got disen edeln maister von hinnan.

Do der diener vernam,
daz er tot waz,
do ward er gar sere betruebet,
wan er nit wúste, waz im dur mite ze tuon was.

Also kom er sin mit vil grossem ernst an die ewigen wisheit
und bat si,
daz si in in der sache dez besten bewisti.

Dar na neiswen do ward er erhoeret,
und der vorgenand maister
der erschain im vor in ainer liehtricher gesiht
und tet im kund,
daz es gotes guoter wille were,
daz es fúrbaz wúrdi gemainsamet allen guotherzigen menschen,
dú mit rehter meinung und jamriger belangung sin
hetin ein begeren.

Swer nu gern ein guoter seliger mensch wurdi
und gotes sunder heinlich gern hetu,
oder den got mit swerem liden gemeinet hetu,
als er gewonlich phliget ze tuone sinen sundren frúnden,
dem weri dis buoch gar ein troestlichú behulffenheit.

Es git och guotherzigen menschen
ein liehtrich wisunge ze goetlicher warheit
und vernúnftigen menschen
einen richtigen weg zuo der aller hoehsten selikeit.

en deze het dan door hun schuldige gebrekkigheid
zouden verbieden,
zoals wel vaker gebeurd is.

Daarom vatte hij, ingegeven door goddelijke hulp, moed
en maakte hij een samenvatting van de allerhoogste gedachten
en de meest verheven materie
die in het boek te vinden zijn,
en hijzelf gaf deze ter lezing aan een geleerde meester,
die door God met deugden rijk begenadigd
en ervaren was en beproefd in de godgeleerdheid.

Bovendien had hij
in de predikerorde als prelaat bestuursmacht over het Duitse land,
en hij heette meester Bartholomaeus.

Hem gaf hij het deemoedig,
en deze las het door
en het beviel hem zeer
en hij was van mening,
dat het in zijn geheel
als een verborgen zoete kern uit de Heilige Schrift was
voor alle welgezinde mensen.

Toen nadien de gebruikelijke leer was toegevoegd,
opdat ieder er het zijne kon vinden,
en hij hem ook dit algemene gedeelte wilde laten zien,
toen nam de lieve God deze edele meester weg van hier.

Toen de dienaar vernam,
dat hij dood was,
toen was hij zeer bedroefd,
want hij wist niet wat te doen.

En hij wendde zich in hevig verlangen tot de Eeuwige Wijsheid
en bad haar,
hem in deze zaak goede raad te geven.

En toen, het moet wat later geweest zijn, werd hij verhoord,
en de genoemde meester
verscheen hem in een helderlichtend visioen
en liet hem weten,
dat het Gods wil was,
dat het beschikbaar zou komen aan alle mensen van goede wil
die er met de juiste bedoeling
hartelijk naar verlangden.

Wie nu graag een goed en godzalig mens wil worden
en vertrouwelijke omgang met God nastreeft,
of wie door God bezocht werd met hevig lijden,
zoals hij gewoon is te doen bij zijn bijzondere vrienden,
hem zou dit boek tot troostrijke hulp kunnen zijn.

Het is ook voor mensen van goede wil
een lichtende wijzing naar de goddelijke waarheid,
en verstandige mensen
toont het de juiste weg naar de allerhoogste zaligheid.

Het leven van Seuse

Deel 1

Erstes Buch.

Seuses Leben. Erster Teil.

**Hie vahet an daz erste tail dizz buoches,
daz da haisset der Súse.**

Es waz ein brediger in tútschem lande,
von geburt ein Swabe,
dez nam geschriben sie an dem lebenden buoch.

Der hat begird,
daz er wurde und hiesse ein diener der ewigen wisheit.

Er gewan kuntsami eins heiligen erlúhten menschen,
der ein vil erbetseliger lidender mensch waz in diser welt.

Der mensch begert von im,
daz er ir etwaz seiti von lidene usser eigenr enpfindunge,
dar abe ir lidendes herz ein kraft moehti nemen;
und daz treib si vil zites mit ime.

Wenn er zuo ir kom,
do zoch si im us mit heinlichen fragen
die wise sines anvanges und fúrgangs
und etlich uebunge
und liden, die er hat gehabt,
dú seit er ir in goetlicher heimlich.

Do si von den dingen trost und wisung bevand,
do schreib si es alles an,
ir selb und och andren menschen ze einem behelfen,
und tet daz verstoln vor ime, daz er nút dur von wúste.

Dar na neiswen,
do er diser geischlichen dúpstal innen ward,
do straft er si dar umbe, und muoste im es her us geben.

Er nam es und verbrand es alles, daz im do ward.

Do ime daz ander teil ward
und er im in glicher wise och also wolt han getan,
do ward es understanden
mit himelscher botschaft von got,
dú im do geschah, dú daz wante.

Und also bleib dis nagende unverbrennet,
als si es den meren teil mit ir selbes handen hate geschriben.

Etwaz guoter lere
wart och na ir tode in ir person
von im dur zuo geleit.

Der erst anvang dez dieners beschah,
do er waz in dem ahtzehendem jare.

Und do er dero selben jaren fúnfú
geischlichen schin hat getragen,

Eerste boek.

Het leven van Seuse. Eerste deel.

**Hier begint het eerste deel van dit boek,
genaamd Seuse.**

Er leefde in het Duitse land een predikbroeder,
een Zwaab van geboorte;
moge zijn naam geschreven worden in het boek van het leven.

Hij verlangde ernaar
dienaar van de Eeuwige Wijsheid te worden en genoemd te worden.

Hij leerde een heilige, verlichte mens kennen,
die veel lijden en ontberingen kende in deze wereld.

Deze mens verlangde van hem,
haar iets mede te delen van eigen, zelfervaren lijden,
iets waaruit zij kracht voor haar lijdend hart kon putten;
en ze deed dat steeds opnieuw en gedurende lange tijd.

Wanneer hij haar opzocht,
ontlokte ze hem, door vertrouwelijke vragen te stellen,
gegevens over de wijze van zijn begin en zijn voortgang,
over zijn oefeningen
en over het lijden dat hem getroffen had;
en hij vertelde het haar in goed vertrouwen.

Daar dit haar tot troost en onderwijzing diende,
schreef ze alles op,
ten behoeve van haarzelf en ook van anderen;
ze deed dit heimelijk, zodat hij hiervan niets te weten kwam.

Toen hij dan een keer
van deze geestelijke diefstal ervoer,
berispte hij haar, en ze moest ermee voor de dag komen.

Hij nam het aan en verbrandde alles wat hij van haar ontving.

Toen hem de rest in handen viel
en hij dat net zo wilde behandelen,
werd hem dit verboden;
langs een hemelse, door God gegeven boodschap,
werd hem dit te verstaan gegeven.

En aldus bleef het navolgende onverbrand achter,
zoals zij het grotendeels zelf opgeschreven had.

Enige waardevolle onderwijzingen
werden na haar dood en in haar naam
door hem toegevoegd.

Zijn leven als dienaar begon
toen hij in zijn achttiende levensjaar was.

Hoewel hij toen al gedurende vijf jaren
het kleed van zijn orde gedragen had,

Het Leven van Seuse: Proloog

do waz dennoch sin gemuete ungesamnet;
eht in got behuote vor den meisten gebresten,
dú sinen lúnden mohten swechen,
so duhte in,
dez gemeinen moehti nit ze vil werden.

Hier inne waz er doch von got neiswi bewaret,
daz er ein ungenuegde in im vand,
wa er sich hin kerte zuo den dingen,
dú ime begirlich waren,
und duht in als es weri neiswaz anders,
daz sin wildez herz friden soelte,
und was im we in siner unruewigen wise.

Er hate alle zit ein widerbissen
und konde doch im selb nit gehelfen,
unz daz in der milte got dur von entledgot
mit einem geswinden kere.

Sú namen wunder ab der geswinden endrunge,
wie im geschehen weri,
und sprach eine dis, der ander daz,
aber wie es waz, daz ruorte nieman,
wan es waz ein verborgen liehtricher zug von got,
und der wurkte geswintlichen den abker.

was zijn gemoed nog verstrooid;
zou God hem behoeden voor de ergste fouten,
die zijn goede naam schade konden toebrengen,
dan, dunkte hem,
zou het allemaal wel goed komen.

Hierbij werd hij, zonder te weten hoe, door God beschermd,
want steeds bespeurde hij een zeker ongenoegen
wanneer hij zich heenwendde tot zaken
waar zijn begeerte naar uitging,
en het kwam hem dan voor dat er iets anders zijn moest,
iets dat zijn wilde hart vrede zou brengen;
en zijn onrust was hem tot last.

Steeds voelde hij het knagen,
maar zichzelf helpen kon hij niet,
totdat God hem in zijn mildheid hiervan verlostte
door een snelle ommekeer.

Men verwonderde zich over de plotse verandering
die hem tekende,
en de een zei dit, de ander dat,
maar hoe het werkelijk zat, dat ontging hen;
want hij werd op verborgen, lichtende wijze door God gegrepen,
en dit bewerkstelligde die plotse ommekeer.

Vita, 1

I. Kapitel.

Von den vorstriten eins anvahenden menschen.

Do im dise indruk von got beschah,
do erhuoben sich bald etlich vorstrite in ime,
mit dien in der fient sines heiles wolt han verierret.

Und die waren also:
daz inrlich triben, daz im von got waz worden,
daz vordret von ime
einen lidigen vonker
von allem dem, daz im ein mitel moehti bringen.

Dem widerstuond dú anvehtung
mit einem inschiessenden gedank also:

“bedenk dich baz,
es ist liht an ze vahene,
es ist aber muelich ze volbringen.”

Der inre ruof der bot fúr gotes kraft und sin hilf,
der widerruof meinde,
es enwer kein zwivel an gotes gewalt,
es weri aber zwivellich, ob er welle.

Dez ward er och bewiset kuntlich,
wan daz hat der mit got beweret
mit sinen guoten geheissen usser sinem goetlichen munde,
daz er werlichen helfen welle allen den,
die es in sinem namen an vahent.

Do dú gnade in disem strite an ime gesigte,
do kom ein vientlicher gedank
in frúndes bilde
und riet im also:

“es mag guot sin,
du solt dich besron,
aber du solt nit ze vast dur hinder komen.

Vah es an also messeklich,
daz du es mugist volbringen,
du solt vast essen und trinken und dir selb guetlich tuon,
und solte dich da mite vor súnden hueten.

Bis wie guot du wilt in dir selb,
und doch also messeklich,
daz die lút von ussen keinen grusen ab dir nemen;
nach der lúten rede:
ist daz herz guot,
so ist es alles guot.

Du macht mit den lúten wol froelich sin,
und doch ein guoter mensch sin;
endrú menschen wen och ze himelrich komen,
die doch nit hein ein so uebiges leben.”

Hie mite und dez glich
wart er do gar vast angevohten;
aber dis betrogen rete
widerwarf dú ewig wisheit in ime also:

“swer den helen visch, der da heisset ein al,
bi dem sweif wil haben
und ein heiliges leben mit lawkeit wil an vahan,

Hoofdstuk 1

Over de eerste aanvechtingen bij een beginnende mens.

Toen God hem aldus van binnen raakte,
kwamen meerdere aanvechtingen in hem naar boven,
waarlangs de vijand van zijn heil hem wilde verwarren.

En dat ging zo:
de innerlijke aansporing, die God hem ingegeven had,
eiste van hem
dat hij zich lijdzaam zou afkeren
van alles wat hem tot hindernis kon worden.

Met de aanvechting rees het verzet,
en de volgende gedachte schoot hem te binnen:

‘Besef goed:
licht is het beginnen,
moeizaam echter het volbrengen.’

De innerlijke roep wees hem op Gods kracht en zijn hulp;
de tegenstem antwoordde,
dat er weliswaar geen twijfel bestond over Gods macht,
maar dat het twijfelachtig was of hij wel zou willen.

Maar het werd hem verzekerd:
want had de milde God niet toegezegd
met goede beloftes uit zijn eigen goddelijke mond,
dat hij waarlijk allen helpen wilde,
die in zijn naam zouden beginnen.

Toen de genade in deze strijd aan de winnende hand was,
toen kwam een gedachte van de vijand
in de gestalte van een vriend,
en deze gaf hem de volgende raad:

‘Het zal wel goed zijn,
je te beteren,
maar je moet niet overdrijven.

Begin met mate,
opdat je het kunt volbrengen,
eet en drink goed en wees aardig voor jezelf,
en hoed je daarbij voor zonden.

Wees binnen in jezelf zo goed als je wilt,
en toch zo gematigd,
dat jouw uiterlijk de mensen niet afschrikt;
of, zoals de mensen zeggen:
is het hart goed,
dan is alles goed.

Je kunt vrolijk zijn samen met de mensen,
en toch een goed mens zijn;
andere mensen, die ook in de hemel willen komen,
onderwerpen zich toch ook niet aan zulke strenge oefeningen.’

Hiermee en langs soortgelijke woorden
kwamen bij hem de aanvechtingen;
maar deze bedrieglijke raad
verwierp de Eeuwige Wijsheid in hem als volgt:

‘Wie een aal, die gladde vis,
bij de staart vast wil houden,
en wie een heilig leven in lauwhoed beginnen wil,

Vita, 1

der wirt in baiden betrogen;
wan so er wenet haben, so ist es im endrunnen.

Wer och einen verwenten widerspenigen lip
mit zartheit wil úberwinden,
der bedarf guoter sinnen.

Der die welt wil haben und doch got volkomenlich dienen,
der wil unmúglicher dinge phlegen
und gottes ler selb felschen.

Dar umb, wilt du ab lassen,
so lass och ze frumen ab."

In disem gevehete waz er neiswi lang;
ze jungst gewan er ein getúrstekeit
und kerte sich vermúgentlich von den sachen.

Sin wilder muot nam des ersten menges sterben
von dem erbrechene, daz er tet von úpiger gesellschaft.

Etwen úberwand in dú natur,
daz er zuo in gie dur ein lihtrung sines gemuetes,
und beschah gemeinlich,
daz er froeliche dar gie und trurige von in gie;
wan dú red und kurzwil, die sú fuorten, waz im unlustig,
und aber dú sine
waz in unlidig.

Underwilent, so er zuo in kom,
so uoptan sú in mit soelichen worten.

Eine sprach also:
"waz sunder wise hast du dich an genomen?"

Der ander sprach:
"ein gemein leben weri daz sicherst."

Der dritte seite:
"es nimet niemer guot ende."

Und also gab in eine dem andern.

Er sweig als ein stumbe und gedahte:
"wafen, zarter got!

Es ist nút besser denn fliehen.

Hettist du nu dis red nit gehoered,
so koend si dir nit geschaden."

Ein ding waz im do ein pinliches liden,
daz er nieman hate, dem er sin liden klagt,
der daz selb suochti
in der selben wise, als im geruefet waz.

Dar umbe gie er ellend und lieblos
und enzoh sich mit groser gezwungenheit,
daz im dur na wart ein grossú susekeit.

beiden komen bedrogen uit;
want wat hij denkt te bezitten, dat ontglipt hem.

Wie een verwend en weerbarstig lichaam
met zachtheid wil overwinnen,
zal goede overwegingen moet hebben.

Wie de wereld bezitten en toch God volmaakt dienen wil,
verlangt het onmogelijke
en vervalst Gods eigen leer.

Daarom: wil je toegeeflijk zijn,
laat dan je vrome voornemens ook maar varen.'

Hij bleef, hoelang is onbekend, verwickeld in dit gevecht;
tenslotte durfde hij het aan
en vastbesloten keerde hij zich van de dingen af.

Zijn wild gemoed stierf in het begin menige dood,
daar hij gebroken had met ijdel gezelschap.

Een enkele keer was de natuur te sterk,
zodat hij hen opzocht om zijn gemoed op te beuren,
maar meestal was het
dat hij opgewekt ging, bedrukt echter terugkwam;
want hun gepraat en tijdverdrijf stonden hem tegen,
en wat hij in te brengen had,
zij konden het niet verdragen.

Wanneer hij dan bij hen was,
stelden ze hem op de proef met woorden als deze.

Een van hen zei:
'Zonderlijke wijzen houd jij erop na.'

Een ander zei:
'Te leven als de anderen, dat is het veiligste.'

Een derde zei:
'Dit gaat niet goed aflopen.'

En zo had de een na de ander wel wat.

Hij zweeg als een stomme en dacht:
Kom mij te hulp, God!

Hier blijft maar een ding: vluchten.

Ach, had je deze woorden niet gehoord,
ze hadden je geen schade kunnen berokkenen.

Een ding trof hem daar pijnlijk:
dat hij niemand had wie hij zijn leed kon klagen,
die hetzelfde zocht
en op dezelfde wijze als die waartoe hij geroepen was.

En zo vertrok hij zonder hulp en zonder liefde
en vastberaden ontdeed hij zich van hen
– om later grote zoetheid te ervaren.

Vita, 2

II. Kapitel.

Von dem úbernatúrlichen abzug, der im do ward.

In sinem anvang do geschah eins males,
daz er kom in den kor gende an sant Agnesen tag,
do der convent hat enbissen ze mitem tag.

Er waz da alleine
und stuond in dem nidren gestuele dez rehten chores.

Dez selben zites hat er sunderlich gedreng
von swerem liden,
daz im ob lag.

Und so er also stat trostlos
und nieman bi im noh umb in waz,
do ward sin sel verzuket
in dem libe neiss uss dem libe.

Da sah er und horte,
daz allen zungen unsprechlich ist:
es waz formlos und wiselos
und hate doch aller formen und wisen froedenrichen lust in ime.

Das herz waz girig und doch gesatet,
der muot lustig und wol gefueret;
im waz wúnschen gelegen und begeren engangen.

Er tet núwen ein steren in den glanzenrichen widerglast,
in dem er gewan sin selbs und aller dingen ein vergessen.

Waz ez tag oder naht,
dez enwust er nit.

Es waz dez ewigen lebens ein usbrechendú suessekeit
nach
gegenwúrtiger, stillestender, ruewigen enpfintlichkeit.

Er sprach dur na:

“ist dis nit himelrich,
so enweis ich nit, waz himelrich ist;
wan alles daz liden,
daz man kan gewoerten,
enmag die froede nit von billich verdienen,
der si eweklich sol besitzen.”

Dise úberswenke zug werthe wol ein stunde neiss ein halbe;
ob dú sel in dem lip belibi oder von dem lip gescheiden weri,
des enwúst er nit.

Do er wider zuo im selb kom,
do waz im in aller wise als einem menschen,
der von einer andren welt ist komen.

Dem lip geschah als we von dem kurzen ogenblik,
daz er nit wande,
daz keinem menschen ane den tod
in so kurzer frist so we moeht geschehen.

Er kom wider neiswi mit einem grundlosem súfzen,
und der lip seig nider gen der erde wider sinen dank
als ein mensch, dem von unmaht wil gebresten.

Hoofdstuk 2

Over de bovennatuurlijke vervoering, die hem ten deel viel.

In zijn begintijd
ging hij eens naar het koor, het was op de feestdag van Sint-Agnes,
het convent had het middagmaal gebruikt.

Hij was daar alleen
en stond in het onderste gestoelte aan de rechterkant van het koor.

In die tijd voelde hij zich bijzonder beklemd
door een drukkend lijden,
dat hem bezwaarde.

En toen hij daar stond, zo zonder troost,
en niemand bij hem of in zijn buurt was,
toen gebeurde het dat zijn ziel weggerukt werd,
in zijn lichaam of misschien wel buiten zijn lichaam.

Wat hij zag toen en hoorde,
het laat zich niet in woorden vatten:
vorm noch wijze had het,
hoewel het in zich de vreugde van elke vorm en wijze droeg.

Zijn hart was gretig en toch verzadigd;
zijn gemoed opgewekt en bewogen;
zijn wensen gestild, zijn begeren geweken.

Hij staarde nog slechts in de schitterende weerglans,
zijn zelf en al het andere vergeten.

Was het dag, was het nacht,
hij wist het niet.

Zoetheid van eeuwige leven brak naar buiten,
en liet zich ervaren als
aanwezige, onbewogen, stille ontvankelijkheid.

Later zei hij:

‘Als dit het hemelrijk niet is,
dan weet ik niet, wat het hemelrijk wel is;
want al het lijden,
dat iemand maar treffen kan,
nooit zal het de vreugde kunnen billijken
die hij in de eeuwigheid bezitten zal.’

Deze ontrukking duurde mogelijk een heel uur, misschien een half;
of de ziel in het lichaam bleef of gescheiden was van het lichaam,
hij wist het niet.

Toen hij weer tot zichzelf kwam,
voelde hij zich helemaal als een mens
die uit een andere wereld is gekomen.

Zijn lichaam ondervond zo veel pijn in dat korte ogenblik,
dat hij dacht,
dat zonder hieraan te sterven, geen mens
in zulke korte tijd, zo veel pijn dragen kon.

Op een of andere wijze kwam hij tot zichzelf met een diepe zucht,
en zijn lichaam zonk ter aarde, buiten zijn wil,
als bij een mens die gaat flauwvallen.

Vita, 2

Er erschrei inrlich
und ersúfzet ingruntlich in im selb
und sprach:

“owe got, wa waz ich, wa bin ich nu?”

und sprach:

“ach herzkliches guot,
disú stunde enmag von minem herzen niemer me komen.”

Er gie da mit dem libe
und ensah noch enmarkte uswendig nieman nút an ime;
aber sin sele und muot
waren inwendig vol himelsches wunders;
die himelschen blike giengen und widergiengen
in siner innigosten inrkeit,
und waz im neiswi als ob er in dem lufte swebti.

Die kreft siner sele
waren erfúllet dez suessen himelsmakes,
als so man ein guot latwergen usser einer búhsen schútet
und dú búhs dennoch dur na den guoten smak behaltet.

Diser himelscher smak bleib im dur na vil zites
und gab im ein himelsch senung nah got.

Zijn innerlijk schreeuwde het uit,
en uit zijn diepste grond rees een verzuchting,
en hij zei:

‘Ach mijn God, waar was ik, waar ben ik nu?’

En ook:

‘Ach, weelde van mijn hart,
nooit zal dit uur mijn hart nog verlaten!’

En zo ging hij verder, terug in zijn lichaam,
en niemand zag of bemerkte ook maar iets aan hem;
zijn ziel echter en zijn gemoed
waren inwendig vervuld van hemelse verwondering;
hemelse blikken, ze kwamen en kwamen maar
binnen in zijn innigste innerlijk,
en het kwam hem voor als zweefde hij in de lucht.

De krachten van zijn ziel
waren doortrokken van zoete hemelse geuren,
als wanneer men een welriekende balsem uit een potje giet
en dat potje toch de heerlijke geur bewaart.

Die hemelse geur bleef bij hem, ook lange tijd daarna,
en gaf hem een hemels verlangen naar God.

III. Kapitel.

Wie er kam in die geistlichen gemahelschaft der ewigen wisheit.

Der lof, uf den sin leben dur na vil zites gerihet was
mit inrlicher uebunge,
waz ein steter flizz emziger gegenwürtikeit
in minneklicher vereinung mit der ewigen wisheit.

Aber wie daz des ersten gewunni einen anvang,
daz mag man merken
an sinem buechlin der wisheit in tútsch und in latin,
dú got dur in hat gemachet.

Er hate von jugent uf ein minneriches herz.

Nu erbútet sich dú ewig wisheit in der heiligen scrift
als minneklich als ein lútselígu minnerin,
dú sich finlich uf machet,
dar umb daz si menlich wol gevalle,
und redet zartlich in froewlichem bilde,
daz si ellú herzen gen ir geneigen muge.

Underwilent seit si,
wie betrogen ander minnerin sien
und wie recht minneklich und stet aber si sie.

Hie von wart sin junger muot gezogen,
und geschah im von ir,
als so ein pantier sinen suessen smak us lat
und dú wilden tier dez waldes zuo ime zúhet.

Dis reizlich wise hate si gar dik
und ein minnekliches luoderen zuo ir geischlichen minne,
sunderlich an den buechern,
dú da heissent der wisheit buecher.

Wenn man dú ze tisch laz,
und er denne derley minnekosen horte dar ab lesen,
so waz im vil wol ze muote.

Hie von begond er ein elenden han
und gedenken in sinem minnerichen muote also:

“du soltest reht versuochen din gelúk,
ob dir disú hohú minnerin moehti werden ze einem liebe,
von der ich als groessú wunder hoer sagen,
wan doch din jungez wildes herz
ane sunder liebi nit wol mag die lengi beliben.”

In den dingen nam er ir dik war,
und viel im minneklichen in
und geviel ime wol in herzen und in muote.

Es geschah,
so er mornendes aber dar ze tisch gesass,
so ruofte si us der wise Salomon und sprach also:

“Audi, fili mi!
Hoer, kint mins, den hohen rat dins vater!

Wellest du hoher minne plegen,
so solt du zuo einem minneklichen lieb die zarten wisheit nemen,
wan si git iren minnern
jugent und mugent, edli und richtum, ere und gefuer,
grossen gewalt und einen ewigen namen.

Hoofdstuk 3

Hoe hij een geestelijk huwelijk aanging met de Eeuwige Wijsheid.

Zijn leven, en het doel van zijn innerlijke oefeningen
gedurende lange tijd hierna,
bestond uit een aanhoudend streven naar blijvende aanwezigheid
in minnelijke vereniging met de Eeuwige Wijsheid.

Hoe hiermee een begin werd gemaakt,
dat kan men nalezen,
zowel in het Duits als Latijn, in zijn ‘Boekje van de Wijsheid’,
dat God, door zijn tussenkomst, gemaakt heeft.

Van jongs af aan had hij een hart rijk aan liefde.

Nu toont zich de Eeuwige Wijsheid in de Heilige Schrift
minnelijk als een bekoorlijke minnares,
die zich sierlijk opmaakt,
om mooi gevonden te worden door iedereen;
en tedere woorden spreekt ze, in de gestalte van een vrouw,
opdat alle harten zich neigen naar haar.

Soms zegt ze,
hoe bedrieglijk andere minnaressen zijn,
en hoe beminnelijk en trouw zij daarentegen is.

Hierdoor werd zijn jonge gemoed aangetrokken,
en zij was voor hem
als de panter die zijn zoete geuren verspreidt
en daarmee de wilde dieren uit het woud naar zich lokt.

Deze verlokkende manieren zette ze vaak in,
en minnelijk verleidde ze tot haar geestelijke liefde,
in het bijzonder door de boeken,
die genoemd worden ‘de Boeken van de Wijsheid’.

Wanneer men ze tijdens de maaltijd voorlas,
en hij dan van dergelijke minnekozingen vernam,
werd zijn hart verblijd.

Hij begon echter ook een gemis te voelen
en in zijn liefdevolle gemoed ontstonden gedachten zoals:

Waarlijk, je moet je geluk eens beproeven,
misschien wil ze jouw geliefde wel worden, deze hoge meesteres,
over wie ik zulke grootse dingen heb gehoord,
want dat jonge, wilde hart van jou,
zonder geliefde houdt zo iets het niet lang uit.

In alles bespeurde hij haar, telkens weer,
en minnelijk kwam ze bij hem binnen,
en dat beviel hem in hart en gemoed.

Eens gebeurde het,
hij zat die ochtend als gewoon aan tafel,
dat ze hem toesprak door de wijze Salomon, die zei:

‘Audi fili mi!
Hoor, mijn kind, de goede raad van je vader!

Zoek je hogere minne,
neem als je minnelijk lief dan de tedere Wijsheid,
want ze geeft hem die haar bemint
jeugd en kracht, adeldom en rijkdom, eer en gewin,
grote macht en een naam die nooit verloren gaat.

Vita, 3

Si machet in minneklich
und lert in wesen hoflich,
lob vor den lúten, ruom in den scharen;
si machet in lieb und werd got und den lúten.

Dur si ist daz ertrich geschafen,
dur si ist der himel gevestnet
und daz abgrúnd undergrúndet.

Der si hat,
der gat gewerlich und schlaffet ruowklich und lept sicherlich.”

Do er dis schoen rede also hort lesen vor ime,
do zehand gedahte sin sendes herz also:

“owe, wel ein lieb daz ist!

Wan moehti mir dú ze teil werden,
wie wer ich denn so recht wol beraten!”

Daz widerzugen froemú bilde,
und gedaht also:

“sol ich minnen,
daz ich nie gesach, daz ich enweiss, waz es ist?

Es ist besser ein handvol mit besizene
denn ein husvol allein mit wartene.

Der hoh zimbret und weh minnet,
der gewinnet underwilent hungermal.

Disú herú minnerin weri guot lieb ze haben,
liessi si ire diener
dez libes wol und zartlich pflegen.

Nu sprichet si also:

“guotú mursel und starken win und langes schlaffen,
wer dez wil pflegen,
der endarf sich der wisheit minne niemer an genemen.”

Wa wurden ie keinem diener so hertú spil fúr geworfen”?

Daz widersprach ein goetlicher gedank also:

“der minne von altem recht hoeret zú liden.

Nu ist doch enkein werber, er sie ein lider,
noch kein minner, er si ein martrer.

Dar umb ist nit unbillich,
der so hoh minnet,
ob im etwen ein widerwertiges begegnet.

Nim her fúr alles daz ungelúk und verdrossenheit,
daz die weltminner muessen erliden,
es si in lieb ald leid.”

Ab disem und derley insprechene
ward er denne aber vestklich gesterket ze volhertene.

Des gelich beschah im vile.

Etwen hat er guoten willen,

Ze maakt hem minnelijk,
leert hem hoe zich hoffelijk te gedragen,
en verzekerd is hij van eer onder mensen en aanzien onder strijders;
beminnelijk en waardig maakt ze hem voor God en de mensen.

Het aardrijk is door haar geschapen,
de hemel door haar bevestigd
en de afgrond door haar gestut.

Wie haar de zijne noemen kan,
hij gaat veilig zijn weg, hij slaapt vredig en leeft zonder vrees.’

Toen hij deze mooie woorden hoorde,
kwam in zijn verlangend hart meteen de volgende gedachte op:

‘Och, welk lief dat toch is!

Wanneer mag ik haar de mijne noemen;
wat zou ik het dan getroffen hebben!’

Maar vreemde beelden stonden op,
waardoor hij dacht:

Moet ik liefhebben
wat ik nooit zag en waarvan ik niet weet wat het is?

Beter is een hand vol bezit,
dan een huis vol verwachting.

Wie hoog bouwt en voornaam mint,
een hongermaal zal zijn deel zijn.

Deze hoge vrouwe liet zich goed liefhebben,
zou ze haar minnaars toestaan
hun lichaam goed en liefdevol te verzorgen.

Maar wat ze zegt, is dit:

‘Kostelijke hapjes, sterke wijn en een lange slaap
– wie dat nastreeft,
nooit zal hij de liefde van de Wijsheid winnen.’

Werd een dienaar ooit in zo’n hard toernooi geplaatst?

Een goddelijke gedachte weersprak dat aldus:

‘Bij liefde hoort naar oud recht lijden.

Geen die liefde zoekt, en niet lijdt;
geen minnaar, zonder ook martelaar te zijn.

Daarom is het niet onbillijk,
dat wie hoge minne zoekt,
soms ook tegenslag ontmoet.

Denk eens aan al dat ongelukkigzijn, alle teleurstellingen,
die wereldse minnaars moeten doorstaan,
of ze willen of niet.’

Door deze en soortgelijke ingevingen
werd hij dan gesterkt en wist hij te volharden.

Zo verging het hem vaak.

De ene keer was hij vol goede wil,

Vita, 3

underwilent liess er sin herz aber uf zerganklich minne.

So er denne hin und her gesuochte,
so vand er iemer etwaz,
dem der gantze ker sines herzen widersprach,
von dem er denn ward hin wider getriben.

Eins tages las man in ze tische von der wisheit,
da von sin herz ingruntlich bewegt ward.

Si sprach also:

“sam der schoene rosbom blueget
und als der hohe liban unverschniten smaket
und als der unvermischet balsam rúchet,
also bin ich
ein bluendes, wolriechendes, unvermishtes lieb
an urdruzz und ane biterkeit
in grundloser minneklicher suezzekeit.

Aber alle ander minnerin
hein suessú wort und bitern lon,
ire herzen sint dez todes seginan,
ire hend sint isenhalten,
ire red gesuestú gift,
ire kurzwile erenrob.”

Er gedahte:

“wafen, wie ist dis so war!”

und sprach frilich in im selb:

“gewerlich, ez muos recht sin,
si muos reht min liep sin,
ich wil ir diener sin.”

Und gedahte:

“ach got,
wan moehti ich die lieben núwan einest gesehen,
wan moehti ich núwan einest zuo ir red komen!

Ach wie ist das liep gestalt,
daz so vil lustlicher dinge in im hat verborgen?

Weder ist es got ald mensch,
frow oder man,
kunst ald list,
oder waz mag ez sin?”

Und als verr er si
in den usgeleiten bischaften der schrift
mit den inren ogen gesehen mohte,
do zogte si sich ime also:
si swepte hoh ob ime in einem gewúlkten throne,
si luhte als der morgensterne
und schein als dú spilnú sunne;
irú krone waz ewikeit,
ire wat waz selikeit,
irú wort suezzekeit,
ire umfang alles lustes gnuhsamkeit.

Si waz verr und nahe,
hoh und nider,
si waz gegenwúrtig und doch verborgen;

een ander keer richtte hij zijn hart weer op vergankelijke dingen.

Steeds wanneer hij zocht, dan hier, dan daar,
steeds trof hem dan wel iets
wat zijn hart weerhield van een volledige ommekeer,
waardoor hij er vervolgens weer van weggedreven werd.

Op een dag las men hen in de refter woorden voor van de Wijsheid,
en zijn hart werd er tot in de allerdiepste grond door geroerd.

Ze zei het volgende:

‘Zoals de mooie rozelaar bloeit,
de ongesnoeide hoge libanon zijn geur verspreidt
en de pure balsem zich laat ruiken,
zo ook ben ik
een bloeiend, welgeurend, puur lief,
vrij van verdriet en bitterheid,
slechts bodemloze, minnelijke zoetheid.

Alle andere geliefden daarentegen,
zoet zijn hun woorden, bitter is hun loon;
hun harten, het zijn valstrikken van de dood,
hun handen, ijzeren boeien,
hun woorden, gezocht vergif,
hun tijdverdrijf, eerroof.’

En hij dacht:

hoe waar toch, is dit!

En zonder aarzeling zei hij tot zichzelf:

‘Waarlijk, dit is het, zo moet het zijn,
zij dan zal mijn lief zijn,
ik haar dienaar.’

En hij dacht:

ach, God,
wanneer zal ik mijn lief eens kunnen zien,
wanneer zal ik een keer met haar kunnen praten!

Ach, hoe zal ze eruitzien, mijn lief,
zij die zoveel vreugdevolle zaken in zich verborgen houdt?

Is het soms God of mens,
vrouw of man,
kunde of kennis;
wat zal het toch zijn?

En voor zover hij haar,
naar de verklaarde voorbeelden van de Schrift,
met zijn innerlijke ogen kon zien,
toonde zij zichzelf aldus:
ze zweefde hoog boven hem op een troon van wolken,
ze glansde als de morgenster
en ze schein als de stralende zon;
haar kroon was eeuwigheid,
haar gewaad zaligheid,
haar woorden zoetheid,
haar omhelzing vervulling van alle verlangens.

Ver was ze en kortbij,
hoog en laag,
aanwezig hoewel verborgen;

Vita, 3

si liess mit ir umb gan,
und moht si doch nieman begriffen.

Si reichete úber daz obrest dez hoehsten himels
und ruorte daz tiefst des abgrundes;
si zerspreite sich von ende ze ende gewaltklich
und richte ellú ding us sussesklich.

So er iez wande haben ein schoen jungfrowen,
geswind vand er einen stolzen jungherren.

Si gebaret etwen als ein wisú meisterin,
etwen hielt si sich als ein vil weidenlichú minnerin.

Sie bot sich zuo im minneklich und gruozte in vil lechelich
und sprach zuo ime guetlich:

“Prebe, fili, cor tuum mihi!
Gib mir din herz, kind mins!”

Er neig ir uf die fuesse
und danket ire herzeklich uss einem demuetigen grunde.

Dis ward ime do,
und nit me moht im do werden.

Dar na gewonlich,
so er also gie verdahte nah der aller lieplichosten,
do tet er ein inrllich frage
und fragte sin minnesuochendes herze also:

“ach herz mins, luog,
wannen flússet minne und ellú lútselikeit?”

Wannen kumt ellú zartheit, schonheit,
herzlust und lieplichí?

Kunt ez nit alles
von dem usquellenden ursprung der blossen gotheit?

Wol uf dar,
herz und sin und muot,
dar in daz grundlos abgrúnd aller lieplichen dingen!

Wer wil mir nu werren?

Ach,
ich umbvach dich hüt
nach mins brinnenden herzen begirde!”

Und denne so trukte sich in sin sele
neiswi
der ursprunglich usfluss alles guotes,
in dem er bevand geischlich allez,
daz schoen, lieplich und begirlich waz;
daz waz alles da in unsprechlicher wise.

Hie mite kom er in ein gewonheit,
wenn er lobliedder horte
<singen oder suezú seitenspil erklingen
oder von zitlichem lieb hort> sagen ald singen,
so wart im sin herz und muot geswintlich in gefuert
mit einem abgescheiden inblik in sin lieplichostes lieb,
von dem alles liep flússet.

Wie dik daz minneklich liep

toenadering liet ze toe,
maar zonder iemands bezit te worden.

Ze reikte hoger dan de toppen van de hoogste hemel
en dieper dan de laagste diepten van de afgrond;
machtig spreidde ze zich van einder tot einder,
en lieflijk schikte ze alles wel.

Dacht hij eerst een schone jonge vrouw voor zich te hebben,
dan plots trof hij weer een trotse jonge man.

Nu eens gedroeg ze zich als een wijze meesteres,
dan weer als een aanminnig lief.

Liefdevol zocht ze hem op, ze groette hem vriendelijk
en teder zei ze:

‘Prebe, fili, cor tuum mihi!
Geef me je hart, mijn kind!’

Hij knielde voor haar voeten
en dankte haar uit de grond van zijn deemoedige hart.

Dit was wat hij daar ervoer,
meer was voor hem toen niet mogelijk.

Steeds wanneer hij daarna
met zijn gedachten bij de allerliefste was,
kwam in zijn innerlijk een vraag naar boven,
en zijn liefdezoekend hart vroeg dan:

‘Ach, mijn hart, toon me,
vanwaar vloeit de liefde en alle zaligheid mij toe?’

Waarvandaan is alle tederheid, schoonheid,
hartenlust en lieflijkheid?

Komt het niet allemaal voort
uit de opwellende oorsprong van de naakte godheid?

Welaan dan,
hart, denken en verlangen,
de grondeloze afgrond in dan van alle lieflijke dingen!

Wie kan me nog tegenhouden!

Ach,
heden zal ik je omhelzen,
gestuwd door mijn brandende hartsbegeerte.’

En toen welde in zijn ziel op
– hoe weet ik niet –
de oorspronkelijke overvloed van al het goede,
waarin hij op geestelijke wijze alles vond,
dat mooi, lieflijk en begerenswaardig was;
alles was er op een wijze onuitspreekbaar.

En het werd hem als tot gewoonheid,
dat wanneer hij lofliedden hoorde,
of gezang begeleid door zoet snarenspeel,
of wanneer hij over wereldse liefde hoorde spreken of zingen,
om zijn hart en verlangen meteen inwaarts te richten,
om daar, los van alle uiterlijkheid, zijn lieflijkste lief te aanschouwen,
vanwaaruit alle lieflijkheid opwelt.

Hoevaak het minnelijke lief

Vita, 3

mit minneweinenden ogen,
mit uszerspreitem grundlosen herzen
sie umbvangen und in daz minnenrich herz lieplich gedruket,
daz weri unsaglich.

Im geschach hie von dik reht,
als so ein muoter ir sugendez kindli hat
under den armen uf der schosse stende:
als daz mit sinem hobte und bewegte sines liblis
gen der zartenden muoter enbor vert
und sins herzen froede mit den lechlichen geberden erzoetet,
also fuor sin herz dik in sinem libe
gen der ewigen wisheit lustrichen gegenwürtikeit
in einer enpfintlichen durflossenheit.

So gedaht er denne:

“owe herr,
weri mir nu ein kúnegin gemehelt,
dez gasti sich min sele;
owe,
nu bist du mins herzen keisrin und aller gnaden geberin!

In dir han ich richtums gnuog,
gewaltes als vil ich wil.

Alles des, daz ertrich hat,
woelt ich nit me haben!”

Und alsus betrachtende
do ward sin antlút so froelich,
sinú ogen so guetlich,
sin herz ward jubilierende
und alle sin inren sinne diz singende:

“Super salutem etc.,
ob allem glúkd,
ob aller schonheit,
du mins herzen glúk und schonheit;
wan gelúkt hat mir mit dir gevolget
und alles guot
han ich in dir und mit dir besessen.”

met van liefdestranen vloeiende ogen,
met opengespreid grondeloos hart
omhelsd en teder gedrukt werd aan het minnerijke hart,
hij kon het niet zeggen.

En het verging hem
zoals wanneer een moeder die haar zuigeling
omarmt en het kindje op haar schoot laat staan,
dat het zijn hoofdje en lichaam dan opricht
omhoog naar zijn tederzachte moeder
om lachend uitdrukking te geven aan zijn hartevreugde;
zo ook verging het zijn hart, dat zich in zijn lichaam vaak oprichtte
naar de begeerlijke Eeuwige Wijsheid,
overstromend van afhankelijkheid.

En dan dacht hij:

Ach, Heer,
zou ik gehuwd zijn met een koningin,
mijn hart zou geprezen zijn;
maar nu,
nu ben jij de keizerin van mijn hart, jij, geefster van alle genade!

In jou tref ik genoeg rijkdom,
en macht zoveel ik wil.

Al wat de aarde geven kan,
ik taal er niet meer naar!

En bij deze overpeinzingen
werd zijn gelaat opgewekt,
en zijn ogen vulden zich met goedheid;
zijn hart jubelde het uit,
en al zijn innerlijke zinnen hieven het volgende lied:

"Super salutem, etc.,
hoger dan alle geluk
hoger dan alle schoonheid,
ben jij, geluk en schoonheid van mijn hart;
met jou kwam voor mij het geluk,
en al het goede,
in en met jou heb ik het ontvangen.”

IV. Kapitel.

Wie er den minneklichen namen Jesus uf sin herz zeichente.

In den selben ziten ward neiswaz
unmeziges fúres in sin sel gesendet,
daz sin herz in goetlicher minne gar inbrúnstig machete.

Eins tages, do er sin bevand in ime
und sere wart kalende in goetlicher minne,
do gie er in sin celle an sin heinlich
und kam in ein minneklich betrachtunge
und sprach also:

“ach, zarter got,
wan koend ich etwas minnezeichens erdenken,
daz ein ewiges minnezeichen weri
enzwischen mir und dir ze einem urkúnde,
daz ich din und du mins herzen ewigú minne bist,
daz kein vergessen niemer me verdilgen moehnt!”

In disem inbrúnstigen ernste
warf er vornan sinen schapren uf
und zerlies vornan sinen buosen,
und nam einen grifel in die hand
und sach sin herz an
und sprach:

“ach, gewaltiger got,
nu gib mir hüt kraft und macht
ze volbringen min begirde,
wan du muost hüt in den grund mins herzen gesmelzet werden.”

Und vie an und stach dar mit dem grifel
in daz flaisch ob dem herzen die richti,
und stach also hin und her und uf und ab,
unz er den namen IHS eben uf sin herz zeichent.

Von den scharpfen stichen
wiel daz bluot vast uss dem fleische
und ran úber den lip abe in den buosen.

Daz waz ime als minneklich an ze sehent von der fúrinen minne,
daz er dez smerzen nit vil ahtete.

Do er dis getet,
do gie er also verserte und bluotige
uss der cell uf die cancell under daz crucifixus
und knúwet nider und sprach:

“eya, herr mine und mins herzen einigú minne,
nu luog an mins herzen grossen begirde!

Herr, ich enkan noch enmag dich nit fúrbaz in mich gedruken;
owe herr, ich bite dich, daz du es volbringest
und daz du dich nu fúrbaz in den grund mins herzen drukest
und dinen heiligen namen in mich also zeichnest,
daz du uss minem herzen niemer me gescheidest.”

Er gie also minnewunt vil zites,
unz neiswen úber lang, do genas er,
und beleib der nam IHS eben uf dem herzen stende,
als er begert hate,
und waren die buochstaben umb sich wol als breit
als dú breiti eins geschlichten halmes,
und als lang als ein gelid des minsten vingers.

Hoofdstuk 4

Hoe hij de minnelijke naam van Jezus inschreef op zijn hart.

In die tijd werd, ik weet niet hoe,
in zijn ziel een mateloze gloed ontstoken,
die zijn hart deed ontvlammen van goddelijke liefde.

Op een dag, toen hij zichzelf zo aantrof
en hij hoog opvlamde in goddelijke liefde,
toen zocht hij de geborgenheid op van zijn cel
en verzonk in minnelijke beschouwing,
en hij zei:

‘Ach, lieve God,
kon ik toch een liefdeteken bedenken,
een teken van eeuwige liefde,
een bewijs, zowel voor mij als voor jou,
dat ik jouw en jij mijn eeuwige harteliefde bent,
iets wat door geen vergeten ooit nog uitgewist kon worden!’

In deze ontvlamde toestand
schoof hij zijn schoudermantel terzijde,
hij maakte zijn borstkas vrij,
nam een griffel in zijn hand,
en keek naar waar zijn hart zat,
en hij zei:

‘Ach, machtige God,
geef me vandaag de kracht en de macht
te volbrengen wat ik verlang:
vandaag moet je ingesmolten worden in de grond van mijn hart.’

En hij begon met de griffel te snijden
in het vlees boven en gericht op het hart,
en hij ritste heen en weer en op en neer,
totdat hij de naam IHS recht boven zijn hart getekend had.

Door het scherpe inkerven
welde veel bloed op uit het vlees
en het vloeide over zijn lichaam naar zijn borst.

In vurige liefde dit te zien, was zulke vreugde voor zijn ogen,
dat hij geen acht sloeg op de pijn.

Toen hij dit gedaan had,
ging hij aldus verwond en bloedend
zijn cel uit en de kansel op onder het crucifix,
en hij knielde daar en zei:

‘Ach, jij mijn Heer, jij enige liefde van mijn hart,
aanschouw nu het diepe verlangen van mijn hart!

Heer, ik kan noch vermag jou dieper in mij te drukken;
ach Heer, ik vraag je, wil jij het volbrengen,
wil jezelf dieper in de grond van mijn hart drukken
om jouw heilige Naam dan zo in mij te kerven,
dat je nooit meer van mijn hart zult scheiden.’

En gedurende lange tijd droeg hij deze liefdeswonde,
totdat, na hoelang weet ik niet, de wond genas;
de naam IHS bleef echter staan op zijn hart,
net zo als hij het verlangd had;
de letters waren elk zo breed
als de breedte van een platgestreken halm
en even lang als een kootje van de pink.

Vita, 4

Er truog den namen also uf sinem herzen unz an sinen tod,
und als dik sich daz herze bewegte,
als dik wart der nam bewegt.

In der núwi waz es gar schinber.

Er trug in in der heinlich,
daz in nie kein mensch gesah,
denne eine sin gesell,
dem zoeget er es in goetlicher heinlich.

So in dur na út widerwertigs an gie,
so sah er daz minneklich minnezeichen an,
so ward im dú widerwertikeit dest lihter.

Sin selhat etwen in einem minnekosen gesprochen:

“Herr, luog,
die minner diser welt
die zeichent irú liep uf ir gewant,
ach minne minú,
so han ich dich in daz frisch bluot mins herzensafes gezeichnet.”

Eins males na meti,
do er von sinem gebet kom,
do gie er in sin cell und sass also uf sinen stuol,
und nam der altveter buoch under sin hobt zuo einem kússin.

In dem entsank er im selb und ducht in,
daz neiswaz liehtes us drungi von sinem herzen,
und er luogte dar:
do erschein uf sinem herzen ein guldin krúz,
und dar in waren verwúrkert in erhabenr wise vil edelr stein,
und die luhten zermal schon.

Also nam der diener sin kapen
und schluog si úber daz herz und meinde,
daz er daz usbrehend klar lieht gern heti bedeket,
daz ez nieman moehnt han gesehen.

Do brunnen die usdringent glenz als wúnneklich,
wie vast er sú barg, daz es nit half
von ire kreftigen schonheit.

En de naam droeg hij op zijn hart tot aan zijn dood,
en met elke beweging van zijn hart,
bewoog ook de naam.

In het begin waren de letters goed te lezen.

Hij droeg ze echter op verborgen wijze,
geen mens zou ze ooit zien;
slechts een van zijn vrienden,
hem toonde hij ze in vroom vertrouwen.

Trof hem hierna tegenslag,
dan keek hij naar het minnelijke liefdeteken,
en de tegenslag drukte minder zwaar op hem.

Zijn ziel sprak een keer op de wijze van verliefden:

‘Heer, kijk,
zij die de wereld liefhebben,
ze schrijven de naam van hun lief op hun kleren,
ach, mijn lief,
zo heb ik je in het verse bloed van mijn hart getekend.’

Een keer na de metten,
toen hij terugkwam van het gebed,
ging hij zijn cel binnen en ging hij zitten op een stoel,
en het Oudvader-Boek gebruikte hij als kussen voor zijn hoofd.

Hij ontzong aan zichzelf en het scheen hem,
dat er een of ander licht uitging van zijn hart,
en hij keek naar die plaats:
toen verscheen er op zijn hart een gouden kruis,
waarin op vaardige wijze vele edelstenen ingezet waren,
die allemaal prachtig glommen.

Toen nam de dienaar zijn kap
en sloeg die over zijn hart met de bedoeling
het uitstralende licht te bedekken,
zo dat niemand het kon zien.

Maar de glans die ervan uitging, straalde zo heerlijk,
dat niets hielp, hoe hij het ook probeerde,
want te krachtig was haar schoonheid.

V. Kapitel.

**Von dem vorspil goetliches trostes,
mit dem got etlichú anvahendú menschen reizzet.**

So er nah siner gewonheit nach der mettin in sin kapell kom
und dur eins ruewelis willen in sinen stuol gesass
— dis sizzen waz kurz und weret nit laenger,
denn unz daz der wahter
kunte den ufgenden tag, —
und denne giengen im och uf sinú ogen,
und viel geswind of sinú knú
und gruozte den ufbrechenden liechten morgensternen,
die zarten kúngin von himelrich,
und meinde:

als dú kleinú voegelú in dem sumer den liechten tag gruezent
und in froelich enphahent,
also in der froelichen begirde gruozt er
die liehtbringerin des ewigen tages,
und sprach denn dú wort nit einvalteklich,
er sprach sú mit einem suessen stillen gedoene in siner sele.

Eins males sass er also der selben zit in siner ruowe,
do hort er neiswaz in siner innewendekeit
als herzklich erklingen,
daz alles sin herz bewegt wart,
und dú stimme sang mit einer luter suesser hellung,
under dannen do der morgenstern uf gie,
und sang disú wort:

“Stella Maria maris hodie processit ad ortum,
der merstern Maria ist hüt her fúr gezogt.”

Dis gesang erhal als úbernatúrlích wol in ime,
daz im alles sin gemuet verfloebet ward,
und sang mit ime froelich.

Do sú es mit einander húglich us gesungen,
do ward im ein unsaglicher umbvang,
und in dem ward zuo ime gesprochen also:

“so du mich ie minneklicher umbvahest
und ie unmaterilicher kússest,
so du in miner ewigen klarheit ie minneklicher und ie lieplicher
wirst umbvangen.”

Also giengen im die ogen uf,
die trehen waletan im daz antlút abe,
und gruozte den ufgenden morgensternen nah siner gewonheit.

Dar na uf den gruozz gie der ander morgengruoz
och mit einer venje
der zarten ewigen wisheit
mit dem lobrichen gebetlin,
daz er schreib an etlichú núwe briefbuechli,
und vahet an:

Anima mea desideravit etc.

Hier uf gie denne der drite gruozt
mit einer venje dem hoehsten minnerichstem geiste von Seraphin,
der in der aller hitzigosten fúrnin minne
uf flammet gen der ewigen wisheit,
dar umb daz der hizzige geist
sin herz inbrúnstig in goetlicher minne macheti,

Hoofdstuk 5

**Over de voortekenen van goddelijke troost,
waarmee God menig beginnende mens tot zich trekt.**

Toen hij, zoals hij dat gewoon was, na de metten zijn kapel opzocht
en in zijn stoel ging zitten om te rusten
— hij zat er slechts kort, niet langer
dan tot de wachter kwam
om het begin van de dag aan te kondigen —
en zijn ogen zich dan openden,
viel hij snel op zijn knieën
en groette hij de opkomende, lichtende morgenster,
de lieflijke Koningin van het hemelrijk,
en hij dacht:

zoals de kleine vogeltjes in de zomer de lichtende dag begroeten
en hem opgewekt ontvangen,
zo opgewekt moet hij vol verlangen haar begroeten
die het licht van de eeuwige dag aankondigt;
en hij sprak deze woorden niet eenvoudigweg uit,
hij sprak ze vergezeld van zoete, stille klanken in zijn ziel.

Hij zat daar rustend eens en op dat zelfde uur,
en hij hoorde op een of ander manier toen in zijn binnenste
iets klinken zo innemend,
dat zijn hart hevig bewogen werd:
een stem zong in reine, zoete helderheid
terwijl de morgenster opkwam,
en deze woorden zong ze:

‘Stella Maria maris hodie processit ad ortum,
Maria Sterre der Zee is heden opgekomen.’

Het gezang weergalmde zo bovennatuurlijk aangenaam in hem,
dat geheel zijn gemoed meegetrokken werd,
en opgewekt zong hij mee.

Toen ze beiden zich verheugend uitgezongen waren,
toen werd hij op onzegbare wijze omhelsd,
en aldus toegesproken:

‘Hoe minnelijker je mij omhelst
en hoe geestelijker je me kust,
hoe minnelijker en lieflijker mijn eeuwige schittering
jou omhelzen zal.’

Toen gingen zijn ogen open,
en de tranen liepen over zijn wangen,
en hij begroette de morgenster zoals hij dat gewoon was.

Na deze begroeting deed hij een tweede morgengroet,
ook met een venia,
nu voor de lieflijke Eeuwige Wijsheid
en met het kort lofgebed,
dat hij geschreven had in enkele nieuwe brievenboekjes,
en dat begint met de woorden:

Anima mea desideravit etc.

Hierna deed hij een derde groet,
met een venia voor de hoogste, liefdevolste geest van de Seraphim,
die in allervurigst opklaaiende liefde
opvlamt tegen de Eeuwige Wijsheid,
opdat deze gloeiende geest
zijn hart mocht ontsteken in goddelijke liefde,

Vita, 5

also daz es in im selb brunni
und ellú menschen
durch sinú minnerichú wort und lere enzunti.

Dis waz do sin teglicher morgengruoz.

Einest an der vasnaht hat er sin gebet gezogen,
unz daz der wahter den tag blies.

Also gedaht er:

“sizz enklein,
e daz du den liechten morgensternen enpfahest”.

Und do im also ein vil klein die sinne in ein ruow kamen,
do erhuoben die himelschen jungling mit hoher stimme
daz schoen respons:

Illuminare, illuminare Jerusalem etc.,

und daz erklang als unmesseklích suez enmiten in siner sele.

Do sú kumme ein vil wenig gesungen,
do wart dez himelschen gedoenes dú sel als vol,
daz sin der krank lip nit me moht erliden,
und giengen im dú ogen uf,
und daz herze gieng úber
und flussen die inbrúnstigen trehen úber abe.

Do er einest also sass der selben zit,
do was im vor in einer gesiht,
wie er neiswar verfuereet weri in ein ander land.

Also duhta in,
daz sin engel gar guetlich vor im stuende ze siner rehten hand.

Der diener vert geswind uf
und ummvahet den geminnten engel,
und umbschlúset in und trukt in an sin sele,
so er iemer minneklichest konde,
daz reht kein mitel was enzwischen in zwein, dez in duhte,
und huob uf mit kleglicher stimme und mit weinenden ogen,
und sprach us einem vollen herzen:

“owe, engel mine,
den mir der minneklich got ze trost und ze huot hat geben,
ich bite dich dur die minne, die du ze got hast,
daz du mich nit lassist.”

Do entwúrt der engel und sprach also:

“getarst du got nit getrúwen?”

Luog,
got der hat dich also lieplich umbvangen in siner ewikeit,
daz er dich niemer wil gelassen.”

Und eins males nach einem lidenden zite
do geschah eins morgens fruou,
daz er och umbgeben waz
mit dem himelschen ingesinde in einer gesiht.

Do begert er von ire einem klaren himelfúrsten,
daz er im zogti,
in weler wise gotes verborgnú wonung in siner sele gestalt were.

zodat het in hem zelf branden zou
en alle menschen dan
door zijn liefdevolle woorden en lering zouden ontvlammen.

Zo was zijn dagelijkse ochtendgebed.

Een keer, het was Vastenavond, had hij zijn gebed laten voortduren
tot aan de roep van de wachter die de dag aankondigde.

En de volgende gedachte kwam bij hem op:

Ga even zitten,
voordat je de lichtende morgenster begroet.

Toen zijn zinnen aldus enigszins tot rust waren gekomen,
verhieven de hemelse jongelingen hun heldere stemmen
in het mooie respons:

Illuminare, illuminare Jerusalem etc.,

en mateloos zoet weerklonk het binnenin zijn ziel.

Nauwelijks was het zingen begonnen,
of zijn ziel was al zo vervuld met hemelse tonen,
dat zijn zwakke lichaam hiervan niet nog meer verdragen kon;
zijn ogen openden zich,
zijn hart, het vloeide over,
en brandende tranen stroomden over zijn gelaat.

Toen hij eens op datzelfde uur weer zo neerzat,
toen zag hij als in een droomgezicht,
dat hij, hoe wist hij niet, gevoerd werd naar een onbekend land.

En het kwam hem voor
als stond zijn engel liefdevol voor hem ter rechterzijde.

Snel stond hij op,
en hij omarmde de beminde engel
en drukte hem aan zijn ziel en hij omhelsde hem
zo liefdevol hij maar kon,
waardoor het hem scheen dat niets hen nog scheidde van elkaar;
zijn ogen vulden zich met tranen, en klagend verhief hij zijn stem
en hij zei vanuit een overvol hart:

‘Ach, mijn engel,
door mijn minnelijke God mij tot troost en steun geschonken,
ik vraag je vanwege de liefde die jij tot God hebt,
mij niet te verlaten.’

Toen antwoordde de engel en zei:

‘Durf je niet op God te vertrouwen?’

Kijk,
God heeft jou zo liefdevol omhelsd in zijn eeuwigheid,
dat hij je nooit meer verlaten zal.’

En een ander keer, na een tijd van lijden,
gebeurde het op een ochtend,
dat hij zich omgeven zag,
in een droomgezicht, door een engelenschaar.

Aan een van de hemelvorsten vroeg hij toen
hem te tonen
hoe Gods verborgen woning in zijn ziel aanwezig was.

Vita, 5

Do sprach der engel zuo im also:

“nu tu einen froelichen inblich in dich und luog,
wie der minneklich got mit diner minnenden sele
tribet sin minnespil.”

Geswind sah er dar und sah,
daz der lip ob sinem herzen ward als luter als ein kristalle,
und sah enmiten in dem herzen
ruweklich sizen die ewigen wisheit in minneklicher gestalt,
und bi dem sass des dieners sele in himelscher senung;
dú waz minneklich uf sin siten geneiget
und mit sinen armen umbvangen
und an sin goetlich herze gedruket,
und lag also verzogen und versofet von minnen
under dez geminten gotes armen.

Er hate im selb ernúwret etlichú band,
und do ward an der engel naht,
do waz im vor in der gesiht,
wie er horti engelschliches gesang und suezzes himelsches gedoene.

Da von ward im als wol,
daz er alles sines lidens vergass.

Also sprach ire eine zuo ime:

“sih,
als du gern hoerest von uns daz gesang der ewikeit,
also hoeren wir von dir gern daz gesang von der ewigen wisheit.”

Und sprach aber dur na also:

“dis ist des gesanges,
daz die userwelten heiligen werdent froelich singende
an dem jungsten tage,
so sú an schowent,
daz sú in iemer werender froede der ewikeit sint bestetet.”

Er hate dur na einest an ire hohzit
vil stunden in semlicher schowung ir froeden verzeret,
und do es nahete dem tage,
do kom ein jungling,
der gebarete dem glich,
als ob er were ein himelscher spilman von got zuo im gesendet.

Mit dem kamen neiswi menger stolzer jungling
in glicher wise und geberde als der vorder,
denne so vil daz der erst etwaz wirdekeit hate vor den andren,
als ob er weri ein fúrstengel.

Der selb jungling kom als recht wol gemueteklich zuo ime
und meinde,
sú werin dar umb her ab von got zuo im gesendet,
daz sú im soeltin in sinem liden himelsch froed machen,
und sprach,
er soelti sinú liden uz den sinnen werfen
und inen gesellschaft leisten,
und er musti mit in och himelschlich tanzen.

Sú zugen den diener bi der hand an den tanz,
und der jungling vie an ein froelichez gesengeli
von dem kindlin Jesus,
daz sprichet also:

In dulci jubilo etc.

Toen sprak de engel tot hem als volgt:

‘Kijk vreugdevol naar binnen in je zelf en zie,
hoe de minnelijke God met jouw minnende ziel
zijn minnespel bedrijft.’

Snel keek hij naar binnen en bemerkte
dat het lichaam boven zijn hart zo klaar was als een kristal,
en in het midden van zijn hart zag hij
de Eeuwige Wijsheid rustig zitten als minnelijke gestalte,
zittend hiernaast de ziel van de dienaar in hemelse verzuchting;
liefdevol werd hij, aan zijn zijde gelegen,
door zijn armen omvat,
en gedrukt aan zijn goddelijke hart;
en ontruk en verzonken van liefde lag hij zo
in de armen van zijn beminde God.

Zichzelf had hij een nieuwe boetegordel omgedaan,
het was aan de vooravond tot het feest van de engelen,
toen hij als in een visioen,
engelengezang hoorde en zoete hemelse klanken.

Dat deed hem zo goed,
dat hij alle pijn vergat.

En een van de engelen zei toen:

‘Zie,
zoals jij van ons het gezang van de eeuwigheid graag wil horen,
zo horen wij van jou graag het gezang van de Eeuwige Wijsheid.’

En hij vervolgde:

‘Dit is het gezang,
dat de uitverkoren heiligen vreugdvol zullen zingen
op de jongste dag,
wanneer het duidelijk is,
dat ze de eeuwigdurende vreugde deelachtig zullen worden.’

En hij had eens, op die zelfde feestdag,
vele uren doorgebracht in beschouwing van hun vreugden,
en toen de ochtend naderbij kwam,
verscheen daar een jongeling,
die zich gedroeg
als een hemelse minstrel door God hem gezonden.

Hem vergezelden ik weet niet hoeveel fiere jongelingen,
die zich net als die eerste gedroegen,
waarbij die eerste echter toch hoger in rang leek,
als was hij een engelenvorst.

Die ene jongeling kwam opgewekt naar hem toe
en liet hem weten,
dat God hen naar hem toegezonden had
om hem in zijn lijden tot een hemelse vreugde te zijn,
en hij zei,
dat hij zijn lijden maar van zich af moest werpen
om zich bij hun gezelschap aan te sluiten,
en zich in te voegen in hun hemelse reidans.

Ze namen de dienaar bij de hand om hem op nemen in hun dans,
en de jongeling hief een opgewekt lied aan
over het kindje Jezus;
het begint zo:

In dulci jubilo, etc.

Vita, 5

Do der diener horte den geminten namen Jesus
also suessekllich erklingen,
do ward sin herz und sinne also recht wol gemuot,
daz ime verswand, ob er ie liden hat gehabt.

Nu luoget er mit froeden,
daz sú taten die aller hoehsten und die aller friesten sprünge.

Der vorsenger der kond es als gar wol rueren,
und der sang vor und sú na,
und sungen und tanzeten mit jubilierendem herzen.

Der vorsenger machete die repetitio wol drivalt:

Ergo merito etc.

Dis tanzen
waz nit geschafen in der wise, als man in diser welt tanzet;
ez waz neiswi
ein himelscher uswal und ein widerinwal
in daz wild abgründ der goetlichen togenheit.

Dis und derley himelsches trostes
ward ime unzallich vil in den selben jaren,
und aller meist zuo den ziten,
so er mit grossem liden waz umgeben,
und dú wurden im denne dest lichter ze lidene.

Einem heiligen menschen waz vor in einr gesiht,
do er über alter waz gegangen mess sprechen,
daz er wurdi luter
mit einr gezierde einr durlúhten minne,
und sah, daz dú goetlich gnade her ab towete in sin sele,
und daz er ward eins mit gote.

Do kamen hinder in stende gar vil lútseliger kinden
mit brinnenden kerzen zuo dem alter,
eine na dem andern.

Sú zerspreiten ire arme und umbviengen in,
ein ieklicher sunderlich,
so sú iemer lieplichest konden,
und trukten in an ire herzen.

Sú fraget von wunder,
wer sú werin ald waz sú meindin?

Sú sprachen:
"wir sien úwrú geswistergit
mit lobe und froede in ewiger selikeit,
und sien bi úch und hutten úwer ze allen ziten."

Si sprach:
"ach lieben engel,
waz meinest,
daz ir den herren so reht minneklich heind umbvangen?"

Sú sprachen:
"do ist er uns als herzeklich liep,
daz wir vil tuenes mit im haben,
und wússist, daz got unsaglichú wunder wúrket in siner sele,
und waz er got ernschlich hat ze bitene,
dez wil im got niemer versagen."

Toen de dienaar de geliefde naam van Jezus
op zulke zoete wijze zingen hoorde,
werd hij zo opgewekt van hart en zinnen,
dat het was alsof hij nooit lijden gekend had.

Vol vreugde zag hij
hoe ze de allermooiste en allerkoenste sprongen maakten.

De voorzanger wist hoe hij het moest aanpakken,
hij zong voor en zij zongen hem na,
en ze zongen en dansten met jubelend hart.

De voorzanger zong het refrein drie maal:

Ergo merito, etc.

Dit dansen
leek niet op werelds dansen,
het leek veeleer
op een hemels uitstromen en weer terugstromen
in de wilde afgrond van de goddelijke verborgenheid.

Deze en soortgelijke troost
ontving hij talloos vaak in die jaren,
en nog wel het meest in tijden
waarin groot lijden hem trof,
dat voor hem hierdoor toen draaglijker werd.

Een heilige ordensvrouw werd eens als in een visioen getoond,
toen hij eens op naar het altaar was gegaan om de mis te doen,
hoe helderlichtend hij gaan zou
in de pracht van stralende liefde,
en ze zag, hoe de goddelijke genade als dauw op zijn ziel neerdaalde,
en dat hij één met God werd.

En achter hem gingen veel engelengestalten,
met brandende kaarsen lopend naar het altaar,
de een na de ander.

Ze openden hun armen en omhelsden hem,
elk afzonderlijk,
zo liefdevol ze maar konden,
en ze drukten hem aan hun hart.

Toen vroeg de ordensvrouw verbaasd,
wie ze waren en wat hun bedoeling was.

Ze zeiden:
'Wij zijn je medezusters,
vervuld van lof en vreugde in eeuwige zaligheid;
we zijn bij je en we zullen je altijd behoeden.'

Ze zei:
'Ach, lieve engelen,
wat wil het zeggen,
dat jullie deze man zo minnelijk omhelsd hebben?'

Ze zeiden:
'Zo hartelijk lief hebben we hem,
dat we ons steeds om hem zullen bekommeren,
en weet, dat God onzegbare wonderen in zijn ziel bewerkt,
en wat hij God oprecht vraagt,
dat zal God hem nooit willen onthouden.'

Vita, 6

VI. Kapitel.

Von etlichen visionen.

Do in den selben ziten
hat er gar vil vision künftiger und verborgenr dingen
und gab im got neiswi ein enpfintlich kuntsami,
als verr es denn moht sin,
wie es in himelrich und in helle und in vegfúr stuende.

Es waz im gewonlich,
daz vil selen im vor erscheinen,
so sú von diser welt geschieden,
und im kund taten,
wie es in ergangen weri,
wa mit sú ir buosse hetin verschuldet
und wa mit man in gehelfen moehte,
oder wie ir lon vor got weri.

Under den andren erschein im och vor
der selig meister Eghart
und der heilig bruoder Johans der Fuotrer von Strasburg.

Von dem meister ward er bewiset,
daz er waz in úberswenker guenlich,
in die sin sele blos vergoetet waz in gote.

Also begerte der diener zweier ding von im ze wússene;
daz ein waz:
wie dú menschen in got stuendin,
dú der nehsten warheit mit rehter gelassenheit
ane allen falsch
gern gnuog werin.

Dez wart ime erzoetet,
daz dero menschen ingenomenheit in die wiselosen abgrúndkeit
nieman moehtig gewoerten.

Er fraget aber fúrbaz also:
ein mensch, der gern dar zuo kemi,
waz dem dú fúrderlichest uebung weri?

Do sprach er:

“er sol im selb nah sin selbsheit
mit tiefer gelassenheit entsinken,
und ellú ding von got nút von der creatur nemen,
und sich in ein stille gedultkeit sezzen
gen allen wúlfinen menschen.”

Der ander bruoder Johans
der zogte im och in der gesiht
die wúnneclichen schonheit, mit der sin sele verkleret was;
und von dem begert er och, daz er im ein frag uz rihti.

Dú frag was also:
er fraget, welú under allen uebungen dú weri,
dú einem menschen aller wirst teti
und im aller núzest weri?

Do huob er uf und sprach,
daz mit wetuenders und núzers dem menschen weri,
denn da der mensch in gelassenheit von got
im selber gedulteklich us giengi
und also got dur got liessi.

Hoofdstuk 6

Over enkele visioenen.

In die zelfde tijd
had hij veel visioenen over toekomstige en verborgen zaken
en God liet hem op een of ander wijze aanvoelen,
voor zover dat mogelijk is,
hoe het gesteld is in de hemel en in de hel en het vagevuur.

Hij was het gewoon,
dat veel zielen hem verschenen,
eenmaal gescheiden van deze wereld,
en hem inlichtten
hoe het hun was vergaan,
waarmee ze hun boete hadden verdiend
en hoe ze geholpen konden worden,
of welk loon ze van God ontvangen hadden.

Onder hen die hem verschenen, waren ook
de zalige meester Eckhart
en de heilige broeder Johannes Futerer van Straatsburg.

De meester liet hem weten,
dat hij nu was in overstromende heerlijkheid,
waarin zijn ziel helemaal godgelijk gemaakt was in God.

En de dienaar wilde twee dingen toen van hem weten;
als eerste:
hoe die mensen in God verbleven,
voor wie de naaste waarheid in ware gelatenheid,
niet gemengd met valse,
genoeg was.

Hem werd toen getoond,
dat dit opgenomen zijn van deze mensen in de wijzeloze afgrond
door niemand in woorden gevat kon worden.

Daarna vroeg hij het volgende:
een mens die deze staat zou willen nastreven,
welke oefeningen zouden van hem dan verlangd worden.

Toen zei hij:

‘Zo iemand moet aan zichzelf, naar zijn zelfheid,
ontzinken in diepe gelatenheid,
en alles als komend van God, niet van schepselen, ontvangen,
en zich in stille dulzzaamheid hullen
tegenover alle wolfachtige mensen.’

De andere broeder, Johannes,
toonde hem in een visioen
de vreugdevolle schoonheid, waarin zijn ziel verheerlijkt was;
en ook hem verzocht hij een vraag te beantwoorden.

De vraag was de volgende:
hij vroeg, welke oefening het was,
die een mens het meest moeite kostte,
maar voor hem het nuttigste was.

Hij antwoordde,
dat er niets moeizamer en nuttiger voor de mens was,
dan in gelatenheid voor God
uit zich zelf geduldig weg te trekken
om aldus God om God te laten.

Vita, 6

Sin eigne vater,
der der welt kint zermal waz gewesen,
der erschein im vor na sinem tode,
und zogte im mit einem jemerlichen anblick
sin angstliches fegfúr,
und wa mit er daz aller meist hate verschuldet;
und seit im usgescheidenlich,
wie er im helfen solte.

Und daz tet er.

Und er zogte sich im dur na und seit im,
daz er lidig dur von waz worden.

Sin heilgú muoter,
mit der herzen und libe
got wunder wúrkte bi ir lebene,
dú erschein im och vor in einer gesiht
und zogte ime den grossen lon,
den si von got enpfangen hate.

Des glich beschah im von unzallichen vil selen;
und hier ab nam er do lust,
und gab im vil zites
einen bildrichen ufenthalt
in der wise, die er do fuorte.

Zijn eigen vader,
die helemaal geleefd had als een kind van de wereld,
verscheen hem na zijn dood,
en toonde hem met een van pijn doortrokken gezicht
zijn beangstigend vagevuur,
en wat het was waarmee hij dat vooral verdiend had;
en in het bijzonder,
hoe hij hem helpen kon.

En dat deed hij.

En hij toonde zich hierna nogmaals aan hem en zei,
dat hij hierdoor bevrijd was.

Zijn heilige moeder,
door wier hart en lichaam
God wonderen verricht had tijdens haar leven,
ook zij verscheen hem in een visioen,
en ze toonde hem de grote beloning,
die ze van God ontvangen had.

Met talloos veel zielen had hij soortgelijke ervaringen;
en het werd een bron van vreugde voor hem,
en gedurende lange tijd
waren het voor hem troostende voorbeelden
voor het leven dat hij toen leidde.

VII. Kapitel.

In weler ordnung er ze tisch gie.

So er ze tisch solte gan,
so knúwet er nider
mit inlicher betrachtung sines herzen fúr die ewigen wisheit,
und bat die vil getrúlich,
daz si mit ime ze tische giengi und mit im enbissi,
und sprach zuo im also:

“aller suessester Jesu Criste,
ich lade dich mit grosser begirde mins herzen
und bite dich,
als du mich milteklich spisest,
daz du mir och húte din zarten gegenwúrtikeit verlihest.”

So er úber tisch gesass,
so saste er den geminten gast der reinen sele
eben fúr sich zuo einem gemassen
und sah in vil guetlich an;
etwen neigte er sich uf die siten sines herzen.

Zuo einer ieklichen trahte, die man im fúr saste,
bot er uf die schússel gen dem himelschen húswirt,
daz er im sinen heiligen segen dar úber teti,
und sprach dik in einer minnericher frúntlicheit:

“ach zarter gemasse,
nu isse mit mir, herr mine,
nu grife vor dar und isse mit dinem knecht!”

Und derley minnekosendú wort hat er gen ime.

So er trinken wolte,
so huob er den kopf uf
und bot im in och vorhin, daz er trunki.

Er trank do ob tisch gewonlich fúnf trúnke
und tet die uss den fúnf wunden sines geminnten herren;
wan aber wasser und bluot uss der goetlichen siten ran,
hier umbe tet er disen trunk zwívalt:
den ersten muntvol und den jungsten
noss er in der minne
dez minnerichsten herzen, so dis ertrich geleisten mag,
und in der inhezigen minne
dez hoehsten geistes von Seraphin,
daz die mit sinem herzen wurdin voellechlich geteilet.

Die spise, dú im nit linpfig waz,
bot er ze tunken gen dem minnewunden herzen
mit guotem globen, daz si im denne nit moehti geschaden.

Er suohte lust an opse,
und daz wolt im got nit gestaten.

Im waz vor in einer gesiht,
wie im einr buti einen apfel und sprach:

“nim hin,
daz ist daz, da du lust an suochst.”

Do sprach er:

“nein, alle min lust lit an der minneklichen ewigen wisheit.”

Hoofdstuk 7

Hoe hij zich gedroeg bij de maaltijden.

Wanneer hij werd opgeroepen voor de maaltijd,
knielde hij neer,
de Eeuwige Wijsheid innerlijk schouwend met zijn hart,
en getrouw bad hij deze dan
hem te vergezellen en samen met hem te eten,
en hij zei dan:

‘Allerzoetste Jezus Christus,
met groot verlangen in mijn hart nodig ik je uit,
en ik bid je,
daar je mij in je mildheid voedt,
schenk me ook vandaag je welwillende aanwezigheid.’

Wanneer hij dan aan tafel zat,
plaatste hij de beminde gast van reine zielen
bij zich als tafelenoot,
en keek hem vriendelijk aan,
zich neigend soms om zich aan zijn borst te vleien.

Bij elk gerecht dat men hem voorzette,
hief hij de schotel op naar zijn hemelse gastheer,
opdat deze er zijn zegen over zou uitspreken,
en hij zei dan vaak op de wijze van een liefhebbende vriend:

‘Ach, tedere disgenoot,
eet nu met me, lieve Heer,
neem dan, en eet samen met je knecht!’

Deze en dergelijke liefkozende woorden sprak hij tot hem.

Wanneer hij wilde drinken,
hief hij zijn beker
en bood hem deze aan, opdat hij ook als eerste drinken kon.

Bij de maaltijd nam hij gewoonlijk vijf maal een dronk,
die hij nam als uit de vijf wonden van zijn beminde Heer;
maar daar er water en bloed uit de goddelijke zijde stroomde,
daarom verdeelde hij deze dronk in twee:
de eerste volle teug en de laatste
dronk hij in liefdevol aandenken
aan het liefdevolste hart dat het aardrijk herbergen kan
en de innigst brandende liefde
van de hoogste geest van de Seraphim,
opdat zijn hart hiervan geheel doortrokken zou worden.

Wanneer voedsel hem niet bekwam,
dan vroeg hij dit in het door liefde gewonde hart te dopen,
in het geloof, dat het hem dan geen schade kon berokkenen.

Zijn verlangen ging uit naar fruit,
God echter stond hem dit niet toe.

In een visioen zag hij,
hoe iemand hem een appel aanbood en zei:

‘Hier neem,
dit is het, waar je verlangen naar uitgaat.’

Toen zei hij:

‘Nee, heel mijn verlangen gaat uit naar de Eeuwige Wijsheid.’

Vita, 7

Do meinde er, daz weri nit war,
er suohti sinen lust ze vil an dem ops.

Und dez erschamt er sich in im selb,
und was zwei jar, daz er nie keines opses enbeiss.

Do dú zwei jar mit belangung hin kamen
und in dem nagenden jare daz ops ersessen waz,
daz dem convent nit opses ward,
und er mit mengem strite sich selber úberwand,
daz er kein sunderheit ob dem tische wolt haben mit opse,
do bat er got,
weri es sin wille, daz er es esse,
daz er denne den convent allen opses beriete.

Und daz geschah.

Do mornend ward, do kom ein froemdu person
und brachte dem convent ein guot teil núwer pfenning,
und wolt nit enbern,
wan kofti úberal núwan epfel dur mit.

Und daz geschah,
also daz sú vil zites gnuog haten,
und also vie er dankberlich ops wider ze essen.

Daz gross ops teilt er in vier teil:
dú drú ass er in dem namen der heiligen drivaltekeit,
daz vierde teil in der minne,
als dú himelsch muoter irem zarten kindlin Jesus
ein epfelli gab ze essen.

Daz selb teil ass er unbeschniten,
wan es dú kindelú also unbeschnitten pfligent ze essene.

Von dem winnahttag unz etwi lang dur na
so ass er nit daz vierde teil;
er bot es in siner betrachtunge der zarten muoter,
daz sú es ir lieben jungen sunlin gebi,
so woelt er sin in den wort enbern.

So er underwiltent ze geswintlichen uf die spise oder trank viel,
dez erschamt er sich vor sinem erberen gemassen;
und so er diser ordnung keiner ob tische weri ab gegangen,
so gab er im selber buoss dar úber.

Es kom einest ein guoter mensch
von einr andren stat zuo ime und seit ime,
daz got in einer gesiht zuo im heti gesprochen also:

“wellest du ein ordenliches tischsizen haben,
so gang zuo minem diener,
und haiss dir alle sin wise sagen.”

Toen liet die ander hem weten, dat het niet waar was,
want zijn verlangen naar fruit was veel te sterk.

Hij schaamde zich hierdoor zo voor zichzelf,
dat hij gedurende twee jaar geen stukje fruit meer at.

Deze twee jaren gingen voorbij, niet zonder dit verlangen,
en toen er het jaar daarop een misoogst was,
waardoor het convent zonder fruit zat,
en hij na hevige innerlijke strijd zichzelf overwonnen had,
en niet langer uitgezonderd wilde worden van fruit bij de maaltijd,
toen bad hij God,
dat wanneer deze zou willen dat hij het at,
dat hij dan het hele convent van fruit mocht voorzien.

En zo gebeurde het.

Toen, op een ochtend, kwam een vreemdeling
en bracht het convent een flinke hoeveelheid penningen,
en niet zomaar wilde hij ze geven,
slechts wanneer alles gebruikt werd om er appels van te kopen.

En zo kwam het
dat ze gedurende lange tijd voorzien waren,
en dankbaar begon hij weer fruit te eten.

Grote stukken fruit deelde hij in vieren:
drie hiervan at hij in de naam van de Heilige Drievuldigheid,
het vierde deel vervuld van de liefde
waarmee de hemelse Moeder haar tedere kindje Jezus
een appeltje te eten gaf.

Dit laatste deel at hij ongeschild,
omdat de kinderen het ook ongeschild plegen te eten.

Met Kerstdag, en daarna nog enige tijd,
at hij dat vierde deel niet;
in zijn beschouwing droeg hij het op aan de tedere Moeder,
zodat zij het haar lieve jonge kleine Zoon geven kon;
omwille hiervan kon hij ervan afzien.

Soms gebeurde het dat hij te snel naar het eten en drinken greep,
hij schaamde zich hiervoor dan tegenover zijn edele disgenoten;
en wanneer hij zich niet aan de juiste orde gehouden had aan tafel,
dan legde hij zichzelf een boete op.

Een goede mens bezocht hem eens,
hij kwam uit een andere stad, en vertelde hem,
dat God het volgende tegen hem gezegd had in een visioen:

‘Wil je je op ordentelijke wijze gedragen aan tafel,
ga dan naar mijn dienaar,
en laat je tonen hoe hij het doet.’

VIII. Kapitel.

Wie er begie daz ingend jor.

Als ze Swaben in sinem lande
an etlichen steten gewonlich ist an dem ingendem jare,
so gand die jungling dez nahtes us in unwisheit
und bitent dez gemeiten,
daz ist, sù singend lieder
und sprechent schoenú gediht
und bringent es zuo, wie sù múgent mit hoflicher wise,
daz in ire liep schapel geben.

Daz viel sinem jungen minnerichen herzen also vast in,
so er es horte,
daz er och der selben naht fúr sin ewiges liep gie
und bat och dez gemeiten.

Er gie vor tag fúr daz bilde,
da du rein muoter ir zartes kind,
die schoenen ewigen wisheit
uf ire schoss an ire herz hat gedruket,
und knúwete nider
und huob an ze singen in stillem suessen gedoene siner sele
ein sequenci der muoter vor an,
daz si im erlopti
ein schapel ze erwerbene von ir kinde,
und da er es nit wol koendi,
daz si im da hulfe,
und ward im dik als ernst und als not ze weinen,
daz im die heissen trehen úber ab waletan.

So er da us gesang,
so kert er sich denn gen der herzlieben wisheit
und neig ir nider uf die fuesse,
und gruozte sie von dem tiefen abgrúnde sines herzen
und ruomde si mit lobe an schoeni,
an adel, an tugenden, an zartheit, an friheit
mit iemer werender wirdekeit
úber alle schoen jungfrowen diser welt,
und tet daz mit singene, mit sagene,
mit gedenken und mit begirden,
so er iemer best konde,
und wunschte denn, daz er in geischlicher wise
aller minner und minneklicher herzen ein vorlofer weri,
und aller lieplicher gedenken, Worten und sinnen
ein orthaber weri,
dar umbe daz er die wirdigen
gnu minneklich von ire unwirdigem diener koend geloben.

Und sprach denn ze jungst also:

“ach, du bist doch, liep, min froelicher,
mins herzen sumerwunne,
min liebú stunde;
du bist daz lieb,
daz min jungez herze allein minnet und meinet,
und alles zitlich lieb durch dich hat verschmahet.

Dez lass, herzentrut, mich geniessen,
und lass mich hüt ein schapel von dir erwerben!

Ach miltes herz,
tu es dur din goetlichen tugende,
dur din natúrlichen gueti,
und lass mich hüt an disem ingendem jare

Hoofdstuk 8

Hoe hij het begin van het nieuwe jaar vierde.

In het Zwabenland, waar hij vandaan kwam,
is het met nieuwjaar in meerdere steden gebruik,
dat jonge mannen er die nacht dol en dwaas opuit trekken
in opgewekt verlangen,
om door middel van het zingen van liederen
en het uitspreken van mooie gedichten,
alles op zo hoffelijk mogelijke wijze,
een bloemenkrans van hun lief te krijgen als geschenk.

Dit trof hem in zijn jonge, liefderijke hart zo diep,
dat toen hij dit hoorde,
ook hij diezelfde nacht tot zijn eeuwig lief ging
en haar opgewekt om dit geschenk bad.

Nog voor de dag begon ging hij naar het beeld,
waar deze reine Moeder haar tedere kind,
de mooie Eeuwige Wijsheid,
op haar schoot neemt en aan haar hart gedrukt houdt;
hij knielde er neer
en zachtjes begon hij in zijn ziel een zoet lied te zingen,
een sequentie op deze Moeder,
hopend dat ze hem toestond
een bloemenkrans van haar kind te verwerven,
en wanneer deze daartoe niet in staat zou zijn,
dat ze hem daarbij dan zou helpen;
en hij meende het zo oprecht dat hij een aandrang tot huilen voelde,
en warme tranen welden op.

Toen zijn lied uit was,
wendde hij zich tot de liefde van zijn hart, de Wijsheid,
en diep boog hij zich voor haar voeten,
en uit de diepe afgrond van zijn hart groette hij haar,
en hij roemde en loofde haar schoonheid,
haar adel, haar deugden, haar tederheid, haar vrijheid
die in blijvende waardigheid
uitgingen boven die van welke jonkvrouw ter wereld ook;
en hij deed dat met gezang en met woorden,
in gedachten en begeerten,
zo goed hij maar kon,
en wenste vervolgens dat hij op geestelijke wijze
aanvoerder kon zijn voor alle minnaars en liefdevolle harten,
en hij voor alle liefdevolle gedachten, alle woorden en overwegingen
een grondlegger kon zijn,
opdat hij de Waardige,
als haar onwaardige dienaar, voldoende minnelijk loven kon.

En tot slot zei hij:

‘Ach, mijn lief, jij toch bent mijn zalige Paasdag,
de zomerweelde van mijn hart,
het uur van mijn liefdesvreugde;
jij, het lief,
dat mijn jonge hart alleen bemint en op het oog heeft,
en om wie het alle tijdelijke liefde heeft versmaad.

Dat ik het, mijn hartelief, mag genieten,
vandaag een bloemenkrans van jou te mogen ontvangen!

Ach, milddadig Hart,
doe het omwille van je goddelijke deugden,
omwille van je natuurlijke goedheid,
en laat me vandaag op deze nieuwjaarsdag

Vita, 8

nit ler von dir gan!

Eya, wie stundi es dir, suessú suessekeit?

Gedenk, daz eine din lieber kneht úns von dir seit
und sprichet,
daz in dir nit sie nein und ja,
in dir sie núwan ja und ja.

Dar umbe, mins herzen minne,
bút mir hút ein liepliches ja diner himelschen gabe,
und als den toben minnern ein liepliches schapel wirt gegeben,
also muess miner sele hút ze einem guoten jare
etwaz sunderlicher gnaden ald núwes liches
von diner schoenen hant geboten werden,
zartú trútú min wisheit!"

Dis und dez gelich begond er do
und gie niemer ungeweret dannen.

niet met lege handen van jou heengaan.

Ach, milde Zoetheid, zou dit jou passen?

Gedenk, dat een van je lieve dienaren over jou sprak
toen hij ons zei,
dat in jou niet 'nee' en 'ja' is,
maar slechts 'ja' en 'ja'.

Daarom, mijn hartelief,
geef me vandaag het liefdevolle 'ja' van je hemelse gave;
en zoals dwaze minnaars een mooie bloemenkrans wordt gegeven,
mag op deze dag dan mijn ziel voor het nieuwe jaar
een bijzondere genade of een nieuw licht
uit jouw handen aangeboden worden,
mijn tedere, inniggeliefde Wijsheid!

Zo en op vergelijkbare wijze gedroeg hij zich daar,
en onverhoord ging hij nooit heen.

IX. Kapitel.

Von den Worten Sursum corda.

Er wart gefraget, was sin gegenwurf weri,
so er mess sang
und er vor der stillen messe die prefation an huob:
Sursum corda!

Wan dú wort nach gemeiner hellung sprechet ze tútsch also:
Sursum, súsent uf in die hoehi ellú herzen zuo gote!

Dú wort giengen im als recht begirlich uss sinem munde,
daz dú menschen, dú es hortan,
einen sundern andaht dar ab moehtin han genomen.

Diser frage entwürt er mit einem innelichen súfzen
und sprach also:

“wenn ich dú selben lobrichú wort Sursum corda sang in der messe,
so geschah gemeinlich,
daz min herz und sele zerflussen von goetlichem jamer und begirde,
die min herz uss im selb an der stunde verfloegten;
wan es erhuben sich denne gewonlich
drierley hoh uftragender meinungen.

Etwen kom einú, etwen zwo, etwen alle drie,
in den ich ward ufgeswenket in got
und dur mich alle creaturen.

“Dú erst inluhtend meinunge was also:

ich nam fúr minú inrú ogen mich selber
nah allem dem, daz ich bin,
mit lib und sele und allen minen kreften,
und stalte umb mich alle creaturen,
die got ie geschuof in himelrich und in ertrich
und in den vier elementen,
ein iekliches sunderlich mit namen,
es weri vogel des luftes,
tier des waldes,
visch des wassers,
lob und graz dez ertrichs
und daz unzallich grien in dem mere,
und dar zuo alles daz klein gestuplach,
daz in der sunnen glanz schinet,
und ellú dú wassers troepflú,
dú von tow ald von schne ald von regen
ie gevielen ald iemer me gevalent,
und wunschte, daz dero ein iekliches
heti ein suesses uftringendes seitenspil,
wol gereiset uss mines herzen innigostem saffe,
und also uf klanktin ein núwes hochgemuotes lob
dem geminten zarten gote von ewen ze ewen.

Und denne in einer hüglichen wise zertaten und zerspreiten sich
die minnerichen arme der sele
gen der unsaglichen zal aller der creaturen,
und waz sin meinunge, sú alle fruohtig dar inne ze machen,
recht als so ein frier wolgemuoter vorsenger
die singenden gesellen reizet, froelich ze singene
und ire herzen ze got uf ze bietene:
Sursum corda!”

“Dú ander meinunge waz also,” sprach er,

Hoofdstuk 9

Op de woorden ‘sursum corda’.

Hem werd gevraagd, waar zijn gedachten naar uitgingen,
wanneer hij de mis zong
en hij voor de stille mis de prefatie aanhief
met ‘sursum corda’.

Want vertaald naar de volkstaal luiden deze woorden:
sursum – staat op, omhoog alle harten, tot God!

Deze woorden verlieten zijn mond, zo getekend door verlangen,
dat de mensen die het hoorden,
tot een bijzondere godvruchtigheid konden worden gewekt.

Op die vraag nu antwoordde hij onder inwendig zuchten,
en hij zei:

‘Wanneer ik deze lofrijke woorden ‘sursum corda’ in de mis zong,
dan gebeurde het gemeenlijk,
dat mijn hart en ziel smolten in goddelijk gemis en verlangen,
die mijn hart in dat uur uit zichzelf lieten wegzweven;
want doorgaans verhieven zich dan
drie omhoogreikende gedachten.

Soms kwam er een, soms twee, en soms alle drie,
waarbinnen ik ingetild werd in God
en door mij alle schepselen.

Het eerste beeld dat oplichtte was het volgende:

Ik plaatste mijzelf voor mijn innerlijk oog
met alles wat ik ben,
met lichaam en ziel en al mijn krachten;
en om mij heen plaatste ik alle schepselen
door God ooit geschapen in de hemel en op de aarde,
en de vier elementen,
en elk afzonderlijk ding met zijn eigen naam,
of het nu een vogel in de lucht was,
een dier in het woud,
een vis in het water,
het gebladerte en het gras van het aardrijk
en de ontelbare zandkorreltjes van de zee,
en daarbij al die kleine stofdeeltjes
die in het zonlicht opglanzen,
en al die druppeltjes water,
die door dauw, sneeuw, of regen,
ooit vielen of steeds nog vallen;
en ik wenste, dat van elk
een zoet indringende muziek zou opstijgen, als van snaren
aangeslagen in het innigst van mijn hart,
en dat aldus een nieuw opgewekt lof opklonk
tot de beminde God van eeuwigheid tot eeuwigheid.

En dan openden en spreiden zich vol vreugde
de liefderijke armen van zijn ziel
en ze gingen uit tot de talloos vele schepselen;
en hij trachtte ze te verblijden in zijn omarming,
zoals een frisse, opgewekte voorzanger
die de zanggezellen oproept om opgewekt te zingen
en hun harten te verheffen tot God:
sursum corda!’

‘Het tweede beeld was het volgende,’ zei hij,

Vita, 9

“ich nam her fúr in minen gedenken min herz
und aller menschen herzen
und hinderdahte,
waz lustes und froeden, waz liebes und frides die gebruchent,
die irú herzen got allein gebent,
und da wider,
waz schaden und lidens, waz leides und unruow
zergangklichú minne in treit ire untertanen,
und ruofte denn mit grosser begirde
zuo minem und zuo den selben herzen,
wa sú sind, úber ellú ende diser welt:

“wol uf, ir gevangnú herzen,
uss den engen banden zerganklicher minne!

Wol uf, ir schlafenden herzen,
uss dem tode der sünden!

Wol uf, ir úpigen herzen,
uss der lawkeit úwers tregen, hinlessigen lebens!

Habent úch uff mit einem gantzen ledigen kere
hin zuo dem minneklichen gote:
Sursum corda!”

“Dú dritte meinunge waz ein frúntlicher ruof
aller guotwilliger ungelasentr menschen,
dú verierd gand in in selber,
daz suo weder an got noh an der creatur hein,
wan ir herz hin und her mit der zit zerstroewet ist.

Den ruoft ich und mir selb uf ein getúrstigtes wagen unser selbs
mit einem ganzen abker von uns und von allen creaturen.”

Und dis waz sin gegenwurf
in den worten Sursum corda.

‘ik stelde me in gedachten voor, dat ik mijn hart voor me plaatste
en de harten van alle mensen,
en ik overdacht
welke blijdschap en vreugde, welke liefde en vrede zij genieten,
die hun hart alleen aan God geven,
en andersom,
hoeveel schade en lijden, hoeveel leed en onrust
de vergankelijke liefde haar onderdanen brengt;
en toen riep ik met groot verlangen
tot mijn hart en tot dat van hen,
waar ze ook zijn, tot het uiteinde van de wereld:

Sta op, jullie gevangen harten,
op uit de banden van vergankelijke liefde!

Sta op, jullie slapende harten,
op uit de dood der zonden!

Sta op, jullie onbezonnen harten,
op uit de lauwheid van jullie trage, nalatige levens!

Verhef jullie, en maak een volledige omkeer,
heen naar de minnelijke God:
sursum corda!’

De derde gedachte betrof een vriendelijke oproep,
gericht aan alle mensen van goede wil die ongelaten zijn
en verdoemd gaan in zichzelf,
waardoor ze aan God noch aan schepsels vasthouden,
omdat hun hart heen en weer gaat, verstrooid in de tijd.

Hen en mijzelf riep ik op om het in onszelf aan te durven
ons krachtig af te keren van onszelf en van alle schepsels.’

Dit waren de dingen waar zijn gedachten naar uitgingen
bij de woorden ‘sursum corda’.

X. Kapitel.

Wie er begie die liehtmiss.

An únsrer frowen tag zuo der liehtmiss
bereit er vorhin drie tag
mit gebete
ein kerzen der himelschen kindbeterin,
und dú kerz was gewunden mit drin strangen also:
der erste in der meinung ire reinen, jungfrowewichen luterkeit,
der ander ire grundlosen diemueteikeit,
der dritte ire muoterlichen wirdekeit,
dú drú si allein hate under allen menschen.

Dis geischlichen kerzen bereit er vorhin
alle tag mit drin Magnificat.

So denn der tag kom der kerzwihi,
frue, e daz ieman ze kilchen giengi,
so gieng er fúr fronalter
und wartet da in siner betrachtunge der kindbeterin,
wenn sú keme mit irem himelschen horde.

Do sú nahte der ussren porte der stat,
so fúrlúf er in sines herzen begirde sú alle,
und lúf ir engegegen
mit dem gezoge aller gotesminnenden herzen.

Er viel in der strasse fúr si
und bat si still haben mit ir gezoge ein wili,
unz daz er ir eins gesungi.

Er huob denn uf
und sang mit geischlichem stillen gedoene,
daz der mund gie und es doch nieman horte,
die prose: Inviolata etc.,
so er iemer minneklichst konde,
und neig ir von grunde, so er daz sang: O beningna, o beningna,
und bat si,
daz si die milten gueti an einem armen súnder erzoegti,
und stuond denn uf und volgete ir mit siner geischlichen kerzen
in begirde, daz si die brinnenden flammen des goetlichen liehtes
in im niemer liessi erloeschen.

Dar na so er denn zuo der schar aller minnenden herzen kom,
dien huob er denne an daz gesang: Adorna etc.,
und ermant sú,
daz sú minneklich den heilant enpfiengin
und begirlich sin kindbeterin umbfiengin;
und fuorten si also mit lobe und gesange unz zuo dem tempel.

Dar na trat er mit herzenbegirde dar,
e daz dú kindbeterin hin in kemi
und hern Simeon den sun gebi,
und knúwet fúr si
und huob sinú ogen und hend uf
und bat si, daz si im daz kindli zogti
und im daz och ze kússen erlopti.

Und do si im daz guetlich bot,
so zerspreit er sin arme in dú endlosen teil der witen welt,
und enpfie und umbfie den geminten
einer stunde ze tusent malen.

Er geschowete sinú húbschú oeglú,
er gesah sinú kleinú hendlú,

Hoofdstuk 10

Hoe hij Maria-Lichtmis vierde.

Voor het feest van Maria-Lichtmis,
maakte hij tijdens de drie dagen hieraan voorafgaand,
en onder gebed,
een kaars voor de Hemelse Godsmoeder;
deze kaars was gevlochten uit de volgende drie strengen:
de eerste bedoelde haar reine, maagdelijke zuiverheid,
de tweede haar bodemloze deemoed,
de derde haar moederlijke waardigheid:
drie kenmerken die alleen zij onder alle mensen bezat.

Zo maakte hij deze geestelijke kaars gereed,
waarbij hij alle dagen drie keer het Magnificat bad.

Wanneer de dag van de kaarswijding dan nabij was,
dan, in alle vroegte, nog voor iemand naar de kerk ging,
ging hij al naar het hoofdaltaar
om aldaar, verzonken in gebed, te wachten op de Godsmoeder,
tot zij komen zou met haar hemelse schat.

Naderde ze dan de buitenste poort van de stad,
dan, gedreven door zijn hartsverlangen, ijelde hij aan allen voorbij,
om haar tegemoet te gaan
met de menigte van alle godminnende mensen.

Hij viel op straat voor haar neer
en bad haar met allen die haar begeleiden even te rusten,
totdat hij voor haar een lied gezongen had.

Hij verhief zich
en zong met vergeestelijkt, stille tonen,
zijn lippen bewegend bij wat niemand horen kon,
de woorden 'Inviolata' etc.,
zo minnelijk hij maar kon,
en diep boog hij voor haar, als hij zong 'O benigna, o benigna',
en hij bad haar
om een arme zondaar haar milde goedheid te betonen;
en hij stond op en begeleidde haar met zijn geestelijke kaars,
verlangend dat zij de brandende vlam van het goddelijke licht
nooit meer in hem zou laten doven.

Wanneer hij zich dan invoegde in de menigte van minnende harten,
hief hij aan met het gezang 'Adorno' etc.,
en maande hen
op minnelijke wijze de Heiland te ontvangen
en vol verlangen zijn Moeder te omarmen;
en zo ging hij hen voor in lof en gezang tot aan de tempel.

En met een hart vervuld van verlangen ging hij naar binnen,
ja, nog voordat de Moeder van het Kind dat deed
om Simeon haar Zoon aan te reiken,
en hij knielde voor haar neer,
hief zijn ogen op en strekte zijn armen uit,
en bad haar hem het kindje te tonen
en hem toe te staan het te kussen.

En toen zij hem het kind liefdevol aanreikte,
strekte hij zijn armen uit tot de uiteinden van de wijde wereld,
en hij ontving en sloot de beminde in zijn armen,
eindeloos en steeds maar weer.

Hij aanschouwde zijn lieve oogjes,
keek naar zijn kleine handjes,

Vita, 10

er ergruozte sin zartes múndli,
und ellú sinú kintlichú gelidnú dez himelschen hordes
dursah er,
und huob denn uf sinú ogen
und erschrei von wunder in sinem herzen,
daz der himeltrager so gross und so klein ist,
so schoen in dem himelrich und so kintsch in ertrich,
und begie sich denne mit im,
als er im es denne ze tuone gab,
mit singen und mit weinen und mit geischlichen uebungen,
und gab in denn geswinde siner muoter wider
und gie mit ir hin in,
unz daz es alles volbraht ward.

en groette zijn tedere mondje,
en van de armpjes en beentjes van die hemelse schat
kreeg hij maar niet genoeg,
hij hief zijn ogen op
en zijn hart schreeuwde het uit van verwondering
dat de drager van de hemel zo groot en tegelijk zo klein is,
zo mooi in de hemel is en als een kind op aarde,
en hij schonk hem heel zijn aandacht
op de wijze zoals deze het hem ingaf,
met zingen en met tranen en met geestelijke oefeningen,
om hem daarna snel weer terug te geven aan zijn Moeder;
en toen zij naar binnen ging, toen bleef hij bij haar,
totdat alles gedaan was.

XI. Kapitel.

Wie er begie die vasnaht.

So denne dú vasnaht nahete,
des abendes, so man alleluja leit,
und die unwisen lút diser welt an vahent verlassen ze sine,
so vie er an in sinem herzen ein himelsch vasnaht zesamen tragen.

Und dú waz also.

Er betrachtet dez ersten
den kurzen schedlichen lust diser liplichen vasnaht,
und wie etlichen umb kurzes liep langes leid volget,
und sprach einen Miserere dem werden gote
fúr alle die súnde und unere,
dú im in dem selben verlassen zit geschicht.

Dis vasnaht hieß er der geburen vasnaht,
wan sù nit bessers erkennent.

Dú ander vasnaht
waz ein betrachtunge des vorspils der ewikeit,
wie got mit sinen userwelten frúnden
dennoch in disem toedmigem libe
mit himelschem troste spilt,
und nam denn her fúr mit dankberem lobe,
waz im dez worden was,
und liess im mit got wol sin.

In dem selben anevahenden zite
wart im och einest ein geischlichú vasnaht von got,
und dú waz also.

Er waz an der vasnaht vor der complet
in ein warmes stúbli gegangen,
daz er sich wolte wermen,
wan in fror und hungret in.

Aber im tet nit als we als der turst, den er leid.

Und do er da sah fleisch essen und guoten win trinken
und er hungrige und turstige was,
do ward er von innen gerueret,
und gie balde us
und begond sich selb erbarmen,
und ward von grund sins herzen inneklich súfzende.

Des selben nahtes was im vor in einer gesihte,
daz er weri in einer siechstuben.

Also hort er ussrenthalb der stuben neiswen singen
ein himelsches gesang,
und daz gedoene erklang als suesseklich,
daz nie kein natúrlíchú harpf so susseklich sprach,
und was dem glich, als ob ein zwelfjeriges schuolerli
da sungi alleine.

Der diener vergass aller liplicher spise
und loset dem suessen gedoene,
und sprach mit begirlichem herzen:

“ach, waz ist daz da singet?

Ich gehorte doh uf ertrich nie so suess gedoene!”

Hoofdstuk 11

Hoe hij Vastenavond vierde.

Wanneer de Vastenavond aanstaande was,
de avond waarop men het Alleluia achterwege laat,
en zotte, wereldse mensen zich uitgelaten gaan gedragen,
dan begon hij in zijn hart een hemelse Vastenavond in te richten.

En dat ging als volgt.

Allereerst richtte hij de gedachten
op het korte, schadelijke plezier van de lichamelijke Vastenavond,
en hoe voor velen op kort vermaak lang leed volgt;
en hij sprak een ‘Miserere’ tot God
voor al de zondigheid en smaad
die hij te verduren kreeg in deze verlaten tijd.

Deze Vastenavond noemde hij ‘de Vastenavond der boeren’,
want zij weten niet beter.

De andere Vastenavond
betref een overdenking van het voorspel tot de eeuwigheid;
hoe God zijn uitverkoren vrienden,
hoewel nog in een sterfelijke lichaam,
vreugde laat voelen door zijn hemelse troost;
en dankbaar prijzend gedacht hij
hoeveel hem hiervan ten deel was gevallen,
en in God vond hij zijn vreugde.

In die begintijd
ontving hij eens van God een geestelijke Vastenavond,
en dat ging als volgt.

Op die Vastenavond, het was voor de completen,
zocht hij een kleine, verwarmde ruimte op,
zodat hij zich kon warmen,
want hij had het koud en hij was hongerig.

Erger nog dan dit kwelde hem de dorst.

En toen hij zag dat men er vlees at en goede wijn dronk,
terwijl hij zo hongerig was en dorstig,
toen verwarde hem dit van binnen,
en daarop ging hij naar buiten
en begon zichzelf te beklagen,
en uit de grond van zijn hart weerklonk een diep zuchten.

Diezelfde nacht, in een droomgezicht,
leek het alsof hij zich in een ziekenverblijf bevond.

En buiten hoorde hij iemand zingen,
hemels gezang leek het,
en de tonen ze klonken zo zoet,
nooit werden aardse harpklanken gehoord zo zoet;
en het was alsof het een schooljongen van twaalf was,
die daar in zijn eentje zong.

De dienaar vergat alle aardse spijs
en luisterde naar die zoete klanken,
en met een hart vol verlangen zei hij:

‘Ach, wat is het, vanwaar dit gezang?’

Nooit hoorde ik op aarde zulke zoete klanken!’

Vita, 11

Do entwúrt im ein stolzer jungling, der stuond da und sprach also:

“du solt wússen,
daz dise wolsingender knabe dir singet,
und daz er dich meinest mit sinem gesang.”

Do sprach der diener:

“owe, gesah mich got!

Ach himelscher jungling,
heiss in me singen!”

Er sang aber,
daz es in dem luft hoh erschal,
und sang wol drú himelschú lieder us und us.

Do daz gesang us waz,
do kom der selb wolsingender knab,
dez in duhte,
hin in dem luften zuo dem vensterlin der stuben,
und bot dem jungling ein húbsches zeinli,
daz waz vol roter frúhten,
und die waren glich roten zitigen erdbern,
und waren gross umb sich.

Der jungling nam die zeinen von dem knaben
und bot sú dem bruoder mit froeden
und sprach:

“Luoge, geselle und gewistergit, dis roten frucht
hat dir din frúnt und din himelscher herr gesendet,
der wunneklich knab und sun dez himelschen vaters,
der dir och gesungen hat.

Ach, wie hat er dich so recht liep!”

Do ward der bruoder enzúndet
und rot under sinem antlút von froeden,
und enpfie daz koerblich begirlich
und sprach:

“eya, wol minem herzen!

Dis ist mir ein liebú sandunge
von dem minneklichen himelschen knaben;
des sol sich min herz und min sel iemer gestalten.”

Und sprach do zuo dem jungling
und zuo dem andern himelschen gesinde, daz da waz:

“ach lieben frúnde, ist nit billich,
daz ich disen himelschen gnadenreichen knaben lieb habe?

Ja, gewerlich,
ich sol in von billich lieb haben,
und waz ich wústi, daz sin aller liepster wille weri,
daz woelti ich iemer tuon!”

Und kerte sich hin zuo dem vor genanten jungling
und sprach:

“sag mir, liebe jungling,
han ich nit reht?”

Een fiere jongeling, die daar stond, antwoordde hem toen,
en hij zei:

‘Je moet weten,
dat de knaap, die daar zo mooi zingt,
jou op het oog heeft met zijn gezang.’

Toen zei de dienaar:

‘Wee mij, mag God mij helpen!

Ach, hemelse jongeling,
maak dat hij doorgaat met zingen!’

En nogmaals zong hij,
en helder weergalmde het in de luchten;
wel drie hemelse liederen zong hij, helemaal van begin tot einde.

Toen hij uitgezongen was,
kwam diezelfde zoetgevooisde knaap,
zo scheen het hem,
doorheen de luchten naar het kleine venster van het verblijf,
en bood de jongeling een mooi korfje aan,
gevuld met rode vruchten was het,
die eruitzagen als rode, verse aardbeien,
groot en welgevormd.

De jongeling nam de korf van de knaap aan
en vriendelijk bood hij deze de broeder aan
en zei:

‘Kijk, vriend en broeder, deze rode vruchten,
ze zijn jou gezonden door jouw vriend en hemelse Heer;
de lieflijke knaap en Zoon van de hemelse Vader,
hij was het die voor jou gezongen heeft.

Ach, hoe lief toch heeft hij jou!’

De broeder werd hierdoor hevig bewogen,
zijn gelaat kleurde rood van vreugde,
en vol verlangen nam hij het korfje in ontvangst
en zei:

‘O, welke hartevreugde!

Welk lieflijke gave toch,
gezonden door de minnelijke, hemelse knaap;
mijn hart en ziel zullen zich hierover blijvend verheugen.’

En hij zei toen tegen de jongeling
en tegen de rest van het hemelse gezelschap, dat zich daar bevond:

‘Ach lieve vrienden, is het niet billijk,
dat ik deze hemelse, genadenrijke knaap lief heb?

Ja, waarlijk,
ik moet hem wel liefhebben,
en kende ik zijn allerliefste wens,
ik zou hem altijd willen uitvoeren!’

En hij wendde zich naar de eerder genoemde jongeling
en zei:

‘Zeg me, lieve jongeling,
heb ik geen gelijk?’

Vita, 11

Der jungling lachete guetlich
und sprach:

“ja, du hast recht!

Du solt in billich lieb haben,
wan er hat dich fúrbaz gemeinet
und geeret denn vil ander menschen.

Dar umb hab in vil lieb.

Und sag dir:
du muost liden
und muost och fúrbaz me liden denn vil ander menschen.

Dar umbe bereit dich dur zuo!”

Der diener sprach:

“ach, daz wil ich von herzen gern tuon,
und bite dich, daz du mir gehelfest,
daz ich in gesehe
und daz ich im gedanke siner schoenen gabe.”

Do sprach er:

“nu gang her zuo dem vensterlin und tuo einen ogenblik!”

Er tet daz venster uf,
— do sah er vor dem venster
stan den aller zartensten, minneklichsten schuoler,
der mit ogen ie gesehen ward.

Und do er zuo im wolte dringen dur daz venster us,
do kert er sich lieplich umbe gen ime,
und neig ime guetlich mit einem frúntlichen gesegnen
und verswand vor sinen ogen.

Also zergie dú gesiht.

Do er wider zuo im selb kom,
do danket er gote siner guoten vasnaht,
dú im waz worden.

De jongeling lachte vriendelijk
en zei:

‘Ja, je hebt gelijk!

Het is billijk hem lief te hebben,
want jou heeft hij bedoeld
en geprezen meer dan vele andere mensen.

Heb hem daarom dan lief.

En ik zeg je:
je zult moeten lijden,
en ook meer dan vele andere mensen zul je moeten lijden.

Bereid je daarop dan voor!’

De dienaar zei:

‘Ach, van harte wil ik dit doen,
en ik bid je mij te helpen,
zodat ik hem bezoeken mag,
en hem voor zijn mooie gave danken kan.’

Toen zei hij:

‘Kom nu naar het venstertje en kijk naar buiten!’

Hij opende het venster;
en voor het venster zag hij
de allertederste, allerminnelijkste scholier staan,
door ogen ooit gezien.

En toen hij het venster uit wilde om naar hem toe te gaan,
wendde deze zich op lieflijke wijze tot hem,
en hij neeg zich beleefd hem vriendelijk zegenend,
en verdween voor zijn ogen.

En ook het droomgezicht verdween.

Toen hij weer tot zich kwam,
dankte hij God voor de goede Vastenavond,
die hem ten deel was gevallen.

XII. Kapitel.

Wie er begie den meigen.

An der nacht des ingenden meyen
vie er an gewonlich
und saste einen geistlichen meyen,
und erete den etwi lang alle tag einest.

Under allen den schoenen zwiern, dú ie gewuhsen,
kond er nit glichers vinden
dem schoenen meyen,
denn den wúnneklichen ast des heiligen crúzes,
der bluender ist mit gnaden und tugenden
und aller schoener gezierde,
denn alle meyen ie wurden.

Under disem meyen nam er VI venjen,
und hat iedú venje in ire betrachtung
ein begird eins zierens dez geischlichen meyen
mit den schoensten dingen,
dú denn der sumer mohte fúr bringen.

Und sprach und sang in siner inrkeit vor dem meyen
mit dem hymnus Salve crux sancta also:

“gegruezet sist du, hymelscher meye der ewigen wisheit,
uf dem da gewahsen ist dú frucht der ewigen selikeit!

I.
Dir ze ewiger gezierde fúr alle roten rosen
bút ich dir húte
ein herzkliches minnen;

II.
fúr alle kleine vyol
ein diemuetiges nigen;

III.
fúr alle zarten lilien
ein luterliches umbvahen;

IV.
fúr allerley schon geverwten und glenzenden bluomen,
die kein heide ald anger, wald ald owen, bome ald wisen
in disem schoenen meyen hein fúbraht
ald ie wurden ald iemer werdent,
bút dir min herz ein geischliches kússen;

V.
fúr aller wolgemuoter voegelin gesang,
daz sú uf ie keinem meyenrise frilich hein gesungen,
bút dir min sel ein grundloses loben;

VI.
und fúr alle die gezierde,
so ie kein meye in der zit ward gezieret,
erhebt dich min herz húte mit einem geischlichen singene,
und bite dich, daz du, gesegneter meye, mir helfest,
daz ich dich in diser kurzen zit also gelobe,
daz ich dich, lebendú frucht, eweklich werd niessende.”

Und alsus ward der mey begangen.

Hoofdstuk 12

Hoe hij de maand mei vierde.

Aan de vooravond tot de eerste dag van de maand mei
begon hij gewoonlijk
een geestelijke meiboom op te richten,
om hem dan een tijdlang elke dag een keer eer te betonen.

Onder al de mooie twijgen ooit gegroeid,
kon hij geen andere vinden
in schoonheid gelijkend op de meimaand,
dan de heerlijke tak van het Heilige Kruis,
die meer bloesems draagt van genaden en deugden
en met meer sierselen getooid is,
dan alle meibomen ooit tezamen.

Zes maal wierp hij zich onder deze mei ter aarde,
en bij iedere venia kwam in zijn beschouwing
de wens boven de geestelijke meiboom te sieren
met de mooiste dingen
die de zomer dan brengen mocht.

En in zijn innerlijk zei en zong hij voor de meiboom
de hymne ‘Salve crux sancta’ aldus:

‘Wees gegroet, hemelse Mei van de Eeuwige Wijsheid,
uit wie de vrucht der Eeuwige Zaligheid ontsproten is!’

I.
In plaats van alle rozen, jou tot eeuwige tooi,
wil ik je vandaag aanbieden,
een hartelijk beminnen;

II.
in plaats van alle kleine viooltjes,
een deemoedig neigen;

III.
in plaats van alle tere leliën,
een louter omhelzen;

IV.
in plaats van alle fraai gekleurde en schitterende bloemen,
door geen heide of akker, woud of oever, boom of weiland
voortgebracht in deze mooie mei,
of die ooit voortgebracht zijn of zullen worden,
wil mijn hart jou een geestelijk kus aanbieden;

V.
in plaats van al het vrolijke gezang van de vogeltjes,
op geen meitak door vogeltjes ooit zo opgewekt gezongen,
wil mijn ziel jou grondeloos loven;

VI.
in plaats van al de versiering,
geen meiboom die ooit zo werd gesierd,
verheft mijn hart zich vandaag met een geestelijk gezang,
en ik bid jou, dat jij, geestelijke Mei, mij zult helpen,
zodat ik jou in deze korte tijd zo mag loven,
dat ik jou, levende vrucht, eeuwig mag genieten.’

En zo vierde hij het begin van de meimaand.

XIII. Kapitel.

**Von dem ellenden krúzgang, den er mit Cristus nam,
do man in us fuorte in den tod.**

Got der hat in an der ersti vil zites verwennet mit himelschem troste,
und waz dar inn so gar verliket:
waz die gotheit an horte, daz waz im lustlich,
so er aber únsers herren marter solte betrahten
und sich dar in mit nachvolge solt geben,
daz waz im swer und bitter.

Dez ward er eins males von gote herteklich gestrafet,
und ward in ime gesprochen also:

“weist du nit, daz ich daz tor bin,
dur daz alle die waren gotesfrúnd muessent in dringen,
die zuo rechter selikeit son kómen?”

Du muost den durpruch nemen dur min gelitnen menscheit,
solt du warlich kómen zuo miner blossen gotheit.”

Der diener erschrak und waz im ein swerú red.

ledoch begond er es in sin gemerk nemen,
wie wider es ime waz,
und vie an ze lernene, daz er vor nit konde,
und gab sich gelassenlich dar in.

Hie vie er an, daz er alle nehte na der meti
an siner gewonlichen stat, daz waz in dem capitel,
sich erbrach in ein cristfoermig mitliden
alles des, daz sin herr und sin got Cristus vor hate gelitnen.

Er stuond uf und gie von winkel ze winkel,
uf daz daz im ellú trakheit enpflieli,
und daz er munder und waker in des lidens enpfintlichkeit belibi.

Er vie es an mit ime an dem jungsten nahtmale
und leid sich mit ime von stat zuo stat,
unz daz er in brachte für Pylatus.

Ze jungst nam er in vor gerihete
also verteilten,
und gieng mit im us
den ellenden krúzgang,
den er tet von dem rihthus unz under den galgen.

Und den krúzgang begie er also:

So er kom an die swellen des capitels,
do knúwet er nider
und kúste die ersten fuosstapfen, die er tet,
do er also verteilte sich umb gekerte und in den tod wolte gan,
und vieng denne an den salmen von unsers herren marter:
Deus, Deus meus, respice etc.,
und gie dur mit zuo der túr us in den krúzgang.

Nu wurden der gassen viere,
dur die er mit ime wart gende:

Die ersten gassen gieng er mit ime us in den tod
in der begirde,
daz er baide, frúnden und zerganklichem guote woelti us gan
und liden im ze lobe
trostloses ellende und willig armuot.

Hoofdstuk 13

**Over de smartelijke kruisweg, waarop hij Christus volgde,
toen men deze heenleidde naar de dood.**

God had hem in die begintijd lang verwend met hemelse troost,
en hij was daar zeer belust op:
wat betrekking had op de godheid bereidde hem grote vreugde;
werd echter van hem een beschouwing verlangd over zijn lijdensweg
en werd hij dan uitgenodigd tot navolging hiervan,
dan viel hem dat bitter zwaar.

Hierom werd hij eens door God streng gestraft,
en in zijn binnenste werd hij toegesproken:

‘Weet je niet, dat ik de deur ben,
waar alle ware godsvrienden door naar binnen moeten gaan,
die tot de ware zaligheid willen geraken?’

De doorbraak moet voor jou doorheen mijn lijdende mensheid gaan,
wil je waarlijk tot mijn loutere godheid geraken.’

De dienaar schrok, en die woorden vielen hem zwaar op het hart.

Toch begon hij zijn aandacht erop te richten,
ondanks zijn weezin;
en hij begon te leren, wat hem eerder niet lukte,
en gelaten schikte hij zich.

En hij begon toen om elke nacht na de metten
op zijn gewone plaats, in de kapittelzaal,
in zich een christusvormig meelijden te wekken
met alles wat zijn Heer en zijn God voorheen geleden hadden.

Hij stond op en ging van de ene hoek naar de andere,
om zich zo te ontdoen van elke traagheid
en monter en wakker ontvankelijk te blijven voor dit meelijden.

En beginnend bij het Laatste Avondmaal
vergezeldde hij hem van statie naar statie,
totdat hij met hem voor Pilatus stond.

Tot slot ging hij met hem tot voor het gerecht
waar hij veroordeeld werd,
en toen volgde hij hem naar buiten,
op de smartelijke kruisweg,
die hij ging van het gerechthuis tot onder het kruis.

En de kruisweg ging hij als volgt:

kwam hij bij de drempel van de kapittelzaal,
dan knielde hij neer
en kuste de eerste voetstappen die hij deed,
toen hij, veroordeeld, zich omkeerde om de dood tegemoet te gaan;
en hij hief de psalm aan van het lijden van onze Heer:
Deus, Deus meus, respice, etc.,
en aldus ging hij door de deur naar buiten, de kruisgang in.

Vier van deze gangen waren er,
en in elke gang volgde hij hem.

In de eerste gang liep hij met hem de dood tegemoet,
in het verlangen,
zowel vrienden als vergankelijk goed achter te laten
en, hem tot lof,
troosteloze verbanning en vrijwillige armoede te lijden.

Vita, 13

Zuo der andren gassen
hat er einen fúrsaz sich ze gebene in einen hinwerf
nah zerganklicher ere und wirdekeit,
in ein willeklich versmeht von aller diser welt
mit der betrachtunge,
wie er och waz worden ein wurm und ein hinwerf aller menschen.

An dem anvang der dritten gassen
knúwet er aber nider mit einem kuss der erde
in einem frien ufgebene
alles unnotúrftiges gemaches und zartheit dez libes
in dú ser sines zarten libes,
und leit fúr sinú ogen, als da stat,
wie ellú sinú kraft erdorret und sin natur ertodet.

Und so sú in vor an hin also jemerlich triben,
so gedaht er,
wie billich da von ellú ogen ernassen soeltin
und ellú herzen ersúfzen soeltin.

So er denn kom an die vierden gassen,
so knúwet er nider enmitten in den weg,
als ob er knúweti vor dem tor,
da er muoste fúr in us gan,
und viel denne engegen fúr in und kuste daz ertrich
und ruoft in an und bat in,
daz er nit ane in in den tod giengi,
daz er in mit im liessi,
wan er reht an ime muoste hin gan.

Und bildet daz, so er iemer eigenlichest konde, in sich
und sprach daz gebetli:
Ave rex noster, fili David etc.,
und liess in denne fúr gan.

Dar na knúwet er anderest nider
also gekerte gen dem tore
und enphie daz krúz mit dem vers:
O crux ave, spes unica etc.,
und liess es och fúr gan.

Denn knúwet er nider gen der zarten muoter,
die man in grundlosem herzeleid da hin fúr in fuorte,
und nam war, wie kleglich si sich gehuob
und der heissen trehen
und ellenden súfzen
und ir trureklichen geberde,
und meinde sú mit einem Salve Regina
und kuste ir fuostapfen.

Dar na stuond er geswind uf und trat sinem herren bald na,
unz daz er an sin siten kom.

Und daz bild waz im etwen als gegenwúrtig,
reht als ob er liplich an siner siten giengi,
und gedahte also, do der kúng David
von sinem kúngrich was verstossen,
wie do die frúmsten riter an siner siten umb in giengen
und im frúntlich behulfen waren.

Hie gab er uf sinen willen,
waz got mit im tete,
daz daz sin halb stet were.

Ze hindrost nam er die epistel her fúr,

In de tweede gang
nam hij het besluit om zich af te wenden
van vergankelijke eer en waardigheid,
en vrijwillig alle wereldse smaad op zich te nemen,
overdenkend,
dat ook Hij tot worm en afschuw geworden was voor alle mensen.

Aan het begin van de derde gang
knielde hij neer, waarbij hij nogmaals de aarde kuste,
vrijwillig achter zich latend
alles wat zijn lichaam onnodig gemak en zachtheid kon verschaffen,
Zijn gekwelde tedere Lichaam indachtig,
en zich voor ogen houdend, wat geschreven staat,
hoe al Zijn krachten verdorden en Zijn natuur wegstierf.

En daar ze Hem zo jammerlijk opjoegen en voortdreven,
gedacht hij,
hoe terecht het was, dat alle ogen hierdoor vochtig zouden worden
en alle harten zouden zuchten.

Toen hij dan bij de vierde gang kwam,
knielde hij midden op het pad neer,
als knielde hij voor de poort
waardoorheen Hij moest voorgaan, de stad uit;
hij viel ter aarde en kuste haar,
en hij riep tot hem en bad hem
niet zonder hem de dood in te gaan,
maar hem mee te nemen,
want hij was gerechtigd met hem te gaan.

En hij riep dit in zijn verbeelding op zo goed hij kon,
en zei het kleine gebed:
Ave rex noster, fili David, etc.,
en hij liet hem toen voorgaan.

Daarna knielde hij nogmaals,
nu met het gezicht gericht naar de poort,
en hij begroette het Kruis met het vers:
O crux ave, spes unica, etc.,
en ook dat liet hij aan zich voorbij trekken.

En nogmaals knielde hij voor de lieve Moeder,
gedompeld in onpeilbaar harteleed, die men aan hem voorbij leidde,
en haar zware leed zag hij
– haar hete tranen,
haar diepe zuchten,
haar droeve gestalte;
en hij groette haar met een Salve Regina
en haar voetstappen kuste hij.

Toen stond hij snel weer op om de Heer te volgen,
en aan zijn zijde verder te gaan.

En zijn verbeelding was soms zo levendig,
dat het leek alsof hij lijfelij aan zijn zijde ging;
en hij dacht daarbij aan koning David,
hoe hij uit zijn koninkrijk verbannen werd,
en hoe de dapperste ridders aan zijn zijde meetrokken
en hem als vrienden bijstonden.

Toen was het dat hij zijn eigenwil opgaf:
wat God met hem deed,
dát zou voor hem nu bepalend zijn.

Hierna en afsluitend nam hij het epistel,

Vita, 13

die man in der karwuochen liset uss dem wissagen Isaias,
dú sprichet:
Domine, quis credit auditui nostro etc.,
dú als eigentlich sin usfueren in den tod begrifet.

Und mit der gie er ze des kores túr in
und gie die stegen uf uf die canzell.

So er also kom under daz krúz,
da im eins males
die hundert betrachtunge sins lidens wurden,
da knúwet er nider
in dem anschowene
dez abziehens siner kleider
und des grimmen annegelens sins herren an das krúz;
so nam er aber ein disciplin und negelt sich
mit herzklicher begierde zuo sinem herren an sin krúzz
und bat in,
daz sinen diener
weder daz leben noh der tod, noch lieb noch leid
niemer von ime gescheiden moehten.

Noch einen andern inrlichen krúzzgang hat er,
und der waz also:

so man daz Salve Regina ze complet sang,
so saste er in sinem herzen in betrachtunge,
als ob dú rein muoter noh zuo der selben zit
bi ir liebes kindes grab
in muoterlicher trurkeit ires begraben kindes were,
und daz es zit were,
daz si wider hein gefueret wurdí,
und er si wider hein fueren soelte.

Also machet er in sinem herzen drie venjen,
mit dien er si in betrachtunge wider hein fuorte:

Die ersten ob dem grabe,
so man an vie den gruoze Salve Regina;
so neig ir sin sele,
und enpfie si in geischlicher wise under sin arme
und klagte ir zartes herze,
daz do in der selben zit
so vol waz bitterkeit, versmeht und totlicher trurkeit,
und trost si mit einem ermanene,
wie si dar umbe nu weri ein kúngin der wirdekeit,
unser zuoversiht und únsrú susseskeit,
als an dem gesang stet.

So er si denn brahte under daz tor ze Jerusalem,
so fúrtrat er si an dem wege
und luoget wider gen ire,
wie ellendeklich si kom ingende
also bluotrúsig dez hizzigen bluotes,
daz uf si hate getropfet,
daz von den ufgebrochnen wunden ab floss
ires durgeminten kindes,
und wie si gelassen
und berobet waz alles ires trostes;
und denn enpfie er si aber
mit einer inner herzklichen venje in den worten:
Eya ergo advocata nostra etc.
und meinde, si soelti sich wol gehaben,
wan si nu were únsrer aller ein wirdigú fursprechin,
und bat si,
daz si in der minne dez ellenden anblikes

dat men in de Goede Week leest en genomen is uit Jesaja,
waar staat:
Domine, quis credit auditui nostro, etc.,
dat duidelijk zijn gang naar de dood weergeeft.

En hiermee ging hij de deur door die naar het koor leidde,
waar hij de trappen besteeg van de kansel.

Toen hij daar onder het Kruis aangekomen was,
waar hem eens
de honderd artikelen van Zijn lijden ingegeven waren,
knielde hij neer,
en in zijn beschouwing zag hij
hoe Hem de kleren ontnomen werden
en Hij op gruwelijke wijze aan het Kruis genageld werd;
en hij greep naar de discipline en sloeg zichzelf hiermee
in het verlangen zich aldus te verenigen met zijn Heer aan het Kruis,
en hij bad Hem,
dat hij, zijn dienaar,
door leven noch dood, door lief noch leed,
ooit nog van hem gescheiden kon worden.

Nog een andere innerlijke Kruisgang doorliep hij,
en deze ging als volgt:

Wanneer men het Salve Regina zong tijdens de completeen,
liet hij in zijn hart het beeld opkomen,
waarbij zich, tezelfdertijd, de reine Moeder
bij het graf van haar Kind bevond,
met het verdriet van een moeder die haar kind daar begraven weet,
en dat het tijdstip gekomen was,
dat ze weer naar huis begeleid moest worden,
en dat hij degene was die haar moest begeleiden, terug naar huis.

In zijn hart maakte hij dan drie veniae,
waarmee hij haar in zijn beschouwing begeleidde, terug naar huis.

De eerste teraardewerping was bij het graf,
en deze deed hij bij het begin van de groet 'Salve Regina';
hij boog zijn ziel,
en ondersteunde haar op geestelijke wijze met zijn armen,
en hij beklagde haar tere hart,
dat toentertijd
gekweld werd door bitterheid, benauwenis en dodelijke droefenis;
en hij troostte haar met de gedachte,
dat zij hierdoor nu Koningin van alle waardigheid geworden was,
onze toeverlaat en onze troost,
zoals de tekst van het gezang zegt.

Toen hij haar begeleid had tot onder de poort van Jeruzalem,
ging hij haar voor op die weg
en hij keek haar aan, en zag
hoe hulpeloos ze door de poort naar binnen ging,
hoe bloedrood gekleurd ze was door het warme bloed,
dat op haar gedruppeld was,
het bloed dat omlaag gedropen was uit de opengeslagen wonden
van haar geliefde Zoon;
en hoe verlaten ze was
en van alle troost beroofd;
en nogmaals begroette hij haar
met een innerlijk venia in zijn hart, zeggend:
Eya ergo advocata nostra, etc.
bedoelend haar moed te geven,
want ze was nu geworden tot waardige voorspreekster voor allen,
en hij bad haar,
omwille van de liefde te midden van deze verlatenheid,

Vita, 13

irú erbarmherzigú ogen zuo ime kerti
und ime den werden sun
na disem ellende lieplich ze schowen gebi,
als der ruof des gebetes begert.

Aber die driten inrun venje
machet er vor der túre des huses sant Annen ir muoter,
da si in ward gefueret in ir leide,
und tet daz mit einem genadene und bevelhene
in ire miltekeit und in ir muoterlichen suessekeit
mit den andehtigen worten:
O clemens, o pia, o dulcis Maria,
und bat si,
daz si sin ellenden sel enpfiengi an siner jungsten hinvar
und ir beleiterin und schirmerin were
vor den boesen vienden
dur dú himelschen tor hin in die ewigen selikeit.

haar barmhartige ogen naar ons op te slaan
en hem de eerbiedwaardige Zoon,
na deze ballingschap, liefdevol te tonen,
zoals het gebed ons zeggen laat.

De derde innerlijke venia
deed hij voor de deur van het huis van Sint-Anna, haar moeder,
waarheen zij gebracht was in haar lijden;
en hij deed dat, zich in dankbaarheid overgevend
aan haar mildheid en moederlijke troost,
met de woorden:
o clemens, o pia, o dulcis Maria,
en hij bad haar,
zijn verbannen ziel na zijn laatste reis op te nemen
en haar tot begeleidster en beschermster te zijn,
tegen de boze vijanden,
doorheen de hemelse poort tot de eeuwige zaligheid.

XIV. Kapitel.

Von der núzzen tugende, dú da heisset swigen.

Der diener hate ein triben in siner inwendikeit,
daz er moehiti komen zuo guotem fride sines herzen,
und duchte in,
daz im swigen fúrderlich dar zuo weri.

Dar umbe hielt er sinen mund in soelicher huote,
daz er inrend XXX jaren sin swigen ob tisch nie gebracht,
denn ze eim einigen male,
do er von einem capitel fuor mit vil brudern
und sú assen in dem schife,
do gie er im abe.

Uf daz daz er siner zungen úberal dest baz gemeistern moehnte
und nút ze vil mit rede usbrúchig were,
do nam er in siner betrachtunge drie meister,
ane dero sunder urlob er nit reden woelte;
und daz waren die lieben heiligen:
unse vater sant Dominicus, sant Arsenius und sant Bernhart.

So er reden wolte,
so gie er in der betrachtunge von eime zuo dem andern
und bat urlob und sprach:

Jube domine benedicere!

Und wenn dú red moht beschehen ze rehter zit und stat,
so hat er von dem ersten meister urlob;
so dú red im
von ussnan enkeinen anhang gab,
so hat er von dem andern;
und so si im inwendig enkein unlidkeit brahte,
so duhte in,
daz er ire aller drier urlob hete,
und denne redde er.

So daz nit waz,
so duhte in, daz im ze swigen were.

So man ime zuo der port ruofte,
so fleiss er sich diser vier dingen:
des ersten, einen ieklichen menschen guetlich ze enpfahen:
daz ander, kúrzlich us ze rihten;
daz dritte, trostlich ze lassen;
daz vierde, unbehenket wider in ze gene.

Hoofdstuk 14

Over de nuttige deugd van het zwijgen.

De dienaar had een stuwen in zijn innerlijk,
waardoor hij gedreven werd naar ware vrede in zijn hart,
en het dunkte hem,
dat zwijgen hem daarbij kon helpen.

Daarom hield hij zijn mond in toom,
zodat hij dertig jaren lang zijn zwijgen aan tafel niet brak,
op die ene keer na,
toen hij samen met vele broeders van een kapittel terugvoer,
en ze aan boord van het schip aten,
toen sprak hij.

Om zijn tong op de meest doeltreffende wijze in bedwang te houden
en de woorden niet te snel te laten komen,
koos hij in zijn overweging drie meesters,
zonder wier toestemming hij niets zou willen zeggen;
het waren de volgende beminde heiligen:
onze vader Sint-Dominicus, Sint-Arsenius, en Sint-Bernhardus.

Wilde hij iets zeggen,
dan ging hij in gedachte van de ene naar de andere
en vroeg toestemming, en zei:

'Jube domine benedicere!'

En was het de juiste tijd en de juiste plek om iets te zeggen,
dan gaf hem de eerste meester toestemming;
en wanneer het gesprek hem
geen uiterlijke gehechtheden opleverde,
dan kreeg hij toestemming van de tweede;
en bracht het hem innerlijk geen onrust,
dunkte het hem,
dat hij van alle drie toestemming had,
en dan sprak hij.

Was dit niet het geval,
dunkte het hem te moeten zwijgen.

Riep men hem naar de poort,
dan hield hij de volgende vier dingen voor ogen:
als eerste, elke mens vriendelijk te ontvangen;
als tweede, de zaak snel af te handelen;
als derde, troost te schenken;
als vierde, ongehecht weer terug te keren.

XV. Kapitel.

Von kestung des libes.

Er hate gar ein leblich natur in siner jugende.

Do dú begonde ir selbes bevinden und er markte,
daz er mit im selben überladen was,
daz was im biter und swere.

Er suochte mengen list und gross buossen,
wie er den lip macheti undertenig dem geiste.

Ein herin hemde und ein isnin keten truog er neiswi lange,
unz daz daz bluot wart von im zem brunnen gende,
daz er es muoste ab legen.

Er hiess im heinlich ein herin niderkleid machen
und in daz niderkleid riemen,
da waren in geschlagen fúnfzeg und hundert spiziger nagel,
die waren moeschin und scharpf gevilet,
und waren dero nagel spizz alle zit gen dem fleische gekeret.

Er machete daz kleid gar enge
und vornan zesamen gerigen,
dar umbe daz es sich dest neher an den lip fuogti
und die spizigen nagel in daz fleisch drungin,
und machete es in der hoehi,
daz es im unz an daz gruebli her uf gie;
hier inne schlief er des nahtes.

In dem sumer, so es heiss waz
und er vil mued von dem gene und krank waz worden,
ald so er ein lesser waz
und er denne in den erbeiten also gevangen lag
und in daz gewúrm also pingete,
so lag er underwilent und grein und grisgramet in im selb
und wande sich von noeten umb und umb,
als ein wurm tuot,
so man in mit spizigen nadlen stichet.

Im waz dik,
als ob er in einem aneshufen legi
von angschlich des gewúrmes;
wan so er gern het geschlafen ald so er entschlafen waz,
so sugen sú und bisen in wider strit.

Er sprach etwen zuo got
mit vollem herzen:

“owe, zarter got,
wel ein sterben dis ist!

Wen die morder ald starkú tier toedent,
der kunt geswinde dur von;
so lig ich hie under disen ungenemen wúrmen
und stirb und kan doch nit ersterben.”

Dú nehte wurden in dem winter niemer so lang
noh der sumer so heiss,
daz er dur von liessi.

Und daz er in diser marter dest minr underlibi gewunne,
do erdaht er noch eins:
er band umb sin kelen ein teil eins gúrtels
und an daz machet er mit listen zwen lidrin ringe;

Hoofdstuk 15

Over de tuchtiging van het lichaam.

In zijn jeugd bezat hij een levendige natuur.

Toen deze zich liet gelden, en hij bemerkte
dat hij erdoor bevangen was,
was het hem bitterzwaar te moede.

Allerlei kunstgrepen en forse boeteoefeningen zocht hij,
om zijn lichaam aan zijn geest te kunnen onderwerpen.

Hij droeg geruime tijd een haren kleed en een ijzeren ketting,
totdat het bloed van hem afdroop,
en hij deze niet langer dragen kon.

In het geheim liet hij zich een haren lendenkleed maken,
en in dat lendenkleed zaten leren riemen,
waarin wel honderdvijftig spitse spijkers geslagen waren;
van messing waren ze en scherp gevijld,
waarbij de spitse kant steeds naar het vlees gericht was.

Het kleed werd nauw gemaakt
en van voren samengetrokken,
zodat het zich aldus beter naar het lichaam kon voegen
en de spijkers in het vlees konden dringen,
en hij liet het hoog genoeg maken,
zodat het tot aan zijn navel reikte;
en 's nachts sliep hij hierin.

In de zomer, wanneer het erg warm was,
en hij moe en verzwakt was van het gaan,
of wanneer hij was adergelaten
en hij als gevangen lag in zijn volharding
en ongedierte hem pijnigde,
dan lag hij soms grienend en tandenknaarsend terneer
en draaide zich van ellende om en om,
zoals een worm doet,
wanneer men hem met een scherpe naald steekt.

Soms kwam het hem voor
als lag hij in een mierenhoop,
zo erg kwelde dat ongedierte hem;
en wilde hij graag slapen, of sliep hij al,
dan zogen en beten ze hem om het hardst.

Dan was het dat hij tot God sprak
vanuit het diepst van zijn hart:

‘Ach, lieve God,
welk sterven dit toch is!

Wanneer een moordenaar of een sterk dier iemand doodt,
dan is zo iemand er snel vanaf;
ik echter lig hier onder dat vreselijke ongedierte,
stervend ben ik zonder te sterven.’

Al waren de winternachten nog zo lang,
de zomernachten nog zo heet,
nooit was het voor hem een reden om ervan af te zien.

En om nog minder rust te krijgen bij deze pijniging,
bedacht hij nog wat:
hij bond een deel van zijn gordel om zijn hals
en heel vernuftig maakte hij hier twee lederen lussen aan vast;

Vita, 15

da schlofte er sin hend in
und beschloss die arm dar inne mit zwein marhenschlossen,
und die schlüssel leit er fúr daz bet uf ein bret,
unz er ze meti uf stuond
und sich selber entschloss.

Sin arme waren also in den banden
ietwedrent an der kelen ufwert gespennet,
und hat dú bant also versichert,
und weri dú cell ob im gebrunnen,
er enmoehiti im selber nit haben gehulfen.

Dis treib er,
unz im die hend und arme waren vast zitrend worden
von dem spanene;
do erdaht er ein anders.

Er hiess im machen zwo lidrin hantelen,
als die erbeiter pflegent ze tragene,
so sú dorne gewinnent,
und hiess im einen spengler dar an machen
moeschinú spizzigú steftlú umb und umb,
und leite die des nahtes an.

Er tete daz dar umbe,
ob er in dem schlaffe daz herin niderkleid woelti von im werfen
oder in keiner ander wise im selber behulfen sin in dem gnagene,
daz im tet daz gewúrmmme,
daz in denn die steften in den lip stechin;
und daz geschach och.

Wenne er im selb mit den henden wolte helfen,
so fuor er schlaffende mit den spizzigen steften in buosen
und krazte sich:
er machet als grúlich krezze,
als ob in ein ber under sinen spizigen klawen heti zerkrawet.

Daz erswar denn in dem fleisch
an den armen ald umb daz herz,
und so er úber vil wuchen genesen waz,
so gewúrset er sich denn aber,
und machete núwe wundan.

Dis marterlich uebung treib er wol XVI jar.

Dar na do sin adren und natur erkeltet und verwuestet waz,
do erschein im vor in einr gesiht an dem pfingstage
ein himelsches gesinde,
und kunten ime,
daz es got nit lenger woelte von ime haben.

Do liess er dur von
und verwarf es alles in ein abfliessendes wasser.

daar stak hij zijn handen in
en zijn armen maakte hij hieraan vast met een twee hangsloten,
en de sleutel legde hij op een plankje voor het bed;
begonnen de metten, dan stond hij op
en dan pas maakte hij zich weer los.

Zijn armen zaten zo in deze banden
dat elke arm opgetrokken was tot bij zijn keel,
en hij had die banden zo goed vastgemaakt,
dat, zou zijn cel boven hem in brand staan,
hij zichzelf niet had kunnen helpen.

Hiermee ging hij door,
tot zijn handen en armen helemaal gingen trillen
van dit opgespannen zijn;
toen bedacht hij wat anders.

Hij liet zich twee lederen wanten maken,
zoals de arbeiders die plegen te dragen,
wanneer ze doornentakken verzamelen,
en hij liet ze door een loodgieter
helemaal bezetten met scherpe, messing stiften;
en 's nachts droeg hij ze.

Hij deed het omdat,
wanneer hij in zijn slaap het haren lendenschort wilde verwijderen
of zichzelf bevrijden wilde van het geknaag
van het ongedierte,
dat die stiften dan in zijn vlees zouden steken;
en dat gebeurde ook.

Wilde hij zichzelf met zijn handen helpen,
dan gingen hij in zijn slaap met die spitse stiften naar zijn borst
en hij krabde zich:
hij maakte daardoor gemene krabwonden,
alsof een beer hem met zijn spitse klauwen bewerkt had.

Het vlees begon dan te zweren
ter hoogte van zijn armen en zijn hartstreek,
en wanneer de wonden dan na enkele weken waren genezen,
dan maakte hij het nog erger voor zichzelf,
en hij trok nieuwe wonden.

Wel zestien jaren ging hij door met deze pijnlijke kastijdingen.

Toen zijn bloed en zijn natuur hierna bekoeld en verwoest waren,
verscheen hem op een pinksterdag een verschijning
van een hemelse bode,
en deze bracht de boodschap,
dat God dit niet langer van hem verlangde.

Hij zag er toen verder van af,
en al die zaken wierp hij weg in een rivier, die het meenam.

XVI. Kapitel.

Von dem scharpfen krúz, daz er truog uf sinem ruggen.

Vor allen andren uebungen
hat er einen begirlichen inval,
etwaz zeichens an sinem libe ze tragene
eines enpfintlichen mitlidens
dez pinlichen lidens sines gekrúzetten herren.

Also machet er im selb ein húltczin krúz,
daz waz in der lengi als eins mannes spang
und hate dez sin ordenlichen breiti,
und schluog dar in XXX isniner nagel
in sunderlicher mainunge aller siner wunden
und siner fúnf minnezeichen.

Daz krúz spand er uf sin blossen ruggen
enzwischen die schulteren uf daz fleisch,
und truog daz tag und naht steteklich VIII jar
dem gekrúzetten herren ze lobe.

Dar na in dem jungsten jare schluog
er och siben nadlen dar in,
also daz die spizze dur daz krúz etwi verr drungen
und dar inne stekend blihen;
und daz ander teil brach er hinnen ab.

Diser spizziger nadlen verwunden
truog er ze lobe
dem nahtringenden herzleide der reinen gotes muoter,
daz ir herz und sele
zuo der stunde sines jemerlichen todes so gar durwundete.

Do er dis krúz dez ersten uf den blossen ruggen gespien,
do erschrak sin menschlichú nature dar abe,
und meinde, er moehti es mit mitú erliden,
und nam es her abe
und widerleite enklein die scharpfen nagel an einem steine.

Dú unmanlich zagheit gerow in balde,
und machet sú alle andrest wider spizzig und scharpf mit einer viln,
und nam es wider uf sich.

Es riflet im uf dem ruggen,
da es beinoht was,
und machet in blutog und verseret.

Wa er sass oder stuond,
da waz ime, wie ein igelhut uf ime lege;
so in ieman ruorrt unverwenet ald in stiess uf daz gewant,
daz verserte in.

Daz im dis pinlich krúz dest lidiger were,
do ergruob er hinnan uf daz krúz den lieben namen IHS.

Mit disem krúz nam er vil zites alle tag zwo disciplinen
in soelicher wise:
er schluog hinnen mit der fust uf daz krúze,
so trungen die nagel in daz fleisch und gesteketen dar inne,
daz er sú mit dem gewande muost her us zuken.

Die schleg uf daz krúz tet er als togenlich,
daz es nieman wol moht gemerken.

Die ersten disciplin nam er,

Hoofdstuk 16

Over het bespijkerde kruis, dat hij op zijn rug bond.

Alle andere oefeningen, ze bleven achter
bij het hevige verlangen
op zijn lichaam een teken te dragen
om zo op gevoelige wijze mee te lijden
met het pijnlijke lijden van zijn gekruisigde Heer.

Daarom maakte hij voor zichzelf een houten kruis
– zo lang als de handspan van een man was het,
met de daarbij horende breedte –
waarin hij dertig ijzeren spijkers sloeg,
daarmee al zijn wonden gedenkend
en zijn vijf minnetekens.

Dit kruis bond hij op zijn naakte rug,
op het vlees tussen zijn schouders,
en hij droeg het dag en nacht gedurende acht jaren,
de gekruisigde Heer tot lof.

Hij had er, in de laatste jaren hiervan, n
og zeven naalden bijgeslagen,
waarbij de punten iets uit het kruishout staken
en een deel in het hout bleef;
de overgebleven achterste gedeeltes brak hij af.

De wonden die deze spitse naalden maakten,
droeg hij tot lof
van het indringende harteleed van de reine Godsmoeder
dat haar hart en ziel
op het uur van zijn pijnlijke dood zo erg doorwondde.

Toen hij dit kruis voor het eerst op zijn rug bond,
schrok zijn menselijke natuur hiervan,
en hij dacht, dat hij het niet verdragen kon,
en hij nam het af
en aan een steen boog hij de scherpe, spitse uitsteeksels ietsjes om.

Deze onmannelijke lafhartigheit berouwde hem snel,
en hij maakte ze allemaal weer spits en scherp met een vijl,
en ging het weer dragen.

Het reet hem de rug open,
ter hoogte van de botten,
en het maakte bloederig en wond.

Of hij nu stond of zat,
het was alsof er een egelvel op hem lag;
en als iemand hem onvoorzien aanraakte of aan zijn pij trok,
dan wondde hem dat.

Om het pijnlijke kruis draaglijker te maken,
sneed hij op de achterkant van het hout de lieve naam 'IHS'.

Dit kruis gebruikte hij lange tijd bij twee dagelijkse tuchtgingen,
dat ging als volgt:
hij sloeg met zijn vuist naar achteren, op het kruis,
de spijkers boorden zich in het vlees en bleven daarin dan steken,
waardoor hij zijn pij moest uitdoen om ze eruit te trekken.

Hij sloeg zich in het geheim op dit kruis,
opdat niemand het zou merken.

De eerste van deze twee tuchtgingen deed hij,

Vita, 16

so er mit betrachtung komen waz zuo der sul,
da der schoen herr als grúlich gegeislet ward,
und bat in, daz er mit sinen wunden die sinen heilti.

Die andren nam er,
so er fúrbaz under daz krúz komen waz,
und dar an genegelt ward,
und negelt sich zuo ime,
niemer von im ze scheiden.

Die dritten disciplin nam er nit alle tag,
er tet es,
so er im selv ze vil zartheit oder ungeordenetes lustes
hate verhenget an trinken, an essen ald soelichen sachen.

Er hate sich ze einer zit misshuetet,
daz er zwain jungfrowen,
do sú offenlich in der gemeinde bi im sassen,
ire hende in sin hende hat genomen ane alle boese geverde.

Dú unbehuetekeit gerow in geswinde,
und meinde,
der ungeordnete lust muesti gebuezet werden.

Do er von den jungfrowen gie
und in sin kapell an sin heimlichen stat kom,
do schluog er sich umb dis missetat uf daz krúz,
daz ime die spizigen nagel in dem ruggen gesteketen.

Er tet sich selv och umb die missetat ze banne,
daz er im selber nit wolte erloben,
na meti
hin in daz capitel an sin gewonlichen stat sins gebetes ze gene
zuo dem reinen himelschen ingesinde,
die im an der selben stat in betrachtunge gegenwúrtig waren.

Dar na neiswen,
do er sich gentslich wolte versuenen umb dis missetat,
do waget er sich hin in vil bluklich,
und viel dem rihter vor an ze fuossen
und nam vor ime ein disciplin mit dem krúze,
und gie do ietwedrenthalb umb und umb vor den heiligen
und nam XXX disciplinen,
daz im daz bluot den ruggen ab ran.

Und also erarnet er den lust vil bitterlich,
den er hat gehabt unordenlich.

So man meti hate gesungen,
so gie er in daz capitel an sin heinlich,
und nam da hundert gestrachter venje und hundert knúwender,
ein ieklich venje mit sunderlich betrachtunge;
und die taten im vil we von dez krúzes wegen,
wan wenn er daz krúz also strenklich an sich gespien
und naher an den lip getreib,
als der einen reif tribet,
als er ze der zit pflag ze tuone,
so viel er nider uf die erde und nam die hundert venjen,
und von dem nidervallene so gesteketen in ime die nagel,
und so er denne uff stuond, do zukt er si denn her wider us,
und aber von dem nidervallene stachen sú núwú loecher,
und daz waz im gar pinlich;
wenne sú núwan an einer stat beliben in im stekende,
so waz es lidig.

Vor diser uebung hat er ein ander.

wanneer hij in zijn beschouwing gekomen was bij de zuil,
waar de mooie Heer gruwelijk gegeiseld was;
en hij bad hem dan, dat hij met zijn wonden de zijne zou helen.

Aan de tweede onderwierp hij zich,
waar hij gekomen was tot onder het kruis,
en daaraan vastgespijkerd werd;
en hij spijkerde zich bij hem,
om nooit meer van hem te scheiden.

Aan een derde tuchtiging onderwierp hij zich niet elke dag,
hij deed het,
wanneer hij zichzelf aan teveel gemak of ongeordende genietingen
had overgegeven, bij het drinken en eten en dergelijke zaken.

Hij had zich eens onvoldoende in acht genomen,
toen hij van twee jonge vrouwen,
die bij een openbare bijeenkomst naast hem zaten,
de handen in de zijne genomen had, zonder enige kwade gedachte.

Van deze onachtzaamheid had hij snel berouw,
en hij was van mening,
dat deze ongeordende genieting uitgeoet moest worden.

Toen hij de jonge vrouwen verlaten had
en hij op de geheime plek van zijn kapel aankwam,
toen sloeg hij zich om deze misstap op zijn rug,
zodat de spitse spijkers in zijn rug drongen.

En hij legde zich ook een beperking op vanwege deze misstap,
waardoor hij zich niet toestond,
na de metten
naar zijn gebruikelijk gebedsplek in het kapittel te gaan,
op naar het reine hemelse gevolg,
dat op die plek tijdens zijn beschouwing bij hem was.

Enige tijd later,
toen hij deze misstap helemaal wilde uitboeten,
durfde hij het aan en aarzelend ging hij binnen;
hij viel neer voor de voeten van de Rechter
en tuchtigde zich daar tegenover hem met het kruis,
en aan beide zijden van de zaal ging hij toen van heilige naar heilige
en onderwierp zich aan dertig tuchtigingen,
zodat het bloed hem over de rug droop.

En bitter betaalde hij aldus voor het genot,
dat hij op ongeordende wijze had genoten.

Nadat men de metten had gezongen,
ging hij naar zijn geheime plek in de kapittelzaal
en deed daar honderd veniae en honderd knievallen,
en bij iedere venia had hij een bijzondere overweging;
veel last ondervond hij hierbij van het kruis,
dat hij vast op zich gebonden had
en op zijn huid gedrukt hield,
als een kuiper die een plank legt om een ton;
zoals hij in die tijd gewoon was te doen,
viel hij ter aarde en deed honderd veniae,
en door dit neervallen staken de spijkers hem in zijn rug,
en wanneer hij dan opstond, trok hij ze er weer uit,
en bij een volgende val veroorzaakten ze opnieuw gaten,
wat veel pijn gaf;
staken ze hem dan weer op dezelfde plaats,
dan was het te dragen.

Voor deze oefening deed hij een andere.

Er hat im selber ein geisel gemachet uss einem riemen;
den schuof er ime beschlahen mit moeschinen spizzigen steften,
die waren scharpf als ein griffel,
und giengen die zwen spiz ietwedrent fúr den riemen,
also daz ein iekliches drispizig was,
mit welen ort es den lip trefe,
daz es wunden machete.

Hier us machet er ein geisel,
und stuond vor meti uf
und gie in den kor fúr gotes fronlicham,
und nam da stark disciplinen.

Und daz tet er neiswi lang,
unz es die bruoder innen wurden,
do lies er dur von.

An sant Clemens tag,
so der winter an vahet,
tet er einest ganz biht.

Und do es heinlich wart,
do beschloss er sich in der cell,
und zoh sich bloss us unz an daz herin niderkleid;
er nam sin geisel her fúr mit den spizigen dornen,
und schluog sich selben úber den lip und umb die arme und dú bein,
daz daz bluot von obnen nider ab ran,
als so man eime schrepfet.

Es waz sunderlich ein krumber steft an der geisel,
der waz gestalt als ein heggli,
waz der ergreif fleisches,
daz zarte er da hin.

Hie mit schluog er sich als vast,
daz im dú geisel in drú stuk zersprang,
und im ein stuk in der hant bleib
und die spizz umb die wende fuoren.

Do er also bluotende da stuond und sich selber an sach,
daz waz der jemerlichest anblick,
daz er in dik gelichte in etlicher wise der geschoewde,
als do man den geminten Cristus freischlich geislete.

Er ward von erbermdé úber sich selb
als reht herzklich weinende,
und knúwet nider also nakende und bluotige in dem frost
und bat got,
daz er sin súnd vor sinen milten ogen dilgeti.

Dar na an der pfaenasnaht
gie er aber als och vor
under des conventes tisch in sin cell,
und do er sich blos ab gezoh,
do gab er im selb gar grimmschleg,
daz sin bluot den lip ab floss.

So er noh vaster wil schlahen,
do kom ein bruoder,
der hat daz geschelle neiswa gehoeret,
und er muoste hoeren.

Er nam ezzich und saltz und bereib sin wunden dur mit,
daz sines smerzen dest me wurdí.

Hij had voor zichzelf een gesel gemaakt uit een leren riem,
die hij liet beslaan met scherpe messing stiften
die als een griffel zo scherp waren;
de stiften staken uit de riem aan beide kanten,
waarbij elk uiteinde driepuntig was,
zodat waar zijn lichaam ook maar getroffen werd
wonden zouden ontstaan.

Hieruit vervaardigde hij een gesel;
en voor de metten stond hij op
en betrad hij het koor tegenover het Goddelijke Sacrament,
en daar tuchtigde hij zich stevig.

Hij deed dat ik weet niet hoelang,
maar toen de broeders er weet van hadden gekregen,
toen liet hij het achterwege.

Op de feestdag van Sint-Clemens,
wanneer de winter begint,
deed hij eens een algehele biecht.

Toen hij alleen was,
sloot hij zich op in zijn cel,
en ontkleedde zich tot op het haren onderkleed;
hij pakte zijn gesel met de spitse doornen,
en sloeg zich hiermee op zijn lichaam en om zijn armen en benen,
totdat het bloed van boven naar beneden stroomde,
zoals wanneer men iemand aderlaat.

Aan die gesel zat een staafe dat erg krom was,
het had de vorm van een haakje;
raakte het ergens vlees,
reet het dit open.

Hij sloeg zich hiermee zo hard,
dat de gesel in drie stukken brak;
een stuk hiervan bleef in zijn hand achter,
en de scherpe stekels vlogen tegen de muur.

Toen hij daar dan bloedend stond en zichzelf bekeek,
was die aanblik zo triest,
dat het aanzicht hiervan steeds opnieuw denken deed
aan de beminde Christus toen men hem vreselijk geselde.

Hij kreeg medelijden met zichzelf
en met heel zijn hart weende hij;
naakt en bebloed knielde hij neer in de vrieskou
en bad God,
zijn zonden voor zijn milde ogen weg te wissen.

Op de zondag voor de Vastenavond
ging hij weer, net zoals voorheen,
ten tijde van het conventsmaal zijn cel binnen,
kleedde zich helemaal uit,
en sloeg zichzelf zo hevig,
dat het bloed zijn lichaam afdroop.

Toen hij nog harder wilde gaan slaan,
kwam een broeder langs,
die iets gehoord had van het geluid,
en moest hij ophouden.

Hij nam azijn en zout en wreef dat in zijn wonden,
opdat zijn pijn des te heviger werd.

Vita, 16

An sant Benedictus tag,
an dem er in dis ellend welt ward geborn,
gie er under dem inbiss in sin capell;
die beschloss er und zoh sich us als och vor.

Er nam die geisel her fúr,
und vie an ze schlahent.

Also ward im neiswi ein schlag uf den lingen arm
und traf die ader,
dú da heisset mediana,
neiss ein ander dur bi.

Do dú als vast troffen ward,
do sprang daz bluot her us,
daz im der runs des bluotes flos úber den fuoss ab dur die zehen
uf den estrich und da swebte.

Ime geswal der arm behendelich gross und ward blawvar.

Hier ab erschrak er,
und getorst nit me schlahen.

In der selben zit
und an der selben stunde, do er sich selber also schluog,
was ein heiligú jungfrow, dú hiess Anna,
dú waz an ir gebet
an einr andren stat uf einer burg.

Der waz vor in einr gesiht,
daz si wurd hin gefueret an die stat,
da er die disciplin nam.

Do si die herten schleg an sah,
daz erbarmet si als úbel,
daz si hin zuo im trat,
und do er den arm hat uf erhebt und sich wolte schlahen,
do undergie si ime den schlag,
und der ward ir uf ir arm,
als si duhte in der gesiht.

Do si zuo ir selber wider kom,
do vand si
den schlag gezeichent mit swarzen totblueten an dem arme,
als si dú geisel getroffen hate.

Si truog dú kuntlichen wortzeichen mit grossem smerzen vil zites.

Op de feestdag van Sint-Benedictus,
de dag waarop hij in deze ellendige wereld geboren werd,
ging hij tijdens het ochtendmaal zijn kapel binnen;
hij sloot zich in en kleepte zich uit, zoals voorheen.

Hij pakte de gesel,
en begon zich te slaan.

Een slag trof hem ergens op zijn linkerarm,
en hij raakte daarbij een ader,
die men 'de mediana' noemt,
of ook een naastgelegen andere.

Omdat deze flink geraakt was,
vloot het bloed er zo uit,
dat het over zijn voet stroomde tussen zijn tenen omlaag,
om op de grond een poeltje te vormen.

Snel zwol de arm behoorlijk op en hij kleurde blauw.

Hij schrok hiervan zo,
dat hij niet langer durfde slaan.

In die zelfde tijd,
en op dat zelfde uur waarin hij zich zo sloeg,
was er een heilige vrouw, Anna genaamd,
die verzonken was in gebed,
in een burcht in een andere stad.

Daar had ze een visioen,
waarin ze gevoerd werd naar de plek
waar hij zich tuchtigde.

Toen ze de harde slagen zag,
bewoog haar dit zozeer,
dat ze naar hem toe ging,
en toen hij de arm hief om zich te slaan,
toen ving ze die slag op,
waarbij de slag haar eigen arm raakte,
zo dunkte het haar in dat visioen.

Toen ze weer tot zich kwam,
ontdekte ze
op haar arm een zwartblauwe afdruk van de slag,
alsof haar de gesel getroffen had.

Ze droeg dit zichtbare teken met grote pijn en gedurende lange tijd.

XVII. Kapitel.

Von sinem geliger.

In den selben ziten ward im neiswa
ein eltú hingeworfnú túr;
die leit er in siner cell an sin betstat under sich,
und lag dar ufe ane alles betgewand.

Ze einer behulffenheit sin selbes
hat er ein vil túnnes metli uss ror gemachet;
daz leit er uf die túre,
und daz erwand im an den knúwen.

Under sin hobt fúr ein kússi
leit er ein seckli gefúllet mit erwisstro,
und dar uf ein vil kleines kússeli.

Er hate enkein betgewand úberal,
und als er des tages gie,
also lag er des nahtes,
ane daz daz er die schuo ab zoh;
und einen tiken mantel tet er umb sich.

Alsus gewan er ein jemerlich geliger,
wan daz hert erwisstro lag im knolloht under dem hovpt;
do stach in daz krúz mit den scharpfen nagel in den ruggen;
er hate beschlossnú band an den armen
und daz herin niderkleid umb die huffen;
do waz der mantel gar swere und dú túre hert.

Er lag also verjamert,
daz er sich nit geleichen mohte als ein bloch:
wenn er sich wolt umb keren, so geschah im we,
wan so er schlaferlich hinder sich uf daz krúz út vaste viel,
so drungen im die nagel hin in in daz gebein,
und denne liess er mengen súfzen zuo got.

In dem winter beschah im von frost gar we,
wan in dem schlafe so er die fuesse wolt streken nah gewonheit,
so wurden sú bloss uf der túr ligende und erfruren ime;
so er sú denn zuo im hin under zoh und also huob ungestreket,
so ward daz bluot wuetende in den bein:
daz tet im vil we.

Im wurden die fuesse vol gesúhtes:
do geschwollen ime dú bein,
als ob er wassersúhtig woelti werden.

Dú knú waren bluotig und verseret,
die huffen vol schnatan von dem herin niderkleid,
der rugg was von dem krúz verwundet;
der lip waz oede von masslosi,
der mund túrr von turstiger not,
die hend zitreden von kraftlosi.

Und alsus in diser marterlicher wise vertreib er sin tag und nahte.

Dar na endert er die uebunge, die er hate mit der túr,
und zoh in ein kleines celleli
und machet den stuol, da man uf sass, im selb ze einer betstat;
der was schmal und als kurz,
daz er sich dar ufe nit mohte gestreken.

In disem loche und uf der túre bleib er ligende wol VIII jar
mit sinen gewonlichen banden.

Hoofdstuk 17

Over zijn legerstede.

In die zelfde tijd kwam hij toevallig in het bezit
van een oude, weggeworpen deur;
die legde hij in zijn cel op de plaats van zijn bed, onder zich,
en hij lag er op, zonder enige beddengoed.

Om zichzelf wat te helpen
had hij een heel dun rieten matje gemaakt;
dat legde hij op die deur,
en het kwam tot aan zijn knieën.

En onder zijn hoofd, als kussen,
legde hij een zakje gevuld met stro van de erwtenstruik,
met daarop een heel klein kussentje.

Hij bezat geen enkele nachtkledij,
en waarin hij overdag rondging,
daarin sliep hij 's nachts,
alleen zijn schoenen trok hij uit;
en met een dikke mantel bedekte hij zich.

Zo verkreeg hij een schamele legerstede,
het harde erwtenstro, het lag als knollen onder zijn hoofd;
het kruis met de scherpe spijkers priemde hem in zijn rug;
banden omspanden zijn armen als boeien;
het haren onderkleed omvatte zijn lendenen;
de mantel drukte zwaar, de deur was hard.

Zo lag hij daar, ellendig,
als was hij een houtblok, die zich niet bewegen kan:
wilde hij zich omdraaien, dan deed hem dat pijn,
wanneer hij zich slapend draaide en op het kruis kwam te liggen,
dan drongen de spijkers hem in zijn botten,
vele verzuchtingen ontsnapten hem dan tot God.

In de winter bezorgde de kou hem veel leed;
wilde hij in zijn slaap zijn voeten uitstrekken, zoals hij gewoon was,
dan lagen ze bloot op de deur en ze bevroren dan;
trok hij ze naar zich toe, onder zich, zonder ze nog te strekken,
dan kolkte het bloed hem in de benen:
het gaf hem erg veel pijn.

Zijn voeten kwamen onder de zweren te zitten,
zijn benen zwollen helemaal op,
alsof hij waterzuchtig ging worden.

Zijn knieën waren bloederig en wond,
zijn lendenen vol striemen door het haren onderkleed,
de rug verwond door het kruis;
zijn lichaam verwoest door mateloosheid,
zijn mond dor door dorst,
zijn handen trillend door krachteloosheid.

En op deze martelende wijze bracht hij zijn dagen en nachten door.

Daarna gebruikte hij de deur op ander wijze;
hij betrok een kleinere cel
en maakte de stoel waarop men zit tot bedstede;
smal was deze en zo klein,
dat hij zich hier niet op kon uitstrekken.

In dit hol en op die deur bleef hij wel acht jaren liggen
met zijn gebruikelijke handboeien.

Vita, 17

Do hat er ein gewonheit,
daz er na complet in dem winter,
so er in dem convent was,
in kein stuben
noh úber des convents oven
dur keiner wermi willen nie kam
wol inrend XXV jaren,
wie kalt es was,
es fuogtin denne ander sachen.

In den selben jaren meid er ellú bad,
beidú wasserbad und sweisbad,
dur ungemach sines zartsuochendes libes.

Er was vil zites,
daz er sumer und winter núwan einest an dem tag ass,
und nit allein mit dem vastene ane fleisch,
mer dur zuo ane visch und ane eyer was.

Vil zites uopte er sich an soelicher armuot,
daz er enkeinen pfenning wolt enpfahen noch handlen,
weder mit urlob noh ane urlob.

Neiswi vil zites sah in an soelichú luterkeit,
daz er sich selb niene an dem libe wolte krazen
noh an rueren,
denn allein an henden und fuessen.

Hij maakte er een gewoonte van
om in de winter na de completen,
wanneer hij zich in het convent bevond,
geen verwarmde ruimte op te zoeken
of dichtbij de oven van het convent te komen
om zich daar dan op te kunnen warmen;
iets wat hij wel vijftwintig jaren deed,
hoe koud het ook zijn mocht,
tenzij er zaken waren die dit noodzakelijk maakten.

In die zelfde jaren meed hij elk bad,
zowel waterbaden als dampbaden,
om zijn lichaam, dat behaaglijkheid zocht, niet te gerieven.

En lange tijd
at hij 's zomers en 's winters slechts één keer per dag,
en tijdens de vastentijd niet alleen geen vlees,
maar ook geen vis en geen eieren.

En lange tijd deed hij oefeningen van armoede,
waarbij hij geen penning ontvangen noch uitgeven wilde,
of het nu met of zonder toestemming was.

En hij zocht, voor hoelang weet ik niet, de reinheid,
door zijn lichaam nergens te willen krabben
noch het te beroeren,
uitgezonderd zijn handen en voeten.

XVIII. Kapitel.

Von dem abbrechene des trankes.

Er vie einest an die wetuonden uebunge,
daz er im selb ein vil klein masse uf saste ze trinken;
und daz er der masse dest minr vermisti,
baidú innen und usse,
do schuof er im selb umb ein koepfli uf die selben masse,
und daz truog er mit im, so er us gie.

In grossem turste
was es im núwan ein erkuelen des túrren mundes,
als der einen siechen menschen in siner hizze labet.

Er waz vil zites, daz er úberal enkeinen win trank
denn allein an dem ostertag;
dem hohen tage tet er es ze eren.

So er etwen als turstig waz
und im selber von strenkheit sinen turst
weder mit wasser noh mit wine wolt buezen,
und er denn vil jemerlich uf zuo got sah,
do ward im einest von got innerlich geentwúrt also:

“luog du,
wie ich stuond turstige in sterbender not
mit enklein eezichs und gallen,
und waren doch alle kuelen brunnen des ertrichs min eigen!”

Es geschah ze einer zit vor den winnahten,
daz er gar verruochet hate uf alles liplich gemach,
und nam an sich drie uebunge
ane die gemeinen, die er lange hate gehabt.

Dú erst was,
daz er na der meti vor dem fronalter
uf den blossen steinen also stende bleib unz ze tage,
und daz waz umb die zit,
so die nehte aller lengest sind und man vil fruo meti lute.

Dú ander waz,
daz er an kein warm stat gie
weder tages noh nahtes,
noch kein wermi von der gluot an die hende
ob dem alter wolt nemen;
und geschwollen im die hende groslichen,
wan es der selben zit aller keltest waz.

Na conplet gie er also kalte uf sinen stuol schlaffen,
na meti stuond er vor dem alter uf blossen stein
unz ze tage.

Dú drit uebung waz,
daz er im selb allez trank ab brach dur den tag,
wie úbel in turste,
denn eht des morges ob tische,
und denn so turst in nút.

So es aber begond abenden,
so turst in als reht úbel,
daz ellú sin nature na trinkene rang;
und daz verhuob er alles mit mengem bitterlichen smerzen.

Der mund ward ime als túrr von innen und ussnan
als einem siechen, der an einer suht lit.

Hoofdstuk 18

Hoe hij zich van drinken onthield.

Hij begon eens met een pijnlijke oefening,
waarbij hij zich oplegde slechts heel weinig te drinken;
en om de juiste maat niet te verliezen,
zowel binnen als buiten,
maakte hij voor zichzelf een bekertje van die juiste maat,
en hij droeg het bij zich wanneer hij naar buiten ging.

Had hij grote dorst,
dan gaf dit zijn droge mond niet meer verkoeling
dan die van een zieke mens die men in zijn koortsen laaft.

Lange tijd gebruikte hij geen wijn,
slechts met Pasen;
hij deed het om deze feestdag eer te betonen.

Toen hij weer een keer dorstig was,
en zich door gestrengheid niet toestond zijn dorst
te stillen, noch met water noch met wijn,
en hij in zijn grote ellende toen omhoog zag naar God,
ontving hij in zijn innerlijk van God eens het volgende antwoord:

‘Zie toe,
hoe ik daar hing, dorstig in mijn stervensnood,
met slechts wat azijn en gal,
hoewel alle koele bronnen van het aardrijk toch de mijne waren!’

Het geschiedde eens in de tijd voor Kerstmis,
dat hij zich alle lichamelijk gemak ontzegd had,
en zich drie oefeningen oplegde,
bovenop de gebruikelijke, die hij gedurende lange tijd al deed.

De eerste was,
dat hij na de metten voor het hoofdaltaar
op de onbedekte stenen staan bleef, totdat het dag werd;
en dat was rond de tijd,
dat de nachten het langst zijn en men vroeg de metten luidt.

De tweede was,
dat hij geen verwarmde ruimte bezocht,
overdag niet en ’s nachts niet,
noch zijn handen door de gloed
van de stoof bij het altaar wilde laten verwarmen;
en zijn handen zwoollen behoorlijk,
want de kou was in die tijd op zijn felst.

Na de completen ging hij verkleumd dan op zijn stoel slapen,
en na de metten stond hij op de onbedekte stenen
tot het aanbreken van de dageraad.

De derde oefening was,
dat hij zichzelf alle drank ontzegde doorheen de dag,
hoeveel dorst hij ook had,
behalve ’s ochtends aan tafel,
en dan was hij niet dorstig.

Begon het dan te schemeren,
dan kwelde hem zulke hevige dorst,
dat heel zijn natuur naar drinken smachtte;
en dat droeg hij dan onder veel bittere pijn.

Zijn mond werd van binnen en buiten zo dor
als van iemand die aan een koortsende ziekte lijdt.

Vita, 18

Do zerschrant im sin zunge,
daz si dur na me denn in einem jar nie kond verheilen.

So er ze complete also tuerre da stuond
und man daz wichwasser nah gewonheit umb gab,
so tet er mit begirde den tuerren mund uf,
und ginet wite gen dem sprengwadel uf daz gedinge,
ob im en kleines troepfli wassers uff sin tuerren zungen vieli,
daz si da von joh en wenig erkuelst wúrdi.

So er denn ze collacion oder ob tische
also turstige den win von im saste,
so huob er etwen sinú ogen uf und sprach:

“owe, himelscher vater,
nim hin ze einem offer mins herzen sapf dis kuel trunk,
und trenk din kind dur mite in dem turste,
als er stuond turstige an dem krúze in sterbender not.”

Etwen gie er úber den brunnen in dem grossen turste,
und sah daz klinglent wasser an in dem úberzineten kesselin,
und sah denn uf ze got
mit herzklichem súfzene.

Etwen so er als gar úberwunden waz,
so sprach er gar von ingrunde:

“owe, ewiges guot,
diner verborgen gerihnten!
daz mir der breit Bodense so nah ist
und der luter Rin umb und umb mich flúset,
und mir en einiger trunk wassers so túr ist!

Wel ein jemerlich ding daz ist!”

Dis zoh sih uf daz zit,
so man liset daz ewangelium,
wie unser herr wasser in win verkerte.

Do sass er des selben sunnentages ze naht mit jamer ob tische,
wan im ward daz essen mit grossem turst nit ze liebe.

Do man den tischsegen gelas,
do ilte er geswinde in sin capell,
wan er enmoht sich von úberwundem lidene nit me enthalten,
und brach us und flos hin mit bitterlichen trehen und sprach:

“owe got,
du erkennest allein herziden und herzennot:
wie bin ich in dis welt so recht erbetselklich geborn,
daz ich in aller genuegde
so reht grossen gebresten muoss liden!”

Do er in diser klag stuond,
do waz im in siner inwendekheit,
wie neiswas in sin sele sprechi also:

“hab guoten muot,
got der wil dich schier froewen und troesten;
nút enwein, frume riter!
Gehab dich wol!”

Dú wort erhúgten neiswi sin herz,
daz er uf huob und nút moht genzlich weinen,
und aber von smerzen moht er nit genzlich froelich sin,

Hierdoor verruwde zijn tong zo erg,
dat ze langer dan een jaar niet kon genezen.

Stond hij er tijdens de completen dan zo dorstig bij,
en men begon volgens gewoonte dan met wijwater te spreken,
opende hij begerig zijn droge mond,
en sperde hem helemaal open naar de wijwaterskwast, hopen
dat een klein druppeltje water op zijn tong zou vallen
en deze daardoor een weinig verkoeling zou ontvangen.

Wanneer hij dan tijdens de collatio of aan tafel
de wijn wegschoof, hoewel hij zo dorstig was,
hief hij weleens zijn ogen op en zei hij:

‘Ach, Hemelse Vader,
aanvaard deze koele drank als offer van mijn hartenbloed,
en les daarmee van jouw Kind de dorst,
die hij had toen hij in stervensnood aan het kruis hing.’

Soms ging hij, gekweld door hevige dorst, langs de bron
en keek dan naar het water, dat in het verzinkte bekken klaterde;
hij sloeg zijn ogen dan op naar God,
een verzuchting slakend uit het diepst van zijn hart.

Soms, wanneer hij bijna overwonnen was,
zei hij uit de grond van zijn hart:

‘Ach, eeuwige God,
hoe verborgen toch jouw besluiten!
dat het brede Bodenmeer mij zo nabij is,
en de klare Rijn zich helemaal om mij heen sluit,
en dat één enkele slok water voor mij zo kostbaar is!

Wat een ellendige zaak dit toch is!’

Dit hield aan tot aan de dag,
waarop men het evangelie leest,
hoe onze Heer water in wijn veranderde.

Diezelfde zondag zat hij dan ’s avonds gekweld aan tafel,
want het eten wilde hem bij deze grote dorst niet smaken.

Las men de tafelsegen,
dan ijelde hij snel naar zijn kapel,
want bevangen door dit lijden kon hij het niet langer uithouden,
en onder bittere tranen welden de woorden in hem op:

‘Ach, God,
jij alleen kent het leed en de nood van de harten:
hoe behoeftig toch ben ik geboren in deze wereld,
dat ik te midden van overvloed
zulk groot gebrek moet lijden!’

Toen hij daar zo opging in dit klagen,
was het alsof in zijn innerlijk,
iets zijn ziel toesprak:

‘Heb goede moed,
God zal je binnenkort vreugde schenken en troosten;
huil niet, dappere ridder;
volhard in je streven!’

Deze woorden verblijdden op een of andere wijze zijn hart,
zodat hij ophield en het huilen helemaal laten wilde,
hoewel hij door zijn smart toch niet echt opgewekt kon zijn;

Vita, 18

denne mit dem, daz im die trehen ab vielen,
do zwang in neiswas inriches ze lachene
uf ein goetlich künftigt aventüre,
dú im kúrzeklich von got werden soelte.

Also gie er ze complete.

Der mund sang mit zitrendem herzen,
und in dem duht in
als wie er schier alles sines lidens soelte ergezzet werden.

Und daz geschah och kurzlich dur na.

Und in der selben naht huob es an enteil also:
im waz vor in einer gesiht,
wie unse frow kemi mit dem lieben kindlin Jesus
in der gestalt, als do er uf ertrich waz und sibenjerig waz.

Es brahte in der hand ein kruegli mit frischem wasser;
daz kruegli waz úberglestet
und waz enklein groesser den en conventkopf.

Also nam únse frow daz kruegli in ir hand
und bot es im, daz er trunki.

Er nam es und trank mit grosser begirde
und erlaste sinen turst na wunsche.

Er gie do einest úber veld,
und uf einem schmalen stige
do bekom im gende ein armú erberú frowe.

Do dú frowe nahe zuo im kom,
do weich er ir ab dem truchen wege
und trat neben sich in die nessin
und liess sú fúr gan.

Dú frowe kerte sich umb und sprach also:

“lieber herr,
waz meint ir hie mite,
daz ir, erbere herr und priester,
mir armen frowen als demueteklich wichend,
und ich úch vil billicher solti han gewichen?”

Do sprach er:

“ey, liebú frowe,
min gewonheit ist,
daz ich allen frowen gern zuht und ere bút
dur der zarten gotes muoter willen von himelrich.”

Si huob uf irú ogen und ir hende gen dem himel
und sprach also:

“nu bit ich die selben erenwirdigen frowen,
daz ir von diser welt niemer gescheident,
úch bescheh etwas sunder gnaden von ir,
die ir an úns allen frowen erent”.

Er sprach:

“dez helf mir dú rein frow von himelrich!”

Es geschah kúrzlich hie na,
daz er na gewonheit

en terwijl zijn tranen nog vloeiden,
dwong iets hem innerlijk tot lachen,
als was er een mooi avontuur dat hem wachtte,
door God hem binnenkort geschenken.

En zo ging hij naar de complete.

Zijn mond zong, zijn hart trilde,
en het was toen dat hij dacht
dat zijn lijden snel vergolden zou worden.

En zo gebeurde het ook kort daarna.

En in diezelfde nacht nog nam het een aanvang:
in een visioen was het,
dat hem Onze Lieve Vrouw verscheen met het kindje Jezus,
zoals het uitzag, toen het zeven jaar op aarde was.

In de hand droeg het een kruikje gevuld met fris water;
helemaal geglazuurd was het,
en iets groter dan de bekers van het convent.

Onze Lieve Vrouw nam het kruikje in haar hand
en gaf het hem, opdat hij drinken zou.

Hij nam het aan en gretig dronk hij,
en hij leste zijn dorst naar believe.

Eens trok hij het veld in,
en op een smal pad
liep een arme, eerbare vrouw hem tegemoet.

Toen de vrouw hem naderde,
week hij van het droge pad,
en stapte hij op de natte bodem naast hem
om haar voor te laten gaan.

De vrouw draaide zich om en zei:

‘Mijn lieve man,
wat beoogt u hiermee,
wanneer u, een eerbiedwaardige heer en priester,
voor mij, een arme vrouw, zo deemoedig wijkt,
waar het toch gepast zou zijn, was ik voor u geweken.’

Toen zei hij:

‘Welnu, mijn lieve vrouw,
het is mijn gewoonte
alle vrouwen hoog te achten en eer te bewijzen,
omwille van de tedere Moeder Gods die in het hemelrijk is.’

Ze hief haar ogen en handen op ten hemel
en zei toen:

‘Nu bid ik deze eerbiedwaardige Vrouw,
dat u niet van deze aarde scheiden zult,
alvorens van haar een bijzondere genade ontvangen te hebben,
haar in wier naam u alle vrouwen eert.’

Hij zei:

‘Mag de reine, hemelse Vrouwe mij deze gunst bewijzen!’

Kort daarna gebeurde het,
dat hij volgens zijn gewoonte,

Vita, 18

in grosser genuegde mengerley trankes
einen turstigen mund ab tische hat getragen.

Do er des nahtes nider kom,
do kom fúr in stan in einer gesichte ein himelsches froewliches bilde,
und das sprach zuo im also:

“ich bin es, dú muoter,
dú dich in der vordren naht hat getrenket uss dem krueglin,
und mein, wan dich als úbel túrstet,
so wil ich von erbermden dich aber trenken.”

Do sprach er vil bluklich zuo ir:

“ach reinú fruht,
du hast doch nit in der hant,
da mite du mich mugist trenken.”

Do entwúrt si und sprach:

“ich wil dich trenken mit dem heilsamen tranke,
daz von minem herzen flússset.”

Do erschrak er,
das er nit konde geentwúrten,
wan er sich des als unwirdig erkande.

Do sprach si gar guetlich zuo ime:

“wan sich der himelscher hort Jesus
als lieplich in din herz hat gesenket,
und daz selb din túrrer mund als sur hat erarnet,
so sol es dir ze sunderm trost von mir werden.”

Und sprach:

“es ist nit ein lipliches trank,
es ist ein heilsames geischliches trank warer luterkeit.”

Do liess er es zuo gan und gedaht in im selb:

“nu solt du reht gnuog trinken,
daz du dinen grossen turst wol mugist erloeschen.”

Do er wol hat getrunken des himelschen trankes,
do bleib im neiswas in dem munde
als ein vil kleines weiches knoelleli,
daz was wiss, als daz himelbrot geschafen was;
daz behuob er in dem munde neiswi lang
ze einem waren urkúnde.

Dar na enbrast er an ein herzkliches weinen,
und danket gote und siner lieben muoter ire grossen gnaden,
die er von in hate enpfangen.

Der selben naht erschein unse frow
einer gar heiligen person vor,
dú was in einer andren stat,
und seite der,
in weler wise si in heti getrenket,
und sprach zuo ir also:

“gang hin
und sag mins kindes diener von mir,
als man vindet geschriben von dem hohen lerer,
der da heisset Johannes Chrysostomus, mit dem guldin munde:

te midden van een overvloed aan drank van allerlei aard,
met een dorstige mond van tafel ging.

Toen hij zich die nacht te ruste legde,
verscheen hem in een visioen een hemelse vrouwengestalte,
en deze sprak hem als volgt toe:

‘Ik ben het, de Moeder,
zij die je vorige nacht drinken gaf uit het kruikje,
en verlang, wanneer je zulke dorst hebt,
jou uit erbarmen nogmaals drinken te geven.’

Toen antwoordde hij zeer schuchter:

‘Ach, reine Vrucht,
jouw hand draagt toch niets,
waarmee je mijn dorst lessen kunt.’

Ze antwoordde hem en zei:

‘Ik wil je te drinken geven van de heilzame drank,
die uitvloeit uit mijn hart.’

Hij schrok hiervan,
en was niet in staat te antwoorden,
want hij achtte zich daartoe onwaardig.

Maar vriendelijk zei ze toen tegen hem:

‘Wanneer Jezus, de hemelse weelde, zich
zo mild in je hart liet inzinken,
en omdat jouw dorstige mond het zo zuur verdiend heeft,
daarom zal ik het als mijn bijzondere troost jou schenken.’

En ze zei:

‘Het is geen lichamelijke drank,
het is een heilzame, geestelijke drank van ware puurheid.’

Toen liet hij het gebeuren en dacht bij zichzelf:

Drink nu dan maar genoeg,
zodat je je grote dorst zult kunnen lessen.

Toen hij goed gedronken had van de hemelse drank,
bleef wat achter in zijn mond,
een klein, zacht knolletje was het,
wit was het en gevormd als het hemelse brood;
hij bewaarde het in zijn mond, hoe lang weet ik niet,
als een waar getuigenis.

Daarna brak hij in tranen uit,
en hij dankte God en zijn lieve Moeder voor de grote genade,
die hij van hen ontvangen had.

In diezelfde nacht verscheen Onze Lieve Vrouw
aan een zeer heilige vrouw,
die in een andere stad verbleef,
en liet haar weten
op welke wijze zijn dorst door haar geleest was,
en ze zei haar:

‘Ga naar hem toe,
en zeg de dienaar van mijn Kind,
wat geschreven staat over de hoge leermeester,
Johannes Chrysostomus, wiens mond van goud was:

Vita, 18

do der ein schuoler was und vor einem altar knúwete,
da dú himelsch muoter och in der form eins húlzin bildes
ir kind uf ir schosse muoterlichen trankte,
do hiess daz muoterlich bild ir kint ein willi uf halten,
und liess den vor genanten schuoler och von irem herzen trinken.

Dú selb gnade dú ist im och nu in der gesicht von mir worden,
und ze einem urkúnde der warheit so nem dez war,
daz sin lere, dú von sinem munde get,
vil begirlicher und lustlicher nu fuerbaz wirt ze hoerene denn vor."

Do er dis erhorte,
do huob er uf sin hende und herz und ogen
und sprach:

"geloft sie dú ader der usfliessenden gotheit,
und úberloft sie dú suess muoter aller gnaden
von mir armen unwirdigen menschen diser himelschen gabe!"

Ein gliches vindet man och an dem ersten tail des buoches,
daz da haisset Speculum Vincentii.

Disú heiligú person huob aber an und sprach zuo ime also:

"noh eins sol ich ú sagen.

Ir sond wússen,
daz mir unse frow mit ir lieben kinde
hinaht in einr gesichte fúr kom,
und hat unse frow in ir hand ein schoenes trinkvas mit wasser.

Daz kind und dú frowe reddan minneklichú wort von úch.

Also bot sú daz vass mit dem wasser gen dem kindelin
und bat, daz es sinen segen dar úber tete.

Es tet sinen heiligen segen úber daz wasser,
und geswinde do ward daz wasser ze wine.

Und sprach also:

"es ist gnuog,
ich wil nút, daz der bruoder sich me hier inne uebe,
daz er me ane win sie;
er sol nu hinnan fúr win trinken von siner verzerter natur wegen."

Und do es im also von got geurlobet ward,
do trank er fúrbaz win,
als er och dur vor hate getan.

Er waz do in den ziten vil krank worden
von dem úberlaste der vordren uebungen,
die er so lange hat getriben.

Es erschein unser herre vor einem heiligen gotesfrúnd
und hate ein búhsen in der hant.

Si sprach zuo im:

"ach herr, waz meinst du mit der búhsen?"

Er sprach:

"do wil ich minen diener arznen, der ist siech."

Also gie unser herre zuo dem diener

toen deze eens, hij was nog een leerling, voor het altaar knielde,
waar een houtsnijwerk te zien was van de hemelse Moeder
die het kind op haar schoot op moederlijke wijze drinken gaf,
vroeg dit moederbeeld haar kind even op te houden hiermee,
en ze liet ook die leerling uit haar hart drinken.

Diezelfde genade is ook hem nu in dit visioen deelachtig geworden,
en beschouw als getuigenis van de waarheid,
dat zijn leer, zoals ze uit zijn mond komt,
nu met meer verlangen en vreugde te horen zal zijn dan voorheen.'

Toen hij dit vernam,
hief hij handen, hart en ogen op
en zei:

'Lof zij jou, ader van de uitvloeiende godheid,
en lof boven lof, jij zoete Moeder van alle genaden,
van mij arme, onwaardige mens voor deze hemelse gave!'

Men vindt ditzelfde verhaal ook in het eerste deel van het boek,
dat 'Speculum Vincentii' genoemd wordt.

De vrome vrouw nam weer het woord en zei toen tegen hem:

'Nog iets wil ik u zeggen.

U moet weten,
dat Onze Lieve Vrouw, samen met haar Kind,
mij vannacht in een visioen verschenen is,
en in haar handen droeg ze een mooie drinkbeker gevuld met water.

Kind en Moeder spraken over u met minnelijke woorden.

En ze bood het Kind toen de drinkbeker met water
en bad het zijn zegen erover uit te spreken.

Het Kind sprak zijn heilige zegen uit over het water,
en terstond werd het water tot wijn.

En het Kind zei:

'Het is genoeg,
ik wil niet dat de broeder zich nog langer aldus oefent,
en zich van wijn onthoudt;
vanaf nu zal hij wijn drinken vanwege zijn verzwakte natuur.'

En omdat deze toestemming hem gegeven werd door God,
dronk hij sedertdien wijn,
zoals hij dat ook voorheen gedaan had.

In die tijd was hij vaak erg verzwakt
door al die hierboven genoemde, zware oefeningen,
die hij gedurende lange tijd gedaan had.

Toen verscheen onze Heer aan een heilige godsvriend
en hij had een doosje in zijn hand.

Ze vroeg hem:

'Ach Heer, wat wil dat zeggen, waarom draag je dit doosje?'

Hij zei:

'Daarmee wil ik mijn dienaar genezen, want hij is ziek.'

En hij ging tot de dienaar

Vita, 18

mit der buechsen und det die uf,
do was in der búchsen frisches bluot.

Des bluotes nam er her us
und streich es an des dieners herz,
daz es zermal bluotig wart,
und streich im do an sin hend und fuesse
und an sinú gelider ellú sament.

Do sprach si zuo ime:

“ach, min herr und min got,
wie zeichnest du in so?

Ald wilt du ime dinú fúnf zeichen in truken?”

Er sprach:

“ja, ich wil sin herz und alle sin nature
mit lidenne minneklichen zeichnen,
und wil in denne arznen und gesunt gemachen,
ich wil einen menschen us im machen nah allem minem herzen.”

Do der diener soelich uebig leben nach dem ussern menschen,
als da vor enteil stat geschriben,
hat gefueret von sinem ahtzehenden jare unz uf sin vierzegst jar,
und ellú sin natur verwuestet was,
daz nút me dur hinder waz,
denn sterben ald aber von derley uebunge lassen,
do liess er dur von,
und ward ime von got gezoaget,
daz dú strenkheit und die wisen alle sament
nit anders weri gewesen, denn ein guoter anvang
und ein durprechen sines ungebrochen menschen,
und meinde,
er muesti noch fúrbaz gedrunge werden in einer anderley wise,
soelti im iemer reht beschehen.

en opende het doosje,
waarin zich vers bloed bleek te bevinden.

Hij nam van dit bloed
en wreef het over de hartstreek van de dienaar,
zodat deze helemaal onder het bloed zat,
en hij bestreek hiermee ook zijn handen en voeten
en al zijn ledematen.

Toen zei ze tegen hem:

‘Ach, mijn Heer en mijn God,
waarom bestrijk je hem zo?

Wil je hem soms merken met je vijf wondtekens?’

Hij zei:

‘Ja, ik wil zijn hart en heel zijn natuur
met minnelijke tekenen van lijden merken,
om hem dan te genezen en gezond te maken;
een mens naar mijn hart wil ik van hem maken.’

Toen de dienaar deze oefeningen voor de uiterlijke mens,
waarvan hiervoor een deel beschreven is,
van zijn achttiende tot zijn veertigste levensjaar gedaan had,
en heel zijn natuur verwoest was,
zodat niets anders overbleef
dan sterven of stoppen met deze oefeningen,
toen besloot hij ervan af te zien;
en God liet hem weten,
dat deze tucht en aanpak samen
niet meer geweest waren dan een goed begin
en een doorbreken van zijn ongebroken mens,
en hij wees erop,
dat hij nog op een andere wijze beproefd zou moeten worden,
wilde het met hem ooit goed komen.

XIX. Kapitel.

**Wie er ward gewiset in die vernúnftigen schuole
zuo der kunst rechter gelassenheit.**

Es sass der diener ze einer zit nach der meti in sinem stuole,
und in einer verdahtekeit entsunken im die sinne
und duchte in in der inren gesiht,
daz ein stoltzer jungling obnan ab her kemi
und fúr in stuendi, und sprechi zuo im also:

“du bist gnuo lang in den nidren schuolen gewesen
und hast dich gnuog dar inne geuebet
und bist zitig worden.

Wol uf mit mir!

Ich wil dich nu fueren
zuo der hoehsten schuole, dú in diser zit ist,
da solt du nu lernen mit flisse die hoehsten kunst,
dú dich in goetlichen frid sol sezzen
und dinen heiligen anvang zuo eim seligen end bringen.”

Des was er fro und stuond uf.

Der jungling nam in bi der hand
und fuorte in, als in duhte,
in ein vernúnftiges land,
da was neiswaz schoenes huses
und daz was glich, als ob es geischlicher lúten wonung weri.

In dem wonten,
di der selben kunst plagen.

Do er hin in kom,
do ward er guetlich enpfangen und lieplich gruezet von in;
sú ilten hin zuo dem obresten meister und seiten ime,
es weri eine komen,
der woelti och sin junger sin und woelti die kunst lernen.

Er sprach:

“den wil ich vor under ogen an sehen,
wie er mir gevalle.”

Do er in gesah,
do lachet er in vil guetlich an und sprach:

“nu wússent daz von mir,
daz diser gast wol mag werden ein frumer schuolpfaf
diser hohen kunst,
wil er sich gedulteklich geben in den engen notstal,
da er inne muoss beweret werden.”

Der diener verstuond der verborgnen worten dennoch nit;
er kerte sich zuo dem jungling, der in hate hin in gefueret,
und fragte in also:

“eya, lieber gesell minr, sag mir,
waz ist dú hoehste schuole und ir kunst,
von der du mir hast geseit?”

Der jungling sprach also:

“Dú hohe schuol und ir kunst, die man hie liset,
daz ist nit anders

Hoofdstuk 19

**Hoe hij gestuurd werd naar de geestelijke school,
waar men de juiste gelatenheid kan leren.**

Eens, het was na de metten, zat de dienaar in zijn stoel,
diep in gedachten en ontzonken aan zijn zinnen;
voor zijn innerlijk oog, dunkte hem,
zag hij toen een naar beneden komende, fiere jongeling,
die voor hem ging staan, en hem als volgt toesprak:

‘Lang genoeg heb je de school voor beginners bezocht;
je hebt je daar voldoende geoefend
en bent nu gerijpt.

Wel dan, kom en volg me!

Ik wil je nu leiden
naar de hoogste school die er in de tijd te vinden is,
vol vlijt zul je er de hoogste van alle kunsten moeten leren;
goddelijke vrede zal deze je brengen
en je heilige begin zal er tot zalige voltooiing gevoerd worden.’

Verheugd hierover stond hij op.

De jongeling nam hem bij de hand,
en hij leidde hem, dunkte hem,
een geestelijk land binnen;
een mooi huis leek er te staan,
en het was alsof het een woning van geestelijke mensen was.

Bewoond werd het
door hen die zich op diezelfde kundigheid toeleghden.

Toen hij daar naar binnen ging,
werd hij door hen vriendelijk ontvangen en hartelijk begroet;
ze haastten zich naar de overste en zeiden hem,
dat er iemand gekomen was,
die zijn leerling wilde zijn en ook de kunst wilde leren.

Hij zei:

‘Ik wil hem zelf eens ontmoeten,
om te zien hoe hij me bevalt.’

Toen hij hem zag,
lachte hij hem vriendelijk toe en zei:

‘Neem van mij aan,
dat deze bezoeker een goede leermeester worden kan
van deze hoge kunst,
zo hij duldzaam wil ingaan in de beklemmende nood,
waarin hij beproefd zal worden.’

De dienaar begreep deze geheimnisvolle woorden toen nog niet;
hij wendde zich tot de jongeling, die hem tot daar geleid had,
en vroeg hem:

‘Welnu, beste reisgezel, zeg me eens,
wat is dat dan, die hoogste school en haar kunst,
waar je mij van vertelde?’

De jongeling zei toen:

‘De hoge school en de kunst die men er onderwijst,
niets anders is het

Vita, 19

denn ein genzú, volkomnú gelassenheit sin selbs,
also daz ein mensch stand in soelicher entwordenheit,
wie im got ist
mit im selb ald mit sinen creatures, in lieb ald in leide,
daz er sich dez flisse,
daz er alle zit stand glich in einem usgene des sinen,
als es denn menschlich krankheit erzügen mag,
und allein gotes lob und ere sie ansehende,
als sich der lieb Cristus bewiste gen sinem himelschen vatter.”

Do der diener dis erhorte,
do geviel es im gar wol
und meinde, er woelte der kunst leben,
und es enmoehiti nüt so swer sin,
daz in des moehiti geierren;
und wolte da buwen und vil unmuessiges werkes haben.

Daz werte im der jungling und sprach also:

“disú kunst wil haben ein ledig muessekeit:
so man ie minr hie tuot,
so man in der warheit ie me hat getan;”

und meinde ein soelich tuon,
in dem der mensch sich selb vermitelt
und nit luter gotes lob meinert.

Nah diser rede geswinde kom der diener zuo ime selben
und sass also stille;
er begonde diser rede tief na gedenken
und merken, daz es lutrú warheit ist,
die Cristus selber lerte.

Er begond in im selben mit im selben einreden
und sprach also:

“luog inwert genote,
so vindest du dich selb noch eigentlich
und merkst, daz du noh mit allen dinen ussren uebungen,
die du dir selb usser dinem eigen grund an tet,
bist ungelassen ze enpfahene froemd widerwertikeit.

Du bist noh als ein erschrockens hesli,
daz in einem buschen verborgen lit
und ab iedem fliegenden blate erschrieket.

Also ist dir:
ab zuovallendem lidene erschriekst du alle din tag;
ab dem anblick diner widersachen entvarwest du;
so du soltest under gan, so flúhst du;
so du dich soltest bloss dar bieten, so birgest du dich;
so man dich denne lobet, so lachest,
und so man dich schiltet, so trurest.

Es mag wol war sin,
daz du einer hohen schuol bedoerftist.”

Und also mit einem inneklichen súfzen sah er uf zuo got
und sprach also:
“eya got, wie ist mir dú warheit so bloss geseit!”

und sprach:
“owe, wenn sol ich iemer ein reht gelassenr mensch werden?”

dan de volledge en volmaakte gelatenheit van zich zelf,
waarbij de mens op zodanige wijze blijft in ontwordenheit,
dat, hoe God hem ook bejegt,
door Hemzelf of langs schepselen, in vreugde of verdriet,
dat hij zich beijvert,
steeds gelijk te blijven in dit uitgaan uit het zijne,
voor zover menselijke zwakte dit toelaat,
en slechts Gods lof en eer te beogen,
zoals de lieve Christus dat deed tegenover zijn Hemelse Vader.’

Wat de dienaar daar toen hoorde,
dat beviel hem zeer,
en zijn streven was te leven naar deze kunst,
en, hoe zwaar het hem ook mocht vallen,
hij zou hiervan niet terugkomen;
daar wilde hij bouwen en vele werken ijverig verrichten.

De jongeling maakte een bedenking en zei:

‘Deze kunst vergt een volkomen ontledigheid:
hoe minder men hier doet,
des te meer heeft men in waarheid gedaan.’

Hij bedoelde daarmee dát handelen,
waarbij zich de mens zelf tot hindernis wordt
en niet louter God op het oog heeft.

Na deze woorden kwam de dienaar snel weer tot zichzelf
en hij bleef stil zitten;
hij begon vervolgens diep na te denken over deze woorden
en zag in, dat het loutere waarheid is,
door Christus zelf onderwezen.

En hij begon in en met zichzelf te spreken,
en hij zei toen:

‘Kijk ijverig in je binnenste,
en je treft jezelf nog tot eigen bezit,
en zie dan, dat je met al die uiterlijke oefeningen van jou,
die je jezelf uit eigen overtuiging hebt opgelegd,
ongelaten gebleven bent tegenover wederwaardigheden van buiten.

Je bent nog als een geschrokken haasje,
dat zich in het struikgewas verstopt houdt,
en schrikt van elk vliegend blaadje.

Zo is het met je gesteld:
treft jou leed dan schrik je daarvan steeds weer;
van de aanblik van je tegenstrevers verbleek je;
moet je je onderwerpen, dan vlucht je;
moet je je tonen, dan verberg je je;
looft men je, dan ben je opgewekt,
en berispt men je, dan ben je treurig.

Het zal inderdaad wel zo zijn,
dat je een hoge school nodig hebt.’

En onder innerlijk zuchten keek hij op naar God,
en zei toen:
‘Ach God, hoe onverbloed werd mij hier waarheid gezegd!’

En hij zei:
‘En ach, wanneer toch zal ik een echt gelaten mens worden?’

XX. Kapitel.

Von wetuondem undergene.

Do dem diener derley usser uebungen,
di im an sin leben giengen,
wurden von got abgesprochen,
des wart sin vermuegtú natur so fro,
daz er weinete von froeden.

So er hinderdahte sinú strengú band,
und waz er eblich erliten und erstriten hate,
so sprach er in im selb also:

“nu dar, lieber herr,
nu wil ich hinnan fúr ein muessig und ein fries leben han,
und wil mir wol lassen sin.

Ich wil minen turst mit win und mit wasser wol buezen,
ich wil ungebunden uf minem strosak schlafen,
des ich dik mit jamer han begert,
daz mir daz gemach vor minem tod
von got wurdi.

Ich han mich selber gnuo lang verderbet,
es ist zit, daz ich hinnan fúr geruowe.”

Soelich vermessen gedenke und derley invelle
lúfen im als do umbe in sinen sinnen,
owe, und wúste aber nút,
waz got úber in hate gedaht!

Do im mit disen ergezzlichen gedenken
neiswi meng wuchen gar wol was gewesen,
do geschach eins males,
daz er gesass in sinem gewonlichen betstuol
und kom in ein betrachtunge des warhaften wortes,
daz der lidend Job sprach:
militia est etc.,
des menschen leben uf disem ertrich
ist nit anders denn ein ritterschaft.

In diser betrachtung entsunken im aber sin sinne
und duht in,
wie doert her in kemi ein suber jungling,
der was gar manlich gestalt,
und braht mit ime zwen kluog ritterschuoh
und endrú kleider, dú riter pflegent ze tragene.

Er gie zuo dem diener und leit im an dú riterkleit
und sprach zuo im:

“bis riter!

Du bist unz her kneht gesin,
und got wil, daz du nu riter siest.”

Er sah sich selber an in den ritterschuohen
und sprach mit grossem wunder sines herzen:

“wafen got!
wie ist es mir ergangen,
waz ist uss mir worden!

Sol ich nu riter sin?

Hoofdstuk 20.

Over de pijnlijke onderwerping.

Toen de dienaar zulke uiterlijke oefeningen,
die levensbedreigend werden,
door God verboden wist,
toen was zijn uitgeputte natuur daarover zo verheugd,
dat hij huilen moest van vreugde.

Toen hij terugdacht aan zijn strenge boeien,
en wat hij niet al geleden en beleden had,
toen zei hij tot zichzelf:

‘Welnu dan, mijn beste,
voortaan wil ik een rustig en ongebonden leven leiden,
en ik wil het me goed laten gaan.

Mijn dorst zal ik met wijn en met water goed lessen,
en zonder boeien wil ik op mijn strozak slapen;
hoe reikhalzend heb ik ernaar uitgekeken,
dat me dit gemak voor mijn dood
door God nog vergund zou worden.

Lang genoeg heb ik me afgemat,
tijd voor mij om uit te gaan rusten.’

Deze vrijmoedige gedachten en soortgelijke invallen
kwamen hem in de zinnen;
ach, nog wist hij niet
wat God hem toegedacht had!

Toen hij zich bij deze gedachten
meerdere weken heel behaaglijk gevoeld had,
gebeurde het eens,
terwijl hij in zijn gebruikelijk beddestoel zat,
dat een gedachte in hem opkwam van het ware woord,
dat de lijdende Job sprak:
‘militia est, etc.,
het leven van een mens op deze aarde
is niet anders dan ridderlijke krijgsdienst.’

Bij deze beschouwing ontzong hij aan zijn zinnen
en het dunkte hem,
dat een schone jongeling hem tegemoet trad,
een zeer mannelijke gestalte,
die twee fraaie ridderschoenen meebracht
en andere kledingstukken, die ridders plegen te dragen.

Hij ging naar de dienaar en deed hem het ridderkleed aan,
en hij zei tegen hem:

‘Wees ridder!

Tot nu ben je knaap geweest,
en God wil, dat je voortaan ridder zult zijn!’

Hij bekeek zichzelf, in die ridderschoenen,
en met een hart vol verwondering zei hij:

‘Kom mij te hulp, God!
Hoe is het me vergaan,
wat is uit mij geworden!

Moet ik voortaan ridder zijn?

Vita, 20

Ich pflēge hinnan fúr vil lieber mins gemaches,”

und sprach zuo dem jungling:

“sid nu got wil, daz ich riter sie,
weri ich denne loblich in einem strite riter worden,
so weri es mir dest lieber.”

Der jungling kerte sich einend ab und lachete
und sprach do zuo ime:

“bis ane sorge,
dir sol noh strites gnuog werden!

Wer die geischlichen ritterschaft gotes wil unverzageklich fueren,
dem sol vil me grosses gedranges begegnen,
denn es ie tete hie vor bi den alten ziten den verruemten helden,
von der kechen ritterschaft dú welt pfliget ze singen und ze sagen.

Du wenest,
got hab dir dinú joch ab geleit
und dinú band hin geworfen,
und súlest nu gemaches pflēgen:
es gat noch nit also,
got wil dir dinú band nit ab legen,
er wil sú allein endren und wil sú vil swerer machen,
denn sú ie wurden.”

Hier ab erschrak der diener vil úbel und sprach:

“Eya got, waz wilt du nu mit mir beginnen?

Ich wande, es heti ein ende,
so gat es erst her fúr,
es gat mir nu erst an die not, des mich dunket.

Ach, herr von himel,
waz meinst du mit mir?

Bin ich allein ein súnder
und ist menlich gereht,
daz du din ruoten an mir armen also uebest,
und si an mengen menschen also sparest?

Dis tribest du mit mir von minen kindlichen tagen,
in den du min jung natur
mit sweren, langwirigen siechtagen krúzetest,
und wande, ez weri nu gnuog!”

Er sprach:

“nein, es ist noh nit gnuog.

Du muost ze grunde in allen dingen gesuochet werden,
sol dir recht beschehen.”

Der diener sprach:

“herr, zoeg mir,
wie meng liden ich noh vor mir habe.”

Er entwúrt und sprach:

“luog ufwert an den himel:
mahst du die unzallichen mengi der sternes gezellen,
so maht du och dinú liden gezellen, dú dir noch kúnftig sint;

Veel lieber wil ik een behaaglijk leven leiden.’

En hij zei tegen de jongeling:

‘Omdat het Gods wil nu is, dat ik ridder zal zijn,
moest ik dan na een verdienstelijke strijd ridder worden,
dat zou mij nog veel liever zijn.’

De jongeling wendde zich iets terzijde en lachte
en zei tegen hem:

‘Wees onbezorgd,
jou staat nog genoeg strijd te wachten!

Wie onverschrokken Gods geestelijke ridderschap wil leven,
hem staat veel meer strijdgewoel te wachten
dan de beroemde helden uit oude tijden ooit ten deel viel,
zij, over wier dappere ridderschap de wereld zingt en spreekt.

Je veronderstelt,
dat God je van je juk bevrijd heeft
en je boeien door hem weggeworpen zijn,
en dat je voortaan een behaaglijk leven zult kunnen leiden:
zo zal het niet gaan;
God wil je niet bevrijden van je boeien,
veranderen wil hij ze slechts, om ze nog zwaarder te maken,
dan ze ooit geweest zijn.’

De dienaar schrok erg van deze woorden en zei:

‘Ach God, wat wil je nu met me gaan doen?

Ik had gedacht dat het afgelopen zou zijn,
maar het begint pas;
nu pas zal ellende mijn deel zijn, vermoed ik.

Ach, Heer van de hemel,
wat heb je met me voor?

Ben alleen ik een zondaar,
en zijn al die andere mensen zo rechtvaardig,
dat je jouw roede op mij, arme, neer laat komen,
terwijl je haar tegenover anderen spaart?

Zo heb je me behandeld van mijn kindsdagen af,
toen je mijn nog jonge natuur
met zware, langdurige ziekte gekruisigd hebt;
en nu, dacht ik, was het wel genoeg geweest.’

Hij zei:

‘Nee, het is nog niet genoeg.

In alles zul je beproefd moeten worden tot in de grond,
wil het goed met je komen.’

De dienaar zei:

‘Heer, toon me,
hoeveel lijden me nog te wachten staat.’

Hij antwoordde en zei:

‘Kijk omhoog naar de hemel:
ben je in staat de talloos vele sterren te tellen,
dan kun je dat ook met de bezoeken die je te wachten staan;

Vita, 20

und als die sterren klein schinent und doch gross sint,
also son dinú liden klein schinen vor ungeuepter menschen ogen,
dú doch na eigenr enpfundung dir gross werden ze tragene."

Der diener sprach:

"ach herr,
zoeg du mir dú liden vorhin,
daz ich sú wússe."

Er sprach:

"nein, es ist dir weger, nit ze wissen,
dar umb daz du nit vorhin erzagest.

Doch under den unzallichen liden,
dú dir kúnftig sint,
so wil ich dir núwen drú nemmen:

Daz ein ist:
du schluogde dich selben bis her mit dinen eignen handen
und hortest, so du wolest,
und hatest erbermde úber dich selb.

Ich wil dich nu dir selber nemen,
und wil dich ane alle wer den froemden ze handeln geben.

Da muost du einen berlichen undergang nemen
diner fúrnomekeit in etlichen blinden menschen,
von dem truke dir wirs sol geschehen,
denn von dem scharpfen krúz dines verwundeten ruggen;
wan in dinen vordren uebungen
wurde du in den lúten gross erhaben,
aber hie wirst du under geschlagen und muost ze nihtú werden.

Daz ander liden ist:
wie mengen bittern tod du dir selb hast angetan,
so ist dir doch daz beliben von gotes verhengde,
daz du hast ein zart, liebsuoehende natur;
und es wirt geschehede,
daz an dien steten, da du sunderlich lieb und trúw suohst,
daz du da
gross untrúw und gross liden und ungemach wirst habende.

Daz liden wirt als menigvaltig,
daz dennoch dú menschen, dú dich mit sunder trúwe meinent,
muessen mit dir von erbermde geliten werden.

Daz dritt liden ist:
du bist bis her ein suger und ein verwenter zertling gewesen,
und hast in goetlicher susseskeit als ein visch in dem mer geswebt.

Daz wil ich dir nu zuken,
und wil dich lassen darben und torren,
daz du baide, von got und von aller der welt solt gelassen werden,
und muost von frúnden und vienden berlich durehtet werden.

Daz ich dir es kúrze:
alles, daz du an vahest dir ze lieb ald ze trost,
daz muoss alles hinder sich gan,
und waz dir leid und wider ist,
daz sol alles fúr sich gan."

Der diener erschrak hier ab,
daz ellú sin natur erzitrete,
und wust uf toblich

en mogen de sterren dan klein lijken, toch zijn ze groot,
net zo zal jouw lijden klein lijken voor het ongeoeffende mensenoog,
door jou echter als groot gevoeld worden in het dragen ervan.'

De dienaar zei:

'Ach Heer,
toon me het lijden dat me nog te wachten staat,
opdat ik het kennen zal.'

Hij zei:

'Nee, het is beter voor je om dat niet te weten,
je zou de moed kunnen verliezen.

Maar van de talloze vormen van lijden,
die je te wachten staan,
wil ik je er nu drie noemen:

De eerste is:
je sloeg jezelf tot nu toe met je eigen handen
en hield daarmee op wanneer je dat wilde,
en je had medelijden met jezelf.

Jezelf wil ik je gaan ontnemen,
om je weerloos te overhandigen aan vreemden.

Je zult openlijk gedeemoedigd worden
door enkele blinde mensen die jou je eer ontnemen;
meer pijn zul je daarvan ondervinden,
dan van het scherpe kruis op je verwonde rug;
de oefeningen die je vroeger deed,
ze maakten je in de ogen van anderen groot en verheven,
nu echter zul je gekleineerd worden en tenietgaan.

Het tweede lijden is:
welke bittere dood je jezelf ook hebt bezorgd,
wat je desondanks door Gods beschikking gebleven is,
dat is je zachte, liefdezoekende natuur;
en het zal gebeuren,
dat op die plaatsen waar je liefde en trouw zoekt,
dat je net daar
veel ontrouw, lijden en gebrek zult moeten ondervinden.

Het lijden zal zo veelvuldig zijn,
dat de mensen die een bijzondere genegenheid voor je hebben,
jouw lijden uit erbarmen wel meelijden moeten.

Het derde lijden is:
tot nu toe ben je een zuigeling en een verwende dreumes geweest,
en in goddelijke zoetheid zwom je als een vis in de zee.

Dat wil ik je nu gaan ontnemen,
en ik zal je laten verkwijnen en verkommeren;
zowel door God als de wereld zul je verlaten zijn,
en door vriend en vijand openlijk gedeemoedigd worden.

Kort gezegd:
alles wat je onderneemt om er liefde en troost in te kunnen vinden,
het zal mislukken,
en hetgeen je tegenstaat en leed brengt,
dat zal gebeuren.'

De dienaar schrok hiervan zo,
dat hij er helemaal van ging trillen,
en wild sprong hij overeind,

Vita, 20

und viel da nider an die erde in krúzwise,
und ruofte zuo got
mit schriendem herzen und mit húwlander stimme
und bat in,
moeht es sin,
daz er in denne úberhuebe dez grossen jamers
dur sin milten veterlichen gueti;
moehti es aber nút sin,
daz denn der himelsch wille siner ewigen ordnung
an ime volbraht wurde.

Do er also gelag in den noeten ein guot wili,
do sprach neiswas in ime also:

“gehab dich wol!

Ich wil selb mit dir sin
und wil dir helfen, dis wunder alles gnedeklich úberwinden.”

Er stuond uf und ergab sich in die hend gotes.

Do mornend ward na der mess,
und er in der cell sass trurig und verdahte uf disú ding
und in fror, wan es winter was,
do sprach neiswas in ime:

“tuo uf der celle venster,
und luog und lern!”

Er tet uf und luoget hin:
do sah er einen hund,
der lúf enmitten in dem krúzgang
und truog ein verschlissen fuosstuoch umbe in dem munde,
und hat wunderlich geberde mit dem fuosstuoch;
er warf es uf, er warf es nider,
und zarte loecher dar in.

Also sah er uf und ersufzet inneklich,
und ward in ime gesprochen:

“reht also wirst du in diner bruoder munde.”

Er gedaht in im selb:

“sid es anders nút mag gesin, so gib dich dar in,
und luog eben,
wie sich daz fuosstuoch swigende úbel lat handlen;
daz tuo och du!”

Er gie hin ab,
und behielt daz fuosstuoch vil jaren
als sin liebes kleined,
und so er wolte us brechen mit ungedult,
so nam er es her fúr,
daz er sich selb dar inne erkandi
und gen menlich stille swigeti.

So er etwen sin antlút unwertlich gekeret hate einend
ab von etlichen, die in trukten,
da ward er von innen umb gestrafet
und ward gesprochen:

“gedenk, daz ich, din herr,
min schoenes antlút nit kerte von dien, die mich an gespoezeten.”

Es gerow in úbel,

om vervolgens met uitgestrekte armen ter aarde te vallen;
en hij riep God aan,
en met huilend hart en weeklagende stem
bad hij hem,
mocht het mogelijk zijn,
dat hij hem deze kwellingen zou besparen
omwille van zijn milde, vaderlijke goedheid;
mocht het echter niet zo zijn,
dat de hemelse wil van zijn eeuwige ordening
aan hem dan volbracht zou worden.

Toen hij daar in zijn nood een tijdje gelegen had,
sprak er iets in hem:

‘Vat moed!

Ikzelf zal bij je zijn,
en je genadiglijk helpen al deze buitengewone zaken te doorstaan.’

Hij stond op en hij gaf zich over in Gods handen.

Die ochtend, na de mis,
toen hij treurig in zijn cel zat en al deze dingen overdacht,
en hij het ijskoud had, want het was winter,
toen sprak er iets hem:

‘Open het venster van je cel,
en kijk en leer!’

Hij opende het en keek naar buiten:
toen zag hij een hond,
die midden in de kruisgang liep
en in zijn mond een versleten voetdoek met zich mee droeg,
waarmee hij merkwaardige dingen deed;
hij smeed hem omhoog, en hij smeed hem omlaag,
en trok er gaten in.

Hij sloeg zijn ogen op en slaakte een diepe zucht,
en in zijn binnenste weerklonk een stem:

‘Net zo is het met jou gesteld in de mond van je broeders.’

Hij dacht bij zichzelf:

Omdat het niet anders zijn kan, geef je daaraan dan over,
en zie toe,
hoe deze voetdoek zich al zwijgend slecht laat behandelen;
en doe ook jij zo!

Hij ging naar beneden,
en gedurende vele jaren hield hij die voetdoek bij zich
als zijn liefste kleinood,
en wanneer het hem in zijn ongeduld soms te veel werd,
dan nam hij deze tevoorschijn,
om zich daaraan te kunnen spiegelen
en zwijgend dan stil te blijven tegenover anderen.

Wanneer hij zijn aangezicht weleens misprijzend afgewend hield
van sommigen die hem lastigvielen,
dan werd hij daar in zijn innerlijk voor bestraft;
een stem zei dan:

‘Gedenk, dat ik, jouw Heer,
mijn mooie gelaat niet afkeerde van hen die mij bespotten.’

Hij had dan veel berouw,

Vita, 20

und er kerte sich hin wider vil guetlich.

An der ersti, so im ein liden begegnete,
so gedaht er also:

“owe got, wan hetu dis liden ein ende,
daz ich sin were ab komen!”

Do erschein im vor daz kindli Jesus in einer gesiht
an únsere frowen tag ze der liehtmiss,
und straft in und sprach also:

“du kanst noh nit wol liden,
ich wil dich es leren.

Luog, wenne du in einem liden bist,
so solt du nit sehens haben uf des gegenwürtigen lidens ende,
daz du wenest denn ze ruow komen;
du solt dich under dannen, die wil ens liden wert, bereiten,
ein anders liden gedulteklich ze enphahene,
daz hoeret dur zuo.

Du solt tuon als ein jungfrow, dú rosen brichet:
so dú einen rosen ab der rosenstuden gebrichet,
so genuegt ir nit,
si nimt in ir sinne einen fúrsaz, wie si noh me her ab gewúnne.

Also tuo och du:
bereit dich vorhin dur zuo,
wenn dis liden ein end hab,
daz dir geswind ein anders begegnet.”

Under andren gotesfrúnden,
die im sinú kúnftigú liden vorhin kund taten,
do kom zuo ime ein fúrnemer heiliger mensch
und seite im,
daz si an der engel hohzit na meti
gar ernstlich got úber in hetu gebeten;

do duhte si in der gesiht,
wie si wurdú gefuere an die stat, do der diener was,
und sah,
daz ob im uf gie ein schoene rosbom,
und der waz wit und breit umb sich;
er waz einer wúnniklichen gestalt
und was vol schoener roter rosen.

Si luogete hin gen dem himel:
do duht si,
daz dú sunne schon uf giengi ane alles gewúlk mit vil glastes;
in der sunnen glast stuond ein schoenes kindlin in crúzwise.

Also sah si,
daz uss der sunnen gie ein glast gen des dieners herzen,
der waz als kreftig,
daz alle sin adren und gelider enzúndet wurden.

Aber der rosbom neigte sich enzwischen,
und hetu gern mit sinen diken esten
der sunnen schin gen sinem herzen gehindert.

Daz enmoht er nit getuon,
wann dú usbrechenden glenz waren als stark,
daz sú durdrungen alle die este
und luhten hin in in daz herze.

en wendde sich weer tot hen op vriendelijke wijze.

Voordien, wanneer hem lijden trof,
dacht hij:

Ach God, wanneer komt een einde aan dit lijden,
zodat ik ervan bevrijd ben!

Toen verscheen hem eens het kindje Jezus,
het was op het feest van Maria Lichtmis,
en het berispte hem en zei:

‘Je weet nog niet goed hoe te lijden,
ik wil het je leren.

Kijk, wanneer lijden je treft,
houd je blik dan niet gericht op het einde van dit lijden,
denkend dat je dan tot rust zult komen;
maar, terwijl het ene lijden je treft, bereid je dan voor
om een nieuw lijden geduldig te ontvangen,
het hoort erbij.

Doe als een meisje dat rozen plukt:
wanneer ze één roos plukt uit de rozenstruik,
dan is dat voor haar niet genoeg,
in haar hoofd ziet ze al, hoe ze er nog meer plukken kan.

Doe ook jij zo:
bereid je erop voor,
dat wanneer het ene lijden eindigt,
een ander je kort daarop treffen zal.’

Onder de godsvrienden
die hem toekomstig lijden voorzegden,
was een vrome, heilige vrouw die hem bezocht,
en ze zei hem,
dat ze op het feest van de Engelen na de metten
vurig voor hem tot God had gebeden.

In een visioen dat ze toen had, kwam het haar voor
alsof ze geleid werd naar de plek waar de dienaar zich bevond,
en ze zag,
hoe er boven hem een mooie rozenstruik opbloeide,
groot was hij en breed naar alle kanten;
prachtige van vorm was hij
en met mooie, rode rozen overladen.

Ze hief haar ogen op ten hemel:
het dunkte haar,
dat de zon stralend opging bij wolkeloze hemel;
en in die zonneglans stond een mooi Kind, met uitgestrekte armen.

Ook zag ze,
dat van de zon een straal uitging die het hart van de dienaar trof,
zo krachtig was deze,
dat al zijn aderen en lidmaten erdoor opglansden.

De rozenstruik neigde zich tussenbeide,
want graag zou hij met zijn dikke takken
zijn hart willen afschermen voor de zonneschijn.

Hij kreeg het niet voor elkaar,
want de losbrekende stralen waren zo sterk,
dat ze door de takken heendrongen
en oplichtten tot binnen in zijn hart.

Vita, 20

Dar na sah si,
daz daz kind her us kom gende uss der sunnen.

Si sprach zuo im also:

“ach liebes kind, war wilt du?”

Es sprach:

“do wil ich gan zuo minem geminten diener.”

Si sprach:

“ach zartes kind,
waz meinet der sunnen glast in dines geminten herzen?”

Es sprach:

“do hab ich sin minneriches herz als klarlich durglestet,
daz ein widerschin des glastes sol von sinem herzen us dringen,
der menschlichú herzen sol minneklich zuo mir ziehen;
und der diker rosbom,
der da betútet sinú manigvaltígu liden, dú im kúnftig sint,
der enmag daz nit gehinderen,
es muoss adelich in im volbraht werden.”

Wan abgescheidenheit eim anvahenden menschen als núz ist,
do ward er ze rat, daz er bleib in sinem kloster me denn X jar
abgescheiden von aller der welt.

So er ab tisch gie,
so beschloss er sich in siner kapell und bleib alda.

Er enwolt weder an der port noch anderswa
mit frowen noh mit mannen
einkein lang red haben noh sú an sehen.

Sinen ogen hat er ein kurzes zil geben,
fúr daz sú nit solten sehen,
und daz zil waren fúnf fuesse.

Er bleib alle zit da heime,
daz er weder in die stat noh in daz land komen wolte,
und wolt allein siner einikeit pflegen.

Disú huot ellú half in nit,
wan in den selben jaren vielen uf in gar berlichú liden,
von den er ward als swarlich gedrunge,
daz er im selb und andren menschen ward ze erbarmene.

Daz im sin gevangnúst dest lichter wurdí,
als er sich selber dú X jar
ane isen hate in geschlossen nah blipnust
in der capell,
do frumt er von einem maler, daz er im entwarf
die heiligen alten veter und ire sprúch
und etlich ander andehtig materien,
die einen lidenden menschen
reizent zu gedultekeit in widerwertikeit.

Daz selb wolt im got nit lassen ze lieb werden,
wan do der maler
hate entworfen mit koln in der capell die alten veter,
do ward er siech an den ogen,
daz er nút me gesah us ze strichen.

Daarna zag ze,
dat het Kind, vanuit de zon komend, naar voren trad.

En ze zei tegen hem:

‘Ach, lief Kind, waar wil je heen?’

Het zei:

‘Ik wil naar mijn beminde dienaar gaan.’

Ze zei:

‘Ach, teder Kind,
wat betekent die zonneglans in het hart van je beminde?’

Het zei:

‘Zijn minnerijke hart heb ik daarmee zo doorglansd,
opdat uit zijn hart een schittering weerkaatsten mag,
die de harten van mensen minnelijk tot mij trekken zal;
en die forse rozenstruik,
die het menigvuldige lijden betekent, dat hem nog te wachten staat,
die zal dat niet kunnen verhinderen,
want op nobele wijze zal het aan hem voltrokken moeten worden.’

Omdat afgescheidenheit voor een beginnende mens nuttig is,
besloot hij om meer dan tien jaar in zijn klooster te blijven,
afgescheiden van heel de wereld.

Wanneer hij van tafel ging,
sloot hij zich op in zijn kapel, en daar bleef hij dan.

Hij wilde aan de poort noch op andere plekken,
met vrouwen noch met mannen,
een langerdurend gesprek voeren noch hen aankijken.

Hij had zijn gezichtsveld ingeperkt,
zodat hij niet ver kon kijken,
het was niet verder dan vijf voet.

Steeds bleef hij thuis,
hij wilde noch de stad noch het land opzoeken,
slechts zijn alleen-zijn wilde hij bewaken.

Deze behoedzaamheid hielp hem niet,
want net in die jaren trof hem menig, zichtbaar lijden,
waardoor hij zo zwaar beklemd raakte,
dat hij voor zichzelf en voor anderen voorwerp werd van erbarmen.

Om zijn gevangenschap beter te kunnen dragen,
gedurende de tien jaren
dat hij zich, ongekluisd en uit eigen beweging, ingesloten hield
in de kapel,
vroeg hij een schilder, hem een portret te maken
van de heilige oudvaders samen met hun spreuken,
en ook nog andere voorwerpen geschikt voor de beschouwing,
die een lijdende mens
aanzetten geduld te oefenen in beproevingen.

God stond echter niet toe dat hij zich verheugde over deze beelden,
want toen de schilder
met houtskool de oudvaders in de kapel getekend had,
kreeg deze een ziekte aan zijn ogen,
waardoor hij geen kleuren aanbrengen kon.

Vita, 20

Also nam er urlob und sprach,
daz werk muesti also beliben,
unz daz er genesi.

Er kerte sich zu dem maler und fraget in,
wie lang dar giengi, daz er genesi.

Er sprach:

uf XII wuochen.

Der diener hiess in die nidergeworfen leiter
wider uf zu den entworfen alten veter n rihren,
und gie die leiter uf und streich sin hende an dú bilde
und bestreich dem maler sinú wetuondú ogen und sprach:

“in der kraft gotes und der heilikeit diser alter veter
gebút ich ú, meister,
daz ir morn des tages her wider in koment
und an úwern ogen genzlich genesen siend.”

Do mornend fruo ward,
do kom er froelich und gesunde
und danket got und ime,
daz er genesen waz.

Aber der diener gab es den alten veter n,
an der bilde er die hende hat gestrichen.

Got der tet die glich do in den selben ziten,
als ob er den boesen geisten und allen menschen
úber in erlobet heti in ze pingen.

Unzallichen vil erleid er do von den boesen geisten,
die im
mit angenomnen jemerlichen bilden mit wilder freidkeit
so vil leides und lidens an taten,
baidú tag und naht, wachende und schlaffende,
daz im vil we dur von beschah.

Ze einer zit kam er in ein anvehnung,
daz in geluste fleisch ze essene,
wan er waz vil jaren ane fleisch gewesen.

Do er daz fleisch geass und sinen lust erst gebuozte,
do kam in einer gesichte fúr in stende
ein ungehúru helschú person
und sprach den vers:

Adhuc escae eorum erant etc.,

und mit bellender stimme sprach er zuo den, die da umb stuonden:

“dise múnch hat einen tod verschuldet,
und den wil ich im an tuon.”

Do sú im daz nit wolten gestaten,
do zoh er us einen grúlichen negber
und sprach zu im also:

“sid ich dir nu anders nit getuon mag,
so wil ich dinen lip doch mit disem negber pingin
und ze dem mund in boren,
daz dir als we muoss geschehen,
als gross din lust mit fleisch essen ist gewesen,”

Hij nam daarop verlof en zei,
dat het werk zo moest blijven staan,
totdat hij zou genezen.

Hij wendde zich tot de schilder en vroeg hem,
hoe lang het duren ging voor hij zou genezen.

Hij zie:

‘Twaalf weken.’

De dienaar droeg hem op om de neergeworpen ladder
opnieuw op te richten tot bij de schetsen van de oudvaders,
en hij ging de ladder op en streek zijn handen over hun beeltenis
en bestreek daarna de pijnlijke ogen van de schilder, zeggend:

‘In de kracht van God en de heiligheid van deze oudvaders
gebied ik u, meester,
morgen overdag weer te keren
en met ogen die volledig genezen zijn.’

Die ochtend in alle vroegte,
kwam hij vrolijk en gezond terug
en hij dankte God en de dienaar,
voor zijn genezing.

De dienaar echter schreef het toe aan de oudvaders,
over wier beeltenis hij zijn handen gestreken had.

God handelde in die tijd,
alsof hij de boze geesten en alle mensen
goedkeuring gegeven had hem te pijnigen.

Ontelbaar vele malen had hij te lijden onder de boze geesten,
die hem
langs vreselijke beelden en met gruwelijke brutoheid
zo veel lijden en kwelling brachten,
zowel dag als nacht, of hij nu wakend was of slapend,
dat hij hiervan veel pijn ondervond.

Eens kwelde hem een aanvechting,
en de lust bebroop hem vlees te eten,
want vele jaren had hij vlees gemedend.

Toen hij het vlees gegeten en zijn lust amper bevredigd had,
toen verscheen hem een gestalte,
een monsterlijke, helse persoon was het,
en deze sprak het volgende vers:

‘Adhuc escae eorum erant’, etc.,

en met blaffende stem sprak deze tot de omstanders:

‘Deze monnik heeft de dood verdiend,
en ik zal hem die geven.’

Toen ze hem daar geen toestemming voor wilden geven,
trok hij een gruwelijke boor tevoorschijn,
en hij zei:

‘Omdat ik je nu niets anders kan aandoen,
daarom wil ik je lichaam met deze boor pijnigen
en hem in je mond boren,
zodat je net zoveel pijn zult lijden,
als je lust vlees te eten groot is geweest.’

Vita, 20

und fuor im do mit dem negber gen dem munde.

Zehand geswullen im dú kinnbein
und die zene und verswal im der mund,
daz er in nit mohte uf getuon
und wol uf drie tag weder fleisch noh ander ding moht essen,
denne so vil er dur die zene muost sugen.

En hij dreef de boor zyn mond in.

Meteeen zwol zyn kaakbeen
en zyn tandvlees en zyn hele mond,
zodat hij deze niet meer open kon doen,
en hij wel drie dagen lang geen vlees of iets anders eten kon,
alleen wat hij tussen zyn tanden door kon zuigen.

XXI. Kapitel.

Von inrlichem liden.

Under andren sinen liden waren drú inrú liden,
dú im do vil pinlich waren.

Dero was eins unreht invelle von dem globen.

Im viel in sinen gedank also:
wie moht got mensch werden?
und des gelich menges.

So er dem ieme begegente,
so er ieme verierrete.

In dieser anvehtung liess in got wol uf IX jar
mit schriendem herzen und weinenden ogen
uf zuo gote und ze allen heiligen umb hilf.

Ze jungst neiswen, do es got zit duhte,
do half er im genzlich dur von,
und ward im von got groessú vestekeit und erlúhtunge des globen.

Daz ander inrlich liden war ungeordnetú trurkeit.

Im waz emzklich als swer in sinem gemuete,
als ob ein berg uf sinem herzen leg;
und waz daz ein teil da von:
sin gewinder abker waz so scharpf,
daz siner leblichen natur vil gross gedrang dur von beschah.

Disú not werete im wol VIII jar.

Aber daz drit inrlich liden waz, daz er gewan anvehtung,
daz siner sele niemer rat wurdi,
und eweklich muesti verdammet sin,
swie recht er teti ald wie vil er sich uobti,
daz daz nihes nit hulfi, daz er der behaltnen eine wurdi;
es weri alles vor us hin verlorn.

Hie mite bekúmberte er sin sinne tag und naht.

So er solte ze kor gan
oder út anders guotes tuon,
so kom dú anvehtung her fúr
und sprach vil kleglich:

“waz hilfet dich gote dienen?”

Es ist dir nuwan ein fluoch,
din wird doch niemer rat.

Lass nuwen enzit dur von,
du bist verloren, wie du es an vahest.”

So gedaht er denn:

“eya, ich vil armer man, war sol ich mich keren?”

Gan ich uss dem orden, so wird ich der helle ze teil,
blijf ich denne, so wirt min doch niemer rat.

Ach herr got,
ward ie keinem menschen wirs denn mir?”

Hoofdstuk 21

Over het innerlijk lijden.

Bij al zijn kwellingen waren er drie die hij innerlijk onderging,
en hem toen veel pijn brachten.

Een daarvan betrof de onjuiste bedenksels aangaande het geloof.

Hem vielen gedachten in over zaken als,
hoe God mens kon worden,
en dergelijke vragen meer.

Hoe meer hij zich hiertegen verzette,
des te meer hij dwaalde.

God liet hem in deze aanvechtungen wel negen jaren lang
met jammerend hart en tranende ogen
God en alle heiligen aanroepen om hulp.

Tenslotte, toen God de tijd gekomen achtte,
hielp hij hem hier helemaal vanaf,
en God gaf zijn geloof grote vastigheid en verlichting.

Het tweede innerlijk lijden betrof de ongeordende droefheid.

Het was hem voortdurend zwaar te moede,
alsof er een berg op zijn hart lag;
dat kwam deels hierdoor,
dat zijn plotse ommekeer zo hevig was,
dat zijn levendige natuur er in grote verdrukking door geraakte.

Deze nood kwelde hem wel acht jaren lang.

Het derde innerlijk lijden bestond uit de aanvechting,
dat er voor zijn ziel geen redding meer mogelijk was,
en dat ze voor eeuwig verdoemd was;
wat hij ook mocht doen of hoe hij zich ook zou oefenen,
niets zou helpen om behouden te blijven;
alles zou hoe dan ook vergeefs zijn.

Het hield zijn denken dag en nacht in de greep.

Moest hij naar het koor gaan
of een ander goede handelingen verrichten,
dan kwam de aanvechting naar boven
en zei hij met klagende stem:

‘Wat helpt het je om God te dienen?’

Vervloekt ben je en blijf je;
voor jou geen redding!

Geef het maar op,
je gaat verloren, hoe je het ook aanpakt.’

En hij dacht dan:

Ach, ik arme man, waarheen moet ik me wenden?

Verlaat ik de orde, dan wordt de hel mijn deel,
blijf ik, ook dan is er voor mij geen redding.

Ach God, mijn Heer,
verging het een mens ooit slechter dan het mij vergaat?

Vita, 21

Er stuond etwen verdaht in im selb
und lies mengen erholten sufzen
mit niderwalenden trehen;
er klopfete an sin herz und sprach also:

“owe got, sol min niemer rat werden?

Wel ein kleglich ding daz ist!

Muoss ich hie und doert erbetselig sin?

We mir, daz ich von miner muoter lip ie geboren ward!”

Disú anvehtung viel im zuo von ungeordneter vorte:
im ward geseit,
daz sin enphahen in den orden weri geschehen
mit undertragene zitlichs guotes,
dannen dú súnd komet, dú da heisset symonia,
da man ein geischliches umb ein liplichs kofet.

Daz sankte er in sin herz,
unz er hinder dis liden kom.

Do dis freidig liden gewerete wol uf X jar,
daz er sich selber in dem zit allem nie an gesah,
denn fúr einen verdampneten menschen,
do kom er zuo dem heiligen meister Egghart
und klaget im sin liden.

Der half im dur von,
und also ward er erloeset von der helle,
da er so lang waz inne gewesen.

Vaak stond hij in gedachten verzonken,
vele diepe zuchten slakend,
waarbij de tranen hem over de wangen rolden;
hij sloeg zich voor de borst en zei:

‘Ach God, is er voor mij dan geen hulp?

Wat een beklagenswaardige zaak dit toch is!

Moet ik dan zowel hier als daar in nood verkeren?

Wee mij, dat mijn moeder mij ooit gebaard heeft!’

Deze aanvechting kwam voort uit ongeordende vrees:
hem werd gezegd,
dat zijn opname in de orde was gebeurd
onder uitwisseling van tijdelijke goederen,
en hiervan komt de zonde die simonie genoemd wordt,
waarbij men geestelijk goederen met wereldse koopt.

Diep liet hij het inzinken in zijn hart,
totdat hij dit lijden achter zich kon laten.

Toen dit vreselijke lijden een jaar of tien aanhield,
en hij zich al die tijd hield voor niets anders
dan een verdoemde mens,
bezocht hij eens de heilige meester Eckhart,
en hem maakte hij deelgenoot van zijn lijden.

Hij hielp hem ervan af,
en zo werd hij van die hel verlost,
waarin hij zich zo lang bevonden had.

XXII. Kapitel.

Von dem usker uf sines nehsten heilsamen behulffenheit.

Do er vil jaren siner inrkeit hate pflegen,
do ward er von got getriben mit mengerley offenbarunge
uf sines nehsten heil,
daz er dem och gnuog soelti sin.

Was im eblich grosses lidens vieli uf dis guot werk,
daz waz ane zal und ane mass,
wie menger sel och dur in gehúlfen wurdí.

Daz zoegte got einest eim userwelten gotesfrúnd,
und hiess Anna und was och sin gaischlichú tohter.

Dú ward eins males in ir andaht verzuket,
und sah den diener uf ainem hohen berg mess sprechen.

Si sah ein unzallich mengi in im und an im hangen,
und was eins nit als daz ander;
ein iekliches als vil ez me gotes hate,
als vil hat es och me stat in ime,
und als vil ez im inrlicher lag,
als vil hat sich och got zuo im gekeret.

Si sah,
daz er ernschlich úber sú ellú bat den ewigen got,
den er in sinen priesterlichen henden hate;

und si begert von got,
daz er ir kund tete, waz dú gesiht betuti.

Des ward ir von gote geentwúrt also:

“dú unmessig zal dero kinden, dú an im hangent,
daz sind ellú dú menschen,
dú in siner biht ald lere sind,
ald in ane daz mit sunder trúwe meinent.

Dú hat er mir also in getragen,
daz ich ir leben uf ein guot ende wil richten,
und sú von minem froelichen antlút niemer gescheiden son werden.

Waz im eblich lidens hier uf mag vallen,
des sol er alles von mir wol ergetzet werden.”

E daz dú selv vor genand edel creatur
den diener der ewigen wisheit erkandi,
do gewan si von got ein inrlich triben in ze sehen.

Und geschah ainest, do ward si verzuket,
und ward zu ir gesprochen in der gesiht,
daz si hin kemi, da der diener waz,
und in gesehi.

Si sprach:

“ich erkenne sin nit under der menge der bruoder.”

Do ward zuo ir gesprochen also:

“er ist guot ze erkennen under den andern:
er hat einen gruenen ring umb sin hobt,
der ist umb und umb mit roten und wissen rosen vermischet
under enander als ein roesin schapel,

Hoofdstuk 22

Het uitwaarts gaan tot zijn naaste in heilzame behulpzaamheid.

Toen hij vele jaren zijn innerlijkheid verzorgd had,
werd hij door God langs menige openbaring gewezen
op het heil van zijn naaste,
opdat hij ook daaraan voldoende zorg zou geven.

Welk groot lijden hij te dragen kreeg door dit goede werk,
zonder maat en getal was het,
hoewel toch menige ziel door hem geholpen werd.

Dat openbaarde God eens aan een uitverkoren godsvriendin,
Anna heette ze, die ook zijn geestelijke dochter was.

Tijdens haar beschouwing werd zij eens in verrukking weggevoerd,
en ze zag de dienaar, die op een hoge berg de mis deed.

In hem en aan hem zag ze ontelbaar velen hangen,
en nooit geleek de ene op de andere;
hoe meer iemand God deelachtig was,
hoe meer ruimte hij in hem innam,
en hoe meer hij zich in zijn innerlijk bevond,
des te meer had God zich hem toegewend.

Zij zag,
hoe hij vol ijver tot de eeuwige God bad voor allen
die hij in zijn priesterlijke handen droeg.

En ze vroeg God
haar de betekenis van dit visioen uit te leggen.

En God gaf haar het volgende ten antwoord:

‘Al die ontelbare velen die aan hem hangen,
dat zijn al de mensen,
die bij hem gebiecht hebben of door hem onderwezen zijn,
of hem op een andere wijze hun bijzondere trouw tonen.

Hij heeft hen op zulke wijze tot mij gebracht,
dat ik hun leven richten zal op een goed einde,
en ze nooit van mijn opgewekte aangezicht nog gescheiden worden.

Wat hij hierdoor aan lijden zal moeten dragen,
dat zal ik hem allemaal ruim vergelden.’

Nog voor dit eerder genoemde nobele schepsel
de dienaar van de Eeuwige Wijsheid had leren kennen,
wekte God in haar het innerlijk verlangen hem te zien.

Het gebeurde eens dat ze in vervoering was weggerukt;
en in dat visioen werd haar gezegd,
te gaan naar waar de dienaar was,
om hem te bezoeken.

Ze zei:

‘Ik zal hem niet kunnen herkennen tussen die vele broeders.’

Toen werd haar gezegd:

‘Hij is goed te herkennen tussen de anderen;
om het hoofd draagt hij een groene krans,
die bezet is met rode en witte rozen, om en om,
als was het een rozenkrans;

Vita, 22

und betütend die wissen rosen sin luterkeit
und die roten rosen sin gedultheit
in menigvaltigem liden, daz er muoz erliden.

Und als der guldin sinwel ring,
den man den heiligen umb daz hobt pfliget ze malene,
als der bezeichent ir ewigen selikeit,
dú sú iez besessen hein in got,
also bezeichent der roselohte ring
menigvaltikeit dez lidens,
daz die lieben gotesfrúnde muessent tragen,
die wil sú noch in der zit
mit ritterlicher uebung got dienend sind.”

Dar na fuort si der engel in der gesiht hin,
da er waz,
und si erkand in balde bi dem roselohten ringe,
den er umb sin hobt hate.

In dem selben lidenden zite
was sin groester ufenthalt von innen
der himelschen engel emzigú behulffenheit.

Eins males, do er waz komen in ein vergangenheit der ussren sinnen,
do waz im vor in einer gesiht,
wie er wurdí gefuert an ein stat,
da waz gar vil der engelschlichen geselschaft,
und ir aine, der im aller nehst waz,
sprach zuo im:

“tuo din hend her fúr und luog!”

Er bot die hand her fúr und luoget,
so siht er,
daz enmitten uf der hand
entsprang ein schoene rote rose mit sinen gruenen bletlin.

Der ros ward als gross,
daz er die hand unz an die vinger bedahte,
und ward als schoen und liehtrich,
daz er den ogen grossen lust brachte.

Er kerte die hend umb ussnen und innen,
do waz es bedenthalp ein wunneklicher anblick.

Er sprach mit grossem wunder sines herzen:

“eya, lieber gesell,
waz betútet disú gesiht?”

Der jungling sprach:

“es betútet liden und aber liden,
und och liden und aber und och liden,
daz dir got wil geben,
und daz sint die vier rote rosen
an beden henden und beden fuessen.”

Der diener ersúfzet und sprach:

“ach zarter herr,
daz liden dem menschen als reht we tuot,
und es in doch gaischlich als schon zieret,
daz ist ein wunderlich geless von got!”

de witte rozen staan voor zijn zuiverheid,
en de rode rozen voor zijn geduld
in het menigvuldig lijden, dat hij dragen moet.

En zoals de gouden, volmaakt ronde krans,
die men de heiligen om het hoofd pleegt te schilderen,
hun eeuwige zaligheid moet verzinnebeelden,
die ze nu in God bezitten,
zo verzinnebeeldt de rozenkleurige krans
het menigvuldig lijden,
dat de lieve godsvrienden dragen moeten,
terwijl ze nog in de tijd levend
God dienen in ridderlijke oefeningen.’

Daarna nam de engel in het visioen haar mee
naar de plek waar hij zich bevond,
waar ze hem snel herkende aan de rozenkleurige krans,
die hij op zijn hoofd droeg.

Toen, in die tijd van zijn lijden,
vond hij zijn grootste innerlijke steun
in de ijverige behulpzaamheid van de hemelse engel.

Eens was hij ontzonken aan zijn uiterlijke zinnen,
en hij zag toen in een visioen,
hoe hij geleid werd naar een plek,
waar zich een heel engelengezelschap bevond;
en een van hen, die hem het meest nabij stond,
zei tegen hem:

‘Open je hand en ziel!’

Hij toonde de hand en keek;
toen zag hij
midden uit zijn hand
een mooie rode roos ontspringen met haar groene blaadjes.

Zo groot was de roos,
dat ze de hand tot aan de vingers bedekte,
en zo mooi en schitterend was ze,
dat ze een lust was voor het oog.

Hij draaide de hand naar zowel de buitenzijde als de binnenzijde,
en beide kanten boden deze heerlijk aanblik.

Met grote verwondering in zijn hart zei hij:

‘Ach, lieve vriend,
wat wil dit visioen zeggen?’

De jongeling zei:

‘Het lijden en nogmaals het lijden,
en nog meer van het lijden en steeds maar weer het lijden;
het is wat God jou geven wil,
en het is de betekenis van de rode rozen, vier in getal,
aan beide handen en beide voeten.’

De dienaar verzuchtte diep en zei:

‘Ach, lieve Heer,
dat lijden de mens zoveel pijn geeft,
en hem toch geestelijk zo prachtig siert,
het is een wonderlijke beschikking van God!’

XXIII. Kapitel.

Von menigvaltigem lidene.

Er kom eins males zuo einem stetlin gegangen,
und bi der stat nahe was ein húlzin bilde, ein crucifixus,
daz waz mit einem húslin umbmachtet, als etwa gewonheit ist,
und meinden die lúte, es geschehin vil zeichen da.

Dar umbe brahten sù wehsinú bild und vil wahses dar,
und hankten es da uf got ze lobe.

Do er fúr das crucifixus ward gende,
do trat er hin zuo und knúwet fúr daz crucifixus.

Do er ein wili gebetete, do stuond er uf
und gie mit sinem gesellen hein in die herberg.

Dis knúwen und beten, daz er vor dem bilde hat getan,
hat gesehen ein tochterli, daz waz ein kind von siben jaren.

So hin wirt in der naht,
do kamen diebe zuo dem bilde,
und brachen uf die túr
und verstalen alles daz wahs, daz sù da funden.

Do ez tag wart,
do kamen dú mere in die stat
und fúr den burger,
der des selben bildes pflieger was.

Der fragte den dingen na,
wer daz gross mord hetu getan.

Do sprach daz vor genant kind:
es wústi wol, wer daz hetu getan.

Und do man es vast an kom,
daz es verjehi und den boeswicht zogti,
do sprach es:

“es ist nieman schuldig an der missetat denn der bruoder,”

und meinde den diener;

“wan,” sprach es,
“den sach ich nehtind spate bi dem bilde knúwen
und do in die stat gan.”

Dis rede des Kindes nam der burger in fúr ein warheit,
und seit es fúrbas umb und umbe,
daz der boese lúmde also dur die stat wart gend úber den bruoder,
und ward des swachen dinges gezigen.

Es ward meng boesú urteil úber in gende,
wie man in soelti verderben
und als ainen boesen man schier ab der welt tuon.

Do er disú mere erhorte,
do erschrak er úbel,
wie gar er sich unschuldig wúste,
und mit einem innelichen súfzen sprach er hin zuo gote:

“ach herr, sid ich nu liden sol und muoss,
gebist du mir denn gemeinú liden,
dú mir nit unerlich werin,

Hoofdstuk 23

Over het menigvuldige lijden.

Hij was eens op weg naar een kleine stad,
en vlak bij die stad stond een houten beeld, een crucifix,
er was een klein huisje omheen gemaakt, zoals wel gebruikelijk is,
en de mensen dachten dat daar vele wonderen gebeurden.

Daarom namen ze wassen beeldjes en veel wassen dingen mee,
om ze daar op te hangen, God tot lof.

Toen zijn weg hem bij de crucifix bracht,
liep hij er naar toe, en hij knielde voor de crucifix.

Toen hij daar enige tijd gebeden had, stond hij op
en samen met zijn begeleider ging hij naar een herberg in die stad.

Dit knielen en bidden voor het beeld,
werd gezien door een meisje, een kind van zeven jaren oud.

Toen het nacht geworden was,
kwamen er dieven naar het beeld,
ze braken de deur open
en stalen al het was dat ze vinden konden.

Toen het weer dag werd,
bracht men het nieuws naar de stad,
en het kwam de burger ter ore
die de zorg over het beeld had.

Hij deed navraag,
wie deze grote misdaad wel begaan had.

Toen zei dat eerder genoemde kleine meisje,
dat zij wel wist wie het gedaan had.

En toen men bij haar aandrong
om te zeggen wie het gedaan had en deze aan te geven,
toen zei ze:

‘Geen ander die er schuldig aan is dan de broeder.’

En het was de dienaar die ze bedoelde.

‘Want,’ zei ze,
‘hem zag ik gisteravond laat knielen voor het beeld
en daarna de stad ingaan.’

Wat het kind zei, dat nam de burger aan als de waarheid,
en wat hij daar hoorde, dat vertelde hij verder,
zodat de lasterlijke aantijging over de broeder de stad rondging,
en men hem van de diefstal betichtte.

Menig kwaad gerucht deed over hem de ronde;
en hoe men hem moest vonnissen
en als een misdadiger moest opbergen, weg van de wereld.

Toen hij hiervan vernam,
schrok hij hevig,
hoezeer hij zich ook onschuldig wist,
en met een diepe innerlijk zucht zei hij tot God:

‘Lijden zal ik, ach Heer, niet kunnen ontlopen,
en zou je me dan het soort lijden geven,
dat mijn eer niet zou aantasten,

Vita, 23

dú woelti ich froelich liden;
nu grifest du mir in min herz
mit dem undergang miner eren mit den sachen,
da von mir aller wirst geschicht."

Er bleib also do in dem stetlin,
unz es verredet wart.

Es geschah an ainer andern stat,
daz ein gross geschell úber in ward gende,
so vil daz dú selb stat und ellú dú gegin dur mit umb gie.

Es waz in der stat ein kloster,
in dem waz ein steinin bilde, ein crucifixus,
und daz was, als man seit,
ein ebenlengi der masse, als Cristus was.

Da fand man eins males in der vasten
frisches bluot an dem selben bilde
under dem zeichen der wunden siner siten.

Der diener kom och mit den andren dar lofende,
daz er daz wunder gesehe.

Do er daz bluot ersah,
do bot er sich hin zuo und enpfie ez an sinen vinger,
daz es alle die sahen, die dar umb stuonden.

Hie ward der zuolof aller der stat gross,
und triben in dar zuo,
daz er muost uf stan offentlich vor der welt und muost sagen,
waz er gesehen und griffen het.

Daz tet er und seit es,
doch in der gewarsamkeit,
daz er enkein urteil dar úber gab,
ob es weri von got dar komen oder von den menschen;
daz liess er hin zuo den andren.

Disú mere erschullen verr in daz lande,
und leit ieder man dur zuo, daz er wolte,
und ward fúr geben,
er het im selb in die vinger gestochen
und het daz bluot uf daz crucifixus gestrichen,
daz man wandi,
daz daz bild bluoti von im selb,
und hat einen lof gemacht von siner gitekeit wegen,
daz er der welt daz guot ab neme.

Soelich boes rede treib man von ime in andren stetten und seiten:
do die burger der selben stat innen wurden der grosen valscheit,
do muost er nahtes endrinnen von der stat,
und sú ilten im na
und woltan in han verderbet, wer er nit endrunnen;
sú buten gross gelt úber in,
swer in brehti lebent oder toden.

Dis und derley boes red was vil.

Wa disú mer hin erschullen,
da kripften sú es uf fúr ein warheit,
und enpfie sin nam meng schelten und fluochen;
es ward meng freidig urteil úber in geben.

Etlich waren och da in der bescheidenheit, die in erkanden,
die sprachen, er weri unschuldig.

met opgewekt gemoed droeg ik het;
nu echter raak je me in het hart,
want mijn eer gaat verloren door deze zaken,
iets ergers kan mij niet treffen.'

Hij bleef in die kleine stad,
totdat het gepraat verstomde.

In een andere stad gebeurde het,
dat er veel geruchten omtrent hem in omloop kwamen,
die zich door de hele stad en al haar omstreken verspreidden.

In die stad stond een klooster,
waarin zich een stenen beeld bevond, een crucifix,
en dat had, zo men zei,
dezelfde afmetingen als Christus heeft gehad.

Men trof ten tijde van de vasten eens
vers bloed aan op dit beeld,
het zat onder het teken van de wond in zijn zijde.

De dienaar ijld er samen met anderen heen,
om het wonder te kunnen zien.

Toen hij het bloed zag,
kwam hij nader en hij streek bloed aan zijn vinger,
zo dat allen die daar stonden het konden zien.

Uit de hele stad kwam men toegestroomd,
en men drong er bij hem op aan,
om ten overstaan van allen te zeggen
wat hij gezien en betast had.

Hij deed het en zei het,
maar hij deed het voorzichtig,
zo dat er geen oordeel in zat
of het daar nu door God of door mensen opgekomen was;
dat oordeel liet hij aan anderen over.

Dit verhaal verspreidde zich door de hele streek,
en iedereen voegde er naar believen iets aan toe;
en hem werd verweten,
in zijn eigen vinger gestoken te hebben
en het bloed aan de crucifix te hebben gestreken,
zo dat men menen kon,
dat het beeld uit zichzelf was gaan bloeden,
en dat hij die oloop uit hebzucht teweege had gebracht,
om de mensen hun bezittingen af te kunnen nemen.

Deze lasterpraat werd in stad en land over hem verteld:
toen de burgers van de stad hoorden van deze grote oplichterij,
moest hij 's nachts wegvluchten uit die stad,
en ze zaten hem achterna
en zouden hem gedood hebben, was hij hun niet ontkomen;
veel geld werd er geboden
aan wie hem zou terugbrengen, levend of dood.

Deze en dergelijke lasterpraat hoorde men vaak.

Waar men deze praatjes ook maar hoorde,
daar nam men het aan als waarheid,
en zijn naam ging over de tong, en er werd gescholden en gevloekt;
menig lichtvaardig oordeel werd er over hem geveld.

Er waren ook sommigen met verstand, zij die hem kenden,
en zij zeiden dat hij onschuldig was.

Vita, 23

Die wurden als gremlich widerworfen,
daz sù muosten swigen
und in lassen under gan.

Ein erberú burgerin der selben stat,
do dú horte daz pinlich wunder alles,
daz der armer man mit unschulden erleid,
do kom si von erbermde zuo im in sinen noeten
und gab im einen rat,
daz er soelti brief und insigel nemen von der stat
anderswa hin siner unschulde,
wan menlich in der stat wol wúste,
daz er unschuldig waz.

Do sprach er:

“eya, liebú frowe,
weri dis liden alleine und keins me,
daz got úber mich verhenggen woelte,
so woelt ich mich wol verbrievien;
nu ist daz liden und dero glich also vil,
dú mir teglich zuo vallent,
daz ich es muoss got enphelhen
und dur zuo ungetan lassen.”

Ze einer zit fuor er abwert in Niderland
ze einem capitel.

Da waz im vorhin liden bereit,
wan es fuoren ire zwen fúrneme wider in dar,
die vil unmuessig waren,
wie sù in swarlich betruoptin.

Er ward mit zitrendem herzen hin fúr geriht gestellet,
und wurden vil sachen uf in geleit,
dero was einú:
si sprachen, er macheti buecher,
an den stuendi falschú lere,
mit der alles lant wurdí verunreinet mit kezerlichem unflat.

Hier umbe ward er vil uebel gehandelt
mit scharpfer rede und ward ime getroewet,
wan woelti im gross liden an tuon,
wie in got und dú welt dar inne unschuldig wúste.

An disem sweren gedrang gnuet getot nit,
er macheti den hufen noh merer.

Er sante im uf der widervart siechtagen an,
und gewan einen starken ritzen;
dar zuo erhuob sich ein sorklich geswer inwendig
nah bi dem herzen.

Und also, baidú von inrem gedrang und ussrem laste
kom er von noeten unz uf den tod,
daz im nieman daz leben gehiess.

Sin geselle luoget in dik an,
wenn im dú sele us giengi.

Do er in einem froemden convent
vil ellendeklich ze bet gelang
und dez nahtes
von noeten des grimmen siechtagen nit mohte schlafen,
do begond er mit got ein rehnung her fúr nemen

Men sprach hen tegen op zulke bijtende toon,
dat ze niet anders dan zwijgen konden,
en hem aan zijn lot moesten overlaten.

Een voorname vrouw uit de stad,
die van de vreemde aantijgingen vernam
die de arme man onschuldig moest verduren,
bezocht hem vol medelijden in zijn nood
en gaf hem de raad,
zich door de stad een brief met zegel te laten geven
die ook elders van zijn onschuld kon getuigen,
want iedereen in de stad wist heel goed,
dat hij onschuldig was.

Toen zei hij:

‘Ach, lieve vrouw,
zou dit slechts het enige lijden zijn
waartoe God me veroordeeld heeft,
graag zou ik me die brief laten geven;
maar er is zoveel van dit en dergelijk lijden,
dat mij dagelijks treft,
dat ik het wel aan God moet overlaten,
en het daarbij laten moet.’

Eens voer hij stroomafwaarts naar de Nederlanden
voor een kapittel.

Veel lijden had men daar voor hem bereid,
want er waren twee voorname ordegenoten naar daar gekomen,
die maar niet ophielden te bedenken,
hoe hem zoveel mogelijk te kunnen bedroeven.

Met sidderend hart werd hij voor het gerecht geroepen,
en veel werd hem ten laste gelegd;
een van die zaken was,
dat men zei dat hij boeken schreef,
waarin valse leer voorkwam,
waardoor het hele land verontreinigd werd met ketters vuil.

Daarom was het dat men fors tegen hem tekeer ging
met scherpe woorden en dreigingen;
groot lijden wilde men hem bereiden,
hoewel God en de wereld zijn onschuld in deze zaak kenden.

Deze hevige beklemming was God niet voldoende,
hij deed er nog een schepje bovenop.

Op de terugreis zond God hem ziekte,
en een hevige koorts overviel hem;
daarbij kwam een zorgwekkend ettergezwel opzetten,
kort bij zijn hart.

En aldus, door zowel deze innerlijke beklemming als die uiterlijk last,
kwam de dood hem zo nabij,
dat niemand nog dacht dat hij het zou overleven.

Zijn reisgenoot keek hem vaak aan,
alsof zijn ziel hem aan het verlaten was.

Toen hij in een hem onbekend convent
te bed lag, zwak als hij was,
en 's nachts
door de kwellende ziekteverschijnselen niet kon slapen,
toen begon hij God om rekenschap te vragen,

Vita, 23

und sprach also:

“ach gerechter got,
daz du min kranken natur so gar úberladen hast mit biterm lidene,
und min herz durwundet mit grosser unere und verschmeht,
dú mir geboten ist,
und daz ich also mit biter not,
baidú ussnen und innen umgeben bin!

Wenn wilt du an mir hoeren, milte vater,
ald wenne dunket es dich gnuog?”

Und nam in sinen muot die totlichen angst,
die Cristus leid uf dem berge.

In diser betrachtunge kroch er ab dem bete
uf den sessel, der vor dem bete stuond, und gesass also
won er enmohte von dem geswer nit ligen.

Do er also ellendklich gesass,
do was im vor in einer gesiht,
wie ein groessú schar dez himelschen ingesindes
kemi zuo im in die kamer im ze troste,
und die himelschar vieng an ze singen
einen himelschen reyen;
daz erklang also susseseklich in sinen oren,
daz ellú sin natur verwandelt ward.

Do sú also froelich sungen
und der siech diener so trurklich do sass,
do gie ein jungling zuo ime
und sprach gar guetlich:

“war umbe swigest du,
war umbe singst du och nit mit úns?”

Du kanst doch wol den himelsang?”

Do entwúrt im der diener
mit besoftkeit sines trurigen herzen
und sprach also:

“ach sihst du nit, wie we mir ist?”

Wa gefroewete sich ie kein sterbender mensch?

Sol ich singen?

Ich sing iez den leiden jamersang.

Gesang ich ie froelich,
daz ist nu ein ende,
wan ich warten nu der stunde mins todes”.

Do sprach der jungling gar froelich:

“Viriliter agite!
Gehab dich wol, bis froelich,
dir wirt nit!

Du wirst noh ein soelich gesang bi dinen tagen tuende,
da von got in siner ewikeit wirt gelopt
und menig lidender mensch getroestet.”

In den dingen volletan im sinú ogen
und enbrast an ein weinen,

en hij zei:

‘Ach, rechtvaardige God,
dat je mijn zwakke natuur zo erg overladen hebt met bitter lijden,
en mijn hart doorwond hebt met grote schande en smaad,
die mijn deel werd,
en dat ik zo met bittere nood,
zowel inwendig als uitwendig omgeven ben!

Wanneer toch wil je me verhoren, milde Vader,
wanneer is het voor jou genoeg?’

En hij stelde zich de doodsangst voor ogen,
die Christus moest ondergaan op de berg.

Met dit beeld in gedachten kroop hij het bed uit
om op een stoel te gaan zitten die voor zijn bed stond,
want door de etterbuil kon hij niet liggen.

Toen hij daar in al zijn zwakte neerzat,
toen zag hij in een verschijning,
hoe een grote schaar van hemelbewoners
hem in de kamer bezocht om hem te troosten;
en de hemelschaar hief het lied aan
van een hemelse reidans,
en zo zoet klonk het in zijn oren,
dat heel zijn natuur erdoor veranderd werd.

Toen zij daar zo opgewekt zongen
terwijl de dienaar daar zo treurig zat,
toen kwam een jongeling naar hem toe
en zei op vriendelijke toon:

‘Waarom zwijg je,
waarom zing je niet met ons mee?’

Je bent toch vertrouwd met hemels gezang?’

Toen antwoordde hem de dienaar
vanuit de verzonkenheid van zijn treurige hart;
en hij zei:

‘Ach, zie je dan niet hoeveel pijn ik heb?’

Waarover heeft ooit een stervend mens zich verheugd?

Moet ik zingen?

De klaagzang van het lijden hef ik nu aan.

Zou ik ooit opgewekt gezongen hebben,
dan is het daarmee nu afgelopen,
want het uur van de dood is mij nabij.’

De jongeling zei toen opgewekt:

‘Viriliter agite!
Houd stand, wees opgewekt;
jou zal niets gebeuren!

Je zult nog tijdens je levensdagen gezang laten weerklinken,
waardoor God in zijn eeuwigheid lof
en menig lijdende mens troost ontvangen zal.’

Zijn ogen vulden zich toen met tranen
en hij brak in huilen uit,

Vita, 23

und geswinde in der selben stund
zerbrach daz geswer, daz er hate in im,
und fuor von ime, und genas uf der stat.

Dar na, do er wider heim kom,
do kom ein seliger gotesfrúnd zuo ime
und sprach also:

“lieber herr, wie daz si,
daz ir uf diser vert me denn hundert mile von mir siend gewesen,
doch so ist mir úwer liden vil gegenwúrtig gewesen.

Ich sah mit minen inren ogen eins tages
den goetlichen richter sizen uf sinem stuole,
und von siner verhengde
do wurden zwen boes geiste us gelassen,
und dú triben úch umbe
dur die zwen fúrnamen,
dú úch daz liden an taten.

Do ruoft ich zuo got und sprach:

“ach milter got,
wie maht du dis gross biter liden an dinem frúnd erliden?”

Er entwúrt und sprach also:

“do han ich in mir userwelt,
daz er in soelicher lidender wise
na minem einbornen sun gebildet werde;
und doch so muoss von miner gerehtekeit
daz gross unrecht, daz man im tuot, gerochen werden
mit zwein jungen toeden dero, die in gepinget hend.”

Daz geschah also schier dur na in der warheit,
daz es vil kuntlich ward mengem menschen.

en kort daarna, in datzelfde uur,
brak de etterbuil open die hij in zich droeg,
deze verdween helemaal, en hij genas ter plekke.

Toen hij wat later weer thuis was,
toen kwam er een vrome godsvriend naar hem toe,
en zei:

‘Lieve heer,
hoewel u op deze reis wel honderd mijlen van mij verwijderd was,
toch is uw lijden steeds bij me geweest.

Eens, voor mijn inwendige ogen, zag ik
de goddelijke rechter zitten op zijn stoel,
en overeenkomstig zijn besluit,
werden twee boze geesten uitgezonden,
en ze belaagden u
in de gestalten van die twee voorname ordegenoten,
die u zoveel leed bezorgden.

Toen riep ik tot God en zei:

“Ach barmhartige God,
hoe kun je dit bittere lijden, dat je vriend nu treft, toestaan?”

Hij antwoordde en zei:

‘Daartoe heb ik hem uitverkoren,
opdat hij door dit lijden
gevormd wordt overeenkomstig mijn Eniggeboren Zoon;
en toch verlangt mijn gerechtigheid
dat dit grote onrecht, dat men hem aandoet, gewroken wordt,
door een te vroege dood van die twee, die hem dit leed bezorgden.’

En inderdaad, aldus geschiedde het kort daarna,
en zo, dat velen hiervan vernamen.

XXIV. Kapitel.

**Von grossem lidenne,
daz ime zuo viel von siner liplichen swoester.**

Der diener hate ein liplich swoester,
dú waz under gehorsami geischliches lebens.

Dis fuogte sich,
do der bruoder anderswa ward wonende,
daz si begond us brechen
und sich zuo schedlicher gesellschaft fuegen.

Eins males, do si waz usgevarn mit der gesellschaft,
do misslang ir und verviel in sünde;
und von leid und ungemach, daz uf si gevallen was,
do gie sú usser ir samnung und verlúf sich,
er enwúst nit war.

Do er wider hein kom,
do murmlet man dú leiden mere;
eine kom zuo im
und seit ime, wie es gevarn waz.

Do ersteinot er von leide,
und erstarb im sin herz,
daz er gie als ein sinnloser mensch.

Er fraget, wa und war si weri;
im kond nieman gesagen wa.

Er gedaht also:

“núwes lidens ist reht aber hie!

Nu erzag nit,
luog, ob du iemer der armen verdorbnen sel mugist wider gehelfen,
und opfer reht hüt din zitlich ere dem milten got,
wirf hin alle menschlich schame,
und spring zuo ir in die tiefen lachen und hab si uf!”

Do die brueder in dem kor stuonden,
do tet er ainen gang dur den kor,
daz im ellú sinú varwe engie,
und ime waz, wie ellú sinú herlú ze berg giengin.

Er engetorste zuo nieman gan,
wan ieder man der schamte sich sin,
und die vor sin gesellen waren,
die fluchen von ime.

So er rat zuo sinen frúnden suochte,
so kertan sú ir antlút unwertlich von ime.

Do gedahte er an den armen Job
und sprach:

“nu muess mich der erbarmherzig got troesten,
sid ich von aller der welt gelassen bin.”

Er fragte umb und umb,
war er soelti, daz er der verlornen sele na ilti.

Ze jungst do ward er gewiset an ein stat,
da gie er hin.

Hoofdstuk 24

**Over het grote lijden,
dat zijn eigen zus hem aandeed.**

De dienaar had een zus,
ze behoorde tot een religieuze orde.

Toen gebeurde het
– haar broer woonde in die tijd elders –
dat ze het convent vaker begon te verlaten
om vervolgens slecht gezelschap op te zoeken.

Eens, toen ze op stap was in het gezelschap van deze mensen,
vergat zij haar gelofte en ze verviel in zonde;
en vanwege het leed en ongemak, dat men door haar ondervond,
verliet ze haar convent en ze liep weg,
waarheen wist hij niet.

Toen hij weer terug was in zijn convent,
ging die treurige geschiedenis van mond tot mond;
een van hen kwam naar hem toe
en vertelde hem wat voorgevallen was.

Toen verstijfde hij van verdriet,
en het was alsof zijn hart brak,
en hij liep rond als iemand die zijn zinnen verloren heeft.

Hij vroeg waar ze was en waarheen ze ging;
niemand kon het hem zeggen.

En hij dacht toen bij zichzelf:

Nieuw lijden is goed – maar dit!

Versaag nu niet,
kijk of je die arme, verloren ziel kunt helpen;
offer vandaag nog je wereldlijke eer de barmhartige God,
schuif alle menselijke schaamte terzijde,
spring naar haar toe in die diepe poel en haal haar daaruit!

Toen de broeders in het koor verzameld waren,
liep hij eens door dat koor,
waarbij hij helemaal verbleekte,
en hij voelde hoe al zijn haren zich oprichtten.

Niemand durfde hij op te zoeken,
want iedereen schaamde zich voor hem,
en die eerder zijn metgezellen waren,
ze gingen hem nu uit de weg.

Ging hij naar zijn vrienden om raad,
dan keerden ze hun gelaat misprijzend van hem af.

Toen dacht hij aan de arme Job,
en zei:

‘Laat de barmhartige God mij nu troosten,
want door heel de wereld ben ik verlaten.’

Hij deed overal navraag,
waarheen te gaan, om de verloren ziel na te kunnen ijlen.

Eindelijk werd hem een oord gewezen,
en daar ging hij heen.

Vita, 24

Nu waz es an der lieben sant Angnesen tag,
und waz kalt:
es waz in der naht ein gús wassers komen,
und waren die beche gross.

Do er úber einen bach solte springen,
do viel er von kraftlos in den bach.

Do er mohte, do stuond er uf,
und waz siner inren not als vil,
daz er der usren wenig ahtete.

So er hin kunt,
do ward si im in einem kleinen húslin doert neiswa gezoaget.

Da tet er die ellenden trit hin,
und kom ingend und vand si da.

Do er si an blikte,
do viel er nider uf den bank, da si sass,
und geswand im zwirent uf einander.

Ieso er zuo im selber kom,
do huob er uf heiserlich ze schriene und ze weinen
und die hend ob dem hobt zesamen ze schlahene,
und sprach:

“owe, min got,
wie hast du mich gelan!”

und vergiengen im denn dú ogen
und gestuond im der mund
und geragetan im die hende,
und gelag also hingescheiden in der unmaht ein wili.

So er denn aber zuo im selber kom,
so nam er sin geswústergit under sin arme
und sprach:

“owe, kind mins, owe, swoester minú,
waz han ich an dir gelept!”

und sprach:

“owe, zartú jungfrow sant Agnes,
wie ist mir din tag so biter worden!”

und seig denn aber da nider,
und vergiengen im die sinne.

Do stuond sin krenkú swoester uf,
und viel im ze fuosse mit grossen bitterlichen trehen
und sprach kleglich zuo im also:

“ach herr und vater mine,
wel ein kleglicher tag der waz,
der mich in dis ertrich ie brahte,
daz ich got han verloren
und úch so grossez lidens han gestatet!

Dar umbe we und scham und súfzen minem ellenden herzen
iemer und iemer me!

Ach getrúwe widerbringer miner verlornen sele,
swie ich úwer red und beschoewde nit wirdig sie,
so nement doch in úwer getrúwes herz und gedenkent,

Het was op de feestdag van Sint-Agnes,
en het was koud:
het had die nacht hard geregend,
en de beken waren gezwollen.

Toen hij over een beek moest springen,
bleek hij te zwak en hij viel in de beek.

Zo gauw het mogelijk was, stond hij op;
en zijn innerlijke nood was zo groot,
dat hij weinig acht gaf op zijn uiterlijke nood.

Toen hij zijn doel bereikt had,
bleek ze een of ander klein huisje betrokken te hebben.

Hij ging er heen, met angstige tred,
en eenmaal binnen, trof hij haar aan.

Toen hij haar aankeek,
toen zakte hij ineen op de bank waarop ze zat,
en tweemaal na elkaar viel hij in zwijm.

Meteen nadat hij weer tot zichzelf gekomen was,
begon hij op hese toon te huilen en te jammeren,
hij sloeg zich de handen voor het hoofd,
en zei:

‘Ach, mijn God,
hoe heb je me verlaten!’

Toen verloor hij het zicht,
zijn mond viel stil,
zijn handen verstarden,
en hij viel in zwijm en lag daar enige tijd voor dood neer.

Toen hij wederom tot zichzelf gekomen was,
nam hij zijn zus in zijn armen
en zei:

‘Ach, mijn kind, ach mijn zus,
wat moet ik door jou toch meemaken!’

En hij zei:

‘Ach, Sint-Agnes, lieve maagd,
jouw dag, hoe bitter toch is deze voor mij geworden!’

En nogmaals viel hij ter aarde,
en raakte hij buiten kennis.

Toen stond zijn zwakke zus op,
en bittere tranen latend viel ze hem te voet,
en op klagende toon zei ze tegen hem:

‘Ach, mijn heer en vader,
welk trieste dag toch,
de dag waarop ik geboren ben,
want God heb ik nu verloren,
en u heb ik zulk groot leed aangedaan!

Mijn arme hart zal daarom pijn, schaamte en zuchten kennen,
altijd en steeds maar weer!

Ach, trouwe redder van mijn verloren ziel,
hoewel ik uw woorden en aandacht niet waardig ben,
overweeg dan toch in uw trouwe hart en gedenk:

daz ir got niene me trúwen mugent geleisten
noch im glicher gewuerken,
denn an einer verworfenen súnderin
und einem úberladen herzen.

Got der hat ú doch
gen allen erbermklichen dingen erbarmherzig gemachet:
wie wend ir denn mir armen hingeworfnen súnderin
erbermd versagen,
und ich got und der welt bin ze erbarmen worden
an diser stunde, so mich min sweren schulde
so balde und so un wússent
allen menschen ze einem unwerd hat gemachet?

Daz ellú menschen verwerfent und verpfuhzent,
daz suochent ir:
da sich min ellú menschen von billich schament,
da gant ir úwerm wetuendem laster under ogen
und suochent mich.

Herr,
ich bit úch mit einem iemer werenden herzleide,
gestreket und geneiget under úwer fuesse,
daz ir got an mir armen vervallen súnderin erent
und mir luterlich dis mord und úbel vergebent,
daz ich an ú und wider min armen sel han getan;

und gedenkent,
han ich an diser welt úwer ere geswecht
und úwerm lib und leben abgebrochen,
so gedenkent,
daz ir sunderlich ere und ewigen trost da von sond enphahen,
und land úch erbarmen,
daz ich dú arme muod bin, dú in den strik bin gevallen,
und in zit und in ewiket daz an herzen und an sele
iemer me erben muoss,
und mir selben und allen menschen ein burdi muoss sin,
und land mich úwren armen dúrftigen hie und doert sin.

Nút hoehers begert min herz niemer me,
daz ich na rehte úwer geswistergid iemer me geheisse ald sie,
wan núwan nah erbermd
so land mich úwer verlornes geswistergit sin,
und na rehte
úwern funden wol erarneten dúrftigen.

Und diser grund der ist als war in minem herzen:
so man mich úwer swoester heisset
ald mich ieman in diser wise zoegan woelti,
daz daz minem herzen ein sunderlichú biterkeit ist,

und ich dike ein erbarmen úber úch han,
so ir da sind, daz ir mich gegenwúrteklich sehend
und da von liden muossent,
daz ich an ú weiss,
allez daz sich ein herz von natur schamen sol,
daz ir ú dez nit erwerren mugent.

Und ander gemeinsami
ensol noh enmag ich niemer me von ú noh mit ú gehaben,
wan daz sich úwrú ogen und oren
min erschamen und erschrecken muessent.

Disú werendú ding wil ich ellú liden
und wil sú got fúr min lasterberend súnd opfren,
daz ir ein miltes erbarmen und ein getrúwes besren

dat u uw trouw aan God niet beter tonen,
noch uw handelen krachtiger naar zijn voorbeeld richten kunt,
dan ten overstaan van een verworpen zondares
en een bekneld hart.

God toch heeft u
barmhartig gemaakt tegenover alles wat barmhartigheid verdient:
hoe wilt u dan mij, arme verworpen zondares,
uw barmhartigheid onthouden,
waar ik toch voor God en de wereld zo beklagenswaardig werd,
op dat uur, waarop mijn zware schuld mij,
zo snel en zonder dat ik er erg in had,
tot een onwaardige heeft gemaakt voor alle mensen.

Wat alle mensen verwerpen en verafschuwen,
daar gaat u naar op zoek;
omdat alle mensen zich terecht voor mij schamen,
gaat u op pad om de pijnlijke smaad die u treft onder ogen te zien,
en mij zoekt u.

Heer,
ik bid u met een hart vol eeuwigdurend verdriet,
teraardegeworpen en gebogen onder uw voeten,
om God aan mij, arme gevallen zondares, te eren
en mij deze misstap en het kwaad helemaal te vergeven,
dat ik u en mijn arme ziel heb aangedaan.

Gedenk ook,
dat, al heb ik uw eer in deze wereld aangetast
en uw lichaam en leven schade toegebracht,
ja, gedenk,
dat u aan mij bijzondere eer en troost zult ontvangen;
laat u daarom erbarmen,
want ik ben de arme ongelukkige, zij die in de valstrik is geraakt,
en die dit in de tijd en in de eeuwigheid, in hart en ziel,
almaar met zich zal moeten meedragen,
en zo mij zelf en anderen tot last zal zijn;
ja, laat mij dan zowel hier als daar uw arme, behoeftige zijn.

Niets hogers zal mijn hart ooit nog begeren,
hoewel ik billijkerwijze niet langer uw zus mag heten of zijn,
dan slecht in erbarmen
als uw verloren zus aangenomen te worden,
en aldus, met recht,
de door u gevonden en geredde bedelares te mogen zijn.

En dit komt waarlijk uit de grond van mijn hart;
en wanneer men mij uw zus zal noemen,
of wanneer iemand mij benaderen wil als zodanig,
dan zal dat voor mijn hart bijzondere bitter zijn.

Hoe vaak toch heb ik erbarmen met u;
en nu u daar staat, en mij aanziet,
moet u wel vol lijden zijn,
want ik weet van u,
dat alles waar een hart zich van nature voor schamen moet,
dat u zich daartegen niet verweren kunt.

Niets gemeenschappelijks
wil noch verlang ik van u of met u te hebben,
dan dat uw ogen en oren
schaamte en afkeer zullen voelen over mij.

Alle blijvende pijnen wil ik lijden,
en ik wil deze aan God opdragen voor mijn schandelijke zonden,
opdat u een mild erbarmen en waarlijkje vergeving

Vita, 24

fúr mich armen súnðerin gen got habent,
und miner armen sele wider ze hulden helfent.”

Diser kleglichen rede entwúrt der bruoder,
do er zuo im selber kom, also:

“owe, heissen trehen,
brechent us von einem vollen herzen,
daz sich von herzleid nit me enthalten mag!

Owe, kind mins, owe,
einigú froed mins herzen und miner sele von minen kintlichen tagen,
an dem ich wande froed und trost geleben,
kum her
und lass mich dich truken an daz tot herz dins ellenden bruoder!

Lass mich daz antlút mines geswústergids durgiessen
mit den bitren trehen miner ogen,
lass mich ob minem toten kind erschrien und weinen!

Owe, tusend liplich toede, kleines we,
owe, sel und eren tod, grosses we!

Owe, leid und liden mines ellenden herzen!

Ach got,
owe, erbarmherzige got, was han ich gelept!

Owe, kind mins, kum her zuo mir!

Eht ich min kind noh funden han,
so wil ich min klag und min weinen ab lassen,
und wil dich hüt enphahen in der gnad und erbaernde,
als ich beger, daz mich sündigen menschen
der erbarmherzig got enphah an miner jungsten hinvar,
und wil dir gern luterlich vergeben daz unmessig leid und liden,
daz ich han von dir gehabt
und unz min ende haben muoss,
und wil dir
din missetat kreftklich helfen buezen und besren
gen got und gen der welt.”

Daz erbarmete ellú dú menschen,
dú es sahen und den jamer bedenthalt horten, als úbel,
daz sich nieman moht enthalten, er muesti weinen.

Und also mit kleglichem gehabene und guetlichem troestene
erweichte er si,
daz si guoten willen gewan,
sich schier wider in gehorsami ze gebene.

Dar na,
do er mit unsaglicher scham
und grosser kost und erbeiten
daz verlorn scheffli
hate dem milten got under sinen armen wider braht,
do fuogte der erbarmherzige got,
daz si an einer vil trostlicher stat ward enphangen,
denn si vor waz,
und ward dar na ire ernst so gross gen got,
und ire wol behuote heilig wandel
so bestetet in tugenden unz an ir tod,
daz er ward gen got und gen der welt
an ire wol ergezzet alles leides und lidens,
so er ie hat gehabt.

voor mij, arme zondares, bij God zult verkrijgen,
en mijn arme ziel weer tot gratie helpt komen.’

Op deze weeklachten antwoordde de broeder,
toen hij weer tot zichzelf was gekomen, aldus:

‘Ach, hete tranen,
breek los uit een hart zo vol,
dat het zich van hartzeer niet meer inhouden kan!

Ach, mijn kind, ach,
enige vreugde van mijn hart en ziel, van mijn kindsdagen af,
jij aan wie ik vreugde en troost hoopte te beleven,
kom hier
en laat me je drukken aan het dode hart van je ongelukkige broer!

Laat me het aangezicht van mijn zus benatten
met de bittere tranen van mijn ogen,
laat me rouwen en huilen over mijn gestorven kind!

Ach, duizend keer liefelijk sterven: kleine smart;
ach, ziel en eer dood: grote smart!

Ach, leed en lijden van mijn ongelukkige hart!

Ach God,
wee mij, barmhartige God, wat heb ik te verduren gehad!

Ach, mijn kind, kom bij me!

Nu ik je, mijn kind, dan gevonden heb,
nu wil ik mijn klagen en huilen laten varen,
en vandaag wil ik je opnemen in de genade en het erbarmen,
waarvan ik hoop, dat mij, zondige mens,
de barmhartige God zal opnemen op de dag van mijn heengaan;
en graag wil ik je vergeven voor het mateloze leed en het lijden,
dat ik door jou te verduren heb gehad
en tot het einde van mijn levensdagen zal moeten verduren;
en ik wil
je steunen en je helpen je misstappen helemaal uit te boeten
tegenover God en tegenover de wereld.’

Alle mensen werden door erbarmen ontroerd,
zo erg, dat zij die dit zagen en het verdriet van beiden hoorden,
zich niet konden inhouden, en wel moest huilen.

En met dit treurende gedrag en die vriendelijke troost,
raakte hij haar zo,
dat ze goede moed vatte,
en zich opnieuw onderwierp aan haar gelofte van gehoorzaamheid.

Daarna,
toen hij met onzegbare schaamte
en met grote inspanning en moeite
het verloren schaap
in de armen van de milde God had teruggebracht,
schikte de barmhartige God het,
dat ze opgenomen werd in een veel betrouwbaarder huis
dan dat waar ze voorheen geweest was;
en haar ijver tegenover God werd toen zo groot,
en haar levenswandel zo heilig
en verankerd in deugden tot aan haar dood,
dat hem tegenover God en tegenover de wereld
aan haar al het leed en lijden vergolden werd,
dat hij ooit te verduren had.

Vita, 24

So der getrúw bruoder sah,
daz sin liden als reht wol geraten was,
dar an hat er lust und froed,
und gedahte an gotes heinlichen ordnung,
wie ellú ding dem guoten koment ze guote.

Und denne so sah er uf ze gote in grosser dankberkeit,
und zefloss im sin herze in dem goetlichen lobe.

Toen de trouwe broer inzag,
dat zijn lijden zulke voorspoed had gebracht,
toen ondervond hij daarbij vreugde en voldoening,
en hij gedacht Gods verborgen ordening,
waarbij alle dingen de goede ten goede komen.

En toen sloeg hij zijn ogen op naar God vervuld van dankbaarheid,
en zijn hart versmolt in goddelijke lofprijzing.

XXV. Kapitel.

**Von swerem lidene,
daz im einest zuo viel von eim sinem gesellen.**

Im ward eins males, do er us wolt varn, ein gesell geben,
ein leybruoder, der waz nit wol besinnet.

Den fuort er ungen,
wan er hinderdahte,
waz er eblich unertekeit von gesellen hate erliten;
und gab sich doch dar in, und nam in mit ime.

Nu fuogte sich,
daz sú kamen in ein dorf vor fruegem inbiss;
da was des selben tages jarmarkt,
und kom gar vil allerley volges dar.

Der geselle waz nass worden von dem regen,
und gie in ein hus zuo dem fúre
und meinde, er enmoehiti nienn kome,
daz er schuefi ane in,
daz er ze schaffen het, er woelti sin da beiten.

Do der bruoder erst us dem hus kom,
do stuond der gesell uf,
und saste sich ze tisch
zuo einem wilden gesinde und guotgewúnnern,
die och zuo dem jarmarkt waren kome.

Do die sahen,
daz im der win ze wol erschoss,
und uf waz gestanden
und under der hoftúr stuond umb sich gafende,
do grifen sú in ane
und sprachen, er het in einen kes verstoln.

Under dannen do dis boesen lút
mit ime also freideklich umb giengen,
do kome doert her fúr vier neiss fúnf verruochter harscher,
und vallend in och an
und sprachen, der boes múnch weri ein gifttrager;
wan es was in den selben ziten, do daz geschell waz von der gift.

Also viengen sú in
und machetan ein gross gebreht,
dass menlich zuo luf.

Do er sah, wie es gie
und daz er gefangen waz,
do het er im selb gern gehulfen,
und kerte sich um und sprach zuo in also:

“haltent uf ein wili,
und stand stille und land mich ze red kome,
so wil ich ú vergehen und sagen, wie es gevorn ist,
wan es ist leider úbel gevorn”.

Sú hielten stille,
und menlich loset zuo.

Er huob uf und sprach also:

“luogent, ir merket wol an mir,
daz ich bin ein tore und ein unwiser man,

Hoofdstuk 25

**Over het zware lijden,
veroorzaakt door een van zijn medebroeders, dat hem eens trof.**

Eens, voor een reis, werd hem een reisgezel toegewezen,
een lekenbroeder, eentje die traag van begrip was.

Hij had hem liever niet als reisgenoot,
want hij herinnerde zich,
welk verdriet hij door reisgezellen al had moeten lijden;
hij onderwierp zich echter, en nam hem mee.

Het gebeurde nu,
dat ze eens, nog voor het ontbijt, in een dorp aankwamen;
net op die dag was er een jaarmarkt,
en dat trok veel volk, mensen van allerlei aard.

De begeleider was nat geworden van de regen
en ging een huis binnen om het haardvuur op te zoeken,
zeggend dat hij niet verder kon gaan,
en dat hij maar verder moest zonder hem,
en doen wat hij dacht dat nodig was,
en dat hij daar wel op hem zou wachten.

Nauwelijks had de broeder het huis verlaten,
of de reisgezel stond op,
en ging aan een tafel zitten
bij een groep vreemden en marskramers,
die ook naar de jaarmarkt waren gekomen.

Toen ze zagen,
dat de wijn hem naar het hoofd steeg,
en hij was opgestaan
en in de deurpost stond, leegogig om zich heen kijkend,
toen vielen ze hem aan
en ze beweerden dat hij een stuk kaas van hen gestolen had.

En terwijl die slechte mensen
hem op zulke schaamteloze wijze lastigvielen,
verschenen plots vier of vijf lanterfanterende krijgsknechten,
en begonnen hem ook aan te vallen,
zeggend dat de boosaardige monnik gif bij zich droeg
– het was in die tijd, dat er geruchten gingen over gif.

Ze namen hem te pakken,
en dat ging met zoveel misbaar gepaard,
dat het tot een oploop kwam.

Toen hij inzag welke kant het opging
en dat hij gefangen was,
wilde hij zich graag zelf helpen,
en hij draaide zich om en zei hij tegen hen:

‘Hou even op,
sta even stil en laat me wat zeggen;
luister, ik zal jullie bekennen hoe het gegaan is,
want het is helaas niet goed gegaan.’

Ze bonden in,
en velen luisterden.

Hij begon, en zei het volgende:

‘Kijk, jullie merken wel aan mij,
dat ik een zot ben en een man traag van begrip;

Vita, 25

und hat man kein aht uf mich.

Aber min geselle der ist ein wolkunnender wiser man,
und dem hat der orden bevoln giftseklú,
die sol er in die brunnen versenken hin und her
unzint gen Elsas abhin, da er iez hin wil,
und wil alles daz verunreinigen mit boeser gift,
da er hin kumt.

Luogent, daz er úh bald werde,
ald er stift daz mord, daz niemer me geheilet:
und hat iez ein sekli her us genomen
und hat es in den dorfbunnen getan,
dar umbe daz alle die, die her koment ze markte, muessin sterben,
alle die des brunnen trinkent.

Hier umbe bleib ich
und wolt nút mit im hin us gan,
wan es mir leid ist.

Und ze einem urkúnd, daz ich war sagen,
so sond ir wússen,
daz er hat einen grossen buochsak,
der ist vol dero giftseklin
und vil guldinr,
die er und der orden von den Juden hein enpfangen,
uf daz daz er dis mort volbringe.”

Do dis red erhorte daz wild gesind
und alle, die dar umb stuonden
und hin zuo waren gedrungen,
do tobten si und schrúwen mit luter stimme:

“hin bald úber den morder,
daz er úns nit endrúnne!”

Eine kripfte einen spiess,
der ander ein mordax,
und ieder man als er mohte,
und lúfen mit wilden tobenden siten,
und stiessen dú húser uf und klosen
und wa sú in wanden vinden,
und stachen mit blossen swerten dur dú bet und stro,
daz der jarmarkt alle zuo ward lofende.

Es kamen och dar froemd erber lúte,
die in wol erkanden,
und do si in hortem nemmen,
do traten sú her fúr und sprachen zuo in,
sú tetin úbel an ime,
er weri gar ein frumer man,
der ungeren kein soelich mord begiengi.

Do sú in nit funden,
do liessent sú dur von
und fuorten den gesellen gevangen fúr des dorfes vogt,
und der hiess in beslissen in ein gaden.

Dis zoch sich wol uf den tag.

Von disen noeten wúste der diener nit,
denn do es in zit duht, daz es vastender inbiss were,
und sich versah,
daz sin geselle bi dem fúre wol ertruchnet were,
do kom er gende und wolt enbissen.

men slaat geen acht op mij.

Maar mijn reisgezel, dat is een ervaren, wijze man,
hem heeft de orde een zakje toevertrouwd met gif,
wat hij hier en daar in de bronnen moet gooien,
doorheen het land tot aan de Elzas, waar zijn reis hem heenvoert;
en alles wil hij verontreinigen met dat gif,
waar hij ook maar komt.

Zie toe dat jullie hem snel oppakken,
of hij sticht moordend onheil, waarvoor geen redding zal zijn:
en nu heeft hij een zakje tevoorschijn genomen
en hij heeft het in de bron gegooid,
opdat allen, die hier naar de markt komen, zullen sterven,
allen die uit de bron zullen drinken.

Daarom bleef ik
en wilde niet met hem naar buiten gaan,
want het staat me tegen.

En als bewijs, dat ik waarheid zeg,
moeten jullie weten,
dat hij een grote boekenzak heeft,
en die zit vol met dergelijke gifzakjes
en met goudstukken,
die hij en de orde van de joden hebben ontvangen,
opdat hij deze misdaad zou begaan.’

Toen deze onbehouwen lieden dit hoorden
en allen die eromheen stonden
en zich naar voren hadden gedrongen,
toen begonnen ze te razen en ze schreeuwden met luide stem:

‘Snel, achter die moordenaar aan,
dat hij ons niet ontsnapt!’

Eentje greep een speer,
een ander een hakbijl,
en ieder wat hij maar grijpen kon,
en in dolle woede gingen ze,
en ze drongen huizen binnen en kluizen,
en waar ze maar dachten hem te kunnen vinden,
en ze staken met hun blote zwaarden door bedden en stro,
zodat de hele jaarmarkt kwam kijken wat er gaande was.

Tussen die vreemdelingen bevonden zich ook eerbare mensen,
die hem goed kenden,
en toen ze zijn naam hoorden uitspreken,
kwamen ze naar voren en zeiden tegen hen,
dat ze hem onrecht deden,
want hij was een zeer vrome man,
die tot een dergelijke misdaad niet in staat zou zijn.

Toen ze hem niet konden vinden,
lieten ze af,
en voerden zijn reisgezel voor de dorpsvoogd,
en deze liet hem insluiten in het gevang.

Zo liep die dag ten einde.

Van al deze ongelukkige gebeurtenissen had de dienaar geen weet,
want toen hij vond dat het tijd was voor een vastenontbijt,
denkend,
dat zijn begeleider inmiddels wel droog geworden was bij het vuur,
ging hij er heen om te ontbijten.

Vita, 25

Do er in die herberg kom,
do huoben sú uf
und seiten ime dú leiden mere,
wie es ergangen waz.

Do lúf er balde mit erschrokem herzen hin in daz hus,
da der gesell und der vogt inne waz,
und bat fúr sinen gesellen, daz man in liessi.

Do sprach der vogt,
daz moehti nit sin,
er woelti in in ein turn legen umb sin missetat.

Daz waz im swere und unlidig,
und lúf eins hin daz ander her wider umb hilf.

Do vant er nieman der im dez vor weri.

Do er daz lange mit grosser schame und bitterkeit getreib,
ze jungst do schuof er mit sinem grossen schaden,
daz man in liess.

Er wande do, daz sin liden ein ende het,
do vil es erst ane;
wan do er sich mit lidene und mit schaden
von den gwaltigen hat erbrochen,
do ward es im erst gende an sin leben.

Do er von dem vogt gie,
wol uf die vesperzit,
do waz es under daz gemein volg und buoben erschullen,
er weri ein giftrager;
und die schrúwen uf in als uf einen morder,
daz er mit nútú getorste fúr daz dorf komen.

Sú zoegtan uf in und sprachen:

“luog menlich, daz ist der giftrager!

Er endrúnnet úns tala,
er muoss ertoedet werden!

In hilfet enkein pfenning gen úns
als gen dem vogte.”

So er denn wolt endrúnnen
und abwert in daz dorf entwichen,
die schrúwen noh vaster uf in.

Ire ein teil sprachen:

“wir súllen in ertrenken in dem Rine,”
— wan der ran bi dem dorf ab, —

die andren ruoftan:

“neina,
der unrein morder verunreint daz wasser alles,
wir súllen in verbrennen!”

Ein ungehúre gebur mit einem ruossigen schoppen
erwuste einen spiess
und trang dur sú alle hin fúr
und ruoft also:

“hoerent mich, ir herren alle sament!

Toen hij de herberg binnenging,
kwam men naar hem toe,
en vernam hij van de hele treurige geschiedenis,
en hoe het allemaal gelopen was.

Hevig geschrokken liep hij meteen naar het huis,
waarin de reisgezel en de voogd zich bevonden,
en hij verzocht zijn reisgezel vrij te laten.

Toen zei de voogd,
dat dit niet mogelijk was,
en dat hij hem in de toren zou opsluiten vanwege zijn misdaad.

Dat viel hem zwaar en het was voor hem ondraaglijk,
en hij liep van hot naar haar om hulp.

Maar hij vond niemand die hem hielp.

Nadat hij dat lang zo gedaan had, met grote schaamte en bitterheid,
kon hij uiteindelijk, tegen een hoge vergoeding, bewerkstelligen,
dat men hem vrij liet.

Hij dacht toen, dat zijn lijden voorbij zou zijn,
maar het begon pas;
want toen hij zich met veel moeite en onder hoge kosten
van de gezagsdragers had losgemaakt,
toen pas kwam hij in levensgevaar.

Toen hij het huis van de voogd verliet,
tegen het uur van de vespers,
deed onder gewone mensen en kwajongens het gerucht de ronde,
dat hij een gifdrager was;
en ze scholden hem uit als was hij een moordenaar,
zodat hij het niet aandurfde het dorp te verlaten.

Ze wezen hem na en zeiden:

‘Kijk mensen, dat is de gifdrager!

Hij is ons dagenlang ontglipt;
hij moet gedood worden!

Wij laten hem niet gaan, geen penning die hem helpen kan,
zoals bij de voogd.’

Toen hij hen wilde ontlopen
door het dorp in te vluchten,
schreeuwden ze hem nog harder na.

Enkelen van hen zeiden:

‘Kom, we laten hem in de Rijn verdrinken,’
— want die liep langs het dorp —

anderen riepen:

‘Nee, nee,
die vuile moordenaar verontreinigt al ons water,
we moeten hem verbranden!’

Een onguere boer met een roetzwart jak
greep een speer
en drong zich helemaal naar voren
en riep toen:

‘Luister naar me, mijne heren, jullie allemaal!

Wir kunnen disem boesen kezzer nit lasterlichers todes an getuon,
denn daz ich disen langen spiess enmiten dur in rihe,
als man tuot einer giftigen kroten, die man spisset.

Also land mich disen giftrager also nekent an disen spiess rihen
und rúglingen uf haben
und in disen starken zun vast stossen
und versichern, daz er nit valle;
lassen den unreinen toten coerpel windtuerr werden,
daz ellú dú welt, dú vúr in uf ald ab gat,
des morders hab ein ansehen
und ime na sinem lasterlichen tode fluoche,
daz er an diser welt und an enr welt dest feiger sie,
wan daz hat der grundboeswicht wol verschuldet."

Daz horte der ellend diener
mit mengem bitern schrecken und mit erholten súfzen,
daz im von angst die grossen trehen úber daz antlút ab runnen.

Ellú dú menschen, dú umb den ring stuonden und in sahen,
wurden biterlich weinende,
und etlichú dú klopfeten von erbermd an ir herz
und schluogen ir hend ob dem hopt zesamen.

Aber nieman getorst
vor dem fraidigen volg nút sprechen,
won si vortan, daz man sú och an griffe.

Do es begond nahten und er gie hin und her
und bat mit weinenden ogen,
ob sich ieman dur got úber in woelt erbarmen
und herbergen,
do vertreib man in herteklich:
etlich guotherzig frowen hetin in gern behuset,
do engedorstan si.

Do der ellend lider also in des todes noeten was,
und ime ellú menschlichú hilfe enpfiel
und man núwan wartet,
wenn sú in an grifen und in totin,
do viel er nider bi einem zune von jamer und von vorten des todes,
und huob uf sinú ellenden verswullen ogen
zuo dem himelschen vater
und sprach also:

"owe, vater aller erbermd,
wenn wilt du mir húte ze staten komen in minen grossen noeten?"

Owe, miltes herz,
wie hast du diner miltekeit gen mir vergessen!

Owe vater, owe getrúwe milte vater,
hilf mir armen in disen grossen noeten!

Ich enkan doch in minem vorhin toten herzen nit ze rat werden,
ob mir lidiger si ze ertrinken ald ze verbrennen
ald an einem spiess ze ersterben,
dero toeden ich iez muoss einen nemen.

Ich bevil dir hút minen ellenden geist,
und la dich erbarmen minen kleglichen tod,
wan sú sind nahe bi mir, die mich wen toeden!"

Disú jemerlichú klag dú kom fúr einen priester,
und der lúf dar mit gewalt und zukte in uf uss ire henden,

We kunnen deze kwade ketter niet op smadelijkere wijze doden,
dan wanneer ik hem aan deze lange speer rijg,
zoals men het doet met een giftige pad, die men spiest.

Laat me daarom deze gifdrager helemaal naakt aan deze spies rijgen,
en ruggelings in de hoogte steken,
en hem stevig vastmaken aan deze sterke poort
en zo vastbinden dat hij niet zal vallen;
en laat de wind dit onreine lijf dan uitdrogen,
zodat iedereen die hier in en uit loopt,
de moordenaar kan zien
en hem na zijn dood zo mag vervloeken,
dat hij in deze en gene wereld nog minderwaardiger zal zijn,
want dat heeft deze aardsboef wel verdiend.'

De ongelukkige dienaar hoorde het,
en hij schrok hiervan hevige en moest diep zuchten,
en grote tranen van angst liepen over zijn wangen.

Alle mensen die in een kring om hem heen stonden en hem zagen,
begonnen bitterlijk te huilen,
en enkelen sloegen zich vol erbarmen voor de borst
en sloegen zich met hun handen boven op het hoofd.

Maar tegenover dat overmoedige volk
durfde niemand iets te zeggen,
want ze vreesden dat men ook hen zou aanvallen.

Toen de avond viel en hij rusteloos heen en weer liep
en met tranende ogen smeekte
of zich in godsnaam iemand over hem wilde erbarmen
en hem wilde herbergen,
toen verdreef men hem op hardvochtige wijze;
enkele goedhartige vrouwen wilden hem graag onderdak geven,
maar ze durfden niet.

Toen de ongelukkige in doodsgevaar verkeerde,
beroofd van alle menselijke hulp,
en men slechts wachten kon,
wanneer ze hem zouden grijpen en doden,
stortte hij van ellende en doodsangst neer bij een schutting,
en hij hief zijn van ellende gezwollen ogen op
naar de hemelse Vader
en zei:

'Ach, Vader van alle barmhartigheid,
wanneer kom je me te hulp vandaag in mijn grote nood?

Ach, Hart van goedheid,
hoe toch ben je jouw mildheid tegenover mij vergeten!

Ach Vader, ach trouwe, milde Vader,
help me, ik arme, in deze grote nood!

Ik kan in mijn reeds dode hart niet besluiten,
of het draaglijker voor mij is te verdrinken, te verbranden
of te sterven aan een spies;
een van hen zal het voor mij toch moeten worden.

Aan jou beveel ik vandaag mijn gekwelde geest,
heb medelijden met mijn beklagenswaardige dood,
want ze zijn mij nabij, zij die me willen doden!'

Een priester hoorde deze jammerklachten,
en hij liep er heen en trok hem met geweld uit hun handen,

Vita, 25

und fuort in hein in sin hus
und behielt in die naht,
daz im nit geschah,
und half im mornent fruo enweg usser sinen noeten.

en hij nam hem mee naar zijn huis,
waar hij hem die nacht bij zich hield,
opdat hem niets zo overkomen,
en de volgende morgen in alle vroegte hielp hij hem ontsnappen.

XXVI. Kapitel.

Von dem morder.

Er kom einest von Niderland und gie den Rin uf.

Do hat er einen jungen gesellen,
der moht wol gan;
und geschah eins tages,
daz er dem gesellen nit wol mohte gevolgen,
wan er waz do vil mued und krank worden.

Der gesell vergie sich vor an hin vor im wol uf ein halb mile.

Er luogte hinder sich,
ob er ieman sehe, mit dem er gienge dur den wald,
an den er vil nach komen waz,
und was spate an dem tage.

Der wald waz gross und sorklich,
wan vil menschen dar inne ermordet wurden.

Er stuond stille vor dem wald
und beitet iemans.

Do kamen doert her an zwei und dú giengen gar roeschlich;
dero was eins ein jungú subrú frowe,
daz ander waz ein vil grúlicher langer man
mit einem spiesse und einem langen messer,
und hate einen swarzen schopen ane.

Er erschrak ab dez vortlichen mannes ungestalt
und luogete umb sich,
ob er ieman sehe her na gan.

Do sah er nieman.

Er gedahte:

“owe, her got, waz lútes ist dis!

Wie sol ich tala dur disen langen wald komen,
ald wie sol es mir hüt ergan?”

Und machet ein krúz úber sin herz und waget es.

Do sú in den wald kamen vast hin in,
do trat dú frow hin fúr zuo ime
und fraget in, wer er weri ald wie er hiessi.

Er seits.

Si sprach:

“lieber herr,
ich erkenn úch wol von dez namen wegen.

Ich bit úch, daz ir mir biht hoerent.”

Si huob an und bihtet
und sprach also:

“owe, tugenthafter herr,
do klag ich ú,
daz mir als gar úbel ist geschehen.

Hoofdstuk 26

Over de moordenaar.

Hij kwam eens uit de Nederlanden en ging Rijnopwaarts.

Hij had een jonge reisgezel bij zich,
die goed kon doorlopen;
en op een dag gebeurde het
dat hij deze reisgezel niet goed volgen kon,
want hij was erg moe en verzwakt.

De reisgezel liep wel een halve mijl voor hem uit.

Hij keek achterom,
of hij iemand zag, die met hem door het woud kon gaan,
want hij was er vlakbij,
en het was al laat op de dag.

Groot was het woud en dreigend,
want veel mensen waren er vermoord.

Aan de rand van het woud bleef hij staan,
wachtend of er iemand kwam.

Er kwamen twee mensen aan, ze liepen nogal snel;
een van hen was een knappe, jonge vrouw,
de ander een ongure, lange man,
die een speer met zich droeg en een lang mes,
en hij had een zwart jak aan.

Hij schrok van het angstwekkende uiterlijk van die man
en keek om zich heen,
of hij nog iemand zag aankomen.

Maar hij zag niemand.

Hij dacht:

Ach God, welke mensen dit zijn!

Hoe moet ik mijn weg door het lange woud vinden,
hoe zal het mij vandaag vergaan?

Hij maakte een kruisteken boven zijn hart en waagde het erop.

Toen ze een heel eind in het woud waren,
kwam de vrouw naar hem toe
en vroeg hem wie hij was en hoe hij heette.

Hij vertelde het haar.

Ze zei:

‘Goede heer,
ik herken u door uw naam.

Ik wil u vragen mij de biecht af te nemen.’

Ze begon met haar biecht
en zei:

‘Ach, deugdenrijke heer,
tegenover u wil ik klagen,
want veel kwaad is me overkomen.

Vita, 26

Sehet ir den man, der úns na get?

Der ist ein rehter morder,
und mordet die lút hie in disem walde und anderswa,
und nimt in denn ir gelt und gewand,
und schonet niemans uf ertrich.

Der hat mich betrogen
und usgefueret von minen erberen frúnden,
und muoss sin wip sin."

Er erschrak ab diser rede,
daz ime na geswunden waz,
und luogte umb sich vil jemerlich,
ob er ieman sehi ald horti,
ald ob er in keinen weg moehti endrinnen.

Do ensah noh enhort er nieman in dem vinstern walde,
denn den morder im na gende.

Do gedaht er:

"fluhst du nu also muede,
so hat er dich bald erlofen und toedet dich;
schrígst du denn, daz hoeret nieman in diser wuesti,
und bist aber tod."

Und sah uf vil ellendeklich und sprach:

"ach got, wie sol es mir hút ergan?

Owe tod, owe tod,
wie bist du mir so nahe!"

Do dú frow gebihtet,
do gie si hinder sich zuo dem morder
und bat in heinlich und sprach:

"eya, lieber geselle,
ga hin und biht och!

Sú sind da heime in guotem globen gen ime:
wer im gebihtet,
wie súndig er ist,
daz den got niemer well gelassen.

Dar umb tuo es,
ob dir got joh von sinen wegen
an dinem jungsten súfzen ze helf kom."

Do sú also runeten mit enander,
do erschrak er voll und gedahte:

"du bist verraten!"

Der morder sweig und gie hin fúr.

Do der arm man sah,
daz der morder mit dem spiess gen im trat,
do erzitrot und erschrak ellú sin natur abe
und gedaht:

"eya, nu bist verlorn!"

wan er erwúst nit waz sú hatent geredet.

Ziet u die man, die ons volgt?

Een echte moordenaar is het,
hij vermoordt mensen in dit woud en ook elders,
en dan neemt hij hun geld en kleding,
en niemand op de hele wereld spaart hij.

Hij heeft me bedrogen
en me weggehaald bij mijn eerbare vrienden,
en ik moet zijn vrouw nu zijn.'

Hij schrok van haar woorden,
zodat hij bijna flauwviel,
en bezorgd keek hij om zich heen,
of hij soms iemand kon zien of kon horen,
en of er een weg was waarlangs hij ontsnappen kon.

Maar niemand hoorde of zag hij in dat donkere woud,
slechts de moordenaar die hem volgde.

Toen bedacht hij:

Zou je nu, moe als je bent, vluchten,
dan heeft hij je snel ingehaald en hij zal je doden;
zou je schreeuwen, niemand in deze wildernis die je hoort,
en ook dan ben je dood.

Ongelukkig sloeg hij zijn ogen op en zei:

'Ach God, hoe zal het mij vandaag vergaan?

Ach dood, ach dood,
hoe nabij je me bent!'

Toen de vrouw gebiecht had,
toen ging ze naar de moordenaar terug;
ze sprak hem vertrouwelijk toe, zeggend:

'Ach, lieve man,
ga naar hem toe en biecht ook jij!

Bij ons thuis hebben ze veel vertrouwen in hem:
wie bij hem te biecht is gegaan,
die zal, hoe zwaar hij ook gezondigd heeft,
door God nooit meer verlaten worden.

Daarom, doe het,
wellicht dat God jou vanwege hem
bij je laatste zucht te hulp zal komen.'

Toen hij hen zo zag fluisteren met elkaar,
toen schrok hij hevig en dacht:

Je bent verraden!

De moordenaar zweeg en kwam naar hem toe.

Toen de arme man zag,
dat de moordenaar hem met de speer naderde,
schrok hij daarvan zo hevig zodat zijn hele lijf trilde,
en hij dacht:

Ai, nu ben je verloren!

Hij wist namelijk niet wat ze met elkaar besproken hadden.

Vita, 26

Nu waz es da also geschafen,
daz der Rin nebend an dem wald ab ran,
und gie der smale weg uf dem porte
und schikte es der morder also,
daz der bruoder muoste gan wassershalb
und er gie waldeshalb.

Do er also gie mit zitrendem herzen,
do hub der morder an ze bihten
und verjah im alle die totschlege und dú mord,
dú er ie begangen hate.

Sunderlich seit er ime ein grúliches mord,
dar ab sin herz erstarb,
und sprach also:

“ich kom einest her in disen wald dur mordens willen,
als ich och nu han getan.

Do kom mir zuo ein erbere priester,
dem bichtet ich.

Der gieng nebent mir hie, als ir iez tuond,
und do dú biht us kom,”
sprach er, “do zoh ich diss messer us, daz ich bi mir trag,
und stach es dur in
und stiess in von mir úber daz port ab in den Rin.”

Ab diser rede und geberden des morders
erbleichet und ertodet er als gar,
daz im der kalte totsweis úber daz antlút
und dur den buosen ab ran,
und erzagte und erstumbet,
daz im alle sin sinne entgiengen,
und blikte ie neben sich,
wenn er daz selb messer in in stechi
und in och hin ab stiessi.

Da er von angsten iez da nider wolt sin gevallen
und nút me mohte,
do luoget er vil jemerlich hinder sich
als ein mensch, der gern dem tod weri endrunen.

Und sin jemerlich antlút daz ersah daz froewli,
und loft hin zuo
und kriipt in also nidersizenden under ir arme
und huob in vast und sprach:

“guote herr, fúrtent úch nit,
er toetdet úch nit!”

Der morder sprach:

“mir ist vil guotes von úch geseit:
des sond ir húte geniessen,
daz ich ú wil lassen leben.

Bitent got,
daz er mir armen morder an miner jungsten hinvar
dur úch ze staten kome.”

Under dez waren sú uss dem wald komen.

Sin geselle sass doert vor dem walde under einem bome
und beitet sin.

Nu was het op die plek zo,
dat de Rijn langs de rand van het woud stroomde;
langs de oever liep een smalle weg,
en de moordenaar zorgde,
dat de broeder aan de waterkant hiervan liep,
hij aan de woudkant.

Toen hij daar nu liep met sidderend hart,
toen begon de moordenaar zijn biecht
en bekende hem elke moord en elke doodslag,
door hem ooit begaan.

Eén gruwelijke moord in het bijzonder bekende hij hem,
waarbij zijn hart stokte;
hij vertelde het volgende:

‘Ik kwam eens naar dit woud om er te moorden,
net zoals ik het nu heb gedaan.

Er kwam toen een eerbare priester bij me,
waarbij ik te biecht ging.

Hij liep naast me, net zoals u dit nu doet,
en toen de biecht klaar was,’
zei hij, ‘toen trok ik dit mes, dat ik bij me draag,
en stak het door hem heen,
en ik duwde hem weg van mij, over de oeverrand de Rijn in.’

Bij deze woorden en gebaren van de moordenaar
verbleekte en verstijfde hij helemaal,
waarbij het koude doodszweet hem van het gezicht liep
en over zijn borst naar beneden druppelde;
hij vertwijfelde en verstomde,
en de zinnen vergingen hem,
en steeds weer keek hij naar opzij,
of hij dat mes niet in hem zou gaan steken
om ook hem dan van zich af te duwen.

Daar hij van angst bijna flauw was gevallen
en niet meer verder kon,
keek hij diep ongelukkig achter zich,
als een mens die graag ontsnappen zou aan de dood.

En zijn gekwelde aangezicht werd door de vrouw gezien,
ze liep erheen,
en toen hij neerzeeg, greep ze hem met haar armen vast,
en ze hief hem krachtig overeind, zeggend:

‘Goede heer, heb geen vrees,
hij zal u niet doden!’

De moordenaar zei:

‘Ik heb veel goeds over u gehoord;
vandaag zult u daar de voordelen van proeven,
want ik wil u laten leven.

Bid God,
dat hij mij, arme moordenaar, op mijn laatste reis
om uwentwille te hulp wil komen.’

Inmiddels hadden ze het woud verlaten.

Zijn reisgezel zat daar aan de rand van het woud onder een boom
op hem te wachten.

Vita, 26

Der morder und sin gespüle giengen fúr.

Er kroch zuo sinem gesellen und viel da nider uf die erde,
und zitret sin herz und alle sin lip,
als so eins der rite schútet,
und lag also stille neiswi lang.

Do er widerkom,
do stund er uf und volgíe den weg,
und bat got mit ernste und mit einem inneklichen súfzen
úber den morder,
daz in got liessi geniessen sins guoten globen,
den er zuo im gewan,
und daz er in an sinem jungsten súfzen
nit liessi verdamnet werden.

Dez ward im ein soelicher gegenwurf von got,
dar an er enkeinen zwivel wolte han,
daz er soelte der behaltnen eine wesen
und von got niemer gescheiden hier umbe.

De moordenaar en zijn vriendin liepen langs hen.

Hij kroop naar zijn reisgezel en viel ter aarde neer,
en zijn hart en heel zijn lijf trilde,
als bij iemand die rilt van de koorts,
en stilletjes lag hij daar voor ik weet niet hoelang.

Toen hij weer bijkwam,
stond hij op en hij vervolgde zijn weg;
en vol ernst en met een diep zuchten bad hij tot God
voor de moordenaar,
opdat God hem mocht belonen voor het goede vertrouwen
dat hij hem geschonken had,
en dat hij hem daarom bij zijn laatste ademtocht
niet verloren zou laten gaan.

Toen ontving hij van God als antwoord,
dat hij niet hoefde te twijfelen,
want dáárom zou hij een van hen zijn die behouden blijven
en nooit nog van God gescheiden worden.

XXVII. Kapitel.

Von wassernot.

Er waz ainst gen Strasburg gevorn nah siner gewonheit.

Do er wider hain wolte,
do viel er in einen ungehürnen giessen des Rines
und daz núw buechli mit im,
dem der boes vient vil geveer waz.

Do er in des todes not vast abwert ran unbehulfenlich,
do fuogte der getrúw got,
daz uf die selben stunde von geschicht
ein junge núwe ritter von Prúscen dar kam;
der wagte sich hin in zuo im
in daz trueb stúrmig wasser,
und half im us von dem jemerlichen tode und och sinem gesellen.

Eins males fuor er us in einer gehorsami,
do es kalt waz.

Und do er also spislos allen den tag unzint spate
in dem kalten winde und frostigen weter
hate gevorn uf einem wagen,
do kamen sú neiswa zuo einern trueben wasser,
daz waz tief und schnel,
als es von dem regenweter waz worden.

Der knecht, der in fuorte, úbersah sich neiswi,
daz er ze nahe uf daz port kom,
und warf umbe.

Der bruoder schoss ab dem wagen und viel in daz wasser,
daz er dar inne an dem ruggen gelag.

Der wagen viel hin na und viel eben uf in,
daz er sich in dem wasser noh hin noh her mohte gekeren
noh kein hilf von im selber han,
und ran also man und wagen neiswi verr abwert
gen einr múli sines undankes.

Des lúf der knecht dar und ander lúte,
und sprungen hin in in den wag
und kripftan in
und hetin ime gern her us gehulfen;
do lag der swer wagen uf im
und trukt in hin under.

Do sú mit grossen erbeiten den wagen ab ime brahten,
do zugen si in her us also triefenden an daz land.

Und do er her us kom,
do gefror daz gewand bald an ime von grosser keltin.

Er ward zitrende von frost,
daz im die zene in einander klaperten,
und gestuond also jamrige still ein wili
und sah uf ze gote und sprach also:

“wafen got,
wie sol ich tuon ald waz sol ich an vahen?”

Ez ist spate gen der naht,
so ist einkein stat noh dorf hie umbe,
da ich mich erwarmen mug ald mich mug generen.

Hoofdstuk 27

In verdrinkingsnood.

Hij was eens naar Straatsburg gereisd, zoals hij wel vaker deed.

Toen hij terug naar huis wilde gaan,
viel hij in een verraderlijke zijrivier van de Rijn
en met hem het nieuwe boekje,
dat zoveel weerstand opriep bij de boze vijand.

Toen hij hulpeloos en in doodsnoed stroomafwaarts dreef,
schikte God het in zijn goedheid,
dat daar op dat zelfde uur bij toeval
een jong lid van de Teutoonse ridderorde langskwam;
hij waagde het naar hem toe te springen
in de troebele, wilde stroom,
en redde hem en zijn reisgezel van een jammerlijke dood.

Eens ondernam hij een reis uit gehoorzaamheid,
het was zeer koud toen.

En toen hij zonder eten de hele dag tot de avond
in de koude wind en het vriesweer
op een wagen was gegaan,
kwamen ze ergens bij een donker water,
het was diep en snelstromend,
vanwege de hevige regenval.

De knecht, die reed, lette niet goed op,
waardoor hij de oeverrand te zeer naderde,
en hij kiepte om.

De broeder viel van de wagen af het water in,
en kwam daar op zijn rug te liggen.

De wagen volgde en viel boven op hem,
waardoor hij zich op geen enkele wijze nog omkeren kon
en niet in staat was zichzelf te helpen;
en zo dreven de man en de wagen verder stroomafwaarts
een molen tegemoet, zonder dat hij iets doen kon.

De knecht liep er heen samen met anderen,
en ze sprongen naar hem toe het water in
en grepen hem vast,
en graag hadden ze hem willen helpen uit het water te komen,
de zware wagen echter lag boven op hem
en drukte hem naar beneden.

Toen ze met veel moeite de wagen van hem af konden krijgen,
trokken ze hem drijfmat aan land.

En toen hij het water uitkwam,
toen vroom zijn kledij door de grote kou snel aan hem vast.

Hij rilde zo van de kou,
dat zijn tanden begonnen te klapperen,
en in zijn ellende stond hij daar een tijdje stil,
en hij sloeg zijn ogen op naar God en zei:

‘Kom me te hulp, God,
wat moet ik doen, wat moet ik beginnen?’

Het is al bijna nacht,
stad noch dorp in de buurt
waar ik me kan opwarmen en wat kan eten.

Vita, 27

Muoss ich nu hie also sterben?

Daz ist ein kleglicher tod!"

Er kerte sich hin und her,
do sah er doert verr an einem berg ein vil kleines wilerli,
und da kroch er hin also nasse und frostige,
und do waz och dú naht hie.

Er gie umb und umb
und bat herberg dur got.

Des ward er von den húsern vertriben,
daz sich nieman wolte úber sú erbarmen.

Do <begond im der frost und erbeit umb daz herz gan,
daz er sins lebens> begond fürten.

Er sprach mit einem luten ruof zuo got:

"herr, herr, du moehtist mich as mer han lan ertrunken,
so weri ich dur von komen, lieber denn
daz ich nu von frost hie an diser strass muoss sterben."

Die klegliche rede erhorte ein gebur,
der in vor hate vertriben,
und erbarmet sich úber in
und nam in under sin arme
und fuorte in hin wider in in sin hus,
und also vertreib er och die naht mit erbetselikeit.

Moet ik hier dan nu zo sterven?

Wat een beklagenswaardige dood!"

Hij keek om zich heen,
toen zag hij in de verte op een berg een heel klein gehucht,
en daar sleepte hij zich heen, nat en verkleumd,
en toen hij daar aankwam was het nacht.

Hij liep er van de een naar de ander,
om godswil vragend naar onderdak.

Maar hij werd weggejaagd van de huizen,
want niemand wilde zich over hem ontfermen.

Toen begon hem de kou en de vermoeienis zo op te breken,
dat hij voor zijn leven begon te vrezten.

En hij riep tot God met luide stem:

'Heer, Heer, had je me maar laten verdrinken,
dan was ik er beter vanaf gekomen,
dan wanneer ik door de vrieskou in deze straat nu moet sterven.'

Deze weeklacht werd door een boer gehoord,
die hem eerder weggejaagd had;
deze ontfermde zich over hem
en terwijl hij hem ondersteunde,
bracht hij hem weer naar zijn huis,
waar hij vervolgens de nacht in ellende doorbracht.

XXVIII. Kapitel.

Von einem ruewlin, daz im got einest liess werden.

Got der hat in des gewennet:
wenn im ein liden ab gie,
so waz geswind ein anders da bereit.

Hie mite spilt got mit ime ane underlass,
denne einest do liess er in muessig gan;
es werete aber nit lange.

Er kom in dem selben muessigen zite
zuo einem frowenkloster gende,
und sinú geischlichú kind frageten in,
wie ez umb in stuende.

Do sprach er:

“ich fürte, daz es iez úbel umb mich stande,
und ist da von:
ich bin iez wol vier wochen gewesen,
daz ich weder an lip noh an eren von nieman bin angerennet
wider min alten gewonheit,
und fürte leider, daz min got hab vergessen.”

Do er also ein vil kleines wili bi in gesass an dem venster,
do kom ein bruoder des ordens
und ruofte im hin us und sprach also:

“ich waz nu kúrzlich uf einer burg,
und der herr fraget ú na, wa ir werint, vil herteklich.

Er huob och uf sin hant
und swuor dez vor menlich,
wa er úch funde,
da woelt er ein swert dur úch stechen.

Daz selb hein getan ire etlich freidig harscher,
sin nehsten frúnde,
die úch ze etlichen kloestern hier umbe hein gesuochet,
daz sú iren boesen willen an úch volbringen.

Dar umb sind gewarnet und huetent úch,
als lieb úch úwer leben sie!”

Ab diser red erschrak er und sprach zuo dem bruoder:

“ich wústi gern, wa mit ich den tod verschuldet heti.”

Do sprach er:

“dem herren ist geseit,
ir habent im sin tohter als och vil ander menschen
verkeret in ein sunder leben,
daz heisset der geist,
und die in der selben wise sind,
die heissent die geister und die geisterin,
und ist ime fúr geleit,
daz daz sie daz verkertest volg, dar uf ertrich lebt.

Und noh me:
ein ander freidiger man, der waz da
und der sprach von úch also:

“er hat mir einen rob genomen an einer lieben frowen:

Hoofdstuk 28

Over een rustpoos, die God hem eens gunde.

God had hem laten wennen aan het volgende:
wanneer het ene lijden verdween,
dan wachtte hem snel daarna ander lijden.

Dat was de manier waarop God met hem omging, onophoudelijk,
slechts eenmaal liet hij hem een poos met rust,
maar niet voor lang.

Net in die rustpoos was het
dat hij een vrouwenklooster bezocht;
en zijn geestelijke kinderen vroegen hem,
hoe het met hem ging.

Hij zei:

‘Ik vrees dat het niet goed met me gaat,
en dat komt, omdat
het nu al wel vier weken geleden is,
dat iemand mijn lichaam of eer beschadigde,
zoals ik het inmiddels gewoon ben,
en ik moet helaas vrezen, dat God me vergeten is.’

Toen hij zo een tijdje bij hen gezeten had aan het spreekvenster,
toen kwam er een broeder van zijn orde,
en riep hem naar buiten en zei:

‘Onlangs was ik op een burcht,
en de heer vroeg naar u, waar u was, op barse toon.

En hij hief zijn hand
en zwoer ten overstaan van allen die daar waren,
dat, zou hij u vinden, waar ook,
hij een zwaard door u heen zou steken.

En net zo deden het enkele overmoedige krijgsknechten,
zij die hem het meest nabij staan,
en die u al in meerdere kloosters in de omgeving gezocht hebben,
om hun boze voornemens tegenover u te kunnen volvoeren.

Wees daarom gewaarschuwd en hoed u,
als uw leven u lief is!’

Hij schrok van deze woorden en zei tegen de broeder:

‘Ik zou graag weten, wat ik misdaan heb om de dood te verdienen.’

Toen zei hij:

‘Er is de burchtheer verteld,
u zou zijn dochter en ook nog veel andere mensen
aangezet hebben een afgezonderd leven te leiden,
dat ook wel ‘van de geest’ genoemd wordt,
en dat zij die dit leven leiden,
‘broeders en zusters van de geest’ genoemd worden,
en hem is uitgelegd,
dat dit het afgedwaaldste volk is, levend op deze aarde.

En er is meer:
een andere boosaardige man die daar was,
die zei van u:

“Hij heeft me een vrouw, die ik graag mag, afgenomen:

Vita, 28

si zúhet nu die stuchen fúr
und wil mich nit me an sehen,
si wil núwan inwert sehen;
daz muoss er gearnen!”

Do er disú mere gehorte, do sprach er:

“gelopt sie got!”

und ilte bald hin wider an daz venster
und sprach zuo sinen toehtran:

“eya, minú kint, gehabend úch wol!

Got hat an mich gedaht
und hat min noh nit vergessen,”

und seite in dú herten mere,
wie man im umb wolgetan úbel woelti lonen.

ze heeft de sluier aangenomen
en mij wil ze sindsdien niet meer zien,
ze wil nog slechts inwaarts zien;
dat zal hij boeten!” ‘

Toen hij dit verhaal gehoord had, toen zei hij:

‘Geloofd zij God!’

En hij haastte zich terug naar het spreekvenster
en zei tegen zijn dochters:

‘Ach, mijn kinderen, het ga jullie goed!

God heeft aan me gedacht,
hij is me nog niet vergeten.’

En hij vertelde hun het vervelende bericht,
en hoe men zijn weldaad met boosheid wilde gaan vergelden.

XXIX. Kapitel.

**Von einer minneklichen rechnung,
die er einest mit got hate.**

In den selben lidenden ziten
und in den selben steten, da er do wonte,
so der diener underwilent in daz siechhus gie,
daz er sinem kranken libe eins gemechlis gestateti,
und so er ob tisch sass swigende nah siner gewonheit,
so ward er geuebet mit spotred und mit unverwunsenen Worten,
daz ime an der ersti vil we beschah;
und erbarmet sich selb als úbel,
daz im dik die heissen trehen dú wangen ab waletan,
und daz ime die trehen mit der spise und mit dem tranke
in den mund trungen.

Er sah also swigende uf zuo gote
und sprach mit inneklichem súfzen:

“ach got,
gnueget dich nit mit miner erbetselikeit,
die ich tag und naht lide,
mir muess och min spisi ob tisch
mit grosser widerwertikeit vermischet werden?”

Dis geschah im dik und vil.

Eins males, do er ab tisch gie,
do moht er sich nit me enthalten,
er gie an sin heimlich
und sprach zuo got also:

“eya, lieber got und ein herr aller der welt,
bis milt und tugenthaft gen mir armen menschen,
wan ich muoss hüt ain rechnung mit dir haben,
des mag ich nit enbernen.

Und wie daz sie,
daz du nieman nüt schuldig noch gebunden siest
von diner grossen herheit,
so gezimt doch wol diner unmessigen gueti,
daz du ein volles herz lassdest sich mit dir erkuelen von dinen gnaden,
daz nieman andern hat,
dem es klage ald der es troeste.

Herr, ich zúgen daz an dich,
wan du ellú ding weist,
daz mir daz hat gevolget von miner muoter libe,
daz ich en miltes herz han gehabt alle min tag.

Ich gesah nie keinen menschen in leid noch in betruebde,
ich heti ein herzklichs mitliden mit ime,
und enmoht nie gern hoeren
weder hinder den menschen noh vor in reden,
daz ieman besweren moehti.

Dez muessen mit mir alle min gesellen jehen,
daz es von mir selten ie gehoeret ward,
daz ich ie keins bruoders oder keins andern menschen ding
boesreti mit minen Worten,
weder gen den prelaten noh ane daz,
denn aller menschen ding bessren,
als verr ich mohte.

So ich daz nit moht getuon,

Hoofdstuk 29

**Over een minnelijke vereffening,
die er eens plaatsvond tussen hem en God.**

Het was in diezelfde tijd van zijn lijden
en op diezelfde plekken, waar hij toen leefde,
dat, wanneer hij soms naar de ziekenboeg ging,
om zijn zwakke lichaam wat te laten aansterken,
of wanneer hij, naar zijn gewoonte, zwijgend aan tafel zat,
dat hij beproefd werd door spottende en domme woorden,
wat hem in het begin veel pijn gaf;
en hij had veel medelijden met zichzelf,
waardoor hem vaak hete tranen van de wangen gleden,
en die tranen kwamen samen met de spijs en drank
in zijn mond terecht.

Hij sloeg zijn ogen dan zwijgend op tot God
en zei met een diepe zucht:

‘Ach God,
heb je niet genoeg aan mijn ellende,
die ik dag en nacht moet verduren,
moet ook nog mijn maaltijd aan tafel
met grote wederwaardigheid gemengd worden?’

Dit overkwam hem vaak en overvloedig.

Toen hij eens van tafel ging,
toen kon hij zich niet langer inhouden,
hij ging naar de plek waar hij zich altijd terugtrok
en daar zei hij tegen God:

‘Ach, lieve God, Heer van heel de wereld,
wees mild en genadig voor mij, arme mens,
want vandaag moet ik iets met je afhandelen,
ik kan het zo niet laten.

En hoewel het zo gesteld is,
dat je niemand iets schuldig bent noch ergens aan gebonden bent,
vanwege je hoge verhevenheid,
toch past het jouw onmetelijke goedheid
een gekweld hart zich te laten verkwikken aan jouw genade,
wanneer het niemand anders heeft,
tegen wie het klagen kan of bij wie het troost mag vinden.

Heer, ik belijd tegenover jou,
jij die toch alles weet,
dat ik vanaf mijn moeders schoot al,
een mild hart heb gehad, alle dagen van mijn leven.

Nooit werd door mij een mens gezien in nood of in droefenis,
zonder dat mijn hart vervuld was van medelijden,
en nooit was het me aangenaam,
achter zijn rug om, of in zijn aanwezigheid,
iets te horen wat hem bedrukken kon.

Al mijn medebroeders zullen moeten beamen,
dat ze van mij zelden iets gehoord hebben,
waarmee ik een broeder of enig ander mens
benadeeld heb door mijn woorden,
noch in het bijzijn van de prior noch waar ook,
slechts tot verbetering van ieder was het bedoeld,
voor zover ik daartoe in staat was.

Was ik daartoe niet in staat,

Vita, 29

so sweig ich
ald ich floh dur von, daz ich es nit horti.

Dú menschen,
dú gelezzet waren an ir eren,
den was ich von erbermde dest heimlicher,
uf daz daz sú dest baz wider ze ir eren kemin.

Dero armen getrúwe vater hiess ich,
aller gotesfrúnden sunder frúnd waz ich;
ellú dú menschen, dú trurig ald beswerd ie zuo mir kamen,
dú funden iemer etwas rates,
da sú froelich und wol getroestet von mir schieden,
wan mit den weinenden weinet ich,
mit den trurenden truret ich,
unz daz ich si muoterlich widerbrahte.

Mir getet nie kein mensch so gross herzleid,
so er mich núwan dur na guetlich an lachete,
so waz es alles da hin in gotes namen,
als ob es nie weri beschehen.

Herr, ich wil geswigen der menscheit,
dennoch me:
aller tierlin und voegelin und gotes creatúrlin mangel und truren,
so ich daz sah ald hort, so gie es mir an min herz,
und so ich in nit moht gehelfen,
so ersúfzet ich und bat den obresten milten herren,
daz er in hulfi.

Alles daz in ertrich lebt,
daz vand gnad und miltekeit an mir.

Ach und du, milter herr, gestatest etlichen,
von den der lieb Paulus sait
und sú namd sin valschen brueder,
ach herr, daz klag ich,
daz sú in so grosser grimmekeit sich gen mir bewisent,
als du, herr, wol weist und es offenbar gnuog ist.

Ach, milter herr,
daz sich an und ergezz mich sin mit dir selben!"

Do er ein guot wili sin herz also mit got erkuolte,
do kom er neiswi in ein stilles ruewli
und luht im in von got also:

"din kintlichú rehnung, die du hast gen mir getan,
kunt da von, daz du nit alle zit eben
war nimst dez geliten Cristus worten und wisen.

Du solt wússen,
daz got nit von dir gnuetiget eins guetigen herzen,
daz du hast, er wil noh me von dir,
er wil daz och:
wenn du von ieman wirst mit worten ald wisen berlich gehandelt,
daz du daz nit allein gedulteklich lidest,
du muost dir selb als gar under gan,
daz du nit gangest schlafen,
e daz du hin zuo dinen widersachen komest
und daz du, als verr es denn múglich ist,
ire wuetiges herz machest ruwig
mit dinen suessen, demuetigen worten und geberden;
wan mit soelicher senftmuetigen demuot
benimest du in swert und messer
und machest sú unmehtig in ir schalkheit.

dan zweeg ich,
of ik ging snel weg om het maar niet te hoeven horen.

Die mensen,
wier eer bezoedeld was,
hen was ik in erbarmen des te nabijer,
opdat ze snel hun eenzaamheid herwonnen.

'Trouwe vader van de armen' werd ik genoemd,
van alle godsvrienden was ik 'de bijzondere vriend';
al de mensen die mij, treurig en bedrukt als ze waren, bezochten,
ze vonden altijd wel iets van raad,
en opgewekt en getroost namen ze van mij afscheid,
want met de huilenden, huilde ik,
met de treurenden, treurde ik,
totdat ik als een moeder hen weer teruggebracht had.

Nooit gaf iemand mij zulke grote hartepijn,
dat, zou hij me wat later slechts vriendelijk toelachen,
het niet helemaal verdween,
alsof het niet gebeurd was.

Heer, over mensen wil ik nu zwijgen,
maar nog iets:
alle gebrek en nood van de beestjes en vogeltjes en schepselen Gods
wanneer ik het zag of hoorde, dan ging het mij aan het hart,
en kon ik hun geen hulp bieden,
dan verzuchtend, bad ik de verheven, milde Heer,
dat hij hen mocht helpen.

Al hetgeen op aarde leeft,
bij mij vond het genade en barmhartigheid.

Ach, en jij, milde Heer, jij staat het vele mensen toe
– van wie de lieve Paulus gezegd heeft,
dat het zijn valse broeders zijn –
ach Heer, zo is mijn klacht,
om hun woede zo fel op mij te koelen,
iets wat jij, Heer, wel weet, en iedereen duidelijk zien kan.

Ach, milde Heer,
zie het, en vergeld het me met jouzelf!"

Toen hij zo een korte tijd zijn hart gelucht had bij God,
kwam er een zekere rust over hem,
en hij werd door God als volgt ingelicht:

'Dat je deze kinderlijke rekening nu aan me voorlegt,
dat komt, doordat je niet altijd duidelijk
de woorden en het gedrag van de lijdende Christus voor ogen hebt.

Je moet weten,
dat God niet genoeg heeft aan een welwillend hart,
als je het hebt, wil hij nog meer van je,
hij wil tevens,
dat, wanneer iemand je met woorden of daden slecht behandelt,
dat je dat dan niet alleen lijdzaam aanvaardt,
je moet jezelf zo vernederen,
dat je niet gaat slapen,
vooraleer je degenen die jou dit aandeden bezoekt,
en dat je, zo goed je kunt,
hun woedende hart tot rust laat komen
door jouw liefdevolle, deemoedige woorden en gebaren;
want met zulke zachtmoedige deemoed
ontneem je hen zwaard en mes
en maak je hen krachteloos in hun boosheid.

Sih, dis ist der alte volkomen weg,
den der lieb Cristus lert sin junger,
do er sprach:

“Luogent, ich send ú als dú scheflú under die wolfe.”

Do der diener zuo im selb kom,
do duht in dise volkomen rat ze muelich,
und waz ime swer, dur na ze betrahten,
und noh vil swerer ze ervolgen.

Und doh gab er sich dar in
und begonnd es lernen.

Es geschah einest dur na,
do hate ein leybruoder, der waz ein suter,
vil úbermuetklich mit im geredet
und berlich missboten.

Do sweig er vil gedulteklich
und wolte es da mit gnuog han lassen gesin.

Do ward er von innen vermant,
er musti noh baz tuon.

Do ze abent wart
und der selb bruoder in dem siechhus ass,
do gie der diener fúr daz siechhus stan warten,
wenn der convers her us giengi.

Und neiswen, do er her us kom,
do viel der diener fúr in
und sprach mit demuetigem flehene:

“eya, lieber tugenthafter vater,
erent got an mir armen,
und hab ich ú betruebet,
so vergend mirs luterlich dur got!”

Der bruoder gestuond still
und sah uf mit wunder
und sprach mit einer húwlerer stimme:

“wafen! wes begand ir wunders?”

Ir getatent mir doch nie kein leid,
als wenig als den andren;
ich han úch berlich betruebet mit minen schalkhaften worten,
ir sond mirs vergeben,
daz bit ich.”

Und alsus ward sin herz gestillet und kom ze fride.

Ze ainem male do er ob tisch sass in dem gasthus,
do missebote im es ein bruoder mit schalklicher rede.

Do kert er sich gen ime vil guetlich und lachet in ane,
als ob er im etwas sunders kleinedes hetu geben.

Des wart der bruoder in sich selb geschlagen,
daz er gesweig
und sin antlút och guetlich her wider gen im kerte.

Dis seit der bruoder nah inbiss in der stat und sprach:

Zie, dit is de oude weg naar volmaaktheid,
die de lieve Christus zijn jongeren onderwees,
toen hij zei:

“Kijk, ik zend jullie als schapen onder wolven.”

Toen de dienaar zichzelf hernam,
dunkte hem deze volmaakte raad te moeilijk,
en het viel hem zwaar deze te betrachten,
veel zwaarder nog hem op te volgen.

Maar toen aanvaardde hij het
en begon hij met het te leren.

Enige tijd daarna gebeurde het eens,
dat een lekenbroeder, een schoenmaker,
op hoogmoedige toon met hem sprak
en hem openlijk beledigde.

Hij zweeg vol geduld
en wilde het verder zo laten.

Toen maande hem een innerlijke stem,
dat hij meer moest doen.

Toen het avond werd,
en die broeder in het ziekenvertrek aan het eten was,
ging de dienaar voor het ziekenvertrek staan wachten,
totdat de convers naar buiten kwam.

En toen hij dan naar buiten kwam,
viel de dienaar aan zijn voeten
en smeekte op deemoedige toon:

‘Ach, lieve, deugdenrijke vader,
wil God aan mij, arme, eren,
en zo ik u verdriet heb gedaan,
vergeef het me dan helemaal, omwille van God!’

De broeder stond stil
en verwonderd keek hij hem aan
en hij zei met snikkende stem:

‘Wee mij, wat doet u toch?’

Nooit hebt u me enig kwaad gedaan,
net zomin als aan anderen;
ik ben het die u gekwetst heeft met mijn boosaardige woorden,
u bent het die mij vergeven moet,
dat bid ik u.’

En zo kwam er rust en vrede in zijn hart.

Toen hij eens in het gastenverblijf aan tafel zat,
was het dat een broeder hem beledigde met boze woorden.

Toen keerde hij zich vriendelijk lachend naar hem toe,
alsof hij hem een kostbaar kleinood had gegeven.

Toen werd de broeder in zijn innerlijk geraakt,
zodat hij zweeg,
en zijn aangezicht ook vriendelijk naar hem toekeerde.

Na de maaltijd vertelde de broeder hierover in de stad, en zei:

Vita, 29

“ich bin hüt als berlich ob tisch geschendet, als ich ie ward:
do ich es dem diener ob tisch berlich missbot,
do neigte er sin antlút vil suesseklich gen mir,
daz ich schamrot ward;
und daz bild sol mir iemer guot sin!”

‘Vandaag aan tafel ben ik beschaamd, als nooit eerder:
toen ik aan tafel de dienaar openlijk beledigde,
toen wendde hij zijn gezicht zo vriendelijk naar me,
dat ik rood werd van schaamte;
dit beeld zal mij altijd tot nut zijn!’

XXX. Kapitel.

Wie er von lidenne eins males kam uf den tod.

Es geschah ze einer zit,
daz im in neiswi menger naht,
so er erst uss dem schlaffe uf schrak,
— do vie neiswaz in im ze an vahene den salmen
von unsers herren marter:

Deus, Deus meus, respice in me;
den salmen sprach der ellend Cristus,
do er an dem galgen des crúzes in sinen noeten
von dem himelschen vater und von menlich gelassen waz.

Ab disem emzigen insprechene,
so er erst erwachete,
erschrak er úbel und vort ime.

Er ruoft zuo im an daz krúz mit bitterlichen trehen
und sprach also:

“owe, min herr und min got,
sol und muoss ich aber ein núwes krúzgen mit dir erliden,
so ere dinen reinen unschuldigen tod an mir armen,
und bis mit mir und hilf mir alles min liden úberwinden!”

Do daz krúz kam,
als im vor waz gesin,
do begonden im ungehúru liden,
von den hie nit ze sagen ist,
vil vast wahsen und von tag ze tag meren
und wurden ze jungst als gross,
daz sú ersuochten den kranken man doch als gnote,
daz sú in brahten uf den jungsten puncten sins lebens.

Wan do er eins abendes ussrent des conventes
was nider an sin bet gegangen ruowen,
do hindergie in ein kraftlosi,
daz in duhte,
daz im von amaht woelti gebresten
und daz er iez moestu aller ding vergan.

Er gelag also stille,
daz sich kein ader an sinem lip ruorte.

Do dis innen ward ein getrúwer guotherziger mensche,
der sin do pflag,
den er zuo got hate gezogen und in vil sur erarnet hate,
do lúf er dar mit leid und bitterkeit
und greif im uf sin herz,
daz er marki, ob kein leben noh da were.

Do waz es gelegen,
daz es sich als wenig ruorte als in einem toten menschen.

Des sank er nider von grossem leide
und huob an mit nidergiessenden trehen und jemerlicher klag
und sprach also:

“owe, got,
des edlen herzen, daz dich, minneklicher got,
so minneklich mengen tag hat in ime getragen,
daz dich so lustlich mengem wiselosem menschen
trostlich hat usgesprochen
mit worten und scrift in allen landen,

Hoofdstuk 30

Hoe de dood hem eens nabij kwam door zijn lijden.

Er was een tijd,
dat menige nacht,
nadat hij wakker schrok uit zijn slaap,
er iets in hem de psalm begon te zeggen
over het lijden van de Heer:

Deus, Deus meus, respice in me;
deze psalm sprak de hulpeloze Christus,
toen hij in zijn nood, aan het kruis hangend,
door de hemelse Vader en door vele anderen verlaten was.

Van dit inwendige spreken, dat maar aanhield,
nadat hij wakker werd,
schrok hij hevig en het beangstigde hem.

Hij riep tot hem aan het kruis en met bittere tranen
zei hij:

‘Ach, mijn Heer en mijn God,
zal en moet ik nogmaals een nieuwe kruisiging met jou doorstaan,
laat jouw onschuldige dood dan aan mij, arme, geprezen worden,
en wees me nabij en help me al mijn lijden te overwinnen.’

Toen het kruis kwam,
zoals het aan hem verschenen was,
toen ontstond in hem vreselijk lijden,
waarover hier niet gesproken zal worden,
dat snel groeide en van dag tot dag heviger werd,
en uiteindelijk werd het zo groot,
dat het de zwakke man zo erg opeiste,
dat het hem bracht tot de grens van de dood.

Toen hij eens op een avond buiten het convent
zich te rusten had gelegd op zijn bed,
overviel hem een zwakte,
waardoor het hem dunkte,
dat zijn krachten hem gingen verlaten
en dat het einde nabij was.

Hij lag daar zo stilletjes,
dat geen ader zich in zijn lijf bewoog.

Toen dit opgemerkt werd door de trouwe, goedhartige mens,
die hem daar verzorgde,
een mens die hij met veel moeite tot God gebracht had,
liep deze met bittere pijn naar hem toe
en betastte zijn hartstreek,
om te voelen of er nog leven in hem was.

Het lag daar maar,
en het bewoog net zo weinig als in een dode mens.

Toen zakte hij in door de grote pijn,
en hij begon onder een vloed van tranen te weeklagen
en hij zei:

‘Owee, God,
dit edele hart, dat jou, minnelijke God,
zo minnelijk op vele dagen in zich gedragen heeft,
en dat menige mens die verdwaald was jouw naam zo opgewekt
en troostvol heeft verkondigd,
in woord en geschrift in alle landen,

wie ist daz hinaht vergangen!

Wel ein úbel mer daz ist,
daz daz edel herz sol fulen,
und daz es nit noh vil lenger
got ze lobe und mengem menschen ze trost solte leben!"

Und alsus mit erbermklicher klag und mit weinenden ogen
neigte er sich ie dar
und greif im uf daz herz
und gen dem munde und an die arme,
ob er noh lepti oder tod weri.

Do waz kein bewegde da;
daz antlút war ime erbleichet, sin mund erswarzet
und ellú leblich waz da hin
als eines toten menschen, den man uf die bare hat geleit.

Daz werete wol als lang,
daz man under dannen weri ein mil weges gegangen.

Sines geistes gegenwurf,
under dannen do er also vergangen lag,
waz nit anders denn got und gotheit,
war und warheit
na ewiger inswebender einikeit;
wol geschah daz,
e daz er begoendi also vast swachen und von im selber komen.

Do vie er an neiswi
in im selben ze einkosene mit got
und sprach also:

"ach, ewigú warheit,
dero tieffú abgruntlichkeit ist verborgen allen creaturen,
ich din armer diener
versich mich, daz es nu ein ende sie umb mich,
dem min vergangnú kraft glich tuot.

Nu red ich iez an miner jungsten hinvarit mit dir,
gewaltiger herr,
dem nieman liegen noh triegen kan,
wan dir ellú ding offenbar sint;
so weist du alleine,
wie es zwischen dir und mir stat.

Hier umbe suoch ich din gnade,
getrúwer himelscher vater,
und wa ich ie keinen usbruch han getan
in kein unglichheit uss der nehsten warheit,
ach got,
daz ist mir leid und rúwet mich von allem minem herzen,
und bite dich,
daz du daz mit dinem kostberen bluot verdilgest
nah diner gnade und miner noturft.

Gedenk, daz ich daz rein unschuldig bluot
han alle min tage mit lob und wirdekeit hoh erhaben,
als verr ich mohte,
und daz muoss mir nu an miner jungsten hinvarit
alle min súnde ab weschen.

Eya, knúwent nider, daz beger ich,
alle heiligen und sunderlich min gnediger herr sant Niclaus;
bútend úwer hend uf
und helfent mir den herren biten umb ein guot ende!

vannacht toch is het heengegaan!

Hoeveel triester het vooruitzicht,
dat dit edele hart zal vergaan,
dat het niet nog veel langer
God tot lof en menig mens tot troost, leven mocht!'

En aldus vol deernis weeklagend en met tranende ogen
neigde hij zich naar hem toe
en hij legde zijn hand op het hart
en tegen de mond en hij greep hem bij de armen,
om te zien of hij nog leefde of reeds dood was.

Hij kon geen beweging ontdekken;
zijn aangezicht was helemaal bleek geworden, zijn mond zwart,
elk teken van leven was verdwenen,
als bij iemand die gestorven is en men op de baar gelegd heeft.

Dat duurde ongeveer even lang,
als de tijd die men nodig heeft om een mijl ver te gaan.

Zijn geest was gericht,
terwijl hij daar als zinneloos lag,
slechts op God en de godheid,
het ware en de waarheid
naar hun eeuwig invloeiende eenheid
– wat waarschijnlijk gebeurde,
nog voordat hij zo zwak werd en bezweek.

Hij begon toen op een af andere wijze
in zichzelf vertrouwelijk met God te spreken,
en hij zei:

'Ach, Eeuwige Waarheid,
wier diepe afgrondelijkheid voor alle schepselen verborgen ligt,
ik, jouw arme dienaar,
besef dat het met mij ten einde loopt,
wat mijn verzwindende kracht me wel duidelijk maakt.

Op mijn laatste reis nu spreek ik met jou,
machtvolle Heer,
door niemand te beliegen of te bedriegen,
want niets is jou verborgen;
jij alleen toch weet
hoe het is tussen jou en mij.

Daarom zoek ik jouw genade,
trouwe, hemelse Vader,
en mocht ik dan ooit uitgebroken zijn
in ongelijkheid aan de hoogste waarheid,
ach God,
dan heb ik daarover spijt en ik berouw het met heel mijn hart,
en ik vraag je,
dat jij het met je kostbare bloed wil uitdelgen,
overeenkomstig jouw genade en mijn noden.

Gedenk, dat ik het reine, onschuldige Bloed
al mijn levensdagen vol lof en eerbied hoog opgeheven heb,
voor zover het in mijn mogelijkheid lag:
dat moet me dan nu bij mijn laatste reis
al mijn zonden wegwassen.

Ach, kniel neer, bid ik jullie,
alle heiligen en in het bijzonder mijn genadenrijke Sint-Nicolaas;
reik me jullie handen
en help me de Heer te vragen om een goed einde!

Ach reinú, zartú, miltú muoter Maria,
bút mir húp din hant,
din gnedigen hand,
und an diser jungsten stunde enpfah min sel
uf gnade in dinen schirm,
wan du bist mins herzen trost und froede alleine.

Ach, frow und muoter minú,
in manus tuas commendo spiritum meum,
in din hende,
in din gnedigen hende bevil ich hinaht minen geist.

Eya, lieben engel, gedenkent,
daz min herz lachete alle min tag,
so ich úch núwan horte nemmen,
und wie dik ir mir in minem ellende
hend himelsch froed gemachet
und mich heind vor den vienden behuetet;
eya, zarten geist,
nu get es mir nu erst an min jungsten not
und bedarf hilfe,
eya, nu helfent
und schirment mich vor dem grúlichen anblick miner fienden,
der boesen geisten!

Ach, herr von himelrich,
ich loben dich,
daz du mir nu an minem tode
ein so reht guot bescheiden ende und bekantnust hast verlúwen,
und var nu von hinnen
mitt ganzem cristam globen
ane allen zwifel und ane alle vort,
und vergib allen den, die mir ie kein leid getaten,
als du vergebe an dem crúce den, die dich toten.

Herr, herr, din goetlicher fronlicham,
den ich húp in der mess enpfie,
wie krank ich waz,
der muoss min behueter und min beleiter sin
hin zuo dinem goetlichen antlút.

Und min jungstes biten,
daz ich nu tuon an minem ende,
ach zarter herr von himelrich,
daz get úber minú liebú geistlichú kind,
dú sich mit sundren trúwen ald mit bihte
frúntlich in disem ellend zuo mir hein keret.

Ach, erbarmherzige Cristus,
als du an dinem jungsten hinscheidene
din lieben junger dinem himelschen vater mit trúwen beviel,
in der selben minne sien sú dir bevoln,
daz du in och ein guot heilig ende verlihest.

Nu nim ich einen lidigen abker von allen creatures,
und ker mich hin zuo der blossen gotheit
in den ersten ursprung der ewigen selikeit."

Do er also dis und derley neiswi vil in im selben geeinredete,
do entgie er im selb und kam in die swachheit,
von der geseit ist.

Do er und endrú menschen wanden,
er soelte vergangen sin,
dar na neiswen do kom er wider zuo im selb,

Ach, reine, tedere, milde Moeder Maria,
reik mij vandaag jouw hand,
jouw genadenrijke hand,
en neem mijn ziel in dit laatste uur
genadevol onder jouw bescherming,
want jij alleen bent de troost en de vreugde van mijn hart.

Ach, mijn Vrouwe en Moeder,
in manus tuas commendo spiritum meum,
in jouw handen,
in jouw genadenrijke handen beveel ik vanavond mijn geest.

Ach, lieve engelen, gedenk,
dat mijn hart al mijn levensdagen lachte,
wanneer ik jullie naam alleen al hoorde noemen,
en hoe vaak jullie mij in mijn ellende
hemelse vreugde bereid hebben,
en mij voor de vijand bewaard hebben;
ach, liefdevolle geesten,
nu dan op deze dag, mijn laatste, verkeer ik in nood
en heb ik hulp nodig,
ach, helpen jullie me nu
en bescherm me voor de gruwelijke aanblik van mijn vijanden,
de boze geesten!

Ach, Heer van het hemelrijk,
jou wil ik loven,
omdat je me nu bij mijn dood,
zulk helder einde en inzicht hebt gegund;
nu ga ik van hier
met een volledig christelijk geloof
en zonder enige twijfel en vrees,
en ik vergeef al degenen die mij ooit kwaad deden,
zoals jij aan het kruis hen vergeven hebt die jou wilden doodden.

Heer, Heer, jouw goddelijk heerlijke lichaam,
dat ik vandaag tijdens de mis ontving,
hoe zwak ik ook was,
het moet mijn begeleider en behoeder zijn,
op de reis naar jouw goddelijk gelaat.

En mijn laatste bede,
die ik, nu ik stervend ben, uitspreek,
ach, tedere Heer van het hemelrijk,
heeft betrekking op mijn lieve, geestelijke dochters,
die zich met buitengewone trouw, ook in de biecht,
vriendelijk naar mij in deze verbanning toegewend hebben.

Ach, barmhartige Christus,
toen jij bij je heengaan
jouw lieve jongelingen je hemelse Vader aanvertrouwde,
in diezelfde liefde zijn zij jou aanvertrouwd,
opdat je ook hen een goed en heilig einde geven mag.

Nu wend ik me lijdzaam af van alle schepselen,
en ik wend me heen naar de loutere godheid
in de eerste oorsprong van de eeuwige zaligheid.'

Toen hij dit en nog andere dingen in zichzelf gezegd had,
toen bezweek hij en hij lag daar toen buiten kennis,
zoals gezegd.

Toen hij en andere mensen dachten,
dat het einde gekomen was,
toen, op een of andere wijze, kwam hij weer tot zich zelf,

Vita, 30

daz erstorben herz begond wider leblich werden
und dú krenkú gelider wider zuo in selber komen,
und genas,
daz er ward wider lebende als ie von erst.

en zijn levenloze hart begon weer te kloppen,
en zijn zwakke ledematen begonnen te herleven,
en hij herstelde,
waarbij hij weer net zo levend werd als voorheen.

XXXI. Kapitel.

Wie ein mensch sin liden in lobricher wise sol got wider uf tragen.

Do der lidende diener
disen langwirigen kampf mit tiefer betrachtung hinderdahte
und och gotes verborgnú wunder dar inne an sah,
do kert er sich eins males zuo got mit einem inneclichen súfzen
und sprach also:

“ach zarter herr, disú vor genantú liden
dú sint uswendig an ze sehene
als die scharpfen dorne, die dur fleisch und bein tringent;
dar umbe, zarter herr,
so lass usser den scharpfen dornen dero liden
etwas suesser fruht us dringen einer guoter lere,
daz wir erbetseligú menschen dest gedultklicher liden
und unser liden in gotes lob dest baz kunnin uf tragen.”

Do er dis neiswi vil zites von got hat begert ernschlich,
do geschah eins males,
daz er neiswi ward verzuket in sich und úber sich selv,
und in entsunkenheit der sinnen
ward in im suezeklich gesprochen also:

“ich wil dir hüt erzoegen den hohen adel mins lidens,
und wie ein lidender mensch sol sin liden
in lobricher wise dem minneklichen gote wider uf tragen.”

Von disen suezzen ingesprochnen Worten
zerfloss im sin sele in sinem libe,
und in der vergangenheit der sinnen
von grundloser voelli sines herzen
do zerspreiten sich neiswi die arm siner sele
in dú witen ende der welt in himeln und in erde,
und danket und lobte got
mit einr grundlosen herzklichen begirde
und sprach also:

“herr,
ich han dich unz her in minen gedihten gelopt mit allem dem,
daz lustlich ald minneklich mag gesin in allen creaturen.

Eya, aber nu so muoss ich aber froelich uf brechen
mit einem núwen reyen und selzenen lobe,
daz ich nieme erkande,
denne daz es mir nu bekant ist worden in dem lidene.

Und daz ist also:

ich beger von mins herzen grundlosen abgrúnde,
daz ellú dú liden und leid, dú ich ie geleid,
und dar zuo
aller herzen wetuondes herzleid,
aller wunden smerzen,
aller siechen ahzen,
aller trurigen gemueten súfzen,
aller weinenden ogen trehen,
aller vertrukter menschen verschmeht,
aller armer dúrftigen witwen und weisen gebresten,
aller turstiger und hungriker menschen túrre mangel,
aller martrer vergossen bluot,
aller froelicher bluender jugend willenbrechen,
aller gottesfrúnden wetuonden uebungen
und ellú dú verborgnú und offenbarú liden und leid,
dú ich ald ie kein erbetseliger lidender mensch

Hoofdstuk 31

Hoe een mens zijn lijden God moet opdragen hem tot lof.

Toen de lijdende dienaar
in diepe beschouwing nadacht over deze langdurige strijd
en daarin ook Gods verborgen wonderen ontdekte,
wendde hij zich eens met een diepe zucht tot God
en zei:

‘Ach, lieve Heer, de hiervoor genoemde kwellingen,
aan de buitenkant zullen ze gezien worden
als scherpe doornen die door vlees en been dringen;
daarom, lieve Heer,
laat uit de scherpe doornen van deze kwellingen
enige zoete vrucht van goede leer ontspringen,
opdat wij, hulpbehoevende mensen, des te duldzamer lijden mogen
en ons lijden des te beter, hem tot lof, aan God kunnen opdragen.’

Toen hij hier gedurende enige tijd naarstig naar verlangde,
toen gebeurde het eens,
dat hij in zichzelf en boven zichzelf getrokken werd,
en ontzonken aan zijn zinnen
werd in hem op liefdevolle toon toen gesproken:

‘Vandaag wil ik je de hoge adel van mijn lijden tonen,
en hoe een lijdende mens zijn lijden
tot lof aan hem, de minnelijke God, weer opdragen moet.’

Door deze zo liefdevol in hem gesproken woorden
smolt zijn ziel weg in zijn lichaam,
en ontruikt aan zijn zinnen,
vanuit de grondeloze volheid van zijn hart,
spreidden de armen van zijn ziel zich
naar de verre einders van de wereld, naar de hemelen en de aarde,
en hij dankte en prees God,
en met een hart vervuld van grondeloos verlangen,
zei hij:

‘Heer,
tot nu heb ik je in mijn geschriften geprezen om hetgeen
in alle schepselen vreugdevol en minnelijk is.

Nu, ja nu moet ik opgewekt beginnen
met een nieuw loflied, een zeldzame loftuiting,
voorheen door mij niet gekend,
pas in mijn lijden werd ik ermee bekend.

En het gaat aldus:

uit de grondeloze afgrond van mijn hart verlang ik,
dat al het lijden en verdriet, door mij ooit geleden,
en daarnaast,
het pijnlijke harteleid van alle harten,
de pijn van alle wonden,
het kreunen van alle zieken,
het zuchten van alle treurenden,
de tranen van alle huilende ogen,
de smaad alle onderdrukten aangedaan,
het gebrek van alle arme, behoeftige weduwen en wezen,
de ontbering van alle dorstige en hongerige mensen,
het bloed vergoten door alle martelaren,
de wilsbreking van alle opgewekte jeugd in hun bloei,
de pijn van de oefeningen van alle godsvrienden
en al het verborgen en openbare lijden en verdriet,
die ik, of welke hulpbehoevende, lijdende mens ook

ie gewan
an lib, an guot, an eren, an frúnden ald an unmuot,
ald daz hein mensch iemer me erliden sol
unz an den jungsten tag,
daz dir daz sie ein ewiges lob, himelscher vater,
und dinem einbornen lidenden sune ein ewigú ere
von ewan ze ewan.

Und ich, din armer diener,
beger húte aller lidender menschen,
die vil liht iren liden nit kondan rehte tuon
mit gedultigem dankberen gotes lobe,
der getrúwer fúrweser beger ich sin,
daz ich dir irú liden an ire stat hút loblich uf trage,
in weler wise sú geliten hein,
und opfren dir es an ire stat,
als ob ich selbe daz alles sament nah mines herzen wunsch
an minem lib und herzen allein erliten hetí,
und bút ez hút uf an ire stat dinem einbornen lidenden sune,
daz er eweklich dur von gelopt werde
und dú lidenden menschen getroestet werden,
sú sien noh hie in disem jamertal
ald an enr welt in dinem gewalt.

“O ir ellú mit mir lidendú menschen,
sehent mich an und losent, waz ich ú sag:
wir ermú gelider súllen úns troesten und froewen
únsers wirdigen hoptes, daz ist dez minneklichen einbornen sunes,
des, der úns vor geliten hat
und uf ertrich nie guoten tag gewan.

Luogent,
und weri in einem armen geschlehte núwan ein richer werder man,
daz geschleht alles froeweti sich sin.

Ach, wirdiges hopt unser aller lider,
bis úns gnedig,
und wa úns gebristet rehter gedultekeit in keiner widerwertikeit
von menschlicher krankheit,
daz volbring du gen dinem lieben himelschen vater!

Gedenk, daz du einest ze hilf kem eim dinem diener;
do er wolte in lidene verzagt sin,
do sprechd du zuo ime:

“gehab dich wol und luog mich anel!

Ich waz edel und arm,
ich waz zart und ellend,
und waz uss allen froeden geborn
und waz doch vol lidens.”

Hier umbe wir, dez keiserlichen herren frumen riter,
erzagen nit,
wir, dez wirdigen vorgengers edlen nahvolger,
gehaben úns wol und liden nit ungen!

Wan weri nit anders nuzzes noch guotes an lidene,
wan allein, daz wir dem schoenen klaren spiegel Cristus
so vil dest glicher werden,
es weri wol angeleit.

Mich dunket eins in der warheit:
ob joch got glichen lon woelti geben
den lidenden und den nit lidenden nah disem lebene,
gewerlich, wir soeltin dennoch den lidenden teil uf nemen

ooit dragen moest met betrekking tot
lichaam, goed, eer, vrienden of door misnoedigheid,
en ook al het lijden dat elke mens nog lijden moet
tot aan de jongste dag,
dat dit jou, hemelse Vader, tot eeuwige lof zal zijn
en jouw Eniggeboren lijdende Zoon tot eeuwige eer
van eeuwigheid tot eeuwigheid.

En ik, je arme dienaar,
vandaag verlang ik om voor al de lijdende mensen
die hun lijden onvoldoende konden dragen
in dulzzaamheid en dankbaarheid God tot lof,
dat ik voor hen een trouwe plaatsvervanger mag zijn,
en dat ik hun lijden vandaag in hun plaats jou tot lof mag opdragen,
welk lijden hen ook maar getroffen heeft;
aan jou wil ik het in hun plaats opofferen,
alsof ik het allemaal zelf en overeenkomstig mijn hartewens,
aan lichaam en hart alleen moest lijden;
in hun plaats offer ik het vandaag jouw Eniggeboren Zoon,
opdat hij hierdoor in alle eeuwigheid geprezen mag worden
en de lijdende mensen getroost mogen worden,
of ze zich nu nog hier in dit tranendal bevinden
of in de andere wereld en in jouw macht.

O, jullie mensen die met mij mee lijden, jullie allen,
kijk mij aan en hoor wat ik jullie zeg:
wij arme ledematen moeten troost en vreugde vinden
bij ons waardige Hoofd, de minnelijke, Eniggeboren Zoon,
bij hem die ons voorging in lijden,
en die op het aardrijk nooit zonder was.

Kijk,
zou er in een arm geslacht slechts één rijke, nobele man zijn,
de hele familie zou zich verheugen, vanwege hem.

Ach, waardig Hoofd van al onze ledematen,
wees ons genadig;
en wat ons aan geduld ontbreekt bij tegenslag
vanwege menselijke zwakte,
volbreng jij het tegenover jouw lieve, hemelse Vader!

Gedenk, dat je eens een van je dienaren te hulp kwam;
toen hij te midden van het lijden op wilde geven,
toen zei jij tegen hem:

‘Wees dapper, en kijk naar mij!

Edel was ik en arm,
zacht was ik en verstoten,
geboren uit de volheid van vreugden was ik
en toch zo vol lijden.’

Daarom, wij, de wakkere ridders van de keizer,
laat ons niet opgeven,
wij, opvolgers van waardige voorgangers,
laat ons dapper zijn en het lijden niet vluchten!

Zelfs al zou er niets nuttig of goed zijn aan lijden,
was het slechts dat we er de schone, klare spiegel van Christus
des te gelijkender mee worden,
het zou waardevol zijn.

Waarlijk, mij dunkt dit ene:
zou God hetzelfde loon willen geven,
na dit leven, aan de lijdenden en de niet-lijdenden,
waarlijk, we moesten het lijden desondanks op ons nemen,

Vita, 31

allein durch der glichkeit willen,
wan lieb glichtet und húldet sich liebe,
wa es kan ald mag.

“Eya,
mit waz baltheit geturren aber wir úns dez an nemen,
daz wir dir mit únserm lidene glich súlen werden, edelr herr?

Owe, liden und liden,
wie bist du so gar unglich!

Herr, herr, du bist allein der lider,
der lidene mit schulden ursach nie gegab;
owe, wer ist aber der, der sich des muge gesten,
daz er lidene nie kein ursach hab geben?

Wan waz er einend ane schulde der lidenden sachen,
so hat er andrent daz buosswirdig was.

Hier umbe so sezzen wir úns,
ich meine ellú dú lidenden menschen, dú ie geliten,
zuo einem grossen witen ringe umb und umb,
und sezzen dich, zarter truter unschuldiger buole, enmiten
under uns in den ring dero selben lidenden menschen,
und zerspreiten únsrer turstigen adren wit uf ginende
von grosser begirde gen dir,
usklinglender gnadenreicher brunne.

Luogent wunder!

Daz ertrich, daz aller meist von túrri zerschunden ist,
daz enphahet aller meist dez nassen regens stúrmige flússe,
und so wir gebresthaftigú menschen
dir ieme schuldiger sien worden,
so wir ieme mit ufgezertem herzen
dich in úns schliessen
und wellen,
als din goetlicher mund selb hat gesprochen:
wem lieb, wem leid,
dur din lidenden hintriessenden wunden geweschen
und aller ding unschuldig werden aller missetat,
von dem du ewiges lob und ere solt von úns haben
und wir gnade von dir enpfahen,
wan in diner gewaltigen vermúgentheit
wirt ellú ungleichheit abgeleit.”

Do der diener ein guot wili also stillr gesasse,
unz daz sich dis alles in der innigosten inwendikeit siner sele
mit grossem ernst geoffenbaret hate,
do stuond er froelich uf
und dankete got siner gnaden.

alleen omwille van dit gelijkend-worden,
want liefde volgt en maakt gelijk aan lief,
waar en wanneer ze maar kan.

Wel dan,
welke aanmatigende koenheid staat het ons toe,
door ons lijden jou, edele Heer, te willen gelijken?

Ach, lijden en lijden,
hoe ongelijk aan elkaar jullie toch zijn!

Heer, Heer, jij alleen bent de lijdende,
die schuldeloos lijdt, zonder oorzaak;
en ach, wie is dan hij die zich erop kan beroepen
nooit enige aanleiding gegeven te hebben voor zijn lijden?

Want zou hij voor zijn huidig lijden geen schuld dragen,
er zou reden voor zijn door andere vergrijpen.

Laat ons daarom gaan zitten,
wij allen die lijden of ooit geleden hebben,
naast elkaar en in een grote, ruime kring;
en laat ons jou, tedere, onschuldig geliefde, in het midden plaatsen,
binnen die kring en midden tussen ons, de lijdenden, in;
en ons dorstige innerlijk zal zich wijd openen
vanwege het hevige verlangen naar jou,
de bruisende, genadevolle bron.

Zie dan, welk een wonder!

De ergste door droogte verdorpe aarde is het,
die van de natheid der stormregens het grootste deel zal opnemen;
en hoe meer wij, hulpbehoevende mensen,
jou schuldig zijn geworden,
hoe meer onze harten zich openen zullen
om jou in ons te kunnen opnemen;
en ons verlangen is,
zoals jouw goddelijke mond zelf gezegd heeft,
om in vreugde of verdriet,
door jouw lijdende, bloedende wonden gewassen te worden,
en daardoor onschuldig te worden aan alle misstappen;
eeuwige lofprijzing en eer zal je van ons ontvangen
en wij genade van jou,
want door jouw geweldige macht
wordt elke ongelijkheid afgelegd.

Toen de dienaar daar een tijdje in stilte gezeten had,
en dit alles zich in het innigste van zijn ziel
en met grote zekerheid getoond had,
toen stond hij opgewekt op
en hij dankte God voor zijn genade.

XXXII. Kapitel.

Wa mite got ergezzet in der zit einen lidenden menschen sines lidens.

An dem froelichen ostertag,
do waz dem diener eines males gar hüglich ze muote,
und gesass also na gewonheit an sinem rüewlin.

Do begert er von gote ze wússenne,
waz ergezzunge
dú menschen in diser zit von got soeltin enpfahen,
dú dur in menigvalteklich hetin geliten.

Und in enr entsunkenheit luht im in von got also:
froewent úch wol gemuoteklich,
ellú lidendú gelassnú menschen,
wan ire gedultheit sol herlich gelopt werden,
und als sú hie sind vil menschen ze erbarmen worden,
also wirt sich eweklich menger mensch froewent in got
ire wirdigen lobes und ewiger eren.

Sú sind mit mir erstorben,
sú son och mit mir froelich erstan.

Drie sunder gaben wil ich in geben,
die sind als wirdig, daz sú nieman kan geschezen.

Einú ist:
ich wil in geben wúnsches gewalt in himeln und in ertrich,
daz alles, daz sú iemer gewünschent,
daz daz geschiht.

Daz ander:
ich wil in minen goetlichen frid geben,
den weder engel noch túfel noch mensch noch kein creatur
mag nemen.

Daz drit ist:
ich wil sú als inneklich durkússen
und als minneklich umbvahan,
daz ich sú und sú ich,
und wir zwei ein einiges ein iemer me eweklich súlin bliben.

Und wan langes beiten unruewigen herzen we tuot,
so sol fúr dis gegenwúrtiges stúndli
eins einigen ogenblikkes lang
dis liep nit gesparet werden,
denn nu an vahen und es eweklich niessen,
als verr es denn die toedemlich menscheit
nach eins ieklichen gelegenheit
minr und me mag erliden.

Diser froelichen meren waz der diener fro,
und do er zuo im selber kom,
do sprang er uf und ward inneklich lachende,
daz es in der kapell, da er inne waz, lute erhal,
und sprach froelich in im selber also:

“der geliten hab,
der gang her fúr und klage!

Weiss got,
ich versprich mich selb wol,
daz mich des dunket, daz ich nie liden gewunni uf ertrich;
ich enweiss nit, waz liden ist,

Hoofdstuk 32

Waarmee God een lijdende mens zijn lijdén in deze tijd vereffent.

Op de vreugdevolle Paasdag,
was de dienaar een keer zeer verheugd,
en zat hij, overeenkomstig zijn gewoonte, in zijn stilteplaats.

Hij bad God toen hem te laten weten,
welke vereffening het is,
die mensen in de tijd van God mogen verwachten,
die om zijnentwille veel geleden hebben.

En ontzonken aan zichzelf lichtte God hem als volgt in:
verheugen mogen zich,
alle lijdende, gelaten mensen,
want hun geduld zal heerlijk geprezen worden;
en zoals er hier veel mensen zijn die erbarmen behoeven,
zo zal menig mens zich voor eeuwig in God kunnen verheugen
in waardige lofprijzing en eeuwige eer.

Met mij zijn ze gestorven,
met mij zullen ze opgewekt weer opstaan.

Drie bijzondere gaven wil ik hun schenken,
zo waardevol zijn ze, dat niemand hen naar waarde schatten kan.

Een hiervan is:
ik wil in de hemel en op aarde hun wensen macht geven,
zodat alles wat ze ooit gewenst hebben,
dat dat zal gebeuren.

De tweede:
ik wil hun mijn goddelijke vrede schenken,
die engel noch duivel, mens noch enig schepsel
nog wegnemen kan.

De derde:
ik wil hen zo innig kussen, door en door,
en hen minnelijke omhelzen,
ik hen en zij mij,
ja, zo dat wij beiden voor eeuwig zullen blijven één enig één.

En omdat lang wachten onrustige harten pijn bezorgt,
daarom zal in dit aardse uurtje,
dat niet langer duurt dan een ogenblik,
dit Lief hen niet onthouden worden;
de eeuwige genieting zal nu dan haar aanvang nemen,
voor zover het een sterfelijke mens,
naar de aard van zijn mogelijkheden,
minder of meer doorstaan kan.

Deze opgewekte boodschap verblijdde de dienaar,
en toen hij weer tot zichzelf kwam,
sprong hij op met een hartelijke lachen,
zodat het in de kapittelzaal, waar hij zich bevond, luid weergalmde,
en in zichzelf zei hij toen:

‘Wie geleden heeft,
hij mag naar voren komen en klagen!

God weet,
ik kan van mezelf zeggen,
dat het me dunkt, nooit geleden te hebben op dit aardrijk;
wat lijden is, dat weet ik niet,

ich weiss wol, waz wúnne und froed ist:
wunsches gewalt ist mir geben,
dez menig veriertes herz muoss manglen,
waz wil ich me?"

Dar na kert er sich mit siner vernúnftekeit zuo der ewigen warheit
und sprach also:

"ach ewigú warheit,
nu bewise mich diser verborgnen togenheit,
als verr man es den gewoerten mag;
dú warheit mengem blinden menschen so gar unkund ist."

Dez ward er von innen bewiset also:
luog, dien menschen, dien reht beschiht in dem durpruch,
den ein mensch vor an hin muoss nemen
mit einem entsinkene im selben und allen dingen,
dero doch nit vil ist,
dero sin und muot sind als gar vergangen in got,
daz sú neiswi umb sich selber nüt wússen,
denn sich und ellú ding ze nemene
in ire ersten ursprunge.

Und dar umbe hein sú als grossen lust und wolgefallen
in einem ieklichen dinge, daz got tuot,
als ob sin got lidig und muessig stande
und es inen na ire sinne hab geben
us ze wúrken.

Und also in diser wise gewúnnt sú wunsches gewalt in in selb,
wan in diene himel und erde
und in sind gehorsam alle creaturen
in dem, daz ein iekliches tuot, daz es tuot,
oder lat, daz es lat.

Und soelichú menschen enpfindent nit leid von herzen
in keinen dingen;
wan daz heiss ich leid und liden von herzen,
daz der wille mit wolbedahter bescheidenheit woelti erlassen sin.

Wan nah dem ussere ze redene
so hein sú empfinden wol und we als ander lúte,
und tringet in etwen naher denn andren
von ire entgrobtent zartheit,
es enhat aber da inne nit stat ze belibene,
und nach dem ussere so blibent sú vest vor ungehabtkeit.

Sú werdent hie úbergesat,
als verr es múglich ist,
von ire selbs entgangenheit,
daz ire froed ganz und stet wirt in allen dingen;
wan in dem goetlichen wesene,
da sich ire herzen hand vergangen,
ob in reht ist beschehen,
enhat leid kein stat noh betruobde,
sunder frid und froed.

Als vil dich nu eigne gebrest hin zúhet,
daz du súnde tuost,
da von billich leid und betruobt kumet
einem ieklichen menschen, der si uebet,
als vil gebrist dir noh diser selikeit;
als vil du aber sünd midest
und dir selben dar inne us gast und in daz vergast,
da du noh leid noh swarheit maht haben,
denne daz dir leid nit leid ist und dir liden nit liden ist,

wel weet ik wat blijdschap en vreugde is:
de macht wensent uit te laten komen, die is me gegeben,
iets wat menig verwarder hart moet ontbernen,
wat kan ik nog meer willen?"

Toen wendde hij zich in zijn denken tot de Eeuwige Waarheid
en hij zei:

'Ach Eeuwige Waarheid,
toon me nu deze verborgen geheimen,
voor zover men dit in woorden doen kan;
deze waarheid die menig blinde mens zo onbekend is.'

Dit werd hem inwendig aldus getoond:
zie, de mensen die een doorbraak waarlijk meemaken,
iets wat een mens dient voor te bereiden
door te ontzinken aan zichzelf en alle dingen
– slechts weinigen zullen dit zijn –
hun zinnen en gemoed gaan zo op in God,
dat ze niet langer weet hebben van zichzelf,
en ze zich en alle dingen slechts waarnemen
in hun eerste oorsprong.

En daarom ondervinden ze zulke grote vreugde en blijdschap
bij alles wat God doet,
waarbij het is alsof God zich ledig houdt en afzijdig
en het hun overgelaten heeft het naar hun goeddunken
uit te werken.

En zo hebben ze dan in zichzelf de macht over het wensent,
want hen dienen hemel en aarde
en hun gehoorzamen alle schepselen,
waarbij alles doet wat het doet,
of laat wat het laat.

En hartenleed ondervinden deze mensen niet,
in niets;
want leed en lijden in een hart noem ik,
waarvan de wil op weldoordachte wijze afscheid nemen wil.

Aan de buitenkant te oordelen,
ondervinden ze weliswaar vreugde en verdriet,
en ze ondergaan dit sterker dan anderen
vanwege hun ontruwde zachtheid,
het kan zich in hun innerlijk echter niet vastzetten,
en zo blijven ze aan de buitenkant standvastig bij onrust.

Zo worden ze dan overgezet,
voor zover dit mogelijk is,
door het loslaten van zich zelf,
waarna hun vreugde volledig en blijvend is bij alles;
want in het goddelijk wezen,
waarin hun hart zich verloren heeft,
zo dit hun ten deel gevallen is,
is geen plaats voor leed noch voor droefheid,
maar slechts voor vrede en vreugde.

In de mate dat je eigen tekortkomingen je wegtrekken,
zodat je zondigt,
met billijk lijden en droefheid als gevolg,
in iedere mens die hiertoe vervalt,
in die mate ontbreekt het je nog aan deze volkomenheid;
in de mate echter waarin je de zonde mijdt
en je uit jezelf wegtrekt om daarin te vergaan,
daar waar lijden noch droefheid je bedrukken kunnen,
en waar leed voor jou geen leed is en lijden geen lijden,

Vita, 32

daz dir ellú ding ein luter frid sind,
so ist dir reht in der warheit.

Und daz geschicht alles in der verlornheit des eigen willen;
wan sú werdent von in selb getriben
mit einem jamrigen turste
hin zuo dem willen gotes und siner gerechtikeit,
und der wille gotes smaakt in so wol
und hein so vil guenlich dar an,
daz alles daz, daz got úber sú verhenget,
daz ist in so lustlich,
daz sú nit anders enwellen noh begerent.

Daz sol man nút also versten,
daz hie mite dem menschen
sie abgesprochen biten und beten zuo got,
wan gotes wille ist, daz er wil gebeten werden;
es ist ze verstene
nah dem ordenlichen usgene der sinsheit
in den willen der hohen gotheit,
als geseit ist.

Nu lit aber ein verborgne stoss hier inne,
der mengen menschen stoessig machet,
daz ist also:
"wer weiss," sprechent sú, "ob es gotes wille ist?"

Luog, got ist ein úberweslichú sache,
dú einem ieklichen ding inlicher und gegenwúrtiger ist,
denne daz ding im selben sie,
und wider dez willen
kein ding mag beschehen noh bestan einen ogenblik.

Dar umbe muoss den we sin,
die alle zit wider gotes willen strebent
und ire eigen willen gerne fuortin, ob sú moehtin;
die hein frid als in der helle,
wan sú sind in betruedbe und trurikeit alle zit.

Aber da wider einem entploeetzten gemuete
entwúrt got und frid alle zit
gegenwúrteteklich in den widerwertigen dingen
als och in den wolgevallenden,
wan er werlich da ist,
der es alles tuot, der es alles ist;
wie mag inen denne der lidend anblík swer sin,
da sú inne got sehent, got vindent,
gotes willen gebruchent und umb den iren willen nút wússent?

Ich wil geswigen
alles dez liehtrichen trostes und himelschen lustes,
mit den got verborgenlich
sin lidenden frúnde dik uf enthaltet.

Disú menschen sind neiswi reht als in dem himelrich;
waz in geschicht ald nút geschicht,
waz got tuot in allen sinen creaturen oder nút tuot,
daz kumt in alles zuo dem besten.

Und alsus wirt dem menschen, der wol liden kan,
sins lidens in der zit ein teil gelonet,
wan er gewinnet frid und froed in allen dingen,
und na dem tod folget im daz ewig leben.

Amen.

maar alles voor jou louter vrede zal zijn,
in die mate zul je de ware weg gaan.

En dit alles zal gebeuren onder prijsgeving van de eigenwil;
want uit zichzelf worden ze verdreven,
met een hevige dorst
naar Gods wil en zijn gerechtigheid;
en Gods wil smaakt hun zo goed
en geeft hun zulke voldoening,
dat al wat God voor hun bestemd heeft,
dat hun dit tot vreugde is,
en ze niets anders willen noch begeren.

Men dient het niet zo op te vatten,
dat de mens hierdoor
niet langer smeken en bidden moet tot God,
want het is Gods wil, dat we tot hem bidden;
men moet het verstaan
als behorend bij het juiste uitgaan uit zich zelf
tot de wil van de hoge godheid,
zoals gezegd werd.

Er ligt hierin echter een verborgen hindernis,
die menig mens in verwarring brengt,
namelijk de volgende:
'Wie weet,' zeggen ze, 'of het Gods wil is?'

Kijk, God is een overwezenlijke zaak,
aan ieder ding innerlijker en aanwezig,
dan het ding aan zichzelf is,
en zonder wiens wilstoestemming
niets gebeurt of ook maar een ogenblik bestaan kan.

Daarom moeten zij hiervan de pijn ondervinden,
die steeds maar tegen Gods wil ingaan
en aan alles hun eigen wil opleggen, waar ze maar kunnen;
vrede hebben ze als in de hel,
want altijd zijn ze bedroefd en bedrukt.

Een ontbloot gemoed daarentegen
vindt altijd God en vrede,
te midden van alle wederwaardigheden
evenals in vreugdevolle gebeurtenissen,
want hij is waarlijk daar,
hij die alles bewerkt, die alles is;
hoe kan hun dan lijden zwaar vallen,
waar ze toch God daarbinnen zien, God vinden,
en ze Gods wil genieten en van de hunne geen weet hebben?

Zwijgen wil ik nog,
van al de verlichtende troost en hemelse vreugde,
waarmee God op verborgen wijze
zijn lijdende vrienden zo dikwijls opricht.

Deze mensen zijn op een of ander wijze als in het hemelrijk;
wat hun maar overkomt of niet overkomt,
wat God in al zijn schepselen maar bewerkt of niet bewerkt,
steeds komt het hun ten goede.

En zo wordt de mens, die goed weet te lijden,
gedeeltelijk beloond voor zijn lijden in de tijd,
want hij wint vrede en vreugde in alles,
en na de dood volgt voor hem het eeuwige leven.

Amen.

Deel 2

Zweiter Teil.

Hie vahet an daz ander teil diss ersten buoches.

XXXIII. Kapitel.

Von dez dieners geischlichen tohter.

Confide filia!

Es was in den selben ziten dez dieners, von dem geseit ist,
ein geischlichú tohter bredier ordens
in einem beschlossenen kloster ze Toezze,
dú hiess Elsbet Staglin
und hate einen vil heiligen wandel von ussnan
und ein engelschliches gemut von innen.

Der edle ker,
den si nam zuo gote mit herzen und sele,
was so kreftig,
daz ir enpfielen alle úpig sachen,
da mit sich menger mensch sumet siner ewigen selikeit.

Alle ir fliz was stellen nah geischlicher lere,
mit der si moehte gewiset werden
zuo einem seligen volkomen lebene,
dar na ellú ir begirde rang.

Si screib an,
wa ir út lustliches werden mohte,
daz si und endrú menschen gefúrdren mohte
zuo goetlichen tugenden.

Si tet als dú gewirbigú binlú,
dú daz suess hong uss den menigvaltigen bluomen in tragent.

In dem kloster,
da si wonete under den swoestran als ein spiegel aller tugenden,
do braht si zuo mit irem kranken libe
ein vil guot buoch;
da stet an under andren dingen
von den vergangnen heiligen swoestran,
wie selklich die leptan
und waz grosses wunders got mit in wurkte,
daz vil reizlich ist ze andaht guotherzigen menschen.

Dú selig tohter gewan kuntsami dez dieners der ewigen wisheit;
zuo dez leben und lere
ward si von gote mit grossem andaht getriben.

Si zoh im us verborgenlich
die wise sines durpruches zuo gote
und screib es an,
als es da vor und hie na stet geschriben.

In irem ersten anevang
wurden ir ingetragen von neiswem hohe und vernúnftig sinne,
die vil úberswenk waren:
von der blossen gotheit,
von aller dingen nihtkeit,
von sin selbs in daz niht gelassenheit,
von aller bilden bildlosekeit

Tweede deel.

Hier begint het tweede deel van dit eerste boek.

Hoofdstuk 33

Over de geestelijke dochter van de dienaar.

Confide filia!

In die tijd, dezelfde als die van de dienaar waarover gesproken is,
leefde er een geestelijke dochter uit de orde der predikers,
in een slotklooster te Töss;
haar naam was Elsbet Staglin,
en ze leidde uiterlijk een zeer vroom leven,
en innerlijk bezat ze een engelachtig gemoed.

De edele heenwending,
waarin ze zich met hart en ziel naar God keerde,
was zo krachtig,
dat ze verlost werd van al die ijdelheden,
waarmee menig mens zijn eeuwige zaligheid misloopt.

Al haar vlijt wendde ze aan om geestelijke onderrichting te vinden,
die haar de weg zou kunnen wijzen
naar een zalig en volmaakt leven,
iets waar haar grootste verlangen naar uitging.

Ze schreef alles op
wat haar en anderen vreugde zou kunnen geven,
opdat zij en andere mensen erdoor geholpen konden worden
bij hun streven naar goddelijke deugden.

Ze deed als de nijvere bijtjes doen,
die de zoete honing uit allerlei bloemen bijeen vergaren.

In het klooster,
waar ze te midden van de zuster leefde als toonbeeld van deugden,
stelde ze ondanks haar verzwakte lichaam
een zeer goed boek samen,
waarin men, naast andere zaken, lezen kan,
over de gestorven, heilige zusters,
hoe vroom ze leefden
en welke grote wonderen God aan hen voltrok,
iets wat rechtschapen mensen kan aanzetten tot beschouwing.

De vrome dochter vernam over de dienaar van het Eeuwige Woord;
naar wiens leven en leer
zij door God langs grote toewijding gedreven werd.

Ze ontlokte hem op heimelijke wijze
het verhaal over zijn doorbraak tot God,
en ze schreef het neer,
zo als het hiervoor en hierna geschreven staat.

In haar begintijd
leerde ze, van ik weet niet wie, over hoge en verstandelijke zaken,
die allesoverstijgend waren:
over de naakte godheid;
over de nietsheid van alle dingen;
over het loslaten van eigen zelf in het niets;
over de beeldloosheid van alle beelden;

und von derley sinnen,
die mit schoenen Worten bedacht waren
und dem menschen lust in truogen.

Es lag aber etwas verborgen schaden da hinder
einvältigen und anvahenden menschen,
wan im gebrast alzemal
noturftiges unterschaides,
daz man dú wort mohte hin und her ziehen
uf geist und uf natur,
wie der mensch gemuot waz.

Disú lere waz guot in ire,
und kond im aber doch nit getuon.

Si sreib dem diener,
daz er ir dar inne ze staten keme
und si uf den rehten weg wisti.

[Iedoch] hat si des vordren lustes in der selben lere geliket
und dar umbe meinde si,
daz er grob lere underwegen liessi
und ir von den vordren hohen sinnen etwas schribi.

Der diener sreib ir hin wider also:

“guotú tohter,
fragest du mich von den hohen sachen uss wunder,
uf daz daz es dir bekant werd
und daz du kunnist von dem geist wol reden,
so han ich dir schier dar us berihet mit kurzen Worten.

Dez darfst du dich aber nit vil froewen,
wan du maht dur mit in einen schedlichen iergang komen.

Rehtú selikeit lit nút an schoenen Worten,
si lit an guoten werken.

Fragest du aber nah den dingen dur ein lebliches ervolgen,
so la die hohen fragen noch underwegen
und nim soelich fragen her fúr,
die dir gemesse sind.

Du schinest noh ein jungú ungeueptú swoester,
dar umbe dir und dinen glichen ist núzzter
ze wússene von dem ersten begin, wie man súl an vahen,
und von uebigem lebene
und guoten heiligen bilden,
wie diser und der gotesfrúnd,
die och einen goetlichen anvang haben,
wie sich die des ersten mit Cristus leben und lidene uoptin,
waz sú eblich erliddin
und wie sú sich von innen und von ussnan hieltin,
ob sú got dur suessekeit ald dur hertikeit zugi,
und wenn ald wie in dú bild ab vielin.

Sich,
da mit wirt ein anvahender mensch gereizet und gewiset,
fúrbaz in daz nehst ze komen,
wie daz sie,
daz got dis alles moehiti dem menschen in einem ogenblik geben;
daz pfligt er aber nit ze tuone,
es muoss gemeinlich erstritten und ererbeit werden.

Dú tohter sreib im hin wider also:

en soortgelijke zaken,
die gevat waren in mooie woorden
aangenaam voor een mens te horen.

Er school echter verborgen gevaar in
voor eenvoudige en beginnende mensen,
wegens hun gebrek
aan het noodzakelijke onderscheidingsvermogen
zodat men deze woorden zowel van toepassing kon laten zijn
op geest als op natuur,
afhankelijk van de gemoedstoestand.

Op zichzelf genomen was deze leer goed,
maar toch hielp ze haar niet vooruit.

Ze schreef de dienaar,
of hij niet wilde helpen
haar de juiste weg te wijzen.

En toch, ze vond welgevallen in die bovengenoemde leer,
en daarom was ze van mening,
dat hij de grovere leer achterwege kon laten
en haar iets moest schrijven over die genoemde verheven zaken.

De dienaar gaf haar het volgende antwoord:

‘Goede dochter,
vraag je uit nieuwsgierigheid naar die hoge zaken,
om er kennis mee te maken
en om fraai te kunnen spreken over de dingen van de geest,
met enkele woorden zal ik klaar zijn.

Verheug je daar dan maar niet te zeer over,
want je kunt ermee op een schadelijke dwaalweg geraken.

De juiste gelukzaligheid wordt niet gevonden in fraaie woorden,
maar in goede werken.

Vraag je echter naar deze zaken om er naar te kunnen leven,
laat die hoge vragen dan nog voor wat ze zijn,
en richt je op die vragen,
die voor jou passend zijn.

Ik vermoed dat je nog een ongeoeffende zuster bent,
daarom is het voor jou en jouw gelijken nuttiger
eerst kennis te nemen van hoe men beginnen moet,
en te leren welke oefeningen
en heilige voorbeelden hier dienstig zijn,
zoals van sommigen van de godsvrienden,
die een heilig leven wilden gaan leiden;
hoe zij allereerst hun oefening richtten op Christus’ leven en lijden,
om het met hem te ondergaan;
hoe zij zich innerlijk en uiterlijk hielden,
of God hen nu door zoetheid of hardheid tot zich trok;
en wanneer en hoe de beelden hun ontvielen.

Zie,
hierdoor wordt een beginnende mens geprikkeld en aangezet,
om vooruit te komen;
en hoewel het zijn kan,
dat God de mens dit allemaal in een enkel ogenblik kan schenken,
toch pleegt hij het zo niet te doen;
het moet gemeenlijk verworven worden langs harde arbeid.’

De dochter schreef hem terug:

“min begird stat nût na kluogen worten,
si stat na heiligem lebene,
und daz han ich muot, reht und redlich
ze ervolgene,
wie we daz iemer mag getuon,
es sie miden, es sie liden oder sterben
oder waz daz ist, daz mich zuo dem nehsten mag bringen;
daz muoss volhertet werden.

Und erzagent nût ab miner kranken nature:
was ir geturrent heissen,
daz der natur we tuot,
daz getar ich ervolgen mit hilfe der goetlichen kraft.

Vahent dez ersten an bi dem nidresten
und wisent hin durch,
als man ein junges schoolerli dez ersten leret,
daz zuo der kintheit hoeret,
und es aber und aber fûrbaz wiset,
unz es selber wirt ein meister der kûnsten.

Ein einig bet han ich zuo úch,
der sond ir mich geweren dur got,
dar umbe daz ich nit allein gewiset werde von úch,
mer daz ich och gesterket werde
in aller widerwertikeit,
dú mir iemer me begegnen mag.”

Er fraget, waz dú bet weri.

Si sprach:

“herr, ich han gehoeret sagen,
daz der pellicanus soelicher natur sie,
daz er in sich selben bisset
und sinú jungú kind in dem neste
von veterlicher minne mit sinem eigen bluot spiset.

Ach herr, und da mein ich,
daz ir ze glicher wise also mir, úwerm turstigen kinde, tuegent
und mit geischlicher spise úwer guoter lere fuorent,
und nit ze verr suochent,
denn daz ir úch selb nahe grifent;
wan so es úh ie neher ist gewesen in usgewúrkter wise,
so es ie enpfenklicher ist miner begirigen sele.”

Der diener scraib ir hin wider also:

“du zogtest mir nu kûrzlich neiswaz úberswenker sinnen,
die du dir selb hatest usgelesen
uss der suessen lere dez heiligen maister Eghards,
daz du, als billich ist, so zartlich handledest;
und bin in grossem wunder,
daz du na so edelm tranke dez hohen meisters
dich als turstig erzoegest na des klainen dieners grobem trunk.

Aber so ich es reht an sihe,
so spúr ich mit froeden din grossen wizze in der sach,
daz du als gewirbig bist mit fragen,
wie der erst anvang sie eins hohen sichern lebens,
ald mit welen uebungen ein mensch dez ersten súl
dur zuo komen.”

‘Niet naar slimme woorden gaat mijn verlangen uit,
maar naar heilig leven,
en ik ben vastberaden het oprecht en op de juiste wijze
na te streven,
hoeveel pijn het me ook kosten mag;
mijden mag het zijn, lijden of sterven,
of wat het ook zijn mag wat me tot daar brengen kan:
het zal uitgehouden moeten worden.

En wees niet bezorgd vanwege mijn zwakke natuur:
wat u mij ook maar opdraagt te doen,
dat de natuur pijn bezorgt,
opvolgen zal ik het met hulp van Gods kracht.

Begin allereerst bij het eenvoudigste
en begeleid me dan verder,
zoals men bij een jong beginnend scholiertje doet,
dat een kind nog is,
en dat men beetje bij beetje steeds verder voert,
totdat het zelf een meester in de wetenschappen is.

Een enkel verzoek heb ik aan u,
iets wat u mij met Gods wil moet inwilligen,
waardoor ik niet alleen door u onderwezen zal worden,
maar ook gesterkt mag worden
te midden van alle wederwaardigheden,
waarin ik me ooit nog zal aantreffen.’

Hij vroeg haar welk verzoek het dan was.

Ze zei:

‘Heer, ik heb horen zeggen,
dat het in de natuur van de pelikaan ligt,
zichzelf te bijten
om zijn jongen in het nest
uit vaderlijke liefde met zijn eigen bloed te voeden.

Ach heer, en ik zou willen,
dat u net zo met mij, uw dorstige kind, doet
en mij met de geestelijke spijs van uw goede leer voedert,
en het niet te ver zoekt,
maar deze uit uzelf laat komen;
want hoe meer u het in uzelf hebt doorleeft,
hoe meer mijn begerige ziel ervoor ontvankelijk is.’

De dienaar schreef haar toen terug:

‘Onlangs schreef je me over hoge gedachten,
die je voor jezelf bijeengegaard had
uit de zoete leer van de heilige meester Eckhart,
die je, terecht, zo liefdevol behandelde;
en ik was erg verbaasd,
dat je na zulke edele dronk uit de bron van de hoge meester
nog zo dorstig zijn kon naar de grove drank van de kleine dienaar.

Maar als ik het goed zie,
bespeur ik met grote vreugde jouw goede inzicht in deze zaak,
omdat je naarstig vragen blijft stellen,
hoe het begin is van een hoog en waarachtig leven,
of welke oefeningen een mens allereerst doen moet
om er te komen.’

XXXIV. Kapitel.

Von dem ersten begin eins anvahenden menschen.

“Der anvang eins heiligen lebens, tohter,
der ist misslich:
ainer sus, der ander so.

Aber dem anvang, dem du na fragest,
von dem wil ich dir sagen.

Ich weiss einen menschen in Cristo,
do der an vieng,
do rumde er des ersten siner gewúsní mit einer ganzen bihte
und waz do alle sin flizz,
wie er der biht reht getete,
daz er alle sin missetat einem wolbescheiden bihter fúr leti,
dar umbe daz er von dem bihter,
der an gotes stat da sizzet,
daz er von dem luter und rein giengi
und im alle sin súnd vergeben werin,
als Marien Magdalenun beschah,
do si Cristus mit ruwigem herzen und weinenden ogen
sin goetlich fuoss wuoch,
und ir got alle ir súnd vergab.

Daz waz des selben menschen erster anvang zuo gote.”

Dis bilde nam dú tohter vil eben in ir herze,
und wolt im geswind genuog sin
und viel mit begirde dar uf,
daz ir der selb diener dar zuo der best weri,
daz si ime ir biht teti,
und meinde och dar inne,
daz si von der biht wegen sin geischlichú tohter wurdí
und im dest baz in goetlichen trúwen bevoln weri.

Nu lagen die sachen also,
daz dú bihte nit moht mit worten beschehen.

Do nam si alles ir leben her fúr,
daz in der warheit rein und luter waz,
und wa si sich ie hate nach irem sinne verschuldet,
daz screib si an an ein gross wehsin tavel,
und sand im die also beschlossen
und bat in,
daz er ir aplash sprechi úber ir súnde.

Do er die bihttavel us gelass,
do stuond ze hindrest dar an also:

“min gnediger herr, nu vall ich súndiger mensch fúr úwer fuesse
und bit úch, daz ir mit úwerm minnerlichem herzen
mich widerbringent in daz goetlich herz,
und daz ich úwer kind heisse in zit und in ewikeit.”

Ab der tohter wolgetrúwendem andaht
ward er herzklich bewegt
und kerte sich zuo gote und sprach also:

“erbarmherziger got,
waz sol ich, din diener, hier zuo sprechen?

Sol ich si von mir stossen?

Herr, daz moehti ich einem hündlin nit getuon;

Hoofdstuk 34

Over de eerste stappen van een beginnende mens.

‘Het begin van een heilig leven, dochter,
menigvuldig is het:
bij de ene zus, bij de ander zo.

Maar over het begin, waar je naar vraagt,
daarover wil ik je nu wat zeggen.

Ik ken een mens in Christus,
die bij zijn eerste schreden,
zijn geweten ontlastte door een volledige biecht te doen,
waarbij heel zijn vlijt erop gericht was
de biecht op de juiste wijze te doen;
al zijn misstappen legde hij voor aan een geschikte biechtvader,
om aldus van de biechtvader,
die dan op Gods plaats zit,
gezuiverd en gereinigd heen te gaan
waarbij hem al zijn zonden vergeven zouden zijn,
zoals het Maria Magdalena gebeurde,
toen ze Christus met een berouwvol hart en met betraande ogen
de goddelijke voeten waste,
en God haar al haar zonden vergaf.

Dit nu waren de eerste schreden van deze mens op weg naar God.’

Dit voorbeeld prentte de dochter in haar hart,
en ze wilde al het nodige voortvarend doen,
waarbij heel haar verlangen uitging
naar deze dienaar, die voor haar de beste zou zijn:
ja, bij hem wilde ze biechten,
en ze was van mening,
door deze biecht zijn geestelijke dochter te worden
en aldus des te beter in goddelijke trouw onder zijn hoede te komen.

Nu lagen de zaken zo,
dat het niet mogelijk was mondeling te biechten.

Ze nam toen haar leven in ogenschouw,
dat inderdaad rein en puur was,
en al hetgeen ze naar haar mening ooit verkeerd gedaan had,
dat schreef ze neer op een grote wastafel,
en in gesloten vorm stuurde ze hem deze
en bad hem,
om zijn absolutie uit te spreken over haar zonden.

Toen hij de wastafel doorgelezen had,
stond daar tot slot het volgende:

‘Genadige heer, ik, zondige mens, val u te voet
en ik bid u, door uw liefdevolle hart
mij terug te brengen in het goddelijke hart,
en dat ik uw kind mag heten in de tijd en in de eeuwigheid.’

Door deze trouwvolle bede van zijn dochter
werd hij tot in zijn hart geroerd
en hij keerde zich tot God en zei:

‘Barmhartige God,
wat moet ik, jouw dienaar, hier op antwoorden?

Moet ik haar afwijzen?

Heer, zelfs een hondje kon ik dit niet aandoen;

herr, teti ich daz, daz stuendi vil liht dir, minem herren, úbel.

Si suocht die richheit dez herren in sinem knehte.

Eya, zarter herr mine,
nu vall ich mit ir fúr din tugenthaften fuesse, milter got,
und bite dich, daz du si erhoerest.

Lasse si geniessen ire guoten globen,
ire herzklichen getrúwens,
wan si scriet úns na.

Wie tete du der heidinn?

Ach miltes herz,
luog, din grundlosú miltekeit ist úns als herzklich vil geruemet,
und weri es noh vil me,
du soltist es vergeben.

Eya, miltú miltekeit,
ker dinú miltú ogen zuo ir,
sprich ein einiges woertli zuo ir,
sprich also:

Confide filia, fides tua te salvam fecit,
din guote glob hat dich behalten,

und hab es stet an miner stat,
wan ich han daz min getan
und han ir gewúnschet ganzen aplas aller ir sünden."

Er schraib ir bi dem selben boten hin wider also:

"daz du begert hast von gote dur den diener,
daz ist beschehen,
und solt wússen, daz es im alles vorhin von got erzoetet ward.

Dez selben morgens fruo
waz er nah sinem gebete nider gesessen in ein stilles rüewli,
und in einr vergangenheit der ussen sinnen
was im vor vil der goetlichen togni.

Under dem andern ward im neiswi ingelúhtet,
wie got die engelschlichen nature heti gesundert
in ire foermilicher wise,
und wie er ieklichem also sin sunderlichen eigenschaft
nah sunderlicher ordenlicher usgescheidenheit heti geben,
daz er nit kan gewoerten.

Do er ein guot wili mit den engelschlichen junglingen
himelsch kúrzwil hat gehabt
und im sin gemuete froelich waz
von dem úberflússigen wunder,
daz sin sele befunden hate,
do waz im vor in der selben gesichte,
wie du kemist in gende fúr in stan,
da er sass under dem engelschlichen gesinde,
und mit grossem ernst knúwetast du nider fúr in
und neigtast din antlút eben uf sin herz,
und knúwetast also mit dinem geneigten antlút uf sinem herzen
ein guot wil,
daz es die bistenden engel an sahen.

Also nam der bruoder wunder ab diner getúrstekeit,
und doch do stuond es dir als heilklich ane,
daz er es dir guetlich gestatet.

Heer, zou ik het doen, je zou wellicht ontstemd zijn.

De rijkdom van de Heer zoekt ze in zijn knecht.

Ach, lieve Heer,
met haar val ik nu aan jouw edele voeten, milde God,
en ik bid je, haar te verhoren.

Mag haar grote geloof haar tot vreugde zijn,
haar hartelijke trouw,
want ze roept ons na.

Hoe behandelde jij de heidense vrouw?

Ach, mild hart,
zie, jouw grondeloze mildheid werd ons zo hartelijk geprezen,
en zou het nog meer zijn,
je moest het haar vergeven.

Ach, milde mildheid,
wend je milde ogen naar haar,
spreek tot haar slechts een woord,
en zeg:

"Confide filia, fides tua te salvam fecit,
jouw geloof heeft je gered";

en neem mijn plaats in,
want ik heb het mijne gedaan,
en haar vergiffenis gewenst voor al haar zonden.'

Dezelfde bode gaf hij dit geschreven antwoord mee:

'Wat je van God verlangde door tussenkomst van de dienaar,
het is je gegeven;
en je moet weten, dat alles hem voorzegd was door God.

Vroeg diezelfde ochtend
was hij na het gebed gaan zitten op een stille plek,
en losgekomen van zijn uiterlijke zinnen,
schouwde hij veel van de goddelijke geheimen.

Zo werd hem, naast andere zaken, op een of ander wijze verhelderd,
hoe God de engelen onderscheiden heeft
overeenkomstig hun vorm,
en hoe hij elk zijn afzonderlijke eigenschap
overeenkomstig zijn bijzondere plaats in de orde heeft gegeven;
iets wat hij in woorden niet kan uitdrukken.

Toen hij enige tijd met de engelen
een hemels onderhoud had gehad,
en zijn gemoed opgetogen was
door die overvloed aan wondere zaken,
die zijn ziel ondervonden had,
zag hij in datzelfde visioen,
hoe jij voor hem verscheen,
toen hij te midden van dat hemels gezelschap daar zat;
en met grote aandacht knielde je voor hem neer
en je gelaat legde je op zijn hart,
om aldus geknield met je gelaat op zijn hart
enige tijd te verwijlen,
wat de omringende engelen konden zien.

De broeder was verbaasd over je durf,
maar het paste bij je vroomheid,
zodat hij het je vriendelijk toestond.

Waz dir da uf dem ellenden herzen geneiget
der himelsch vater gnaden teti,
daz weist du vil wol,
und man sah es an dir;
wan nah einer guoten wile rihtest du dich uf,
— do ward din antlút so froelich und so gnadenrich gestalt,
daz man es kuntlich bruefen mohte,
daz dir got neiswas sunder gnaden hat getan
und noh tuon wil dur daz selb herze,
also daz got dur von gelopt und du getroestet wirst.”

Dez selben glich etwas beschah do och einer goetlichen person,
dú waz ein edlú jungfrow uf einer burg
und hiess Anna,
und waz och alles ir leben ein luter liden.

Mit der wurkte got sinú groessú wunder
von jugent uf unz an ir tod.

E daz dú den diener erkandi ald von im ie út heti gehoeret,
do si ainst an ir andaht verzuket waz,
do sah sie,
wie in dem himelschen hofe die heiligen got schowent und lobent.

Do begert si von irem lieben herren und boten sant Johansen,
zuo dem si sunder gnad hate,
daz er ir biht horte.

Do sprach er vil guetlich zuo ire:

“ich wil dir geben ein guoten bihter an miner stat,
dem hat got ganzen gewalt über dich geben,
und er kan dich wol troesten in dinem manigvaltigen lidene.”

Si fraget in, wer der weri, ald wa, ald wie er hiessi.

Des ward si alles von im bewiset.

Si dankte got
und huob sich mornent fruo uf
und kom hin zuo dem kloster, da si hin von gote gewiset waz,
und fraget im na.

Er kam zuo ir an die port
und fraget si, waz ir sachen werin.

Si huob an und seite und bihtet ime,
und do er horte die goetlichen botschaft,
do liess er es zuo gan und rihte si us.

Dú selb heiligú tohter seit ime,
daz si eins males heti gesehen in dem geiste einen schoenen rosborn
wol gezieret mit roten rosen,
und uf dem rosborn erschein daz kindli JESUS
mit einem roten rosenschapelin.

Under dem rosborn sah si sizen den diener.

Daz kindli brach der rosen vil abe
und warf si denne uf den diener,
daz er zermal mit roten rosen bezetet ward.

Do si daz kindli fragte,
waz die rosen bezeichnetin,
do sprach es:

Wat jou daar, gelegen op dat beklagenswaardige hart, toen
aan genaden gegeven werd door de hemelse Vader,
dat weet je heel goed,
en men kon het aan je zien;
na enige tijd stond je op
— je aangezicht was toen zo opgewekt en stralend van genade,
dat men hieruit zou mogen afleiden,
dat God jou enkele bijzondere genaden geschonken had
en je door datzelfde hart nog schenken wil,
opdat God hierdoor geprezen en jij getroost mag worden.’

Hetzelfde gebeurde ook een andere, goddelijke persoon,
een adellijke jonkvrouw was het, ze leefde in een burcht,
haar naam was Anna,
en haar hele leven bestond uit louter lijden.

Door haar bewerkte God grote wonderen,
van haar jeugd tot aan haar dood.

Het was nog voor ze de dienaar kende of van hem gehoord had,
dat ze eens in beschouwing ontruk was,
en zag,
hoe in het hemelse hof de heiligen God schouwden en loofden.

Toen bad ze haar lieve Heer, de apostel Sint-Johannes,
tot wie ze een bijzondere devotie had,
haar biecht te horen.

Hij antwoordde haar heel vriendelijk, zeggend:

‘Ik wil je een goede biechtvader geven in mijn plaats,
iemand aan wie God zijn volmacht geschonken heeft over jou,
en hij zal je weten te troosten in jouw veelsoortige lijden.’

Ze vroeg hem wie dat was, waar hij was, en hoe hij heette.

Hij toonde haar dit alles.

Ze dankte God,
en de volgende ochtend stond ze monter op
en zocht het klooster op, dat God haar gewezen had,
en vroeg naar hem.

Hij liep naar de poort, waar ze was,
en vroeg haar, wat ze kwam doen.

Ze begon te vertellen en biechtte hem alles op,
en toen hij de goddelijke boodschap vernam,
nam hij deze aan en voerde haar uit.

Diezelfde heilige dochter zei hem,
dat ze eens in de geest een mooie rozenboom had gezien
die gesierd was met rode rozen,
en op de rozenboom verscheen het Jezuskindje
met een krans van rode rozen.

Onder de rozenboom zag ze de dienaar zitten.

Het Kindje plukte veel van die rozen
en wierp ze de dienaar toe,
zodat hij bedekt raakte met rode rozen.

Toen ze het Kindje vroeg
naar de betekenis van die rozen,
toen zei het:

Vita, 34

“die mengi dero rosen daz sind dú mengvaltígu liden,
dú im got wil zuo senden,
dú er frúntlich von got sol enphahen und sú gedulteklich liden.”

‘Het aantal van deze rozen, dat staat voor al die soorten lijden,
die God hem wil toezenden;
opgewekt moet hij ze van God ontvangen en ze geduldig dragen.’

XXXV. Kapitel.

**Von den ersten bilden und lere
eins anvahenden menschen,
und wie sin uebunge son sin mit bescheidenheit.**

Do der diener des ersten an gevie
und sich mit bihte gnuog hate gelútert,
do machet er dar na im selb mit gedenken drie kreiss,
hinder die er sich in geischlich huot hate beschlossen.

Der erst kreiss waz sin celle, sin capell und der kor;
wenn er in disem kreiss was,
so duhte in, er weri in guoter sicherheit.

Der ander kreiss was daz kloster alles ane allein dú port.

Der drit und der ussrest waz dú porte,
und hie bedorft er guoter huotnust.

So er uss disen drin kreissen kam,
so duht in,
im weri als einem wilden tierlin,
daz usser sinem loch ist und mit gejegde umbgeben ist,
so bedarf es guoter listen mit sin selbes huote.

Er hat im och do in sinem anvang ein heinlich stat,
ein capell uss erwelet,
da er sinem andaht nah bildricher wise moehti gnuog sin.

Sunderlich hat er im in siner jugend
heissen gemalet an ein bermit die ewige wisheit,
dú himel und erd in ir gewalt hat,
und daz si in minneklicher schonheit und lieplicher gestalt
úbertrifet aller creatures schonheit,
dar umbe er si do in siner bluenden jugent im selben
ze einem liep hate us erkoren.

Daz minneklich bilde fuort er mit ime,
die wil er ze schuol fuor,
und sast es fúr sich in siner celle venster
und blickt es an lieplich mit herzklicher begirde.

Er braht es wider hein
und verwurkt es in die capell mit minneklicher meinunge.

Waz aber endrú sinú bild do werin
nah inrem gegenwurf,
als es im und andren anvahenden menschen zuo gehoeret,
daz mag man merken
an den gemaleten bilden und guoten sprúchen der alten veter;
und dero sprúch ist ein teil hie na geschriben,
als sú in der capell sind entworfen,
und die sprechent ze tútsch also:

Der altvater sant Arsenius fragete den engel,
waz er soelti tuon, daz er behalten wurdí.

Do sprach der engel:

“du solt fliehen und solt swigen und dich ze ruow sezzen.”

Dar na in einer gesiht
laz der engel dem diener
ab der altveter buoch also:
ein ursprung aller selikeit ist, sich selb still halten und in einikeit.

Hoofdstuk 35

**Over de eerste voorbeelden en onderwijzingen
voor een beginnende mens,
en hoe hij zijn oefeningen doen moet met bezonnenheid.**

Toen de dienaar een begin gemaakt had
en zich door te biechten voldoende gelouterd had,
maakte hij voor zichzelf in gedachten drie kringen,
waarbinnen hij zich insloot voor geestelijke bescherming.

De eerste kring bestond uit zijn cel, zijn kapel en het koor;
wanneer hij zich binnen deze kring bevond,
dunkte het hem heel veilig te zijn.

De tweede kring, dat was heel het klooster, uitgezonderd de poort.

De derde en buitenste kring was de poort,
en hier moest hij op zijn hoede zijn.

Kwam hij buiten deze drie kringen,
dan dunkte het hem,
dat hij als een wild dier was,
dat zich buiten zijn hol bevindt, door jachthonden belaagd;
nodig is het dan zichzelf op behendige wijze te beschermen.

Ook tijdens die begintijd had hij een afgezonderde plek,
een kapel had hij hiervoor uitgekozen,
waar hij zijn beschouwing doen kon, omgeven door schilderijen.

Voor zichzelf had hij zich in zijn jeugd
op perkament de Eeuwige Wijsheid laten schilderen,
die hemel en aarde in haar macht had;
en daar ze met haar minnelijke schoonheid en lieflijke gestalte
alle schepselen in schoonheid overtrof,
daarom had hij haar voor zichzelf, toen, in de bloei van zijn jeugd,
als zijn lief uitverkoren.

Dit minnelijke beeltenis droeg hij met zich mee,
op weg naar waar hij schoolging;
en hij plaatste het voor zich op de vensterbank van zijn cel,
en hij keek er dan naar, vol liefde en in hartelijk verlangen.

Hij bracht het weer mee naar huis,
en liet het plaatsen in de kapel, vervuld van liefdesverlangen.

Welke andere beeltenissen zich daar bevonden,
die naar hun innerlijke betekenis
geschikt waren voor hem en andere beginnende mensen,
dat valt af te lezen
aan de schilderijen en spreuken van de oude woestijnvaders;
en van hun spreuken is hierna een deel neergeschreven,
zoals ze in de kapel zijn aangebracht,
en verdietst gaan ze als volgt:

De oudvader Sint-Arsenius vroeg de engel,
wat hij doen moest om behouden te blijven.

Toen zei de engel:

‘Trek je terug, zwijg en zit stil.’

Later, in een visioen,
las de engel de dienaar het volgende voor
uit het boek van de oudvaders:
‘Begin van alle zaligheid is, stil te zijn en in eenheid.’

Theodorus:
Luterlich sich halten git me kúnsten denne vast studieren.

Abbas Moyses:
Sizze in diner celle, dú sol dich ellú ding leren.

— Halte dinen ussern menschen in stilheit
und den inren in luterkeit.

Abbas Johannes:
Der visch usrent dem wasser und der múnch ussrent dem kloster.

Antonius:
Liplichú kestung
und herzenandaht
und von den lúten fliehen
gebirt kúnshkeit.

— Du solt enkein kleid tragen, an dem man úpkeit mug merken.

— Der erst strit eins anvahenden menschen ist,
sich wider frassheit kechlich sezzen.

Pastor:
Du ensolt mit keinem menschen zúrnen,
unz er dir welle din rehtes oge us brechen.

Isidorus:
Ein zorniger mensch ist gote missvellig,
wie groessú zeichen er tuot.

Ipericius:
Es ist minr súnde fleisch essen, so es ze miden weri,
denn sinen nehsten hinderklafen.

Pyor:
Es ist gar boes,
froemd gebresten her fúr nemen
und eigen gebresten ze ruggen stossen.

Zacharias:
Es muoss ein mensch gross verschmeht liden,
sol im iemer reht beschehen.

Nestor:
Du muost vor ze einem esel werden,
soltu goetlich wisheit besizzen.

Senex:
Du solt unbeweglich in lieb und in leid stan,
als der toten bein tuot.

Helias:
Blaichú varwe und ein verzerter lip
und demuetiger wandel
zierent wol einen geischlichen menschen.

Hilarion:
Wan sol einem ze geilen rosse und einem unkúnstem libe
sines fuoters ab brechen.

Senex:
Ein vater sprach:
tuo hin von mir den win,
wan ein tod der sele lit dar inne verborgen.

Theodorus:
Zichzelf in louterheid houden, geeft meer kennis dan hard studeren.

Abbas Moyses:
Zit in je cel, zij zal je alles leren.

Verblijf met je uiterlijke mens in de stilte
en met je innerlijke in de louterheid.

Abbas Johannes:
De monnik buiten het klooster is als de vis buiten het water.

Antonius:
De kastijding van het lichaam,
het gebed van het hart
en het ontvluchten aan mensen
brengt zuiverheid.

Draag geen kledij, waarin men ijdelheid kan ontdekken.

De eerste strijd van een beginnend mens bestaat uit
het stevig vechten tegen gulzigheid.

Pastor:
Val niet uit, tegen geen mens,
totdat hij je het rechteroog wil uitrukken.

Isidorus:
Een toornige mens is God onwelgevallig,
welk grootse zaken hij ook bewerkt.

Ipericius:
Het eten van vlees, waar men ook zonder kon, een kleine zonde
vergeleken bij kwaadsprekerij achter iemands rug.

Pyor:
Kwalijk is het,
de gebreken van anderen op de voorgrond te plaatsen
en eigen gebreken achter te houden.

Zacharias:
Veel ontbering zal een mens moeten lijden,
wil het ooit goed met hem gaan.

Nestor:
Word eerst als een ezel,
wil je goddelijke wijsheid bezitten.

Senex:
Blijf onbewogen te midden van lief en leed,
als de beenderen van de doden.

Helias:
Een bleke kleur, een uitgemergeld lichaam
en een deemoedige levenswandel
vormen de fraaie tooi van een geestelijk mens.

Hilarion:
Men moet een al te wild paard en een onkuis lichaam
minder voedsel geven.

Senex:
Een vader zei:
'Haal die wijn bij mij vandaan,
de dood voor de ziel houdt zich daarin verborgen.'

Pastor:

Der ward nie ein geischlicher mensch,
der sich noh klaget
und an zorne und undergene und vilrede
sich noh nit kan gelassen.

Cassianus:

Als sich der sterbend Cristus an dem crúze bewiste,
dar nah sol unsrú bewisunge gebildet sin.

Antonius sprach zuo einem bruoder:

mensch, hilf dir selb,
anders weder ich noch got wen dir niemer gehelfen.

Arsenius:

Ein frowe bat einen alten vater,
der er ir gedehti zuo got;
do sprach er:
"ich bit got, daz er din bild usser minem herzen verdilge."

Macharius:

Ich tuon minem libe vil hertekeit an,
wan ich von ime vil anvehtung han.

Johannes:

Ein vater sprach:
ich behuob minen willen nie
noh gelerte nie mit worten,
daz ich selb nit tet mit werken.

Senex:

Vil schoener worten ane werk
ist úpig als der bom,
der vil lobes treit ane frucht.

Nilus:

Swer bi der welt vil muoss wandeln,
der muoss och meng wunden enpfahen.

Senex:

Mugest du nit anders tuon,
so solt du dur got diner celle hueten.

Ipericius:

Der sich kunschlich haltet,
der wird hie geeret und von got gekroenet.

Apollonius:

Du solt dem anvang widerstan
und dem schlangen sins hoptes varen.

Agathon:

Ein vater sprach:
ich han drú jar einen stein in minem mund getragen,
daz ich gelerneti swigen.

Arsenius:

Mich hat dik gerúwen reden,
aber swigen gerow mich nie.

Senex:

Ein junger fragte einen altvater,
wie lang er swigen soelte;
do sprach er:
"unz daz man dich frage."

Pastor:

Nooit wordt hij een geestelijk mens,
wie zich nog beklaagt
en van toorn, ongeduld en veelpraterij
niet kan afzien.

Cassianus:

Hoe de stervende Christus zich aan het kruis gedroeg,
naar dit voorbeeld moet ons gedrag gevormd zijn.

Antonius zei tegen een broeder:

'Mens, help jezelf,
anders zullen ik noch God je ooit helpen.'

Arsenius:

Een vrouw vroeg een woestijnvader,
haar voor God te gedenken;
toen zei hij:
'Ik bid God, dat hij jouw beeld uit mijn hart mag wegwissen.'

Macharius:

Ik behandel mijn lichaam hardhandig,
want het geeft me veel aanvechtingen.

Johannes:

Een vader zei:
'Nooit hield ik vast aan mijn eigenwil,
noch onderwees ik met woorden
wat ik niet zelf leefde.'

Senex:

Veel mooie woorden zonder werken,
even ledig als de boom,
rijk aan bladeren maar zonder vrucht.

Nilus:

Wie veel in de wereld moet verkeren,
die zal ook veel wonden ontvangen.

Senex:

Is er voor jou niets anders te doen,
blijf dan in Gods naam in je cel.

Ipericius:

Wie zijn zuiverheid behoudt,
die zal hier geprezen en door God gekroond worden.

Apollonius:

Bied weerstand aan het begin
en mik op de kop van de slang.

Agathon:

Een woestijnvader zei:
'Drie jaren lang heb ik een steen in mijn mond gedragen,
om hierdoor te leren zwijgen.'

Arsenius:

Mijn gepraat heeft me vaak berouwd,
mijn zwijgen nooit.

Senex:

Een jongeling vroeg een woestijnvader,
hoelang hij diende te zwijgen;
toen zei deze:
'Totdat je iets gevraagd wordt.'

Sancta Syncletics:

Wirst du siech, dez froew dich,
wan got hat an dich gedaht;
wirst du krank, daz gib nût dinem vastene,
wan die nût vastend, die werdent och siech;
wirst du geuebet mit dez libes anvehtunge,
froew dich,
daz ein andre Paulus mag uss dir werden.

Nestorius:

Ein guote bruoder sprach:
dú sunne úberschein mich nie essende.

Johannes:

Der ander sprach:
noch mich zúrrende.

Antonius:

Die groest tugent ist: mass kunnen haben in allen dingen.

Paphnucius:

Es hilfet nût wol an vahan,
wan bring es denn zuo ainem guoten ende.

Abbas Moyses:

Waz dich eines lutern gemuetes mag entsezzen,
daz solt du miden,
wie guot es schinet.

Cassianus:

Ellú vollkomeheit endet da,
wenn dú sele mit allen iren kreften
ist ingenomen in daz einig ein, daz got ist.

Disú bild und lere der alten veter
sante der diener siner geischlichen tohter,
und si nam es in sich und kerte es uf den weg,
daz er meinde da mite,
daz si nah der alten veter strenger wise
iren lip oh mit grosser kestgung soelti ueben,
und vie an, ir selben ab ze brechene
und sich ze pingin mit herinen hemdern
und mit seiln und grúlichen banden,
mit scharpfen isninen nageln und dez gelich vil.

Do der diener dez innen ward,
do enbot er ir also:

“liebú tohter,
wilt du din geischliches leben nah miner lere rihten,
als du es an mich hast gevordret,
so lasse soelich úbrig strenkheit underwegen,
wan es diner froewlichen krankheit
und wol geordneten nature nit zuo gehoeret.

Der lieb Cristus sprach nût:

“nement min krúz uf úch,”

er sprach:

“ieder mensch neme sin krúz uf sich!”

Du solt nût an sehen ze ervolgen der alten veter strenkheit
noh die herten uebungne dines geischlichen vaters,

Sint-Syncletica:

Word je ziek, verheug je hier dan over,
want God heeft aan je gedacht;
word je zwak, wijt dat dan niet aan jouw vasten,
want zij die niet vasten, worden ook ziek;
word je uitgedaagd door bekoringen van het vlees,
verheug je,
misschien groei je wel uit tot een tweede Paulus.

Nestorius:

Een goede broeder zei:
‘Nooit heeft de zon mij zien eten.’

Johannes:

Een andere broeder zei:
‘En nooit zien toornen.’

Antonius:

De grootste deugd is: maat kunnen houden bij alles.

Paphnucius:

Behulpzaam is het niet, goed te beginnen,
wanneer men het niet tot een goed einde brengt.

Abbas Moyses:

Wat je kan verdrijven uit een zuiver gemoed,
dat moet je mijden,
hoe goed het je ook mag toeschijnen.

Cassianus:

Alle volkomeheit vindt haar bestemming,
wanneer de ziel met al haar krachten
is opgenomen in het Enig Ene, dat God is.

Deze voorbeelden en onderwijzingen van de woestijnvaders
zond de dienaar zijn geestelijke dochter,
en ze nam ze ter harte en volgde ze op,
denkend dat hij van mening was,
dat ze, overeenkomstig de wijze van de woestijnvaders,
ook haar lichaam moest oefenen langs grote gestrengheden;
en ze begon zichzelf af te breken
en zich te pijnigen met haren hemden
en met touwen en gruwelijke banden,
en met scherpe ijzere spijkers en soortgelijke zaken.

Toen de dienaar dat vernam,
toen zond hij haar de volgende boodschap:

‘Lieve dochter,
wil je je geestelijk leven inrichten overeenkomstig mijn lering,
zoals je van me gevraagd hebt,
laat die overdreven gestrengheden dan achterwege,
want je vrouwelijke zwakte
en welgeordende natuur maken je daarvoor niet geschikt.

De lieve Christus heeft niet gezegd:

“Neemt allen mijn kruis op”;

hij zei:

“Iedere mens neme zijn kruis op!”

Richt je streven niet op de gestrengheden van de woestijnvaders
noch op de harde oefeningen van je geestelijke vader,

du solt usser dem allen dir selb och ein vaht nemen,
daz du wol mugest erzúgen mit dinem kranken libe,
daz dú untugend in dir sterbe und mit dem libe lang lebest.

Daz ist ein wirigú uebung und ist dir daz beste.”

Si begerte von im ze wússene,
war umbe er so streng uebung heti gehabt,
und er daz selb weder ir noh andren menschen woelti raten.

Do wiste er si uf die heiligen scrift und sprach also:

“man vindet gescriben,
daz hie vor under den alten vetern ire etlich
ein unmenschlich und ungeloblich strenges leben fuorten,
daz ze disen núwen ziten etlichen weichen menschen ein grúwel ist
allein dur von hoeren sagen;
und merkent nit,
waz inbrúnstiger ernst erzúgen mag
mit goetlicher kraft ze tuon und ze lidene dur got.

Einem soelichen inbrúnstigen menschen
werdent ellú un múglichú ding múglich ze volbringen in gote,
als David seite,
er woelte mit gotes hilf dur ein gantz mur dringen.

Es stat och an der altvater buoch gescriben,
daz ire etlich in selber soelich gross strenkheit nit an taten,
die doch baide uf ainem zil enden wolten.

Sant Peter und sant Johans
wurden ungelich gezogen.

Wer kan nu daz wunder alles us gerichtent,
denn daz der herr,
der ein wundrer ist in sinen frúnden,
und der von siner grossen herschaft wegen
mit mengerley wisen wil gelopt werden?

Dar zuo sien wir och ungelich genatúrt:
daz eines menschen guote fuog ist,
daz fueget dem andern niht.

Dar umb sol man nút dur fúr haben,
ob vil liht ein mensch soelich strenkheit nit hat gehabt,
daz er dar umbe gehindert werd,
daz er zuo dem nehsten nit múg kómen.

Den selben weichen menschen
sind och soelich streng uebungen in andern nit ze verwerfen
noch in arger wise ze urteilen;
luoge allein ieder mensch zuo im selb
und merk, waz got von im well,
und sie dem gnuog und lasse ellú endrú ding beliben.

Gemeinlich ze sprechen
so ist vil bessrer bescheiden strenkheit fueren
denn unbescheiden.

Wan aber daz mitel muelich ist ze findene,
so ist doch weger enklein dar under ze bliben,
denn sich ze vil hin ueber wagen;
wan es geschihet dik,
so man der natur ze vil unordenlich ab prichet,
daz man ir och dur na ze vil muoss unordenlich wider geben,
waz daz sie,

je moet uit dit geheel voor jezelf iets kiezen,
wat je wel opvolgen kunt met je zwakke lichaam,
waardoor de ondeugd in jou sterven zal en je lichaam lang leven.

Langdurige oefening is het, en voor jou het meest geschikt.’

Ze verlangde van hem te weten,
waarom hij zich zulke gestrengheden opgelegd had,
terwijl hij deze haar noch anderen wilde aanraden.

Toen verwees haar naar de Heilige Schrift en zei:

‘Men vindt er geschreven,
dat in vroegere tijden sommige woestijnvaders
een onmenselijk en ongelooflijk streng leven leidden,
iets wat voor enkele, teergevoelige mensen van nu een gruwel is,
alleen al om er over te horen;
en ze beseffen niet,
hoe vurig verlangen helpen kan
met Gods kracht te handelen en te lijden voor God.

Zulk vurig verlangende mens
wordt het mogelijk al het onmogelijke te volbrengen in God;
zoals David zei,
dat hij met Gods hulp door een hele muur wilde heendringen.

Ook staat er in het boek van de woestijnvaders geschreven,
dat sommigen van hen zich zulke gestrengheden niet oplegden,
hoewel beide groepen hetzelfde doel voor ogen stond.

Aan Sint-Petrus en Sint-Johannes
werd niet op gelijke wijze getrokken.

Kan men dit wonder wel volledig doorzien,
is het niet dat de Heer,
die wonderen verricht aan zijn vrienden,
vanwege zijn grote heerlijkheid
op velerlei wijze geprezen wil worden?

Daartoe zijn ook wij van ongelijke natuur:
wat de ene mens past,
past de ander niet.

Het is daarom niet nodig te veronderstellen,
dat een mens die zich deze strengheden niet oplegt,
hierdoor gehinderd zal worden,
tot het hoogste te geraken.

Diezelfde teergevoelige mensen
moeten deze strenge oefeningen ook niet afkeuren bij anderen
noch deze op enigerlei wijze als slecht beoordelen;
laat iedere mens slechts zichzelf onderzoeken,
en zien wat God van hem wil,
en laat dat genoeg zijn en het andere voor wat het is.

Over het algemeen
is de strengheid uit bezonnenheid veel beter
dan die uit onbezonnenheid.

Wanneer men een middenweg maar moeilijk vinden kan,
is het beter aan de gematigde kant te blijven,
dan zich aan de andere kant te wagen;
want het gebeurt vaak,
dat wanneer men de natuur op ongeordende wijze breekt,
men haar weer te veel teruggeven moet op ongeordende wijze,
zoals dat het geval was,

daz sich hier inne menger grosser heilig hab übersehen
von inbrünstigem ernste.

Soelich strenges leben
und dú bild, von den geseit ist,
mugen den menschen núzz sin,
die sich selber ze zart habent
und ire widerspenigen natur
uf ire ewigen schaden ze muotwilleklich bruchent;
daz hoeret aber dir und dinen glichen nit zuo.

Gott der hat mengerley crúzze,
mit den er sin frúnd kestget.

Ich versich mich dez,
daz dir got einer anderley krúz well uf dinen ruggen stossen,
daz dir noh pinlicher wirt,
denn semlichú kestgung sie;
daz krúz enpfah gedulteklich, so es dir kome!"

Dar nah, do nit vil zites hin kom,
do greif got die geischlich tochter an mit langwirigem siechtagen,
daz sie wart an dem libe ein sieche
dúrfchtig unz an ir tod.

Si enbot ime,
wie es ir ergangen waz, als er ir vor hate geseit.

Er screib ir hin wider also:

"liebú tochter,
got der hat nút allein dich dur mit getroffen,
er hat och mich in dir gelezzet,
wan ich nieman me hab,
der mir mit soelichem flisse und goetlichen trúwen
behulfen sie minú buechlú ze volbringen,
als du tet, die wil du gesund werd.

Hier umbe bat der diener got getrúwlich über dich,
moenti es sin wille sin,
daz er dir denne gesuntheit gebi.

Und do in got nit wolte bald erhoeren,
do zurnde er mit got eines frúntliches zúrnens
und meinde,
er enwoelte von dem minneklichen gote nit me buechlú machen
und woelti och sinen gewonlichen morgengruoz underwegen lassen
von unmuot,
ob er dich nit wider gesund macheti.

Do er also in der unruow sines herzen nider gesass in der kapell
nah siner gewontheit,
do entsunken im naiswi die sinne
und ducht in,
es kemi ein engelschlichú schar hin in fúr in in die kapell;
die sungen im ze troste ein himelsches gesang,
wan sú in do in der selben zit in sundern liden wústen,
und fragten in,
war umb er als truklich gebareti und nút mit in och sunge.

Do verjah er in sin unordenlich entrihtunge,
die er gen dem lieben got hate,
daz er in in der bete diner gesuntheit nit hat erhoeret.

Do meinden sú,
er soelte ab lassen und soelti nit also tuon,

bij menig groot heilige die dit over het hoofd zag
door een vurig verlangen.

Dergelijk streng leven
en de voorbeelden, die gegeven zijn,
mogen die mensen tot nut zijn,
die zichzelf te zacht behandelen
en die hun opstandige natuur
tot hun eigen eeuwige schade te moedwillig genieten;
dit echter is op jou en jouwsgelijken niet van toepassing.

God beschikt over menigerlei kruis,
waarmee hij zijn vrienden kastijdt.

Ik voorzie,
dat God jou een ander kruis op de rug zal wil leggen,
dat voor jou nog pijnlijker worden zal
dan menige kastijding zijn kan;
ontvang dit kruis dan geduldig, wanneer het je gegeven wordt.'

Toen, niet lang daarna,
zond God de geestelijke dochter langdurige ziekte,
en haar lichaam bleef hierdoor ziek
en zij hulpbehoevend tot aan haar dood.

Ze liet hem weten,
dat het haar vergaan was, als hij haar voorzegt had.

Hij schreef haar terug:

'Lieve dochter,
God heeft niet alleen jou daarmee getroffen,
maar in jou ook mij verwond;
want nu heb ik niemand meer,
die me met zulke vlijt en vrome trouw
behulpzaam is bij het afronden van mijn boeken,
zoals jij het deed, toen je nog gezond was.

Daarom bad de dienaar voor jou tot God vol vertrouwen,
mocht het zijn wil zijn,
jou je gezondheid weer terug te geven.

En daar God hem niet dadelijk verhoren wilde,
streed hij met God zoals vrienden dat kunnen doen,
en hij nam zich voor,
geen boeken voor de minnelijke God meer te schrijven
en ook zijn gebruikelijke ochtendgroet achterwege te laten
uit ongenoegen,
zou hij je niet weer gezond maken.

Toen hij dan, met de onrust in zijn hart, ging zitten in de kapel,
zoals hij gewend was te doen,
ontzonken hem op een of ander wijze de zinnen,
en het dunkte hem,
dat er voor hem uit een engelenschaar de kapel binnenging;
ze zongen een hemels gezang hem tot troost,
want ze wisten dat hij in die tijd bijzonder leed te dragen had,
en ze vroegen hem,
waarom hij zo treurig was en niet met hen meezong.

Toen bekende hij de onordelijke opstandigheid,
die hij op God gericht had,
omdat deze zijn bede om jouw gezondheid niet verhoord had.

Toen drongen ze aan,
hij zou aflaten en zich niet op dergelijke wijze gedragen,

Vita, 35

wan got hetí den siechtagen úber dich verhenget dur daz aller beste,
und daz soelte din krúz sin in diser zit,
da mit du soeltist erwerben gross gnad hie
und manigvaltigen lon in dem himelrich.

Dar umbe bis gedultig, tochter minú,
und nim es uf allein
als ein frúntlich gabe von dem minneklichen gote.”

want God had de ziekte gestuurd om jouw bestwil;
dit zou jouw kruis vormen in de tijd,
waarmee je grote genade zou verwerven hier,
en overvloedig loon in het hemelrijk.

Wees daarom geduldig, mijn dochter,
en ontvang het slechts
als een vriendelijke gave van de minnelijke God.’

XXXVI. Kapitel.

Von kintlichem andaht eins jungen anvahenden menschen.

Disú siechú geischlichú tohter bat einest den diener,
do er dar waz komen und si gesehen wolte in ire krankheit,
daz er ir etwaz seite von goetlichen dingen,
dú nit grossen ernst in truegin
und doch einem goetlichen gemuet lustlich werin ze hoeren.

Und er seit ir von sinem kintlichem andaht
und sprach also:
Do der diener dennoch einen bluenden muot hate in siner jugende,
do hat er neiswi vil zites ein wise,
so er erst geliess ze ader, daz er uf der selben stunde
einen ker nam zuo dem geminten gote under daz krúz,
und bote sinen verwunten arm her fúr
und sprach denne mit inneklichem súfzen:

“ach herzeklicher frúnd minr,
gedenk, daz gewonlich ist, daz lieb ze lieb pfliget ze gene,
so man gelassen hat umb guotes bluot.

Nu waist du, lieber herr,
daz ich nit liebes denn dich allein han;
dar umbe kum ich zuo dir,
daz du mir die wunden segnest
und mir guot bluot machest.”

In den selben ziten siner jugend,
so er etwen hat geschorn,
und dennoch sin antlút in schoener ufgezúnter varwe waz,
so gie er hin zuo dem schoenen herren und sprach:

“ach zarter herr,
weri min gestalt und min mund
als roesloht als aller roter rosen schin,
daz woelti din diener dir behalten
und nieman andern geben;
und swie du allain daz herz an sihst
und dez usserr nút vil ahtest,
geminter herr,
so bút dir doch min herz ein minnezeichen,
daz ich dur mite zuo dir und zuo nieman anders kere.”

So er denn einen núwen rok ald kapen an leite,
so gie er etwen hin dez ersten an sin gewonlich stat
und bat den himelschen herren, der in dez kleides beraten hate,
daz er im glúkes und heiles dar in wunshti
und im hulfe,
daz er es in sinem aller liebsten willen verschlissi.

Hie vor in siner kintheit hat er ein gewonheit:
so der schoen sumer kam
und dú zarten bluemlú erst entsprungend,
so enthielt er sich,
daz er der bluomen nit wolte brechen noh handlen
unz an daz zit,
daz er sin geischliches liep,
die zarten gebluemten roeselochten magd, gotes muoter,
dez ersten gemeindi mit sinen ersten bluomen.

So es in zit duhte,
so brach er der bluomen mit mengem minneklichen gedanke
und truog sú in die celle und machete ein schapel dar us,
und gie hin in den kor ald in únsrer frowen kapell

Hoofdstuk 36

Over de kinderlijke vroomheid van een jonge, beginnende mens.

Deze verzwakte dochter verzocht de dienaar eens,
toen hij haar opzocht om haar te zien in haar ziekte,
haar iets te vertellen over goddelijke dingen;
niet te zwaar moest het zijn,
maar voor een vroom gemoed toch aangenaam om te horen.

Toen vertelde hij haar over de vroomheid van zijn eigen jeugd
en hij zei,
dat de dienaar toen, in zijn jeugd, een bloeiend gemoed had,
en gedurende enige tijd de gewoonte had,
na het aderslaten, nog datzelfde uur,
zich te wenden naar de beminde God onder het kruis,
zijn verwonde arm naar hem uit te strekken
en met een diep zuchten te zeggen dan:

‘Ach, mijn Hartevriend,
gedenk, dat het gebruik is dat lief naar lief gaat,
omwille van goed bloed na het aderslaten.

Jij weet toch, lieve Heer,
dat ik geen lief heb, niemand dan jij alleen,
daarom kom ik naar jou,
opdat jij mijn wonden zegenen zult,
en mij goed bloed wil verwekken.’

In diezelfde tijd van zijn jeugd,
wanneer hem zo af en toe zijn haren afgeschoren werden,
en toen zijn gezicht nog een frisse, rode kleur had,
ging hij naar de onbezoedelde Heer en zei:

‘Ach, lieve Heer,
waren mijn gestalte en mijn mond
rozig als bezaten ze de glans van alle rode rozen tezamen,
jouw dienaar wilde deze bewaren voor jou
en aan niemand anders schenken;
en hoewel je alleen het hart bezieet,
en weinig geeft om het uiterlijk,
beminde Heer,
geeft mijn hart jou toch een minneteken,
dat ik me slechts naar jou toewend en naar niemand anders.’

Kleedde hij zich met een nieuw habijt of met een nieuwe hoofdkap,
dan ging hij terstond naar zijn gebruikelijke plek
en bad de hemelse Heer, die hem van deze kleren voorzien had,
hem hierin geluk en heil toe te wensen,
en hem te helpen
hen overeenkomstig zijn liefste wil te dragen tot ze versleten waren.

Hiervoor nog, in zijn kinderjaren, had hij de volgende gewoonte:
wanneer de mooie zomer kwam
en de tere bloempjes uitkwamen,
dan nam hij zich voor,
de bloemen niet te plukken of aan te raken,
totdat het mogelijk was,
zijn geestelijk lief,
de teergebloemde, rozengelijke Maagd, de Moeder Gods,
als eerste te eren met zijn eerste bloemen.

Wanneer hij dacht dat de tijd gekomen was,
plukte hij de bloemen onder menig minnelijke gedachten,
en hij droeg ze naar zijn cel en maakte er een krans van,
en hij ging dan naar het koor of de Onze-Lieve-Vrouwekapel,

und knúwete fúr die lieben frowen demueteklich,
und saste ir bilde daz minneklich schapel uf
in der meinunge,
wan si der aller schoenst bluom were
und daz si sines jungen herzen sumerwunne weri,
daz si den ersten bluomen von ir diener nit versmaheti.

Eins males do er die schoenen also hate gekroenet,
do waz im vor in einer gesiht, daz der himel offen were,
und sah die liechten engel klar uf und ab varn
in liehter wat.

Also hort er daz aller schoenst gesang
in dem himelschen hofe von dem froelichen ingesinde,
daz ie gehoeret ward.

Sú sungen sunderlich ein gesang von unser frowen,
daz sprach als recht suezeklich,
daz es sin sele von grosser wollust zerflostete,
und waz dem glich,
daz man von ir singet an aller heiligen tage an der sequenci:

Illic regina virginum,
transcendens culmen ordinum etc.,

und ist der sin dez gesanges, wie dú rein kúngin
obswebt in eren und wirdekeit allem himelschen her.

Er huob och uf und sang mit dem himelschen ingesinde;
siner sele bleib do vil himlisches smakes und jamers na gote.

Dar na einest do hat er ze ingendem meyen
siner aller liepsten himelschen frowen na gewonheit
ein schapel von rosen uf gesezset mit grossem andaht,
und dez selben morgens fruou,
won er neiswannen komen waz und mued waz,
dez wolt er im selb gnuegd an schlafen han gestatet
und wolt die jungfrowen ze der stund nit han gruezet.

Also do es zit waz nah siner gewonheit und er uf solt stan,
do waz im ze glicher wise, wie er were in einem himelschen kore,
und da sang man den Magnificat gotes muoter ze lobe.

Do daz us kam,
do trat dú jungfrow doert her fúr
und gebot dem bruoder, daz er an viengi den vers:

O vernalis rosula,
daz sprichet:
o du fines sumerliches roeseli!

Er gedahte, waz si da mite meindi,
und doch wolt er ir gehorsam sin
und huob an mit einem froelichen gemuete:
O vernalis rosula,
und zehand ire drie neis viere jungling des himelschen ingesindes,
daz in dem kore stuond,
viengen an mit im ze singen,
dar na dú ander schar
ellú sament widerstritz,
und sungen so wol gemuetklich,
daz es als susseseklich erschal,
als ob ellú seitenspil da erklungen;
und den úberschal mohte sin toedemlichú nature nit lenger liden,
und kam wider zuo im selben.

en knielde deemoedig voor Onze-Lieve Vrouwe,
en kroonde haar beeld met de minnelijke krans
denkend,
dat, aangezien ze de mooiste bloem was,
en de zoetste zomervreugde van zijn jonge hart,
dat ze die eerste bloemen van haar dienaar niet zou afwijzen.

Eens, toen hij haar schoonheid aldus gekroond had,
zag hij in een visioen, dat de hemel open was,
en hij zag de van licht stralende engelen op- en neerwaarts gaan
gekleed in schitterende gewaden.

En hij hoorde toen het allermooiste gezang,
afkomstig van dat opgewekte gevolg in de hemelse hof,
mooier dan ooit gehoord werd.

Hun gezang ging over Onze-Lieve-Vrouwe in het bijzonder,
en het klonk zo zoet,
dat zijn ziel er van grote vreugde door wegsmolte;
en het geleek op
wat men over haar zingt op Allerheiligen in de sequentie:

Illic regina virginum,
transcendens culmen ordinum, etc.,

waarmee bedoeld is, hoe de reine Koningin
in eer en waardigheid heel het hemelse heer te boven gaat.

Hij stond toen op en zong mee met het hemelse gezelschap;
zijn ziel bleef vervuld van hemelse smaak en verlangen naar God.

Eens aan het begin van de maand mei had hij
naar gewoonte zijn allerliefste, hemelse Vrouwe
met grote toewijding gekroond met een krans van rozen,
en diezelfde ochtend,
omdat hij ergens vandaan was gekomen en moe was,
wilde hij zich wat slaap gunnen
en de Jonkvrouwe op dat vroege uur maar niet groeten.

Toen het gebruikelijke uur gekomen was om op te staan,
kreeg hij de gewaarwording alsof hij zich in het hemels koor bevond,
waar men het Magnificat zong ter ere van de Moeder Gods.

Toen men hiermee klaar was,
trad de Jonkvrouwe naar voren
en ze gebood de broeder te beginnen met het vers:

O vernalis rosula,
wat betekent:
O jij zomers tere roos!

Hij dacht na over wat zij daarmee kon bedoelen,
wilde haar echter gehoorzamen,
en met opgewekt gemoed hief hij aan:
O vernalis rosula;
en meteen waren er drie of vier jongelingen uit het hemels gevolg,
dat in het koor stond,
die mee gingen zingen,
waarna de hele schaar inviel
en allen zongen om het mooist;
en ze zongen blij, vervuld van vreugde,
dat het er zo lieflijk toonde
als weerklonk hierin alle snarenspeel tezamen;
zijn sterfelijke natuur kon deze klanken niet langer verdragen,
en hij kwam weer tot zichzelf.

Vita, 36

An dem nehsten tag nah únsere frowen tag Assumptio,
do ward im aber groessu froed erzoaget in dem himelschen hofe,
und wolt man nieman hin in dur zuo lassen,
der unwirdeklich dar keme.

Do der diener gern het hi in gedrunge,
do kom ein jungling und kriecht in mit der hant
und sprach:

“gesell, du hoerest iesz ze disen ziten nit hi in;
belieb hie usse,
du bist in schulden, und muoss vor din missetat gebuezet werden,
e daz du daz himelsch gesang mugist hoeren.”

Und fuort in neiswa hi einen krumben weg
in ein loch under der erde,
daz waz vinstere und waz oede und jemerliche gestalt.

Er enkonde noh hi noh her kome
als eine, der gefangen lit,
da er weder die sunnen noh den man mag gesehen.

Diz tet im we,
und vie an ze súfzen und sich úbel gehaben
umb sin gevangnúst.

Dar na schier do kom der jungling zuo ime
und fraget in, wie er moeheti.

Er sprach:

“úbel, úbel!”

Do seit im der jungling also:

“wússist, daz dú obrest fúrstin von himelrich iesz mit dir zúrnest
umbe die schulde,
dar umbe du och hie gefangen bist.”

Der diener erschrak gar úbel und sprach:

“owe mir vil armen!
waz han ich wider si getan?”

Er sprach:

“do zúrnest si,
daz du als ungerne von ir brediest ze ire hohziten;
und gester an irem grossem hohzit
verseitest du diner meisterschaft,
daz du nit woltest von ir bredien.”

Er sprach:

“owe, gesell und herr mine,
luog, mich dunket,
daz si als reht grosser eren werd sie,
daz ich mich ze klein dar zuo dunke,
und bevil es den alten und den wirdigen,
da mich dunket,
daz si wirdeklicher kunnin von ir bredien
denn ich armer mensch.”

Do sprach der jungling:

“wússist,

De dag na Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart,
werd hem in het hemelse hof opnieuw grote vreugde getoond;
en men wilde er niemand binnenlaten,
die zich onwaardig toonde.

Toen de dienaar naar binnen wenste te gaan,
kwam een jongeling naar hem toe, greep hem bij de hand
en zei:

‘Vriend, het past jou niet om hier nu binnen te komen,
blijf buiten,
je hebt schuld op je geladen, en je moet je misstap uitboeten,
alvorens je het hemelse gezang mag horen.’

En hij leidde hem langs een of andere kronkelige weg
naar een ondergronds hol,
donker was het, kaal en verlaten.

Hij kon er geen kant op,
als iemand die gefangen is
op een plek waar hij de zon noch de maan zien kan.

Dat deed hem pijn,
en hij begon te zuchten en zich beroerd te voelen
vanwege zijn gevangenschap.

Kort daarna kwam de jongeling naar hem toe
en vroeg hoe het hem verging.

Hij zei:

‘Slecht, slecht!’

Toen zei de jongeling tegen hem:

‘Weet, dat de hoogste Vorstin van het hemelrijk boos op je is
vanwege die misstap,
waarvoor je hier gefangen zit.’

De dienaar schrok hiervan hevig en zei:

‘Wee mij, ik arme!
Wat heb ik haar misdaan?’

Hij zei:

‘Ze is boos,
omdat je op haar feestdagen niet graag over haar predikt,
en gisteren, op haar grote feestdag,
weigerde je, tegen de wens van je meerdere,
om over haar te prediken.’

Hij zei:

‘Ach, lieve vriend en heer,
kijk, het dunkt me,
dat haar zoveel eer toekomt,
dat ik me daartoe te gering acht,
en laat het over aan de ouden en de waardigen,
omdat ik denk,
dat zij waardiger over haar prediken kunnen
dan ik, arme mens, het kan.’

Toen zei de jongeling:

‘Weet,

daz si es gern von dir hat,
und ist ir ein genemer dienst von dir.

Dar umb tuo es nit me!”

Der diener vie an ze weinen
und sprach zuo dem jungling:

“ach herzklicher jungling,
versuen mir es gen der reinen muoter,
wan ich geloben dir bi miner trúwe,
daz es mir nit me beschilt.”

Der jungling lachete und troste in guetlich
und fuort in usser der gevangnúss wider hein
und sprach:

“ich han es an der himelfúrstin guetlichem antlút
und worten, die si hat gen dir, gemerket,
daz si wil,
und hat iren zorn gen dir ab gelan
und wil iemer muoterlich trúwe gen dir han.”

Er hate do ein gewonheit,
so er uss der celle hin ab gie ald hin wider uf,
daz er gewonlich sinen weg machete
dur den kor fúr daz sacrament,
und gedaht also:
swer einen herzklichen frúnt iene uf siner strasse hat,
der machet sinen weg gern enklein dest lenger
dur eins lieplichen erkosens willen.

Ein mensch begerte einer vasnaht von gote,
wan er si von keiner creatur haben wolte.

Und in einer entgangenheit siner sinnen
do waz im vor, wie der lieb Cristus kemi in gende
in der gestalt, als do er XXXjeric waz;
und meinde, er woelte im sin begirde erfúllen
und ein himelsch vasnaht machen,
und nam einen becher mit wine in die hand
und bot in den drin menschen,
dú och da sassen ob tische,
einer nah der andren.

Dú erst seig da nider kraftlos,
dú ander ward och enklein schwach,
aber dú drit ahtet sin niht.

Und seit im do den underscheid
eins anvahenden, zuonemenden und vollkommen menschen,
wie sich die misslich haltent in goetlicher susseskeit.

Mit disem und derley goetlichen kosene
nam dú red ein ende.

Si screib es alles an heinlich
und sante es neiswa hin
ze gehalten und ze verbergen in ein beschlossen lade.

Eins males do kom ein guetú swester
zuo der, dú es behalten hate,
und sprach also:

“eya, liebú swoester,
waz hast du verborgens goetliches wunders in diner lad?

ze zou het graag door jou zien doen;
een dienst door jou is het, die haar welgevallig is.

Daarom, weiger het niet weer!’

De dienaar kreeg tranen in zijn ogen,
en zei tegen de jongeling:

‘Ach, liefste jongeling,
zorg dat het weer goed komt tussen de reine Moeder en mij,
want ik beloof je,
dat het nooit weer gebeuren zal.’

Vriendelijk lachte de jongeling hem toe en hij troostte hem,
en hij leidde hem de gevangenis uit, terug naar huis,
en zei:

‘Ik kon aan haar vriendelijke gezicht
en aan wat ze zei over jou, merken,
dat ze toestemt,
en haar boosheid over jou laat varen,
en jou haar moederlijke trouw voor altijd schenken wil.’

Hij had de gewoonte,
dat wanneer hij zijn cel verliet of erin terugkeerde,
gemeenlijk de weg te kiezen
die door het koor ging tot voor het sacrament,
denkend:
wie een goede vriend hogerop in de straat heeft wonen,
die laat zijn weg graag wat langer worden
voor een vriendschappelijk gesprek.

Een mens verlangde eens een goddelijke Vastenavond,
want van enig schepsel wilde hij hem niet.

En ontrukkt aan zijn zinnen,
was het alsof Christus hem tegemoet trad,
zoals hij uitzag toen hij dertig jaren oud was;
en hij zei, dat hij hem zijn wens wilde vervullen
en hem een goddelijke Vastenavond bereiden,
en nam een beker met wijn in de hand,
en gaf deze aan de drie vrouwen,
die daar ook aan tafel zaten,
de een na de ander.

De eerst zeeg krachteloos neer,
de tweede verloor ook wat aan kracht,
de derde echter gaf hem geen aandacht.

En zo toonde hij hem hierin het verschil
tussen een beginnende, een gevorderde en een volmaakte mens,
en hoe uiteenlopend zij zich houden tegenover goddelijke zoetheid.

Met deze en dergelijke goddelijke woorden,
kwam er een einde aan het gesprek.

Zij schreef alles in het geheim op
en zond het ergens heen,
om het daar in een gesloten lade te bewaren en te verbergen.

Eens bezocht een goede zuster
haar die het opgeborgen had,
en ze zei:

‘Ach, lieve zuster,
welk goddelijk wonder houdt je verborgen in je lade?’

Vita, 36

Luog, mir waz hinaht vor in einem trome,
daz ein junger himelscher knab stuonde in diner lade,
und hate der
ein suesses seiten spil in sinen handen,
daz man nemmet ein roeboebli,
und da machet er uf geischlich reyen,
die waren als reislich,
daz menlich dur von geischlichen lust und froed nam.

Ich bit dich, gib es her us, daz du beschlossen hast,
daz wir endrú es och lesen."

Si sweig und wolte ir nit dur von sagen,
wan es ir waz verboten.

Kijk, mij verscheen vannacht in een droom,
een jonge, hemelse knaap die zich in jouw lade bevond,
en zijn handen droegen iets
waarop lieflijke snaren gespannen waren,
men noemt het een rebec,
en hij speelde daarop geestelijke liederen,
die zo aantrekkelijk waren,
dat men vervuld raakte van geestelijk verlangen en vreugde.

Ik bid je, haal eruit, wat je daar opgeborgen houdt,
dat ook wij, de anderen, het lezen kunnen.'

Zij zweeg echter en wilde hierover niets kwijt,
want het was haar verboden.

XXXVII. Kapitel.

**Wie er úpigú menschen zuo gote zoh
und lidendú menschen troste.**

Es waz der diener einest lang zit gewesen,
daz er siner geischlichen tohter nihtesnit hat enboten.

Do screib si im einen brief,
daz si wol bedoerfte, daz er ir etwaz enbuti,
da von ir lidendes herz erlupfet wurdi,
und sprach also:

ein armer mensch nimet im selb ein troestli dar ab,
so er etlichú noh ermrú menschen vor im siht,
denn er sie,
und ein lidender mensch gewinnet ein guot muetli,
so er hoeret,
daz ander sin nahgebur in noh groesren noeten sind gewesen
und in got dar us hat gehulfen.

Und screib ir also:

dar umbe, daz du dest gedultiger siest in dinem lidene,
so wil ich dir got ze lobe etwas von liden sagen.

Ich wúste einen menschen,
uf den vielen von gotes verhengde berlichú liden
an sinen fúrnemen zitlichen eren.

Des selben menschen guetú begirde lag dar an alzemale,
daz er got von ganzem grund sins herzen begerte minnen,
und daz er daz selb minneklich liep
allen menschen moehti wol gelieben
und von aller ander úpiger minne zihen;
und daz geschah och an vil personen,
baidú mannen und frowen.

Da er dem túfel daz sin entfroemdet und es gote widerbrachte,
daz muote den boesen geist úbel,
und erschain guoten menschen vor
und trowte im, er woelte sich an im rechen.

Sunderlich do kom er ainst zuo eim kloster eins soelichen ordens,
in dem die geischlichen herren pflegent ir sunder wonung han
und die geischlichen frowen ir ordens
och sunder ze sine.

In dem kloster da waren zwo geischlich und vil gewegen personen,
ein man und ein frowe, an einander verkleibet
mit grosser minne und schedlicher hainlich;
und daz hate der túfel bedeket in ire baiden blinden herzen,
daz sú die missetat an sahen,
als ob es kein gebrest noh súnd weri,
und in von got weri geurlobet.

Do der diener des hainlich gefraget ward,
ob es also moehti bestan in gotes willen in der warheit,
do sprach er:

“nein, mit nihtú!”

und seit in, daz daz lieht falsch were
und wider cristenlich lere,
und schuof,
daz sú dur von liessen und sich luterlich dur na hielten.

Hoofdstuk 37

**Hoe hij lichtvaardige mensen tot God bracht
en lijdende mensen troostte.**

De dienaar had eens gedurende langere tijd
zijn geestelijke dochter geen boodschap gezonden.

Toen schreef ze hem in een brief,
dat ze er behoefte aan had iets van hem te ontvangen,
iets verheffends voor haar lijdende hart,
en ze schreef het volgende:

Een betreuenswaardige mens ondervindt wat troost,
wanneer hij enkele mensen voor zich ziet nog betreuenswaardiger
dan hijzelf is,
en een lijdende mens schept wat moed,
wanneer hij hoort,
dat zijn naburen nog groter nood hebben meegemaakt
en ze door Gods hulp hiervan verlost zijn.

Hij schreef haar toen:

Opdat je in je lijden duldzamer zijn mag,
daarom wil ik je, God tot eer, iets over het lijden zeggen.

Ik kende een mens,
die door Gods besluit lijden trof, openbaar,
betreffende zijn aanzien in deze wereld.

Diezelfde mens verlangde oprecht niets anders,
dan God lief te hebben vanuit de grond van zijn hart,
en dit minnelijke lief
alle mensen geliefd te maken
en hen te weerhouden van andere, lichtvaardige liefde;
en bij veel mensen gebeurde dat ook,
zowel bij mannen als vrouwen.

Daar hij de duivel het zijne afpakte en het God weer terugbracht,
werd de boze geest slecht gestemd,
en deze verscheen goede mensen
en vertelde hun in vertrouwen dat hij zich aan hem zou wreken.

Hij kwam eens in een klooster van een bepaalde orde,
waarin de geestelijke mannen afzonderlijk leefden,
naast de geestelijke vrouwen van hun orde,
gescheiden van elkaar.

In dat klooster waren twee geestelijke en zeer belangrijke mensen,
een man en een vrouw, aan elkaar verbonden
in grote liefde en schadelijke vertrouwelijkheid;
de duivel had hun beider harten verblind,
waardoor ze deze misstap beschouwden
als betrof het geen onvolkomenheid of zonde;
en dat God hun dit toestond.

Toen de dienaar in vertrouwen gevraagd werd,
of zoiets waarlijk met Gods wil kon voortduren,
toen zei hij:

‘Nee, zeker niet!’

Hij zei hun, dat ze verkeerd ingelicht waren
en tegen de christelijke leer,
en zorgde ervoor,
dat ze ervan afzagen en daarna in zuiverheid bleven leven.

Under dannen do er daz tet,
do waz ein heiligú person, hiess Anna,
an ir andaht und ward verzuket in dem geiste,
und da sah si,
daz ob dem diener in den lúften
ein groessú schar túfellicher geister sich samnetan,
und die schrúwen alle sament:

“mord und mord úber den boesen múnch!”

Sú schulten und fluocheten ime dar umbe,
daz er sú von der selben gevelligen stat vertriben hate
mit sinem rate,
und swooren dez alle sament mit fraidigen geberden,
daz sú iemer woeltin uf in stellen,
daz sú sich an ime gerechin,
und wan sú im weder an libe noh an guote nit moehtin zuo komen,
daz sú in doch an der fúrnomekeit siner eren
vor der welt groesslich woltin beschalken.

Sú woeltin unerlichú ding uf in trechen,
und huoti sich joch vor ursach,
wie gnot er iemer moehnte,
so woeltin sú es doch mit falschen listen zuo bringen,
daz es geschehe.

Dar ab erschrak der heiliger mensch gar úbel
und bat únser frowen,
daz si ime ze hilf kemi in den kúnftigen noeten.

Do sprach dú milt muoter guetlich zuo ire:

“sú mugen im nút getuon
ane mins lieben Kindes verhengnus;
waz der úber in verhenget,
das ist und wirt sin nehstes und sin aller bestes.

Dar umb haiss in guoten muot haben!”

Do si daz dem bruoder geseite,
do begunde er ime vil úbel fúrten
die fientlichen samnung der boesen geisten
und gie,
als er dik pflag ze tuon in sinen gedrangen,
hin uf uf den berg, da ein capell stat,
dú gewihet ist in der ere der heiligen engel,
und gie nah siner gewonheit
betende ze nún malen umb die capell
in der ere der IX koeren der himelschen scharen,
und bat sú ernschlich,
daz sú sin gehilfen werin wider alle sin fiende.

Do mornent fruo ward,
do ward er gefueret in ainer gaischlichen gesiht uf ein schoen veld.

Da sah er umb sich ein vil gross schar der engelschlichen jungherren,
die im woltan helfen.

Die trostan in und sprachen zuo im also:

“got der ist mit dir
und wil dich niemer gelassen in kainen dinen noeten;
dar umb lass nit abe,
du zúhest dú welllichú herzen ze goetlicher minne!”

Toen hij dit deed,
was er een heilige vrouw, ze heette Anna,
die tijdens haar beschouwing in geestverrukking,
voor zich zag,
hoe in de luchten boven de dienaar
een grote schaar duivelse geesten zich verzamelden;
en ze schreeuwden allemaal:

‘Moord en dood voor de kwaaië monnik.’

Ze scholden hem uit en vervloekten hem hierom,
want hij had ze van een voor hen geschikte plaats verdreven
met zijn raadgevingen;
en onder het maken van vreselijke gebaren zwoeren ze,
hem niet met rust te laten,
vooraleer ze zich op hem gewroken hadden,
en dat wanneer hem lijf en goed zouden blijven,
dat ze dan toch zijn goede naam en faam
fors zouden besmeuren voor heel de wereld zichtbaar.

Ze wilden hem schandelijke zaken aanwrijven,
en ook al probeerde hij daartoe geen aanleiding te geven,
zo goed hij maar vermocht,
ze zouden er met valse listen wel in slagen,
dat het gebeuren zou.

De heilige vrouw schrok hiervan hevig,
en ze bad Onze-Lieve Vrouw,
hem te hulp te schieten bij toekomstige nood.

Toen zei de lieve Moeder tegen haar:

‘Ze kunnen hem niets doen
zonder de toestemming van mijn liefste Kind;
wat hij voor hem beschikt,
dat zal voor hem het hoogste en allerbeste zijn.

Zeg hem daarom goede moed te hebben!’

Toen ze de broeder dit meedeelde,
overviel hem hevige vrees
voor de verzameling van boze geesten,
en hij ging,
zoals hij wel vaker deed in tijden van beproeving,
de berg op, waar een kapel stond,
die opgedragen was aan de heilige engelen;
hij liep naar zijn gewoonte
biddend negen maal om die kapel,
ter ere van de engelenschaar die uit negen koren bestaat,
en bad hun vol ernst,
zijn helpers te zijn tegenover al zijn vijanden.

Toen het ochtend werd,
werd hij in een geestelijk visioen meegenomen naar een mooi veld.

Hij zag een grote schare engelknapen om hem heen,
die hem wilden helpen.

Ze troostten hem, en zeiden tegen hem:

‘God is met je,
en hij zal je nooit alleen laten, in geen van je beproevingen;
laat daarom niet af
wereldse harten tot Gods liefde te brengen!’

Hier ab ward er gevestnet
und varete genot,
daz er wildes und zames got widerbrechti.

Er hat einen fraidigen man umbgangen mit sinen guoten Worten,
der waz XVIII jar gewesen, daz er nie hate gebihtet.

Der gewan von gote gnad zuo im
und bihtet im als rueweklich,
daz sù baide wurden weinende.

Der starb kurzlich dur na und nam ein selig ende.

Er hate einest XII gemeiner sùnderinn bekert
von ire sùndigem lebene.

Waz er eblich von dien erliti,
daz ist unsaglich.

Ir bliiben aber ze jungst núwen zwo stet.

Es waren hin und her in dem lande
neiswi meng person, froewlich bildes, baidú weltlich und gaischlich,
dú waren von krankheit ires gemuetes
berlich vervallen in sùntlich gebresten.

Die armen toehtran hatten nieman,
dem sù vor schame getoerstin verjehen ir wetuendes herzleid,
denn daz sù dik von angstlicher not in die anvehtung kamen,
daz sù sich selber woltan han ertoedet.

Do dú menschen vernamen,
daz der selb diener ein miltes herz het
gen allen lidenden menschen,
do erbaldetan sù sich, daz sù zuo ime kamen,
ein ieklichú zuo der zit, so es ir an die not gie,
und klagten ime ir angst und ir not,
da mit sù gefangen waren.

So er sah dú armen herzen in dem jemerlichen lidene,
so ward er mit in weinende und troste sù guetlich.

Er halff in
und wagete dik sin zitlich ere vast umb daz,
daz er in an sel und eren wider gehulfi,
und liess dar uf vallen mit boeser zungen rede, was gevallen mohte.

Unter den andren kom einú zuo ime,
dú waz von hoher geburt,
und seit im in der bihte,
do si als gross rúwe umb ire val gewan,
do erschein ir únser frow vor
und sprach zuo ir also:

“gang hin zuo minem kaplan,
der sol dir wider helfen.”

Si sprach:

“owe frow, ich erkenn sin nit.”

Dú muoter der erbermde sprach:

“luog her under minen mantel, da han ich in in minem schirme,
und geschow du vil wol sin antlút,

Hierdoor voelde hij zich gesterkt,
en hij ging ijverig door,
om zowel de wilde als de gewillige tot God te brengen.

Hij sprak een afvallige man met woorden vervuld van goedheid,
de man had in geen achttien jaren gebiecht.

Hij kreeg door Gods genade vertrouwen in hem
en biechtte hem zo vol van berouw,
dat ze beiden moesten huilen.

Kort daarna stierf hij een vredige dood.

Eens bekeerden zich door hem twaalf openlijke zondaressen
van hun zondige leven.

Wat hij door hen moest lijden,
is in woorden niet te vatten.

Uiteindelijk hielden slechts twee van hen het vol.

Er waren her en der verspreid door het land
meerdere vrouwen, zowel geestelijke als wereldlijke,
die door de zwakheid van hun gemoed
openlijk vervallen waren tot zondige misstappen.

De arme dochters hadden niemand,
aan wie ze, uit schaamte, hun smartvol harteleed durfden bekennen,
waardoor ze, uit angst en beklemming, vaak in de verleiding kwamen
zichzelf het leven te benemen.

Toen deze mensen vernamen,
dat de dienaar een mild hart had
voor alle lijdende mensen,
vatten ze moed hem te bezoeken,
en elk van hen, op het uur van haar nood,
openbaarde hem de angsten en beklemmingen,
die haar gevangen hielden.

Toen hij deze arme harten zag in hun deerniswekkend lijden,
toen huilde hij met hen en hij troostte hen vol goedheid.

Hij hielp hen,
dikwijls onder gevaar hierdoor zijn wereldse roem te verliezen,
opdat ze hun ziel en eer weer hervonden,
en het gepraat van boze tongen liet hij maar voor wat het was.

Een van hen die hem bezocht,
een vrouw van adellijke geboorte was het,
vertelde hem in een biecht,
dat, toen ze groot berouw kreeg van haar misstap,
dat haar toen Onze-Lieve-Vrouw verscheen
die haar zei:

‘Ga naar mijn kapelaan,
hij zal zorgen dat het weer goed met je komt.’

Ze zei:

‘Ach Lieve-Vrouw, ik weet niet wie het is.’

De Moeder van barmhartigheid zei:

‘Kijk onder mijn mantel, waar ik hem beschut houdt,
en neem zijn gezicht goed in je op,

Vita, 37

daz du in bekennest;
der ist ein nothelfer und ein troester aller lidender menschen
und der sol dich troesten.”

Si kom hin zuo im in ein fremdes land
und erkande sin antlút,
als si es vor in dem geist gesehen hate,
und bat in, daz er si begnadeti,
und seit, wie es gevorn waz.

Und er empfie si milteklich
und half ir wider nah allem sinem vermugen,
als im dú muoter der erbermde hat enboten.

zodat je hem zult herkennen;
een helper in nood is het, die alle lijdende mensen troost verschaft;
hij is het die jou troosten zal.’

Ze bezocht hem in een ver vreemd land
en herkende hem aan het gezicht,
dat ze voorheen in de geest gezien had,
en ze bad hem, haar te zegenen,
en vertelde hem hoe het haar was vergaan.

En vriendelijk ontving hij haar
en hielp haar zo goed hij kon,
zoals de Moeder van barmhartigheid hem opgedragen had.

XXXVIII. Kapitel.

**Von einem vil jemerlichen lidene,
daz im hier inne begegente.**

In soelicher wise kom er mengem lidendem menschen ze hilfe.

Aber daz tugentlich guot werk
muoste er vil sur erarnen mit marterlichem lidene,
daz im dar uf viel.

Und dú selben kúnftigú liden
zogte im got vorhin in einer gesiht also:

Er kom einest eins abendes an ein herberg,
und do es ward gen tage,
do ward er in einer gesiht gefueret an ein stat,
da wolt man mess singen
und er solt selber mess singen,
wan daz loss waz uf in gevallen.

Die senger huoben an die messe von den martren:
Multae tribulationes justorum etc.,
daz da sait von menigvaltigem lidene gotesfrúnden.

Daz horte er unger
und het es gern gewendet
und sprach also:

“wafen, wes toebent ir úns mit den martren?”

War zuo singent ir hüt von den martren,
und es hüt enkaines martres tag ist,
den wir begangen?”

Sú sahen in an und zoegt an mit den vingern uf in
und sprachen:

“got der vindet sin martrer hüt an disem tage,
als er sú ie vand.

Berait dich núwan dur zuo
und sing fúr dich!”

Er warf die bleter dez messbuoches, daz vor im lag, hin und her,
und het es gern von den bihern ald icht anders gesungen
denn von den lidenden martren;
waz er warf und umb kerte,
do stuond es alles vol von den martren.

Do er sah, daz es nit anders mohte sin,
do sang er mit in
und sin gesang sprach gar trucklich;
úber en kleines wili huob er aber an und sprach:

“dis ist ein selzen ding;
man mohti as mer singen: Gaudeamus,
von froeden, als von trurenden dingen,
den martren.”

Sú sprachen:

“guoter gesell, du waist noh nit.

Es gat dis gesang von martren vor an hin,
und dar na neiswen, so es zit wirt,

Hoofdstuk 38

**Over het deerniswekkend lijden,
dat hem hierin trof.**

Aldus was hij vele, lijdende mensen tot hulp.

Maar dit deugdvolle, goede werk
moest bitterduur betaald worden, en kwaalvol lijden
werd hier zijn deel.

En het lijden dat hem hier treffen zou,
toonde God hem tevoren als volgt in een visioen:

Eens op een avond zocht hij een herberg op,
en toen de ochtend kwam,
werd hij in een visioen naar een stad gevoerd,
waar men de mis wilde zingen;
en hij was het die de mis moest zingen,
want het lot was op hem gevallen.

Het was de mis van de martelaren die de zangers aanhieven:
Multae tribulationes justorum, etc.,
en verhaalt over het menigvuldige lijden van de godsvrienden.

Ongaarne hoorde hij dit,
het was hem liever dat ze ermee ophielden,
en hij zei toen:

‘Ach, waarom kwellen jullie ons toch met die martelaren?’

Waartoe zingen jullie vandaag over de martelaren,
hoewel er vandaag geen martelaar is
wiens feestdag gevierd wordt.’

Ze keken hem aan, wezen met hun vinger naar hem
en zeiden:

‘God vindt zijn martelaren op deze dag,
zoals hij ze altijd gevonden heeft.

Bereid je daar nu op voor,
en zing voor jezelf!’

Hij sloeg de bladeren van het misboek, dat voor hem lag, om en om,
liever had hij over de biechtelingen gezongen, of over iets anders,
dan over de lijdende martelaren;
waar hij het maar opensloeg, of hoe hij ook bladerde,
steeds ging het over martelaren.

Toen hij zag, dat het niet anders was,
toen zong hij met hen mee,
en zijn gezang klonk zeer bedroefd;
kort daarna begon hij overnieuw en zei:

‘Zeldzaam is het;
men zou eerder ‘Gaudeamus’ willen zingen,
eerder over vreugdevolle zaken dan treurige,
voor martelaren.’

Ze zeiden:

‘Dierbare vriend, je weet het nog niet.

Dit gezang over de martelaren vormt het begin,
en dan, als de tijd gekomen is,

so kunt daz froelich gesang hinna: Gaudeamus!”

Do er wider zuo im selben kom,
do erzitert im daz herz ab diser gesiht
und sprach:

“owe, got, muoss ich aber marter liden?”

Do er uf dem weg hier ab vil trurklich gebarete,
do sprach sin geselle:

“ach vater,
waz wirt úch, daz ir als recht trurlich gebarent?”

Er sprach:

“owe lieber geselle,
ich muoss hie mess singen von den martren,”

und meinde,
got der heti im kund getan,
daz er marterlich mueste liden.

Und dez verstuond der geselle nit.

Do swiget och er und trukt es in sich.

Do er hin kom in die stat,
daz waz zuo der zit in den vinstren tagen vor den winnahten,
do ward er na gewonheit gesuochet mit bitern liden
als swarlich, daz in duchte,
na menschlicher wise ze redene,
daz im sin herz in sinem libe soelti brechen,
ob es keinem lidenden menschen ie weri geschehen;
wan dú liden haten in do als swarlich umbgeben,
daz im nit anders entwúrte
denn ein unverzogen klegliches entsezzen alles dez,
daz sin ufenthalt waz nah nuzze und troste ald eren,
daz den menschen in der zit mag troesten.

Daz biter liden waz also geschafen:

Unter andren menschen,
dú er gern heti zuo got gezogen,
kom zuo im ein truglicher ablistiger mensch,
dú truog ein wúlfin herz under einem guetigen wandel
und barg daz als genote,
daz es der bruoder in vil langer zit nie kond gemerken.

Dú waz vor in gross súnde und laster mit einem man vervallen
und merete ir missetat da mite,
daz si die geburt einern andern gab denn dem rechtschuldigen,
der sich selb wol unschuldig seite der sache.

Dis tochter liess er ire missetat nit entgelten
und horte ir bihte,
und ward im dienstberr mit noturftigen erberen diensten
me denn die andern,
nah gewonheit geischlicher lúten dez landes,
die termner heissent.

Do daz lang zit geweret,
do ward er und ander warhaftigú menschen kuntlich innan,
daz si hainlich soelichú boesú werk treib,
als si och vor hate getan.

dan pas volgt het opgewekte gezang: Gaudeamus!’

Toen hij weer tot zich kwam,
sidderde zijn hart in zijn borst door dit visioen,
en hij zei:

‘Ach, God, moet ik nogmaals kwellingen lijden?’

Toen hij dan zo treurend zijn weg vervolgte,
zei zijn begeleider:

‘Ach, vader,
wat bedrukt u toch, dat u zo treurend uw weg gaat?’

Hij zei:

‘Ach lieve begeleider,
ik moet hier een mis zingen voor de martelaren.’

En hij vertelde hem,
dat God hem te kennen had gegevens,
dat kwellingen als die van martelaren hem zouden treffen.

De begeleider begreep dit niet.

Toen zweeg ook hij, en hield het voor zichzelf.

Toen hij in de stad aankwam
–het was in de donkere dagen voor de kerstmis –
werd hij, zoals hij gewoon was, getroffen door bitter lijden;
zo zwaar was het, dat hij dacht,
naar menselijke wijze gesproken,
dat zijn hart in zijn lichaam zou gaan breken,
zoals eerder geen lijdende mens ooit geschiedde;
want het lijden had hem daar zo zwaar getroffen,
dat hem niets anders bleef
dan het volledige, jammerlijke verlies van al hetgeen
hem als nut, troost of eer tot steun kon zijn,
en de mens levend in de tijd troosten kan.

Het bittere lijden bestond uit het volgende:

Onder al de mensen,
die hij graag tot God wilde brengen,
zat een bedriegende, misleidende vrouw, die hem opzoekt;
onder een vriendelijk uiterlijk droeg ze het hart van een wolvin,
dat ze zorgvuldig verborg,
zodat de broeder het gedurende langere tijd niet bemerkte.

Ze was tot zonde en schande vervallen met een man,
en ze vergrootte haar misstap,
toen ze als de vader een ander aanwees dan die man,
die bovendien nog verklaarde volledig onschuldig te zijn.

De dienaar verwierp haar niet om haar misstap,
en hoorde haar de biecht,
en ze hielp hem bij noodzakelijke, eerbare diensten,
meer dan anderen,
die door geestelijken in dat land gewoonlijk
terminarii genoemd worden.

Toen ze dit langere tijd gedaan had,
toen vernamen hij en andere waarheidlievende mensen,
dat ze heimelijk dezelfde boze werken bedreef,
die ze voorheen ook gedaan had.

Dar zuo sweig er stille und wolte si nit gern melden;
er brach sich aber von ir und von ir dienste.

Do si des innen ward,
do entbot si ime, er soelti nit also tuon,
und brechi er ir ab den nuzz, den si von im hate,
dez muesti er engelten,
und si woelti im ein kind geben,
daz si bi ainem weltlichen manne hat gewonnen;
dez kindes vater muesti er sin,
und woelti in also geschenden mit dem kinde,
daz er allenthalb ze ruof wurde.

Er erschrak ab diser rede
und gestuond stille uf im selb
und ersúfzet inneklich und sprach in im selben also:

“angst und not hein mich allenthalb umbgeben,
und waiss nit, wa ich mich hin sol keren;
wan tuon ich daz, so we mir,
tuon ich sin nit, so we mir aber,
und bin also mit we und not allenthalb umbgeben,
daz ich dar inne moehti besinken.”

Dez wartet er mit erschrokem herzen,
waz got dem túfel woelti úber in verhengen.

Er wart ze rate mit got und mit im selben,
daz under den zwein jemerlichen geteilten
im weger weri,
baidú an sele und an lip,
der vonker von dem boesen menschen,
wie es joch umb die zitlichen ere iemer gefuere.

Und daz tet er.

Hier umb ward si so grimme úber in mit ir freidigem herzen,
daz si lúf hin und her zuo geischlichen und weltlichen,
und wolte von ire unmenschlichen bosheit
sich selb lasterlich geschenden,
dar umbe daz si den armen man moehti in erbeit bringen,
und seite menlich, si hete ein kind gewonnen,
und daz were dez selben bruoder.

Dar ab ward vil gross unbilde
in allen den menschen, die ire worten geloopten,
und ward daz unbild so vil dest groesser,
so vil sin fúrnemú heilikeit verrer waz erschullen.

Daz trang im dur daz innigost gemarg sines herzen und sele,
und gie sinkend in im selb mit jamer und not umbgeben
und hate lange tag und streng nehete,
und sin kurzes ruowen waz mit schrecken vermischet.

Er sah vil kleglich uf ze gote
und sprach mit inneklichen súfzen also:

“owe got, min jemerlichú stunde ist komen!

Wie sol ald wie mag ich
die ellenden not mins herzen iemer erliden?

Owe got, wan weri ich tod,
daz ich den jamer weder sehi noh horti!

Herr, herr,

Hij zweeg hierover en hij wilde haar niet graag aangeven;
hij maakte zich echter los van haar en haar dienstbetoon.

Toen ze dit beseftte,
toen berichtte ze hem dit beter niet te doen;
zou hij haar de voordelen ontnemen, die ze nu door hem genoot,
dan zou hij het moeten ontgelden,
want een kind zou ze het zijne noemen,
een wereldlijke man had het bij haar verwekt,
hij echter zou de vader van het kind genoemd worden;
en zo zou ze hem met dit kind zijn goede naam willen nemen,
zodat men overal kwaad van hem zou spreken.

Hij schrok van deze woorden,
en roerloos stond hij daar
en met een innerlijke verzuchting zei hij in zichzelf:

‘Angst en nood belagen mij van alle kanten,
en ik weet niet waarheen mij te wenden;
want doe ik het ene, wee mij,
doe ik het niet, dan ook wee mij;
en aldus belagen benauwdheid en nood mij van alle kanten,
zodat ik erin zou kunnen verdrinken.’

En zo wachtte hij met sidderend hart af,
wat God de duivel toestond met hem te doen.

En nadat hij bij God en bij zichzelf te rade was gegaan,
welke van die twee jammerlijke mogelijkheden te kiezen,
leek het hem beter,
zowel voor ziel als lichaam,
zich af te keren van deze boze vrouw,
wat de gevolgen voor zijn wereldlijke eer ook mochten zijn.

En dat deed hij.

Ze werd hierdoor zo kwaad op hem, met haar trouweloze hart,
dat ze heen en weer liep tussen geestelijke en wereldlijke mensen,
en ze wilde uit onmenselijke boosheid
zichzelf belasteren,
om aldus die arme man in verlegenheid te brengen;
en ze vertelde menigeen dat ze een kind gekregen had,
en dat die broeder de vader was.

Het gaf grote ontsteltenis
bij alle mensen die haar woorden geloofden,
en de ontsteltenis was des te groter,
naarmate de faam van heiligheid hem meer begeleidde.

Het trof hem tot in het binnenste van zijn hart en ziel,
en hij verzonk in zichzelf, belaagd door nood en benauwdheid;
lang waren de dagen en hard de nachten,
het korte verpozen met angst vermengd.

En klagend keek hij op tot God
en zei hij met inwendig verzuchten:

‘Ach God, het uur van mijn lijden is gekomen!

Hoe moet of zal ik
de ballingschap van mijn gekwelde hart doorstaan?

Ach God, was ik toch dood,
ik hoefde deze kwellingen dan te zien noch te horen!

Heer, Heer,

nu han ich alle min tag dinen wirdigen namen geeret
und vil wit und breit
mengem menschen geliept und ze erene geben,
und du wilt minen namen in gross unere verwerfen?

Daz ist min groessú klag!

Luog, der wirdige bredierorden
der muoss nu von miner person also geswechet werden;
daz klag ich hüt und iemer me!

Owe der not mins herzen!

Ellú dú reinú menschen,
dú mich vor haten in eren als einen heiligen man,
da von mir ein guoter muot uf stuond,
we mir,
dú sehent mich nu an als einen boesen trieger der welt,
dar ab min herz und sele durwundet und durschossen wirt!”

Do der arm lider in der klag waz neiswi lange
und im lib und leben swein,
do kom ein froewlichú person zuo ime
und sprach also:

“eya, guoter herr,
wes verderbent ir úch so gar kleglich?

Gehabent úch wol!

Ich wil raten und helfen,
wend ir mir volgen,
daz úch nit wirt an úwren eren.

Dar umb sint kech!”

Er sah uf und sprach:

“owe, wie wilt du daz zuo bringen?”

Si sprach:

“da wil ich daz kindli under minen mantel heinlich nemen
und wil es nahtes also lebend begraben
ald im ein nadlen in sin hirni rihen,
dar ab es muoss sterben;
und so daz kind her under kumt,
so gelit dú boes red ellú sament,
und blibent an úwren eren.”

Er sprach mit wuetender stimme:

“owe, du boesú morderin,
dines múrdigen herzen!

Woltast du daz unschuldig kindli also toeden?

Waz mag es,
daz sin muoter ein boes wib ist?

Wilt du es also lebend begraben?

Nein, nein, das enwell got nit,
daz daz mord iemer von mir bescheh.

Luoga, daz wirst, daz mir dar inne mag beschehen,

al mijn levensdagen heb ik jouw eerwaardige Naam geprezen
en hem overal
en bij veel mensen gelieft en geprezen gemaakt,
en nu wil jij de mijne als oneervol verwerpen?

Hierover moet ik mij beklagen!

Kijk, de eerbiedwaardige predikerorde,
die zal nu door mijn persoon in opspraak komen;
ik betreur dit, vandaag en altijd!

Ach, de nood van mijn hart!

Al die zuivere harten,
die mij voor een eervolle en heilige man hielden,
wat mij goede moed gaf,
wee mij,
ze zien me nu als een gemenerik die de wereld bedriegt,
het doorwondt en doorboort me mijn hart en ziel!’

Toen de arme dienaar geruime tijd zo getreurd had,
en zijn lijf en leven wegwijnden,
kwam er een vrouw naar hem toe,
en ze zei:

‘Wel, goede heer,
waarom stort u zich zo in het verderf?

Vat moed!

Ik zal u raadgeven en wil u helpen;
zo u mij volgt,
zal uw eer niet beschadigd worden.

Daarom, wees monter!’

Hij sloeg zijn ogen op en zei:

‘Ach, hoe wil u dat bewerken?’

Ze zei:

‘Het kind wil ik heimelijk onder mijn mantel meenemen,
en ik wil het ‘s nachts levend begraven
of een naald in zijn hersenen steken,
waardoor het sterven zal;
en wanneer het kind weg is,
dan zal al dat kwade gepraat verstommen,
en uw eer blijft onbeschadigd.’

Hij zei met woedende stem:

‘Wee jij, boze moordnares,
met je bloeddorstige hart!

Wilde je dit onschuldige kind zo doden?

Wat doet het er toe,
dat zijn moeder een boze vrouw is?

Wil jij het daarom levend begraven?

Nee, nee, God wil niet,
dat er vermoord wordt om mijnentwil.

Kijk, het ergste dat mij hierdoor treffen kan,

daz ist ein berobung miner zitlichen eren;
und stuendi eins ganzen landes weltlichú ere an mir,
die wil ich hüt alle dem werden got uf geben,
e daz ich daz unschuldige bluot well also lassen verderben“.

Si sprach:

“nu ist es doch úwer kind nit,
waz hand ir denn not dur mit?”

und zoh us ein scharpfes spizzig messer und sprach:

“land mich es ainend ab von úwren ogen tragen,
so riss ich im die kelen ab,
ald ich stich im dis messer in sin herzli,
so ist es schier tod und ir koment ze ruowe.”

Er sprach:

“swig, du unreine boese túfel!

Sie wes es welle uf ertrich,
so ist es doch nah got gebildet
und mit dem kostberen Cristus unschuldigen bluot vil sur erarnet;
dar umb wil ich nit,
daz sin junges bluetli also vergossen werd.”

Si sprach mit ungedultigen worten:

“wend irs nit lassen toeden,
so land es doch heinlich eins morgens fruo in die kilchen tragen,
daz im geschech als andren verworfnen fundnen kinden;
ald ir muessent aber gross kost und unlidkeit dur mit haben,
e daz daz knebli werd erzogen”

Er sprach:

“ich getrúwen dem richen got von himel,
der mich bis her alleinen hat beraten,
der berat mich och wol selb ander.”

Und sprach zuo ir:

“ga hin und bring mir daz kindli vil heinlich,
daz ich es gesehe.”

Do er daz kindli uf sin schoss gesaste und es an sah,
do lachet es in an.

Do ersúfzet aber er als grundlosklich
und sprach:

“soelti ich ein mich anlachendes húbsches kindli toeden?

Zwar nein ich!

Ich wil e gern liden alles,
daz dar uf mag gevallen”.

Und kerte sich zartlich zuo dem kind
und sprach disú wort:

“owe, du ellendes armes kindli,
wie bist du so gar ein armes weisli!

Wan din eigne ungetrúwe vater der hat din verloegent,

dat is het verlies van mijn wereldlijke eer;
en al was de eer van een heel land afhankelijk van die van mij,
ik zou haar vandaag nog aan de goede God opdragen,
eerder dan dat ik dit onschuldige bloed zo zou laten tenietgaan.’

Ze zei:

‘Het is toch niet úw kind;
waartoe dan al die opwinding?’

En ze trok een scherp, puntig mes en zei:

‘Laat het me eens wegnemen, weg uit uw ogen,
ik snijd het de keel door,
of ik steek dit mes in zijn hartje;
dan is het snel dood en u zou uw rust hebben.’

Hij zei:

‘Zwijg, jij onreine, boze duivel!

Aan wie het op aarde ook mag toebehoren,
het is naar Gods beeld gevormd
en met het kostbare bloed van Christus moeizaam verlost;
daarom wil ik niet,
dat zijn jonge bloed aldus vergoten wordt.’

Ze zei vol ongeduld:

‘Wil u het niet laten doden,
laat het dan een keer op een ochtend heimelijk de kerk indragen,
zodat het behandeld wordt als andere verworpen vondelingen;
veel uitgaven en inspanning zal het anders vergen van u,
vooraleer het knaapje opgevoed is.’

Hij zei:

‘Ik stel mijn vertrouwen in de machtige God van de hemel;
hij die mij tot nu raad gegeven heeft omtrent mezelf,
hij zal mij ook wel raad geven betreffende ons beiden.’

En tegen haar zei hij:

‘Ga en breng me dit kind zo onopvallend mogelijk,
opdat ik het zien kan.’

Toen hij het kindje op zijn schoot nam en het aankeek,
toen lachte het naar hem.

Toen ontsnapte hem een grondeloze zucht
en hij zei:

‘Moet ik dan een mooi kindje dat mij lachend aankijkt, doden?

Nee, ik niet!

Liever wil ik alles lijden,
wat op me af mag komen.’

Hij wendde zich teder tot het kind
en zei toen:

‘Ach, jij arm verworpen kindje,
wat ben je toch een arm weesje!

Want je eigen trouweloze vader heeft je afgewezen,

din múrdigú muoter wolt dich hin werfen
als ein ungenemes, hingeworfens húndli.

Nu hat gotes verhengde dich mir geben,
daz ich sol und muoss din vater sin,
und daz wil ich gern tuon;
ich wil dich haben von gote und von nieman anders,
<und wan mir der lieb ist,
so muost och du min liebs kindli sin>.

Ach herzenkind mins!

Du sizest uf miner trurigen schosse
und síhst mich guetlich an,
und kanst doch nit sprechen.

Ach, so sich ich dich an mit verwundetem herzen;
mit weinenden ogen und mit kússendem munde
begúss ich din kintliches antlút
mit dem bache miner heissen trehen.”

Do dem húbschen kneblin
des weinenden mannes gross trehen
úber sinú oeglú als vast ab runnen,
do ward es och herzklich weinende mit ime,
und weineten also beidú mit einander.

Do er sah daz kindli also weinen,
do trukt er es lieplich an sin herz und sprach:

“swige, gelúkd mins!

Ach herzenkind mins,
sol ich dich toeden, dar umb daz du min kind nit bist,
und daz ich dich sur erannen muoss?

Ach schoenes, liebes, min zartes kind,
luog, ich enmag dir reht einkein leid tuon,
denn daz du muost min und gotes kind sin,
und die wil mich got beratet eins einigen muntvols,
den wil ich mit dir teilen dem minneklichen got ze lobe,
und wil alles daz gedulteklich liden,
daz mir iemer dar uf mag gevallen,
zartes min kind!”

Do dis weinlich zarten sah und horte
daz grimm herz dez wibes, dú es vor wolt han ertoedet,
do ward si als herzklich bewegt ze grosser erbermde,
daz si erbrast an ein weinen und an ein húwlen,
daz er si muoste stillen,
wan er im vorte, daz etwer kemi und daz man es innen wurdí.

Do si sich wol erweinete,
do bot er ir wider daz kindli und gesegnet es
und sprach also:

“nu gesegen dich der minnekliche got,
und die heiligen engel beschirmen dich vor allem úbel!”

und hiess es mit siner kost wol versehen an siner noturft.

Dar na neiswen do gie daz boes wip, dez Kindes muoter, zuo,
und als si den bruoder úbel hat gemasget,
daz tet si noh fúrderlicher,
wa es im mohte geschaden,
daz er hie von mengem reinen tugenthaften herzen

en je moorddadige moeder wilde je wegwerpen
als een onwelkom, lastig hondje.

Nu ben je me door Gods schikking geschonken,
zodat ik je vader zal en moet zijn,
en dat wil ik graag op me nemen;
van God wil ik je ontvangen en van niemand anders,
en omdat hij me lief is,
daarom ook zul jij mijn lieve kind zijn.

Ach, kind van mijn hart!

Je zit op mijn bedroefde schoot,
en kijkt me vriendelijk aan,
en toch, spreken kun je niet.

Ach, ik kijk je aan, met een verwond hart;
met huilende ogen en kussende mond
benat ik je kindergezichtje
met de stroom van mijn hete tranen.’

Toen dit mooie kindje
grote tranen van de huilende man
over zijn oogjes voelde gaan,
begon het net als hij hartgrondig te huilen,
en zo huilden ze daar samen.

Toen hij het kindje zo huilen zag,
drukte hij het teder aan zijn hart en zei:

‘Ben maar stil, mijn lieveling!

Ach, mijn hartekindje,
moet ik je doden, omdat je mijn kind niet bent,
en je met bitterzware arbeid redden moet?

Ach, lief, teder kindje van me,
kijk, ik kan je echt geen pijn doen,
want mijn en Gods kind moet je zijn,
en zolang God me iets, al is het maar een mondjevol, geeft,
wil ik het met jou delen, de minnelijke God tot lof,
en alles wil ik geduldig lijden,
alles wat maar op me af mag komen;
lief, teder kindje van me!’

Toen ze dit liefkozend schreien zag en hoorde,
de hardvochtige vrouw, die het kindje had willen doden,
werd ze innerlijk met erbarmen bewogen,
waardoor ze uitbrak in zulk gehuil en gekrijs,
dat hij haar stil moest zien te krijgen,
want hij was bang, dat iemand komen kon die het zien zou.

Toen ze uitgehuild was,
gaf hij haar het kind terug, zegende het
en zei:

‘Mag de minnelijk God jou zegenen,
en mogen de heilige engelen je beschermen tegen alle onheil!’

En hij beval haar om het zoveel voedsel te geven als het nodig had.

Toen enige tijd later de boze vrouw, de moeder van het kind, kwam,
begon deze de broeder weer uit te schelden,
erger nog dan voorheen,
en waar en hoe ze hem maar raken kon,
zodat menig rein en deugdzaam hart

ward ze erbarmen
und ir von in dik ward gewúnschet,
daz si der gerehte got ab der erd nemi.

Daz fuogte sich ainest,
daz siner liplichen frúnden eine zuo im kam und sprach:

“owe, herr, dez grossen mordes,
daz daz boes wip hat an úch begangen!

Waiss got,
ich wil úch an ir bederptlich rechen:

ich wil mich heinlich uf die langen brugge stellen,
dú úber daz wasser get,
und so si etwa da her úber get,
so wil ich die gotesmorderin hin ab stossen und wil si ertrenken,
daz daz gross mord an ire gerochen werde.”

Er sprach:

“neina, frúnd mine, daz enwell got nit,
daz kein lebender mensch von minen wegen ertoedet werde.

Waiss got, der ellú verborgnú ding waiss,
daz si mir mit dem kinde unreht hat getan;
so bevil ich die sache in sin hand,
daz er si schier toede ald leben lasse nah sinem willen,
und sagen dir:
woelti ich min sel an ir tode úbersehen,
so woelti ich doch aller reinen frowen namen an ir eren,
und woelti si lassen genesen.”

Der man sprach vil úbellich:

“mir weri ein wip ze toeden als ein man,
dú mich also woelt beschalken.”

Er sprach:

“nein, daz weri ein unvernúnftigú geburschheit
und ein úbelstendú freidikeit.

La dur von und lass reht her wichen,
lass alles daz liden her komen,
daz got von mir wil geliten haben!”

Do daz liden vast ward wahsende,
do úberwand in einest sin krankes gemuete,
do siner not als vil waz,
daz er gern im selb in sinem lidenne
etwaz behulffenheit und ergezzung heti gemacht.

Und gie us und suochte trost,
sunderlich von zwein frúnden,
die sich, die wil er dennoch uf dem glúkrad sass,
gen im haten bewiset,
als ob sú getrúw gesellen und frúnd werin;
und da wolt er suochen trost sinem lidenen herzen.

Ach, do liess in got innan werden an in baiden,
daz in der creatur nút gantzheit ist!

Wan er ward von den selben und von ire geselleschaft
berlicher under druket,
me denn er vor von gemeinem volg ie ward.

erbarmen kreeg,
en velen haar toewenste,
dat de rechtvaardige God haar van aarde weg mocht nemen.

En toen gebeurde het eens,
dat een van zijn verwanten hem bezocht en zei:

‘Ach heer, wat een grote misdaad,
die deze boze vrouw u aangedaan heeft!

God weet,
hoe graag ik mij wreken wil op haar voor wat ze u heeft aangedaan.

Ik zal me gaan verbergen op de lange brug,
die over het water gaat,
en als ze daar dan overheen gaat,
zal ik die aardsleugenares eraf duwen om haar te laten verdrinken,
zodat die grote misdaad, waarmee ze u trof, gewroken wordt.’

Hij zei:

‘Nee toch, mijn vriend, God wil dat niet,
geen levende mens zal om mijnentwil gedood worden.

God, die alle verborgen dingen kent, hij weet
dat ze me onrecht heeft gedaan, met dit kind;
ik beveel de zaak daarom in zijn handen,
dat hij haar snel doot of haar leven laat, overeenkomstig zijn wil,
en ik zeg je:
al wilde ik mijn ziel verschonen bij haar dood,
ik wilde in haar toch alle vrouwen eren
en ik zou haar willen laten leven.’

De man antwoordde erg boos:

‘Om het even wie zou ik doden, man of vrouw,
die mijn eer zo zou aantasten.’

Hij zei:

‘Nee, een onverstandige vermetelheid zou het zijn,
een onbetamelijke vrijpostigheid.

Zie ervan af, en laat het recht zijn gang gaan;
laat al het lijden maar komen,
dat God door mij geleden wil hebben!’

Toen het lijden almaar toenam,
kreeg zijn zwakke gemoed een keer de overhand,
toen zijn nood zo groot was,
dat hij graag zichzelf in dit lijden
enige verlichting en verkwikking wilde toestaan.

Hij ging uit en zocht troost,
in het bijzonder bij twee vrienden,
die zich, toen hij nog boven op het geluksrad zat,
tegenover hem zo gedragen hadden,
alsof het zijn trouwe metgezellen en vrienden waren;
en bij hen wilde hij de troost zoeken voor zijn lijdende hart.

Ach, toen liet God hem aan deze twee ervaren,
dat er in het schepsellijke geen volkomenheid is!

Want door hen en hun gezelschap werd hij
openlijk gedeemoedigd,
meer nog dan gewone mensen dit gedaan hadden.

Der ein gesell enpfie den lidenden bruoder vil hertklich,
und kerte sin antlút von im unwertlich
und gebarte mit sinen schnidenden Worten vil schmahlich;
und under andren verserenden Worten, die er gen im redde,
hiess er in, daz er im nit me heinlich were,
wan er schamti sich siner geselschaft.

Ach, daz durtrang alles sin herz,
und sprach vil ellendklich hin zuo ime:

“owe, lieber geselle, werist du von gotes verhengde
in die trueben lachen geworfen als ich,
werlich, ich weri zuo dir hin in gesprungen
und hetu dir frúntlich her us gehulfen.

Owe jamer, nu gnueget dir nit,
daz ich tief in der lachen vor dir lige,
du wellest och dur zuo uf mich treten!

Daz klag ich dem ellenden herzen Jesu Cristi.”

Der gesell hiess in swigen
und sprach zuo im vil schmachlich:

“es hat hinnan fúr umb úch ein ende;
man sol nút allein úwer bredien,
wan sol och úwrú buecher, die ir gemachet heind, verwerfen.”

Er entwúrt vil gnedklich
und sah uf ze himel
und sprach also:

“ich getrúw dem guoten got von himelrich,
daz minú buecher súlin noh werder und lieber werden,
denn sú ie getaten,
so es nu zit wirt.”

Soelichen kleglichen trost enpfie er von sinem besten gesellen.

Im waz in der selben stat unz an die selben zit
sin noturft vil wol zuo gevallen von guotherzigen menschen.

Und do er also mit disen falschen meren zuo in vertragen ward,
weli disen mersagern wider in gelopten,
dú zugen ir hilf und frúntschaft von im,
unz daz sú von der goetlichen warheit vermant wurden,
daz sú einen bekanten widerker zuo im wider namen.

Eins males do saste er sich in ein stilles ruewli
und vergiengen im neiswi die wúrkliche sinne
und duht in,
wie er weri in ein vernúnftigs land gefueret.

Da sprach neiswaz in dem grund siner sele also:

“hoer, hoer ein trostlich wort,
daz ich dir wil lesen.”

Er bot sich dar und loset genote.

Do vie es an und las dú wort in latine,
und ist daz capitel ze none an dem heiligen abent ze winnahten:

Non vocaberis ultra derelicta etc.;
daz sprichet ze tútsch:

Een van de gezellen ontving de lijdende broeder zeer afwijzend
en keerde zijn gelaat geringschattend van hem af,
en liet hem zijn minachting met snijdende woorden voelen,
en met andere kwetsende woorden, die hij tot hem richtte,
liet hij hem weten niet langer zijn vriend te zijn,
want hij schaamde zich voor zijn gezelschap.

Ach, diep drong het allemaal in zijn hart,
en met een stem vol verdriet zei hij tegen hem:

‘Ach, lieve gezel, zou jij met Gods goedvinden
in deze modderige poel geworpen zijn, zoals ik,
waarlijk, ik zou je nagesprongen zijn,
en als vriend had ik je geholpen eruit te komen.

Maar ach, voor jou is het niet genoeg,
dat ik diep in de modderpoel voor je lig,
je wilt ook nog eens op me staan!

Mijn beklag zal ik doen bij het eenzame hart van Jezus Christus.’

De gezel legde hem het zwijgen op
en zei tegen hem op minachtende toon:

‘Het is gedaan met jou;
men zal niet alleen je preken,
maar ook de boeken, die je gemaakt hebt, verwerpen.’

Op vriendelijke toon antwoordde hem de broeder,
en terwijl hij zijn ogen opsloeg ten hemel
zei hij:

‘Ik stel mijn vertrouwen in de goede God van het hemelrijk,
dat mijn boeken nog meer gewaardeerd en geliefd mogen worden,
dan ooit het geval is geweest,
wanneer de tijd rijp is.’

Dit dan was de troost die hij van zijn beste vriend ontving.

In die tijd en in die stad
had hij van goede mensen steeds ontvangen wat hij nodig had.

Toen hij echter belasterd werd met deze valse verhalen,
waren er die de kwaadsprekers geloofden,
en ze schonken hem niet langer hun hulp en vriendschap,
totdat ze door de goddelijke waarheid gemaand werden
hun gebruikelijk manier van omgang te herstellen.

Eens ging hij zitten in stille beschouwing,
waarbij op een of andere wijze de werkende zinnen weken
en het hem dunkte
als werd hij naar een land boven de zinnen gevoerd.

Er was iets dat in de grond van zijn ziel aldus sprak:

‘Hoor, hoor dit troostend woord,
dat ik je voorlezen zal.’

Hij boog voorover en luisterde aandachtig.

Het begon voor te lezen in het latijn,
en het was uit het hoofdstuk behorend bij de noon van kerstavond:

‘Non vocaberis ultra derelicta etc.’;
verdiets:

“du ensolt nu fúrbas nút heissen
dú gelassen von gote,
und din ertrich sol nút heissen daz verwuestet ertrich,
du solt heissen:
gotes wille ist in ir,
und din ertrich wird gebuwen,
wan der himelsch vater hat im selb ein wolgefallen in dir.”

Do es disú wort us gelas,
do vie es dú selben wort wider an aber und aber ze lesene
wol ze vier malen.

Er sprach von wunder:

“liebe, waz meinest du,
daz du mir disú wort als dike vor sprichst?”

Er sprach:

“daz tuon ich dar umbe,
daz ich dich vestne gote ze getrúwen,
der siner frúnd ertrich,
daz ist iren toedemlichen lip
och versehen wil an siner noturft,
und wa es in einend ab gat,
da wil er andrent zuo fuegen,
dez sú bedúrfent;
also wil dir got och vaterlich tuon.”

Daz geschah alles in der warheit als kuntlich,
daz meng herz von froeden ward lachent und got lobend,
dero ogen dur vor waren von mitliden weinende worden.

Dem lidenden man beschah do,
als so ein totes geschunden tierli
von den wilden tieren zerzerret ist
und noh etwaz smakes da ist beliben,
als denn ze jungst die hungrigen bremen
dar uf vallent mit ir geselleschaft
und daz genagen bein zema enploezent
und daz usgesogen mit in verfuert in den luft:
also ward er jemerlich zertragen in verrú land
von derley guotschinenden menschen;
und sú taten daz mit schoener rede und mit bedahten klagworten
in erzoegung frúntschafft, da kein trúwe waz.

Hier inne so schoss im etwen ein ungedank in sin herz also:

“ach lieber got,
der von juden ald von heiden ald offnen súndern
allein liddi,
dem koend man etwi getuon;
nuo schinent disú menschen din guoten frúnde,
di mich da so swar pingent,
und dar umbe tuot es so vil dest wirs.”

So er aber zuo im selber kom
und es mit rehter bescheidenheit an sah,
so gab er in enkein schulde,
denn daz es got dur sú heti gewúrket,
und daz er es also soelti erliden,
und daz got dik sin frúnd dur sin frúnd bereitet
zuo dem besten.

Sunderlich einest in sines gemuetes lidendem gegenwurf

‘Voortaan zul je niet meer genoemd worden
“de door God verlatene”,
en jouw land niet langer “het woeste aardrijk”;
heten zul je:
“Gods wil is in haar”,
en je aardrijk wordt bebouwd,
want de hemelse Vader zelf heeft welgefallen in jou.’

Toen het deze woorden voorgelezen had,
begon het dezelfde woorden opnieuw te lezen, steeds maar weer,
wel vier keren.

Hij zei vol verwondering:

‘Geliefde, wat bedoel je toch,
waarom lees je deze woorden zo vaak voor?’

De stem antwoordde:

‘Ik doe dit,
om je vertrouwen te verstevigen in God,
die het land van zijn vrienden,
waarmee hun sterfelijke lichaam bedoeld is,
wil voorzien van alles wat noodzakelijk is;
en wat hun afgenomen wordt aan de ene zijde,
het wordt hun aan de andere gegeven,
naar hun behoefte;
en God zal ook met jou op vaderlijke wijze zo omgaan.’

Het gebeurde waarlijk zo, en voor ieder zichtbaar,
zodat velen van vreugde lachten en God loofden,
wier ogen voorheen van medelijden gevuld waren met tranen.

Het verging de lijdende man,
als een dood, aangevreten dier,
dat door de wilde dieren afgepeuzeld is
en waar nog wat geur van uitgaat,
waar dan tot slot de hongerige steekvliegen
in zwermen op afkomen
en de afgekloven beenderen helemaal kaal maken
en de lucht weer invliegen met wat ze opgezogen hebben:
zo werd ook de broeder jammerlijk verspreid over verre landen
door dergelijke goedschijnende mensen;
en ze deden dat met fraaie zinnen en doordachte klagwoorden,
vriendschap veinzend waar trouw ontbrak.

Te midden van dit alles kwam een vreselijke gedachte op in zijn hart:

‘Ach, lieve God,
wie door joden of heidenen of openlijke zondaren
slechts lijden moet,
die kan het nog enigszins uithouden;
nu schijnen het jouw goede vrienden te zijn, deze mensen
die mij zo zwaar pijnigen,
en daarom doet het des te meer pijn.’

Toen hij echter weer tot zichzelf kwam
en de zaak verstandig bekeek,
maakte hij hun geen verwijten,
want het was God die het door hen bewerkt had,
en zo dan moest hij het lijden:
God laat zijn vrienden vaak door zijn vrienden bereiden
tot het beste.

Toen eens in zijn gemoed dit lijden zich opdrong,

ward also in im gesprochen:

“gedenk, daz Cristus nit allain wolte
sinen lieben junger Johannes und den getrúwen sant Peter
in siner reinen geselleschaft han,
er wolt och den boesen Judaz bi im liden,
und du begerest ein nahvolger Cristi sin,
und wilt ungeru dinen Judaz liden?”

Dez entwúrt geswinde ein inschiessender gedank also:

“owe herr,
heti ein lidender gotesfrúnd núwan einen Judas,
so weri es lidig;
so sint ze disen ziten alle winkel vol Judaz,
und wenn aine ab gat,
so koment vier ald fúnf her fúr.”

Diser red wart von innen geentwúrt also:

“einem menschen, dem reht ist,
dem sol kein Judaz Judaz sin in sinem sinne,
er sol im ein gotes mitwúrker sin,
dur den er sol us gewúrkert werden uf sin bestes.

Do Judaz Cristus mit dem kuss verriet,
do namde in Cristus sinen frúnd
und sprach:

“frúnd mine etc.”

Do sich diser armer man neiswi lang also geleid vil ellendklich,
do hangete er dennoch an einem vil kleinen troestlin,
daz alle sin ufenthalt waz,
und daz waz,
daz dú trukendú burdi
dennoht nit fúr die ríhter und prelaten dez ordens waz komen.

Dis troestli zúkte im och got geswinde,
wan dú obrest meisterschaft úber allen orden
und dú meisterschaft úber tútsches land
kamen mit einander in die stat,
da das boes wip den biderman hate an gelogen.

Do der arme man anderswa wonende disú mer erhorte,
do erstarb im sin herz ingruntlich
und gedahte:

“wie die meister dem boesen wibe wider dir gelosent,
so bist du tod;
sú legent dich in ein soelichen notstal der buosse,
daz dir vil weger weri ein liplicher tod.”

Daz pinlich gedrang weret XII tag und naht an einander,
daz er der marterlichen buoss wartend waz,
wenn sú dar kemin.

Eins tages von menschlicher krankheit
brach er us mit ungeberden und mit unsitiger gehabd
von den noeten, in den er was,
und in der kleglichen gehabd dez inren und dez ussern menschen
gie er einend ab von den lúten an ein heimlich stat,
da in nieman sehi noch horti,
und underwilent so liess er die grundlosen erholten súfzen.

Nu waren ime die trehen in den ogen,

was er een stem die in hem sprach:

‘Gedenk, dat Christus niet alleen wenste
zijn lieve jongeling Johannes en de getrouwe Petrus
tot rein gezelschap te hebben,
hij verkoos hierbij ook de slechte Judas te dulden;
en jij wil een navolger van Christus zijn,
en bent onwillig jouw Judas te dulden?’

Hierop schoot hem terstond de volgende gedachte te binnen:

‘Ach Heer,
zou een lijdende godsvriend slechts één Judas hebben,
het zou te verdragen zijn,
maar vandaag de dag zit er in iedere hoek wel een Judas,
en verdwijnt er eentje,
dan komen er vier of vijf voor in de plaats.’

Hij kreeg in zijn binnenste het volgende antwoord:

‘Voor een mens, die is als het zijn moet,
voor hem zal geen Judas als Judas zijn,
hij zal in hem een medewerker van God treffen,
die hem zal aanzetten tot wat het beste voor hem is.

Toen Judas met een kus Christus verried,
toen noemde Christus hem zijn vriend,
en hij zei:

“Mijn vriend, etc.”

Toen de arme man, ik weet niet hoelang, hieronder zo erg leed,
bleef hem toch nog een heel kleine troost,
het enige wat hem tot steun was,
en dat was,
dat de last die hem bedrukte
nog niet bekend was bij de rechters en prelaten van de orde.

Maar ook deze troost werd hem door God snel genomen,
want de magister-generaal
en de provinciale overste van de Duitse provincie
bezochten samen de stad,
waar de boze vrouw de goede man bezoedeld had.

Toen de arme man, die elders woonde, het nieuws hoorde,
was het alsof zijn hart het begaf,
en hij dacht:

‘Vernemen de meesters van hetgeen de boze vrouw mij verwijt,
dan ben je verloren;
ze leggen je zulk een zware straf op,
dat een lichamelijke dood je liever was.’

Deze beklemming duurde twaalf dagen en nachten aan een stuk,
waarin hij de vreselijke boete afwachtte,
zouden ze verschijnen.

Op een dag, uit menselijke zwakte,
brak hij uit in misbaar en ongepast gedrag,
door de beklemming waarin hij zich bevond,
en al weklagend over zijn innerlijke en uiterlijke mens
ging hij weg van de mensen naar een afgelegen plek,
waar niemand hem horen kon of zien,
en steeds weer ontsnapten hem grondeloze verzuchtingen.

Zijn ogen vulden zich met tranen,

denn gussen sú her us úber sinú wangen abe.

Er enkonnd von angstlicher not uf im selb niene still bliiben:
nu sass er geswinde nider,
denn so wust er uf und lúf hin und her in der kamer
als ein mensch, mit dem angst und not ringet.

Denn stiess im ein gedank her dur sin herz,
und sprach mit zitrender, einredender stimme also:

“owe got, waz meinst du mit mir?”

Under dannen, do er in der kleglichen ungehebd waz,
do sprach neiswas von got in ime also:

“wa ist nu din gelassenheit,
wa ist glichstan in lieb und in leide,
daz du dik hast andren lúten froelich geliept,
wie man sich gote lidklich súl lassen
und uf niht beliben?”

Dez entwúrt er vil weinlich hin wider also:

“fragest du mich, wa min gelassenheit sie,
eya, so sag du mir,
wa ist gotes grundlosú erbarmherzikeit úber sin frúnde?”

Ich gan doch hie wartende,
und bin in mir selb verdorben
als ein verteilter man libes und guotes und eren.

Ich wande, got weri milt,
ich wande, er weri ein gnediger, tugenthafter herr
allen den, die sich getoerstin an in gelassen;
owe mir, got ist an mir erzaget!

Owe, dú milt ader, dú nie erseig an erbermde,
dú ist an mir armen ersigen!

Owe, daz milt herz,
von dez miltekeit ellú dú welt schriech,
hat mich ellendklich gelassen!

Er hat sinú schoenu ogen und sin gnediges antlút von mir gekeret.

Owe du guetliches antlút, owe du miltes herz,
ich heti dir es nie getrúwet, daz du mich so gar hetist verworfen!

Owe grundloses abgrúnd,
kum mir ze staten,
wan ich bin vorhin verdorben!

Du weist, daz alle min trost und zuoversiht an dir allein lit
und an nieman anderm uf ertrich.

Eya, hoerent mich húte dur got,
ellú lidenden herzen!

Luogent, es endarf nieman kein unbild nemen ab miner ungehabd,
wan alle die wile, do mir gelassenheit allein in dem mund waz
mit rede dur von ze sprechen,
do waz mir suess dur von ze reden;
owe, nu hat es alles min herz durwundet
und daz innigest gemarg aller miner adren und mins hirn
dursofet,
daz kein gelid an minem libe niene ist,

die dan over zijn wangen naar beneden stroomden.

Hij kon door de angst en de nood niet rustig blijven;
nu eens ging hij zitten,
dan weer sprong hij op en liep hij door de kamer heen en weer,
als een mens vechtend met angst en nood.

Toen priemde hem een gedachte door het hart,
en met trillende stem zei hij tot zichzelf:

‘Ach God, wat heb je met me voor?’

Terwijl hij nog opging in zijn weeklagen,
sprak een goddelijke stem in zijn binnenste:

‘Waar is nu je gelatenheid,
waar je gelijkmoedigheid in lief en leed,
die je anderen zo opgewekt hebt leren liefhebben
—dat men zich lijdzaam aan God moet overgeven
zonder enig andere steun?’

Toen gaf hij vol tranen het volgende antwoord:

‘Mij vraag je waar mijn gelatenheid is,
welnu dan, zeg jij mij,
waar is Gods grondeloze barmhartigheid over zijn vrienden?’

Hierheen brengt mijn weg me, wachtend,
aan mezelf ga ik verloren,
als een gebroken man die lijf, goed en eer ontnomen is.

Ik geloofde dat God mild zou zijn,
ik geloofde dat hij een genadige, edele Heer zou zijn
voor allen die zich hem zouden durven toevertrouwen;
wee mij, God heeft zijn vertrouwen in mij verloren!

Ach, milde Bronader, stroom van erbarmen nooit opdrogend,
voor mij, ik arme, drooggevallen!

Ach, het milde Hart,
wiens mildheid de hele wereld verkondigt,
het heeft me hulpeloos achtergelaten.

Hij heeft zijn mooie ogen en zijn genadig aangezicht van mij gewend.

Ach, zachtaardig gelaat, ach, mild Hart,
nooit had ik kunnen geloven, dat jij me zo zou achterlaten!

Ach, grondeloze afgrond,
kom mij te hulp,
want ik zal verloren gaan!

Jij weet, al mijn troost en steun vind ik bij jou alleen,
bij niemand anders op dit aardrijk.

Ach, hoor mij vandaag toe, om Gods wil,
jullie, lijdende harten!

Zie, laat niemand een voorbeeld nemen aan mijn slechte gedrag,
want al die tijd, dat ik slechts van gelatenheid sprak
en het alleen woorden waren,
was het zoet om er over te spreken;
ach, nu heeft dit alles mijn hart doorwond,
en het innigste van mijn merg en mijn aderen en mijn hersenen
doordrenkt,
zodat mij geen ledemaat meer overblijft,

es sie durmartret und durwundet;
wie kan ich denne gelassen sin?"

Do er in diser ungehabt wol einen halben tag waz
und sin hirni verwuestet hate,
do gesass er also stille
und kerte sich von im selb zuo gote
und ergab sich in sinen willen
und sprach:

"mag es anders nit sin:
fiat voluntas tua!"

Do er also sass in einer entzogenheit siner sinnen,
do duht in in einer gesiht,
daz siner heiligen geischlichen toehtran einú fúr in kemi stan,
dú im, die wil si dennoch lepte, dik hat geseit,
er muesti vil liden,
aber got woelti im dur von helfen;
und dú erschein im vor und troste in guetlich.

Daz nam er von ir uf vil unwertlich
und sprach ir an ir warheit.

Do lachet si und trat hin zuo
und bot im ir heiligen hand
und sprach also:

"nement hin min kristanlichen trúwe an gottes stat,
daz úch got nit wil lassen,
er wil úch helfen dis liden und ellú úwru liden úberwinden."

Er sprach:

"luog, tohter,
min gedrang ist als gross,
daz ich dir nit me mag globen,
du gebest mir denn dez ein guot wortzeichen."

Si sprach:

"do wil úch got in allen guoten reinen herzen selb entschuldgen;
den boesen herzen entwúrten dú ding nah ir selbes bosheit,
daz einem wisen gotesfrúnd nit ze ahten ist.

Und bredierorden, den ir klagent,
der sol got und allen bescheiden menschen
von úwren wegen dest gevelliger sin.

Diser warheit nement ein wortzeichen da mite:
luogent, got der wil úch schier rechen
und wil sin zornlich hand ueber daz boes herz lassen gan,
daz úch also hat betruebet,
und wil ir daz leben ab prechen mit dem tode;
dar zuo alle,
die ir sunderlich in der sach mit boeser klaf hein gehulfen,
an den muoss es och also bald gerochen werden,
dez sint sicher!"

Der bruoder ward hier ab wol getroestet
und wartet vast,
wie got die sach woelti enden.

Do gar kurzlich dur na ward, do geschah es alles in der warheit,
als si hate geseit.

of deze is doormarteld en doorwond;
hoe kan ik dan gelaten zijn?"

Toen hij een halve dag lang in deze gesteldheid doorbracht,
en hij zijn hoofd geledigd had,
ging hij stilletjes zitten
en keerde zich weg van zichzelf tot God,
om zich aan zijn wil over te geven,
en zei:

'Als het dan niet anders is:
fiat voluntas tua!'

Toen hij daar zo zat, aan zijn zinnen onttrokken,
dunkte hem in een visioen,
dat een van zijn geestelijke dochters voor hem stond,
zij die hem, toen ze nog leefde, vaak gezegd had,
dat hij veel zou moeten lijden,
maar dat God hem er doorheen zou helpen;
zij dan verscheen hem, en vriendelijk troostte ze hem.

Hij hoorde wat ze zei wantrouwig aan
en twijfelde aan de waarheid van haar woorden.

Ze lachte toen, ging naar hem toe
en ze strekte haar heilige hand naar hem uit,
zeggend:

'Aanvaard mijn christelijke trouw als van God:
God zal u niet verlaten,
hij wil u helpen dit lijden en al uw lijden te doorstaan.'

Hij zei:

'Kijk, dochter,
mijn beklemming is zodanig groot,
dat ik je niet langer geloven kan,
tenzij je me een duidelijk teken geeft.'

Ze zei:

'In alle goede, reine harten zal God zelf u zuiveren van alle blaam;
boze harten schikken de dingen naar hun eigen boosheid,
iets waar een wijze godsvriend geen acht op moet slaan.'

En de predikerorde, waarover u zich ongerust maakt,
zal God en alle verstandige mensen,
wegens u des te welgevalliger zijn.

Neem als waarheidsteken het volgende:
zie, God wil u binnenkort wreken,
hij zal zijn toornige hand uitstrekken over het boze hart,
dat u zulk verdriet heeft bezorgd,
en hij wil haar leven afbreken door de dood;
en bovendien,
allen die haar met hun achterklap gesteund hebben in deze zaak,
ook aan hen zal hij zich snel wreken,
wees daarvan overtuigd!

De broeder vond hierin veel troost
en vol vertrouwen wachtte hij af,
hoe God de zaak zou beëindigen.

Niet veel later gebeurde inderdaad alles zo,
zoals zij het voorzegd had.

Wan der un mensch, der in also hat gepinget,
der starb, und starb eins unbekanten todes;
dú endrú ire neiswí vil,
von den im aller wirst waz geschehen,
die zuchte der tod von hinnen,
dero enteil unverstandenlich sturben,
etlich ane biht und ane gotes fronlicham vergiengen.

Der selben menschen eins waz ein prelat gewesen
und hat im vil we getan;
der erschein im vor in einr gesiht, do er erstarb,
und kunte im,
daz im got hier umbe heti ab gebrochen sin leben und sin wirdekeit,
und daz er etwí lange muesti dur von in der buosse
darben und torren.

Do die ungewoenlichen rachen und och toede,
die got úber sin widersachen als geswind sante,
do die sahen ire vil menschen,
dien dur von kund waz und ime gúnstig waren,
die loptan got und sprachen also:

“werlich, got der ist mit disem guoten manne,
und sehen wol, daz man im unrecht hat getan,
und sol in úns und in allen bekanten menschen
von billich gewegenr nu fúrbaz sin an goetlicher selikeit,
denn ob got daz liden nit heti úber in verhenget.”

Hier na do half ime der milt got,
daz sich daz ungehúr weter dez lidens
gar genedklich nider liess und zergie,
nah dem als in dú hailig tochter in der gesiht wol hate getroestet.

Er gedahte dike:

“ach herr,
wie ist daz wort so war, daz man von dir seit:
dem got wol, dem nieman úbel!”

Och sin geselle,
der im in der sach ungeselleklich hat getan
und in och got kúrzlich dur na hinnen nam,
do der erstarb und alles mitel,
daz in der blossen goetlichen beschoewde gesumet hate,
do daz waz ab gevallen,
do erschein er im vor in liehtricher guldinr wat,
und umbfieng den diener lieplich
und trukte sin antlút an sin wangen guetlich
und bat in, daz er im vergebi,
da er sich gen im úbersehen heti,
und daz ain getrúwú himelschú frúntschafft
enzwischen inen zwain eweklich belibe.

Daz nam der diener froelich uf
und umbfieng in och frúntlich;
und also verswand er vor im
und fuor in die goetlichen froede.

Dar na neiswen, do es got zit duchte,
do ward der lider von got ergezset
alles dez lidens, so er hate gehabt,
mit inrllichem herzenfrid
und mit stiller ruowe
und liehtrichen gnaden.

Er lopte got inneklich umb daz minneklich liden

Want die onmens, die hem zo gepijnigd had,
ze stierf een dood zonder duidelijke verklaring;
en meerderen van de anderen,
die hem zo veel kwaads hadden aangedaan,
werden door de dood weggenomen:
enkelen van hen zonder verklaring,
veel van hen zonder biecht of avondsmaalbrood.

Een van deze mensen was prelaat geweest,
en hij had hem erg veel pijn bezorgd;
hij verscheen hem in een visioen, toen hij stierf,
en hij vertelde hem,
dat God hem hierom zijn leven en faam genomen had,
en hij daarom lange tijd moest doorbrengen in boetedoening,
al dervend en dorstend.

Toen de ongewone wreking en zelfs dood,
die God zijn vijanden zo plotseling toezond,
door al die vele mensen werd opgemerkt,
die van zijn geval wisten en hem goedgezind waren,
toen prezen zij God en ze zeiden:

‘Waarlijk, God is met hem, deze goede man,
en we beseffen goed, dat men hem onrecht heeft aangedaan,
en hij zal bij ons en bij alle mensen met inzicht
voortaan groter aanzien genieten om zijn heilige levenswandel,
dan wanneer God dit lijden niet over hem had laten komen.’

Hierna hielp de goede God hem,
zodat de storm van het lijden
genadig liggen ging en ophield;
zoals hem de vrome dochter in het visioen troostend voorzegd had.

Dikwijls dacht hij:

‘Ach Heer,
hoe waar dit woord, dat men van jou zegt:
met wie God het goede voorheeft, niemand kan hem kwaad doen!’

Ook zijn gezel,
die hem in deze zaak onbetamelijk behandeld had,
en die door God kort daarna weggenomen werd,
en bij wie na zijn sterven elke hindernis,
die hem weghield van de zuivere, goddelijke beschouwing
weggefallen was,
verscheen hem, in een lichtend, gouden gewaad;
en hij omhelsde de dienaar liefdevol,
en drukte zijn gelaat vriendelijk aan zijn wangen
en bad hem om hem te vergeven,
omdat hij hem zo verkeerd beoordeeld had,
en dat een trouwe, hemelse vriendschap
tussen beiden voor eeuwig mocht stand houden.

Vreugdevol stemde de dienaar toe
en ook hij omhelsde vriendelijk de ander,
die daarmee verdween uit zijn zicht;
en hij ging de goddelijke vreugde in.

Toen, na enige tijd, toen God de tijd gekomen achtte,
werd de lijder door God beloond,
voor al het lijden dat hij doorstaan had,
met innerlijke hartevrede,
stille rust
en lichtende genade

Hij loofde God innig voor dit minnelijke lijden,

Vita, 38

und sprach,
daz er nit alle die welt dur wider hetî genomen,
er hetî es alles erliten.

Got gab im wol ze erkennen,
daz er von disem niderschlag
sin selbs adellicher entsezzet ward
und in got úbersezzet,
denn von allen den mannigvaltigen liden,
dú er von jugent uf unz an daz selb zit ie hate gewonnen.

en zei,
dat hij niets op de hele wereld verkozen zou hebben,
boven wat hij geleden had.

God liet hem duidelijk inzien,
dat hij door deze tegenslag
op edelere wijze van zijn zelf was ontdaan,
en in God was opgegaan,
dan door al het veelsoortige lijden,
dat hij vanaf zijn jeugd tot dan toe geleden had.

XXXIX. Kapitel.

Von inrem lidenne.

Under dannen, do dú geischlich tohter
daz vorder kleglich liden las
und sich von erbermde wol erweinete,
do bat si in, daz er ir och seiti,
wie inrú liden geschafen werin.

Er sprach:

Von inren liden wil ich dir zwai ding sagen.

Es waz in einem orden ein fúrner man,
úber den hat got verhenget ein inres liden,
und in dem lidene
waz dem armen bruoder sin muot und herz also versunken,
daz er naht und tag gie weinen und húwlen
und sich úbel gehaben.

Der bruoder kam zuo dem diener der wisheit
mit grossem andaht
und klagte im sin not
und begeret, daz er got úber in bete,
daz im gehulfen wurde.

Eins morgens fruo,
do der diener dar úber bat und also gesass in siner capell,
do waz im vor in einer gesiht,
wie der selb boes geist kemi fúr in stan,
und der waz in sinem angenommen bilde geschafen
als ein ungestalter more mit fúrinen ogen,
und hate einen helschen erschrokenlichen anblick
und hate einen bogen in der hand.

Der diener sprach zuo im also:

“ich beswer dich bi dem lebenden got, daz du mir sagest,
waz du siest ald waz du her wellist.”

Er sprach vil túfellich:

“ich bin es, spiritus blasphemiae,
und du wirst wol innen, waz ich wil.”

Der diener kert sich umbe zuo dez kores túre,
do kom der lidende bruoder zuo der selben túre in gende
und wolt in den kor ze mess gan.

Do zuchte der boes geist sinen bogen her fúr
und schoss ein fúrin pfil in dez bruoder herze,
daz er na hinder sich waz gevallen,
und moht nit in den kor komen.

Daz muote den diener
und strafte den túfel hier umbe herteklich.

Dez ward der hofertig túfel zornig uf in,
und zuchte den bogen in mit einem fúrinen pfil als och vor,
und wolt im es och in sin herz han geschossen.

Do kert er sich geswinde ze únsrer frowen umb hilf
und sprach:

Nos cum prole pia benedicat virgo Maria,

Hoofdstuk 39

Over het innerlijke lijden.

In die tijd, toen de geestelijke dochter
over dit bovengenoemde beklagenswaardige lijden las
en uit erbarmen hevig huilen moest,
toen bad zij hem haar ook te zeggen,
hoe het met het innerlijk lijden gesteld is.

Hij zei:

Twee dingen wil ik je zeggen over dit innerlijk lijden.

Er was eens in een orde een vooraanstaand man,
God had hem een innerlijk lijden toebedeeld,
en door dit lijden,
waren hem moed en hart zo ontzonken,
dat hij dag en nacht moest huilen en schreien,
en hij voelde zich erg terneergeslagen.

Deze broeder bezocht de dienaar van de Wijsheid
in grote vroomheid
en klaagde hem zijn nood
en hij vroeg deze voor hem tot God te bidden,
opdat hij geholpen zou worden.

Eens op een vroege ochtend,
toen de dienaar voor hem bad terwijl hij in zijn kapel zat,
leek het alsof in een verschijning,
de boze geest voor hem kwam staan,
en deze had het uiterlijk aangenomen
van een wanstaltige Moor met vurige ogen,
hij bood een helse verschrikkelijke aanblik
en in zijn hand droeg hij een boog.

De dienaar zei hem het volgende:

‘Ik beveel je bij de levende God mij te zeggen,
wat je bent en wat je hier wil.’

Hij antwoordde erg boosaardig:

‘Ik ben het, spiritus blasphemiae,
en je zult wel merken, wat ik wil.’

De dienaar draaide zich om naar de deur tot het koor,
dezelfde deur waardoor de lijdende broeder binnenkwam
om in het koor naar de mis te gaan.

De boze geest nam zijn boog
en schoot een vurige pijl in het hart van de broeder,
waardoor hij bijna achterover viel,
en niet in staat was in het koor te komen.

Dit griede de dienaar
en hij liet het de duivel stevig merken.

De hovaardige duivel raakte hierdoor vertoornd,
hij nam de boog tevoorschijn en ook weer met een vurige pijl,
en ook hem wilde hij hiermee in het hart treffen.

Toen wendde hij zich snel naar Onze-Lieve-Vrouwe om hulp
en zei:

‘Nos cum prole pia benedicat virgo Maria’,

und der túfel verlor sin kraft und verswand vor ime.

Do mornend ward,
do seit er es dem lidenden bruoder,
er trost in und seit im,
waz da wider hilfet,
und nit anders,
als er es scribe an siner bredien einer, dú da an vahet:

Lectulus noster floridus.

Under vil andren inren lidenden menschen
kom eins males ein weltlicher man zuo ime,
der waz von einer froemder gegin,
und der seit im also:

“herr, ich han daz aller groest liden in mir,
daz ie kein mensch gewan,
und mir kan nieman gehelfen.

Ich hate nu kurzlich an gote verzweifelt
und waz als verzagt,
daz ich mich selb wolt han verderbet von úbrigem leide,
und wolt mir selb den tod han an getan an lib und an seile.

So ich iez in der not bin
und in ein wuetiges wasser wil springen,
und den anlof genam
und mich selb muotwilklich wolte ertrenken,
do hort ich ein stimme ob mir,
dú sprach also:

“halt uf, halt uf,
tuo dir selb nit den schantlichen tod an!

Suoch einen bredier!”

Und namte im den diener mit sinem eigen namen,
den er nieme hat gehoeret nemmen,
und sprach:

“von dem sol dir gehulpen werden,
daz dir reht geschiht.”

Er waz fro und liess sich selb ungetoedet,
und suochte in mit nafragen, als er geheissen waz.

Do der diener sah,
daz sich der mensch als kleglich gehuob,
do kert er sich zuo dem lider guetlich und troste in;
er machete im sin herz als liht
und lerte in, waz im ze tuon waz,
daz er mit gotes hilf
dur na in soelich anvehtung nieme kam.

en de duivel verloor zijn macht en verdween voor zijn ogen.

Toen de ochtend kwam,
zei hij het de lijdende broeder,
hij troostte hem en zei,
wat hier behulpzaam was
en niets anders is,
dan wat hij in een van preken schreef, die begint met:

‘Lectulus noster floridus.’

Onder vele andere lijdende mensen,
was ook een wereldlijke man die hem eens bezocht,
hij kwam uit een ver land,
en zei tegen hem:

‘Heer, in mij is het grootste innerlijke lijden,
door geen mens ooit geleden;
en niemand die mij helpen kan.

Onlangs nog wanhoopte ik aan God,
en ik was zo vertwijfeld,
dat ik mezelf wilde beschermen tegen een overmaat aan lijden,
en op het punt stond mezelf te doden, zowel naar lichaam als ziel.

In nood verkerend,
wilde ik in de woeste waterstroom springen,
en toen ik een aanloop nam
om me moedwillig te gaan verdrinken,
toen hoorde ik boven me een stem,
en die zei:

“Bind in, bind in,
bezorg jezelf niet deze schandelijk dood!

Zoek een predikbroeder!”

En ze noemde de dienaar bij zijn eigen naam,
die hij nooit eerder had gehoord,
en zei:

‘Door hem zul je geholpen worden,
gegeven zal je worden wat nodig is.’

Hij was opgelucht en benam zich niet het leven,
en hij deed navraag naar de broeder, zoals hem gezegd was.

Toen de dienaar zag,
dat het zo treurig gesteld was met deze mens,
wendde hij zich vriendelijk tot de lijder en troostte hem;
hij verlichtte zijn hart,
en leerde hem wat hij doen moest,
om met Gods hulp
voortaan verschoond te blijven van een dergelijke aanvechting.

XL. Kapitel.

**Welú liden sien dem menschen aller núzcest
und got aller loblichest.**

Dú heilig tohter fraget und sprach also:

“ich wústi gern,
welú liden under allen liden
dem menschen dú aller núzest
und gote aller loblichest sien?”

Er entwúrt und sprach also:

du solt wússen,
daz man vindet mengerley liden,
dú den menschen bereitend
und im guoten weg gebent zuo siner selikeit,
der in reht kan tuon.

Got verhenget etwen úber einen menschen
swerú liden ane alle sin schulde,
in dem lidene got den menschen
eintweder wil versuochen, wie vast er stande,
ald waz er an im selber habe,
als man vil liset in der alten e,
ald aber daz got dar inne allein meinet sin goetliches lob und ere,
als daz ewangelium seit von dem blindgeborenen menschen,
den Cristus unschuldig seite
und in gesehend machte.

Etlich liden ist och gar wol verschuldet,
als dez schachers liden, der mit Cristo gekrúzget ward
und in Cristus selig machete von dem getrúwen ker,
den er zuo im nam in sinem lidene.

Etlich liden hat nit schulde in der lidenden sach,
dú ime denne gegenwúrtig ist;
es hat aber etwas anders gebresthaftiges uf ime,
dar umb got liden úber in verhenget,
als vil dik beschíht,
daz got úbrig hofart drukt
und den menschen zuo im selben wiset
mit einem sweren undergang siner úbertragenheit
in einer soelicher sach, der er vil liht denn zermal gar unschuldig ist.

Etlichú liden werdent dem menschen von gote in der trúwe geben,
daz der mensch dur von werd noh groesser liden úberhaben,
als den menschen geschíht,
den got hie ir fegfúr git
mit siechtagen ald mit armuot ald dez glich,
daz sú des nagenden úber werden,
ald joh daz er sú lat túfellichú menschen ueben,
daz sú an dem tode dez anblikes úberhept werden.

Etlichú menschen dú lident von rehter inbrúnstiger minne,
als die martrer,
die mit ire manigvaltigen sterbene libes oder gemuetes
dem lieben got gern zogtin ire minne.

Wan vindet och in diser welt meng úpig und trostloses liden,
als die muessen han,
die der welt nah weltlichen sachen gnuog wen sin;
sú muessen die helle vil sur erarnen,
da bi ein gotlidender mensch
im selb wol moehti behelfen in sinem lidene.

Hoofdstuk 40

**Welk lijden de mens het meest tot nut is
en God het meest tot lof.**

De heilige dochter stelde de volgende vraag:

‘Graag zou ik willen weten,
welk lijden van al het lijden
de mens het meest tot nut
en God het meest tot lof is?’

Hij antwoordde en zei:

‘Je moet weten,
dat er vele soorten van lijden zijn,
die de mens voorbereiden
en die voor hem een goede weg vormen tot zijn zaligheid,
zou hij op de juiste wijze voortgaan.

God laat het toe dat een mens
zwaar lijden kan treffen buiten zijn schuld,
en God wil de mens in dit lijden
beproeven hoe standvastig hij is,
dan wel hoe het met hem gesteld staat,
zoals men vaak in het Oude Testament lezen kan,
of God heeft hierin alleen zijn goddelijke lof en eer op het oog,
zoals het Evangelie zegt van de blindgeborene mens,
die door Christus onschuldig werd bevonden
en die hij toen ziende maakte.

Menig lijden ook is het gevolg van schuld,
zoals het lijden van de dief, die met Christus gekruisigd werd,
en door Christus gezaligd werd vanwege de berouwvolle bekering,
die hij deed in zijn lijden.

Menig lijden kent geen schuld met betrekking tot het lijden,
waarin men zich aantreft;
het heeft veeleer te maken met een gebrek in de lijder,
waardoor God hem lijden toezendt;
iets wat wel vaker gezien wordt
bij overdreven hoogmoed, die door God zo bestraft wordt,
dat hij een mens zichzelf laat zien,
langs een pijnlijke aanpak van de verwaandheid,
in een zaak waarbij hem wellicht helemaal geen schuld treft.

Menig lijden wordt de mens door God gezonden uit welwillendheid,
opdat de mens hierdoor groter lijden bespaard blijft,
zoals bij mensen
die God op aarde hun vagevuur geeft
langs ziekte of armoede en soortgelijke zaken,
om later lijden reeds uit te boeten,
of wanneer hij hen als oefening duivelse mensen stuurt,
opdat een dergelijke aanblik hun bij hun dood bespaard blijft.

Sommige mensen lijden uit oprechte, innige liefde,
zoals de martelaren,
die langs het menigvuldig sterven van lichaam of gemoed,
de lieve God graag hun liefde toonden.

Men vindt in deze wereld ook menig lijden zonder doel of troost,
zoals zij zullen hebben
die genoeg menen te hebben aan de wereld op wereldlijke wijze;
zij moeten hun hel op bittere wijze verdienen,
waar een mens toch die lijdt om Gods wil,
zijn lijden tot goede hulp kan laten zijn.

So sint etlichú menschen,
dú got inlich dik vermant,
daz sú den rehten ker zuo got nemen,
wan er in gern heinlich were,
die da widerstrebend mit hinlessikeit.

Dú zúhet got underwilent mit lidenne:
wa sú sich hin kerent und gern got endrunnin,
so ist got da mit zitlichem ungeluk diser welt
und behebt sú mit dem hare,
daz sú im nit mugen endrúnnen.

Man vindet och dú menschen,
dú nit lidens hein, denn so vil, als sú in selber liden machent da mite,
daz sú daz gross wegend, daz nit ze wegen ist.

Als einest:
do gie ein wolgeladenr mensch in lidene fúr ein hus,
da hort er, daz sich ein frow gar úbel gehuob.

Er gedahte:

“gange hin in und troest den menschen in sinem lidene!”

Er gie hin in und sprach:

“owe, liebú frowe, waz wirt úch, daz ir úch also klagent?”

Si sprach:

“da ist mir ein nadel enpfallen, und die kan ich niene finden.”

Er kert sich umb und gie us
und gedahte:

owe, du tobe mensch,
hetist du miner burdinen eine uf dir,
du weinetist kein nadlen!”

Also machent etlichú zartú menschen in selber ein liden
in mengerley sachen, daz kein liden ist.

Aber daz edelst und daz best liden,
daz ist ein cristfoermig liden,
ich mein daz liden,
daz der himelsch vater sinem einbornen sun
und noh sinen lieben frúnden git.

Daz ist nit also ze verstene,
daz kein mensch zema ane alle schuld sie,
denn allein der liep Cristus, der nie súnd getet.

Mer als Cristus sich gedulteklich erzogte
und sich hielt in sinem lidene
als ein senftes lembli under den wolven,
also git er etlichen sinen liepsten frúnden
och underwilent gross liden,
dar umbe daz wir unlidigú menschen
bi den seligen menschen lernen gedultig sin
und alle zit mit einem suessen herzen
úbel mit guot úberwinden.

Dis alles solt du an sehen, tochter minú,
und solt nit ungeren liden,
wan swannen liden her kumt,

Zo zijn er meerdere mensen,
die vaak door God innerlijk gemaand worden
zich op de juiste wijze tot God te keren,
want graag had hij gemeenschap met hen
die zich verzetten door hun lauwheid.

God trekt hen soms tot zich door het lijden:
waar ze zich ook maar heen wendden teneinde God te ontlopen,
daar is God met tijdelijk, wereldlijk onheil
en trekt hij hen bij de haren,
zodat ze hem niet ontlopen kunnen.

Ook vindt men mensen,
die geen ander lijden hebben, dan dat wat ze zich zelf bezorgen,
door zwaar te tillen aan dingen die niet zwaarwegend zijn.

Als voorbeeld:
een zwaar door lijden getroffen mens liep eens langs een huis,
toen hoorde hij daarbinnen een vrouw luid jammeren.

Hij dacht:

Ga naar binnen en troost die arme vrouw in haar lijden!

Hij ging naar binnen en zei:

‘Ach, goede vrouw, wat is er met u, dat u zo klagen moet?’

Ze zei:

‘Ik ben een naald kwijt, en ik kan haar nergens vinden.’

Hij keerde om en ging naar buiten,
denkend:

Ach, jij onnozele vrouw,
had je van mijn lasten er een te dragen,
je zou niet huilen om een naald!

En zo bezorgen sommige teergevoelige mensen zichzelf lijden
bij allerlei zaken, die daarvoor geen aanleiding geven.

Maar het edelste en het beste lijden,
dat is het Christusvormige lijden;
ik heb daarbij het lijden op het oog,
dat de Vader zijn Eniggeboren Zoon
en zijn lieve vrienden nog geeft.

Dat moet niet opgevat worden,
alsof een mens helemaal zonder schuld zou zijn,
slechts de lieve Christus alleen, die nooit zonde deed.

Maar zoals Christus zich geduldig toonde,
en zich in zijn lijden gedroeg
als een zacht schaap te midden van wolven,
zo laat God enkelen van zijn liefste vrienden
ook soms groot lijden dragen,
opdat wij, ongeduldige mensen,
van de zalige mensen leren om geduldig te zijn,
en om steeds, met een hart vol goedheid,
kwaad met goed te overwinnen.

Dit alles moet je overwegen, mijn dochter,
en niet ongaarne lijden;
want vanwaar lijden ook mag komen,

Vita, 40

so mag es dem menschen núzz werden,
ob er es reht alles sament kan
von got uf nemen
und es wider in got tragen
und mit im úberwinden.

Dú tohter sprach:

“daz edelst liden, von dem ir hie ze jungst heind geseit,
da man mit unschuld lidet,
daz hein wenig menschen.

Ich horti gern,
wie ein verschulter gebresthafter mensch
sin liden mit got mug úberwinden,
wan die hein zwivald liden:
sú hein got erzúrnet und werdent von ussnan gepinget.”

Er sprach:

daz wil ich dir sagen.

Ich wúste einen menschen,
der hate ein gewonheit,
so er von menschlicher krankheit hate kainen gebresten geuebt,
der buosswirdig waz,
so tet er als ein guetú woescherin,
dú mit irem ingedrukten und geweichten wat
hin gat zuo dem lutern wasser,
und es da alles suber und rein machet mit der woeschi,
daz vor unrein waz:
also erwand er niemer,
e daz im ward
dez unschuldigen nieder trieffenden bluotes Cristi,
daz er ze hilfe und ze trost
mit unsaglicher minne dur alle súnder vergoss,
daz ime geischlich dez selben bluotes ward ein gnuhsamer usfluss.

Und in dem hizzigen bluote
so wuosch er sich und sine masen abe,
er badet sich in dem heilsamen blutigen bedlin,
als so man ein kindli badet in eim warmen wasserbad,
und tet daz mit herzklichem andaht
in einem wol getrúwendem kristanlichem globen,
daz es im alle sin sünd soelt und woelt ab weschen
und in rein machen von allen schulden
mit siner almugenden kraft.

Und alsus, wie die sachen vielen,
siner unschuld ald siner schuld,
so endetan sú alle zit glich in dem guoten gote.

het kan de mens tot nut zijn,
wanneer hij het op de juiste wijze allemaal
van God weet aan te nemen,
en het aan hem terug opdragen
en met hem overwinnen kan.

De dochter zei:

‘Het edelste lijden, waarover hier net gesproken werd,
dat men onschuldig lijdt,
het valt slechts weinig mensen ten deel.

Graag zou ik willen horen,
hoe een schuldige mens die vol gebreken is,
zijn lijden met Gods hulp kan overwinnen;
want deze mensen kennen twee soorten van lijden:
ze hebben God vertoornd, en ze worden uitwendig gepijnigd.’

Hij zei:

‘Ik zal het je zeggen.

Ik kende een mens,
die het gewoon was,
om wanneer hij uit menselijke zwakte een misstap had gedaan
die boete behoefde,
dat hij dan handelde als een goede wasvrouw,
die met haar samengedrukte en voorgeweekte was
naar een stromend water gaat,
en door het wassen daar alles schoon en rein maakt
wat voorheen vuil was:
zo rustte ook hij niet,
alvorens hem gegeven werd
van het onschuldige, neervloeiende bloed van Christus,
dat hij tot hulp en troost
voor alle zondaars met onuitsprekelijke liefde vergoten had,
opdat hem op geestelijke wijze dit bloed overvloedig ten deel viel.

En met dit warme bloed,
waste hij zich schoon van zijn vlekken;
hij baadde zich in dit heilzame, bloedige bad,
zoals men een kindje baadt in een warmwaterbad,
en hij deed dat met een hart vol vroomheid,
en vervuld van het goede en trouwe, christelijk geloof,
opdat het al zijn zonden zou en mocht wegwassen,
en hem van alle schuld reinigen,
door zijn alvermogende kracht.

En zo, hoe de zaken ook uitvielen,
of hij nu schuldig was of onschuldig,
ze eindigden steeds op gelijke wijze in de goede God.

XLI. Kapitel.

**Wie er etlichú minnendú Herzen
von zitlicher minne zuo goetlicher minne zoch.**

In den ziten, do der diener mit ernste sich dennoch erbot,
dú menschen von zitlicher minne hin zuo got ziehenne,
do markte er,
daz in sumlichen kloestern etlichú menschen waren,
dú geischlichen schin truogen
und aber weltlichú Herzen dar under haten.

Under dien waz einú,
dú hat ir herz uf zerganklich minne vast gekeret,
daz da heisset spunzieren,
daz da ist ein gift geischlicher selikeit.

Do seit er ir:
woelti si ze einem ruewigem goetlichem leben komen,
daz si denne dur von liessi
und die ewigen wisheit
an des iren liebes stat ze einem liep nemi.

Daz waz ir swer ze tuene,
wan si jung und frisch waz
und mit derlay geselschaft verkúnbert waz.

Er braht si neiswen dar zuo,
daz si guoten willen gewan daz ze tuene,
und do ir der guot wille von den iren ward ab gesprochen,
do sprach er zuo ire:

“tochter, la dur von!

Ich sagen dir,
tuost du es nit froelich,
du wirst es unfroelich tuende.”

Do si sich nit wolt an sin getrúwen red keren,
do bat er got ernschlich úber si,
daz si got dur von zugí,
es weri mit liep ald mit laid.

Eins tages gie er uf die canzell
under sin gewonlich crucifixus
und nam uf sinen blossen ruggen ein stark disciplin,
daz im daz bluot dur na trang,
und bat got úber si,
daz si gezemet wurdí.

Und daz geschah also;
wan do si wider hein kom,
do wuohs ir geswinde ein ungeschafenn hover uf dem ruggen,
daz si hesslich ward,
und muoste do von not lassen,
daz si dur got nit wolte lassen.

Es waz in dem selben unbeschlossen kloster
ein jungú, schoenú, wolgebornú tochter,
dú mit dez selben túfels nezze
menig jar ir herz und ir zit hate úpeklich
verzeret mit allerley gesinde,
und dú waz so vast dar inne erblendet,
daz si den selben diener der wisheit
alle zit floh als ein wildes tier,
wan si vorte,

Hoofdstuk 41

**Hoe hij sommige liefhebbende harten
van een aardse liefde naar een goddelijke liefde geleidde.**

In die tijd, toen de dienaar zich hoe dan ook ernstig inzette,
mensen van een aardse liefde naar een goddelijke liefde te geleiden,
toen viel hem op,
dat er in sommige kloosters enkele mensen waren,
die onder een schijn van geestelijkheid
een werelds hart droegen.

Een van hen
had zich met heel haar hart gekeerd tot vergankelijke liefde,
ook wel genoemd hofmakerij,
wat een gif is voor geestelijke volmaaktheid.

Hij zei haar,
dat wilde ze een rustig, godgericht leven leiden,
dat ze dit dan moest opgeven,
en de Eeuwige Wijsheid
tot haar lief nemen in plaats van haar huidige lief.

Dat viel haar zwaar,
omdat ze jong was en fris
en verstrikt in een dergelijke verhouding.

Op een of ander wijze wist hij haar zover te brengen,
dat ze goede moed vatte dit te gaan doen,
maar toen haar gezelschap haar ontmoedigde,
toen zei hij haar:

“Dochter, laat het los!

Ik zeg je,
doe je het niet met genoegén,
dan zul je het zonder genoegén moeten doen.’

Omdat ze geen gevolg wilde geven aan zijn welgemeende raad,
bad hij innig voor haar tot God,
dat God haar hiervan zou afhouden,
goedschiks of kwaadschiks.

Op een dag ging hij de kansel op
tot onder zijn vertrouwde crucifixus
en hij sloeg zich met een gesel op zijn blote rug,
zodat het bloed er afdroop,
en hij bad voor haar tot God,
dat ze getemd mocht worden.

En het gebeurde als volgt:
toen ze weer teruggekomen was in huis,
toen groeide op haar rug in korte tijd een bochel,
waardoor ze lelijk werd;
en ze moest uit noodzaak opgeven,
wat ze voor God niet laten wilde.

Er leefde in datzelfde onbesloten klooster
een jonge, mooie, dochter van nobele geboorte,
die door diezelfde duivelse valstrik
menig jaar haar hart en tijd op ijdele wijze
gegeven had aan allerlei gezelschap
en hierdoor zo erg verblind was,
dat ze de dienaar van de Eeuwige Wijsheid
steeds als een wild dier ontvluchtte,
want ze was bang,

Vita, 41

daz er ir die wise, die si fuorte, ab spreche.

Nu bat in der selben tochter liplichú swoester,
daz er sin glúkt an ir versuochte,
ob er si von der schedlichen wise
zuo got moehti bringen.

Daz duhte in ein unmuglichú bete,
und sprach, in duhti múglicher,
daz sich der himel her ab neigti,
denn daz si dur von liessi,
der tod der muesti ir es benemen.

Si bat vil flehlich und sprach,
si weri in dem globen,
weler sach er an got ernschlich keme,
daz im daz got nit verseiti.

Mit soelicher rede úberwand si in,
daz er es gelopte ze tuene.

Und wan si in alle zit floh
und nit moht zuo ir rede komen,
do nam er war eins tages
umb sant Margareten tag,
daz si mit den andren jungen swoestern
waz us gegangen uf einen aker ire werk liechen.

Er schleich hinna und umbgie den aker,
daz er mit glimpf zuo ir kemi.

Do si war nam, daz er ir begond nahen,
do kerte si ime gar schalklich den ruggen
mit einem zornlichem fúrinem antlút,
und ruofte vil ungestuemklich hin ueber gen im also:

“her múnch, waz wend ir her zuo mir?

Gand reht úwer strasse von mir, daz rate ich ú!

Luogent, e daz ich ú woelti bihten,
ich woelte mir e lassen daz hopt ab schlahen;
e daz ich ú denne woelte volgen und min spunzieren ab lan,
ich woelti e, daz man mich also lebende begruebe.

Dar umbe gand reht úwer strasse,
wan ir schaffent nút an mir!”

Dú gespil dú bi ir aller nehst stuond,
dú stillet si und strafte si
und meinde,
er heti es núwan dur guot getan.

Si fuor mit ir hopte toblich und sprach:

“luog, ich wil in nit triegen,
ich wil im mit worten und wisen zoegen,
waz ich in minem herzen han.”

Ab diser fraidiger rede und unsitiger geberde
erschrak der diener,
daz er schamrot ward,
und gesweigt stille, daz er nút sprechen konde.

Dien andren swoestran,
die daz geschrei úber in hortén,

dat hij haar verbieden zou deze levenswijze voort te zetten.

Nu bad hem de zus van deze geestelijke dochter,
om met haar zijn geluk te proberen;
mogelijk dat hij haar, weg van deze schadelijke levenswijze,
tot God kon brengen.

Het dunkte hem een onmogelijke bede,
en hij zei, dat het hem eerder mogelijk leek,
dat de hemel omlaag kwam,
dan dat zij hiervan afzag,
of de dood moest haar alles ontnemen.

Smekend bad ze hem, en ze zei
dat ze ervan overtuigd was,
dat wat het ook maar was dat hij van God oprecht zou vragen,
dat God hem dit niet zou weigeren.

Met zulke woorden haalde ze hem over,
zodat hij beloofde het te zullen doen.

En daar ze hem steeds ontweek
en hij haar niet te spreken kreeg,
greep hij op een dag zijn kans,
het was rond het feest van Sint-Margareta,
toen ze met andere jonge zusters
naar een akker was gegaan om vlas te plukken.

Hij volgde haar onopvallend langs de akkerrand,
om haar op gepaste wijze te naderen.

Toen ze zag, dat hij haar naderde,
keerde ze kregelig haar rug naar hem,
haar gezicht vuurrood van toorn,
en geprikkeld riep ze hem toe:

‘Heer monnik, waarom zoekt u mij op?

Loop door, weg van mij, dat geef ik u als raad!

Ja, eerder nog dan bij u te biechten,
wil ik me het hoofd laten afslaan;
eerder nog dan u te volgen en af te zien van het liefdesspel,
wil ik dat men mij levend begraven zal.

Daarom, loop door,
want bij mij zult u niets bereiken!”

De begeleidster, die het dichtst bij haar stond,
kalmeerde haar en riep haar tot de orde;
ze was van mening,
dat hij het slechts deed om haar bestwil.

Driftig keek ze omhoog en zei:

‘Kijk, ik wil hem niets voorliegen,
ik wil hem met woorden en daden tonen,
hoe het gesteld is met mijn hart.’

Door deze vrijpostige woorden en dit onbetamelijk gedrag
schrok de dienaar zo,
dat het schaamrood hem naar de kaken steeg,
en hij verstomde en kreeg geen woord over zijn lippen.

De andere zusters,
die hoorden hoe ze tegen hem tekeering,

Vita, 41

waz es leid, und gaben ir ungelimpf.

Er gie geswinde einent ab und entweich ir
und sah uf und ward inneklich súfzende,
und wolte dur von han gelan,
denne daz als neiswas inrlichs tribens von got da beleib,
und daz meinde:
wer gen gote ald gen der welt út wil schafen,
der endarf nit als bald ab lassen.

Dis geschah na dem miten tage.

Dar na do es ward abent,
na dem nahtmal,
do die swoestran gemainlich in den hof wurden gende,
daz sú daz usgelochen werk rifletin,
und dú selb tohter mit in gie,
und sú fúr daz gasthus muosten gan,
da der selb diener inne waz,
do bat er ire gespilen eine,
daz sie die tohter mit etlichen listen hin in zuo ime brehti,
und si denn hin wider us giengi.

Und daz geschah mit noeten.

Do si hin in kam
und under dem laden bi im gesass,
do huob er an mit inneklichen súfzen sines vollen herzen
und sprach:

“eya, schoenú, zartú, gotes userweltú jungfrow,
wie lang wend ir úwern schoenen minneklichen lip
und úwer zartes minnekliches herz
dem leiden túfel lassen?

Ir sind doch von gote so gar gnadenrich gestalt
in allem úwerm gelesse,
daz es ein úbel mere ist,
daz ein soelicher engelschlicher, wolgestalter, edelr mensch
ieman sol ze teil werden,
denn dem aller heresten ze einem liebe.

Wer sol den schoenen zarten rosen billicher brechen,
denne der, des er da ist?

Neina, trútú, minneklichú jungfrow,
tuond úwrú klaren falkenogen uf
und gedenkend an daz schoen liep,
daz hie an vahet und iemer und iemer weret;
und nement och her fúr,
waz kumbers und untrúwen und laides und lidens
an lip, an guot, an sel, an eren
derley menschen muessen erliden,
es sie in lieb ald laid, die des pflegent,
denn daz sú die versuesstú gift also verblendet,
daz sú dez grossen schaden under dannen vergessent,
der in da volget in zit und in ewikeit.

Eya dar umbe, du engelschliches bilde, du minnekliches edels herz,
ker umb dinen natúrlichen adel uf den ewigen adel,
und lass dur von!

Ich globen dir daz bi miner trúwe,
daz dich got ze einem lieb wil nemen
und dir ganze trúwe und reht liebi hie und doert
wil iemer leisten.”

hadden medelijden, en toonden haar hun misnoegen.

Hij vertrok snel, weg van haar,
en hij sloeg zijn ogen op en zuchtte diep,
en hij zou opgegeven hebben,
zou hem niet een door God gegeven innerlijke drang gebleven zijn,
die hem te verstaan gaf:
wie iets tegenover God of de wereld tot stand wil brengen,
hij mag zo gauw niet opgeven.

Dit gebeurde in de namiddag.

Toen het dan avond werd,
het was na het avondmaal,
en de zusters samen de tuin ingingen,
om het uitgetrokken vlas te repelen,
ging ook die ene zuster met hen mee;
en toen ze langs de herberg moesten,
waar de dienaar zich bevond,
vroeg hij een van haar metgezellen,
de dochter onder een of ander voorwendsel tot bij hem te brengen,
en vervolgens zelf weer weg te gaan.

En met enige moeite lukte dat.

Toen ze bij hem kwam
en naast hem zitten ging onder het luik, voor iedereen zichtbaar,
toen, met een innig zuchten, luchtte hij zijn hart
en hij zei:

‘Ach, mooie, tedere, door God uitverkoren jonkvrouw,
hoe lang nog wilt u uw mooi minnelijke lichaam
en uw teder minnelijke hart
aan de snode duivel geven?

U bent toch door God geschapen zo genadenrijk
in geheel uw gestalte,
dat het pijnlijk zou zijn te horen,
dat zulk een mooie engelengestalte, zulk edele mens,
iemand ten deel zou vallen,
anders dan de Allerhoogste tot lief.

Wie zal de mooie, tedere roos rechtmatiger kunnen plukken,
dan hij, wie ze toebehoort?

Waarlijk nee, mijn lieve, minnelijke jonkvrouw,
open uw heldere valkenogen
en gedenk de schone liefdesvreugde,
die hier haar aanvang neemt en altijd en altijd duren zal;
en overweeg anderzijds,
welke zorgen en trouwlozigheid en leed en lijden,
aan lichaam, aan goed, aan ziel, aan eer,
die mensen moeten dulden,
in lief en leed, die een wereldlijk leven najagen,
hetzij dan dat het aangezoete gif hen zo verblindt,
dat ze de grote schade ondertussen vergeten,
die hen hierna treffen zal in de tijd en in de eeuwigheid.

Daarom dan, jij engelengestalte, jij minnelijk nobel hart,
wend je naar je eeuwige adel, weg van je natuurlijke adel,
en laat deze los!

Geloof me op mijn woord van trouw,
dat God jou tot zijn lief wil nemen,
en je alle trouw en oprechte liefde, hier en daar,
voor altijd schenken zal.’

Guot waz dú stunde!

Disú fúrinú wort schussen ir glich dur ir herze
und erweichten si also gar,
daz si geswind irú ogen uf huob,
und liess einen grundlosen súfzen
und sprach ingruntlich
mit verwegenen getúrstigen worten zuo im also:

“ach herr und vater mine,
ich ergib mich húte an got und an úch,
daz ich minem verlassen úpigem lebene
nu an diser stunde wil ein fries urlob geben,
und wil na úwerm rate und hilfe
mich dem minneklichen gote ze eigen geben,
und wil ime allein unz an minen tode dienen.”

Er sprach:

“daz ist ein froelichú stunde;
geloft sie der milt herr,
der ellú widerkerendú menschen wil froelich enpfahen!”

Under dannen do sú zwei
heimlich mit einander also von gote reddan,
do stuonden ire verlassen gespilen ussrend an der túre
und verdross sú der langen rede,
wan sú vorten,
daz si uss ire úpigen geselschaft abdrúnnig wurde.

Die ruoften ir, daz si es ein ende macheti.

Si stuond ein endrú worden uf und gie mit ime
und sprach zuo in also:

“min gespilen, got der gesegen úch!

und heind ein fries urlob von mir,
baide, ir und alle unser gesellen,
mit dien ich leider min zit han úpeklich vertriben,
wan ich wil got nu allein haben
und daz ander alles varn lassen.”

Die tochter vie an, alle schedlich geselschaft ze miden
und sich abgescheidenlich ze halten;
und wie dik es dar na an si versuocht ward,
ob man si moehte hin wider in daz alt leben bringen,
do half es nit.

Si hielt sich also,
daz si mit lobrichen eren und goetlichen tugenden
vest und stete an got unz an ir tod bleib.

Der diener gie dur na eins males us,
daz er sin núwen tochter in guotem lebene gevestneti,
und ob si in keinem liden weri, daz er si guetlich trosti,
und tet im selb vil we mit gene
in der krankheit, in der er do waz.

So er dur daz tief hor also trat
und die hohen berg uf klamm,
do huob er dik sinú ogen uf ze gote und sprach:

“erbarmherziger got,
bis ermant diner ellenden fuosstapfen,

De tijd was rijp!

Deze vlammende woorden drongen door tot in haar hart,
en maakten haar helemaal zacht,
zodat ze snel haar ogen opsloeg,
en diep moest zuchten;
en op indringende wijze
en met gewaagde en gedurfde woorden zei ze tegen hem:

‘Ach mijn heer en vader,
vandaag geef ik me over aan God en aan u,
zodat ik mijn lege, ijdele leven
nu, op dit uur, achter me laten kan,
en ik wil met uw raad en hulp
me in handen geven van de minnelijke God,
hem alleen wil ik tot aan mijn dood dienen.’

Hij zei:

‘Dit is een gelukkig uur,
geloofd zij de milde Heer,
die met vreugde ontvangen wil alle mensen die terugkeren!’

En terwijl ze met elkaar
op vertrouwelijke wijze aldus over God spraken,
stonden de achtergelaten metgezellen buiten aan de deur
en het lange onderhoud maakte hen ongerust,
want ze vreesden,
dat ze hun ijdele gezelschap zou gaan verlaten.

Ze riepen haar toe een einde te maken aan hun gesprek.

Zij stond op, een ander geworden, en ze vergezelde de broeder,
en ze sprak hen als volgt toe:

‘Mijn metgezellen, mag God jullie zegenen!’

Ik wil jullie laten gaan,
zowel jullie, als al onze metgezellen,
met wie ik helaas mijn tijd heb zitten verdoen,
want God slechts wil ik voortaan bezitten
en al het andere laat ik gaan.’

De dochter begon elk schadelijk gezelschap te mijden
en zich afzijdig te houden,
en hoevaak ook geprobeerd werd
om haar de oude levenswijze weer op te dringen,
het hielp niet.

Ze was zo standvastig,
dat ze op lovenswaardige wijze en van goddelijke deugden vol,
onwankelbaar tot aan haar dood aan God vasthield.

De dienaar ging wat later eens op reis
om zijn nieuwe dochter te bemoedigen in haar goede leven,
en, zo ze leed, haar vriendelijk te troosten,
hoewel het gaan hem veel pijn bezorgde
vanwege de zwakke gezondheid, die hij toen had.

Toen hij dan door de diepe modder ging
en de hoge bergen beklom,
toen hief hij zijn ogen op tot God en zei:

‘Barmhartige God,
wees herinnerd aan jouw beklagenswaardige voettocht,

Vita, 41

die du tet dur menschlich hail,
und behalt mir min kind!"

Sin geselle, an den er sich ie erleinde, der sprach von erbermdede:

"es zimt wol gotes gueti,
daz meng sel durch úch behalten werde."

Do er fúrbaz gie,
unz daz er nút me mohte und gar erlegen waz,
do sprach aber der geselle:

"eya, vater,
got der soelti wol an sehen úwer krankheit
und soelti úch senden ein roessli, daz ir geritend,
unz ir etwa zuo den lúten kemend."

Er sprach:

"nu komen sin baid an got,
so getrúw ich,
daz mich got diner tugent lass geniessen
und daz es gescheh."

Also luogete der diener umb sich,
do sah er zuo der rehten hand doert her us von einem walde gan
ein húbsches, wol gezoemtes und gesatletes roessli alleine.

Der gesell ruofte mit froeden:

"eya, lieber vater, luogent wie úch got nit wil lassen!"

Er sprach:

"luog, sun, umb und umb uf disem braiten veld,
ob ieman dur mit gange, dez es sie."

Er luogete verr und nahe,
und sah nieman denn daz roessli da her zelten
und sprach:

"vater, werlich, got der hat úch daz gesendet;
sizent uf und [v] ritend!"

Er sprach:

"luog, geselle, ist, daz daz roessli still stat,
so es zuo uns kumt,
so getrúw ich got,
der hab es ze únser notdurft her gefueget."

Daz roessli kam senfteklich und stuond stille vor in.

Er sprach:

"wol her in gotes namen!"

und der geselle half im uf und liess in ritend,
und gieng er mit ime neiswi verr,
unz er geruowete.

Und do sú kamen nahe zuo einem dorfe,
do sass er abe und leite dem roesslin den zom wider uf
und hiess es sin strass gan, dannan es komen were;
war es do kemi ald wes es weri,
daz kond er dur na nie ervarn.

die je ging voor het heil van de mensen,
en bewaar dit kind van mij.'

Zijn metgezel, op wie hij leunde, sprak vol medelijden:

'Het is passend voor Gods goedheid,
dat menige ziel door u behouden zal blijven.'

Toen hij voortging,
totdat hij niet meer kon en helemaal uitgeput was,
toen zei zijn metgezel tegen hem:

'Ach vader,
God moest welwillend u in uw zwakte zien
en u een klein paardje sturen, zodat u daarop rijden kon,
totdat u ergens mensen zou treffen.'

Hij zei:

'Nu we ons beiden tot God gericht hebben,
vertrouw ik erop,
dat God mij de vrucht van uw deugd laat genieten,
en dat het zo gebeuren zal.'

Toen de dienaar vervolgens om zich heen keek,
zag hij aan zijn rechterzijde iets uit het bos komen,
het was een goed gebreedeld en gezadeld paardje, zonder rijder.

De metgezel riep vol vreugde:

'Ach, lieve vader, zie hoe God u niet in de steek wil laten!'

Hij zei:

'Kijk, goed om je heen, zoon, op dit weidse veld,
of er iemand meeloopt, van wie het is.'

Hij zocht veraf en kortbij,
en hij zag slechts dit paardje in telgang voorbijkomen
en zei:

'Vader, waarlijk, God heeft het u gezonden;
bestijg het en rijd!'

Hij zei:

'Kijk, gezel, zou het zijn dat het paard stilstaat,
nadat het naar ons toe is gekomen,
dan zal ik geloven, dat God
het ons in onze nood gezonden heeft.'

Zachtjes kwam het paardje naar hen toe en bleef bij hen stilstaan.

Hij zei:

'Welkom, in Gods naam!'

En de gezel hielp hem opstijgen en liet hem rijden,
en naast hem ging hij op, ik weet niet hoever,
totdat hij wilde rusten.

En toen ze bij een dorp kwamen,
steeg hij af, en hij legde de teugel terug op het paard,
en zei het de weg terug te gaan, tot vanwaar het gekomen was;
waarvandaan het kwam of van wie het was,
dat kon hij ook later niet meer achterhalen.

Do der diener kam hin, da er hin wolte,
do geschah eins abendes,
daz er also gesass bi sinen geischlichen kinden
und inen leidete zerganklich liep
und in liepte daz ewig liep.

Do sú von im giengen,
do waz sin herz neiswi erhizzet
von siner begirlichen rede in goetlicher minne,
wan in duhte, daz sin liep, daz er meinde
und andren menschen gab ze minnene,
als reht vil besser were denn ellú lieb dieser welt.

Und do im in der betrachtunge
die sinne neiswi entsunken,
do duht in in einer gesicht,
er wurd gefueret uf ein schoen, gruenen heide,
und gie ein stoltzer himelscher jungling bi ime
und fuorte in an siner hand.

Also erhuob der selb jungling in dez bruoder sele ein lied,
und daz erschal als froelich,
daz es im alle sin sinne verflogte
von úberkraft des suessen gedoenes;
und duhte in,
daz sin herz als reht vol wurd
inbrúnstiger minne und jamers na gote,
daz daz herz ward varnd und wuetende in dem libe,
als ob es von úbriger not zerbrechen woelte,
und muoste die rehten hand legen uf daz herz
im selber ze hilfe,
und sinú ogen wurden als vol, daz die trehen úber ab runnen.

Do daz lied us kom,
do ward im ein bild fúr geworfen,
in dem man in leren wolte daz selb lied,
daz er sin nit vergessen moehte.

Also luogete er dar und sah únser frowen,
wie dú ir kind, die ewigen wisheit,
geneiget hate an ire muoterliches herze.

Nu stuond der anvang dez liedes
dem kindlin ob sinem hobte geschriben
mit schoenen, wolgefioriarten buochstaben,
und waz dú schrift als togen,
daz si nit menlich gelesen konde;
allein dú menschen,
dú es haten erkrieget mit uebiger enpfintlichkeit,
dú lasen es wol.

Und waz dú schrift also:
HERZENTRUT.

Die schrift las der diener behendeklich,
und sah denn uf und blikte in denn lieplich an
und waz im denn neiswi enpfintlich,
wie daz als reht war were,
daz er allein weri daz zart herzentrut,
in dem man liep ane leid het,
und trukte in denn in den grund sines herzen,
und huob denn uf
und sang mit dem jungling daz lied us und us.

Und in der inbrúnstigen herzklichen minne

Toen de dienaar daar aangekomen was waar hij heen wilde gaan,
gebeurde het eens op een avond,
dat hij samenzat met zijn geestelijke kinderen,
en hun de vergankelijke liefde tegenmaakte
en bij hen liefde wekte voor het eeuwige lief.

Toen ze hem verlieten,
was zijn hart op een of ander wijze ontvlamd
door zijn verlangenwekkende woorden over de goddelijke minne,
want hij dacht, dat zijn lief, waar zijn verlangen naar uitging
en dat hij anderen beminnenswaardig maakte,
oprecht veel beter was dan welk lief ook.

En toen hem in de beschouwing
zijn zinnen op een of andere wijze ontzonken,
kwam het hem voor, in een visioen,
gevoerd te worden naar een mooie, groene heide;
en een statige, hemelse jongeling vergezelde hem,
en nam hem bij de hand.

Toen hief de jongeling een lied aan in ziel van de broeder,
en het klonk zo vreugdevol,
dat hem de zinnen vergingen
door het teveel aan zoete tonen;
en het dunkte hem,
dat zijn hart helemaal vervuld werd
van vlammende liefde en verlangen naar God,
en dat dit hart wankelde en woedde in zijn lijf,
alsof het door overvulling noodgedwongen barsten wilde,
en hij moest de rechterhand over zijn hart leggen
om zichzelf te helpen,
en zijn ogen vulden zich zo, dat de tranen omlaag druppelden.

Toen het lied uit was,
werd hem een beeld getoond,
waarmee men hem datzelfde lied wilde leren,
opdat hij het niet vergeten zou.

Hij keek er naar, en zag Onze-Lieve-Vrouw,
en hoe zij haar Kind, de Eeuwige Wijsheid,
gedrukt had aan haar moederlijke hart.

Het begin van het lied stond
geschreven boven het hoofd van het Kind
met mooie, bloemgesierde letters;
maar het schrift was zo geheimzinnig,
dat menigeeen het niet lezen kon,
slecht de mensen
die het geleerd hadden langs oefeningen in ontvankelijkheid,
zij konden het goed lezen.

En de letters vormden het woord:
HARTELIEF.

De dienaar las het schrift gemakkelijk,
hief zijn ogen op en keek het Kind vertederd aan;
en op een of andere wijze was hij ontvankelijk
voor de waarheid,
dat alleen dit Kind het tedere hartelief was,
waarin men vreugde kende zonder leed,
en hij drukte het in de grond van zijn hart,
en hij hief aan
en zong met de jongeling het lied, steeds weer overnieuw.

En te midden van deze vurige, hartelijke liefde

Vita, 41

kam er wider zuo im selben
und vand sin rehten hand ob dem herzen ligende,
als er si der ungestuemen bewegung ze hilfe
uf daz herz hat geleit.

Eins males waz er verr gegangen,
daz er vil mued waz worden,
und do er kam ze abent an ein froemd stat zuo einer klosen,
da sú woltan herberg nemen die naht,
und waz kein win da, weder in dem dorf noh in der klosen,
da gie ein guetú tohter her fúr und seite,
si hetu ein vil kleines fleschli mit wine, wol uf ein halb mass,
und sprach, waz aber daz hulfi under der mengi?

Wan ire waren wol uf XX person guoter kinden mit dien,
die dar waren komen,
daz sú gotes wort usser sinem munde begertan ze hoerene.

Er hiess daz fleschli her fúr tragen úber tisch,
und sú baten in,
daz er einen goetlichen segen dar úber teti.

Und er tet es in der hohen kraft dez minneklichen namen Jesus,
und vie es an und trank,
wan in turste nah dem genne,
und bot von im, und sú trunken ellú sament.

Daz fleschli ward nider gesezset offenbarlich,
da sú es alle sahen,
ane alles wider in giessen wassers oder wines,
wan kein andre win da waz.

Sú trunken aber und aber vast uss dem selben fleschlin,
und waren als begirig von im ze hoeren gotes wort,
daz dez goetlichen wunders nieman ahtete.

Ze jungst neiswen, do sú zuo in selber kamen
und gotes vermugenden kraft
in der merung dez trankes als kuntlich an sahen,
do begonden sú got loben
und wolten des dieners heilikeit die getat geben.

Daz wolt er mit nihtú gestaten
und sprach:

“kinder, daz ist nüt min getat,
got der hat der reinen gesellschaft
ire guoten globen lassen geniessen,
und het si liplich und geischlich getrenket.”

kwam hij weer tot zichzelf,
en hij merkte dat zijn rechterhand over zijn hart lag,
net zo, als toen hij die ter bescherming tegen het woelige bonken,
op zijn hart gelegd had.

Hij had eens een lang eind gewandeld,
waardoor hij erg moe was geworden;
die avond kwam hij bij een kluis in een verre stad,
en ze wilden de nacht doorbrengen in een herberg,
maar er was daar geen wijn, noch in het dorp noch in de kluis;
een goede dochter kwam naar hen toe en zei,
dat ze een klein flesje met wijn had, ongeveer een halve maat,
en ze zei, dat het wel tot weinig nut zou zijn bij zovelen.

Want naast de goede dochters waren wel twintig personen,
die allen waren gekomen,
om Gods woord uit zijn mond te vernemen.

Hij zei hen het flesje naar de tafel te brengen,
en ze vroegen hem
een goddelijke zegen hierover uit te spreken.

En hij deed dit in de heerlijke kracht van de minnelijke naam Jezus,
en begon eruit te drinken,
want hij had dorst gekregen door dat lange wandelen,
en hij reikte het hun aan, en allen dronken.

Het flesje werd neergezet, voor iedereen zichtbaar,
zodat allen zien konden,
dat het niet nagevuld werd met water of wijn,
want er was geen andere wijn.

Maar ze bleven maar met grote teugen drinken uit dat ene flesje,
en ze waren zo begerig om Gods woord uit zijn mond te vernemen,
dat niemand acht sloeg op het goddelijk wonder.

Toen ze dan uiteindelijk tot zichzelf kwamen
en ze Gods alvermogende kracht
in het vermeederen van de drank duidelijk aanschouwden,
begonnen ze God te loven,
en schreven het toe aan de heiligheid van de dienaar.

Dat stond hij echter niet toe
en hij zei:

‘Kinderen, dit komt niet door mij,
God is het die dit reine gezelschap
van de vrucht van hun goede geloof heeft laten genieten;
hij heeft hun lichamelijke en geestelijke dorst gelest.’

XLII. Kapitel.

**Von etlichen lidenden menschen,
dú mit sunderlicher trúw dem diener zuo gehorten.**

Es waren in einer stat
zwo fúrnem personen an heilikeit,
die im heinlich waren.

Diser zweier gotesfrúnden geischlicher zug
waz gar ungelich.

Dú ain waz fúrname vor dem volge
und waz begabet mit goetlicher susseskeit,
dú ander waz nût fúrname
und got uopte si emzklích mit lidene.

Do die baid ersturben,
do heti der diener gern von got gewússet,
wie misslich ire lon an enr welt weri,
wan sú hie als ungelich wísen fuorten.

Eins morgens fruo do erschein ime dú ein vor,
dú da als fúrname waz,
und seit ime,
daz si noh in dem fegfúr were;
und do er fragete, wie daz moehiti sin,
do meinde si,
daz si nit ander schulden uf ir heti,
denn daz von ire fúrnamekeit
etwaz geischlicher hofart ir in viel,
dem si nit gnuo geswinde us gie;
es solt aber schier ir liden ein end haben.

Dú ander, dú ein verdrukter, lidender mensch was,
dú fuor ane mitel ze gote.

Dez dieners liplichú muoter
waz och alle ir tage ein vil grossú liderin.

Und daz kom von der widerwertigen unglichheit,
so si und ire huswirt haten:
si waz vol gotes
und heti gern dar nah goetlich gelept,
do waz er der welt vol
und zoh mit strenger hertikeit da wider,
und hier uf viel liden.

Si hat ein gewonheit,
daz si alles ir liden in daz biter liden Cristi warf
und da mit ire eigen liden úberwand.

Si verjah im vor ir tode,
daz si inrent XXX jaren ze keiner mess nie gestuond,
si erweinti sich biterlich von herzklichem mitlidene,
daz si mit únsers herren marter hate und siner getrúwen muoter,
und seit im och,
daz si von der unmessigen minne, die si ze got hate,
ainest minnesiech ward und wol XII wuchen ze bet lag
also jamrig und serwende na gote,
daz es die arzet kuntlich innen wurden
und guot bild dar ab namen.

Si gie einest ze angender vasten in daz múnster,
da dú abloesung mit geschniten bilden uf einen alter stat,
und vor den bilden hinderkom si neiswi in enpfintlicher wise

Hoofdstuk 42

**Over enkele lijdende mensen,
die in bijzondere trouw verbonden waren aan de dienaar.**

Er leefden in een stad
twee, in heiligheid vooraanstaande personen,
die hij goed kende.

Het geestelijk pad van deze twee godsvrienden
verschilde zeer.

De ene was van voorname stand
en gezegend met Gods zoetheid,
de andere was niet van voorname stand
en God bedacht haar met bitter lijden.

Nadat ze beiden gestorven waren,
wilde de dienaar graag van God vernemen,
hoe verschillend hun loon zou zijn in de andere wereld,
daar ze hier zulk andere levens geleid hadden.

Op een ochtend verscheen hem een van hen,
zij die van voorname stand was geweest,
en ze zei hem,
dat ze zich nog in het vagevuur bevond;
en toen hij vroeg, hoe dat mogelijk was,
zei ze, dat ze dacht,
dat ze geen andere schuld op zich geladen had,
dan dat haar vooraanstaandheid
enige geestelijke hoovaardij bij haar achtergelaten had,
waarvan ze zich niet snel genoeg bevrijd had,
maar dat haar lijden snel voorbij zou zijn.

De andere, zij die terneergedrukt werd door lijden,
zij voer onmiddellijk tot God.

De lichamelijk moeder van de dienaar,
ook zij ondervond haar leven lang groot lijden.

En dat kwam door het onverenigbare onderscheid,
dat er was tussen haar en haar man:
zij was vervuld van God
en ze had graag een passend godvruchtig leven willen leiden,
hij echter, vervuld van de wereld,
verzette zich hiertegen hevige,
wat veel lijden tot gevolg had.

Zij had de gewoonte,
om al haar lijden te binden aan het bittere lijden van Christus,
en aldus haar eigen lijden te overwinnen.

Ze bekende hem voor haar dood,
dat ze gedurende dertig jaren geen mis had bijgewoond
zonder bitter gehuild te hebben uit innig medelijden
met het leed van Onze Heer en zijn trouwe Moeder,
en ze zei hem ook,
dat ze door de mateloze liefde, die ze tot God had,
ooit eens liefdesziek werd en wel twaalf weken op bed lag,
zo gekweld door wegterend verlangen naar God,
dat het tot de artsen doordrong,
die daar een goed voorbeeld aan namen.

Ze ging eens aan het begin van de vastentijd naar de domkerk,
waar op het altaar de afname van het kruis in hout gesneden is;
en door dit beeld voelde ze op een af ander wijze mee

der gross smerz, den dú zart muoter hate under dem krúze.

Und von der not geschah diser guoten frowen
och als we von erbermde,
daz ir herz neiswi erkrachete enpfintlich in ir libe,
daz si von amaht nider seig an die erde
und weder sah noh sprach.

Do man ir hein gehalf,
do lag si siech unz an den stillen fritag ze none,
do starb si, under dannen do man den passion las.

In den selben ziten waz ir sun, der diener, ze Coelne ze schuole;
und si erschein im vor in einer gesiht
und sprach mit grossen froeden:

“eya, kind mins, hab got liep und getrúw im wol,
er lat din mit nútú in kainer widerwertikeit.

Luog, ich bin von diser welt geschaiden und bin nút tod,
ich sol eweklich leben vor got.”

Si kuste in muoterlich an sinen mund
und geseget in getrúlich
und verswand also.

Er vie an ze weinen und ruofte ir na:

“owe, getrúwú, heiligú muoter minú,
bis mir getrúw gen gote!”

Und also mit weinende und súfzende
kom er wider zuo im selben.

In sinen jungen tagen, do er ze schuol fuor,
do beriet in got einest eins lieben goetlichen gesellen.

Eins males in einer heinlichí,
do sú von got vil haten gekoset,
do bat in der geselle durch geselleklich trúwe,
daz er im zogti und in liessi sehen den minneklichen namen Jesus
uf sinem herzen gezeichenten.

Daz tet er ungerne,
und doch, do er sinen grossen andaht an sah,
do waz er im der bet gnuog,
und zerliess den rok ob dem herzen
und liess in daz herzenkleinet sehen nah aller siner begirde.

Dez begnuogte den gesellen nit.

Do er es wol gesah
schinberlich stan an dem libe enmiten uf sinem herzen,
do fuor er mit siner hand dar und mit sinem antlút,
und streich es dar an und leit sinen mund dar uf.

Er ward herzklich weinende von andaht,
daz im die ab walenden trehen über daz herz ab runnen.

Und der diener verbarg den namen dur na,
daz er in nie keinen menschen wolt me lassen sehen,
denn eht ein einigen userwelten gotesfrúnd,
dem es von got erlobet waz;
der geschowte in och mit glicher andaht als och dise.

Do die zwen lieben gesellen neiswi meng jar

met de grote pijn, die de lieve Moeder had onder het kruis.

Door deze nood voelde de goede vrouw
eveneens de pijn van erbarmen,
en het was alsof haar hart in haar lichaam voelbaar brak,
zodat ze in onmacht neerzeeg ter aarde
en ze zien noch spreken kon.

Toen men haar naar huis had gebracht,
lag ze daar ziek tot Goede Vrijdag het negende uur,
toen stierf ze, terwijl men de passie las.

In die tijd bezocht haar zoon, de dienaar, de school in Keulen;
en ze verscheen hem in een visioen,
en vervuld van een grote vreugde zei ze:

‘Welnu, mijn kind, heb God lief en wees hem trouw,
hij laat je niet alleen, bij welke beproeving ook.

Kijk, ik heb deze wereld verlaten en ben niet dood,
eeuwig zal ik leven voor God.’

Ze kuste hem moederlijk op zijn mond,
en zegende hem liefdevol,
en zo verdween ze.

Hij begon te huilen en riep haar na:

‘Ach, mijn lieve, heilige moeder,
wees me trouw tegenover God!’

En huilend en zuchtend
kwam hij weer tot zichzelf.

In zijn jonge jaren, toen hij schoolging,
gaf God hem eens een liefdevolle, goddelijke begeleider.

Eens tijdens een vertrouwelijk gesprek,
waarin ze veel over God gesproken hadden,
bad de gezelschapsgenoot hem uit vriendschappelijke vertrouwelijkheid,
hem de minnelijke naam ‘Jezus’ te tonen en te laten zien
waar hij deze op zijn hart geschreven had.

Dat deed hij ongaarne,
maar toch, toen hij zijn grote vroomheid zag,
ging hij in op zijn wens,
en opende hij zijn pij boven het hart
en liet hem dit kleinood zien, zoals hij het verlangd had.

Het was niet genoeg voor zijn metgezel.

Toen hij het goed zag,
duidelijk zichtbaar op zijn lichaam, boven zijn hart,
toen strekte hij zijn hand uit en neigde hij zijn gelaat,
en streek erlangs en beroerde het met zijn mond.

Innig huilde hij uit vroomheid,
waarbij de opwellende tranen over zijn borst liepen.

Hierna verborg de dienaar de naam,
want hij wilde hem aan geen mens meer tonen,
slechts aan enige uitverkoren godsvrienden,
aan wie het door God geoorloofd was;
ze aanschouwden hem met dezelfde vroomheid als die ene.

Toen de twee trouwe gezellen menig jaar

bi einander mit goetlicher geselschaft waren gewesen
und von einander solten varn,
do gesegneten sù einander getrúlich
und macheten ein geding enzwúschen in,
wedre vor sturbi,
daz im der ander geselklich trúwe na dem tode leisti;
und soelte ime ein jar
alle wuchen zwo messan sprechen,
ein an dem maendag Requiem
und ein an dem fritag von únsers herren marter.

Dar na úber neiswi meng jar,
do starb dem diener sin gesell vor an,
und er hat vergessen umb die gelúbde der vor genanten messen,
und gedaht sin aber ane daz getrúlich.

Do er eins morgens also sass ingezogen in siner kapell,
do kam der geselle in einr gesiht fúr in stan
und sprach vil kleglich:

“eya, geselle, diner grossen untrúwe!

Wie hast du min vergessen!”

Er sprach:

“ich gedenk din doch alle tag in minen messen.”

Der gesell sprach:

“es ist dar an nit gnuog,
laist mir únsere gelúbte umb die messan,
daz mir dez unschuldigen bluotes hin ab werde,
daz mir daz streng fúr loesche,
so wird ich schier gelidiget von dem fegfúr.”

Und daz tet er do mit herzenklichen trúwen
und mit grossem laid siner vergessunge,
und im ward schier gehulpen.

elkaar in vroomheid verbonden waren,
en ze moesten scheiden van elkaar,
zegenden ze elkaar in vriendschappelijke trouw
en ze maakten samen de afspraak,
dat zou iemand van hen sterven,
de ander hem na zijn dood trouw zou blijven,
en een jaar lang
voor hem twee maal per week een mis zou opdragen:
op maandagen een requiem,
en op vrijdagen de mis van de Passie van Onze-Heer.

Toen, vele jaren later,
stierf de gezel van de dienaar als eerste;
de dienaar was zijn gelofte de missen te doen vergeten,
hoewel hij hem anderszins trouw herdacht.

Toen hij nu op een ochtend in zijn kapel zat, in zichzelf verzonken,
verscheen hem de gezel in een visioen,
en op klaaglijke toon zei deze tegen hem:

‘Ach, gezel, die grote ontrouw van jou!

Hoe heb je me toch vergeten!’

Hij zei:

‘Ik herdenk je toch elke dag in mijn missen.’

De gezel zei:

‘Dat is onvoldoende;
vervul onze gelofte omtrent de missen,
zodat het onschuldige bloed over mij zal komen,
om het onverbiddelijke vuur te blussen;
ik zal dan snel van het vagevuur bevrijd zijn.’

En innig trouw deed hij dat toen,
vol spijt omdat hij het vergeten was,
en snel werd de vriend geholpen.

XLIII. Kapitel.

Wie im Cristus vor erschein in eins Serafins bilde und in lerte liden.

Do sich der diener eins males
hate zuo got gekeret mit grossem ernste
und in bat, daz er in lerti liden,
do erschein im vor in einer geischlichen gesichte
ein glichnú des gekrúzgeten Cristus in eines Serafins bilde,
und daz selb engelschlich Serapfin hate VI vetchen:
mit zwain vetchen bedacht es daz hobt,
mit zwein die fuesse,
und mit zwein flog es.

An den zwein nidresten vetchen stuond geschriben:
enpfah liden willeklich;
an den mitlesten stuond also:
trag liden gedulteklich;
an den obresten stuond:
lern liden cristfoermklich.

Dis minneklich gesicht seit er einem heiligen frúnde,
der ein vil heiliger mensch waz.

Do sprach si hin wider:

“wússint fúr war, daz úch aber núwú liden sint berait von got,
daz ir erliden muessent.”

Er fragte, welerley dú liden werin.

Si seite:

“ir muessent nu erhebt werden ze einem prelaten,
daz die úch dest baz mugen trefen,
die ungunst gen úch hein,
und dest tiefer her ab schupfen.

Dar umb sezzent úch uf gedultheit,
als úch in dem Serapfin gezoaget ist.”

Er ersúfzet und luoget uf ein núwes kúnftiges ungewiter.

Und es ergieng also in der warheit,
als im der heilig mensche hate geseit.

Es fuogte sich in den selben ziten,
daz túrú jar kamen
und daz man sinem konvent, da er do waz,
weder brot noh win gab,
und daz der konvent waz komen in gross gúlte.

Die bruoder wurden ze rate gemeinlich,
daz sú in der grossen túri den diener namen ze priol,
wie leid ald widerwertig es im waz,
wan er verstuond wol,
daz im da mit núwes liden bereit waz.

Dez ersten tages hiess er lúten ze capitell
und mante sú, daz si sant Dominicus an ruoftin,
wan der heti sinen bruodern gelopt,
wenn sú in an ruoftin an den noeten,
so woelt er in ze helf komen.

Do sassen zwen bruoder bi einander in dem capitel,

Hoofdstuk 43

Hoe Christus hem verscheen in de vorm van een Serafijn en hem leerde hoe te lijden.

Toen de dienaar zich eens
vol ernst tot God gewend had,
en hem bad, hem te leren hoe te lijden,
verscheen hem in een visioen
het beeld van de gekruisigde Christus in de vorm van een Serafijn;
en die engelachtige Serafijn had zes vleugels:
met twee vleugels bedekte hij het hoofd,
met twee de voeten,
en met twee vloog hij.

Op de twee onderste vleugels stond geschreven:
ontvang lijden bereidwillig;
op de middelste stond:
draag lijden geduldig;
op de bovenste stond:
leer lijden als Christus.

Dit minnelijke visioen besprak hij met een heilige vriendin,
een mens van grote heiligheid.

Ze zei toen tegen hem:

‘Voorwaar, weet, dat God u nieuw lijden heeft bereid,
dat u zult moeten dragen.’

Hij vroeg wat de aard van dit lijden zou zijn.

Ze zei:

‘U zult nu verkozen worden tot prelaat,
opdat u beter getroffen kunt worden door hen,
die zich tegen u verzetten,
en ze u hierdoor beter naar beneden kunnen halen.

Daarom, wapen u met geduld,
zoals u door de Serafijn getoond is.

Hij zuchtte en wachtte op nieuw, toekomstig onweer.

Het gebeurde overeenkomstig,
net zoals de heilige vrouw hem gezegd had.

En in diezelfde tijd was het,
dat harde jaren elkaar opvolgden,
en dat het convent, waar hij zich toen bevond,
brood noch wijn ontving,
en dat het convent grote schulden op zich geladen had.

De broeders kwamen gezamenlijk tot het besluit,
om te midden van die grote armoede de dienaar te kiezen als prior,
hoe onaangenaam en dreigend hij het ook vond,
want hij wist goed,
dat hem daardoor nieuw lijden te wachten stond.

Op zijn eerste dag liet hij hen bijeenkomen in het kapittel,
en hij maande hen Sint-Dominicus aan te roepen,
want deze had zijn broeders beloofd,
dat wanneer ze hem zouden aanroepen in hun nood,
hij hen te hulp zou komen.

Er zaten daar twee broeders bij elkaar in het kapittel,

Vita, 43

und runete eine dem andern und sprach vil spotlich zuo ime:

“luoga, waz torohten mannes ist dise priol,
daz er úns heisset, daz wir mit unser not an got komen!

Wenet er, daz got den himel uf tueg
und úns her ab trinken und essen sende?”

Der ander sprach hin wider:

“er ist nit allein ein tore, wir sien toren alle sament,
daz wir in ze priol namen,
und wir vorhin wol wústan,
daz er unkunnet ist uf zitlichú ding
und núwan ufwert ze himel gaffet.”

Und ward meng spoetigú urteil úber in geben.

Do mornent ward,
do hiess er ein mess singen von sant Dominicus,
daz er sú berieti.

So er also in dem kor stat verdahte,
do kom der portner und ruofte im hin us
zuo ainem richen korherren,
der sin sunder frúnd waz,
und der sprach also zuo ime:

“lieber herr, ir sind nit kúndig uf zitlichú ding,
und bin hinaht von got inrich ermant,
daz ich ú helf an siner stat,
und bring úch hie
XX pfund Costenzer zuo ainem anvang,
und getrúwent gote, der sol úch nit lassen.”

Er waz fro und nam daz gelt
und hiess win und korn kofen.

Und got half in und sant Dominicus,
alle die wil er priol waz,
daz alle rat da waz,
und vergalt dur zuo, daz sú nihtesnit soltan gelten.

Der selb korherr, von dem geseit ist,
do der an sinem todbet gelag,
do besaste er ein vil grosses selgerete hin und her,
da er gnad zuo hate.

Dar na sant er na dem diener, der do priol waz,
und beval dem neiswi vil guldin,
daz er die anderswa under arm gotesfrúnd teilti,
die ir kraft mit strenger uebung hetin verzeret.

Daz wolt er nit gern tuon,
wan er vorte nahgend liden,
als och geschah.

Ze jungst ward er úberkomen, daz er es nam,
und fuor us in daz land
und teilte daz gelt, als er im gelopt hate,
hin und her,
wa er getrúwete,
daz es siner sele aller núzest weri;
und tet daz mit guoter gezúgnúst
und mit widerrechnung sinen obren.

en eentje fluisterde naar de ander en hij zei op erg spottende toon:

‘Kijk, wat een dommerik die prior toch is,
dat hij ons opdraagt, ons in onze nood tot God te wenden!’

Denkt hij, dat God de hemel zal openen,
en ons eten en drinken laat toekomen?’

De ander zei toen tegen hem:

‘Niet alleen hij is een dommerik, we zijn allemaal dommeriken,
omdat we hem tot prior kozen,
hoewel we van tevoren al wisten,
dat hij onkundig is in wereldse zaken
en alleen maar omhoog naar de hemel gaapt.’

En zo werd menig spottend oordeel over hem geveld.

Toen de ochtend kwam,
liet hij de mis zingen voor Sint-Dominicus,
opdat hij hen raad mocht geven.

Toen hij daar in het koor stond, in gedachten verzonken,
toen kwam de poortwachter en vroeg hem naar buiten te komen,
naar een rijke koorheer,
een bijzondere vriend van hem,
en deze zei tegen hem:

‘Goede heer, kundig in wereldse zaken bent u niet,
en God heeft mij vannacht innerlijk opgeroepen,
dat ik u in zijn plaats helpen moet,
en ik breng u hier
twintig pond Konstantzer zilverpenningen als begin;
vertrouw op God, hij zal u niet in de steek laten.’

Hij was blij en nam het geld aan,
en hij liet wijn en graan kopen.

God hielp hen, alsook Sint-Dominicus,
in de tijd dat hij prior was,
zodat er steeds voldoende voorraad was,
en er betaald werd, zodat er geen schulden waren.

Toen de hierboven genoemde koorheer
op zijn sterfbed lag,
legateerde hij gul ten behoeve van zijn zielenheil, links en rechts,
aan hen in wie hij zijn vertrouwen had gesteld.

Vervolgens liet hij de dienaar halen, die toen prior was,
en overhandigde hem een hoeveelheid guldens,
om deze elders uit te delen aan arme godsvrienden,
wier kracht door strenge boetedoening uitgeput was.

Hij nam dit niet graag aan,
want hij vermoedde dreigend onheil,
zoals dan ook gebeuren zou.

Hij werd uiteindelijk overgehaald om het aan te nemen;
en hij ging naar buiten, het land op,
en verdeelde het geld, zoals hij beloofd had,
hier wat en daar wat,
in het vertrouwen,
dat het zo het meest ten goede zou komen aan zijn zielenheil;
hij hield alles nauwgezet bij,
en verantwoordde het tegenover zijn meerderen.

Vita, 43

Hier uf viel im grosses liden.

Der herre hat einen ungeraten kepsun;
der hat verzeret, daz im der herr hat geben,
und von siner veruochtheit greif er dú ding an,
dú ime schedlich waren.

Der hetu gern daz selb gelt gehabt,
und do im daz nit mohte werden,
do widerseit er dem diener
und enbot im mit einem geswornen eide,
wa er in an kem, da woelt er ir toeden.

Dis sorglich vientschaft kond nieman understan,
wie dik es versucht ward,
er wolt in núwan toeden.

Der armer man waz in angsten und in noeten lang zit,
und getorste nit wol hin noh her wandlen
von vorten eins ermúrdens von dem veruochten menschen.

Er huob sinú ogen dik uf ze gote
und sprach mit inrliehen súfzen:

“ach got,
waz jemerlichen todes wilt du úber mich verhengen!”

Sin not waz dar umbe dest groesser,
wan kúrzlich dur vor ward in einer andren stat
ein erbere bruoder von semlichen sachen jemerlich ermordet.

Der arme bruoder hat nieman,
der im des lidens vor woelti ald getoersti sin,
von dez wilden menschen fraidekeit.

Do kom er sin an den obresten herren,
der enband in von im
und brach im ab sin junges starkes leben,
und starb.

Zuo disem liden kam och do ein anders biter liden.

Es waz ein ganzú gemeinde,
dien der herr groslich hat geben.

Dar an gnuogt sú nit,
und die vielen alle uf den bruoder mit grossem ungunst,
daz er in daz selb gelt och nit alles liess werden.

Und ward jemerlich hier umb von in durehtet
und ward von in getragen fúr weltlich und geischlich,
und kam verr in daz land
in verkerlicher wise siner schulden,
und muost undergan vor den lúten in den sachen,
in den er vor gotes ogen unschuldig waz.

Disú lidendú sach, so der ein wil geswiget ward,
so nam man si aber und aber her fúr,
und triben daz menig jar,
unz daz der arm man dar umb wol gesibet ward.

In den selben ziten
erschein ime der selb tote korherr vor in einer gesicht
und hate ein schoen gewand an,
daz waz gruen und waz umb und umb vol roter rosen.

Hierna trof hem veel lijden.

De koorheer had een eigengereide, onechtelijke zoon,
hij had alles verteerd wat de koorheer hem gegeven had,
en door zijn verdorvenheid deed hij dingen,
die schadelijk voor hem waren.

Hij had het geld zelf willen hebben,
en omdat hij het niet kon krijgen,
werd de dienaar hem tot vijand,
en hij liet hem weten dat hij een eed gezworen had,
dat waar hij hem mocht treffen, hij hem zou doden.

Tegen deze gevaarlijke vijandschap kon niemand iets doen,
hoevaak men ook zou proberen,
hij was vastberaden hem te doden.

De arme broeder leefde gedurende lange tijd in angst en nood,
en durfde nergens heen te gaan,
uit angst vermoord te worden door deze bandeloze mens.

Vaak hief hij zijn ogen op tot God
en zei hij met een diepe zucht:

‘Ach God,
welk jammerlijke dood wil je me laten sterven!’

Zijn nood was des te groter,
omdat niet lang daarvoor in een andere stad
een eerbare broeder vanwege soortgelijke zaken vermoord werd.

De arme broeder had niemand
die hem tegen dit lijden kon of durfde te beschermen,
vanwege de woeste overmoed van die mens.

Hij wendde zich toen tot zijn hoogste Heer,
die hem bevrijdde van die man;
hij brak hem zijn jonge en krachtige leven af,
en hij stierf.

Bij dit lijden voegde zich toentertijd nog een ander lijden.

Er was een hele gemeenschap,
die door de koorheer gul waren bedacht.

Maar het was hun niet genoeg;
en ze vielen over de broeder heen vol afgunst,
want niet al het geld had hij hun laten toekomen.

Hij werd daarom op jammerlijke wijze door hen vervolgd,
men sleepte hem voor het wereldlijk en geestelijk gerecht,
en tot ver in het land ging zijn naam rond,
bevuild door onterechte beschuldigingen;
de mensen wilden hem veroordelen voor zaken
waaraan hij in Gods ogen geen schuld had.

Was het enige tijd stil omtrent deze pijnlijke zaak,
kwam men er weer op terug, keer op keer,
en zo deed men dat vele jaren lang,
totdat de arme man erdoor gelouterd was.

In die tijd,
verscheen hem in een visioen de overleden koorheer,
die een mooi gewaad droeg,
dat groen was en helemaal bezet met rode rozen.

Vita, 43

Und seit im,
daz es wol umb in stuende an enr welt,
und bat den diener,
daz er gedulteklich liddi daz gross unrecht, daz man in zeh,
wan got woelti in dez alles wol ergezzen.

Er fragte den herren, waz sinú schoenú kleider betutin.

Er sprach:

“die roten rosen in dem gruenen velde,
daz ist úwer gedultiges liden,
mit dem hend ir mich gekleidet,
und got wil úch hier umb mit im selben eweklich kleiden.”

En hij zei tegen hem,
dat het goed met hem ging in die andere wereld,
en hij bad de dienaar,
om het grote onrecht dat men hem aandeed, geduldig te dragen,
want God zou het hem allemaal vergelden.

Hij vroeg de heer naar de betekenis van de mooie kleren.

Hij zei:

‘De rode rozen in het groene veld,
dat is uw geduldig lijden,
waar u mij mee hebt gekleed,
en God wil u hierom met zichzelf eeuwig kleden.’

XLIV. Kapitel.

**Wie vestklich der muoss striten,
dem der geischlich pris sol werden.**

An der núwi sines anvanges do stuond der diener uf dem sinne,
daz er von herzen gerne
den ogen des minneklichen gotes hetu wol gevallen
mit fúrnerer sunderheit,
aber ane liden und ane erbeit.

Des fuogte sich,
daz er eins males us fuor dur brediens willen in daz land.

Und do er kom in ein gemein schef uf dem bodensew,
da inne sass under den andren ein weidenlicher kneht,
der truog hoflichú kleider ane.

Zuo dem machet er sich und fraget in, waz mannes er weri.

Er sprach:

“ich bin ein aventúrer und bring die herren zesamen,
daz sú hovieren,
und da sticht man und turniert
und dienet schoenen frowen;
und wele es da aller best tuot,
dem git man die ere und im wirt gelonet.”

Er sprach:

“waz ist der lon?”

Der kneht seite:

“dú schoenst frowe, dú da ist,
dú git im ein guldin vingerli an sin hand.”

Er fraget aber:

“sag mir, lieber,
waz muoss aine tuon, daz im dú ere werde und daz vingerli?”

Er sprach:

“wele aller meist streichen und gedranges erlidet
und dar inne nit erzaget,
denn daz er kechlich und manlich gebaret,
der vast sizet und uf sich lat schlafen,
dem wirt der pris geben.”

Er fraget aber:

“ach, sag mir:
der nu an dem ersten anritenne kech ist,
weri daz genuog?”

Er sprach:

“nein, er muoss den turnei us und us herten,
und wurd er geschlagen,
daz im daz fúr zuo den ogen us wúste
und im daz bluot ze mund und nasen us brechi,
daz muoss er alles liden, sol er daz lob gewúnnen.”

Er fraget aber:

Hoofdstuk 44

**Hoe volhardend hij moet strijden,
wie de geestelijke prijs zal toekomen.**

In zijn nog prille begin had de dienaar het streven,
om, overeenkomstig zijn hartewens,
welgevallen te vinden in de ogen van de minnelijke God
op een nobele, voorbeeldige wijze,
maar zonder lijden en zonder inspanning.

Toen gebeurde het eens,
dat hij het land introk om er te preken.

En hij ging met een openbare boot het Bodenmeer op;
aan boord bevond zich, onder anderen, een statige schildknaap,
die hoofse kledij droeg.

Hij ging naar hem toe en vroeg hem wiens vazal hij was.

Hij zei:

‘Ik zoek het avontuur en roep de ridders op
tot het hoofse bijeenzijn,
om er in toernooi te vechten met zwaard en lans,
en schone vrouwen te dienen;
en degene die dat het beste doet,
krijgt de eer en wordt beloond.’

Hij zei:

‘Waaruit bestaat dat loon?’

De schildknaap zei:

‘De schoonste vrouwe onder de aanwezigen,
ze steekt een gulden ring aan zijn vinger.’

Hij bleef doorvragen:

‘Zeg me, mijn beste,
wat moet iemand doen om die eer en die ring te winnen?’

Hij zei:

‘Hij die de meeste slagen en aanvallen doorstaat
zonder op te geven,
en zich daarbij moedig en mannelijk toont,
en stevig in het zadel blijft bij al die klappen,
hem wordt de prijs gegeven.’

En hij vroeg vervolgens:

‘Ach, zeg me,
wanneer iemand zich nu bij het eerste gevecht dapper toont,
zou dat voldoende zijn?’

Hij zei:

‘Nee, het hele toernooi moet hij doorstaan,
en zou hij worden geslagen,
zodat het vuur hem uit de ogen schiet
en het bloed hem uit de mond en neus loopt,
hij moet dit alles dulden, wil hij de prijs winnen.’

En opnieuw stelde hij een vraag:

“eya, lieber geselle,
getar er iht weinen ald trucklich gebaren,
so er als úbel wird geschlagen?”

Er sprach:

“nein, und daz im sin herz in sinem libe versunki,
als es mengem tuot,
er getar die glich nit tuon, als ob im út sie;
er muoss froelich und weidenlich gebaren,
anders er wurdli ze spote
und verluri dur mit die ere und daz vingerli.”

Ab diser rede ward der diener in sich selber geschlagen
und ward herzklich und inneklich súfzende und sprach:

“ach wirdiger herre,
muossen die riter diser welt soelichú liden enpfahen
umb so klainen lon, der an im selb nút ist,
ach got,
wie ist denn so billich,
daz man umb den ewigen pris
noh vil me erbeten erlide!

Owe, zarter herr,
wan weri ich dez wirdig,
daz ich din geischliche riter weri!

Eya, schoenú, minneklichú ewigú wisheit,
dero gnadenrichkeit nit glich ist in allen landen,
wan moehti miner sele von dir ein vingerli werden,
ach dar umbe woelti ich liden,
waz du iemer woeltist!”

Und ward weinende von grossem ernst, den er gewan.

Do er kom an die stat, da er hin wolte,
da sant got uf in groessú und berlichú liden so vil,
daz der arme man na erzaget waz an gote,
und daz meng oge nass ward von erbermdé úber in.

Do vergass er aller verwegener ritterschaft
und gelúbde, die er hate in sinem fúrsazz gehabt zuo got
umb geischlich ritterschaft,
und ward trurig und widermuetig gen got,
wes er in zigi
und im soelichú liden zuo santi.

Do mornent der tag uf gie,
do kom ein stilli in sin sele,
und in einer vergangenheit der sinnen
do sprach neiswas in ime also:

“wa nu fúrnemú ritterschaft,
waz sol ein stroewine riter und ein tuechine man?

Gross verwegenheit han in liebe
und denn verzagen in leide,
da mit gewunnet man nit daz ewig vingerli,
dez du begerest.”

Er entwúrt und sprach:

“owe, herr, die turney, da man dir sich inne muoss liden,
die sint gar ze langwurig.”

‘Ach, beste gezel,
mag hij huilen of treuren,
wanneer hij zo hard geslagen wordt?’

Hij zei:

‘Nee, al ontzok hem de moed,
zoals bij velen het geval is,
laat hij zo niet handelen, maar doen alsof het hem niet raakt;
hij moet zich opgewekt en treffelijk gedragen,
hij zou anders bespot worden,
en daarmee de eer en de ring verspelen.’

Door deze woorden werd de dienaar van binnen geraakt
en met een diepe en innige zucht zei hij:

‘Ach, nobele heer,
moeten de wereldse ridders dergelijk lijden dulden
omwille van zulk gering loon, dat in zichzelf geen waarde heeft,
ach God,
hoe terecht is het dan,
dat men omwille van de eeuwige prijs
nog veel meer benauwenis dulden moet!

Ach, Lieve Heer,
mocht ik toch waardig bevonden worden,
jouw geestelijke ridder te zijn!

Jij, schone, minnelijke, Eeuwige Wijsheid,
wier genaderijkheid haar gelijke niet vindt in welk land ook,
mocht mijn ziel toch van jou een ring ontvangen,
ach, welk lijden zou ik daarvoor willen dragen,
welk je maar wilde!’

En hij werd door diepe ernst bevangen, en hij huilde.

Toen hij de stad bereikte, waarheen zijn reis hem voerde,
zond God hem zulk groot en voor ieder zichtbaar lijden,
dat de arme man bijna aan God vertwijfelde,
en menig oog nat werd uit erbarmen met hem.

Toen vergat hij al zijn ridderlijke voornemens
en de gelofte, die hij eerder gedaan had tegenover God
aangaande het geestelijke ridderschap,
en hij was verdrietig en onwillig tegenover God;
zich afvragend waarvan hij hem beschuldigde,
dat hij hem zulk lijden gezonden had.

Toen die ochtend de zon opging,
kwam er een stilte in zijn ziel,
en ontzonken aan zijn zinnen,
zei er iets in hem:

‘Hoe staat het nu met dat voorname ridderschap,
wat is een ridder uit stro nou waard, wat een lappen man?’

Grootse voornemens hebben in goede tijden,
en vertwijfeling als het slecht gaat,
daarmee zal men die eeuwige ring niet verwerven,
waar je verlangen naar uitgaat.’

Hij antwoordde en zei:

‘Ach Heer, de toernooien, die men omwille van jou moet lijden,
veel te lang en veeleisend zijn ze.’

Dez ward im hin wider geentwúrt:

“do ist och daz lob und ere und vingerli miner riter,
die von mir werdent geeret, stet und ewig.”

Do ward der diener in sich selb geschlagen
und sprach vil demueteklich:

“herr, ich han unreht,
erlob mir allein ze weinen in minem lidene,
wan min herz ist als reht vol.”

Er sprach:

“we dir, wilt du wainen als ein wip?”

Du geschendest dich selb in dem himelschen hove!

Wúsch dinú ogen und gebar froelich,
daz es weder got noch mensch innan werde,
daz du von lidens wegen habest geweinet!”

Er vie an ze lachene
und vielen im doch dur mite die trehen úber die wangen abe,
und enthiess gote, daz er nit me weinen woelte,
umb daz daz im daz geischlich vingerli von im wurde.

Do der diener eins males ze Coeln brediete mit grossem ernste,
do sass ein anvahender mensch an der bredie,
der sich núwes zuo got hate gekeret.

Do sin der lidender mensch mit flisse war nam,
do sah si mit den inren ovgen,
daz sin antlút sich begond verwandlen in ein wúnneklich klarheit,
und ward ze drin malen glich der liechten sunnen
nah ire hoehsten widerglaste,
und ward im dar inne sin antlút als luter,
daz si sich selber dar inne schowete.

Und von diser gesiht ward si in ire lidene gar wol getroestet
und gevestnet in einem heiligen lebene.

Hem werd toen geantwoord:

‘Daarom is ook de lof en de eer en de ring van mijn ridders,
die door mij worden geëerd, blijvend en eeuwig.

De dienaar trof dit diep in zijn binnenste,
en zeer deemoedig zei hij:

‘Heer, ik heb me vergist,
maar sta me dan toch toe te huilen in mijn lijden,
want mijn hart is overvol.’

Hij zei:

‘Wee jij, wil je huilen als was je een vrouw?’

Je onteert je zelf tegenover heel het hemelse hof!

Droog je tranen en toon je opgewekt,
zodat God noch mensen zullen merken,
dat je vanwege lijden gehuild hebt!’

Hij begon te lachen,
waardoor de tranen hem toch over zijn wangen rolden,
en hij verzekerde God, dat hij niet langer huilen wilde,
om aldus de geestelijke ring te winnen.

Toen de dienaar eens in Keulen vol ernst preekte,
bevond zich onder het gehoor een beginnelinge,
ze had zich onlangs tot God bekeerd.

Toen deze lijdende vrouw hem aandachtig in zich opnam,
zag ze met haar innerlijke ogen,
dat zijn gelaat zich veranderde tot een warme schittering,
drie maal stralender dan de lichtende zon
wanneer ze op haar helderst is,
en zijn gelaat werd hierdoor zo klaar,
dat ze zichzelf daarin weerspiegeld zag.

En door deze verschijning ontving ze veel troost in haar lijden,
en ze werd bevestigd in haar heilige levensweg.

XLV. Kapitel.

Von dem minneklichen namen Jesus.

Der diener der ewigen wisheit fuor ainest
von oberlande ab gen Ache zuo únsrer frowen.

Und do er her wider kom,
do erschein únsre frow vor einer vil heiligen person
und sprach zuo ir also:

“luog, der diener mines kindes ist komen,
und hat sinen suessen namen Jesus
vil wit und brait mit begirde umb getragen,
als in och hie vor sin junger umb truogen;
und als die begird haten,
daz sú den namen
allen menschen mit dem globen ze erkennen gebin,
also hat er ganzen fliss,
daz er den selben namen Jesus in allen kalten herzen
mit núwer minne wider enzündete.

Dar umbe so sol er nah sinem tode
ewigen lon mit in enpfahen.”

Dar na luogete der selb heiliger mensch únsrer frowen an
und sah, daz si in der hant hate ein schoen kerzen,
dú bran als schone, daz si dur alle die welt luhete,
und an der kerzen waz umb und umb geschriben der name JESUS.

Also sprach unser frowe zuo der persone:

“luoge, disú brúnnendú kerz betútet den namen Jesus,
wan er warlich erlúhtet ellú herzen,
dú sinen namen andehtklich enpfahent
und in erent
und in begirlich bi in tragent.

Und min kint hat sinen diener im selb dar zuo us erwellet,
daz sin name dur in begirlich in mengem herzen werd enzündet
und zuo ire ewigen selikeit gefúrdert.”

Do disú vor genantú heiligú tochter hat gemerket menigvalteklich,
daz ire geischlich vater
so grossen andaht und guoten globen hate
zuo dem minneklichen namen Jesus,
den er uf sinem herzen truog,
do gewan si ein sunder minne dur zuo,
und in einem guoten andaht
do nate si den selben namen Jesus
mit roter siden uf ein kleines tuechli in diser gestalt:
IHS,
den si ir selben wolte heinlich tragen.

Und machete do dez selben namen glich unzallichen vil namen
und schuof,
daz der diener die namen alle uf sin herz bloss leit
und sú mit einem goetlichen segen
sinen geischlichen kinden hin und her sante.

Und ir ward kund getan von gote:
wer den namen also bi im truege
und im teglich ze eren ein Pater noster sprech,
dem woelte got hie guetlich tuon
und woelti in begnaden an siner jungsten hinvar.

Hoofdstuk 45

Over de minnelijke naam Jezus.

De dienaar van de Eeuwige Wijsheid reisde eens
vanuit de hoge landen naar Onze-Lieve-Vrouwe te Aken.

En toen hij weer was teruggekomen,
verscheen Onze-Lieve-Vrouw aan een zeer heilige persoon
en zei tegen haar:

‘Kijk, de dienaar van mijn Kind is gekomen,
en hij heeft de zoete naam Jezus
vol verlangen wijd en zijd verkondigd,
zoals ook zijn jongelingen het toentertijd gedaan hebben;
en zoals zij, door verlangen gedreven,
de naam
aan alle mensen wilde laten kennen door het geloof,
zo, met al zijn vlijt,
wilde hij de naam Jezus in alle koude harten
met nieuw minne weer ontsteken.

Daarom zal hij na zijn dood
samen met hen het eeuwige loon ontvangen.’

Daarna aanschouwde diezelfde heilige mens Onze-Lieve-Vrouw
en zag dat ze een mooie kaars in haar hand hield;
zo mooi brandde deze, dat de hele wereld erdoor verlicht werd,
en die kaars was rondom beschreven met de naam JEZUS.

Onze-Lieve-Vrouwe zei toen tegen haar:

‘Kijk, deze brandende kaars verbeeldt de naam Jezus,
want hij verlicht waarlijk alle harten,
die zijn naam vol toewijding ontvangen
en deze eren
en hem vol verlangen bij zich dragen.

En mijn Kind zelf heeft zijn dienaar daartoe uitgekozen,
zijn Naam door hem in verlangen te laten ontsteken in vele harten
en hen te manen tot de eeuwige zaligheid.’

Toen de voornoemde dochter bij herhaling had bemerkt,
dat haar geestelijke vader
zulk grote toewijding en sterk geloof had
waar het de minnelijk naam van Jezus betrof,
die hij op zijn hart droeg,
toen ontwikkelde ze een bijzonder liefde tot die naam,
en met veel toewijding
naaide ze de naam Jezus
met rode zijde op een klein doekje op de volgende wijze:
IHS;
een doekje dat ze in het geheim bij zich wilde dragen.

En ze maakte ontelbaar veel van deze doekjes met de naam,
en kreeg het voor elkaar,
dat de dienaar deze op zijn ontblote borst aan zijn hart legde,
en ze met een goddelijke zegen
allerwegen zijn geestelijke kinderen zond.

En God liet haar weten,
dat wie die naam bij zich droeg,
en hem ter ere dagelijks een Onzevader sprak,
dat hij hem in deze wereld behulpzaam zou zijn,
en hem zijn genade wilde geven op zijn laatste reis.

Vita, 45

Mit soelichen strengen uebungen
und mit goetlichen bilden
Jesu Cristi und siner lieben fründen
waz der anvang diser heiligen tochter gebildet.

Zulke strenge oefeningen,
en het goddelijke voorbeeld
van Jezus Christus en zijn lieve vrienden,
ze vormden voor deze heilige dochter het begin.

XLVI. Kapitel.

Guote onderschaid enzwüschen warer und falscher vernúnftkait in etlichen menschen.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos etc.

Do disú heiligú tohter
nah der guoten ler ires geischlichen vaters
uf ellú stuk bildricher heilikeit
wol waz nah dem ussern menschen geberret
als ein lindes wehslí bi dem fúre,
daz der forme dez insigels enpfenklich ist worden,
und och dur daz spiegelich leben Cristi,
der der sicherst weg ist,
waz ordenlich lang zit gezogen,
do schreib ir ire geischliche vater also:

Fro tohter, es weri nu wol zit,
daz du fúrbaz in ein nehers giengist,
und dich uss dem nest
biltlichs trostes eins anvahenden menschen
uf erlupftist.

Tuo als ein junger zitiger adler,
da mite daz du die wolgewahsen vetchen,
ich meine diner sele obresten krefte,
erswingest in die hoehi
dez schoewlichen adels eins seligen volkomen lebens.

Waist du nit,
daz Cristus sprach zuo sinen jungern,
die an siner biltlicher gegenwurtikeit ze vast kleptan:

“es ist úch furderlich, daz ich von úch var,
sond ir dez geistes enpfenklich werden?”

Din vordren uebungen sind gewesen ein guetú bereitunge,
fúrbaz ze komen dur die wuesti
eins vihlichen unbekanten lebens,
hin in daz geheissen land eins lutren ruewigen herzen,
in dem hie selikeit an vahet
und an enr welt eweklich blibet.

Und daz dir der hoh vernúnftiger weg dest bekanter sie,
so wil ich dir vor lúhten mit dem liehte eins guoten onderscheides,
wenn du den onderscheid wol begrifest,
daz du mit nihtú maht verierren,
wie hoh du iemer mit den sinnen flúgest.

Nu merk eben:
Man vindet zwaierlay wisen
under guotschinenden menschen:
etlichú fuerent ein vernúnftig wise
und etlichú ein vernúnftig.

Dú ersten, daz sind dú menschen,
dú ir vernunft dar na ríhtend,
daz alles ir verstan
und ir tuon und ir lan
wirt us gewúrkert mit rehter bescheidenheit
nah meinung der heiligen cristenhait,
nach gotes lob
und aller andren menschen rúwigen fride,
mit besorgunge ire worten und wisen,
daz menlich dar inne irhalb unstoessig belibet,

Hoofdstuk 46

Helder onderscheid tussen het ware en valse oordeel bij sommige mensen.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, etc.

Toen deze heilige dochter
overeenkomstig de goede leer van haar geestelijke vader,
langs beelden van heiligheid, op elk gebied
gevormd was naar de uiterlijke mens,
als een zacht stukje was, dat, bij het vuur gehouden,
ontvankelijk is geworden voor de vorm van de zegel,
en ze ook, zich spiegelend aan het voorbeeld van Christus' leven,
die de zekerste weg is,
een gepaste tijd had doorgebracht,
toen schreef haar geestelijke vader haar het volgende:

Gelukkige dochter, de tijd is gekomen,
om voort te gaan naar hogerop,
en je uit het nest
van troostbrengende voorbeelden bestemd voor beginnelingen
te verheffen.

Doe als de jonge, opgegroeide adelaar,
door met behulp van je volwassen vleugels,
ik bedoel hiermee de bovenste krachten van de ziel,
op te vliegen naar de hoogten
van de beschouwende adel van een zalig, volmaakt leven.

Weet je niet,
dat Christus zei tot zijn jongelingen,
die zich aan zijn zichtbare tegenwoordigheid vastklampten:

‘Het is jullie tot nut, dat ik van jullie heenga,
willen jullie ontvankelijk worden voor de Geest’?

De eerdere oefeningen zijn een goede voorbereiding geweest,
om door de woestenij
van het dierlijk, onnadenkend leven te trekken,
op naar het beloofde land van een puur en rustig hart,
waarvan de zaligheid hier zijn aanvang neemt
en eeuwig blijvend is in de andere wereld.

En opdat de hoge weg van het denken je des te vertrouwder wordt,
wil ik je voorlichten met het licht van het goede oordeel,
zodat, wanneer je goed weet te onderscheiden,
je in niets zult verdwalen,
hoe hoog je gedachten ook vliegen mogen.

Onthoud goed:
tweeërlei levenswijze kan men ontdekken
bij naar het uiterlijk goed levende mensen:
sommigen leiden een oordeelkundig leven
anderen een onoordeelkundig.

De eersten, dat zijn de mensen,
die hun denken zo richten,
dat al hun gedachten,
hun doen en hun laten,
voortkomen uit het juiste oordeel,
en overeenkomstig zijn met de opvatting van de heilige christenheid,
God tot lof,
en alle andere mensen tot rust en vrede,
waarbij ze hun woorden en levenswijze zorgvuldig kiezen,
zodat niemand er aanstoot aan zal nemen,

Vita, 46

er nem es denn von sin selbes gebrestlichen grunde,
als dik beschihit.

Soelichen behuoten wandel und selklich wisen ze fuerene
bewiset dú natur und der nam der vernúnftekeit.

Und dis ist ein gotfoermigú loblichú vernunft,
wan si widerlúhtet in ir selb mit togenlicher warheit,
als der himel tuot in sinem liehtrichen gestirne.

Aber dú guotschinenden menschen,
dú ein unvernúnftig wise fuerent,
daz sind dú,
dú uf ir selbs bilde zilent mit einer unerbrochenr nature
und allein mit ir vernunft
na schoewlicher wise dú ding scharpflich an sehent,
und dur von úbermueteklich
vor unwússenden menschen kunnen reden
in einr verahntunge alles des,
daz dar uf moehiti gevallen
missvallendes mit rede oder mit geteten.

Der selben vernúnftiges lieht ist us brechende
und nút in brechende
als daz ful holtz,
daz dez nahtes schinet etwaz, und ist doch nút.

Also bewiset sich
diser menschen inres lieht und usser wandel
úberal dem ungelich, dem es glich soelti jehen.

Disú menschen brueft man etwi vil
an ire frien und unbesorgeten sprúchen,
die sú fuerent;
und dero nemen wir allein einen spruch,
bi dem man die andren alle mag schezzen.

Es ist von ire eim gesprochen in einem gediht also:

“dem gerehten ist einkein mittel ze schúhen.”

Dise spruch und dero glich
schinent etwas in etlichen úbel gesehenden menschen,
sú sind aber den wol gesehenden nút ze lobene,
die da wol verstand, waz sú inne tragent.

Und daz merkt man eigentlich in dem vordren spruch,
der da seit,
daz dem gerehten kein mittel sie ze miden.

Waz ist nu der gereht, ald waz ist daz mittel?

Der gereht, nah gemeiner hellung der rede,
daz ist ein gerehter mensch, genomen nah siner geschafenheit;
wan gereht bestat nút uf im selben,
es muoss naiswaz understandes haben,
und daz ist hie der gereht mensch.

Waz ist denn mittel?

Daz ist súnde, daz den menschen schaidet von got.

Sol nu ein gerehter mensch kein mittel,
daz ist kein súnd miden noh schúhen?

Daz ist luter falsch und wider alle vernúnftekeit.

het zij dan dat iemand dat doet op grond van eigen gebrek,
zoals dikwijls het geval is.

Dergelijk behoedzaam gedrag en godvruchtig leven te laten zien,
toont de natuur en het begrip van het denken.

En dit is een godvormig, lovenswaardig denken,
want het licht met verborgen waarheid in henzelf op,
zoals de hemel doet door haar lichtende sterren.

De slechts in schijn goede mensen echter,
wier levenswijze onverstandig is,
dat zijn zij,
die zich met een ongebroken natuur richten op hun eigen beeld,
en alleen langs hun denken
de dingen scherpzinnig waarnemen op beschouwelijke wijze,
en daarover dan op overmoedige wijze
tegenover onwetenden iets kunnen zeggen,
geen acht slaand op alles,
wat hiervan het gevolg kan zijn
aan ontoepasselijke woorden of daden.

Het licht van het denken bij deze mensen gaat naar buiten,
niet naar binnen,
zoals rottend hout,
dat 's nachts wat schijnt te zijn, wat het toch niet is.

Daarom toont zich
het innerlijk licht en de uiterlijke levenswandel van deze mensen
overal ongelijk aan dat waar het gelijk aan zou moeten zijn.

Men kan deze mensen tot op zekere hoogte herkennen
aan de vrije en onbezorgde manier van spreken,
die hen kenmerkt;
laten we slechts een van hun uitspraken nemen,
die tekenend is voor al de andere.

Een van hen heeft geschreven:

‘De gerechte behoeft geen hindernis te schuwen.’

Deze uitspraak en soortgelijke,
betekenen heel wat voor mensen die de zaken niet goed zien,
ze worden echter niet toegejuicht door mensen die goed toezien,
en die goed begrijpen wat erin bevat ligt.

En dat kan men doorzien in die bovenstaande spreuk,
waarin beweerd wordt,
dat geen hindernis door de gerechte vermeden hoeft te worden.

Wat wil dat nu zeggen ‘de gerechte’ en wat ‘de hindernis’?

De gerechte, in de algemene betekenis van het woord,
dat is een gerechte mens, genomen naar zijn schepselrijkheid;
want ‘gerecht’ staat niet op zichzelf,
het moet een drager hebben,
en dat is hier ‘de gerechte mens’.

Wat dan is ‘de hindernis’?

Dat is de zonde, die de mens van God scheidt.

Moet een gerechte mens dan geen hindernis,
dus geen zonde, mijden of schuwen?

Dat is overduidelijk onjuist en strijdig met het verstand.

Wol ist daz war,
daz der gereht mensch,
als vil er und ellú ding nah ire ewigen ungewordenheit
in der úberweslichen gotes vernúnftigkeit
daz selb sind in keiner foermlicher anderheit,
so moehti man im etwi getuon.

Aber da in dem einvaltigen úberweslichen grunde
ist der gereht mensch nút der lipliche mensch,
wan es ist kein liplichkeit in der gotheit;
da ist och enkein mitel.

Aber ein ieklicher mensch bevindet,
daz er dise ald der mensch ist ussrent dem selben grunde,
wan er ist hie toedemlich und doert nit;
und da ist er iez in siner gebresthaftigen geschafenheit,
da er wol bedarf ellú schedlichú mitel ze miden.

Woelti ich nu in miner vernúnfteikeit ze nihtú werden
und umb mich selb in diser wise niht wússen,
und woelti ane allen onderscheid min und gotes
ellú liplichú werk wúrken,
als ob es daz ungeschafen wesen wurkti,
daz weri gebrest ob allen gebresten.

Und alsus mag man merken,
daz soelich sprúch
kein reht vernúnftigkeit inne habent in der warheit.

Hie mite meinet man nit ab sprechen vernúnftig lere
ald vernúnftig wolbesorget sprúche ald gdiht,
die den menschen entgroebent
und in
ze vernúnftiger warheit ordenlich wisent,
ob sú joch nút menlich verstat;
wan daz ist kuntlich war,
daz grober blintheit und unverwissner vihlichkeit
enkan nieman gnou eben gereden.

Dú tohter sprach:

“gelopt sie got dez guoten onderscheides!

Ich horti gern onderscheid
zwischen einer rehten vernunft und einer floierenden vernúnftigkeit,
und enzwischen falscher und warer gelassenheit.”

Der diener sprach:

Weliswaar kan men dit
– daar de gerechte mens,
voor zover hij en alle dingen naar hun eeuwige ongewordenheit
in het overwezenlijke denken Gods
hetzelfde zijn zonder formele andersheid –
op een bepaalde manier onderschrijven.

Maar daar, in de eenvoudige, overwezenlijke grond,
is de gerechte mens niet de lichamelijke mens,
want er is geen lichamelijkheid in de godheid,
zodat er ook geen hindernis is.

Maar iedere mens ondervindt,
dat hij buiten deze grond deze of die mens is,
want hier is hij sterfelijk, daar niet;
en omdat hij zich nu aantreft in zijn gebrekkelijke geschapenheit,
daarom is het nodig elke schadelijke hindernis te mijden.

Wilde ik nu in mijn denken tot niets worden,
en aldus om mij zelf niet weten,
en zonder enig onderscheid tussen mijzelf en God
alle lichamelijke handelingen werken,
alsof het ongeschapen wezen hier werkend was,
een gebrek boven alle gebreken zou het zijn.

En daaraan kan men zien,
dat een dergelijke spreuk
geen waarheid bevat overeenkomstig het juiste denken.

Hiermee is niet gezegd verstandige leer te verwerpen
of verstandige, bezonnen spreuken of geschriften,
die de mens van zijn grove aard ontdoen
en hem
op geordende wijze naar verstandswaarheid wijzen,
hoewel niet ieder het verstaan zal;
want het is genoegzaam bekend,
dat tegenover grove blindheid en onwetende dierennatuur
iemand zijn woorden niet zorgvuldig genoeg kiezen kan.

De dochter zei:

‘God zij geprezen om dit klare onderscheid!

Ik zou nog graag horen over het onderscheid
tussen het juiste denken en het ijdele denken,
en tussen valse en ware gelatenheid.’

De dienaar zei:

XLVII. Kapitel.

Underscheid enzwischen ordenlicher und floierender vernúnfteikeit.

Na den ersten striten,
die da geschehent mit dem untertruk fleisches und bluotes,
so kunt der mensch zuo einem tiefen wage,
da menger mensch inne versinket,
und daz ist ein floierendú vernúnfteikeit.

Waz ist nu daz gesprochen?

Ich heiss daz ein floierend vernúnfteikeit,
so dem menschen gerumet wirt von súnlicher grobheit,
und geloeset wird von haftenden bilden
und sich frilich uf erswinget úber zit und úber stat,
da der mensch vor entfriet waz,
daz er sines natúrlichen adels nit konde gebrochen;
so sich denne daz vernúnftig oge beginnet uf tuon,
und der mensch geliket eins andren bessren lustes,
der da lit an bekennen der warheit,
an bruchene goetlicher selikeit,
an dem inblik in daz gegenwúrtig nu der ewikeit
und dez glich,
und dú geschafene vernúnfteikeit
beginnet die ewigen ungeworden vernunftikeit
enteil verstan in im selben und in allen dingen,
so beschiht dem menschen neiswi wunderlich,
so er sich selber dez ersten an siht,
waz er vor waz und waz er nu ist,
und vindet, daz er vor waz als ein armer gotloser dúrftig,
der zermal blind waz und im got verr waz.

Aber nu so dunkt in,
daz er vol gotes sie
und daz nút sie, daz got nit sie,
mer daz got und ellú ding ein einig ein sien;
und kripfet die sachen ze gewintlich in einer unzitigen wise,
er wirt in sinem gemuete floierende als ein uf jesender most,
der noh nit zuo im selben ist komen,
und vallet uf daz, daz er denn verstat,
ald ime ane onderscheid fúr geworfen ist
von ieman, der daz selb ist,
dem er denne allein hat ze losene und keinem andern,
und wil denn nah sinen wolgevallenden sinnen
lassen gewerden ellú ding,
und enpfallent im dú ding,
es sie helle ald himelrich, túfel ald engel,
in ire eigenr natur genomen,
<och Cristi geliten menschheit verahentend si>,
wan sú núwan got dar inne gekripfet hein,
und die sachen sind in noh nit ze grunde worden ze erkennen
nah onderscheide,
nah ire belipnuss und nah ire vergangenheit.

Dien menschen beschiht als den binlin,
die daz hong machent:
so die zitig werdent
und dez ersten us stúrment usser den koerben,
so fliegend sú in verierter wise hin und her
und enwissen nit war;
etlichú missfliegend und werdent verlorn,
aber etlichú werdent ordenlich wider in gesezzet.

Also geschihit disen menschen:
wan sú mit ungesaster vernunft got schowent

Hoofdstuk 47

Het verschil tussen geordend en ijdel denken.

Na de eerste gevechten,
gericht op de onderdrukking van het vlees en bloed,
geraakt een mens in een vloedgolf,
waar menigeeen in ondergaat,
en dat is het ijdele denken.

Wat wordt hiermee nu bedoeld?

Ik versta onder een ijdel denken:
wanneer een mens ontdaan is van de oneffenheden van de zonde,
en verlost is van de aangekleefde beelden
en bevrijd zijn opvlucht maakt boven tijd en plaats,
waaraan hij voorheen gebonden was,
zo dat hij zijn natuurlijke adel niet genieten kon;
wanneer het oog van het denken zich dan begint te openen,
en zijn verlangen uitgaat naar iets anders, iets beters,
wat gelegen is in het kennen van de waarheid
en het genieten van goddelijke zaligheid,
in het schouwen van het aanwezige nu der eeuwigheid,
en dergelijke zaken meer,
en het geschapene denken
begint het eeuwige, ongeworden denken
te verstaan als deel van zichzelf en van alle dingen,
dan gebeurt er op een of andere manier iets wonderlijks in de mens,
die zichzelf voor het eerst aanziet,
naar hoe hij was en nu is,
en vaststelt, dat hij een arme, goddeloze behoeftige geweest is,
die helemaal blind was, ver van God verwijderd.

Dan echter dunkt het hem,
dat hij vervuld is van God
en er niets is, dat niet God is,
meer nog, dat God en alle dingen Een Enig Een zijn;
en te snel wil hij vatten en op te gehaaste wijze,
en zijn gemoed gaat opborrelen als een gistende most,
die nog niet tot zichzelf is gekomen,
en hij valt op hetgeen hij verstaan kan,
of wat hem zonder het juiste onderscheid voorgehouden wordt
door iemand, die zelf ook zo is;
hem slechts heeft hij te volgen en geen ander;
en naar eigen goeddunken
wil hij alle dingen duiden,
en hem ontgaan alle dingen,
of het hel is of hemel, duivel of engel,
zoals deze naar hun natuur zijn;
ook geringschatten ze het lijden van Christus naar zijn mensheid,
hebben ze eenmaal God daarin gevat;
en de zaken hebben ze nog niet in de grond leren kennen
overeenkomstig het onderscheid,
naar wat blijvend is en wat vergankelijk.

Het vergaat deze mensen als de bijen,
die de honing maken:
wanneer de tijd gekomen is,
en ze voor het eerst hun korven uitstormen,
dan vliegen ze als verward dan naar hier, dan naar daar,
en weten niet waarheen;
sommige verdwalen en gaan verloren,
andere echter hervinden de orde en komen weer terug.

Net zo vergaat het deze mensen:
wanneer ze met hun onbezonnen denken God schouwen

Vita, 47

al in al
nah ire unvolkomenr vernunft,
so wen sú dis und daz lassen vallen,
sú enwüssen wie.

Daz ist wol war, es muoss alles ab,
dem reht sol geschehen;
sú verstand aber noh nit,
wie der abval sol gestellet sin,
und wen ungelimpflich dis und daz lassen
und sich und ellú ding got nemen,
und wen dar us wúrken ane onderscheid.

Und dise gebrest kunt
eintweder von ungelerter einvaltekeit
ald aber von unerstorbenr ablistekeit.

Hie wenet menger mensch,
er hab es alles ergrifen,
so er im selb hie mag us gan und sich mag gelassen;
und daz ist nit also,
wan er ist erst geschlichen
úber die vorgraben der unerstúrmter vesti,
hinder den schirm,
hinder den sich der mensch togenlich birget
und noh nit kan under gan
nah sines geistenriches wesens ordenlichen entwordenheit
in ein war armuot,
der da enpfellet in etlicher wise aller froemder gegenwurf
und dú ie wesendú einvaltígú gotheit ir selb entwúrt
mit dez menschen unverwerten muessikeit,
als hie na mit guotem onderscheid wirt bewiset.

Luog, dis ist der punct,
in dem etlichú menschen verborgenlich meng jar hangent,
daz sú weder us noh in kunnen komen.

Aber dir sol von mir mit onderscheid geweget sin,
daz du nit kanst verierren.

als al in alles,
en, overeenkomstig hun onvolkomen denken
daarbij het dit en dat weglaten,
zonder te weten hoe.

Het is weliswaar juist, dat alles afvallen moet,
wil het goed komen met hen;
ze verstaan echter nog niet,
hoe dat loslaten moet plaatsgrijpen,
en ze willen op onbetamelijke wijze het dit en dat laten,
en ze houden zichzelf en alle dingen voor God,
en denken daaruit te werken zonder onderscheid.

En deze tekortkoming komt voort
ofwel uit ongeschoolde eenvoudigheid
ofwel uit niet afgestorven zelfbedrog.

En menige mens is van mening
alles begrepen te hebben,
wanneer hij wegtrekken kan uit zichzelf en zichzelf kan loslaten;
en toch is dat niet zo,
want niet verder geslopen is hij
dan door de greppels van de niet-bestormde burcht,
achter het scherm,
waarachter hij zich op verholen wijze schuilhoudt,
en nog niet in staat is verder te gaan
langs het ordelijk ontworden aan zijn geestelijk wezen
in de ware armoede,
die al het buiten op enigerlei wijze laat wegvallen,
en de altijd wezende, eenvoudige godheid zichzelf antwoordt
in een voor de mens ongestoorde rust,
zoals hierna met het juiste onderscheid nog aangetoond zal worden.

Kijk, dat is het punt,
waarop veel mensen op verborgen wijze jarenlang blijven hangen,
zodat ze noch naar binnen noch naar buiten kunnen gaan.

Maar jou wil ik tonen hoe goed te onderscheiden,
opdat je niet verdwalen zult.

XLVIII. Kapitel.

Guoter onderscheid under warer und falscher gelassenheit.

Es ist ze wüssen, daz man vindet drierley vergangenheit.

Dú ein ist ein ganzú vergangenheit,
als so ein ding in im selb vergat,
daz sin nút me ist,
als der schat vergat und ze nihtú wirt.

Und alsus vergat nit dez menschen geist in siner usvart,
den geist wir ein vernúnftig sele nemmen;
si blibet eweklich
von irem vernúnftigen adel ire gotfoermigen kreften,
wan got ist ein úberweslichú vernunft,
na dem si vernúnftlich gebildet ist.

Und dar umbe so ist es unmuglich,
daz si also ze nihtú werd,
als der toedemlich lip tuot, so er ze nihtú wirt.

Ein endrú vergangenheit heisset ein helbú vergangenheit,
dú ir eigen stund und zit wil haben,
als den menschen beschiht,
dú in die blossen gotheit na schoewlicher wise werdent verzuket,
als Paulus,
ald joch ane daz,
so ein mensch in entbildeter wise dik entwúrket wirt
und im selb vergat.

Dis ist aber unbliplich.

Do Paulus her wider kam,
do vand er sich den selben Paulus,
einen menschen als ie von erst.

So heisset eins ein entlentú vergangenheit,
da der mensch mit einem ufgebene sines frien willens
sich got lasset
in einem ieklichen nu, da er sich vindet,
als er umb sich selb nút wüsse
und got allein der herr sie.

Und disú vergangenheit mag nit wol ganz bliben,
die wil lib und sel bi einander sind;
wan so der mensch sich selb iez hat gelassen
und wenet sin vergangen in gote nah des sinsheit,
sich selber niemer her wider ze nemene,
geswind in einem ogenblik
so ist er und sin schalk her wider komen uf sich selben,
und ist der selb, der er och vor waz,
und hat sich aber und aber ze lassen.

Der nu uss diser kranken gelassenheit woelti wúrken,
daz weri luter falsch.

Wol ist daz war:
als vil sich der mensch entfroemdet im selben
und wirt ingenomen in die vergangenheit,
als vil bestat er in rehter warheit.

Fúrbaz ist ze wüssen,
daz man vindet zweierley gelassenheit:
einú heisset dú vorgendú gelassenheit,
dú ander heisset dú nagend gelassenheit.

Hoofdstuk 48

Het juiste onderscheid tussen ware en valse gelatenheid.

Men moet weten, dat er drieërlei vergankenis is.

De eerste is een volledige vergankenis,
waarbij een ding met zichzelf verdwijnt,
zodat het niet meer is,
zoals de schaduw die verdwijnt en tenietgaat.

Op deze wijze zal de menselijke geest niet vergaan bij zijn heengaan;
de geest die wij een 'verstandelijke ziel' noemen,
deze blijft eeuwig
dankzij de verstandelijke adel van haar godvormige krachten:
want God is een overwezenlijk verstand,
waarnaar zij verstandelijk gevormd is.

En daarom is het onmogelijk,
dat zij tenietgaat,
zoals het sterfelijke lichaam doet, wanneer dit tenietgaat.

Een tweede vergankenis wordt 'halve vergankenis' genoemd,
die haar eigen tijd en plaats behoeft,
zoals het mensen overkomt,
die tot de loutere godheid in beschouwing ontruikt worden,
zoals Paulus,
maar ook zonder dit,
zoals een mens op ontbeeldende wijze vaak ontwrocht wordt
en zichzelf verloren gaat.

Dit is echter niet van blijvende aard.

Toen Paulus weer tot zichzelf kwam,
trof hij zichzelf aan als dezelfde Paulus,
een mens als voorheen.

Men spreekt ook wel eens van 'een geleende vergankenis',
wanneer de mens onder het opgeven van zijn vrije wil
zich overgeeft aan God
in elk nu, waarin hij zich aantreft
alsof hij van zichzelf geen weet heeft
en God alleen de Heer is.

En deze vergankenis zal niet van blijvende aard blijken,
zolang lichaam en ziel tezamen zijn,
want wanneer de mens zichzelf heeft gelaten
en meent vergaan te zijn in God naar zijn wezenheid,
en zichzelf nooit weer te zullen hernemen,
dan plotseling, als in een oogwenk,
is hij samen met zijn knecht weer tot zichzelf gekomen,
en is dezelfde als hij voorheen was;
en steeds maar weer overnieuw zal hij zich moeten laten.

Wie nu vanuit deze zwakke gelatenheid werken wil,
louter verkeerd zou het zijn.

Wel is dit waar:
in de mate dat een mens zich van zichzelf ontdoet
en ingenomen wordt in de vergankenis,
in die mate zal hij in de juiste waarheid staan.

Voorts moet men weten,
dat er tweeërlei gelatenheid is:
de ene wordt genoemd 'de voorgaande gelatenheid',
de andere 'de navolgende gelatenheid'.

Und des nim war in einer bischaft.

Ein diep hat ein heischen in ime von der bosheit siner natur,
daz er stele.

Da wider sprichet sin beschaidenheit:
du solt es nit tuon, es ist gebrest.

Giengi nu der diep im selber us
und liessi sich der beschaidenheit,
daz weri dú vorgend und dú edelst gelassenheit,
wan er blihi in siner unschulde.

Aber so er sich hier inne nit wil lassen
und wil siner bossheit gnuog sin,
dar na, so er wirt gevangen
und siht, daz er muoss erhangen werden,
so kunt dú nagende gelassenheit,
daz er sich in den tod gedulteklich git,
wan es anders nit mag sin.

Dú gelassenheit ist och guot
und machet in selig,
dú vorder waz aber ungelich edelr und besser.

Hier umbe ist es nit ze wagene
und sich in die gebresten ze lassene,
als etlichú torohtú menschen sprechent,
daz man dur alle gebresten muess waten,
der zuo volkomenr gelassenheit wil komen.

Daz ist falsch,
wan der ist ein tore,
der sich muotwilleklich in ein unsuber lachen wirfet,
dar umb daz er dur na dest schoener werde.

Dar umb so hein die aller frúmsten gotesfrúnd daz inne,
daz sú sich gern ze grund liessin
und in der vorgenden gelassenheit stet belibin
ane alles wider nemen,
als vil es menschlichú krankheit erzúgen mag;
und so daz nit geschihit, daz ist ir klag.

Wol hein sú eins vor andren menschen,
daz sú sich gerichtklicher kunnen von dem mitel entschlahen,
wan in der selben klag entspringet ein nagendú gelassenheit,
dú den menschen geswind wider in sezzet;
und daz ist,
da sich der mensch noh menschen vindet
und sich also got ze lob lidet.

Und disú nagendú gelassenheit
wirt och etwen núzz von ir selbs erkantheit;
und hie verswindet dú klag als klag,
und gebirt sich ainvalteklich wider in daz selb
und wirt daz selb, als ie von erst.

Weri nu,
daz kein soelicher unganzer mensch
im selb och hier inne woelti dúplich behelfen
und sprechi also:

“da sich der mensch wider nimet nah dem zuoval
und da mit etwas gebresten uebet nah dem ussere,
waz kan im daz geschaden,

En dit zal met een gelijkenis verduidelijkt worden.

Een dief heeft vanwege de slechtheid van zijn natuur het verlangen
om te stelen.

Zijn inzicht daarentegen zegt:
dat moet je niet doen, het is verkeerd.

Verliet de dief zichzelf nu
en gaf hij zich over aan zijn inzicht,
het zou de voorgaande en de edelste gelatenheid zijn,
want hij zou blijven in zijn onschuld.

Zou hij zich hieraan niet willen overgeven
en wilde hij zijn slechtheid volgen,
daarna, wanneer hij gevangen genomen is
en hij inziet, dat hij opgehangen zal worden,
komt dan de navolgende gelatenheid,
zodat hij zich aan de dood berustend overgeeft,
wanneer het niet anders zijn kan.

Ook deze gelatenheid is goed
en voert tot de zaligheid,
de voorgaande was echter onvergelykbaar edeler en beter.

Daarom waagt men het liever niet
zich over te geven aan zijn zwaktes,
zoals sommige dwaze mensen doen, die beweren,
dat men doorheen alle gebreken moet waden,
wil men tot de volmaakte gelatenheid geraken.

Dat is fout,
want een dwaas is hij,
die zich moedwillig in een smerige poel wil werpen,
om er daarna des te schoner uit te kunnen komen.

Daarom blijven de allervroomste godsvrienden ernaar streven
zich tot in de grond over te geven,
en standvastig in de voorgaande gelatenheid te verwijlen,
zonder terug te keren,
voor zover menselijke zwakheid dat toestaat;
en gelukt dat niet, dan verdriet het hen.

Wel hebben ze dit op andere mensen voor,
dat ze zich geschikter van hindernissen kunnen ontdoen,
want aan ditzelfde verdriet ontspringt een navolgende gelatenheid,
die de mens snel weer op de goede weg brengt;
en dat wil zeggen,
dat, waar de mens zich nog als mens aantreft,
hij dit God tot lof lijdt.

En deze navolgende gelatenheid
is soms ook tot nut door de zelfkennis die ze meebrengt;
en dan verdwijnt het verdriet als verdriet;
en eenvoudig worden ze herboren in het zelfde,
en ze worden dit zelf, wat ze vanaf het begin geweest zijn.

Zou het zijn,
dat een dergelijke, onvolledige mens
zich zelf hieruit op diefachtige wijze wil redden,
en hij zegt dan:

“Wanneer de mens terugvalt in het bijkomstige
en daarbij enige uiterlijke zonden op zich laadt,
hoe zal hem dit schade kunnen toebrengen,

eht dú wesentheit dez menschen glich stat
ane alles wider nemen?"

— da sprich ich,
daz der sich selb nit verstat
und nût weiss, waz er sait;
und dez hein alle wolgelert meister ein wússen,
ob eht sù kunnen verstan,
was der nam zuoval ist.

Wan daz heisset zuoval,
daz der understanden wesentheit zuo und ab vellet
ane des understandes zerstoerung,
als dú varw tuot an dem brete.

Also ist es nit hie,
wan lib und sel,
daz sù von ire unwússentheit heissent zuoval,
sind zwai weslichú stuke,
dú dem menschen wesen gebent
und im nût in zuovallicher wise bi sint.

Dar umbe hat ein ieklicher mensch,
wie nah er iemer verstat
sich selber ze lassen und wider ze nemen,
in dem er tugend und gebresten mage ueben;
wan dez geistes vernihtkeit,
sin vergangenheit in die ainvaltigen gotheit
und aller adel und volkomenheit
ist ze nemene
nût na verwandlung sin selbes geschafentheit
in daz, also daz daz selb, daz er ist, got sie,
und es der mensch von siner grobheit nit erkenne,
ald daz er got werde
und in sin selbs wesentheit ze nihtú werd,
mer es lit an der entgangung
und verahtunge sin selbs na angebliker wise.

Und alsus in der entnomenheit verget sich der geist ordenlich,
und im ist erst hie reht beschehen,
wan im ist got ellú ding worden,
und ellú ding sind im hie neiswi got worden;
wan im entwúrtend ellú ding in der wise,
als sù sind in gote,
und blibet doch ein ieklich ding,
daz es ist in siner naturlicher wesentheit,
daz ein unverständnú blintheit ald ein ungeueptú vernunftikeit
nah disem waren onderscheid
nit kan oder nit wil in ire wuestes gemerk lassen komen.

Von disem guoten onderscheide maht du nu fúrbaz merken
die nagenden vernúnftig sprúche und lere,
die den menschen entwisent von siner grobheit
und in wisent zuo siner hoechsten selikeit.

waar de wezenheid van de mens toch dezelfde blijft
bij een dergelijke terugval?"

Ik zeg dan,
dat hij zichzelf niet begrijpt
en niet weet, wat hij zegt;
en alle geleerde meesters weten wel,
wanneer ze een juist begrip hebben,
wat 'het bijkomstige' genoemd wordt.

Want 'het bijkomstige' wordt genoemd,
wat een zelfstandige wezenheid kan toevallen of wegvallen,
zonder die zelfstandigheid aan te tasten
— als kleur bij een houten plank.

Zo niet hier;
want het lichaam en de ziel,
die ze in hun onwetendheid 'een bijkomstigheid' noemen,
zijn beide 'wezenlijke' delen,
die de mens wezen geven
en hem niet vergezellen als een bijkomstigheid.

Daarom kan elke mens,
hoe goed hij het ook verstaat
zichzelf over te geven en te hernemen,
deugd beoefenen en zonde bedrijven;
want het tenietgaan van de geest,
zijn vergankenis in de eenvuldige godheid,
en heel zijn adel en volmaaktheid,
is op te vatten
niet als een verandering van zijn eigen schepselijkheid
zodanig, dat hij, in dat wat zijn zelf is, God zou zijn,
en de mens het door zijn ontoereikendheid niet herkennen kan,
of dat hij God zou worden
en in zijn eigen wezenheid tenietgaat,
maar het ligt aan de ontrukking
en het niet acht slaan op zijn zelf in de beschouwing.

En aldus verzinkt de geest op ordelijke wijze in de ontrukking,
en alleen hier gaat het goed met hem,
want God is hem alles geworden,
en alle dingen zijn hem op een of andere wijze God geworden;
want alle dingen antwoorden hem op de wijze,
zoals ze in God zijn,
en toch blijft elk ding,
wat het in zijn natuurlijke wezenheid is;
iets wat verstandsloze blindheid of ongeoeffend denken,
naar het ware onderscheid,
door hun verwarde oordeel niet kunnen of willen toegeven.

Laat dit goede onderscheid jou nu ingeprent worden
door de navolgende spreuken en leerstellingen,
die de mens de weg tonen, weg van zijn ontoereikendheid
zijn hoogste zaligheid tegemoet.

II. Kapitel.

**Ein vernünftiges inleiten
dez ussren menschen zuo siner inreikeit.**

Hab einen ingetanen wandel
und bis nüt usbrúchig
weder an wortén noh an wandel.

Tuo der warheit gnuog ainvalteklich,
und swas dar zuo vellet,
da bis dir selben inne unbehulfen,
wan swer im selb ze vil behilfet,
dem wirt von der warheit nit behulfen.

So du bist bi den menschen,
so lass vallen ellú ding, dú du sihst oder hoerst,
und halte dich allein zuo dem,
daz sich dir erzoebet hat.

Flizz dich,
daz din vernunft in dinen werken hab dez ersten iren fúrbruch,
wan swa der sinnelich fúrschuz ze schnell ist,
dannan kumet alles úbel.

Wan sol den lust nüt nemen nah den sinnen,
wan sol in nemen nah der warheit.

Got wil úns nit beroben lustes,
er wil úns nah allicheit lust geben.

In dem kreftigosten underwurf
ist dú hoehst erstandung.

Wer dem innigosten wil sin,
der muoss sich aller menigvaltigkeit entschúten;
wan muoss sich sezzén in ein verruochen uf alles daz,
daz daz einig nit ist.

Wa dú natur wúrkét uss des sinsheit,
da ist erbet, liden und bedekunge der vernunft.

Wenn ich mich vinde daz ein, daz ich sin sol,
und daz al, daz ich sin sol,
waz ist groesser lustes?

Ein mensch sol
in siner unbiltlichkeit und in siner unenthaltlichkeit stan,
dar inne lit der maist lust.

Waz ist eins wolgelassen menschen uebunge?
Daz ist ein entwerden.

Swa man minnet in bild ald person,
da minnet zuoval zuoval;
dem ist unreht.
Doch so liddi ich mich dar inne, unz es abvieli.

Es ist neiswas von innen einvaltigs,
und da minnet der mensch nüt gegenwúrtikeit dez bildes,
mer, da der mensch und er selbs und ellú ding eins sind,
und daz ist got.

Der sich selben liessi an begirlichen usbrúchen der sinnen,
daz weri ein undergang sin selbes;
sus ist es ein behelfen der sinnen.

Hoofdstuk 49

**Een verstandige inleiding
voor de uiterlijke mens naar zijn innerlijkheid.**

Heb een ingetogen levenswandel
en wees niet uitgelaten
noch in woorden noch in daden.

Wees in eenvoud trouw aan de waarheid,
en wat je maar ten deel valt,
wees jezelf daarbinnen niet behulpzaam,
want hij die te veel zichzelf helpt,
hij zal niet geholpen worden door de waarheid.

Ben je bij de mensen,
laat alles voor wat het is, alles wat je ziet of hoort,
en houd je slechts bij datgene,
wat jou geopenbaard is.

Beijver je,
je verstand in je werken de eerste plaats te laten innemen,
want van het al te snel voordringen van de zinnen,
daarvan komt alle kwaad.

Men moet zijn vreugde niet putten uit de zinnen,
maar deze putten uit de waarheid.

God wil ons niet van vreugde beroven,
hij wil ze ons in heel haar volheid schenken.

In de krachtigste onderwerping
ligt de hoogste verheffing.

Wie in zijn innerlijkst wil wonen,
hij moet zich van alle menigvuldigheid ontleiden;
men moet zich aanwennen alles op te geven
wat niet het Ene is.

Waar natuur werkt uit haarzelf,
daar is gezwoeg, lijden en verduistering van het verstand.

Tref ik mijzelf aan als het ene, dat ik zijn moet,
en het al, dat ik zijn moet,
wat zal grotere vreugde zijn?

Een mens moet
los van beelden en bezit staan,
daarin ligt de hoogste vreugde.

Welke oefening verricht een volledig gelaten mens?
Hij beoefent het ontworpen.

Waar men beeld of persoon liefheeft,
daar heeft bijkomstigheid bijkomstigheid lief;
dat is niet juist.
Toch wil ik mij daarin voegen, tot het wijkt.

Er is iets eenvuldigs in het innerlijk,
waar de mens niet de aanwezigheid van een beeltenis bemint,
maar waar de mens met zichzelf en alle dingen Eén is,
en dat is God.

Wie zinnelijke streving los zou laten,
hij zou zichzelf achterlaten,
zo niet, zijn zinnen zouden hem meenemen.

Hab ein inliden in liep und in laid,
wan ein inlidender mensch nimet me zuo in einem jare
denn ein usbrechender in drin.

Wilt du allen creaturen núzz sin,
so ker dich von allen creaturen.

Ein mensch mag die sachen nit begrifen:
sie muessig,
so begriffent in die sachen.

Fliz dich,
daz kein usbruch beschehe,
der dem bilde ungelich sie.

Ein mensch sol war nemen der neigunge,
dú sich ze allen dingen bietend ist in behelfwise
wider der ainvaltigen warheit.

Wilt du dich nit liden in einvaltekeit,
du wirst dich lidende in menigvaltekeit.

Leb, als kein creatur me uf ertrich sie denn du.
Sprich: "als du mir bist, also mag ich dir nit sin".
Natur minnet natur und meinet sich selben.

Etlicher menschen natur ist ze ungebrochen
und der usser mensch hie ussnan bliiben.

Ein vermúgen sich uf ze enthalten
git einem menschen me vermugens,
denn dú ding haben.

Ein unordnung bringet die andren.

Luog, daz dú natur sie ungeladen
und der usser mensch einfoermig mit dem inren.

Nim dez inren menschen war,
dar an lit usser leben und inr leben.

Der nehsten gelassenheit hoeret zuo,
daz man alle zit die natur in einem zom habe.

Ein mensch sol sich alle zit gegenwúrtlich halten,
daz sich dú natur nit verlofe.

Du klagest,
daz du noh siest ze wúrklich
und ungelassen und unlidig;
doch nit verzweifel:
ie neher ie besser.

Ein wurzel aller untugent
und ein bedeken aller warheit
ist zerganklichú minne.

Der sinnen undergang ist der warheit ufgang.

Swenn die kreft entwúrket werdent
und dú element gelútert,
die kreft stand neiswi
als in irem ewigen sinne,
wan sú sich dar mit irem vermúgen gerichtet hein.

Wees ingetogen bij vreugde en bij leed,
want een ingetogen mens brengt het in een jaar verder,
dan een naar buiten gerichte mens in drie.

Wil je alle creaturen tot nut zijn,
keer je dan af van alle creaturen.

Kan een mens de dingen niet begrijpen,
is hij geduldig,
dan begrijpen de dingen hem.

Beijver je,
gedragingen achterwege te laten,
ongelijk aan het voorbeeld.

Een mens moet acht geven op de neiging,
die zich naar alle dingen uitstrekt
en de eenvoudige waarheid ondermijnt.

Wil je jezelf niet overgeven aan de eenvoudigheid,
je zult je moeten overgeven aan de menigvuldigheid.

Leef als was er geen ander schepsel meer op de wereld dan jij.
Zeg: 'Wat jij voor mij bent, kan ik voor jou niet zijn.'
Natuur mint natuur en heeft zichzelf op het oog.

Menig menselijke natuur is niet voldoende gebroken,
en de uiterlijke mens is hier buiten gebleven.

Het vermogen zich te onthouden
geeft een mens meer vermogen
dan de dingen bezitten.

De ene ongeregelde roept de andere op.

Zie toe, dat de natuur vrij is van aanhankelijkheid
en dat de uiterlijke mens eenvormig is met de innerlijke.

Geef acht op de innerlijke mens,
het richt het uiterlijke leven en het innerlijke leven.

Het behoort tot de hoogste gelatenheid,
altijd de natuur in toom te houden.

Een mens moet altijd acht slaan op zichzelf,
opdat de natuur zich niet verloopt.

Je klaagt,
dat je nog te veel verward bent in uiterlijke werken,
en dat je te ongelaten en ongeduldig bent;
vertwijfel niet:
hoe nader, hoe beter.

De wortel van alle deugdeloosheid
en verduistering van alle waarheid
is de liefde voor wat voorbijgaat.

De ondergang van de zinnen betekent de opkomst van de waarheid.

Wanneer de krachten bevrijd worden
en de elementen gelouterd,
staan de krachten op een of ander wijze
in hun eeuwige bestemming,
omdat ze daar met hun vermogen naar uit gaan.

Vita, 49

Alle krefte hein ein sin und ein werk,
daz ist:
der ewigen warheit gnuog ze sine.

Es ist nut lustlich,
denn daz einfoermig ist
dem innigsten grunde goetlicher nature.

Wan vindet etlichú menschen,
dú hein ein nahuoren gehabt
und dem nit gevolget;
ire inrestes und ir ussrestes sind verr von einander,
und hier inne gebristet vil menschen.

Dú natur stat iez in richlicher wise;
ie me usgegangen, ie verrer,
und ingegangen, ie neher.

Swer zuo siner richheit ist komen,
der wúrket ellú sinnelichú ding dest baz.

Swer die natur, die wil si ist in luterkeit,
inbegrifet der warheit,
so wirt si gerihet,
daz si dest besser usrihtunge git in usserkeit;
anders verget si in die zit
und enkan keinem ding reht usrihtunge geben.

Luterkeit und verstentnú und tugent
machten rich in der natur;
und in dero underzukung geschicht etwen,
daz dú menschen entwerdent vor allen creaturen,
und da es wol geratet,
werdent neher in gewiset.

Waz ist daz,
daz den menschen jaget arg wisen zu suochen?

Daz ist gesuoched einer gnuogde;
die vindet man allain in dem lassene,
nú in den argen wisen.

Dar umb etlichú menschen als dik in gebrestlich betruet vallent,
daz kunt da von,
daz sú ir selbs in nahlicher wise nit alle zit war nement,
uf ein ieglich puntlin sich ze hueten vor straflichen dingen.

Siglos werden ist gotes frúnden han gewonnen.

Blib in dir selb;
ursach ander dingen zoegtet sich als ein noturft,
es ist aber ein behelfen.

Daz ist boes, vil sachen anvahen und kein enden.

Man sol vast haben,
unz man merk, ob got oder natur.

Fliz dich,
daz dú natur usser irem eigen grunde wúrke ir werk
sunder ursach.

Ein reht gelassenr mensch sol sich vier ding flizen:
I.
Er sol sin gar sitig an dem wandel,
daz dú ding sunder in uss im fliessen.

Alle krachten hebben éen bestemming en éen werk,
en dat is:
te voldoen aan de eeuwige Waarheid.

Niets geeft vreugde,
slechts wat eenvormig is
met de innigste grond van de goddelijke natuur.

Er zijn meerdere mensen,
die een innerlijke drijven hebben gehad,
en het niet opgevolgd hebben;
hun innerlijk en uiterlijk liggen ver van elkaar,
en veel mensen tonen hier een tekortkoming.

De natuur heeft nu rijkelijk mogelijkheden;
hoe meer uitwaarts gekeerd, hoe verder,
hoe meer inwaarts gekeerd, hoe naderbij.

Wie in zijn rijkheid gekomen is,
zal uitwendige zaken des te beter uitvoeren.

Wie de natuur, terwijl ze in haar louterheid is,
verbindt met de waarheid,
richt haar zo,
dat ze des te beter richting geeft aan wat buiten is;
anders verliest ze zich in de tijd
en kan geen ding de juiste richting geven.

Louterheid, verstaan en deugd
maken rijk in de natuur;
en worden ze onderworpen, dan kan het soms gebeuren,
dat de mensen tenietgaan ten overstaan van alle schepselen,
en wanneer dat goed uitpakt,
worden ze naderbij gevoerd.

Wat is het,
dat de mensen drijft boze wegen te gaan?

Het is een zoektocht naar bevrediging;
echter slechts langs loslaten vindt men deze,
niet in het gaan langs boze wegen.

Dat sommige mensen zo vaak tot schuldige droefheid vervallen,
dat komt daardoor,
dat ze op zichzelf niet altijd nader acht slaan,
en zich niet op elk klein punt hoeden voor strafbare zaken.

Zonder overwinning te zijn is godsvriend gewin.

Blijf in je zelf;
andere dingen doen zich voor als noodzaak,
betekenen echter uitvlucht.

Verkeerd is het veel te beginnen en niets af te maken.

Men moet blijven waar men is,
totdat men merkt, of God of natuur.

Beijver je,
opdat de natuur haar werk uit haar eigen grond werkt
zonder reden.

Een waarlijk gelaten mens moet vier zaken nastreven:
I.
Hij moet zedig zijn van levenswandel,
zodat de dingen zonder zijn betrokkenheid uit hem vloeien.

II.

Sitig und ruowig in den sinnen,
nút hin und her woldenieren
— wan daz ist gar inzúgig der bilden —,
so wurdi den inren sinnen ein muessiges spacieren.

III.

Nút anhaftig sin;
er sol war nemen, daz nút vermischetes da sie.

IV.

Nit wortwege,
sunder lieplichí zuo dien haben,
dur die in got wil ab wúrken.

Hab ein vestes bliben in dir selb,
unz daz du uss dir selb
sunder dich selb
gewúrket werdest.

Nim war,
ob guoter lúten heinlichí
gange uss gunst ald uss einvaltekeit;
des ersten ist ze vil.

Erbútt dich nieman ze vil:
da aller maist erbietens ist,
da ist etwen aller minst gevelles;
dir gezimt ein ingetane demuetige wandel.

Swenn eins wider sin wesen tuot,
daz gezimt ime niemer wol.

Selig ist der mensch,
der nút vil wísen noch worten fueret;
ie me wísen und worten,
ie me zuovellen.

Hab dich inne
und erzoeg dich dem nút glich,
anders du wirst lidende.

Etlichú menschen wúrkent us enpfundene
in wol und in we;
aber wan sol sich dar inne nút an sehen.

In dem undergang werdent ellú ding volbracht.

Do Cristus gesprach:
In manus tuas,
zehand do waz es:
Consummatum est.

Got und der túfel sind in dem menschen;
der sich selb wil fueren ald sich selb wil lassen,
der vindet den onderschaid.

Swele mensch woelti alle zit ruowe haben,
der behuebi sich selb dar inne
als wol als in andren dingen.

Swem inrkait wirt in usserkait,
dem wirt inrkait inrlicher,
denn dem inrkait wirt in inrkait.

Daz ist guot, daz sich der mensch in kainer sach fuere,
und dem ist reht,
dem dú ding der bilden entwúrtend in dem obren.

II.

Zedig en rustig moet hij zijn in de zinnen;
niet het dan weer hier dan weer daar zoeken
— want dat zal beeltenissen naar binnen trekken —
de innerlijke zinnen zullen anders in ledigheid dan dwalen.

III.

Zonder aanklevingen zijn;
acht geven opdat niets op vermengde wijze aanwezig is.

IV.

Niet twistziek zijn,
maar vriendelijk zijn tegenover hen,
door wie God hem aanzet zich terug te trekken.

Blijf standvastig in je zelf,
totdat je buiten je zelf
zonder toedoen van je zelf
getrokken wordt.

Onderzoek,
of vertrouwelijkheid met goede mensen
voortkomt uit gunstbejag of uit eenvuldigheid;
het eerste is te vaak het geval.

Dring je aan niemand te veel op:
waar de meeste opdringerigheid is,
daar is vaak het minste welgevallen;
jou betaamt een ingetogen, deemoedige levenswandel.

Handelt iemand tegengesteld aan zijn wezen,
betaamt hem dit nooit.

Zalig de mens,
die bescheiden is in woord en daad;
hoe meer daden en woorden,
hoe meer bijkomstigheden.

Blijf innig,
en betoon je het niets gelijk,
anders zal lijden je deel zijn.

Sommige mensen volgen hun hartstochten
bij lief en leed,
maar niet zichzelf moet men hierin op het oog hebben.

In de berusting wordt alles volbracht.

Toen Christus sprak:
'In manus tuas',
volgde onverwijld:
'Consummatum est'.

God en de duivel zijn in de mens;
wie zichzelf leiden wil of zichzelf wil loslaten,
hij ontdekt het onderscheid.

Wie altijd rust wil hebben,
zal zich daarbinnen laten opbergen,
net zo goed als binnen al het andere.

Wie innig wordt in uitwendigheid,
hem wordt inwendigheid inniger
dan wie slechts innig is in inwendigheid.

Het is goed, wanneer de mens in geen enkele zaak zichzelf leidt,
en hem gaat het goed,
bij wie de dingen beantwoorden aan de beelden in het hogere.

Es ist vil me vernunftiger menschen denne einvaltiger.

Dú haissent vernünftig, da dú vernunft rengniert;
aber der ainvaltekeit von ire muessigkait
enpfellet menigvaltikait der dingen nah dez sinsheit genomen,
und hat denn nüt soeliches schowens;
wan einvaltekeit ist neiswi
sin wesen worden,
und er ist ein gezoew und ein kind.

Swer wil, daz im ellú ding sien,
der sol im selb und allen dingen nictesnit werden.

Eya, wie selig der mensch ist,
der stet belibet vor manigvaltikait!

Waz enpfindet der hainliches inganges!

Guetú meinung vermitelt dik ware einunge.

Daz oge sol nüt ussehens han,
es hab denn ein ustragen der bilden.

Der teil, der von Adam ist,
den sol man als gern liden,
als den, mit dem wir selig sien.

Ein gelassener mensch bildet enkein ungelúk in sich.

Daz der mensch noh klaget und leidig ist,
daz kunt alles von gebresten;
wan muos es uss triben.

Alle, die unreht friheit fuerent,
die zilent uf ir selbes bilde.

Einer gerehten unledikeit ledig wellen stan
ist dú ungewerlichost ledikeit, die man mag han.

Ein gelassener mensch muoss entbildet werden von der creatur,
gebildet werden mit Cristo,
und úberbildet in der gotheit.

Swer sich selben in Cristo nemend ist,
der lat allen dingen ir ordnung.

Swenn ein mensch ein mensch ist worden in Cristo
und entworden im selber,
dem ist reht.

So sich ein mensch mit einem inker zuo der warheit wil fuogen,
so lúhtet im in dú entgangenheit sin selbs
und merket,
daz creatur noch in im ist,
dú den vonzug enpfie.

Hier inne lidet er sich selben
und merket, daz er noh nüt entwúrkt ist.

Sich also liden, ist iez ainvaltig werden.

Dú entgangunge gebirt ein muedi,
in dem vonker vellet es abe.

Waz ist eins reht gelassen menschen gegenwurf in allen dingen?

Er zijn veel meer verstandelijke dan eenvoudige mensen.

Verstandelijk worden zij genoemd, bij wie het verstand heerst;
maar in de rust van de eenvoudigheid
ontvalt menigvuldigheid de dingen genomen naar hun wezenheid,
en worden ze als zodanig niet beschouwd;
want eenvoudigheid is op een of ander wijze
geworden tot zijn wezen,
en een werktuig is hij, en een kind.

Wie wenst, dat hem de dingen ten deel vallen,
hij moet zichzelf en alle dingen tot niets worden.

Ach, hoe welzalig de mens is,
die standvastig blijft ten overstaan van de menigvuldigheid!

Welk vertrouwd ingaan zal hij ondervinden!

Een hoog zelfbeeld verhindert vaak ware ening.

Het oog moet niet naar buiten zien,
wanneer het niet tevens beelden naar buiten draagt.

Het gedeelte dat van Adam stamt,
moet men net zo bereidwillig dragen,
als dat, waarmee we tot de zaligheid gevoerd worden.

Een gelaten mens vormt in zichzelf geen enkel onheil.

Dat de mens nog klaagt en bedroefd is,
het komt allemaal door de gebreken;
men dient ze uit te drijven.

Allen die in onrechtmatige vrijheid leven,
richten zich op hun eigen beeld.

Van gepaste onledigheid ledig te willen zijn,
het is de gevaarlijkste ledigheid, die men winnen kan.

Een gelaten mens moet ontbeeld worden van het schepselijke,
gebeeld worden met Christus,
en overbeeld worden in de godheid.

Wie zichzelf beleefd als opgenomen in Christus,
hij laat alle dingen hun ordening.

Wanneer een mens een mens geworden is in Christus,
en ontworden is aan zichzelf,
dan gaat het hem goed.

Wil een mens zich inkeren om zich te voegen naar de waarheid,
zal zijn ontrukking in hemzelf een licht ontsteken,
en hij bemerkt,
dat er nog schepselijkheid in hem is,
van waaruit hij wegtrok.

Hierin berust hij,
en bemerkt, dat hij nog niet ontledigd is.

Zichzelf aldus verduren, betekent eenvoudig worden.

Terugtrekken baart vermoeidheid,
bij het heengaan valt deze weg.

Welk doel streeft een waarlijk gelaten mens in alles na?

Daz ist ein entsinken im selb,
und mit ime entsinkend im ellú ding.

Waz ist daz minst mitel?
Daz ist ein gedank.

Waz izt daz maist mitel?
Daz ist, da dú sele in ire namhafti ires eigens willen belibet.

Einem gelassen menschen sol enkain stúndli vergan
unangesehen.

Ein gelassener mensch sol nút alle zit luogent sin,
wes er bedurfe,
er sol luogend sin,
wes er enbern muge.

So sich ein gelassenr mensch fuegen wil zuo der warheit,
so sol er sich flizzen,

daz er nem einen inbruch der sinnen,
wan got ist ein geist.

II.

War nemen, ob er sich iene vermittelt habe,

III.

ob er sich selben iene fuer in keinem fúrgrif dez sinsheit.

IV.

Und sol denn in dem lieht merken
die gegenwúrtikeit dez allichen goetlichen wesens in ime,
und daz er dez selben allein ist ein gezoew.

Als vil sich der mensch keret von im selb
und von allen geschafnen dingen,
als vil wirt er geainiget und geseligot.

Wilt du ein gelassenr mensch sin,
so fliz dich,
wie dir got ist
mit im selb ald mit sinen creaturen
in lieb ald in laid,
daz du alle zit standest glich in einem usgene des dinen.

Hab ein beschliessen der sinnen vor allen gegenwúrtigen forman.

Bis lidig alles dez,
daz dú usluogendú beschaidenhait us erwellet,
daz den willen beheftet und der húgnúst wollust in trait.

Blib uf niht, daz got nút ist.

Swenn du bist da,
da iemen gebresten uebet ald unglichheit,
so gib dez dinen nit dur zuo
und hab och nit dur zuo.

Der bi im selben alle zit wonet,
der gewúnnet gar ein riches vermúgen.

Eins gelassen menschen ergezzung in der natur
sol sin ein beschnitnú noturft
in unvermisten werken,
dú in tragen einen lidigen vonker.

So vil der mensch minr und me gelassen ist,
so vil wirt er minr und me betruebet

Dat is een ontzinken aan zichzelf,
en met hem ontzinken hem alle dingen.

Wat is de kleinste hindernis?
Een gedachte.

Wat is de grootste hindernis?
Een ziel die onder de heerschappij van haar eigen wil blijft.

Een gelaten mens zal geen uur voorbij laten gaan
zonder opmerksaamheid.

Een gelaten mens moet niet altijd zoekende zijn
naar wat hij nodig heeft,
hij zal veeleer dienen te zoeken
naar wat hij missen kan.

Wil een gelaten mens zich voegen naar de waarheid,
dan dient hij zich te beijveren,

I.

om de zinnen te verinnerlijken,
want God is geest.

II.

Hij dient naar hindernissen te zoeken die hij zichzelf bereid heeft,

III.

of hij zich soms heeft laten sturen door eigen ingrijpen.

IV.

En laat hij in dit licht dan waarnemen
de tegenwoordigheid van heel het goddelijke wezen in hem,
en beseffen dat hij hiervan slechts een werktuig is.

In de mate dat de mens zich afkeert van zichzelf
en van alle geschapen dingen,
in die mate wordt hij geëinigd en gezaligd.

Wil je een gelaten mens zijn,
beijver je dan
– hoe God je ook bejegenen mag,
door hemzelf of langs zijn schepselen,
in lief of leed –
om altijd gelijk te blijven in het uitgaan uit het jouwe.

Houd je zinnen gesloten voor elke vorm die zich mag aandienen.

Ontledig je van al die zaken,
die het naar buiten gerichte oordeel uitgekozen heeft,
die de wil binden en je geheugen genoegens aandragen.

Verwijl bij niets, wat God niet is.

Ben je aanwezig
als iemand een zonde doet of iets wat niet past,
neem daaraan dan niet deel,
en geef ook geen goedkeuring.

Wie altijd in zichzelf woont,
hij wint een zeer rijk vermogen.

De natuurlijke genoegens van een gelaten mens
moeten beperkt blijven tot wat nodig is
en gelegen is in zuivere werken,
die hem voeren tot een ontledigende ommekeer.

Naarmate een mens meer of minder gelaten is,
in die mate zal hij minder of meer bedroefd raken

von den hinziehenden dingen.

Und alsus geschah einem halbgelassen menschen:

do er in der empfindung im selb ze nahe lag,
do ward gesprochen also:

“du soeltist min als flissig sin und din selbs als unehtig,
wenne du waist, daz mir wol ist,
daz dich enruochti,
wie es dir giengi”.

Ein gelassenr mensch,
so sich der in inburgheit sezzet
mit ingefuerten sinnen,
— so der ie minr ufenthaltes von innan vindet,
so im ie wirs von innen geschiht,
und ie geswinder stirbet
und ie schnelllekllicher hin durch kumet.

Ein wites ussweifen der sinnen
entsezet den menschen siner inkait.

Luog, daz du kain ustragend sach siest fuerende;
so dich die sachen suochen, so la dich nit vinden.

Hab einen geswinden inker in dich selben.

Natúrliches leben bewiset sich in beweglichkeit und in sinnelichkeit;
der sich selb da lasset und entwirdet,
in der stillheit beginnet úbernatúrliches leben.

Etlichú menschen hein einen ufgang ane hinderniss:
sú hein aber nút ein stetes bliiben.

Sezze dich in ein bloss gelassenheit,
wan unmessigú begerung,
so der ze vil ist,
hier zuo moehti ein verborgen mitel werden.

Ein gelassenr mensch soelte alle siner sel krefte also gezemmen,
wenn er in sich sehe,
daz sich daz al da erzogti.

Ein gelassenr mensch bliibet sin selbs muessig,
als ob er umb sich selb nút wússe;
wan in dem, daz got ist,
so sind in im ellú ding erlich berihitet.

Hab flizz och zuo dinem ussren menschen,
daz der geainiget werd mit dem inren
mit underzogenheit aller vihlicher gelústen.

Ein gelassenr widerker
ist gote dik lieber
denn ein behangnú steti.

Samen din sel zesamen von den ussren sinnen,
da sú sich inne zerstroewet hein
uf die menigvaltekeit der ussren dingen.

Gang wider in,
ker aber
und och wider in in din ainmuot,
und gebruche gotes.

door de dingen die voorbijgaan.

Het volgende overkwam een half-gelaten mens.

Toen hij op ondervindelijke wijze behagen had in zichzelf,
toen werd hem gezegd:

‘Richt je ijver op mij en je aandacht niet op jezelf,
want je weet, dat, wanneer het mij goed gaat,
dat je weinig bekommernis hoeft te hebben
over hoe het jou vergaat.’

Een gelaten mens,
wanneer hij zich opsluit in zijn innerlijke burcht
met naar binnen gekeerde zinnen
— hoe minder stut hij daarbinnen vindet,
des te erger zal het hem daarbinnen vergaan;
en hoe sneller hij afsterven zal,
des te sneller zal hij er doorheen geraken.

Verre rondzwerfingen van de zinnen
ontzeten de mens uit zijn innerlijkheid.

Zie toe geen zaak aan te nemen die je naar buiten voert;
en zoeken de zaken jou, laat je dan niet vinden.

Keer snel in jezelf terug.

Natuurlijk leven toont zich in beweeglijkheid en in zinnelijkheid;
voor hem die zich hier loslaat en eraan ontworpt,
begint in de stilte bovennatuurlijk leven.

Sommige mensen stijgen op zonder hindernissen:
het verblijf is voor hen niet blijvend.

Plaats jezelf in volledige gelatenheid,
want mateloos verlangen,
omdat het een teveel is,
kan tot een verborgen hindernis worden.

Een gelaten mens moest alle krachten van zijn ziel zo temmen,
dat, zou hij bij zichzelf naar binnen kijken,
het Al zich daar tonen zou.

Een gelaten mens laat zichzelf ongemoeid,
als had hij geen weet van zichzelf;
want omdat God in hem is,
is alles in hem wel geordend.

Bekommer je ook om je uiterlijke mens,
opdat deze geëinigd mag worden met de innerlijke,
onder onderwerping van alle dierlijke begeertes.

Het wederkeren in gelatenheid
is God vaak liever
dan zelfvoldane volharding.

Verzamel je ziel uit de uiterlijke zinnen,
wanneer deze zich verstrooid hebben
in de menigvuldigheid van de uiterlijke dingen.

Ga overnieuw binnen,
keer steeds weer
en ga terug naar binnen, je eenmoedigheid in,
en geniet God.

Vita, 49

Hert vast
und la dir niemer begnuogen,
unz daz du erkriegest in der zit daz gegenwürtig nu der ewikait,
als verr es muglich ist menschlicher krankheit.

Hou vol
en ben niet eerder tevreden,
dan wanneer je in de tijd het 'nu' van de eeuwigheid zult ervaren,
voor zover menselijke zwakte dit aankan.

L. Kapitel.

**Von den hohen fragen,
die dú wolgeueptú tochter fragte iren geischlichen vater.**

Nah dem vernúnftigen inlaitene des ussren menschen
in den inren
erhuoben sich in der tochter geist hoh sinne
und meinde,
ob si noh getoersti fragen von den selben hohen sinnen.

Er sprach:

“ja,
wan du ordenlich dur dú rehten mitel bist gezogen,
so ist nu wol erlobet diner geistenrichen vernúnftekeit,
von hohen dingen ze fragen.

Frag, waz du wellest.”

Dú tochter sprach:

“sagent mir,
waz ist got, ald wa ist got, ald wie ist got?”

Ich mein, wie er sie einvaltig und doch drivalentig?”

Er sprach:

weiss got, daz sind hoh fragen.

Von der ersten frage, waz got sie,
solt du wissen,
daz alle die meister, die ie wurden,
kunnen daz nit us gerihten,
wan er úber alle sinne und vernunft ist.

Und doch so gewinnet ein flissiger mensch
mit emzigem suoehene
etwaz kundsamí von got,
aber gar in verrer wise,
dar an dez menschen obrestú selikeit lit.

Nah diser wise suohtan in hie vor
etlich tugendhaft heidensche meister,
und sunderlich der vernúnftig Aristotiles.

Der grúblet na in dem lof der natur,
wer der weri,
der da ist ein herr der natur.

Er suochte in genote und vand.

Er bewert uss der wolgeordneten nature lof,
daz von not muoss sin
ein einiger fúrst und herr aller creatures,
und daz heissen wir got.

Von disem got und herren haben wir wol so vil kundsamí,
daz er ist ein substanzlich wesen,
und daz er ist ewig, ane vor und ane na,
einvaltig, unwandelber,
ein unliplicher, weslicher geist,
dez wesen sin leben und wuerken ist,
dez istigú vernunftkeit ellú ding erkennt in im selb mit im selb,
dez wesen grundlose lust und froed in im selben ist,

Hoofdstuk 50

**Over de verheven vragen,
die de ervaren dochter haar geestelijke vader stelde.**

Na het verstandelijke binnenvoeren van de uiterlijke mens
in de innerlijke,
verhieven zich in de geest van de dochter de hogere zinnen;
en ze vroeg zich af,
of ze het wagen kon vragen te stellen over deze hogere zinnen.

Hij zei:

‘Ja,
daar je op ordelijk wijze dat wat vermiddelt achter je hebt gelaten,
is het je geestelijke verstand nu geoorloofd,
te vragen naar hoge dingen.

Vraag maar wat je wil.’

De dochter zei:

‘Zeg me:
wat is God; waar is God; hoe is God?’

Ik bedoel, hoe hij eenvuldig is en toch drievuldig?’

Hij zei:

‘Waarlijk, dat zijn verheven vragen.

Over de eerste vraag – wat God is –
daarvan moet je weten,
dat alle meesters, die ooit geleefd hebben,
haar niet volledig konden beantwoorden,
want hij gaat alle zinnen en elk verstand te boven.

En toch wint een vlijtige mens
met nijver zoeken
enige kennis omtrent God,
zij het van verre;
en hierin is voor de mens de hoogste zaligheid gelegen.

Op deze wijze zochten hem in vroegere tijden
enkele deugdzame, heidense meesters,
en in het bijzonder de verstandige Aristoteles.

Hij trok de gang van de natuur na
– wie het wel zijn kon,
die van deze natuur de heer was.

Hij zocht hem ijverig en vond hem.

Hij bewees dat met de welgeordende gang van de natuur
de noodzaak gegeven was
tot één enkele vorst en heer van alle schepselen;
en dat noemen wij God.

Onze kennis over deze God en Heer reikt zo ver, dat we weten,
dat hij een zelfstandig wezen is,
en dat hij eeuwig is, zonder een voor of een na,
eenvuldig, onveranderlijk,
een niet-lichamelijke, wezenlijke geest,
wiens wezen zijn leven en werken is,
wiens istige verstand alle dingen kent in hemzelf en met hemzelf,
voor wie zijn wezen grondeloos behagen en vreugde in hemzelf is,

der sin selbs
und aller der, die daz selb in schoewlicher wise niessen son,
ein úbernatúrlíchú, unsprechlichú, wunnenberndú selikait ist.

Dú tochter sah uf und sprach:

“eya, daz ist guot ze hoeren,
wan es daz herz rueret,
den geist uf lufet, sursum, hoh úber sich selb.

Da von, lieber vater, sagent me dur von!”

Er sprach:

luog, daz goetlich wesen,
von dem geseit ist,
daz ist ein soelichú vernúftigú substancie,
die daz toedemlich oge nit gesehen mag in im selb;
wan siht in aber wol in siner getat,
als man einen guoten meister spúrt an sinem werke,
wan als Paulus seit:

“die creaturen sind als ein spiegel, in dem got widerlúhtet.”

Und dis bekennen heisset ein speculieren.

Nu lass úns ein wili alhie beliben,
und lass úns speculieren den hohen wirdigen meister in siner getat!

Luog úber dich und umb dich in dú vier ende der welt,
wie wit, wie hoh der schoen himel ist in sinem schnellen lof,
und wie adelich in sin meister gezieret hat mit den siben planeten,
der ein ieklicher, ane allein der mane,
vil groesser ist, denne alles ertrich sie,
und wie er gepriset ist
mit der unzallichen mengi dez liechten gestirnes.

Ach, so dú schoen sunne
ungewúkt heiterlich uf brichet in dem sumerlichen zit,
waz si denn eblich frucht und guotes
dem ertrich git!

Wie der anger schon gruoet,
wie lob und gras uf dringet,
die schoenen bluomen lachent,
der wald und heid und owen
mit der nahtgal
und der kleinen foegelin suessem gesang widerhellent,
ellú tierlú,
dú von dem argen winter verschloffen waren,
sich her fúr machent
und sich froewent und sich zweient,
wie in der menscheit jung und alt
werdent von wunnebernder froed froelich gebarent!

Ach zarter got, bist du in diner creatur als minneklich,
owe, wie bist du denn in dir selb so gar schoen und minneklich!

Luog fúrbas, ich bite dich,
schow dú vier element, ertrich, wasser, luft und fúr,
und alles daz wunder, daz dar inne ist
von mengerlay unglíchen menschen,
von tieren, von vogeln und vischen und merwundern;
daz dar inne ist, daz rufet allesament:
lob und ere der grundlosen wunderlichen ungemessenheit,
dú in dir ist!

en die zichzelf
en allen, die dit zullen genieten op de wijze van het beschouwen,
bovennatuurlijke, onuitsprekelijke, vreugdebrengeende zaligheid is.’

De dochter sloeg haar ogen op en zei:

‘Ja, goed is het dit te horen,
want het hart raakt geroerd,
en het verheft de geest, sursum, hoog boven zichzelf.

Daarover, lieve vader, vertel me meer!’

Hij zei:

‘Kijk, het goddelijk wezen,
waarover gesproken is,
het is een verstandelijke substantie, die zodanig is,
dat het sterfelijke oog deze niet zien kan zoals hij in zichzelf is;
wel ziet men hem daarentegen in zijn handelen,
zoals men een goede meester herkent aan zijn werk;
zoals Paulus zei:

“De schepselen zijn als een spiegel, waar God in weerstraalt.”

En dit kennen wordt genoemd “speculeren”.

Laat ons hier nu een tijdje bij stilstaan,
en laat ons de hoge, waardige Meester in zijn handelen speculeren!

Kijk boven je en om je, de vier uiteinden van de wereld in,
en zie hoe wijd, hoe hoog de mooie hemel is in zijn snelle loop,
hoe edel hem de Meester gesierd heeft met de zeven planeten,
waarvan elke, behalve de maan,
veel groter is, dan heel het aardrijk,
en hoe hij getooid is
met de ontelbaar vele, lichtende sterren.

Ach, wanneer de mooie zon
in onbewolkte schittering opkomt in de zomertijd,
hoe gelijkmatig ze dan haar vruchten en het goede
het aardrijk schenkt!

Hoe de brink prachtig groent,
hoe loof en gras ontspruit,
de mooie bloemen lachen;
hoe in woud, heide en landouwen
de zoete zang van de nachtegaal
en de kleine vogeltjes weerklinkt;
hoe alle beestjes,
weggekropen vanwege de strenge winter,
zich weer laten zien,
zich verheugen en paartjes vormen;
hoe de mensen, jong en oud,
uit opgewektheid zich vol vreugde vrolijk tonen!

Ach, lieve God, ben je in je schepselen zo minnelijk,
ja, hoe mooi en minnelijk ben je dan wel in jezelf!

Kijk nog verder, vraag ik je,
en aanschouw de vier elementen, aarde, water, lucht en vuur,
en al de wonderen die zich hierin bevinden,
al die steeds weer andere mensen,
dieren, vogels, vissen en wonderen van de zee;
wat zich daarbinnen bevindt, tezamen roept het:
“Lof en eer aan de grondeloze, wonderbare, onmetelijkheid,
die in je is!”

Herr, wer enthaltet dis alles, wer spiset es alles?

Du beratest es alles,
ein iekliches in siner wise,
gross und klain, rich und arm;
du got tuost es, du got werlich got bist!

Nu dar, fro tohter,
nu hast du dinen got funden,
den din herz lang hat gesuochet.

Nu sich ufwert mit spilnden ogen,
mit lechlichem antlút,
mit ufspringendem herzen,
und sich in ane
und umbvah in mit den endlosen armen diner sele und gemuetes,
und sag im dank und lob,
dem edeln fürsten aller creaturen.

Sich, von diesem speculieren
dringet bald uf in einem enpfenklichen menschen
ein herzkliches jublieren;
wan jublieren ist ein froede,
daz dú zung nit gesagen kan,
und es doch herz und sel krefteklích durgússet.

Ach luog, ich merk iez an mir selv,
es sie mir lieb ald leid,
daz mir der beschlossenen mund miner sele
gen dir ist uf gebrochen,
und muoss dir aber sagen gote ze lob
neiswas miner verborgen heinlich,
daz ich nie keinem menschen geseit.

Luog, ich wúste einen bredier,
der waz an sinem anvang wol uf zehen jar,
daz im soelichú inswebendú gnade
alle tag gemeinlich zwirent von got ward,
des morgens und des abendes,
und dú werte wol als lang als zwo vigilien.

Er versank die wil als gar in gote
die ewigen wisheit,
daz er nút konde dur von gesprechen.

Underwilent hat er ein minneklich einreden mit gote,
denn ein jamriges suefzen,
denn ein senliches weinen,
etwen ein stilleswigendes lachen.

Im waz dik, als ob er in dem luft swepti,
und enzwischen zit und ewikeit
in dem tiefen wage gotes grundlosen wunden swummi.

Von dem ward sin herz als vol,
daz er underwilent sin hand uf daz wuetend herz leite
und sprach:

“owe, herz mins, wie wil es dir hüt ergan!”

Eins tages waz im, wie daz veterlich herz
in geischlicher wise neiswi unsaglich
ane alles mitel an sin herz zartlich geneiget were,
und daz sin herz eben gen dem veterlichen herzen
begirlich ufgetan were,

Heer, wie bewaart dit alles, wie spijst het allemaal?

Jij draagt zorg voor alles,
voor elk ding op gepaste wijze,
groot en klein, rijk en arm;
jij, God, doet het, jij God, jij bent waarlijk God!

Welnu dan, mijn dochter,
nu heb je jouw God gevonden,
naar wie je hart zo lang gezocht heeft.

Zie opwaarts nu met lichtende ogen,
met een glimlach op je gezicht,
met opspringend hart,
en zie hem aan
en omvang hem met de eindeloze armen van je ziel en gemoed,
en zeg hem dank en lof,
de edele Vorst van alle creaturen.

Zie, door dit speculeren
ontspringt al snel in een ontvankelijk mens
een hartelijk jubelen;
want “jubelen” is een vreugde,
die de tong niet vermag uit te zeggen,
hoewel ze toch krachtig hart en ziel doorstroomt.

Ach, zie, ik merk bij mezelf,
geeft het me nu vreugde of verdriet,
dat de gesloten mond van mijn ziel
zich tegenover jou geopend heeft,
en ik je steeds vertellen moet, God tot lof,
en op een of ander wijze, van mijn verborgen geheimen,
die ik nog niemand ooit verteld heb.

Weet dan, ik kende een broeder,
die in zijn beginjaren, wel tien jaren lang,
een dergelijke instromende genade
door God deelachtig werd, op alle dagen gewoonlijk twee maal,
’s ochtends en ’s avonds,
en wel twee maal zolang als de duur van een vigilie.

Hij verzonk dan gedurende die tijd zo geheel in God,
de Eeuwige Wijsheid,
dat hij daardoor niet spreken kon.

Onderwijl had hij een minnelijk onderhoud met God;
soms met een jammerend verzuchten,
soms met een smachtend huilen,
dan weer met een stilzwijgend lachen.

Het kwam hem vaak voor als zweefde hij in de lucht,
alsof hij tussen tijd en eeuwigheid
in de diepe stroom van Gods grondeloze wonderen zwom.

Hiervan raakte zijn hart zo overvuld,
dat hij, terwijl hij zijn hand op zijn wildbonzende hart legde,
dan zei:

“Wee, mijn hart, wat staat je vandaag te wachten!”

Op een dag overkwam het hem, dat het Vaderlijke Hart
op geestelijke wijze, hoe kon hij niet zeggen,
zich onvermiddeld teder aan zijn hart legde,
en het zijne zich tegen het Vaderlijke Hart vleide
in begerende ontvankelijkheid,

und duht in, wie daz veterlich herz,
die ewigen wisheit,
minneklich und formlosklich in sin herz spreche.

Er huob uf und sprach froelich in dem geischlichen jubiliere:

“nu dar, min liepliches liep,
so enbloez ich min herz,
und in der einvaltigen blossheit aller geschafeneit
umbvah ich din bildlosen gotheit.

Owe, du úbertreffendes liep alles liebes!

Dú groest liebi zitliches liebes mit sinem liep
lit dennoch liebes mit liep zerteilter onderscheidenheit;
owe aber du, alles liebes grundlosú vollheit,
du zerflússest in liebes herzen,
du zergússest dich in der sel wesen,
du bloss al in al,
daz liebes ein enig teil nit uss blibet,
den daz es lieplich mit lieb vereinet wirt.”

Dú tochter sprach:

“ach got, waz grosser gnaden ist daz,
da der mensch also in jubilierender wise in got verzuket wirt!

Nu wústi ich gern,
ob daz selb daz nehst sie oder nit?”

Er sprach:

nein, es ist allein ein reizlicher vorlof,
ze komen in ein weslich ingenomenheit.

Si sprach:

“waz heissent ir weslich ald nit weslich?”

Er entwúrt und sprach:

ich heiss den einen weslichen menschen,
der mit guoter steter uebung die tugent erstriten hat,
daz sú im nah dem hoehsten adel
lustlich und beliplich sind worden,
als der schin der sunnen in ir ist beliplich.

So heiss ich unweslich, dem daz lieht der tugent
in entlenter, unsteter, unvolkomenr wise lúhtet,
als der schin in dem mane tuot.

Der vorder gnadenreicher lust
verlekert eins unweslichen menschen geist,
daz er daz alle zit gern het,
und als im der gegenwurf froed birt,
also birt im der underzuk ungeordnet trurikeit,
und wirt unwillig sich andren sachen ze geben,
als ich dich bewisen wil.

Es geschah eins males,
do gie der diener in dem capitelhuse,
und waz sin herz vol goetlicher jubilierender froeden.

Also kom der portner
und hiess in gan an die port
zuo ainer frowen, dú wolt bihten.

en het dunkte hem, dat het Vaderlijke Hart,
de Eeuwige Wijsheid,
hem minnelijk en vormloos in het zijne toesprak.

Hij hief aan en sprak opgewekt van geestelijk jubelen vervuld:

“Welnu dan, mijn lieflijke lief,
ik onbloom nu mijn hart
en in de eenvuldige bloetheit van al het geschapene
omvat ik jouw beeldloze godheid.

O, jij, elke liefde overtreffende liefde!

Geliefden in de tijd, hoe groot hun liefde ook zijn mag,
ze moeten de afstand en gescheidenheid tot elkaar dragen;
jij echter, onpeilbare volheid van alle liefde,
jij doorvloeit het hart van de geliefde,
jij giet jezelf uit in het wezen van de ziel,
jij louter al in al,
niets van jou, geliefde, dat buiten blijft,
want liefdevol wordt het met het lief verenigd.”

De dochter zei:

‘Ach God, welk grote genade het is,
dat de mens aldus in jubiliatie ontrukkt wordt in God!

Nu zou ik graag willen weten,
of dit nu het hoogste is of niet?’

Hij zei:

‘Nee, een lokkend voorspel is het slechts,
tot het wezenlijk opgenomen worden.’

Ze zei:

‘Wat wordt door u ‘wezenlijk’ en wat ‘niet wezenlijk’ genoemd?’

Hij antwoordde en zei:

‘Hem noem ik een wezenlijke mens,
die langs grote, vasthoudende oefening de deugd gewonnen heeft,
zodat hij deze hem in haar hoogst edele aard
tot een blijvende vreugde geworden is,
als de lichtschijs die de zon blijvend toebehoort.

En onwezenlijk noem ik hem, bij wie het licht van de deugd
op een geleende, onstandvastige, onvolkomen wijze weerschijs,
als de lichtschijs die bij de maan hoort.

De bovengenoemde genadenrijke vreugde
wekt de begeerte in de geest van een onwezenlijke mens,
zodat hij deze wel altijd zou willen bezitten;
en zoals de aanwezigheid ervan vreugde brengt,
zo geeft haar afwezigheid hem een ongeordende droefheid,
en hij wordt onwillig zich in andere zaken te verdiepen,
zoals ik je tonen zal.

Het gebeurde eens,
dat de dienaar het kapittelhuis betrad,
en zijn hart vervuld was van godzalig jubelende vreugde.

Toen verscheen de portier
en vroeg hem naar de poort te gaan,
er was een vrouw die biechten wilde.

Er brach sich ungeru von dem innerlichen luste
und enpfie den portner herteklich
und sprach, daz si na eim andern santi,
er woelti ir iez kain biht hoeren.

Si hat ein geladen súndig herz
und sprach,
si hetu sunder gnade zuo im,
daz er si trosti,
und woelti kain andern bihten.

Und do er nit wolt kumen,
do vie si an mit einem betrueten herzen ze weinen,
und gie ellendeklich enweg in einen winkel sizzen
und erweinet sich da vil wol.

Under dannen do zukt im got geswinde die froelichen gnade,
und ward im sin herz als hert als ein kisling.

Und do er gern hetu gewúset,
waz daz meindi,
do ward in im von got gesprochen also:

“luog, als du die armen frowen mit einem geladen herzen
hast von dir getriben ungetroestet,
also han ich minen goetlichen trost von dir gezuket.”

Er ersúfzet inneklich und schluog an sin herz
und lúf bald hin an die port,
und do er die frowen nit vand,
do gehuob er sich úbel.

Der portner lúf umb und umb suochende;
do er si vand doert sizend weinende
und si an die port wider kam,
do enpfie er si guetlich
und troste ir rúwiges herz gnedeklich,
und gie von ir wider in daz capitel,
und geswinde in einem ogenblik
do kam der milde herr her wider mit sinem goetlichen trost,
als ie von erst.

Dú tochter sprach:

“der mensch moecht liden wol erliden,
dem er gebi soelich jubilerende froede.”

Er sprach:

“owe, es muost dar na alles mit grossem liden wol erarnet werden.”

Aber ze jungst neiswen,
do es sich alles hat erlúfen
und es got zit duhte,
do kom dú selb jubilerend gnade her wider
und ward im neiswi in beliplicher wise,
er weri da heim oder fueri us,
bi den lúten ald ane dú menschen,
dik in dem bad ald ob tische ward im dú selb gnade;
aber daz geschah in inbrúchiger wise,
nú in usbrúchiger wise.

Hij wilde niet graag gestoord worden in zijn innerlijke vreugde
en viel hard uit tegen de portier,
en hij zei, dat de vrouw een andere moest zoeken:
hij wilde haar nu niet de biecht horen.

Ze had een hart terneergedrukt door zonde,
en zei,
dat ze een bijzonder vertrouwen in hem had,
en dat hij haar zou troosten,
en dat ze bij niemand anders wilde biechten.

En daar hij niet kumen wilde,
begon ze met een hart vol verdriet te huilen,
en alleengelaten vertrok ze en ze ging in een hoekje zitten
om daar haar tranen de loop te laten.

Terwijl dit gebeurde, ontnam God hem deze vreugdevolle genade,
en zijn hart werd zo hard als een kiezel.

En daar hij graag wilde weten,
wat hiervan de betekenis was,
sprak God in zijn binnenste:

“Kijk, zoals jij die arme vrouw met een bezwaard hart
van je weghield en ongetroost achterliet,
zo heb ook ik jou mijn goddelijke troost weggenomen.”

Hij slaakte diepe verzuchtingen waarbij hij zich voor de borst sloeg,
en snel liep hij naar de poort,
en toen hij de vrouw daar niet aantrof,
werd hij erg verdrietig.

De portier liep overal heen, om haar te zoeken,
en toen hij haar, daar huilend in dat hoekje, gevonden had,
en ze weer terugging naar de poort,
toen ontving hij haar op vriendelijke wijze,
en liefdevol troostte hij haar berouwvolle hart,
om vervolgens weer terug te gaan naar het kapittelhuis;
en plots, als in een oogwenk,
kwam de milde Heer weer terug met zijn goddelijke troost,
en was het als voorheen.’

De dochter zei:

‘Die mens wil lijden wel doorlijden,
aan wie hij zulk vreugdevolle jubilatíe schenkt.’

Hij zei:

‘Ach, met veel lijden moest het daarna verworven worden.

Maar uiteindelijk, hoe weet ik niet,
toen alles voorbij was
en God de tijd gekomen achtte,
kwam diezelfde genadenrijke jubilatíe terug
en ze bleef op een of ander wijze bij hem,
of hij nu thuis was of onderweg,
in het gezelschap van mensen of niet,
vaak tijdens het baden of aan tafel ervoer hij deze genade;
het drong in zijn innerlijk,
naar buiten drong het niet.’

LI. Kapitel.

**Ein usrihtunge,
wa got ist und wie got ist.**

Dú guot tohter sprach:

“herr, ich han nu wol funden, daz got ist;
aber wa got ist, daz wústi ich gern.”

Er sprach:

daz solt hoeren.

Die maister sprechent,
got der enhab enkein wa,
er sie al in al.

Nu tuo dú inren oren uf diner sele und los eben.

Die selben maister sprechent och in der kunst Loyca,
wan kom etwen in ein kuntsami eins dinges
von sines namen wegen.

Es sprichet ein lerer,
daz der nam wesen
der erst nam sie gotes.

Zuo dem wesen ker dinú ogen in siner luter einvaltekeit,
daz du lassest vallen dis und daz teilhaftig wesen.

Nim allein wesen an im selb,
daz unvermischet sie mit nütwesen;
wan als nütwesen loegent alles wesens,
also tuot wesen an im selb,
daz loegent alles nütwesens.

Ein ding, daz noh werden sol ald gewesen ist,
daz ist iez nit in weslicher gegenwúrtikeit.

Nu kan man vermischet wesen oder nütwesen nit wol bekennen,
denn mit einem gemerke dez allichen wesens.

Es ist nüt ein zerteiltés wesen diser ald der creatur,
wan daz geteilt wesen ist alles vermischet
mit etwaz anderheit
einer múglicheit iht ze enpfahen.

Dar umb so muoss
daz namlos goetlich wesen in sich selb
ein allichs wesen sin,
daz ellú zerteiltú wesen
ufenthaltend ist mit siner gegenwúrtikait.

Es ist ein wunderlichú blintheit menschlicher vernunft,
daz si nit mag bruefen daz,
ane daz si niht mag erkennen noh sehen.

Ir geschicht als dem ogen:
so dem ernst ist ze luogen die menigvaltekeit der varwen,
so nimt es nit war des liehtes,
dur daz es daz ander alles sament siht,
oder siht es daz lieht,
so nimt es sin doch nit war.

Also ist es umb daz oge únsers gemuetes:

Hoofdstuk 51

**Een verduidelijking,
over waar God is en hoe God is.**

De godvruchtige dochter zei:

‘Heer, ik heb nu goed begrepen, dát God is;
graag zou ik dan willen weten wáár God is.’

Hij zei:

‘Dat ga je nu horen.’

De leermeesters zeggen,
dat God geen ‘waar’ heeft,
hij is ‘al in al’.

Open nu de innerlijke oren van je ziel en hoor goed toe.

Diezelfde meesters leren ook in de kunst van de logica,
dat men soms iets te weten komt van een zaak
aan de hand van zijn naam.

Een leraar zegt:
dat de naam ‘zijn’
de eerste naam is van God.

Wend je ogen naar dit zijn in zijn loutere eenvuldigheid,
en laat vallen ‘dit en dat’, dat door deelhebbing het zijn heeft.

Neem alleen het zijn in zichzelf,
dat onvermengd is met niet-zijn;
want alle niet-zijn loochent alle zijn,
net zoals zijn in zichzelf,
alle niet-zijn loochent.

Een ding dat nog worden moet of reeds geweest is,
dat is niet nu als zijnd aanwezig.

Nu kan men vermengd-zijn of niet-zijn niet goed kennen,
zonder besef van het volkomen zijn.

Niet een opgedeeld zijn is het, behorend aan deze of gene creatuur,
want het verdeelde zijn is volledig vermengd
met iets van andersheid,
met de mogelijkheid iets te ontvangen.

Daarom moet het wel zo zijn,
dat het naamloze, goddelijke wezen in zichzelf
een volkomen zijn is,
dat al het verdeelde zijn
draagt in zijn aanwezigheid.

Het is een wonderlijke blindheid van het menselijk verstand,
dat het dat niet vermag te doorgronden
waarzonder het niet kan kennen noch zien.

Het is als het bij het oog:
wanneer het de aandacht richt op de menigvuldigheid van kleuren,
dan neemt het het licht niet waar,
dat, waardoor het al het andere ziet;
en ziet het het licht,
dan merkt het dit niet.

Zo is het ook gesteld met het oog van ons gemoed:

so daz ein sehen hat uf dis und daz wesen,
so verahtet es dez wesens,
daz da úber al luter einvaltig wesen ist,
dur des kraft es dú endrú in nimet,
dez nimt es nit war.

Hier umbe so sprichet ein wiser meister,
daz sich daz oge únser bekentnús
von siner krankheit
halte zuo dem wesene, daz an im selber aller bekantlichest ist,
als einer fledermus ogen
gen dem klaren liehte der sunnen;
wan dú zerteiltú wesen zerspreitend und blendend daz gemuete,
daz es nút mag sehen die goetlichen vinsterheit,
dú da an ir selb ist dú aller liehtstú klarheit.

Nu tuo dine inren ogen uf
und sih an, ob du maht,
daz wesen in siner einvaltigen luterkeit genomen,
so sihst du geswinde,
daz es von nieman ist
und nit hat vor noh na,
und daz es weder innan noh von ussnan kein verwandelkeit hat,
denn daz es einvaltig wesen ist;
so merkst du,
daz es ist daz aller wúrklichest,
daz aller gegenwúrtigest,
daz aller volkomenst,
in dem nit gebrest noh anderheit ist,
denn daz es ein eignes ein ist in ainvaltiger blossheit.

Und disú warheit ist als kuntlich in erlúhten vernúnften,
daz si kein anders mugen gedenken,
wan eins bewiset und bringet daz ander fúr.

Dar umbe,
daz es einvaltig wesen ist,
dar umb muoss es von not daz erst sin
und von nieman sin
und ewig sin,
und wan es daz erst ist und ewig ist und einvaltig,
da von muoss es daz gegen wúrtigest sin.

Es stat in der aller hoehsten volkomenheit, einvaltekeit,
da nút mag zuo noh von genomen werden.

Maht du dis verstan,
daz ich dir geseit han von der blossen gotheit,
so wirst du etwi vil gewiset
in daz unbegrifenlich lieht der goetlichen verborgnen warheit.

Dis einvaltig luter wesen
ist dú erst obrest sach aller sachlicher wesen,
und von siner bisinder gegenwúrtikeit
so umschlússet es alle zitlich gewordenheit
als ein anvang und ein ende aller dingen.

Es ist allzemaal in allen dingen
und ist alzemaal uss allen dingen.

Dar umb sprichet ein meister:

got ist als ein cirkellicher ring,
des ringes mitle punct allenthalb ist
und sin umbswank niene.

wanneer het gespitst is op dit of dat zijnde,
dan veronachtzaamt het hiervan het zijn,
dat boven al het andere louter eenvuldig zijn is,
en door wiens kracht het al het andere in zich opneemt,
dat neemt het niet waar.

Daarom zegt een wijze meester,
dat het oog van ons kennen,
door zijn zwakheid,
zich verhoudt tot het zijn dat in zich het allerhoogst kenbare is,
als het oog van een vleermuis
tot het heldere licht van de zon;
want het gedeelde zijn verstrooit het gemoed en maakt het blind,
zodat het de goddelijke duisternis niet kan zien,
die in zichzelf de allerschitterendste helderheid is.

Open nu je innerlijke ogen
en aanschouw, zo je kunt,
het zijn naar zijn eenvuldige louterheid;
snel zul je zien,
dat het van niemand afstamt,
dat het een voor noch na heeft,
dat het noch van binnen noch van buiten veranderbaar is,
en dat het slechts eenvuldig zijn is;
en je zult inzien,
dat het het allerwerkelijkste,
allertegenwoordigste,
allervolmaakste is,
waarin gebrek noch andersheid is,
en het Een Enig Een is, eenvuldigheid zonder meer.

En deze waarheid is zo duidelijk voor een verlicht verstand,
dat het zich geen andere kan indenken,
want is het ene bewezen dan volgt daaruit het andere.

Daarom,
omdat het eenvuldig zijn is,
daarom moet het noodzakelijkerwijze het eerste zijn
en van niemand afstammen
en eeuwig zijn;
en omdat het het eerste is, en eeuwig is en eenvuldig,
moet het het tegenwoordigst zijn.

Het bevindt zich in de allerhoogste volmaaktheid, eenvuldigheid,
waar niets van weggenomen of aan toegevoegd kan worden.

Kun je verstaan
hetgeen ik je gezegd heb over de loutere godheid,
dan zul je verregaand ingevoerd zijn
in het onbegrijpelijke licht van de goddelijke, verborgen waarheid.

Dit eenvuldige, loutere zijn
is de hoogste oorzaak van alle veroorzaakte zijn,
en vanwege zijn aanwezende tegenwoordigheid
omvat het alle tijdelijke gewordenheit
als van alle dingen het begin en einde.

Geheel en al is het inwendig in alle dingen,
geheel en al is het uitwendig aan alle dingen.

Daarom zegt een leermeester:

'God is een cirkelvormige ring,
waarvan het middelpunt overal is
en de omtrek nergens.'

Vita, 51

Dú tochter sprach:

“gelopt sie got!

Ich bin bewiset,
als verr es mir denne móglich ist,
daz got ist und wa got ist.

Nu wisti ich gern,
wan er als gar ainvaltig ist,
wie er da mit mug drivaltig wesen.”

Er huob aber an
und sprach:

ein ieklich wesen,
so es ie ainvaltiger ist an im selb,
so es ie menigvaltiger ist an siner kreftigen vermúgentheit;
daz nit hat, daz git nit,
daz vil hat, daz mag vil geben.

Nu ist da vor geseit
von dem infließenden und úberfließenden guote,
daz got ist in im selb,
dez grundlosú úbernatúrlíchú guotheit
zwinget sich selb, daz er daz nüt allein wil haben,
er wil es och frilich in sich und uss sich teilen.

Nu muoss daz sin von not,
daz daz obrest guot
die hoehsten und die nehsten entgiessung hab sin selbs,
und daz mag nit sin,
si sie denn in einr gegenwúrtekeit
und sie inrlich, substanzlich, persoanlich, natúrlích
und in unbezwungenlicher wise noturfklich,
und sie endlos und volkomen.

Alle ander entgiessunge,
die in der zit ald in der creatur sind,
dú kunt von dem widerblik
der ewigen entgiessunge
der grundlosen goetlichen guotheit.

Und sprechent die meister,
daz an dem usflusse der creatur uss dem ersten ursprung
sie ein cirkelliches widerboegen des endes uf den begin;
wan als daz usfliessen der personen usser got
ist ein foermliches bilde des ursprunges der creatur,
also ist es och ein vorspil
des widerfliessens der creatur in got.

Nu merk den underscheid
der entgiessunge der creatur und gotes.

Wan dú creatur ein zerteiltes wesen ist,
so ist och ir geben und ir entgiessen
teilhaftig und gemessen.

Der menschliche vater
git sinem sune in der geburt ein teil des wesens,
aber nüt zemale daz, daz er ist,
wan er selb ein geteiltes guot ist.

Wan nu daz kuntlich ist,
daz dú goetlich entgiessunge
so vil inniger ist und edeler ist

De dochter zei:

‘Geloofd zij God!

Nu is mij onderwezen,
in de mate dan van mijn mogelijkheden,
dát God is en waar God is.

Nu zou ik graag weten,
daar hij helemaal eenvoudig is,
hoe hij dan drievuldig kan zijn.’

Opnieuw hief hij aan
en hij zei:

‘Elk zijn,
des te eenvoudig het in zichzelf is,
des te meervuldig het is in zijn bewerkende vermogens;
wat niets heeft, kan niets geven,
wat veel heeft, kan veel geven.

Nu is reeds gesproken
van het invloeiende en overvloeiende goede,
dat God is in zichzelf;
zijn grondeloze, bovennatuurlijke goedheid
dwingt hem, deze niet slechts voor zichzelf te houden,
hij wil deze ook vrijelijk binnen zich en buiten zich uitdelen.

Nu moet het noodzakelijkerwijs zo zijn,
dat het bovenste goed
de hoogste en naaste voortvloeiing heeft van zichzelf;
en deze kan niet zijn,
hetzij dan in een aanwezigheid,
en innerlijk, wezenlijk, persoonlijk, natuurlijk
en op ongedwongen wijze noodzakelijk,
en eindeloos en volkomen.

Alle andere voortvloeiingen,
die uitgaan in de tijd of in een schepsel,
zijn een weerglans
van de eeuwige voortvloeiing
van de grondeloos goddelijke goedheid.

En de leermeesters zeggen,
dat de voortvloeiing van het schepsel uit de eerste oorsprong
een cirkelvormig terugbuigen is van het einde naar zijn begin;
want zoals de voortvloeiing van de Personen uit God
een voorbeeld is van de oorsprong van het schepsel,
zo ook is het een voorspel
van het terugvloeiën van het schepsel in God.

Geef nu acht op het verschil
tussen de voortvloeiing van het schepsel en die van God.

Daar het schepsel een gedeeld zijn is,
daarom is ook haar geven en haar voortvloeiën
deelhebbend en afgemeten.

De menselijke vader
geeft zijn zoon in diens geboorte een deel van het zijn,
maar niet alles wat hij is,
hij is immers zelf een gedeeld goed.

Daar het nu duidelijk is,
dat de goddelijke voortvloeiing
zoveel inniger is en edeler,

nah der wise der groessi dez guotes, daz er selb ist,
und er grundlosklich úbertrifet alles ander guot,
so muoss von not sin,
daz oh dú entgiessung sie glich dem wesen,
und daz mag nit sin
ane entgiessung sines wesens
nach persoenlicher eigenschaft.

Kanst du nu mit einem gelúterten ogen hin in bliken
und schowen dez obresten guotes lútersten guetekait,
dú da ist an irem wesen ein gegenwúrtleklicher wúrkender anvang,
sich selb natúrlích und willeklich ze minnen,
so sihst du die úberswenken, úbernaturlichen entgiessunge
dez wortes uss dem vater,
von des geberene und sprechen
ellú ding werdent her fúr gesprochen und gegeben;
und sihst och,
daz in dem obresten guot und in der hoehesten entgossenheit
von not entspringet dú goetlich drivaltekeit:
vater, sun, heiliger geist.

Und wan dú hoechst entgossenheit
dringet von der obresten weslichen guotheit,
so muoss in der gerivierten drivaltekeit
sin dú aller obrest und nehst mitwesentheit,
dú hoechste glihheit und selbsheit des wesens,
daz die personen hein in inneblibender usgossenheit
nah ungeteilter substancie, ungeteilter almehtikeit
der drier personen in der gotheit.

Dú tohter sprach:

“wafen,
ich swimm in der gotheit als ein adler in dem luften!”

Er sprach:

wie der goetlichen personen drivaltekeit
mug stan in eines wesenes einikait,
daz kan nieman mit worten fúr bringen.

Doch als vil man dur von mag sprechen,
so sprichet sant Augustinus,
daz der vater sie ein ursprung
aller der gotheit des sunes und des geistes,
baidú persoenlich und weslich.

Dionysius seit,
daz in dem vater sie ein usfluss oder ein runs der gotheit,
und der runs entgússet sich natúrlích
in dem usgruonendem worte,
der ein natúrlích sun ist.

Er entgússet sich och
nah minnericher miltekait dez willen,
daz da ist der heilig geist.

Dis verborgen sinne
entschlússet uns und bewiset daz klar lieht,
der lieb sant Thomas, der lerer,
und sprichet also:

zuo der entgossenheit dez wortes
uss des vaters herzen und vernunft
muoss daz sin,
daz got mit siner liehtrichen bekentnuss

passend bij de grootte van het goede, dat hij zelf is,
en hij al het andere goed grondeloos te boven gaat,
daarom moet het noodzakelijkerwijze zo zijn,
dat deze voortvloeiing ook gelijk is aan het zijn;
en dat is niet mogelijk
zonder voortvloeiing van zijn zijn
overeenkomstig zijn Persoonlijke eigenschap.

Kun je nu met een gezuiverd oog naar binnen kijken
en van het hoogste Goed de zuiverste goedheid aanschouwen,
die naar haar zijn een immer aanwezig, werkend begin is,
zichzelf natuurlijk en vrijwillig tot liefde,
dan zie je de alles te boven gaande, bovennatuurlijke voortvloeiing
van het Woord uit de Vader,
met wiens voortbrenging en spreken
alle dingen worden uitgesproken en gegeven;
en ook zie je,
dat in het hoogste Goed en in de hoogste voortvloeiing
noodzakelijkerwijze de goddelijke Drievuldigheid ontspringt:
Vader, Zoon en Heilige Geest.

En daar de hoogste voortvloeiing
ontspringt uit de hoogste, wezenlijke Goedheid,
daarom moet in de uitgestroomde Drievuldigheid
de allerhoogste en naaste wezensgemeenschap zijn
en de hoogste gelijkheid én eigenheid van zijn,
die de Personen hebben in een binnenblijvende voortvloeiing
horend bij de ongedeelde substantie en ongedeelde almacht
van de drie Personen in de godheid.

De dochter zei:

‘Waarlijk,
ik zweef in de godheid als een adelaar in de lucht!’

Hij zei:

‘Zoals de Drievuldigheid van goddelijke Personen
in de eenheid van wezen bestaan kan
– niemand die dat met woorden vermag uit te zeggen.

Maar in de mate van het mogelijke hierover sprekend,
zegt Sint-Augustinus,
dat de Vader de oorsprong is
van de godheid van de Zoon en de Geest,
als Personen en als wezen.

Dionysius zegt,
dat in de Vader een uitvloed of bron van de godheid is,
en de bron giet zich op natuurlijke wijze uit
in het uitspruitende Woord,
dat een natuurlijke Zoon is.

Hij giet zich ook uit
als minnerijke weelde in het willen,
en dat is de Heilige Geest.

De verborgen zin hiervan
wordt ons ontsloten en getoond door dit heldere licht,
de lieve Sint-Thomas, de leraar,
die het volgende zegt:

Bij de voortvloeiing van het Woord
uit het hart en het verstand van de Vader,
moet het zo zijn,
dat God met zijn lichtende kennis

uf sich selber blike
mit einer widerboegung uf sin goetlich wesen;
wan weri an der vernunft dez vater
der gegenwurf nit daz goetlich wesen,
so enmoehnte daz enphangen wort nit got sin,
sunder es weri ein creatur.

Daz weri falsch;
aber in diser wise ist es goetlich wesen uss wesen.

Und der widerblick dez goetlichen wesens
in der vernunft des vater
muoss geschehen
mit einer nahbildender wise einer natúrlichen glichkeit,
anders daz wort weri nit sun.

Hie hat man einikeit dez wesens mit anderheit der personen.

Und ze einem guoten urkúnd dez selben onderscheides
do sprach der hohgeflogten adler sant Johans:

“daz wort waz in dem beginne bi gote.”

Aber von entgossenheit dez geistes ist ze wússene,
daz dú substanci der goetlichen vernunft ist ein bekentnust,
und dú muoss oh haben neigung nah der forme,
dú in der vernunft enpfangen ist,
nah ir ende.

Dis neigung daz ist wille,
dez begerung ist lust suochen nah dem besten.

Nu merk och,
daz der gegenwurf dez geminten
ist in dem minner nút
na der glichnust der forme der natur,
als der gegenwurf der vernúnftikeit in dem lieht dez bekentnus.

Und swenn dis wort flússet uss dem usblick dez vater
nah der forme der natur mit persoelichen onderscheid,
so heisset sin entgiessunge von dem vater ein geburt;
wan aber disú wise ab dem usrunse
des willen und der minne nit also ist,
da von dú drit person,
dú nah der minne fluss entgossen ist,
baidú von dem vater
und och von dem usgedrukten bild uss sinem innigosten abgrúnde,
dar umb mag es weder sun heissen noch geborn.

Und wan dú minne vernúnfteklich oder geischlich
ist in dem willen
als ein neigunge
oder ein minneband inwendig in dem minner
in daz, daz er minnet,
dar umbe ist zuogehoerlich der driten person
der ursprung, der da ist nah der minnewise dez willen,
daz er geist heisse.

Hie wirt der mensch úberbildet von dem goetlichen liehte
in der heinlichkeit, die nieman kan gemerken,
denn der es hat enpfunden.

Dú tochter sprach:

“ach herr,
wie ist dis ein so úberswenkú kristanlichú lere!

naar zichzelf kijkt
met een terugbuigen op zijn goddelijke wezen;
want zou voor het verstand van de Vader
niet het goddelijk wezen voorwerp zijn,
dan zou het ontvangen Woord niet God zijn,
maar het zou schepsel zijn.

Dat zou onjuist zijn;
maar op deze wijze is het goddelijk zijn uit zijn.

En het terugblikken van het goddelijke wezen
in het verstand van de Vader
moet gebeuren
in een wijze die de natuurlijke gelijkheid nabeeldt,
anders zou het Woord niet Zoon zijn.

Hier is er Eenheid van wezen mét onderscheid van Personen.

Een goed bewijs voor dit verschil vinden we bij,
de hoogvliegende adelaar, Sint-Johannes, die zei:

‘In het begin was het Woord bij God.’

Over de voortvloeiing van de Geest moet men echter weten,
dat de substantie van goddelijk verstand een kennen is,
en dat dit een streven moet hebben naar de vorm,
die in het verstand ontvangen is,
als naar haar doel.

Dit streven is de wil,
wiens verlangen vervulling zoekt in het hoogste.

Weet dan ook,
dat het voorwerp van het beminde
in de minnaar niet is
naar de gelijkenis van de vorm van de natuur,
zoals bij het voorwerp van het verstand in het licht van het kennen.

En omdat het Woord voortkomt uit het zien van de Vader
naar de vorm van de natuur mét Persoonlijk onderscheid,
daarom heet deze voortkomst uit de Vader een geboorte;
daar echter deze wijze van uitstromen
niet aldus is bij het willen en de liefde,
daarom kan de derde Persoon,
die uitgegoten werd als een stroom van liefde,
uit beiden, namelijk uit de Vader
én uit het beeld als uitdrukking van zijn innigste afgrond,
noch Zoon noch geboorte genoemd worden.

En omdat de liefde, verstandelijk of geestelijk,
in de wil aanwezig is
als een streving
of als een liefdesband inwendig aan de minnaar
en uitgaand naar hetgeen hij mint,
daarom is het passend voor de derde Persoon
van wie de oorsprong is als de minnewijze van het willen,
om Geest genoemd te worden.

Hier wordt de mens omgevormd door het goddelijke licht,
in het verborgene, door niemand gekend,
slechts door wie het ondervonden heeft.

De dochter zei:

‘Ach heer,
hoe overvloedig aan christelijke leer dit is!’

Aber man vindet etlichú vernúnftigú menschen,
dú sprechent daz alles abe,
daz hie von got geseit ist,
und meinent,
wer zuo dem nehsten welle komen,
dem sie got ein schedliches mitel;
er muoss entgoetet werden,
er muosse och entgeistet sin
und alle vision ze ruggen stossen,
und sich zuo der inlúhtenden warheit allein keren,
die er selb selber ist."

Er sprach:

disú red ist falsch na gemeiner hellung.

Dar umb stand ir lidig
und hoer, waz cristanlichú warheit hie von haltet.

Nah gemeiner wise ze redene,
so nimet man got als einen herren aller der welt,
der kein bossheit lat hin gan ungebuezet,
noh kein guot werk ungelonet.

Wer nu sünde tuot,
dem ist got ein vortlicher got,
als der guot Jop sprach:

"ich han got alle zit gefúrtet
als dú schiflút die grossen wellan."

Wer och uf grossen lon got dienet,
der hat einen grossen got,
der im groeslich gelonen mag.

Aber ein wolgueuepter bekanter mensch,
der sich gebrestlicher dingen, dú got hasset,
hat mit menigvaltigem sterbene entschútet
und got von inbrúnstiger minne alle zit dienet,
der nimt got in sinem herzen
nit got in den vor geseiten wisen,
er ist im wol entgoetet;
er nimt in als ein herzklich minneklichs lieb,
da dú knehtlich vorte ab gevallen ist,
als Paulus seit.

Also blibet dem goetlichen menschen got werlich got und herr,
und stat sin doch lidig in diser grober nemunge,
wan er hat ein nehers begrifen.

Wie aber der mensch engeistet súl werden,
da hoer den onderscheid.

So ein mensch in sinem anevang beginnet merken,
daz er ein creatur von lib und sele ist,
und daz der lib toedemlich ist
und aber dú sele ein ewiger geist ist,
so git si dem libe und aller siner vihlichkait urlob,
und haltet sich zuo dem geist
und machet den lip dem geist undertenig,
und ist alles sin wúrken inwendig mit betrachtung
gerihtet gen dem überweslichen geiste,
wie er den vinde,
wie er den begriffe
und sinen geist mit dem geist vereine.

Maar men treft nogal wat mensen van verstand,
die het allemaal tegenspreken,
alles wat hier over God gezegd is;
ze zijn van mening,
dat voor wie het hoogste bereiken wil,
dat God voor hem een schadetoebrengende hindernis vormt;
hij moet 'ontgod' worden,
en ook 'ontgeest' zijn,
en alle visioenen de rug toekeren,
en zich tot de binnenlichtende waarheid alleen wenden,
die hij zelf is.'

Hij zei:

'Naar algemene overtuiging is dit een valse leer.

Laat je er niet mee in,
en luister naar wat de christelijke waarheid hierover zegt.

Overeenkomstig de gewone wijze van spreken,
beschouwt men God als Heer van heel de wereld;
geen kwaad zal door hem ongestraft blijven,
geen goed werk onbeloond.

Wie zonde doet,
voor hem is God een vreeswekkende God,
zoals de goede Job zei:

'Ik heb God altijd gevreesd
zoals scheepslui de hoge golven.'

Wie God dient teneinde groot loon te ontvangen,
bezit in hem een grote God,
die hem grotelijks belonen kan.

Een door oefeningen ervaren mens,
die zich van gebreken, door God gehaat,
langs menige versterving ontdaan heeft
en God altijd dient met innig vurige liefde,
hij ontvangt God in zijn hart,
maar niet God op de hierboven genoemde wijze,
want van hem is hij 'ontgod';
hij ontvangt hem als een van harte bemind lief,
want de vrees die een knecht past, is verdwenen,
zoals Paulus zegt.

Voor de van God vervulde mens blijft God waarlijk God en Heer,
waarbij hij toch vrij is van deze grove opvatting,
want begrijpen doet hij nu op hogere wijze.

Over de wijze waarop hij 'ontgeest' moet worden,
luister naar het volgende onderscheid.

Wanneer een beginnende mens in gaat zien,
dat hij een schepsel is uit lichaam en ziel,
en dat het lichaam sterfelijk is,
de ziel daarentegen eeuwig geest,
dan zegt hij het lichaam en heel zijn dierlijkheid vaarwel,
en houdt zich bij de geest
en zorgt hij dat het lichaam onderworpen wordt aan de geest;
en heel zijn innerlijk werken in beschouwing
is gericht op de overwezenlijk Geest,
naar waar hij deze vinden kan,
hoe hij hem vatten kan,
en zijn geest met deze Geest verenigen kan.

Und dú menschen heissent geischlichú, heiligú menschen.

Dem nu reht hie beschíht,
so er sich hier inne lange zit geuebet,
und im der úberweslicher geist alle zit vorspilt,
und im doch des begrifes vorget,
so beginnet der creatúrlich geist
sin selbes unmugentheit an sehen
und mit einer entsunkenheit sin selbheit
sich der ewigen goetlichen kraft ze grund lassen,
und sich von im selv zuo dem keren
in einer verahtunge dez sinsheit
in des obresten wesens ungemessenheit;
und in der ingenomenheit kunt der geist
neiswi in sin selbes vergessenheit und verlornheit,
als Paulus sprach:

“ich leb nút me ich,”

und Cristus sprach:

“selig sint die armen des geistes.”

Alsus blibet der geist
nah siner wesentheit,
und wirt entgeistet
nah besizlicher eigenschaft dez sinsheit.

Den onderscheid
enzwúschen luter warheit und zwifellichen visionen
in bekennender materie
wil ich dir och sagen.

Ein mitellooses schowen der blossen gotheit,
daz ist rehtú lutrú warheit ane allen zwivel;
und ein ieklichú vision,
so si ie vernúnftiger und bildloser ist
und der selben blosser schowung ie glicher ist,
so si ie edelr ist.

Etlich profeten haten bildrich vision
als Jeremias und die andren.

Soelich bildrich vision
werdent noh dike gotes heinlichen frúnden,
etwen wachende, etwen schlafend,
in stiller ruow und abgescheidenheit der ussren sinnen.

Und sprichet ein lerer,
daz engelschlichú gegenwúrtikeit
diker erschet etlichen menschen in dem schlaf,
me denn in dem wachen,
dar umbe, wan der mensch in dem schlaf
von usser menigvaltiger wúrklichkeit mer gestillet ist
denn in dem wachen.

Wenn aber ein vision,
dú dem menschen wirt in dem schlaf,
wenn dú mug ald súl heissen ein warsagendú vision,
— als in der alten e dem kúnig Pfarao
von siben vaissen rindern und von siben magren tromete,
und dez glich vil von troemen, daz dú heilig scrift seit,—
wie man hie kunne onderschaid der warheit vinden,
wan die troeme gemeinlich triegent
und och ane allen zwivel underwilent war sagent,

En deze mensen worden geestelijke, heilige mensen genoemd.

Wie nu goede vooruitgang boekt,
door zich gedurende langere tijd hierin te oefenen,
en wanneer de overwezenlijke Geest hem steeds voor ogen staat,
en deze toch aan zijn begrip ontsnapt,
dan begint de schepselijke geest
zijn eigen onvermogen in te zien,
en ontzonken aan zichzelf
geeft hij zich in de grond over aan de eeuwige goddelijke kracht;
en hij wendt zich, weg van zichzelf
en zonder acht te slaan op wat het zijne is,
tot de onmetelijkheid van het hoogste Zijn;
en daarin opgenomen geraakt de geest
op een of ander wijze zichzelf vergeten en verloren,
zoals Paulus zei:

‘Niet ik ben het die leeft,’

en Christus zei:

‘Zalig zijn de armen van geest.’

Aldus blijft de geest wat hij is
naar zijn wezen,
en wordt hij toch ‘ontgeest’
naar zijn zichzelf bezittende eigenschap.

Het onderscheid
tussen loutere waarheid
en twijfelachtige visioenen betrekking hebbend op het kennen,
wil ik je ook zeggen.

Een middelloos schouwen van de loutere godheid:
pure, zuivere waarheid is het zonder enige twijfel;
en elk visioen,
hoe verstandelijker en beeldlozer het is
en hoe meer het gelijkt op dit zuivere schouwen,
des te edeler het is.

Meerdere profeten hadden beeldrijke visioenen,
Jeremias bijvoorbeeld, en anderen.

Zulke beeldrijke visioenen
vallen Gods vertrouwde vrienden nog altijd vaak ten deel,
soms wanneer ze wakker zijn, soms wanneer ze slapen,
in de stille rust en afgescheidenheit van de uiterlijke zinnen.

En een leermeester zegt,
dat de aanwezigheid van engelen
zich bij veel mensen vaker laat bemerken in hun slaap,
meer dan tijdens waken;
dat komt, omdat de mens tijdens het slapen
van de veelsoortige, uiterlijke werkelijkheid meer afgesloten is
dan tijdens het waken.

Wanneer echter een visioen,
dat de mens ten deel valt in zijn slaap,
een waarheidsverkondigend visioen is of moet zijn
— zoals in het Oude Testament, toen de farao
van de zeven vette en de zeven magere runderen droomde,
en bij meer van zulke dromen vermeld in de Heilige Schrift —
hoe men hierin waarheid onderscheiden kan
— waar dromen over het algemeen toch misleidend zijn,
hoewel ze ongetwijfeld ook waarheid bevatten —

da solt du wissen,
daz sant Augustinus der seite daz von siner heiligen muoter,
daz im dú saiti,
daz si die gabe von got het,
wenn ir út von got
in ganzen schlaf ald in halben schlaf wurd,
so ward ir
dur mitte der onderschaid von innen geben,
daz si wol erkande,
ob es allain ain gemaine trom waz,
der nüt ze ahten waz,
ald ob es waz ein biltlich vision,
dar an sich ze keren waz.

Und welem menschen got die selben gabe git,
der kan sich dest bas hier inne berihten.

Es kan nieman dem andern wol mit worten geben,
denn der merkt es, der es enpfunden hat.

daarvan moet je weten,
wat Sint-Augustinus zei over zijn heilige moeder,
dat zij hem gezegd had,
dat zij de volgende gave van God ontvangen had:
wanneer haar iets door God
in haar diepe slaap of in haar slumerslaap getoond werd,
dan werd haar
daarbij in haar binnenste dit onderscheid meegegeven,
waardoor ze wist,
of het slechts een gewone droom was,
waar men geen acht op moest slaan,
of dat het een visioen in beelden was,
dat men volgen moest.

En de mens aan wie God deze gave schenkt,
die kan zichzelf hierin beter tot hulp zijn.

Niemand die het een ander kan uitleggen met woorden alleen;
slechts hij begrijpt het, die het ondervonden heeft.

LII. Kapitel.

**Von dem aller hoehsten úberflug
eins gelepten vernúnftigen gemuetes.**

Dú wisú tohter sprach:

“ich wústi nút als gern uss der schrift,
als den úberswenken sin,
wa und wie eins wolgeuepten menschen bescheidenheit
in der tiefsten abgrúndkeit
uf sin hoehstes zil enden soelte,
also daz geleptú enpfingung
mit der schrift meinunge ein geliches ustragen gewunne.”

Dez nam er uss der schrift ein vernúnftig entwúrt,
und dú hillet nah den verborgnen sinnen in diserley wise also:

Ein soelicher edelr mensch,
der nimet war mit einvaltiger muessekeit
dez sinnerichen wortes,
daz der ewig sun sprach an dem ewangelio:

“wa ich bin,
da sol och min diener sin.”

Wer nu daz wa,
daz der sun nam nah der menschheit
in sterbender wise an sinem crúze,
wer daz streng wa in nahvolg nút hat geschúhet,
daz ist wol múglich nah siner gehaiss,
daz der daz lustlich wa
siner súnlichen blossen gotheit werde
in vernúnftiger froedenbernder wise niessende
in zit und in ewikait,
als verr es denn múglich ist,
minr und me.

Eya,
wa ist nu daz wa der blossen goetlichen sunheit?

Daz ist in dem bildrichen lieht der goetlichen ainikeit,
und daz ist
na sinem namlosen namen
ein nihtekeit,
nah dem inschlag
ein weslichú stilheit,
nah dem inneblibendem usschlag
ein natur der driheit,
nah eigenschaft
ein lieht sin selbsheit,
nah ungeschafenr sachlichkeit
ein aller dingen gebendú istekeit.

Und in der vinstren wiselosekeit verget ellú menigvaltekeit,
und der geist verlúret sin selbsheit:
er vergat na sin selbs wurklichkeit.

Und dis ist daz hoehste zil und daz endlos wa,
in dem da endet aller geisten geistekeit,
hier inne alle zit sich verlorn han ist ewigú selikeit.

Und daz du dis dest baz merkest,
so ist ze wússene,
daz in dem bildrichen lieht der goetlichen einikeit
ist ein inswebendú entsprunglichkeit

Hoofdstuk 52

**Over de boven alles uitgaande vlucht
van een ervaren verstandig gemoed.**

De wijze dochter zei:

‘Niets in de schriften waar ik graag meer van wil weten,
dan de allesovertreffende uitleg,
over waar en hoe het denken van een welervaren mens
in de diepste afgrond
als in zijn hoogste doel eindigen moet,
enwel zo, dat de geleefde ervaring
overeenkomt met de opvatting van deze schriften.’

Toen nam hij uit de schriften een verstandig antwoord,
en toegelicht in haar verborgen betekenis gaat het aldus:

Een dergelijke, edele mens,
verstaat binnen de eenvoudige stilheid
het betekenisvolle woord,
dat de eeuwige Zoon sprak in het evangelie:

‘Waar ik ben,
daar zal ook mijn dienaar zijn.’

Wie nu dit ‘waar’,
dat de Zoon overeenkomstig zijn mensheid op zich nam,
stervend aan het kruis,
wie, hem volgend, dit harde ‘waar’ niet geschuwd heeft,
hem is het gegeven, overeenkomstig zijn belofte,
het heerlijke ‘waar’
van zijn Zoonlijke, loutere godheid deelachtig te worden,
en het te genieten op een verstandige, vreugdebrennende wijze
in de tijd en in de eeuwigheid,
voor zover dit dan mogelijk is,
in meer of mindere mate.

Welnu dan,
waar is dan dit ‘waar’ van de loutere, goddelijke Zoonlijkheid?

Het is in het beeldrijke licht van de goddelijke Eenheid,
en dat is:
overeenkomstig zijn naamloze naam,
een nietsheid;
naar het ingaan,
een wezenlijke stilheid;
naar het binnenblijvende uitgaan,
natuur van Drieheid;
naar eigenschap,
licht van zijn zelfheid;
naar ongeschapen oorzaak,
een alle dingen het zijn gevende istigheid.

En in de duistere wijzeloosheid vergaat elke menigvuldigheid,
en de geest verliest zijn zelfheid:
hij ontzinkt aan eigen werkzaamheid.

En dit is het hoogste doel en het ‘waar’ zonder einde,
waarin de geestlijkheid van alle geesten eindigt;
zich hierin verloren te hebben is eeuwige zaligheid.

En opdat je dit beter begrijpt,
moet je weten,
dat in het beeldrijke licht van de goddelijke Eenheid
een inblijvende oorsprong is

der persoanlichen entgossenheit
uss der almugenden ewigen gotheit;
wan dú driheit der personen ist in der einikeit der nature,
und dú einikeit der nature in der driheit der personen.

Dú einikeit hat ir wúrklichkeit an der driheit
und dú driheit hat ire mugentheit an der einikeit,
als sant Augustinus sprichet an dem buoch von der drivaltigkeit.

Dú driheit der personen hat beschlossen die einikeit in ir
als ire natúrlich wesen,
dar umbe ist ein ieklichú person got,
und na einvaltekeit der natur ist es gotheit.

Nu lúhtet dú einikeit in der driheit
nah unterscheidenlicher wise,
aber dú driheit nah dem inswebenden widerschlage
lúhtet in der einikeit einvalteklich,
als si es in ire beschlossen hat einvalteklich.

Der vater ist ein ursprung dez sunes;
dez ist der sun ein uswal,
von dem vater eweklich geflossen na der persone
und inneblibende nah dem wesene.

Der vater und der sun entgiessent iren geist.

Und dú einikeit,
dú da wesen ist des ersten ursprunges,
dú ist daz selb wesen ire aller drier personen.

Wie aber dú driheit ein sie,
und dú driheit in der einikeit der natur ein sie,
und doch dú driheit usser einikeit sie,
daz mag man nit gewoerten
von dez tiefen grundes einvaltekeit.

Alhie her in dis úbervernúnftig wa
erswinget sich der geist geistende,
und etwen von endloser hoehi so wirt er fliegende,
denn von grundloser tiefi so wirt er schwimmende
von den hohen wundern der gotheit.

Und dennoch so blibet der geist hie in geistes art
in der gebrúchlichkeit
dero glich ewigen, glich gewaltigen,
inneblibenden und doch ussfließenden personen,
abgescheiden sinde von allem gewúlk und gewerbe
der nidren dingen,
ansterende dú goetlichú wunder.

Wan waz mag groessers wonders sin,
denn dú bloessú einikeit,
in die sich der personen driheit in senket nah einvaltekeit,
und da ellú menigvaltekeit wirt entsezet dez sinsheit?

Und daz ist also ze verstene,
daz dero entgossnen personen usgeflossenheit
alle zit ist sich wider in bietende
in des selben wesens einikeit.

Und alle creaturen
nah ire inneblibenden usgeflossenheit
sind eweklich in dem einen
nah got lebender, got wússender, got wesender istekeit,
als daz evangelium seit In principio:

van het uitvloeien van de Personen
uit de alvermogende godheid;
want de drieheid der Personen is in de eenheid der natuur,
en de eenheid der natuur in de drieheid der Personen.

De eenheid verwerkelijkt zich in de drieheid
en de drieheid heeft haar mogelijkheid in de eenheid,
zoals Sint-Augustinus zegt in het boek over de Drieuldigheid.

De drieheid der Personen houdt in zich de eenheid besloten
als haar natuurlijke wezen,
daarom is elke Persoon God,
en naar de eenuldigheid der natuur is het godheid.

Nu licht de eenheid in de drieheid op
langs onderscheidelijke wijze,
maar de drieheid, naar inblijvende terugkeer,
licht in de eenheid in eenuldigheid op,
zoals ze het in eenuldigheid in zich omsloten heeft.

De Vader is oorsprong van de Zoon;
de Zoon een opwellen uit hem,
van eeuwigheid uit de Vader gevloeid naar de Persoon,
en inblijvend naar het wezen.

Vader en Zoon ontgieten hun Geest.

En de eenheid,
die van de eerste oorsprong het wezen is,
ze is hetzelfde wezen in alle drie de Personen.

Hoe echter de drieheid één is,
en de drieheid in de eenheid der natuur één is,
en de drieheid toch buiten de eenheid is,
dat kan men niet in woorden vatten,
vanwege de eenuldigheid van die diepe grond.

Hier, in dit het verstand overstijgende 'waar',
is het dat de geest, zichzelf geestend, opzweeft,
en soms, vanwege de eindeloze hoogte, vliegt hij er,
dan weer, vanwege de grondeloze diepte, zwemt hij er,
als gevolg van de hoge wonderen van de godheid.

En toch blijft de geest hier naar geestesard
in de genieting
van de even eeuwige, de even heerlijke,
inblijvende en toch uitvloeiende Personen,
afgescheiden geraakt van alle mist en bedrijvigheid
van de lagere dingen,
de goddelijk wonderen aanstarend.

Want welk wonder kan groter zijn,
dan de loutere eenheid,
waarin zich de drieheid van Personen inzinkt naar eenuldigheid,
en waar alle meniguldigheid ontdaan wordt van haar zelfheid?

En dat moet zo worden begrepen,
dat het ontvlieten van de uitgevloeiende Personen
tevens steeds een terugkeren is
in dezelfde, hun eigen wezenseenheid.

En alle schepselen
naar hun inblijvende voortvloeiing
zijn eeuwig in de Ene,
naar God levende, God wetende, God wezende istigheid,
zoals het evangelie zegt 'In Principio':

daz worden ist,
daz ist in ime eweklich sin daz leben.

Disú blossú einikeit
ist ein vinster stillheit und ein muessigú mussekeit,
die nieman kan verstan
wan der, in den da lúhtet dú einikeit mit ir selbsheit.

Uss der stillen muessikeit lúhtet rehtú friheit
ane alle bossheit,
wan dú gebirt sich in entwordenr widergebornheit;
da lúhtet us verborgnú warheit
ane alle falschheit,
und dú gebirt sich in der entekunge der bedachten blossheit.

Wan hie wirt der geist entkleidet von dem tinbern liehte,
daz im na menschlicher wise gevolget hate
nah offenbarunge dero sachen,
von dem wirt er da enploezet,
wan er vindet sich da einen andern eigenlicher,
denn er sich vor verstuond in des vordren lichtetes wise,
als Paulus sprach:

“ich leb, nit me ich”,

und wirt alsus entkleidet und entwiset
in der wiselosekeit dez goetlichen einvaltigen wesens.

Daz lúhtet sich ellú ding in ainvaltiger stillheit,
und da wirt der blibender onderscheid der personen
nah sunderheit genomen
verahtet in einvaltiger wiseloser wise.

Wan als dú scrift seit:
dú person des vaters allein genomen git nit selikeit,
noh dú persone des sunes allein,
noh dez heiligen geistes allein,
mer die drie personen
inhangende in einikeit dez wesens
ist selikeit.

Und dis ist wesen der personen natúrlích
und wesen gebend allen creaturen genedeklich;
und dis hat aller dingen bild in ime beschlossenen
einvalteklich und weslich.

Wan sich nu dis bildrich lieht haltet wesen,
so sind dú ding in ime na sin selbes wesentheit,
und nút na inbildender zuovallikait;
und wan es sich ellú ding lúhtet,
dar umbe haltet es liehtes eigenschaft.

Und alsus so lúhtend ellú ding in dem wesene
in einer inwesender stillheit nah des wesens einvaltekeit.

Daz selb vernúnftig wa,
da von geseit ist,
da ein bewerter diener
sol dem ewigen sune mitwonend sin,
mag man nemmen die istigen namlosen nihtekeit;
und da kumt der geist uf daz niht der einikeit.

Und dú einikeit heisset dar umb ein niht,
wan der geist enkan enkein zitlich wise finden,
waz es sie;

‘Wat geworden is,
dat was in hem eeuwig leven.’

Deze loutere eenheid
is een duistere stilheid en een rustige ledigheid,
die niemand verstaan kan
dan hij, waarin de eenheid licht met haar zelfheid.

Uit de stille ledigheid licht waarlijkje vrijheid,
zonder enig kwaad,
want ze baart zichzelf in ontworden wedergeborenheid;
daar licht verborgen waarheid op,
zonder enige onwaarheid,
en ze baart zichzelf in de ontbloting van bedekte louterheid.

Want hier wordt de geest ontkleed van het schemerig licht,
dat hem naar mensenwijze gevolgd heeft
in het openbaren van deze zaken;
het wordt daar van hem genomen,
en hij treft zich daar aan als een andere – meer eigenlijk
dan zoals hij zich voorheen zag in dat eerdere licht,
zoals Paulus zei:

‘Ik leef, niet langer ik’;

en aldus wordt hij van elke wijze ontkleed
in de wijzeloosheid van het goddelijke, eenvuldige wezen.

Daar lichten alle dingen in eenvuldige stilheid,
en daar wordt op het blijvende onderscheid van de Personen,
genomen naar hun eigenschap,
in eenvuldige, wijzeloze wijze geen acht geslagen.

Want zoals we in de schriften vinden:
de Persoon van de Vader alleen leidt niet tot de zaligheid,
noch de Persoon van de Zoon alleen,
noch de Heilige Geest alleen,
maar de drie Personen
inwonende in de eenheid van het wezen,
betekent zaligheid.

En dit is het wezen van de Personen naar de natuur,
in genade het zijn gevend aan alle schepselen;
en het houdt het beeld van alle dingen in zich besloten,
eenvuldig en wezenlijk.

Daar nu dit beeldrijke licht ‘zijn’ bevat,
zijn de dingen hierbinnen overeenkomstig deze eigen zijnsheid,
en er niet ingebeeld als bijkomstigheid;
en daar het alle dingen doet lichten,
daarom heeft het de eigenschap van licht.

En aldus lichten alle dingen in dit zijn,
in een inwonende stilheid naar eenvuldigheid van dit zijn.

Datzelfde verstandige ‘waar’,
waarover gesproken werd,
waar een beproefde dienaar
de eeuwig Zoon tot medebewoner moet zijn,
kan men ‘de istige naamloze nietsheid’ noemen;
en daar geraakt de geest tot het niets der eenheid.

De eenheid wordt dáárom een niets genoemd,
omdat de geest geen tijdgebonden wijze kan vinden,
passend bij wat het is;

mer der geist enpfindet wol,
daz er wirt enthalten von einem andern,
denn daz er selber ist.

Dar umb ist daz,
daz in da enthaltet,
eigenlicher iht denn niht;
es ist dem geiste wol niht an der wise,
waz es sie.

Swenn nu der geist
in diser verklarthen glanzreichen dúnsterheit
na sin selbs unwússentheit
eigenlichen hie wonhaft wirt,
so verlúret er ellú mitel und alle sin eigenschaft,
als sant Bernhart sprichet.

Und daz beschiht minr und me nah dem,
als der geist in dem libe ald von dem libe
uss im selb in daz vergangen ist.

Und dú verlornheit sin selbsheit
ist von der goetlichen art,
dú im neiswi ellú ding worden ist,
als dú scrift seit.

In diser entsunkenheit so verget der geist,
und doch nit genzlich,
er gewinnet wol etliche eigenschaft der gotheit,
mer er wirt doch natúrlích got nit;
daz ime geschicht, daz geschicht von gnaden,
wan er ist ein iht, geschaffen uss niht,
daz eweklich belibet;
denne so vil sie geseit,
daz in der vergangenheit nah ire selbes ingenomenheit
so enget ir
daz zwivelich wunder in der verlornheit,
da si entsezset wirt des irsheit in dez sinsheit
na ir eigen unwússentheit.

Wan na gemeiner red ze sprechen,
so wirt der geist
mit dez goetlichen liehtrichen wesens kraft
geruket úber sine natúrlích vermugentheit
in diss nihtes blossheit,
wan si ist aller wisen bloss von creaturen,
mer in ir selben
hat si ir wise eigentlich na ire weslichkeit.

Disú wiselos wise ist wesen der personen;
die habent es beschlossen in ainvaltiger wise
na rehter durgrúntlichkeit als ir nature.

Dis bekentnú, als geseit ist, entsezet den geist;
und daz geschicht in dem niht der einikeit
na dez nihtes ungrúntlicher wússentheit,
darbende siner eigenlichen nemlichkeit;
wan da verlúrt er sich in ein sin selbs vermissen
und in ein aller ding vergessen.

Und daz geschah im do,
do sich der geist an im selber hat gekeret
von sin selbs und aller dingen gewordenlichkeit
in die blossen ungewordenheit der nihtkeit.

In disem wilden gebirge des úbergoetlichen wa

maar wel ervaart de geest,
dat hij gedragen wordt door iets anders,
anders dan wat hijzelf is.

Daarom is datgene,
dat hem daar draagt,
van zichzelf eerder een iets dan een niets;
maar naar de wijze van de geest is het een niets,
naar wat het is.

Wanneer de geest nu
in deze verhelderde, glanzende duisterheid
naar zijn eigen niet-weten
eigenlijker wonende wordt,
dan verliest hij elke hindernis en geheel zijn eigenschap,
zoals Sint-Bernard zegt.

En dat gebeurt in meer of mindere mate, afhankelijk van
of de geest in het lichaam of los van het lichaam,
daar zichzelf onttrokken is.

En dit verlies van zijn zelfheid
is naar goddelijke aard,
en Hij is hem langs een of ander wijze tot alles geworden,
zoals de schrift zegt.

In dit ontzonken-zijn vergaat de geest,
hoewel niet helemaal;
hij ontvangt wel enkele eigenschappen van de godheid,
maar God naar de natuur wordt hij toch niet;
wat hem ten deel valt, ontvangt hij uit genade,
want hij is een iets, uit niets geschapen,
wat eeuwig zo blijven zal;
dit kan men er wel over zeggen:
dat ze bij dit vergaan, naar het ingenomen-zijn van haar zelf,
ontdaan wordt
van de onzekere twijfel van verwondering in de verlorenheid,
waar ze ontzet wordt uit het hare in de zijnsheid,
in onwetendheid omtrent haar zelf.

Hier, het algemeen taalgebruik volgend,
wordt de geest
door de kracht van het goddelijke, lichtende wezen
boven zijn natuurlijke vermogens uitgerukt,
de louterheid van het niets in,
want deze is vrij van elke wijze van alle schepselen,
in zichzelf echter
heeft ze de wijze passend bij haar eigen wezenheid.

Deze wijzeloze wijze is het wezen van de Personen;
ze hebben dit op eenvoudige wijze omsloten,
hun grond ervan doortrokken als hun natuur.

Dit kennen, zoals gezegd, ontzet de geest;
en dat gebeurt in het niets van de eenheid,
overeenkomstig het grondeloze weten van het niets,
en ontdaan van eigen wezensbesef;
want daar gaat hij verloren in het ontdaan zijn van zijn zelf
en in het vergeten van alle dingen.

En dit overkomt hem dán,
wanneer de geest zich in zichzelf heeft gekeerd,
uit de gewordenheid van zijn zelf en van alle dingen,
naar de loutere ongewordenheid van de nietsheid.

In dit woeste gebergte van het bovengoddelijke 'waar'

ist ein enpfintlichú vorskilendú allen reinen geisten abgrúntlichkeit,
und da kunt si in die togenlichen ungenantheit
und in daz wild enpfroemdekeit.

Und daz ist daz grundlos tiefes abgrúndt allen creaturen
und im selber grúntlich;
daz ist och verborgen allem dem, daz er selber nit ist,
denn allein dien, den er sich wil gemeinden.

Und die selben muessen in gelassenlich suochen
und in etlicher wise mit im selben bekennen,
als dú schrift seit:

“wir súlen da bekennen,
als wir erkant sien.”

Dis bekentnús hat der geist nit von sin selbsheit,
wan dú einikeit zúhet in in der driheit an sich,
daz ist
an sin rehten úbernátúrlichen wonenden stat,
da er wonet úber sich selb
in dem, daz in da gezogen hat.

Da stirbet der geist al lebende in den wundern der gotheit.

Daz sterben dez geistes lit dar an,
daz er onderscheidet nit war nimt
in siner vergangenheit an der eigenlichen weslichkeit,
mer nah dem usschlag
haltet er onderscheid nah der personen driheit
und lat ein ieklich ding onderscheidenlich sin,
daz es ist,
als der diener onderscheidenlich hat us geleit
an dem buechlin der warheit.

Und merk noh ainen puncten:
daz in der vordren entgangenheit
schinet uss der einikeit ein ainvaltiges lieht,
und dis wiseloses lieht
wirt gelúhtet von den drin personen in die luterkeit des geistes.

Von dem inblike
entsinket der geist im selben und aller siner selbsheit,
er entsinket och der wúrklichkeit siner kreften
und wirt entwúrket und entgeistet.

Und daz lit an dem inschlag,
da er uss sin selbsheit
in daz froemd sinsheit vergangen und verlorn ist,
na stillheit der verklerten glanzreichen dúnsterheit
in der blossen einvaltigen einikeit.

Und in disem entwistem wa lit dú hoehstú selikeit.

Dú tohter sprach:

“eya, eya, wunder!
Wie sol man hier in komen?”

Er sprach:

dar zuo lan ich entwúrten den liehten Dionysius;
der sprichet also zuo sinem junger:

begerest du in die verborgen togenheit ze komen,
so trite kechlich ufwert,

is een afgrond bespeurbaar tot voorspel voor alle loutere geesten,
en daar geraakt ze in de verborgen naamloosheid
en in de woeste verlatenheid.

En voor alle schepselen is dat de grondeloos diepe afgrond,
zichzelf alleen tot grond;
verborgen ook voor alles wat hij zelf niet is,
behalve voor hen aan wie hij zich wil mededelen.

En ze moeten hem in gelatenheid zoeken
en hem langs verschillende wijzen kennen door hem zelf,
zoals de schrift zegt:

‘Daar zullen we kennen,
zoals wij gekend zijn.’

Deze kennis heeft de geest niet vanuit zich zelf,
want de eenheid trekt hem in de drieheid tot zich,
dat is,
tot zijn waarlijk bovennatuurlijke woonstede,
waar hij boven zichzelf woont
in hetgeen hem daar binnenge trokken heeft.

Daar sterft de geest, al levend in de wonderen der godheid.

Dit sterven van de geest komt
door het niet waarnemen van het onderscheid
van de eigen zijnsheid na zijn ingaan,
na het uitgaan echter
blijft hem het onderscheid van de drieheid van Personen
en laat hij elk ding naar zijn onderscheidenlijkheid zijn,
wat het is
– door de dienaar naar onderscheidenheid uitgelegd
in zijn ‘Boekje van de Waarheid’.

En verneem nog een punt:
in het eerdergenoemde ingegaan-zijn
schijnt uit de eenheid een eenvuldig licht,
en dit wijzeloze licht,
licht op uit de drie Personen de louterheid van de geest in.

Door dit inlichten
ontzinkt de geest aan zichzelf en geheel zijn zelfheid,
en hij ontzinkt ook aan de werkzaamheid van zijn krachten
en hij wordt ontvracht en ontgeest.

Het is door deze inslag,
dat hij uit zijn zelfheid
de vreemde zijnsheid verloren binnengaat,
de stilte van de verhelderde, opglanzende duisterheid in
van de loutere, eenvuldige eenheid.

En in dit wijzeloze ‘waar’ ligt de hoogste zaligheid.

De dochter zei:

‘Welk wonder toch!
Hoe zal men hier binnengeraken?’

Hij zei:

‘De verlichte Dionysius zal ik het antwoord hierop laten geven;
hij zegt het volgende tegen tegen zijn leerling:

“Verlang je in de verholen verborgenheid te komen,
ga dan dapper opwaarts

und la vallen din ussren und din inren sinne
und daz eigen werk diner vernunft,
und alles, daz gesihtig ald ungesihtig ist,
und alles, daz wesen und nüt wesen ist, —
zuo der einvaltigen einikeit,
in die solt du dringen unwüssende,
in daz swigen,
daz do ob allem wesen ist
und ob aller meister kunst ist,
mit einem blossen abzuge
des grundlosen, einvaltigen, reinen gemuetes,
hin in den úberweslichen widerglast der goetlichen vinstri.

Hie muoss alle haft entheftet sin,
ellú ding gelassen sin,
wan in der úberweslichen drivaltekait
der úbergegoeteten gotheit,
in dem togenlichen,
úberunbekanten, úberglestigen, aller hoehsten gibel
da hoert man mit stillsprechendem swigene wunder, wunder;
man enpfindet da núwú abgeschaidnú unwandelberú wunder
in der úberliechten dunklen vinstreheit,
daz da ein úberoffenbar liehtriche schin ist,
in dem da al widerlúhtet,
und daz die ungesihtigen vernunft úberfüllet
mit den unbekanten, ungesihtigen, úberglestigen liechten.

– onder achterlating van je uiterlijke en innerlijke zinnen,
de zelfwerkzaamheid van je verstand,
alles wat zichtbaar of onzichtbaar is,
en alles wat is of niet is –
tot de eenvoudige eenheid,
waar je onwetende binnendringen moet,
in het zwijgen,
dat daar boven al het zijnde is
en het weten van alle leermeesters te boven gaat,
met het louter verzinken
van het grondeloze, eenvoudige, zuivere gemoed,
in de overwezenlijke weerglanzing van de goddelijke duisterheid.

Hier moet elke band ontbonden zijn,
alles achtergelaten zijn,
want in de overwezenlijke drievuldigheid
van de overgoddelijke godheid,
op de verborgen,
alle kennen en schittering overtreffende, allerhoogste top,
daar hoort men in een woordenstil zwijgen wonder na wonder;
men bespeurt er nieuwe, afgescheiden, onveranderlijke wonderen
in de overlichte donkere duisterheid,
die een alle openbaring overtreffende, lichtende schittering is,
waar alles in weerglanst,
en die het verblinde verstand overvult
met onkenbare, onzichtbare, overschitterende lichten.”

LIII. Kapitel.

**Diss buoches meinunge ein beschliessen
mit kurzen einvaltigen Worten.**

Dú tochter sprach:

“ach herr, ir redent,
baidú uss eigem grunde und uss der heiligen schrift,
als gar kuntlich und cristanlich
von der togenheit der blossen gotheit,
von des geistes usgeflossenheit und wideringeflossenheit;
moehtind ir mir die togen sinne
nah úwer verstentnust
etwie entwerfen mit bildgebender glichnus,
daz ich es dest baz verstuende!

Und woelti och gern,
daz ir mir alle die hohen sinne,
die da vor witsweiflich gerueret sind,
daz ir die mit kurzer bildlicher rede zesamen vassetind,
dar umbe daz sú minen kranken sinnen dest beliplicher wurdin.”

Er sprach:

wie kan man bildlos gebilden
unde wiselos bewisen,
daz úber alle sinne und úber menschlich vernunft ist?

Wan waz man glichnust dem git,
so ist es noh tusentvalt ungelicher,
denn es glich sie.

Aber doch,
daz man bild mit bilden us tribe,
so wil ich dir hie biltlich zoegen mit glichnusgebender rede,
als verr es denn múglich ist,
von den selben bildlosen sinnen, wie es in der warheit ze nemen ist,
und lang red mit kurzen Worten beschliessen.

Nu hoer:
es seit ein wiser meister,
daz got nah siner gotheit genomen sie als ein vil wite ring,
des mitle punct sie allenthalb und der umbswank niene.

Hie sezz in diner biltlichen betrachtung:
wer mit einem sweren stein
enmiten in ein still stendes wasser vast wurfi,
da wurdi ein ring in dem wasser,
und der ring von siner kraft
macheti ain andern,
und der aber ein andern,
und na vermúgentheit dez ersten wurfes
werdent och die kreiss wit und breit;
daz vermúgen dez wurfes moehiti als krefftig sin,
daz es daz wasser alles úbergiengi.

Hie nim biltlich in dem ersten ringe,
daz ist in der vermúgenden kraft goetlicher nature in dem vater,
dú grundlos ist,
— dú birt ir gelich einen andern ring nah der person,
und daz ist der sun,
und die zwo die driten,
daz ist ire beider geist,
glich ewig, glich almehitig.

Hoofdstuk 53

**Tot besluit van dit boek
enkele korte, eenvoudige woorden.**

De dochter zei:

‘Ach heer, u spreekt,
zowel uit eigen grond als uit de Heilige Schrift,
zo kundig en christelijk
over de verborgenheid van de loutere godheid,
over het uitgevloeid en het wederingevloeid zijn van de geest;
wil mij de verborgen zin,
zoals u dit verstaat,
enigszins verduidelijken met een beeldende gelijkenis,
opdat ik het des te beter begrijpen mag!

En ook zou ik graag willen,
dat u mij de verheven gedachten,
die hiervoor uitgebreid aan de orde gekomen zijn,
dat u deze kort voor mij wil samenvatten op aanschouwelijke wijze,
opdat ze des te beter bekliffen mogen in mijn zwakke verstand.’

Hij zei:

‘Hoe kan men beeldloos uitbeelden
en wijzeloos bewijzen
wat uitgaat boven elk denken en menselijk verstand?

Want wanneer men het aan de hand van een gelijkenis doet,
dan is het duizend malen nog minder gelijkend,
dan dat het gelijkend is.

Maar toch,
opdat men beeld met beelden uit mag drijven,
wil ik je hier aan de hand van gelijkenissen beeldend tonen,
voor zover het dan mogelijk is,
hoe deze beeldloze gedachten in waarheid te verstaan zijn,
en een lange toespraak met een kort woord besluiten.

Luister nu:
een wijze leermeester zegt,
dat God naar zijn godheid als een grote wijde cirkel is,
waarvan het middelpunt overal is en de omtrek nergens.

Stel je nu eens het volgende voor:
iemand die een zware steen
uit volle kracht midden in een stilstaand water gooit,
waardoor er een cirkel in het water ontstaat,
en dat die cirkel, door die kracht,
weer een nieuwe laat ontstaan,
en deze ook weer een nieuwe,
en dat, passend bij de kracht in die eerste worp,
die cirkels dan wijd en breed worden;
en dat de kracht van die eerste worp zo krachtig kan zijn,
dat ze zich over het hele water uitbreiden.

Zie in het beeld van die eerste cirkel,
de vermogende kracht van de goddelijke natuur in de Vader,
die grondeloos is
— deze baart een naar de Persoon gelijke cirkel,
en dat is de Zoon,
en uit deze twee de derde,
dat is hun beider Geest,
gelijk eeuwig, gelijk almachtig.

Daz bezeichnet die drie kreiss:
vater, sun, heiliger geist.

In disem tiefen abgründe
da ist dú goetlich nature in dem vater sprechent und geberend
daz wort
her us na persoanlichkeit,
inne blibend na weslichkeit,
dú an sich nam die naturlichen menschheit.

Wer nu daz wil bilden,
der nem eins menschen forme,
uss dez herzen innigosten grunde entspring ein glichú gestalt,
also daz es alle zit hab ein steren wider in.

Disú geischlichú überweslichú geburt
ist ein volkommú sach
aller dingen und geisten her fúr ze bringen
in ir natúrliches wesen.

Der obreste überwesliche geist
der hat den menschen geedelt,
daz er im von siner ewigen gotheit lúhtet,
und daz ist daz bilde gotes in dem vernúnftigen gemuete,
daz och ewig ist.

Dar umbe usser dem grossen ringe,
der da betútet die ewigen gotheit,
flússent us nah biltlicher glichnúst kleinú ringlú,
dú och bezeichnen mugen den hohen adel ire vernúnftikeit.

Nu sind etlichú menschen,
dú nement den schedlichen vonker
von disem vernúnftigen adel,
sú verkleibent daz lúhtend bilde
und kerent sich uf liplich lúste diser welt;
und so sú wenent die froed besizzen,
so kunt der grimme tod und machet sin ein ende.

Aber ein bekanter mensch
von dem liechten fúnklin der sele kert sich wider uf
in daz, daz ewig ist,
usser dem es geflossen ist;
er git allen creaturen ein urlob
und haltet sich allein zuo der ewigen warheit.

Nim och nu eben war,
wie der widerfluss dez geistes
nah biltlicher wise
in rehter ordenhafti geschafent ist.

Daz erst bilde ist ein lidiger vonker
von der welt lústen und von súntlichen gebresten,
sich vermúgentlich ze keren uf ze gote
mit emzigem gebete,
mit abgescheidenheit
und mit tugentlichen bescheiden uebungen,
uf ein undertenig machen den lip dem geiste.

Daz ander bild daz ist:
sich willeklich und gedulteklich dar biten
ze lidene die unzallichen mengi aller der widerwertikeit,
so im von got ald von creatur mag zuo gevallen.

Daz drit bilde daz ist,

Dat is de betekenis van die drie cirkels:
Vader, Zoon, Heilige Geest.

In deze diepe afgrond,
spreekt en baart de goddelijke natuur in de Vader
het Woord,
uitgaand naar persoonlijkheid,
inblijvend naar wezenlijkheid,
dat menselijke natuur aannam.

Wie zich daarvan een beeld wil maken,
laat hij zich de vorm van een mens voor ogen nemen,
uit wiens innigste hartegrond een gelijke gestalte ontspringt,
gekeerd naar die eerste en deze in beschouwing almaar opnemend.

Deze geestelijke, overwezenlijke geboorte
is de algehele oorzaak
van de voortbrenging van alle dingen en geesten,
hun natuurlijke wezen in.

De bovenste, overwezenlijke Geest
heeft de mens geadeld,
zo dat hij deze verlicht met zijn eeuwige godheid,
en dat is het beeld Gods in het verstandelijk gemoed,
dat eeuwig is.

Vandaar dat uit die grote cirkel,
waarmee de eeuwige godheid aangeduid wordt,
kleine cirkels voortvloeien, in beeld hierop gelijkend,
daarmee ook de hoge adel van hun verstand weergevend.

Nu zijn er mensen,
die zich op voor hen schadelijke wijze afwenden
van deze adel van het verstand,
ze bedekken het lichtende beeld
en wenden zich tot de lijflijke lusten van deze wereld;
en wanneer ze dan denken daarvan de vreugde te smaken,
dan komt de grimmige dood en maakt daaraan een einde.

Maar een mens van inzicht
wendt zich, door dit lichtende vonkje in de ziel, weer terug
naar dat wat eeuwig is,
waaruit het uitgevloeid is;
hij zegt alle schepselen vaarwel,
alleen de eeuwige Waarheid vormt nog zijn houvast.

Let nu ook op,
hoe dit terugvloeien van de geest,
onder gebruikmaking van beelden,
naar de juiste ordening gestalte krijgt.

Het eerste beeld is het zich ontleidigd afwenden
van de wereldse lusten en zondige gebreken,
om zich met alle kracht heen te wenden tot God
in ijverig gebed,
in afgescheidenheit
en met deugdelijke, verstandige oefeningen,
teneinde het lichaam ondergeschikt te maken aan de geest.

Het tweede beeld is:
zich vrijwillig en geduldig aan te bieden,
om de ontelbare aantallen wederwaardigheden te lijden,
die door God of de schepselen op hem afkomen.

Het derde beeld is,

daz er daz liden dez gekrúzetgen Cristus sol in sich bilden
und sin suessen lere und senften wandel
und luters leben, daz er úns vor truog,
im nah ze volgen,
und also dur in fúrbaz hin in tringen;
dar na mit einem enpfallene dez ussere gewerbes
sich sezzen in ein stillheit sins gemuetes
mit einer kreftigen gelassenheit,
als ob der mensch im selber tod sie,
sich selb niene ze fueren noh ze meinen,
denn allein Cristus
und sins himelschen vaters lob und ere meinen,
gen allen menschen, baidú frúnden und vienden,
sich demuetklich und frúntlich halten.

Dar na kunt ein uebiger mensch
in ein entwürken der ussere sinnen,
die vor in dem usbruch gar ze wúrklich waren,
und der geist kunt in ein entsinken siner obresten kreften
nah ire floierender natúrlícheit,
in ein úbernatúrlícheit enpfintlichkeit.

Hie dringet der geist fúrbaz in
mit einer verlornheit anhaftender creaturlichkeit,
dur den ring in,
der da betútet die ewigen gotheit,
und kunt da in geistrich volkommenheit.

Dú obrest richheit dez geistes in siner eigen forme
lit dar an,
daz er sunder gebrestlich swarheit
sich uf swinget mit goetlicher kraft
in sin liehtrichen vernúntfkeit,
da er enpfindet himelsches trostes emzig ingeflossenheit.

Er kan dú ding togenlich an sehen
und vernúntfteklich us ríhten nah ire guoten onderscheide,
und stat ordenlich
gefriet dur den sun in dem sun.

Er stat aber noh als in dem usschlag,
nah der dinge in ire eigenr natur warnemender anschouunge.

Dis mag heissen dez geistes úbervart,
wan er ist hie úber zit und úber stat,
und ist mit minnerlicher schouunge in got vergangen.

Der nu im selber hie noh fúrbaz kan rumen,
und dem got groslich mit sunderheit wil helfen
mit einem kreftigen abzug,
als er Paulus tet
und noh múglich ist ze beschehen, als sant Bernhart spricht,
so wirt der creatúrlícheit geist von dem úberweslichem geist begrífen
in daz, da er von eigenr kraft nit mohte hin kómen.

Der inschlag entschleht im
bild und form und alle menigvaltekeit,
und kunt in sin selbs und aller dinge warnemenden unwússentheit,
und wirt da mit den drin personen
wider in daz abgrúnd nah inswebender einvaltekeit in geswungen,
da er gebruchet siner selikeit nah der hoehsten warheit.

Hie fúrbaz ist enkein ringen noh werben,
wan daz begin und ende,
als es hie na mit bilden ist entworfen,
sind eins worden,

dat hij zich het lijden van de gekruisigde Christus moet inprenten
en de zoete lering, de zachtaardige levenswandel
en het zuivere leven, dat hij ons voorleefde,
teneinde hem na te volgen,
en aldus, door hem, verder binnen te dringen;
daarna, onder het achterwege laten van uiterlijke bedrijvigheid,
zich te plaatsen in de stilheid van het gemoed
in krachtdadige gelatenheid,
als was hij zichzelf gestorven,
zichzelf leidend noch zoekend,
om slechts de lof
en eer van Christus en zijn hemelse Vader beogend,
zich tegenover alle mensen, vriend zowel als vijand,
deemoedig en vriendelijk op te stellen.

Daarna geraakt een welgeoefende mens
los van het inwerken van de uiterlijke zinnen,
die zich voorheen zo lieten gelden in hun werking,
en de geest geraakt, ontzonken aan zijn hoogste vermogens
naar hun ongerichte natuur,
in een bovennatuurlijke ontvankelijkheid.

Hier dringt de geest door,
onder achterlating van aanklevende schepselijkheid,
de cirkel binnen,
die de eeuwige godheid moet aanduiden,
en daar bereikt hij de volkomenheid van geest.

De hoogste rijkdom van de geest naar zijn eigen vorm
bestaat hierin,
dat hij zonder neerdrukkende zwaarte
zich met goddelijke kracht opwaarts werpt,
zijn lichtende verstand in,
waar hij een aanhoudende instromen proeft van hemelse troost.

Hij kan de dingen in hun verborgenheid aanschouwen
en ze met het verstand oordelen naar het juiste onderscheid,
en hij is, overeenkomstig de juiste orde,
vrijgemaakt door de Zoon in de Zoon.

Maar nog treft hij zich als oordelende aan in deze toestand,
de dingen op schouwende wijze waarnemend in hun eigen natuur.

Men kan dit een overgang van de geest noemen,
want boven tijd en plaats is hij hier,
en in liefdevolle schouwing is hij in God opgegaan.

Wie zich nu nog verder kan verruimen,
en aan wie God zijn bijzondere hulp schenken wil,
langs een ontrukking aan zichzelf,
zoals hij bij Paulus deed
– iets wat nu nog altijd gebeuren kan, zoals Sint-Bernard zegt –
zijn schepselijke geest wordt door de overwezenlijke Geest omvat,
in dat, waar hij op eigen kracht niet vermag te geraken.

Deze ontrukking ontnemt hem
beeld, vorm en alle menigvuldigheid,
hij heeft niet langer weet van zijn zelf noch van alle dingen,
en daar wordt hij met de drie Personen
terug de inzwevende eenvuldigheid van de afgrond ingedragen,
waar hij zijn zaligheid naar de hoogste waarheid geniet.

Hier is niet langer strijden of streven,
want begin en einde,
zoals het hier in beelden geschetst is,
zijn Een geworden,

und der geist in entgeisteter wise ist eins mit im worden.

Wie aber dú vergangenheit,
da si in diser zit einem menschen wurd,
wie dú na beliplicher ald unbeliplicher wise sie geschafen,
ald wie der mensch minr und me in der zit
über zit wirt in begrifen
und sin selbs entsezset und in daz bildlos ein úbersezet,
daz stat da vor mit guotem underscheid geschriben.

Fro tohter, nu merk eben,
daz disú ellú entworfnú bild
und disú usgeleiten verbildetú wort
sind der bildlosen warheit als verr und als ungelich,
als ein swarzer mor der schoenen sunnen,
und kunt daz von
der selben warheit formlosen, unbekanten einvaltekeit.

Dú tohter sah uf andehteklich und sprach:

“gelopt sie dú ewig warheit,
daz ich von úweren wisen und leblichen worten
so schon bewiset bin
dez ersten beginnes eins anvahenden menschen,
und der ordenlicher mitel
midens und lidens und uebens
eins zuonemenden menschen,
und mit guotem underscheide in togenlicher wise
der aller nehsten blossen warheit.

Dar umbe sie got eweklich gelopt!”

Do disú heiligú tohter von irem geischlichen vater
adellich waz gewiset
na ganzzer kristanlicher warheit mit guotem underscheid
uff alle weg, die da endent in hoher selikeit,
und si daz wol hat ergrifen,
als man es denn in der zit mag haben,
do schreib er ir an dem jungsten brief
under andren dingen also:

nu dar, tohter,
gib der creatur urlob
und la din fragen fúrbaz sin,
los selb, waz got in dir sprech!

Du macht dich wol froewen,
daz dir worden ist,
daz mengem menschen vor belibet,
wie sur es dir ist worden;
daz ist nu alles da hin mit der zit.

Dir ist nu fúrbaz nit me ze tuene,
denn goetlichen frid in stiller ruow haben,
und froelich ze beiten der stunde diner zitlichen vergangenheit
in die volkomen ewigen selikeit.

Es geschah kúrzlich dur na, do starb dú heilig tohter
und nam ein selig ende,
als och alles ir leben waz selig gewesen.

Si erschein irem geischlichen vater na ir tode vor
in einer abgescheidenr gesiht,
und luhte in schnewisser wat
wol gezieret mit liehtricher klarheit vol himelscher froeden.

en op ontgeeste wijze is de geest één geworden met Hem.

Echter hoe het verzonken-zijn,
zoals het een mens in deze tijd ten deel kan vallen
op blijvende of voorbijgaande wijze gestalte krijgt,
of hoe een mens in de tijd in meer of mindere mate
ingenomen wordt boven de tijd
en ontzet aan zichzelf in het beeldloze Een wordt overgezet,
dat staat naar het juiste onderscheid hiervoor beschreven.

Mijn dochter, merk dan ook op,
dat al de beelden hier getekend,
alsook de uitleg bij die verbeelde woorden,
zo ver verwijderd van de beeldloze waarheid en haar ongelijk zijn
als een zwarte Moor vergeleken bij de zon;
en dat komt door
de vormloze, onkenbare eenvoudigheid van diezelfde waarheid.

De dochter hief vol aandacht haar ogen en zei:

‘Geloofd zij de Eeuwige Waarheid,
dat ik door uw wijze en levendige woorden
zo goed onderricht ben
over de eerste stappen van een beginnende mens,
over de ordelijke middelen
behorend bij het mijden, lijden en oefenen
van een mens die gevorderd is,
en over de juiste onderscheidingswijze bij verborgenheden
in de allerhoogste loutere waarheid.

Mag God hier eeuwig voor geprezen worden!’

Toen de vrome dochter door haar geestelijke vader
zo edel onderricht was,
geheel naar christelijke wijze met het juiste onderscheid,
over alle wegen die leiden naar de hoge zaligheid,
en ze dit goed begrepen had,
voor zover men het in de tijd verstaan kan,
toen schreef hij haar in de laatste brief,
naast andere dingen, het volgende:

Welnu dan, dochter,
zeg het schepsel vaarwel
en laat het vragen varen,
verneem zelf, wat God binnenin je zegt!

Je mag je wel verheugen,
dat jou ten deel gevallen is
wat menig mens onthouden blijft;
hoe bitter het ook voor je geworden is,
met de tijd zal het over gaan.

Niets blijft je nog te doen,
dan in stille rust goddelijke vrede te hebben,
en opgewekt het uur van je uitgaan uit de tijd af te wachten
en je ingaan in de volmaakte, eeuwige zaligheid.

Kort daarna stierf de vrome dochter;
een gezegend einde was het,
net zoals heel haar leven gezegend was geweest.

Ze verscheen haar geestelijke vader na haar dood
in een onaards visioen,
lichtend in een sneeuw wit gewaad,
gehuld in een schitterende klarheit vol hemelse vreugde.

Vita, 53

Si trat hin zuo ime
und zogte ime,
wie adellich si in die blossen gotheit vergangen were.

Daz sah er und hort es mit lust und mit froeden,
und ward sin sele ab diser gesiht vol goetliches trostes.

Do er zuo im selber kom,
do súfzet er inneklich und gedahte:

“ach got,
wie selig der mensch ist, der nah dir allein werbend ist!

Er mag gern liden,
den du sines lidens also wilt ergezzen.”

— Got helf úns,
daz wir diser heiligen tohter und aller siner lieben frúnden
geniessen,
daz wir eweklich sin goetliches anlút werden niessende!

Amen.

Ze trad hem tegemoet
en toonde hem
op welke edele wijze ze de loutere godheid was binnengegaan.

Vol vreugde en genoegen zag en hoorde hij het,
en zijn ziel werd van goddelijke troost vervuld door dit visioen.

Toen hij weer tot zichzelf kwam,
zuchtte hij diep en hij dacht:

‘Ach God,
hoe zalig de mens, die jou alleen beoogt!

Graag wil lijden,
wie door jou zijn lijden vergolden zal weten.’

God, help ons,
zodat we door deze heilige dochter en al haar lieve vrienden
de vreugde zullen kennen,
opdat we zijn goddelijk aangezicht in eeuwigheid zullen genieten!

Amen.

Boekje van de Eeuwige Wijsheid.

Proloog

Zweites Buch. Büchlein der Ewigen Weisheit.

Hie vahet an daz ander buechli.

Es stuond ein bredier ze einer zit nah einer metti
vor einem kruzifixus
und klaget got inneklich,
daz er nit konde
betrachten nah siner martter und nah sinem lidenne,
und daz ime daz als bitter waz;
wan dar an hatte er bis an die stunde gar grozen gebresten gehabt.

Und do er in der klage stuont,
do kamen sine inren sinne in ein ungewonlich ufgezogenheit,
und luhte im gar geswinde und klarlich in also:

“du solt hundert venjen machen
und iedie venje mit einer sunderlichen betrachtunge mins lidennes
und die betrachtunge mit einer begerunge,
und ein ieklichs liden
sol dir geistlich in gedruket werden,
daz selb durch mich wider ze lidenne,
als verre es dir muglich ist.”

Und do er also in dem liecht stuond
und sú zellen wolte,
do vant er nit me denne núnzig.

Do begerte er ze got also:

“minneklicher herre,
du hattest gemeinet von hunderten,
und ich envinde nit me denne núnzig.”

Do wart er gewiset dennoch uf zehen,
die hate er vor in dem capittel genomen,
e daz er nah siner gewonheit
die gelichnús sins ellenden usfuerens in den tot hetti begangen
und under daz selb kruzifixus were komen.

Und do vant er,
daz die hundert betrachtunge
sinen bittern tovd von dem anvang bis an daz ende
gar eigenlich hatten beschlossen.

Und do er sich dar an begonde ueben
nah dem, als er bewiset waz,
do wart im dú vorder hertikeit verkeret
in ein minneklich suezikeit.

Nu begerte er,
ob vil liht ieman me in dem selben gebresten were,
in hertikeit und in bitterkeit
der betrachtunge dez minneklichen lidennes,
in dem ellú selikeit lit,
daz dem och gehulpen wurdí,

Tweede boek. Boekje van de Eeuwige Wijsheid.

Hier begint het tweede boekje.

Eens stond er een predikbroeder na de metten
voor een kruisbeeld
en hij beklaagde zich op innige wijze bij God,
dat hij niet in staat was
zijn smarten en zijn lijden te overwegen
en dat hij hier bitter onder leed;
want tot dat uur ging hij gebukt onder deze grote tekortkoming.

En terwijl hij zich zo beklaagde,
geraakten zijn innerlijke zinnen op ongewone wijze opgetogen,
en snel en helder als een lichtflits schoot hem te binnen:

‘Werp je honderd maal ter aarde
en iedere grondval met een bijzondere overweging van mijn lijden
en iedere overweging met een bede,
en elk onderdeel van dit lijden
zal je op geestelijke wijze worden ingeprent,
zodat je hetzelfde door het mijne lijden zult,
voor zover je daartoe in staat bent.’

En toen hij daar stond in dat licht
en aan het tellen sloeg,
toen kwam hij niet verder dan negentig.

Toen wendde hij zich verbaasd tot God en zei:

‘Minnelijke Heer,
jij sprak van honderd overwegingen,
en ik kom niet verder dan negentig.’

Toen werd hij herinnerd aan de tien,
die hij eerder betracht had in het kapittelhuis,
nog voor hij, naar zijn gewoonte,
hem gevolgd was in zijn ellendige tocht naar zijn dood,
om vervolgens hier onder dit kruisbeeld uit te komen.

En het drong toen tot hem door,
dat deze honderd overwegingen
zijn bittere dood van begin tot einde
volledig in zich besloten.

En toen hij zichzelf hierin begon te oefenen,
op de wijze die hem geleerd was,
toen veranderde zijn aanvankelijke dorheid
in een minnelijke zoetheid.

En hij verlangde,
dat ook anderen met diezelfde tekortkomingen,
zij die deze zelfde dorheid en bitterheid ondervonden
bij de overweging van het minnelijk lijden,
waarin alle zaligheid gelegen is,
dat ook zij geholpen zouden worden,

BdEW, Proloog

und daz er sich hier an uobti
und nit ab liezi, unz daz er och geheilti.

Und dar umb so screib er die betrachtunge an
und tet daz ze tútsche,
wan sú im och also von gotte waren worden.

Dar nah gewan er
mengen liechten influz goetlicher warheit,
dero sú im ein ursach waren,

und stuont in im uf ein kosen mit der Ewigen Wisheit;
und daz geschah
nit mit einem liplichen kosenne
noh mit bildlicher entwúrt,
es geschah allein
mit betrachtunge in dem lieht der heiligen schrift,
der entwúrt bi núti getriegen mag,

also daz die entwúrt genomen sint
eintweder von der Ewigen Wisheit munde,
die si selber sprach an dem evangelio,
oder aber von dien hoehsten lerern;

und begrifent eintweder dú selben wort
oder den selben sin
oder aber sogtan warheit,
dú nah dem sinne der heiligen schrift geriht ist,
usser der mund dú Ewig Wisheit hat geredet.

Die gesihte,
die hie nach stent,
die geschahen ovch nút in liplicher wise,
sú sint allein ein usgeleitú bishaft.

Die entwúrt von unser vrowen klag hat er genomen
von dem sinne der worten sant Bernhardes.

Und die lere git er also vúr in vragwise,
dar umb daz si dest begirlicher sie,
nút daz er der si,
den es an gehoeret,
oder daz er es von im selber hab gesprochen.

Er meint dar inne ein gemein lere geben,
da beidú, er und ellú menschen,
mugen an vinden, ein ieklicher daz, daz in an gehoeret.

Er nimt an sich,
als ein lerer tuon sol,
aller menschen person:
nu redet er in eins súndigen menschen person,
denne in eins volkomen menschen person,
etwenne in der minnenden sele bilde,
dar nah als dú materie ist,
in einer gelichnúze eins dieners,
mit dem dú Ewig Wisheit redet.

Es ist nahe alles in tovgenlicher wise us geleit;
vil stat hie in lerewise,
daz ein vliziger mensche
im selben us kieser sol
ze andehtigen gebeten.

Die sinne, die hie stant, sint einvaltig;
so sint dú wort noh einvaltiger,

en sich aldus zouden oefenen
en niet zouden opgeven, totdat ook zij genazen.

En daarom schreef hij deze overwegingen op,
en hij deed dat in het Duits,
want zo waren ze hem door God ingegeven.

Nadien ontving hij
vele lichtende invloeiingen van goddelijke waarheid,
die hun oorsprong vonden in deze overwegingen.

Een vertrouwelijke gesprek met de Eeuwige Wijsheid begon;
en dit geschiedde
niet op een lichamenlijk hoorbare wijze
noch met beelden in de zinnen,
het geschiedde slechts
door overwegingen in het licht van de Heilige Schrift,
wier antwoord niet bedriegen kan.

De antwoorden zijn dus genomen
ofwel uit de mond van de Eeuwige Wijsheid,
die zij zelf in het Evangelie heeft uitgesproken,
ofwel zijn ze ontleend aan de voornaamste leraren.

Ze bevatten dezelfde woorden
of dezelfde zin
of een zelfde waarheid,
in de geest van de Heilige Schrift,
de mond waardoor de Eeuwige Wijsheid gesproken heeft.

De visioenen,
die hier volgen,
ook zij vonden niet plaats op lichamenlijk wijze,
maar zijn slechts uitgewerkte beeldspraak.

De klacht van Onze-Lieve-Vrouw heeft hij verwoord
naar de geest van de woorden van Sint-Bernardus.

De onderrichting heeft hij de vorm gegeven van een vraggesprek,
om ze op deze wijze aantrekkelijker te maken,
en aldus niet de indruk te wekken dat hij alleen het is
tot wie ze gericht is,
of dat hij slechts van zich zelf heeft gesproken.

Hij wil daarin een algemene leer geven,
waarin beiden, zowel hij als alle mensen,
kunnen vinden, wat ieder van hen past.

Hij verplaatst zich,
zoals een leraar dat behoort te doen,
in iedere persoon:
nu eens spreekt hij als een zondaar doet,
dan weer als een volmaakt persoon,
soms onder het beeld van een minnende ziel,
daarna, wanneer het onderwerp dat verlangt,
in de gestalte van een dienaar,
met wie de Eeuwige Wijsheid spreekt.

Vrijwel alles wordt zinnebeeldig uitgelegd;
veel staat hier in de vorm van een onderrichting,
die een ijverige mens
voor zichzelf kan omwerken
tot een aandachtig gebed.

De gedachten die hierna volgen, zijn eenvoudig;
eenvoudiger nog de woorden,

BdEW, Proloog

wan sù gant uzzer einer einvaltigen sele
und gehoerent zuo einvaltigen menschen,
dú noh habent gebresten ab ze legen.

Es geschah,
do der selb bruoder die drie materien:
daz liden und daz nachvolgen und daz ander alles, daz da stet,
hate an gevangen ze schribenne
und komen waz bis dar von der rúwe:
nu wol uf sel minú etc.,
do hatte er etwas stozes dar inne.

Also hate er sich ze einem mitten tage geneiget uf sinen stuol,
und in einem liehten schlafe
waz im vor gar bescheidenlich,
wie zwei verschultú menschen
in geischlichem schine vor im sessin,
und daz er sù gar herteklichen strafft,
daz sù als muessig sazen und sich nit uobten.

Do wart im ze versten geben,
er soelte inen ein nadlun vedmen,
dú im in die hant wart gegeben.

Nu waz der vadem drivaltig
und zwei teil waren gar klein,
aber der dritte teil waz ein wenig groezer.

Und do er dú drú teil zesamen wolt trejen,
do wolt es ime nit wol ze handen gan.

So sihet er
neben ime ze der rehten hand vor im unsern lieben herren stan,
als er ab der sul wart genomen,

und der stuont vor im als reht guetlich und als vetterlich,
daz er gedaht, ob er sin vater were.

Nu nam er war,
daz sin zartter lip gar ein naturlich varw hatte:
er enwaz nüt reht wiz,
er waz weissenvar,
daz ist wiz und rot wol vermischet under einander,
und daz ist dú aller naturlichest varw.

Und nam war,
daz alle sin lip recht durchwunt was,
und die wunden waren vrisch und blutig,
und etlich waren sinwel und etlich eggeht,
etlich waren gar lang,
als in die geislen gezerret hatten.

Und do er also minneklich vor im stuont
und in so guetlich an sah,
do huob der brediger sin hende uf
und streich sù an sin blutigen wunden hin und her,
und nam denne dú drú teil des vadems
und trate sù geswind zesamen.

Und do wart im gegeben ein vermugen
und verstuont es also,
daz er es soelti volbringen
und daz got mit rovsvarwem kleid,
daz usser sinen wunden wúnklich gewúrt ist,
die woelte in ewiger schonheit kleiden,
die nu ir stunden hie mit vertribin.

want ze komen uit een eenvoudige ziel
en zijn bestemd voor eenvoudige mensen,
voor hen die nog gebreken hebben af te leggen.

En het geschiedde,
dat toen dezelfde broeder die drie onderwerpen
– het lijden en de navolging en al het overige dat er staat –
wilde gaan beschrijven,
en hij gekomen was bij het gedeelte over de rouw:
'Welaan nu, mijn ziel' etc.,
dat hij toen een zekere hapering bemerkte.

Zo was hij dan op een middag in zijn stoel gaan zitten,
en sluimerend achterover liggend,
gebeurde het, dat hij duidelijk zag
hoe twee in zonde vervallen mensen
in geestelijk kledij voor hem zaten,
en dat hij ze op strenge toon berispte,
omdat ze daar maar zaten, ledig en werkeloos.

Toen werd hem te verstaan gegeven,
dat hij voor hen een draad moest rijgen in een naald,
die hem aangereikt werd.

Die draad nu was drievoudig,
twee stukken waren zeer kort,
het derde echter was een beetje langer.

En toen hij die drie stukken tezamen wilde twijnen,
toen kreeg hij dat niet goed voor elkaar.

Toen zag hij
aan zijn rechterzijde voor hem Onze-Lieve-Heer staan,
zoals deze was toen hij van de geselzuil was losgemaakt.

En hij stond daar voor hem, zo minzaam en vaderlijk,
het was alsof hij zijn vader zag.

En het viel hem op,
dat zijn teder lichaam een natuurlijke kleur bezat:
het was niet helemaal wit,
het was eerder tarwekleurig,
dat is wit met rood vermengd,
wat de allernatuurlijkste kleur is.

En hij zag,
dat zijn hele lichaam overdekt was met wonden,
en die wonden waren vers en bloederig,
sommige waren rond, andere hoekig,
en sommige waren langwerpig,
zoals de gesels ze hadden opengereten.

En toen hij daar zo minnelijk voor hem stond
en hem zo minzaam aanzag,
toen hief de predikbroeder zijn handen naar omhoog
en heen en weer streek hij ze langs de bloedige wonden,
en toen hij daarna de drie draden nam,
draaide hij ze snel ineen.

En een kracht werd hem daar gegeven,
waardoor hij begreep
dat hij zijn werk moest gaan voltooien,
en dat God met een rozenkleurig gewaad,
geweven uit zijn wonden,
hén wil kleden met eeuwige schoonheid,
die thans hun uren doorbrengen in beschouwing hiervan.

BdEW, Proloog

Ein ding sol man wússen:
als unglich ist,
der ein suezes seitenspil selber horti suezklich erklingen
gegen dem, daz man da von allein hoert sprechen,
als ungelich sint dú wort,
dú in der lutren gnade werdent enpfangen
und usser einem lebenden herzen
dur einen lebenden munt us fliezent
gegen den selben worten,
so sú an daz tovt bermit koment,
und sunderliche in tútscher zungen;

wan so erkaltent sú
neiswe
und verblichent als die abgebrochnen rovsen,
wan dú lustlich wise,
dú ob allen dingen menschlich herz rueret,
dú erloeschet denne,
und in der túrri der túrren herzen
werdent sú denn enphangen.

Es enwart nie kein seiten so suezte:
der in richtet uf ein túrres schit,
er erstumbet.

Ein minnerichen zungen
ein unminneriches herze enkan als wenig verstan,
als ein tútscher einen walhen.

Und darumbe so sol ein vliziger mensch
den usvergangen rúnsen diser suezten ler nah ilen,
daz er si lerne an sehen nah dem ursprunge,
do sú in ir leblich,
in ir wúnklicher schonheit waren;
und daz waz der influz gegenwúrtiger gnade,
in dem si toetú herzen moehtin han erkicket.

Und swer sú also an blicket,
der mag eigentlich kumme iemer dis úberlesen,
sin herz mueze inneklich bewegt werden,
eintweder ze inbrúnstiger minne
oder ze núwem liehte
oder jamer nah gotte
und missefallen der súnden,
oder iemer zuo etlicher geistlichen begerunge,
in der dú sele denne wurt ernúwret in gnaden.

Hie hat ein ende der prologus,
daz ist dú vorrede diss buechlis.

Eén ding nog moet men weten:
net zo ongelijk
als wanneer men zoet snarenspeel hoort weerklinken,
tegen dat men er alleen over hoort spreken,
net zo ongelijk zijn de woorden
in pure genade ontvangen,
opwellend uit een levend hart
en vloeiend uit een levende mond,
tegen diezelfde woorden,
aangetroffen op het dode perkament,
en bovendien neergeschreven in de Duitse taal.

De woorden verkillen dan,
hoe weet ik niet,
en ze verbleken als afgeplukte rozen,
en de bekoorlijke klank,
die meer dan wat ook het menselijk hart raakt,
sterft weg;
en in de dorheid van dorre harten
worden ze dan ontvangen.

Een snaar mag nog zo zoet klinken,
spant men ze op over dor hout,
ze zal verstommen.

Liefdevolle taal
wordt door een liefde-arm hart net zo min verstaan,
als een Duitser iemand verstaat die een Romaanse taal spreekt.

En daarom moet een vlijtige mens
de uitstromingen van deze zoete onderrichting najijlen,
opdat hij ze leert kennen in hun oorsprong,
daar waar ze vol leven
en in hun heerlijke schoonheid waren;
en dat is het invloeiën van de genade die bijstaat,
die zelfs dode harten tot leven brengen kan.

En wie deze onderrichting aldus beschouwt,
hij zal het navolgende bijna niet kunnen lezen
zonder dat zijn hart innig bewogen wordt,
hetzij tot vurige liefde,
hetzij tot nieuw inzicht,
hetzij tot hevig verlangen naar God
en tot mishagen aan zijn zonden,
of tot welke geestelijk verlangen ook,
waardoor de ziel dan hernieuwd wordt in genade.

Hier eindigt de proloog,
dat is het voorwoord tot dit boekje.

Deel 1

Erster Teil.

I. Kapitel.

Wie etlichú menschen von got unwissentlich werdent gezogen.

*Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea,
et quaesivi mihi sponsam assumere.*

Disú woertlú stant geschriben an der wisheit buoche,
und sint gesproken von der schoenen minnerichen Ewigen Wisheit
und sprechent ze tútsche also:

“dis han ich geminnet und us gesuochet von minen jungen tagen
und han mir si us erkorn ze einer gemahlen.”

Es hate sich ein wilder muot
in sinem ersten usker
vergangen in die wege der ungelichheit.

Do begegent im
in geistlicher unsaglicher bildunge
dú Ewig Wisheit
und zoh in dur suez und sur,
und daz si in brahte uf daz reht pfd der goetlichen warheit.

Und do er sich reht hinderdahte
uf die wunderlichen zúge,
do sprach er ze gotte also:

“minneklicher zarter herre,
min gemuete hat von minen kintlichen tagen neiswaz gesuochet
mit einem ilenden turste,
herr, und waz daz si,
daz enhab ich noh nit volkomenlich begriffen.

Herre,
ich habe im menig jar hitzeklich nah gejaget,
und enkonde mir noh nie reht werden,
wan ich enweiz nit reht, waz es ist,
und ist doch neiswaz, daz min herz und sele nah im zúhet,
und ane daz ich niemer in reht ruowe kan gesetzt werden.

Herre,
ich wolt es in den ersten tagen miner kintheit suochen,
als ich vor mir sah tuon in dien kreaturen,
und so ich ieme suochte, so ich ie minre vand,
und so ich ie naher gieng, so ich dem selben ieme verret;

wan von einem ieklichen inblikenden bilde
hat ich ein insprechen,
e daz ich sin genzlich versuocti,
oder mich mit ruowe dar uf ergebi,
also:
daz ist nit daz, daz du da suochest.

Und dis vontriben ist mir ie und ie in allen dingen vor gewesen.

Herre, nu wuetet min herz dar nah,
wan es hetti es gerne,

Eerste deel

Hoofdstuk 01

Hoe sommige mensen zonder het te beseffen door God getrokken worden.

*Hanc amavi et exquisivi a iuventute mea,
et quaesivi mihi sponsam assumere.*

Deze woorden staan geschreven in het Boek der Wijsheid,
en ze zijn door de schone, liefderijke Eeuwige Wijsheid gesproken
en luiden vertaald aldus:

‘Haar heb ik bemind en gezocht van mijn jeugd af
en haar heb ik uitverkoren tot mijn bruid.’

Een grillig gemoed
was bij zijn eerste uitgaan
afgedwaald naar de wegen van de ongelijkenis.

Toen kwam hem tegemoet
in een geestelijke en niet te beschrijven gedaante
de Eeuwige Wijsheid,
en ze trok hem doorheen vreugde en leed,
tot ze hem op het pad van de goddelijke waarheid bracht.

En toen hij zich goed verdiepte
in die wonderlijke wegen,
toen sprak hij tot God aldus:

‘Minnelijke, zachtmoedige Heer,
mijn gemoed heeft van mijn jeugd af iets gezocht
in hevig dorsten,
Heer, en wat dit is,
heb ik nog niet geheel en al begrepen.

Heer,
menig jaar heb ik het vurig nagejaagd,
en echt duidelijk kon het me nog niet worden,
want ik weet niet goed wat het is,
en toch is het iets, dat mijn hart en ziel tot zich trekt,
en er zonder zal ik niet in de ware rust opgenomen worden.

Heer,
in de vroege dagen van mijn kindsheid wilde ik het zoeken,
op de wijze zoals ik anderen het zag doen,
en hoe meer ik zocht, des te minder vond ik,
en hoe nader ik kwam, des te meer ik me ervan verwijderde.

Want elke beeld dat in me opkwam,
ging gepaard met een influisteren,
en voordat ik het volledig had onderzocht,
of me er rustig aan had overgegeven,
hoorde ik:
“dit is niet hetgeen jij zoekt”.

En die tegenzin, steeds dreef hij me weg, bij alles.

Heer, mijn hart hunkert ernaar,
hoe graag zou ik het willen bezitten.

BdEW, 1

und hat wol dik als einest enphunden, waz es nüt ist,
herr, aber was es ist, dez ist es noh unbewiset.

Owe, geminter herr von himelrich,
was ist es, ald wie ist es geschaffen,
daz so recht tovgenlich in mir spilt?

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Erkennest du es nit?

Es hat dich doch minneklich umbevungen
und hat dir den weg dik understanden,
unz daz es dich nu im selber allein hat gewunen.

Der diener:

Herre,
ich gesach sin nie noch gehort sin nie,
ich enweis, waz es ist.

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Daz ist nit unbillich,
wan der kreaturen heimlich
und sin vroemdi
schuofen daz.

Aber nu
tuo uf dinú inren ougen und luog, wer ich si.

Ich bin es, dú Ewig Wisheit,
dú dich in ewikeit ir selber hat uz erwellet
mit dem umbvange miner ewigen vürsichtigkeit.

Ich han dir den weg als dik understanden,
als dik du werist von mir gescheiden,
ob ich dich hetti gelazen.

Du funde in allen dingen iemer etwaz widerstenes;
und daz ist daz gewerest zeichen miner uzerwelten,
daz ich sú mir selber wil haben.

Der diener:

Zartú minneklichú wisheit,
und bist du daz, daz ich so reht lange han gesuochet?

Bist du daz,
nah dem min muot ie und ie rang?

Owe, got,
war umbe erzoegtest du dich mir nit nu vil lang?

Wie hast du es so rehte lange gesparet!

Wie han ich so mengen muelichen weg gewatten!

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Hetti ich daz do getan,
so erkandist du nit als enphintlich min guot,
als du es sus erkennest.

Der diener:

Meer dan eens heeft het ondervonden wat het niet is,
Heer, maar wat het is, daarvan heeft het nog geen weet.

Ach, beminde Heer van het hemelrijk,
wat is het, van welke aard toch,
dat mij zo heimelijk beweegt?’

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Herken je het niet?

Het heeft je toch minnelijk omvat
en het heeft je meerdere malen de weg versperd,
totdat het je voor zich zelf alleen heeft gewonnen.

DE DIENAAR:

Heer,
nooit zag ik het, nooit hoorde ik het;
wat het is, ik weet het niet.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Verbazingwekkend is dat niet;
de gemeenzaamheid met de schepselen
en de onbekendheid ervan,
zij zijn daarvan de oorzaak.

Maar nu,
open je innerlijke ogen en zie wie ik ben.

Ik ben het, de Eeuwige Wijsheid;
van eeuwigheid heb ik jou uitverkoren
en je omvat met mijn eeuwig voorzienigheid.

De weg heb ik je even vaak versperd,
als de keren dat je je van mij zou scheiden,
had ik je je gang laten gaan.

Je vond in al de dingen steeds iets wat je tegenstond:
het zekerste teken voor mijn uitverkorenen,
dat ik ze voor mijzelf wil hebben.

DE DIENAAR:

Tedere, minnelijke Wijsheid,
was jij het dan, wat ik zo lang heb gezocht?

Ben jij het,
waar mijn gemoed steeds weer naar haakte?

Ach God,
waarom heb je je niet eerder aan mij geopenbaard?

Zo lang heb je het uitgesteld!

Hoeveel moeizame wegen ben ik gegaan!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Had ik het toen gedaan,
je zou mijn grote goedheid niet zo diep hebben leren kennen
zoals je haar nu kent.

DE DIENAAR:

BdEW, 1

Owe, grundloses guot,
wie hastu dich nu so suezeklich in mir geguetet!

Do ich nit waz,
do gebe du mir wesen;
do ich mich von dir hate gescheiden,
do enwoltest du nit von mir scheiden;
do ich dir endrinnen wolt,
do hattest du mich so suezeklich gefangen.

Eya, Ewigú Wisheit,
wan moehti sich nu min herz in tusedt stuk uf brechen,
und dich mins herzen wunne umbvahn
und mit steter minne und ganzem lobe
alle mine tage mit dir verzerren,
daz were mins herzen girde!

Wan gewerlich der mensch ist selig,
den du also minneklich vúr kumist,
daz du in niene reht last geruowen,
unz daz er sin ruowe in dir alleine suochet.

Ach uzerweltú, minneklichú wisheit,
sider ich nu an dir vunden han, den min sel da minnet,
so versmahe nit din armen kreatur;
sich an, wie gar min herz erstumbet ist
gegen aller diser welt in lieb und in leide!

Herr,
sol min herz iemer ein stumbe gegen dir sin?

Gib urlob, gib urlob, geminter herre,
miner ellenden sel,
ein wort ze dir ze sprechene,
wan min volles herze mag es nit mer alleine getragen;

so hat es in diser witen welt nieman,
gegen dem es sich erkuele
denne gegen dir, zarter, uzerwelter, geminter herre und bruoder!

Herre,
du sihest und weist allein die natur eins minnrichen herzen
und weist,
daz nieman mag minnen,
daz er in keener wise enkan bekennen.

Dar umbe,
sider ich dich nu allein sol minnen,
so gib dich mir noh fúrbaz ze erkennene,
daz ich dich och genzlich geminnen kunne.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Den hoehsten usfluz aller wesen
von ir ersten ursprunge
nimet man nach natúrllicher ordenunge
durch dú edelsten wesen in dú nidersten;
aber den widerfluz zuo dem ursprunge
nimt man durch dú nidersten in dú hoehsten.

Dar umb,
wilt du mich schowen in miner ungewordenen gotheit,
so solt du mich hie lernen erkennen und minnen
in miner gelitnen menscheit,
wan daz ist der schnellste weg ze ewiger selikeit.

O, grondeloos Goed,
hoe zoet heb je je nu aan mij bekend gemaakt!

Toen ik niet was,
heb jij mij het aanzijn geschonken;
toen ik me van jou verwijderd had,
wilde jij je niet van mij afscheiden;
toen ik je ontlopen wilde,
hield jij me zo liefdevol gefangen.

O, Eeuwige Wijsheid,
mocht mijn hart nu in duizend stukken toch breken,
en de weelde van mijn hart jou omvangen
en met standvastige liefde en aanhoudende lofprijzing
al mijn dagen met jou doorbrengen,
ja, dat is mijn hartewens!

Want waarlijk zalig is de mens,
die jij zó liefdevol behoedt,
dat jij hem nooit echt rusten laat,
totdat hij zijn rust zoekt in jou alleen.

Ach uitverkoren, minnelijke Wijsheid,
sinds ik nu in jou gevonden heb, die mijn ziel bemint,
verwerp thans niet je arme schepsel;
zie toch hoe mijn hart verstomd is
tegenover al het lief en leed van deze wereld.

Heer,
moet mijn hart dan altijd stom zijn tegenover jou?

Vergun mij toch, beminde Heer,
veroorloof mijn verbannen ziel
een woord tot jou te richten,
want mijn overvolle hart kan het niet meer alleen dragen.

Het heeft immers in deze wijde wereld niemand
bij wie het verkwikking vinden kan,
slecht bij jou, zachtmoedige, uitverkoren, beminde Heer en Broeder!

Heer,
jij alleen ziet en kent de natuur van een liefderijk hart,
en jij weet,
dat niemand kan beminnen,
wat hij op geen enkele wijze kan kennen.

Daarom,
daar ik slechts jou alleen nu moet liefhebben,
geef je daarom nog beter te kennen,
opdat ik je ook geheel en al beminnen kan.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De hoogste voortkomst van alle wezens
uit hun eerste oorsprong,
gaat, naar de natuurlijke orde genomen,
uit van de edelste wezens om over te vloeien in de laagste;
maar in hun terugkeer naar de oorsprong
gaat men van de laagste naar de hoogste.

Daarom,
wil je mij beschouwen in mijn ongeworden godheid,
dan moet je me hier leren kennen en beminnen
in mijn lijdende mensheid,
want dat is de kortste weg tot de eeuwige zaligheid.

BdEW, 1

Der diener:

Herre,
so ermane ich dich hüt der grundlosen minne,
daz du dich neigtest von dem hohen throne,
von dem kúnklichen stuole des vaetterlichen herzen
in ellend und verschmeht drú und drizig jar,
und din minne,
die du zuo mir und ze allen menschen hattest,
aller meist erzoegtest
in dem aller bittersten lidenne dins grimmen todes;

herre,
des bis ermant,
daz du dich miner sele geistlich erzoegest
in der minneklichsten gestalt,
dar zuo dich dú unmezig minne ie brahte.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

So ich ie versigner,
ie toetlicher von minnen bin,
so ich einem reht geordneten gemuete ie minneklicher bin.

Min grundlosú minne erzoeligt sich
in der grozen bitterkeit mins lidennes
als dú sunne in ir glaste,
als der schoene rose in sinem smacke,
und als daz starke vúr in siner inbrúnstigen hitze.

Dar umbe so hoere mit andahte,
wie herzeklichen durch dich gelitten ist.

DE DIENAAR:

Heer,
dan herinner ik je heden aan de grondeloze liefde,
waarmee je afdaalde van de hoogste troon,
van de koninklijke zetel van het vaderlijk hart
naar de verbanning en verwerping, drieëndertig jaren lang,
en aan jouw liefde,
die uitging naar mij en alle mensen,
en die je in de hoogste mate bewees,
in het allerbitterste lijden van je gruwelijke dood.

Heer,
wees hieraan herinnerd,
opdat je je aan mijn ziel in de geest wil tonen
in de minnelijkste gestalte,
waartoe je mateloze liefde je ooit gebracht heeft.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Hoe meer ik gebroken ben,
hoe meer ik als gedood ben door minne,
des te beminnelijker ben ik voor een welgeordend gemoed.

Mijn grondeloze liefde openbaart zich
in de grote bitterheid van mijn lijden,
zoals de zon in haar glans,
de roos in haar geur,
en het felle vuur in zijn gloeiende hitte.

Daarom luister aandachtig,
hoeveel ik om jou geleden heb.

II. Kapitel.

Wie es vor dem krúzgenne ergie.

Nach dem jungsten nahtmal,
do ich mich uf deme berge ergab
in daz liden des grimmen tovdés,
do ich bevant,
daz er mir gegenwúrtig was,
do ward ich
von angsten mines zarten herzen
und von noeten alles mins libes nature
hin vliezende von dem bluotigen sweis.

Ich wart vientlich gefangen,
strenklich gebunden, ellendklich verfueret;

ich wart der naht
mit streichen, mit verspoeizenne,
mit verbindenne miner ogen lasterlich gehandelt,
vruoje vor Cayphas versprochen
und in den tovdé vúr schuldig ergeben.

Unsaglich herzleid sah man an miner reinen muoter
von dem ersten anblíke, in dem sí mich in noeten sah,
unz daz ich an daz krúze wart erhangen.

Ich wart vúr Pylatus schamlich gestellet,
valschlich gerueget,
tovtlich verdamnet;

sú stuonden gegen mir mit grúwlichen ogen
als die risen gewegenlich,
und ich stuond vor in
als ein laembli senftmuetklich.

Ich, dú Ewig Wisheit,
ward vor Herodes in wissen kleidern torlich verspottet,
min schoene lip wart so gar leitlich
von dien ungezogen geiselschlegen zerfueret und zermústet,
min zartes hobt durgraben
und daz minneklich antlút mit speichel und mit bluote verrunnen;

und wart also verteilet
ellendklich und schamlich mit minem krúz us gefueret in den tovdé.

Sú schrúwen uf mich vil grúwlich,
daz es in den luft uf trang:

“nu henka,
henk den boesen wiht!”

Der diener:

Owe herr,
der anvang ist als gar bitter,
wie sol es ein ende nemen?

Und sehe ich ein wildes tier also vor mir handlen,
ich mochte es kume erliden;
wie sol mir denne so billich din liden
dur min herze und dur min sele gan!

Aber herre,
daz ist ein groz wunder in minem herzen:
minneklicher herr,

Hoofdstuk 02

Wat er voor de kruisiging gebeurde.

Na het laatste avondmaal,
toen ik mij op de berg overleverde
aan de lijdensweg van een gruwelijke dood,
en ik besepte,
dat deze mij nabij was,
toen werd ik,
door de angst van mijn gevoelige hart
en de nood van mijn lichamelijke natuur,
doorweekt van bloedig zweet.

Ik werd als een misdadiger gefangen genomen,
hardhandig gebonden, ruw weggevoerd.

Ik werd die nacht
met kaakslagen, met bespuwingen,
met het blinddoeken van mijn ogen lasterlijk mishandeld,
en in de ochtend tegenover Kajafas beschuldigd
en geoordeeld tot de dood.

Onuitsprekelijke harteleed beving mijn reine moeder
vanaf het ogenblik dat ze me in gevaar zag,
totdat ik aan het kruis werd gehangen.

Ik werd smadelijk voor Pilatus gebracht,
valselijk beschuldigd,
veroordeeld ter dood.

Zij stonden tegenover me met vervaarlijke bliken,
als de reuzen zo brutaal,
en ik stond voor hen
als een lam zo zachtmoedig.

Ik, de Eeuwige Wijsheid,
werd in wit gewaad voor Herodes als een dwaas bespot,
mijn schone lichaam werd gruwelijk
door wrede geselslagen uiteengereten en vermorzeld,
mijn teder hoofd doorstoken
en mijn minnelijk aangezicht overdekt met speeksel en met bloed.

En zo werd ik veroordeeld,
en ellendig en smadelijk met mijn kruis ten dode weggevoerd.

Ze schreeuwden tegen me zo gruwelijk,
het weergalmdé door de lucht:

‘Kruisig hem,
aan het kruis met die misdadiger!’

DE DIENAAR:

Ach Heer,
het begin is al zo bitter,
hoe zal het einde zijn?

Zag ik een wild dier aldus mishandeld,
ik zou het nauwelijks kunnen verdragen;
hoeveel te meer moet dan jouw lijden
me door hart en ziel gaan!

Maar Heer,
één ding bevreedmt me zeer:
minnelijke Heer,

BdEW, 2

ich suoch alles din gotheit,
so bútest du mir din menscheit;
ich suoch din suezigkeit,
so hebest du vúr din bitterkeit;
ich wolt alles sugen,
so lerest du mich striten.

Ach herr,
waz meinest du hie mitte?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es mag nieman komen
ze goetlicher hocheit noch ze ungewonlicher suezikeit,
er werde denn vor gezogen
dur daz bilde miner menschlichen bitterkeit.

So man ane daz durchgan miner menscheit ie hoeher uf klimmet,
so man ie tieffer vellet.

Min menscheit ist der weg, den man gat,
min liden ist daz tor, durch daz man gan muoz,
der zuo dem wil komen, daz du da suochest.

Dar umbe tuo hin dines herzen kleinheit
und trittte zuo mir in den ring ritterlicher vestekeit,
wan dem kneht gezimt nit wol zartheit,
da der herre stat in stritberlicher kuonheit.

Ich wil dir minú wafenkleit an legen,
wan alles min liden
muoz von dir nah dinem vermugenne werden gelitten.

Setze dich vorhin uf ein verwegenheit,
wan din herz muoz dik ersterben,
e daz du din natur úberwindest,
und von angsten den bloutigen sweis switzen
von mengem pinlichem lidenne,
in dem ich dich mir wil bereiten;
wan ich wil dinen wurzgarten mit roter bluost tungen.

Du muost wider alt gewonheit
gevangen und gebunden werden;
du wirst von minen widersachen
dik heimlich gevelschet und offenlich geschamget;
manig valsche urteil der lúten wirt úber dich gaende.

Min marter solt du emzeklich in dinem herzen
mit muoterlicher herzklicher minne tragen.

Du gewinnest mengen argen rihter
dins goetlichen lebens;
so wirt din goetlichú wise von menschlicher wise
dik torlich verspottet.

Din ungeúbter lip wirt gegeiselt
mit dem herten strengen lebenne;
du wirst spotlich gekroenet
mit einem vertrukenne dins heiligen lebens.

Dar nach wirst du mit mir us gefueret den ellenden krúzung,
so du dins eigennen willen us gest,
und dich din selbs verzihest
und aller kreatur als warlich ledig stast in dien dingen,
die dich dines ewigen heiles mugen ierren,
als ein sterbender mensch,

in alles zoek ik je godheid,
jij echter toont me je mensheid;
ik zoek je zoetheit,
jij houdt me je bitterheid voor;
drinken wilde ik almaar aan je borst,
strijden echter leerde je mij.

Ach Heer,
wat heb je daarmee op het oog?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Niemand kan geraken
tot de goddelijke hoogte en de buitengewone zoetheit,
wanneer hij niet doortrokken is
van het beeld van mijn menselijke bitterheid.

Hoe meer men aan mijn mensheid voorbijgaat in het opklimmen,
des te dieper valt men.

Mijn mensheid is de weg waarlangs men gaat,
mijn lijden is de deur waardoor men gaan moet,
voor hem die wil komen tot wat jij zoekt.

Leg daarom af de kleinmoedigheid van je hart
en vergezel me in de kampplaats van de ridderlijke standvastigheid,
want weelde past de schildknaap niet,
waar zijn meester moedig strijden moet.

Mijn wapenrusting wil ik je omgorden,
want al mijn lijden
zul je nu moeten ondergaan naar de mate van je vermogen.

Sta op en maak een vast besluit,
want vaak zal je hart moeten sterven
vooraleer je je natuur zult overwinnen,
en van angst zul je bloedig zweet zweten
door menig pijnlijk lijden,
waardoor ik je voor mij wil bereiden;
met rood bloed wil ik je kruidenhof vruchtbaar maken.

Verzakend aan oude gewoontes
zul je gevangen en gebonden worden;
je zult door mijn tegenstanders
vaak heimelijk belasterd worden en openlijk te schande gemaakt;
menig vals oordeel van de mensen zal je treffen.

Vervuld van ijver zul je mijn kwelling moeten dragen in je hart,
als een moeder doet in hartelijke liefde.

Menigeen zal zich vermetel opwerpen als rechter
over je goddelijke leven;
je goddelijke wijze zal door de mensen
dikwijls als dwaasheid gehoond worden.

Je ongeoefend lichaam wordt gegeseld
door het harde, gestrenge leven;
je wordt gekroond met spot
in het beschimpen van je heilige leven.

En volgen zul je me op de smartelijke kruisweg,
als je verzaakt aan je eigen wil
en afstand doet van je zelf
en je ontledigt bent van al het schepselijke in de dingen,
die jou de weg tot het eeuwige leven versperren,
als was je een stervende mens

BdEW, 2

so er hin zúhet und mit diser welt nit me ze schaffen hat.

Der diener:

Owe herr,
daz ist mir ein mueliches spill!

Ellú min natur erkunt sich diser wort,
herr, wie sol ich daz iemer alles erliden?

Zarter herr,
ich muoss eins sprechen:
enkondest du in diner ewigen wisheit
kein ander wise vinden,
mich ze behaltene und din minne mir ze erzoeigene,
daz du dich des grozen lidens
und mich dez bittern mitlidennes hettist úberhebt?

Wie schinent dinú geriht so reht wunderlich!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Dem grundlosen abgrúnd miner tovgni,
in der ich ellú ding us riht
nah miner ewigen vúrsichtigkeit,
sol nieman nah gan,
wan sú kan nieman begrifen.

Und in der so waz beidú,
dez und menges anders ein vermugen,
daz doch niemer geschiht.

Doch so wissest daz,
daz in der ordnung nu
dú usgefloznú wesen sind,
daz enkein behaeglicher wise enmoht werden.

Der herr der natur nimet nit war,
waz er vermag in der natur,
er nimt war, was einer ieklicher kreatur aller gezemest ist,
und dar nah so wúrket er.

Wie moht nu der mensch
baz erkennen die goetlichen verborgenheit,
denn in der angenomenen menscheit?

Der von ungeordneter wollust hate vroed verlorn,
wie moht der ordenlicher ewiger vroede bewiset werden?

Wie moht der ungeuebt weg eins herten verschmehten lebens
getriben werden,
denne so er von got selb selber getriben wurde?

Legist du denne in dem gerihte des todes:
der den totschlag vúr dich enphienge,
wie koende er dir mer trúwen und liebi erzoeigen,
oder dich hin wider gereizen sich ze minnenne?

Swen denn min grundlosú minne,
min unsaglichú erbarmherzkeit,
min klarú gotheit,
min aller lútzeligistú menscheit,
bruoderlichú trúwe,
gemahellichú vrúntschaft
nit beweget ze inneklicher minne,
was soelti denn daz ersteinte herz erweichen?

die bij zijn heengaan niets meer met deze wereld te doen heeft.

DE DIENAAR:

Ach Heer,
wat een moeizame weg dat voor mij zal zijn!

Heel mijn natuur schrikt van deze woorden,
Heer, hoe zal ik dat kunnen uithouden?

Lieve Heer,
één ding moet ik je zeggen:
kon je dan in je eeuwige wijsheid
geen andere weg bedenken
om mij te redden en mij jouw liefde te tonen,
zo dat jou dit grote lijden
en mij dit bitter meelijden bespaard bleef?

Hoe wonderbaar toch zijn je raadsbesluiten!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De grondeloze afgrond van mijn geheimen,
waarin ik alles volvoer
overeenkomstig mijn eeuwige voorzienigheid,
laat niemand hem trachten te peilen,
want niemand kan hem bevatten.

In hem zijn beide,
wat jij vraagt en vele andere dingen, mogelijk,
en toch zullen ze nooit geschieden.

Maar weet,
dat in de bestaande ordening
waarvan de wezens een uitvloeisel zijn,
dat hierin geen passendere wijze dan die van nu mogelijk is.

Het is de Heer van de natuur niet te doen
om wat hij in die natuur vermag,
het gaat hem om wat voor ieder schepsel het passendst is,
en daarnaar werkt hij.

Hoe zal de mens
de goddelijke verborgenheit beter kunnen kennen,
dan door de aangenomen mensheid?

Iemand wie door ongeordende wellust de vreugde verloren gaat,
hoe kan hij in de eeuwige vreugde ordentelijker verzet worden?

Hoe kon de ongebaande weg van een hard en versmaad leven
beter geëffend worden,
dan wanneer hij geëffend werd door God zelfs?

Zou jij veroordeeld zijn tot de dood,
en iemand zou sterven in jouw plaats
– hoe kon iemand meer rouw en liefde bij je oproepen,
jou meer opwekken hem lief te hebben?

Wanneer dan mijn grondeloze liefde,
mijn onuitsprekelijke barmhartigheid,
mijn lichtende godheid,
mijn allerzaligste mensheid,
broederlijke trouw,
mijn genegenheid als bruidegom
niet tot innige liefde zou bewegen,
wat dan zou dat versteende hart kunnen verzachten?

BdEW, 2

Vrag aller kreatur schoen ordnung,
ob ich in keiner wúnklicher wise
min gerechtkei moehti behalten,
min grundlosen erbarmherzkei erzoegen,
menschlich natur geedeln,
min gueti entgiessen,
himelrich und ertrich versuenen,
denn mit minem bitteren tode?

Der diener:

Herre,
gewerlich, ich beginne eigenlichen merken, daz es also ist;
und swen unverstandenheit nüt hat geblendet
und sich hier uf reht hinderdenket,
der muoz dir des jehen
und die schoenen mineklichen wise
ob aller wise ruemen.

Aber einem traegen libe tuot daz nachvolgen we.

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Erschrik nüt ab deme nahvolgenne mins lidens;
wan swem got als inr wirt,
daz ime daz liden licht wirt,
der hat nüt ze klagenne.

Mich nützt nieman me nah ungewonlicher suezikeit,
denn die, die mit mir stant in der hertsten bitterkeit.

Es klaget nieman als vil bitterkeit der húschen,
als der, dem unkunt ist dú inre suezikeit dez kernen.

Es ist halb erstritten,
swer hat einen guoten gehilfen.

Der diener:

Herr,
dinú trostlichen wort hein mich als geherz gemacht,
daz mich dunket,
ich vermuge in dir ellú ding tuon und liden.

Dar umbe beger ich,
daz du mir den hord dins lidens genzlich uf schliessest,
und mir noch me da von sagest.

Vraag het alle schepsels in hun schone ordening,
of ik op heerlijker wijze
mijn rechtvaardigheid had kunnen handhaven,
mijn grondeloze barmhartigheid betonen,
de menselijke natuur adelen,
mijn goedheid uitstorten,
hemelrijk en aardrijk verzoenen,
dan door mijn bittere dood?

DE DIENAAR:

Heer,
ik begin waarlijk in te zien, dat het zo is;
en hij die niet verblind is door onverstand
en zich hier echt in verdiept,
die moet dit wel bevestigen voor jou
en deze schone en minnelijke wijze
loven boven al.

Maar een traag lichaam valt de navolging zwaar.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Schrik niet terug voor de navolging van mijn lijden;
want hij die God innig wordt,
zodat het lijden hem licht valt,
hij heeft niet te klagen.

Niemand geniet mijn onuitsprekelijke zoetheid meer,
dan zij, die mij in mijn hardste bitterheid het meest nabij zijn.

Niemand klaagt zozeer over de bitterheid van de schil,
als hij, die de zoetheid van de kern niet kent.

De strijd is half gewonnen,
wanneer men een goede helper heeft.

DE DIENAAR:

Heer,
jouw troostrijke woorden hebben mij zoveel kracht gegeven,
dat het mij dunkt
in jou alles te kunnen doen en alles te kunnen lijden.

Daarom vraag ik je,
mij de schat van jouw lijden helemaal te ontsluiten
door mij nog meer daarvan te zeggen.

III. Kapitel.

Wie es an dem krúz umb in stuond nah dem ussren menschen.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Do ich an dem hohen aste des krúzes
vúr dich und ellú menschen von grundloser mine
erhangen ward,
do wart ellú min gestalt vil jemerlich verkert.

Minú klaren ogen erlaschen und wurden verkeret;
minú goetlichen oren wurden spottes und lasters erfúllet,
min edels riechen waz verwandelt mit boesem smak,
min suezer mund mit bitterm tranke,
min zartú beruerde mit herten schlegen.

Do gebrast mir alles ertriches ze einer kleinen ruowe,
wan es waz min goetlichs hovbt von ser und ungemach geneiget.

Min gemeitú kele waz vil ungezogenlich gestreichet,
min reines antlút mit speichel gar verunreint,
min lutrú varw erbleichet.

Sich, do ertodet min schoenú gestalt als gar,
als ob ich es were ein ussezling,
und ich es dú schoen wisheit nie were worden.

Der diener:

O du so reht lútzlicher spiegel aller gnaden,
in dem die himelschen geiste
ir ovgen ermeient und erwitterent,
wan hetti ich din gemintes antlút in der toetlichen wise,
unz daz ich es mit mins herzen trehnen wol durchgusse,
unz daz ich dú schoenen ogen, die lichten wangen,
den zartten mund so erbleichet und ertovdet durschowweti,
daz ich min herz mit inneklicher klag ob im wol erkuolti!

Ach minneklicher herr,
din liden gat etlichen lúten als nah ze herzen,
die kunnen dich als inneklichen klagen
und mugen dich als herzklichen weinen;
ach got,
wan koend und moeht ich nu
ellú minnenden herzen mit klag verwesen,
wan moehte ich aller ogen liehte trehen gereren
und aller zungen kleglichú wort gesprechen,
so woelt ich dir hút erzoeigen,
wie nahe mir din ellendes liden lit!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es erzoeiget nieman baz,
wie nahe im min liden gat,
denn der es treit mit mir
an erzoeigunge der werke.

Mir ist lieber
ein lediges unbekúmbert herze von aller zerganklicher minne
mit stetem vlize ze erfolgenne
daz nehste nah einem uswúrkenne mins vorgebildeten lebens,
denne ob du mich iemer klagtist
und als mengen trehen von weinenne miner marter rertist,
als meng troephli wassers
von himel ie geregnet;

Hoofdstuk 03

Hoe hij te lijden had aan het kruis naar de uiterlijke mens.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Toen ik aan de hoge stam van het kruis
uit grondeloze liefde voor jou en alle mensen
gehangen werd,
toen werd mijn gestalte zeer jammerlijk misvormd.

Mijn heldere ogen werden dof en ze draaiden inwaarts;
mijn goddelijke oren werden gevuld met spot en laster,
mijn edele reukzin werd gekweld door stank,
mijn zoete mond door bittere drank,
mijn teder gevoelen door harde slagen.

Op heel het aardrijk geen ogenblik rust voor mij,
mijn goddelijke hoofd voorovergebogen door pijn en ongemak.

Mijn zachte hals bruut omvat,
mijn rein aangezicht met speeksel bezoedeld,
verbleekt mijn frisse kleur.

Zie, mijn schone gestalte ging daar geheel verloren,
en het was alsof ik een melaatse was
en nooit de schone Wijsheid geweest was.

DE DIENAAR:

O, jij waarlijk bekoorlijke spiegel van alle genaden,
waarin de hemelse geesten
met verblijde ogen zich vreugdevol weerkaatst zien,
had ik toch jouw wegstervende gelaat voor me
om het te kunnen overgieten met de tranen van mijn hart,
mocht ik toch die schone ogen, die blanke wangen,
die zachte mond, zo verbleekt en weggestorven, voor me zien,
opdat mijn hart in innig klagen bekoeling brengen kon.

Ach minnelijke Heer,
jouw lijden ligt sommige mensen zo na aan het hart,
en zo innig kunnen ze je beklagen,
zo hartelijk over je wenen;
ach God,
kon en vermocht ik toch
te klagen voor al die harten,
vergiënd de reine tranen uit al die ogen,
uitsprekend al hun klagende woorden,
om jou hiermee heden te tonen,
hoe diep jouw lijden mij treft.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Niemand toont beter
hoezeer mijn lijden hem ter harte gaat,
dan hij die het met mij draagt
en het metterdaad bewijst.

Liever is mij
een van aardse kommer en vergankelijke liefde ontledigd, vrij hart,
in volhardende ijver mij navolgend,
weerspiegelen mijn voorbeeldig leven,
dan het voortdurend rouwbeklag
en het bewenen van mijn lijden met al die tranen,
ze mogen nog zo talrijk zijn als alle regendruppels
uit de hemel ooit neergevallen;

BdEW, 3

wan daz nahvolgen waz ein sach,
dar umb ich den bittern tovd leit,
swie mir die trehen ovch gar minnklich und genem sien.

Der diener:

Owe, zarter herr,
sid dir denne ein liepliches nahvolgen
dins senftmuetigen lebennes und dins minnerichen lidens
so gar minneklich ist,
so wil ich nu vúrbaaz minen fliz me legen
uf ein minnekliches nahvolgen
denn uf ein weinliches klagen,
wie ich sú beidú nah dinen worten súl haben.

Und dar umb so lere,
wie ich mich dir súl gelichen an disem lidenne.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Brich dinen lust an verlasener gesicht und úppiger gehoerde;
laze dir wol schmaken von minnen und lustig sin,
daz dir vor wider waz,
leg ab dur mich zartheit dins libes.

Du solt alle din ruowe in mir suochen,
liplich ungemach minnen,
vroemdes úbel willeklich liden,
verschmeht begeren,
dinen begirden erbleichen
und allen dinen gelústen ertoden.

Daz ist der anevang in der schuole der wisheit,
den man liset
an dem ufgetanen zertenneten buoch
mines gekrúzeteten libes.

Und luoge,
so ein mensch getuot alles sin vermugen,
ob mir dennoch ieman in aller diser welt si,
als ich im bin?

want tot navolging wilde ik opwekken
en dáárom is het dat ik de bittere dood doorstond,
ofschoon mij die tranen zeer dierbaar en aangenaam zijn.

DE DIENAAR:

Ach, lieve Heer,
daar jou dan een liefhebbend navolgen
van je zachtmoedig leven en je beminnelijke lijden
zo aangenaam is,
wil ik voortaan mijn ijver meer richten
op het minnelijk navolgen
dan op een wenend beklagen,
hoewel ik, naar jouw woorden, beide zal moeten doen.

Daarom, leer mij,
hoe ik me in het lijden aan jou gelijkvormig maken kan.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ontdoe je van je begeerte naar lustvolle beelden en ijdele verhalen;
laat uit liefde jou nu smaken en behagen
hetgeen je voorheen tegenstond;
verlaat om mij je lichamelijke weekheid.

Zoek al je rust in mij,
heb lichamelijk ongemak lief,
onderga geduldig het kwaad dat anderen je aandoen,
verlang naar verachting,
laat je begeerten verdorren,
en dood al je lust.

Dit is de eerste les in de school der Wijsheid,
men kan ze lezen
in het opengeslagen, verscheurde boek
van mijn gekruisigde lichaam.

En bedenk:
al zou een mens doen al wat hij vermocht
– zou er iemand in de gehele wereld dan zijn,
wat ik ben voor hem?

IV. Kapitel.

Wie reht getrúwlich sin liden waz.

Der diener:

Herre,
so ich vergisse diner wirdekeit,
diner gabe, des nutztes und aller ding,
so rueret mich dennoch ein ding als reht nahe,
daz ist, so ich recht hinderdenk
nit allein die wise unsers heiles,
och die grundlosen getrúwen wise.

Herr,
es git menge dem andern,
daz man sin liebi und sin trúwe
baz an der wise,
denn an der gabe verstat:
ein kleinú gabe in getrúwlicher wise
tuot dik baz,
denne ein groezú ane die wise.

Herr,
nu ist nit alleine din gabe groz,
och dú wise
dunket mich als reht grundlos getrúwlich.

Du hast nit allein den tovt vúr mich gelitten,
du hast och daz aller hunderste, daz aller nehste,
daz verborgnest aller minne gesuochet,
in dem man liden kiesen kan oder mag.

Du hast reht getan, als ob du sprechist:

“luogent ellú herzen,
ob ie kein herz so vol minnen wurde?”

Sehent,
werin ellú minú gelider daz edelste gelid, daz an mir ist,
daz ist daz herz,
daz wolt ich lazen durwunden und toeten
und uf zerrren und in kleinú stuk zermalen,
daz nút in mir noh an mir belibe ungegeben,
daz ir min minne erkandent.”

Ach herr,
wie waz dir ze muote,
oder wez gedehte du?

Du werest es doch wol noh naher zuo komen?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Do begerte nie kein inturstiger mund
so hitzeklichen eins kalten brunnen
noch kein sterbender mensche
des vroelichen lebtagen,
als ich begerte, daz ich allen súndern gehulfe
und mich inen geliebt.

E hat man die verfarnen tag her wider braht,
e hat man alle ertorreten bluomen wider ergruenet
und ellú regentrophlú wider gesamnet,

Hoofdstuk 04

Hoe waarlijk toegewijd zijn lijden was.

DE DIENAAR:

Heer,
zou ik jouw waardigheid vergeten,
jouw gaven, het waartoe van alle dingen,
één ding nochtans zal me niet loslaten,
namelijk, dat ik overdenk,
niet alleen de wijze van onze zaligmaking,
maar ook de grondeloze toewijding waarmee zij geschiedde.

Heer,
menigeen geeft iets aan een ander,
waarbij men zijn liefde en toewijding
beter door de wijze van geven
dan aan de gave zelf leert kennen:
een klein geschenk gegeven op toegenegen wijze
doet dikwijls weldadiger aan,
dan een groot gegeven zonder genegenheid.

Heer,
nu is niet alleen jouw gave groot,
ook de wijze waarop je schenkt,
verraadt voor mij een grondeloze toewijding.

Niet alleen de dood onderging je voor mij,
ook de alleruiterste, de allerinnigste,
de van alle liefde meest verborgen wijze heb je uitgezocht,
waarin men het lijden verkiezen kan en mag.

Jij deed het zo, alsof je zeggen wilde:

‘Onderzoek alle harten,
of ooit een hart zo vol van liefde was!

Zie,
waren al mijn ledematen als het edelste lidmaat aan mij gevonden,
dat is het hart,
ik zou ze willen laten doorwonden en doden,
ze uiteen laten rijten en tot stukjes laten vermalen,
zodat niets van mij ongeschonken bleef,
opdat jij daarin mijn liefde voor jou zou erkennen.’

Ach Heer,
hoe was het jou te moede,
of waaraan dacht je?

Je staat me toch wel toe jou daarover verder te bevragen?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Nooit verlangde een dorstige mond
zo hevig naar een koele bron,
nooit een stervende mens
zo naar een vreugdevolle dag,
als mijn verlangen brandt alle zondaren te helpen
en hun mijn liefde te laten blijken.

Eerder zou men de dagen die geweest zijn terug kunnen brengen,
zou men alle verdorde bloemen weer kunnen laten bloeien,
alle regendruppels kunnen verzamelen,

e man min minne ze dir und ze allen menschen mug gezellen.

Und dar umb so bin ich als gar us gegossen von minnezeichen,
daz man einer nadlen püntli nit moehti han gesetzt
an minem durmarterten libe
ane sin sunderlich minnezeichen.

Luog,
min rehtú hand waz durnegelt,
min linggú hand durschlagen,
min rechter arm zerspannen
und min lingger gar ser zertennet,
min rechter vuoz durgraben
und min lingger grúwlich durhovwen.

Ich hanget in ungewalte
und in grozer muedi miner goetlichen bein.

Ellú min zarten glider wurden unbeweglich gephrenget
an den engen notstal;

min hitziges bluot gewan von noeten mengen wilden uzbruch,
von dem min sterbende lib verrunnen und bluotig waz,
daz ein jemerlich angesiht gab.

Sich ein kleglich ding:
min junge, schoene, blueender lip
der begonde valwen, torren und darben.

Der muede zarte ruggē hate an dem ruhen krúz ein hertes lenen,
min swere lib ein nidirsigen;
alle min lip waz durwunt und durseret,
— und daz alles truog min minnendez herze minneklich.

dan dat men mijn liefde voor jou en alle mensen kon uitmeten.

Daarom ook ben ik zo geheel en al met liefdetekenen overdekt,
ja, geen plekje een naaldpunt zo klein,
kan men op mijn doorwonde lichaam aantreffen,
of het is gemerkt door liefde.

Zie,
doornageld was mijn rechterhand,
vermorzeld mijn linkerhand,
mijn rechterarm uitgespannen
en mijn linker helemaal uitgerekt,
mijn rechervoet doorboord,
mijn linker vreselijk uiteengeslagen.

Krachteloos hing ik daar,
doorgezakt mijn goddelijke benen.

Al mijn tedere ledematen werden vastgeklemd, onbeweeglijk,
aan de smalle pijnbank;

mijn koortsig bloed kwelde zich wild een weg naar buiten,
stromend over mijn stervende lichaam, dat, bloedbedekt,
een gruwelijk aanzicht bood.

Aanschouw dit deerniswekkende beeld:
mijn jong, mooi, bloeiend lichaam,
het begon te verwelken, te verdorren en te verkwijnen.

Mijn vermoeide zachte rug leunde hard tegen het ruwe kruishout,
de zwaarte van mijn lichaam trok alles naar omlaag;
geheel mijn lijf was doorwond, doortrokken van pijn
— en mijn minnend hart, het droeg alles in liefde.

V. Kapitel.

**Wie dú sele under dem krúz
kunt ze einem herzklichen rúwenne
und ze einem milten vergebenne.**

Der diener:

Nu wol uf, sel minú,
samen dich genzlich von aller usserkeit
in ein stilles swigen rehter inkeit,
daz du mit ganzer kraft uf brechest,
daz du dich verloffest und verwildest
in die wilden wuesti eins grundlosen herzleides,
uf die hohen velsen dez hinderdahten ellendes,
und schriest mit dinem versenedem herzen,
daz es úber berg und tal
hohe dur die lúfte in den himel vúr alles himelsches her uf tringe,
und sprich in diner kleglichen stimme also:

“ach ir lebenden stein,
ir wilden rein,
ir liechten owwen!
wer git mir, daz daz inbrúnstig vúr mins vollen herzen
und daz heisse wasser miner kleglichen trehen
úch erweke,
daz ir mir helfent klagen daz grundlos leid,
leid, herzleid,
daz min armes herze so tovgenlich treit!

Owe,
mich hatte der himelsche vater
úber alle liplich kreatur gezieret
und im selber ze einer zarten, minneklichen gemahel us erwellet;
nu bin ich im endrunnen!

Owe,
ich han in verlorn,
ich han min einges uzerweltes liep verlorn!

Owe und owe,
und minem ellenden herzen iemer we,
waz han ich getan, waz han ich verlorn!

Ich han mich selber und alles himelsches her,
— alles, daz wunne und vroed moht geben,
daz ist mir endrunnen!

Ich sitze bloz,
wan min valschen minner,
mine waren trieger,
owe mord,
hein mich valschlich und ellendklich gelazen
und ab mir gezerret alles daz guot,
da mit mich min einges liep hate gekleidet.

Owe ere,
owe vroede,
owe alle trost,
wie bin ich din so gar berovbet!

Wan ach und we sol min trost iemer sin.

War sol ich mich keren?

Mich hat doch ellú disú welt gelazen,

Hoofdstuk 05

**Hoe de ziel onder het kruis
tot hartelijke berouw komt
en tot mild vergeven.**

DE DIENAAR:

Welaan dan, mijn ziel,
verzamel je geheel en al uit alle uiterlijkheid
in een stil zwijgen van ware innerlijkheid,
en begeef je daarheen met heel je vermogen,
zo dat je dwaalt en verloren loopt
in de onbewoonde woestijn van grondeloos harteleed,
op de hoge rotsen van diepgevoelde verlatenheid,
en schreeuw dan met doorwond hart,
dat het over de bergen en de dalen
hoog door de luchten opstijgt tot de hemel en het hemelse heer,
en dan met klagende stem zeg:

‘Ach jullie, levende stenen,
jullie, wilde borders,
jullie, zonbeschenen akkers,
mocht het laaiende binnenvuur in mijn volle hart,
het hete water van mijn bittere tranen
jullie toch wekken,
opdat jullie mij hielpen weeklagen mijn grondeloze leed,
het leed, waarvan mijn hart zo huilt,
en dat zich in mijn arme hart verschuilt.

Ach,
mij had de hemelse Vader
boven alle stoffelijke schepselen getooid
en voor zichzelf uitverkoren als een tedere, minnelijke bruid;
en nu, nu ben ik hem ontvluucht.

Ach,
ik heb hem verloren,
ik heb mijn enige, uitverkoren lief verloren!

Ach,
welk een smart, ach, mijn ellendige hart,
wat heb ik gedaan, wat heb ik verloren!

Mijzelf en heel het hemelse heer
— alles wat zaligheid en vreugde geven kon,
het is me ontlopen.

Daar zit ik dan, ontbloot,
want mijn valse minnaars,
mijn ware bedriegers
— ach, de misdadigers —
ze hebben me trouweloos en alleen achtergelaten,
weggegrist hebben ze al het goed,
waarmee mijn enige lief mij gekleed had.

Ach eer,
ach vreugde,
ach vertroosting,
hoe ben ik nu toch beroofd van jullie!

Dit ‘ach en wee’ zal mijn troost nu moeten zijn, voor eeuwig.

Waarheen mij wenden?

Mij toch heeft heel de wereld verlaten,

BdEW, 5

wan ich min einiges liep han gelazen.

Owe und owe,
daz ich daz ie getet!

Wel ein jemerlichú stunde daz waz!

Luogent an mich speten zitlosen,
sehent mich an einen schlechdorn,
alle roten rovsen, wissen lylien,
und nement war,
wie schier verblichen, erdorret und erdarbet ist der bluome,
den disú welt brichet!

Wan ich sol nu iemer me also lebend sterben,
also bluejend torren,
also junge alten
und also gesunder siechen.

Owe, zarter herr,
es ist aber alles klein ze wegenne, daz ich lide,
gegen dem allein,
daz ich din vaetterliches antlút han erzúrnet,
wan daz ist mir ein helle
und ein liden ob allem lidenne.

Owe, daz du mich so minneklich hattest vúrkommen,
so zartlich mantest
und so lieplich zuge,
owe, und daz ich des alles so gar vergass!

Owe sterben!

Owe, menschliches herze,
waz macht du erliden!

Owe herz mins,
wie bist du so staehlin,
daz du nit alles von leide zerspringest!

Ich hies doch hie vor sin liebú gemahel,
owe, we und iemer we,
ich bin nút wúrdig, daz ich nu heisse sin aermú woescherin!

Ich engetar doch minú ovgen vor bittere scham
niemer me uf erhaben.

Min mund muoz doch iemer me ein stumbe gegen im sin
in lieb und in leide.

Owe, wie ist mir in diser witen welt so enge!

Owe got,
wan were ich in einem wilden walde,
da mich nieman sehi noch horti,
unz daz ich mich wol erschrúwe
nah alles mins herzen begirde,
daz joch dem armen herzen so vil dest lichter wurde,
wan anders trostes han ich nit.

Owe súnd, war zuo hastu mich bracht!

We, we, valschú welt,
dem der dir dienet!

Wie hast du mir gelonet,

want mijn lief, mijn enige, ik heb het verlaten.

Ach en wee,
dat ik dat toch deed!

Wat een jammer, wee dat ongelukkige uur!

Zie mij aan, ik, al te late voorjaarsbloem,
kijk naar mij, een sleedoorn,
jullie rode rozen, witte leliën,
en bemerk,
hoe ras toch verbleekt, verdort en verdwijnt de bloem,
geplukt door deze wereld!

Want van nu af moet ik levend sterven,
verdorren in de bloei,
jong verouderen
en als een gezonde wegwijnen.

Ach, lieve Heer,
van gering gewicht is wat ik lijd,
vergeleken bij dit ene,
dat ik jouw vaderlijk gelaat heb vertoorned,
want dat is voor mij een hel
en een lijden erger dan welk lijden ook.

Ach, zo minnelijk had jij me voorkomen,
zo teder mij vermaand,
zo liefdevol mij naar je toegetrokken,
en ach, dat ik dat allemaal zozeer vergat?

Wee dit sterven!

Ach, menselijk hart,
hoe dit te doorstaan!

Ach, mijn hart,
hard als staal lijk je wel,
dat je niet uit elkaar spat van leed!

Voorheen nog heette ik zijn lieve bruid,
ach, helaas, helaas,
ik ben niet waardig zijn arme wasvrouw nu te worden genoemd!

Van bittere schaamte durf ik mijn ogen
nooit meer op te slaan.

Mijn mond zal steeds als stom moeten zijn tegenover hem,
zowel in voor- als in tegenspoed.

Ach, hoe eng is het mij in deze wijde wereld!

Ach, mijn God,
was ik toch in een wild, woest woud,
waar niemand me kon zien of horen,
zodat ik het daar kon uitschreeuwen,
heel dat verlangen van mijn hart,
om daardoor het juk voor dit arme hart te ontlasten,
want geen andere troost heb ik.

O zonde, waartoe heb je me gebracht!

Ach, valse wereld,
wee hem, die jou dient!

Hoe heb je me beloond,

daz ich mir selben und aller der welt ein burdi bin
und iemer muoz sin!

Owe, gesah got die richen kúnginnen,
die richen selen,
die mit vroemdem schaden sint witzig worden,
die in ir ersten unschulde und reinikeit
an lib und an muot beliben sint;
wie sint die so unwússent selig!

Owe, lutrú consciencie, lediges, vries herz,
wie ist dir so unkunt, wie es umb
ein súndig, geladen, swaermuetig, herz stat!

Owe ich armes wip,
wie waz mir so wol bi minem gemaheln,
und ich daz do so wenig erkande!

Wer git mir des himels breit permit,
mers tieffi ze tinkten,
lob und gras ze vedren,
daz ich volschribe min herzleid
und daz unwiderbrinklich ungemach,
daz mir daz leitlich scheiden von minem geminten hat getan!

We mir, daz ich ie geboren ward!

Waz ist mir nu me ze tuenne,
denne daz ich mich selber verwerfe
in daz abgrúnd dez leitlichen verzweiflens?"

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Du solt nit verzweiflen;
ich bin doch dur dich und alle súnder in dis welt komen,
daz ich dich widerbringe minem himelschen vater in
als grozer gezierde, klarheit und luterkeit,
als du si ie gewunne.

Der diener:

Owe, waz ist daz,
daz da so suezeklich erklinget
in einer erstorbnen, ungenemen, hingeworfnen sele?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Erkennest du mich nit?

Wie bist du so nider gesigen?

Oder ist dir von unmessigem herzleide geswunden?

Min zartes kint, ich bin es doch,
dú zarte, dú erbarmherzig Wisheit,
dú da hat daz abgrúnde der grundlosen erbarmherzkeit,
dú da allen heiligen nah ir abgrúnde verborgen ist,
wit uf geschlossen,
dich und ellú rúwigen herzen miltklich ze enphahenne.

Ich bin es, dú suesse,
dú da arm und ellend wart,
daz ich dich zuo diner wirdekeit widerbrechti;

ich bin es,
dú den bitteren tod hat gelitten,

dat ik nu mij zelf en heel de wereld tot last ben
en altijd wezen zal.

O, liet God zijn blik vallen op de rijke koninginnen,
de rijke zielen,
zij die door de schade van anderen wijs geworden zijn
en hun eerste onschuld en reinheid
naar ziel en lichaam bewaard hebben;
hoe zalig zo te zijn in onwetendheid!

O zuiver geweten, ontledigd en vrij hart,
hoe weinig weet je toch van de gesteldheid
van een zondig, bekommerd en zwaarmoedig hart.

Wee mij, ik arme vrouw,
hoe goed had ik het toch bij mijn bruidegom,
en dat ik dat zo weinig besepte!

Wie geeft mij een perkament zo groot als de hemel,
wie mij inkt zoveel als de diepe zee bevatten kan,
wie mij pennen als de boomblaren en grashalmen zoveel,
zodat ik al mijn harteleed uit kan schrijven
en de onherstelbare schade,
teweegebracht door het pijnlijke scheiden van mijn beminde!

Wee mij, dat ik ooit geboren ben!

Wat staat me anders nog te doen,
dan me te werpen
in de afgrond van de bittere wanhoop?"

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wanhoop niet,
voor jou toch en alle zondaars ben ik in deze wereld gekomen,
opdat ik je terugbrengen zal, terug naar mijn hemelse Vader,
net zo getooid, en even klaar en rein,
als je ooit was in het begin.

DE DIENAAR:

Wat is dat, wat ik daar hoor,
wat weerklinkt zo zoet
in een gestorven, verstoten en weggeworpen ziel?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ken je me dan niet?

Waarom zo mistroostig?

Ben je soms bezweken onder je mateloze harteleed?

Mijn lieve kind, ik ben het toch,
de tedere, de barmhartige Wijsheid,
die de afgrond der grondeloze barmhartigheid,
onpeilbaar in haar diepste afgrond voor alle heiligen verborgen,
wijd openhoudt,
om jou en alle berouwvolle harten mild te ontvangen.

Ik ben het, de zoete Wijsheid,
die arm werd en ellendig,
om jou tot je waardigheid weer terug te brengen.

Ik ben het,
die de bittere dood gestorven is,

daz ich dich wider lebent macheti.

Ich stan hie bleich, bloutvar und minneklich,
als ich stuond an dem hohen galgen des krúzes
enzwúschent dem strengen gericht mins vatters und dir.

Ich bin es, din bruoder,
luog, ich bin es,
din gemahel!

Ich han als gar vergessen alles,
daz du ie wider mich getet,
als ob es nie were geschehen,
ob du dich allein nu genzklich zuo mir kerest
und dich nit me von mir scheidest.

Wesche dich in minem minnerichen, rosevarwem bluote,
richte uf din hovppte,
tuo uf dinú ovgen,
und gewinne einen guoten muot!

Nim hin ze einem urkúnde einer gantzen suone
min gemahelvingerlin an din hand,
din erstes kleid,
schuohe an din fuesse
und den minneklichen namen,
daz du min gemahel eweklich heissest und siest.

Sihe, ich han dich als reht sur erarnet;
dar umbe,
were alles ertrich ein inbrúnstiges vúr
und legi enmitten dar inne ein handvol werkes,
daz were von siner naturlichen art
nit so geswind enphenklich der fúrinen flammen,
als daz abgrúnd miner grundlosen erbarmherzkeit
einem widerkerenden menschen.

Der diener:

Owe vater miner, owe bruoder miner,
owe alles, daz min herze erfroewen mag,
und wilt du mich ungenemen sel noch begnaden?

Owe waz gnaden, waz grundloser erbarmherzkeit!

Dez valle ich vúr din vuezze, himelscher vater,
und sagen dir dank von allem grunde mins herzen
und bitte dich,
daz du an sehest dinen minneklichen einbornen sun,
den du von minnen in den bitteren tovd gebde,
und miner grozen missetat vergessest.

Gedenk, himelscher vatter,
daz du hie vor Noe gelúbd und spreche:

“ich wil minen bogen zerspannen in die lúfte,
den wil ich an sehen,
und der sol sin ein suonzeichen
enzwischen mir und dem ertriche.”

Eya,
nu sihe in an, zarter vater,
wie zerspannen und zertennet er ist,
daz man alles sin gebein und sin rippe moehti zellen!

Luog,

om jou weer levend te maken.

Bleek sta ik hier, bloedgekleurd en minnelijk,
zoals ik stond aan de hoge boom van het kruis,
tussen het gestrengte gericht van mijn Vader en jou.

Ik ben het, je broeder,
zie, ik ben het,
je bruidegom!

Vergeten heb ik alles,
alles door jou aan mij misdreven,
alsof het nooit gebeurd is;
wanneer je je maar geheel en al tot mij keert
en je niet weer van mij scheiden wil.

Was je in mijn liefderijke, rozenkleurige bloed,
hef omhoog je hoofd,
open je ogen,
en vat goede moed.

Steek als teken van algehele verzoening
deze bruidsring aan de vinger van je hand,
kleed je in je oorspronkelijke gewaad,
doe schoenen aan je voeten,
en neem de minnelijke naam aan,
zodat je mijn gemaal zult heten, voor eeuwig.

Zie, met hoeveel moeite ik je vrijgekocht heb;
daarom ook,
al zou heel de aarde een laaiend vuur zijn
en lag in het midden daarvan een handjevol vlas,
nee, naar zijn natuurlijke geaardheid
zou het niet zo snel ontvankelijk zijn voor de vurige vlammen,
als de afgrond van mijn oneindige barmhartigheid
voor een mens die wederkeert.

DE DIENAAR:

O, mijn Vader, o, mijn Broeder,
ja, alles dat mijn hart vervullen kan met vreugde:
wil mij, onwaardige ziel, genade betonen?

O, welke genade, welke grondeloze barmhartigheid!

Daarom werp ik me voor je voeten, hemelse Vader,
en ik dank je uit de grond van mijn hart
en smEEK je,
aanzie je minnelijke eniggeboren Zoon,
die je uit liefde overleverde aan de bittere dood,
en wil mijn grote misstappen vergeten.

Gedenk, hemelse Vader,
dat je weleer aan Noë beloofd hebt, en sprak:

‘Ik wil mijn boog uitspannen in de luchten;
hem wil ik aanzien,
en hij zal een verzoeningsteken zijn
tussen mij en het aardrijk.’

En ach,
nu zie ook naar hem, lieve Vader,
hoe uitgespannen en uitgerekte hij is,
dat men al zijn beenderen en ribben kan tellen.

Zie dan,

wie geroetet, ergruenet und ergilwet in dú minne hat!

Nu durschovwe, himelscher vater,
dins zarten einbornen minneklichen Kindes
hende und arme und fueze
so jemerlich zerdennet,
sihe an sinen schoenen lip so rovsvaw und durchmartret,
und vergis dines zornes gegen mir!

Gedenk,
war umb heissest du der erbarmherziger herre,
der vatter der erbarmherzikeit,
denne daz du vergebest?

Daz ist din name.

Wem hast du din aller liepstes liep gegeben?

Den súndern!

Herr, er ist min,
herre, er ist reht unser!

Ich umbschlúz mich hût mit sinen zertanen blozen armen,
mit einem inneklichen umbvang
des grundes mines herzen und miner sele,
und enwil von im weder lebent noch tovt
niemer me werden gescheiden.

Dar umb
so ere in hût an mir
und laze gnedklich varn, wa ich dich ie erzurnde;
wan muglicher duehte mich den tovt ze lidenne,
denn dich, minen getrúwen himelschen vater
iemer me swarlich ze erzúrnenne.

Wan alles liden und vertruken, noch helle noch vegfúr
klage ich nit so vil
und tuot minem herzen nût so we,
als daz ich dich,
minen schepher, minen herren, minen got, minen loeser,
ach, und alle mine vroede und herzenwunne,
ie erzurnde und dir kein unere ie getet.

Owe,
moeht ich dar umbe dur alle himel herzleid schrien,
daz min herz in dem libe in tusend stuk zersprunge,
daz teti ich gerne.

Und so du mir min missetat ie luterlicher vergibest,
so es mir ie herzleider ist,
daz ich dinem grozen guote als undankber bin gesin.

Und du, min einiger trost,
zartú uzerweltú Ewigú Wisheit,
wie kan ich dir iemer voldanken
des úbergúldens alles guotes,
daz du mit dinen wunden, mit dinem ser
versuenet hast
und geheilet hast den bruch,
den alle kreaturen nit mohten widerbringen!

Und dar umbe, min eingú vroede,
so wise mich,
wie ich dinú minnezeichen an allen minem libe getrage,
in miner gehúgde ze allen ziten habe,

hoe rood hij is en hoe groen, hoe geel de liefde hem maakte!

Aanschouw nu, hemelse Vader
van je tedere, eniggeboren Kind
de handen en armen en de voeten,
zo jammerlijk uitgerekt,
zie zijn schone lichaam zo roodgekleurd en doorwond,
en vergeet de toorn op mij gericht!

Gedenk,
zou jij genoemd worden de barmhartige Heer,
de Vader van de barmhartigheid,
als je niet zou vergeven?

Dat is toch de naam die jij draagt!

Wie heb je je allerliefste lief geschonken?

Aan zondaars!

Heer, de mijne is hij;
Heer, waarlijk de onze is hij!

Ik sluit me vandaag in zijn uitgestrekte, weerloze armen,
in een innig omvagen
van de grond van mijn hart en mijn ziel,
en wil van hem, in dit leven noch in de dood,
nooit meer gescheiden worden.

Daarom,
eer hem vandaag in mij,
genadelijk alles vergetend waarmee ik je ooit vertoornde;
want eerder dunkt het me mogelijk de dood te ondergaan,
dan jou, mijn getrouwe, hemelse Vader,
ooit weer zwaar te vertoornen.

Over al het lijden en de kwelling, over hel noch vagevuur,
daarover klaag ik niet zo zeer,
nee, dat veroorzaakt niet de pijn in mijn hart,
het is omdat ik jou,
mijn schepper, mijn Heer, mijn God, mijn verlosser,
ach, al mijn vreugde en zieleweelde,
ooit vertoord heb en schande aangedaan.

Ach,
kon ik doorheen alle hemelen mijn harteled toch uitschreeuwen,
en het hart in mijn lijf daarbij dan in duizend stukken uiteenspatten,
ik zou het graag doen.

En hoe vollediger jij mijn misstappen vergeeft,
des te groter mijn hartepijn,
daar ik tegenover jouw grote goedheid zo ondankbaar ben geweest.

En jij, mijn enige troost,
jij, tedergeliefde, uitverkoren Eeuwige Wijsheid,
hoe kan ik jou ooit genoeg danken
voor die meer dan alles vergeldende goedheid;
want door jouw wonden, door jouw smarten
heb je verzoening gebracht,
en geheeld heb je de breuk,
die alle schepselen tezamen nooit vermochten te helen!

En daarom, mijn enige vreugde,
leer me,
hoe jouw minnetekens in mijn hele lichaam te dragen,
en hen te allen tijde in mijn geheugen te bewaren,

daz ellú disú welt und alles himelsches her sehe,
daz ich dankber sie dem grundlosen guot,
daz du mir armen verlornen sele hast getan
allein von diner grundlosen unmezigem gueti.

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Du solt dich und daz dine mir vrilich geben
und niemer wider nemen;
alles, daz notdurft nit ist,
daz sol von dir unberuert stan:
so sint din hende warlich an min krúz genegelt;
in guotú werk vroelich tretten
und dar inne veste beliben:
so ist din lingger vuoz geheftet;
din unstetes gemuete und ungesamneten gedanke
in mir steten und vestnen:
so ist din rehter vuoz an min krúz gesteckt.

Din geistlich und liplich krefte
son nút in lawkeit lomen,
sú son nach glichnúš miner arme
in minem dienste sin zertennet und zerspannen.

Din kranke lib sol
ze lobe minen goetlichen bein
in geistlicher uebung dik ermueden
und in ungewalte stan,
sin eigen begirde ze erfüllenne.

Manig unbekantes liden
phrenget dich zuo mir
an mines krúzes engen notstal,
von dem du wirst nach mir minneklich und bluohtvar.

Diner natur darben
sol mich machen wider bluejend;
din willekliches ungemach
sol minem mueden ruggen betten;
din kreftiges widerstan den sünden
sol mir daz gemuete lichterem;
din andehtiges herz
sol alles min ser senften,
und din ufflammendes herze
min minnendes herz enzünden.

Der diener:

Ewigú Wisheit,
nu vollebringe minen guoten willen nah dinem hoehsten lobe
und nah dime aller liepsten willen,
wan gewerlich din joch ist senfte und din burdi ist lichte;
daz wússen alle die, die sin hant enphunden
und mit dem sweren laste der sünden ie wurden úberladen.

zodat heel de wereld en heel het hemelse heer zien kunnen,
dat ik dankbaar ben voor die grondeloze weldaad,
die jij aan mij, arme verloren ziel, bewezen hebt,
en dat alleen vanuit jouw onpeilbaar grondeloze goedheid.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Je zelf en al het jouwe, wil dat vrijwillig aan mij geven,
om het nooit weer terug te nemen;
alles, alleen het onontbeerlijke niet,
laat het onaangeraakt waar het is;
zo zijn je handen waarlijk aan mijn kruis genageld;
ga voort, opgewekt in goede werken
en wees hierin standvastig:
zo is je linkervoet vastgespijkerd;
je ongestadig gemoed en verstrooide denken,
bevestig deze standhaftig in mij:
zo is je rechtervoet aan mijn kruis vastgestoken.

Je geestelijke en lichamelijke krachten,
ze mogen niet in lauwheid verlammen,
ze moeten, gelijk mijn armen,
uitgestrekt en opgespannen in mijn dienst zijn.

Je verzwakte lichaam moet,
als de benen van mijn goddelijke lichaam,
dikwijls in geestelijke oefeningen vermoeid raken
en op het punt staan te bezwijken
in het vervullen van zijn verlangen.

Menig onbekend lijden,
zal je prangend drukken dicht tegen mij aan
binnen de nauwe ruimte van mijn kruishout,
en het zal je, gelijk ik, minnelijk maken en bloedgekleurd.

Het wegsterven van jouw natuur
zal mij weer bloeiend maken;
jouw vrijwillig op je genomen pijn
zal mijn vermoeide rug een rustbed geven;
jouw krachtige afwijzing van de zonde
zal mij het gemoed verlichten;
jouw hart, ingekeerd in aandacht,
zal het mijne in alles verzachten;
jouw hart, opvlammend in vuur,
zal mijn minnend hart ontvlammen.

DE DIENAAR:

Eeuwige Wijsheid,
voer mijn goede wil op tot jouw hoogste lof,
jouw allerliefste wil nabij,
want waarlijk, jouw juk is zacht en je last licht;
dat weten allen die het ondervonden,
zij die ooit de zware last van de zonden moesten torsen.

VI. Kapitel.

**Wie betrogen der welt minne ist
und wie minneklich aber got ist.**

Minnekliches guot,
swie klein ich einen ker us dir tuon,
so beschih mir als einem rehlin,
daz siner muoter hat vermisset,
und daz in einem starken gejegde ist
und mit flúhtigen wenken sich uf enthaltet,
unz daz es hin wider an sin stat endrinnet.

Herr, ich vlúhe, ich jage ze dir
mit hitzigem inbrúnstigem ernste,
als der hirze zuo dem lebenden brunnen.

Herr,
ein einiges stúndli ane dich
ist ein ganzes jar;
ein tag dir vroemd gesin,
daz sint tusent jar einem minnenden herzen.

Eya dar umbe,
du seldenzwi, du meienris, du roter rosen bluejendú stude,
schlús uf din arme, zertuo und zerspreit
die gebluementen este diner goetlichen und menschlichen nature!

Herr,
din antlút ist so vol gnaden,
din mund so vol der lebenden worten,
aller din wandel ist so gar ein luter spiegel
aller zuht und senftmueteit!

O du lútseliger anblick aller heiligen,
wie reht selig der ist,
der diner suezen gemahelschaft wirdig ist!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es ist vil menschen dar zuo geruefet,
ir ist aber wenig uz erwellet.

Der diener:

Zarter herr,
weder sint sú denne von dir oder du von in versprochen?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Dez hab uf dinú inren ovgen,
und nim war diser gesiht.

Der diener
sah uf und erschrak
und sprach gar mit einem inneklichen súfzen:

“owe, geminter herr,
daz ich ie geborn ward!

Weder ist mir reht oder tromet mir?

Ich sah dich vor
in so rilicher schonheit und in so lieplicher zartheit;
nu sich ich nit denne einen armen vertribnen ellenden bilgrin,
der stat doert erbermklich geneiget uf sinen stab

Hoofdstuk 06

**Hoe bedrieglijk wereldse liefde is,
hoe minnelijk echter God zelf.**

Minnelijke goed,
verwijder ik me van jou, hoe weinig ook,
dan vergaat het me als een klein ree
dat zijn moeder is kwijt geraakt,
en dat achterna gezeten door jagers
met haastige sprongen heen en weer huppelt,
totdat het zijn leger weer bereikt heeft.

Heer, ik vlucht, ik ij naar jou
met vurig, innig verlangen,
zoals het hert naar de levende bron.

Heer,
een enkel ogenblik zonder jou
het is als een heel jaar;
een dag zonder jouw aanwezigheid,
het is voor een minnend hart als duizend jaren.

Welaan dan,
jij vredetwijg, jij mei-loot, jij bloeiende rozenstruik,
ontsluit je armen, leg open en spreid
de bloemversierde takken van je goddelijke en menselijke natuur.

Heer,
jouw aangezicht is zo vervuld van genade,
jouw mond zo overvloeiend van levende woorden,
geheel jouw levenswandel is een heldere spiegel
van alle orde en zachtmoedigheid!

O jij, gelukzalige aanblik voor alle heiligen,
hoe waarlijk zalig degene
die jouw zoete gemeenschap waardig is!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Velen zijn daartoe geroepen,
slechts weinigen zijn uitverkoren.

DE DIENAAR:

Lieve Heer,
hebben zij zich van jou of jij je van hen verwijderd?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Open de ogen van je innerlijk,
en aanschouw dan dit beeld.

DE DIENAAR,
hij zag op en schrok,
en met een diepe, innerlijke zucht zei hij:

‘Ach, beminde Meester,
dat ik ooit geboren ben!

Zie ik dit waarlijk? Is het een droom?

Voorheen zag ik je
in zulk grote schoonheid, zo lieflijk en bevallig;
nu zie ik slechts een arme, verdreven, ellendige pelgrim,
deerniswekkend steunend op zijn staf, staande

vor einer alten zergangen stat.

Die graben sint vervallen
und daz gemúre riset gar sere,
denne daz noch hin und her
die hohen spitze dez alten gezimbers
hoh uf gagent.

Und in der stat ist neiswas grozer mengi,
und under dien ist gar vil,
die schinent als wildú tier in menschlichen bilden.

Und da gat der ellend bilgri umb und umbe
und luoget, ob im ieman die hand welle bieten;

owe, so sihe ich,
daz in dú menigi gar unwertlich vertribent
und von unmuoz, die sú hant, kumm an gesehent.

Aber ir etlichú und doch wenig bietent im die hant;
so koment dú andren wilden tier und widerzuckent daz.

Also hoer ich,
daz der ellend bilgri von ingrund ellendklich ersúfzet
und sprichet:

“o himelrich und ertrich, land úch erbarmen,

daz ich dis stat so sur han erarnet,
und es mir hie als reht úbel wirt erbotten,
und daz die, die nie kein arbeit dar umb gewinnen,
so lieplich hie werdent enphangen!”

— Herr, dis ist mir vor gesin.

Owe, minneklicher got, waz meinest diz?

Weder ist mir reht oder unrecht?”

Entwúrt der Ewigen wisheit:

Dú gesiht ist ein gesiht der lutren warheit.

Hoer ein kleglich ding
und laze es din miltes herz erbarmen.

Sihe, ich bin der ellend vertriben bilgri, den du sehe;

ich waz etwenne in der stat in grozer wirdikeit,
nu bin ich ermkliche verellendet und vertriben.

Der diener:

Owe, geminter herr,
wellú ist dú stat oder daz volk in der stat?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Dú zergangen stat
daz ist ernsthaftes geistliches leben,
in dem man mir hie vor so einberlichen dienet,
und da man inne so heilikhlichen und sicherlichen lebte;
daz beginnet nu an menger stat gar ser zergan.

Die graben beginnent vervallen und die muren zerrisen,
daz ist:

voor een oude vervallen stad.

De grachten zijn ingevallen,
de wallen bouwvallig geworden,
hier en daar
zie je een slanke torenspits van het oude gebouw
die nog overeind staat.

En in die stad bevindt zich een grote menigte,
en onder hen zijn er velen,
die dieren in mensengestalte schijnen te zijn.

En daartussen loopt de arme pelgrim heen en weer,
zoekend of iemand hem de hand wil reiken.

Ach, ik zie nu,
dat de menigte hem achteloos van zich wegduwt
en hem in haar bedrijvigheid nauwelijks een blik waardig achten.

Maar sommigen van hen, zij bieden hem de hand;
dan komen die anderen, die wilde dieren, en ze verhinderen het.

En dan hoor ik
de arme pelgrim uit de grond van zijn gekwelde hart zuchten
en zeggen:

‘Ach, hemel en aarde, heb erbarmen.

Ik was het die deze stad met harde inspanning veroverd heb
– dat mij nu een dergelijke slechte ontvangst bereid wordt,
en zij die zich hiervoor nooit enige moeite hebben getroost,
dat zij hier nu zo vriendelijk ontvangen worden!’

Heer, dat is het wat ik voor me zie.

Ach, minnelijke God, wat is de betekenis hiervan?

Is het waarheid of verbeelding?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wat je voor je ziet, is het gezicht van de naakte waarheid.

Hoor nu deze weeklacht
en laat haar je gevoelige hart erbarmen.

Zie, ik ben de arme, verdreven pelgrim, die je gezien hebt.

Hooggeacht werd ik eens in die stad,
nu ben ik er op deerniswekkende wijze uit verdreven.

DE DIENAAR:

Ach, beminde Heer,
welke stad is dat en wat voor mensen bevinden zich daarin?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De bouwvallige stad,
dat is het oprecht geestelijk gemeenschapsleven,
de stad waarin men mij voorheen zo eendrachtig diende,
en waarin men zo vroom en waarachtig leefde
en die nu op vele plaatsen op instorten staat.

Dat de grachten invallen en de wallen scheuren vertonen,
dat wil zeggen:

dú andentig gehorsami,
dú willig armuot
und abgescheidnú luterkeit in heiliger einvaltkeit
beginnet vergan,
denn so vil man die hohen gezimber
etwas uswendiger haltunge nah eime schine noch spúrt.

Aber daz groz volk,
dú wilden tier in menschlichen bilden,
daz sint weltlichú herzen in geistlichem schine,
die von úppiger unmuoz zergankliches kumbers
mich von ir herzen vertribent.

Aber daz etlichú, dú mir ir hende butten,
von den andern underzucket wurden,
daz ist,
daz etlicher menschen guote wille und anvang
von der andren reten und boesem bilde wirt verkeret.

Der stab, uf dem ich geneiget vor in stuont,
daz ist daz krúz mins bitteren lidens,
mit dem ich sú ze allen ziten erman,
daz sú dar an gedenken und mit ir herzen minne allein ze mir keren.

Aber daz ellend rueffen, daz du hortest,
daz ist,
daz min tovd hie an vahet ze rueffenne,
und iemer me schriet úber die,
da weder min grundlosú minne
noh min bitter tovd
so vil vermugen in ir herzen geschaffen,
ich werde von in verstossen und vertriben.

Der diener:

Owe, zarter herr,
wie schnidet daz durch min herze und dur min sele,
daz du so reht minneklich bist,
und in mengem herzen mit allem dinem erbietenne
so reht unehtig bist!

Ach, zarter herr,
wie wilt du es aber dien bieten,
die dir nu in diner ellenden forme,
in der du von der mengi verworfen bist,
ir hende mit rehter trúw und liebi bietent?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Sweli durch mich zerganklich minne lassent,
und mich mit rehter trúw und minne allein enphahent
und dar an stet belibent,
die wil ich hie mit miner goetlichen minne und suezikeit mehellen,
und wil in an ir tovd min hende bieten,
und wil sú in den tron miner ewigen wirdekeit
vor allem himelschen her erhoehen.

Der diener:

Herr, nu ist ire vil,
die meinent, sú wellen dich minnen
und doch von zerganklicher minne nit lazen.

Herr, sú wen dir gar lieb sin,
und wen doch zitlicher liebi nút dest minre han.

de vrome gehoorzaamheid,
de vrijwillige armoede
en de ingetogen zuiverheid in heilige eenvoud,
ze beginnen af te brokkelen,
hoewel de hoge spitsen
de schijn van vroeger nog ophouden.

De grote menigte echter,
de wilde dieren in mensengestalte,
dat zijn de wereldse harten, gehuld in een geestelijk gewaad,
die door ijdele bedrijvigheid gericht op vergankelijke goederen
mij uit hun harten verdreven hebben.

Dat sommigen daarentegen mij de hand wilden reiken,
en anderen hen tegenhielden,
wil zeggen:
dat enige goedwillende mensen een goed begin maken,
en door verkeerde raad en voorbeelden omkeer maken.

De staf, waarop ik steunde, toen ik voor hen stond,
dat is het kruis van mijn bittere lijden,
waarmee ik hen steeds manend opriep
zich liefdevol met hun hart alleen tot mij te wenden.

Het klaaglijke roepen, dat je hoorde,
wil zeggen,
dat mijn dood hier begint te roepen,
en met aanzwellende stem roept over hen,
in wie mijn grondeloze liefde
noch mijn bittere dood
in staat bleken mij in hun harten
niet te verstoten en te verdrijven.

DE DIENAAR:

O, lieve Heer,
hoe snijdt het me door hart en ziel,
dat jij die zo minnelijk bent,
met alles wat je geeft, in zovele harten
toch zo weinig geacht wordt.

Ach, lieve Heer,
wat wil je hun dan geven,
zij die jou nu in je hulpeloosheid,
waarin de menigte je verworpen heeft,
hun handen in oprechte trouw en liefde reiken.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wie om mijnentwil vergankelijke liefde opgeven,
alleen mij in oprechte trouw en liefde aannemen
en daaraan vasthouden,
hen wil ik met mijn goddelijke liefde en zoetheid tot gemaal zijn,
en bij hun dood mijn handen hun reiken,
en hen op de troon van mijn eeuwige waardigheid
ten aanschouwe van heel het hemelse heer verhogen.

DE DIENAAR:

Heer, velen zijn er toch,
die jou wel willen liefhebben
maar van vergankelijke liefde niet aflaten.

Heer, jou willen ze wel liefhebben,
als het maar niet ten koste gaat van wereldse liefde.

BdEW, 6

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Daz ist als unmöglich,
als den himel zesamen trucken
und in ein klein nuzschalen beschliezen.

Sú beschoenent sich mit schoenen worten,
sú buwent uf den wint
und zimbrent uf den regenbogen.

Wie solt daz ewig bi deme zitlichen beliben,
so ein zitliches daz ander nút mag erliden?

Er trúget sich selber berlich,
der den kúnig aller kúnge
wenet setzen in ein gemeines gasthus
oder stossen in ein gesundertes knechtthus.

In blozer abgescheidenheit aller kreature
muoz er sich halten,
der den werden gast reht wil enphahen.

Der diener:

Ach suezú wisheit,
wie sint sú so gar verzoebert,
daz sú dis nit an sehent!

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Sú stant in tieffer blintheit,
sú hant menig grozes vechten nach vroeden,
dú in doch weder ze lieb noch ze ganzer vroed niemer werdent.

E in ein liep beschehe,
so begegent in zehen leid,
und so sú ir begirde ie me nach gant,
so sú ie ungenueklicher werdent verwiset.

Sih, gotlosú herzen
muezent doch ze allen ziten sin in vorhten und in schreken.

Daz selb kurz vroedli,
daz inen wirt,
daz wirt in als gar sur,
wan es gat in zuo mit arbeiten,
und behabent es mit grozen angsten,
ach, und verlierent es mit grozer bitterkeit.

Dú welt ist vol untrúwen, valscheit und unstetikeit;
wan des nutzes ein ende ist och der vruntschaft ein ende.

Und daz ich dir es kúrze:
weder reht liep noch ganz vroede
noch steten herzenvrid
gewan nie kein herz in der kreature.

Der diener:

Owe, zarter herre,
wel ein kleglich ding daz ist!

Owe, so menig edlú sele, so meng minnendes herz,
so menig schoen wúnklich nach got gebildetes bilde,
die in diner gemahelschaft kúnigin und keiserin soeltin sin,
die himelriches und ertrichs gewaltig moehtin sin,

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Dat is even onmogelijk,
als de hemel samenpersen
om hem in een kleine notendop in te sluiten.

Ze verontschuldigen zich met mooie woorden,
ze bouwen op de wind
en timmeren hun huis boven op de regenboog.

Hoe kan het eeuwige zich verstaan met het tijdelijke,
waar het ene tijdelijke het andere niet kan uitstaan?

Hij bedriegt zich klaarblijkelijk zelf,
die de koning aller koningen
meent te kunnen huisvesten in een herberg
of hem denkt onder te brengen in een afgelegen knechtenhuis.

In loutere afgescheidenheit van al het geschapene
moet hij zich houden,
hij die deze gast op waardig wijze ontvangen wil.

DE DIENAAR:

Ach, zoete Wijsheid,
ze lijken wel betoverd,
zij die dit niet inzien!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Volkomen verblind zijn ze,
ze jagen elk verlangen na dat hun vreugde belooft,
maar hun toch nooit geheel bevredigen of vervullen zal.

Nog voordat hun één vreugde ten deel valt,
komen ze tien maal verdriet tegen,
en hoe meer ze hun begeerte achterna lopen,
des te harder stoten ze op hun ongenoegen.

Bedenk toch, dat goddeloze harten
steeds in vrees en schrik leven moeten.

Zelfs een kortstondige vreugde,
wanneer deze hun ten deel valt,
smaakt wrang,
want slechts met moeite kwam ze;
en ze bezitten haar in grote angst,
en ach, in bitterheid verliezen ze haar.

De wereld is vol van ontrouw, valsheid en onbestendigheid;
is er geen voordeel meer, dan ook niet langer vriendschap.

Kortom:
oprechte vriendschap, volkomen vreugde,
noch bestendige vrede van het hart
werd ooit gewonnen in de schepselen.

DE DIENAAR:

Ach, lieve Heer,
hoe bedroevend dit toch is!

Ach, zo veel edele zielen, zo veel minnende harten,
zo veel heerlijke, naar Gods beeld geschapen schepselen,
bestemd door het huwelijk jouw koningin en keizerin te worden,
om te heersen over hemel- en aardrijk,

daz sich die so torlichen verwerrent und vernidrent!

Wafen, wafen, zarter got,
daz sú sich selb so willeklich verlierent,
wan nah dinen waren worton weger were in
dú grimme schidunge der sel von dem libe,
denn daz du dich, daz ewig leben, von der sel muost scheiden,
da du enkein stat vindest.

Owe, ir tumben toren,
wie wahset úwer groz schade,
wie meret úwer groezú verlust,
wie lant ir daz schoen, daz edel, daz wunneklich zit da hin gan,
daz ir kume oder niemer mugent widerbringen!

Und wie gebarent ir hier inne so vroelich,
als úch nút dar umbe sí!

Owe, miltú wisheit,
wan wústin sú und befunden ir selbs!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Hoer wunder und jamer:
dis wússent sú, daz bevindent sú alle stunde,
und lant doch da von nit.

Sú wússent es und wenn es doch nit wússen.

Sú beschoenent alles den unganzen grund
mit liehtem schine,
der doch der blozen warheit ungelich ist,
als ir vil ze jungste bevindent,
so es ze spate wirt.

Der diener:

Ach zartú wisheit,
wie sint sú so unsinig,
oder waz meinest es?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Do wen sú ungemach und lidenne von mir endrúnnen,
und vallent enmitten dar in;
und wan sú mich, daz ewig guot,
und min suezes joch nit wen tragen,
so werdent sú
von der verhengde miner strengen gerechtikeit
mit menger sweren burdi úberladen.

Sú vúrchtent den rifen und vallent in den schne.

Der diener:

Eya, zartú, erbarmherzigú Wisheit,
gedenk, daz nieman ane din kraft nút enmag.

Ich ensihe kein ander hilfe,
denne daz sú ir ellenden ovgen uf zuo dir bieten
und vúr díne gnedigen vuesse vallen
mit bitterlichen trechnen ir herzen,
daz du sú erlúchtest
und enbindest von den sweren banden,
da mit sú gebunden sint.

dat zij zich zo dwaas verdolen en omlaag halen!

Kom hen te hulp, lieve God,
help hen die zich vrijwillig zo verliezen,
want naar jouw ware woorden ware het beter voor hen
dat hun ziel gescheiden zou zijn van hun lichaam,
dan dat jij, het eeuwig Leven, moet scheiden van een ziel
waarin je geen enkele woonplaats aantreft.

Wee, jullie domme dwazen,
hoe neemt jullie schade toe,
hoe vermeerdert zich jullie grote verlies,
hoe laten jullie de mooie, edele, de heerlijke tijd toch vervliegen,
die jullie nauwelijks nog of nooit weer terug kunnen brengen!

En dan, hoe opgewekt zijn jullie hieronder,
alsof het jullie niets uitmaakt!

Ach, milde Wijsheid,
kenden ze toch hun eigen toestand, wisten ze toch!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Verbaas je en weeklaag,
ze weten het, ze ervaren het ieder ogenblik,
en laten het toch niet na.

Ze weten het en willen het toch niet weten.

Hun onvolkomen grond willen ze mooier maken,
ze willen hem opglanzen,
terwijl hij ongelijk is aan de loutere waarheid,
zoals ze ontdekken zullen op de jongste dag,
wanneer het te laat is.

DE DIENAAR:

Ach, tedere Wijsheid,
hoe dwaas moeten ze zijn,
hoe anders dit te verklaren?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ze willen aan ongemak en lijden ontsnappen,
en vallen er midden in;
en wanneer ze mij, het eeuwig Goed,
en mijn zoete juk niet willen dragen,
dan worden ze
volgens de beschikking van mijn strenge rechtvaardigheid
met vele zware lasten overladen.

Ze vreezen de rijp en vallen in de sneeuw.

DE DIENAAR:

Welaan, tedere, barmhartige Wijsheid,
gedenk, dat niemand zonder jouw kracht ook maar iets vermag.

Ik zie geen andere hulp,
als dat ze hun bedroefde ogen opheffen tot jou,
en zich voor de voeten van jouw genade werpen
met de bittere tranen van hun harten,
opdat jij hen verlichten zult
en bevrijden van de zware ketenen
waarmee ze gebonden zijn.

BdEW, 6

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ich bin in ze allen ziten bereit ze helfenne,
weren echt sú mir bereit;
ich gan inen nút ab,
sú gant mir ab.

Der diener:

Herr, es tuot we,
liep sich von liebe ze scheidenne.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Daz ist war,
koende und woelt ich nit in liebes herzen
alles liep lieplich verwesen.

Der diener:

Owe herr, so ist muelich alt gewonheit ze lassenne.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es wirt aber noch vil muelicher,
die kúnftigen marter ze lidenne.

Der diener:

Herre, sú sint vil licht als geordnet in in selber,
daz es inen unschedlich ist.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ich waz der bas geordnetest
und doch der lieblosest.

Wie mag daz geordnet sin,
daz von siner natur daz herz entrihtet,
den muot verwirret, daz von inrkeit zúhet
und herzenvrides berovbet?

Es brichet dú tor uf,
hinder dien goetlich leben verborgen ist,
daz sint die fúnf sinne.

Es berovbet blugkeit
und bringet baltheit, gnadlosi und gottes vroemdi,
des inren menschen lawkeit und des ussers tragkeit.

Der diener:

Herr, sú dunket nit,
daz sú so vil gehindert werden,
ob echt daz, daz sú da minnent, ist in einem schine
eins geistlichen lebennes.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es wirt etwenne ein luter ovge als schiere geblendet
von wissem melwe als von bleicher eschen.

Sich, wart ie kein bisin dekeines menschen so unschedlich
also daz min bi minen lieben jungern?

Da waz nút unnútzter wort, da waz nút verlazner geberden,

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Te allen tijde ben ik bereid te helpen,
zouden zij oprecht bereid zijn om zich door mij te laten helpen;
niet ik ben het die hen verlaat,
zij zijn het die mij verlaten.

DE DIENAAR:

Heer, pijn doet het,
wanneer lief van lief moet scheiden.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Dat zou zo zijn,
kon of wilde ik niet in hun liefdevol hart
heel hun lief liefdevol vervangen.

DE DIENAAR:

Ach, Heer, het is zo moeilijk oude gewoontes op te geven.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het zal echter nog veel moeilijker worden,
de foltering en te verduren die komen gaan.

DE DIENAAR:

Heer, wellicht is hun innerlijk zo goed geordend,
dat het hun geen schade brengt.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik was het die het meest geordend was
en van aardse liefde het meest onthecht.

Hoe kan geordend zijn,
wat van nature het hart wanordelijk maakt,
het gemoed verwacht, wegtrekt van het innerlijk
en het hart zijn vrede ontnemt?

Het breekt de poorten open,
waarachter het goddelijk leven verborgen gaat,
namelijk de vijf zintuigen.

Het berooft je van de bescheidenheid
en brengt vermetelheid, genadeloosheid en godsvervreemding;
lauwheid aan het innerlijk en traagheid aan het uiterlijk.

DE DIENAAR:

Heer, het dunkt hun niet
dat ze er erg door gehinderd worden,
zolang wat en hoe zij minnen maar de schijn heeft
van geestelijk leven.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Soms wordt een helder oog even snel verblind
door witte meel als door grauwe as.

Zie, was ooit menselijk omgang zo onschadelijk
als de mijne met mijn dierbare discipelen?

Geen ijdele woorden daar, geen uitgelaten gebaren,

es wart da nit hoh in dem geiste an gefangen
und in tieffi unendlicher worten nider gelassen;
da waz nit anders denn rehter ernst
und ganzú warheit ane alle valscheit.

Und doch
so muoste in min liplichú gegenwúrtikeit enzogen werden,
e daz sù des geistes enphenklich weren.

Waz sol da menschlich bisin hindernús geben!

E daz sù von einem in gefuereet werden,
sù werdent von tusenten us gefuert;
e sù einest mit lere werden gewiset,
sù werdent dike mit boesem bilde verwiset.

Und daz ich es kúrze:
als der kalt rife in dem meien
die wúnklichen bluost terret und veroeset,
also terret zerganklichú minne
allen goetlichen ernst und geistlich zuht.

Und zwiflest du noch út hier inne,
so luog umb dich in die bluejenden schoenen wingarten,
die hie vor so wunklich in ir ersten bluost stuonden,
wie gar die verblichen und verrisen sint,
daz man inbrúnstiges ernstes und grozes andachtes wenig me spúrt.

Aber daz tuot den unwiderbrinklichen schaden,
daz es komen ist in ein gewonheit
und in ein geistlich erberkeit,
daz da so verborgenlich verwuestet alle geistlich selikeit.

Es ist so vil schedlicher,
so vil es unschedlicher schinet.

Wie ist so menge edle wurzarte,
der schon gezieret waz mit wúnklichen gaben,
und waz ein himelsches paradís,
in dem got lustlich waz ze wonene,
der nu von zerganklicher liebi
ze einem unkrutgarten worden ist!

Und da vor die rosen und die lylien wuochsen,
daz stat nu vol dornen, neslen und tistel,
und da hie vor die heiligen engel phlagen ze wonenne,
da wuelent nu dú swin.

We, we, we an der stunde,
so man ellú unnútzte wort, alles verlorn zit,
alles versumet guot
sol widerrechnen,
so man ellú unnútzú wort,
gesprochnú, gedahtú oder geschribnú,
heimlich oder offentlich,
wirt vor gotte und aller der welte offenbarlich lesende
und ir meinunge ane alles bergen verstende!

Der diener:

Ach herre,
disú wort sint als gar scharph,
es muos joch wol ein ersteintes herze sin,
daz da von nit bewegt wirt.

Minneklicher herr,

begonnen werd niet met hoge geestelijke gesprekken
om uiteindelijk af te zakken naar de diepten van hol gepraat;
slechts oprechte ernst trof men er
en volle waarheid zonder enige bijgedachten.

En toch,
mijn lichamelijke tegenwoordigheid moest hun onttrokken worden,
vooraleer ze voor de Geest ontvankelijk konden worden.

Hoeveel te meer zal menselijke omgang hier tot hindernis zijn!

Nog voor ze door de één tot inkeer komen,
worden ze al door duizenden naar buiten geleid;
nog voor één hen leert de juiste weg te gaan,
zijn ze al vaak verdwaald door slechte voorbeelden.

Kort gezegd:
zoals de koude rijp in de maand mei
de heerlijke bloesem laat verwijnen en verwelken,
net zo laat de vergankelijke liefde wegwijnen
alle vrome ernst en geestelijk tucht.

En zou je nog twijfelen,
laat je oog dan eens gaan langs die bloeiende, mooie wijngaarden,
die eens zo heerlijk in hun eerste bloesempracht stonden,
en hoe dat er allemaal nu verlept en verwelkt bijstaat,
zodat men van vurige ernst en innige vroomheid weinig meer merkt.

Juist dat maakt de schade onherstelbaar,
dat tot gewoonte is geworden,
en wat in geestelijke zin als eerbaar gezien wordt,
maar zo heimelijk geestelijke volkomenheid verwoest.

Schadelijker is het,
naarmate het onschadelijker lijkt.

Ach, hoe menig edele kruidentuin,
schoon gesierd met kostelijke gaven,
als een hemels paradís
waarin het God welgevallig was te wonen,
die nu door vergankelijke liefde
tot een tuin vol onkruid verworden is!

Waar eens rozen en leliën bloeiden,
dat staat nu vol met doornstruiken, netels en distels,
en waar eens de heilige engelen plachten te wonen,
daar wroeten nu de varkens.

Wee, wee, ongelukkig uur,
waarop men van alle ijdele woorden, van alle verloren tijd,
van al het verzuimde goed,
rekenschap zal moeten afleggen,
waarop alle onnutte woorden,
gesproken, gedacht, of geschreven,
verborgen of bekend,
voor God en de hele wereld openlijk gelezen worden
en niets hun bedoeling zal verbergen.

DE DIENAAR:

Ach Heer,
dit zijn snijdende woorden,
een stenen hart moet het zijn,
dat hierdoor niet bewogen wordt.

Minnelijke Heer,

BdEW, 6

nu sint etlichú Herzen als zarter Natur,
daz sú schierer von minnen denn von Vorhten gezogen werdent;
und wan du, der Herr der Natur,
nit bist ein zerstoerer der Nature
— du bist der Natur ein Volbringer —,
da von, minneklicher Herr,
so geben diser trurigen Rede ein Ende,
und sag mir,
wie du siest ein Muoter der schoenen Minne,
und wie sueze aber din Minne si.

sommige harten nu zijn zo teer,
dat ze eerder door liefde dan door vrees worden aangetrokken;
en daar jij, de Heer van de natuur,
niet een vernielers van de natuur bent
— want van de natuur ben jij de voltooiers —
daarom, minnelijke Heer,
beëindig deze treurige rede,
en zeg me,
hoe je de 'Moeder van de schone liefde' bent,
en hoe zoet toch jouw liefde is.

VII. Kapitel.

Wie minnekliche got ist.

Der diener:

Herre, ich hinderdenk den minnezug,
als du sprichest von dir selben in der wisheit buoch:

Transite ad me omnes etc.,

koment zuo mir alle die, die min begerent,
von minen gebúrten werdent ir erfüllet.

Ich bin ein muoter der schoenen minne,
min geist ist suezer denne honig
und min erbe úber honig und honigsein.

Edle win und suez gedoene erfroewt daz herze
und ob in beiden der wisheit minne.

Zarter herr,
du kanst dich selber als minneklich und als zartlich erbieten,
daz ellú herzen din moehti gelusten
und einen seneden jamer nah diner minne haben.

Es fliezent dú minnewort so leblich usser dinem suezen munde,
daz sú menig herze als krefteklich verwunten
in ir bluejenden tagen,
daz in inen ellú zerganklichú minne genzklich erlasch.

Eya, zarter herr,
dar nah jamert min herze,
dar nah ellendet minem muote,
von der horti ich dich gerne sprechen.

Nu spriche, min einiger uzerwelter trost,
ein einiges woertli ze miner sele, ze diner armen dirnen,
wan under dinem schatten bin ich suezklich entschlaffen
und min herze daz wachet.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Nu hoer, min tochter, und sihe,
neige ze mir dinú oren,
tuo einen kreftigen inker
und vergisse din selbes und aller dinge.

Ich bin in mir selben daz unbegriffen guot,
daz ie waz und iemer ist,
daz nie gesprochen wart
und niemer gesprochen wirt.

Ich mag mich wol dem herzen inrich ze enphinden geben,
aber enkein zunge mag mich eigentlich gewoerten noh gesprechen.

Und doch,
wan ich mich, daz úbernatúrliches, unwandelberes guot,
einer ieklichen kreatur gib
nah ir mugentheit in der wise, als si min enphenklich ist,
so bewinde ich der sunnen glast in ein tuoch
und gibe dir
geistlichen sin in liplichen worten
von mir und miner suezen minne also:

ich stelle mich zartlich vúr dines herzen ovgen,

Hoofdstuk 07

Hoe minnelijk God is.

DE DIENAAR:

Heer, overdenken wil ik die oproep tot liefde,
toen je in het Boek der Wijsheid van je zelf zei:

'Transite ad me omnes' etc.,

– Komt allen tot mij, die naar mij verlangen,
en van mijn vruchten zullen jullie verzadigd worden.

Ik ben de moeder van de schone liefde,
mijn geest is zoeter dan honing,
mijn erfdeel overtreft honing en honingraat.

Edele wijn en zoet gezang verblijden het hart,
en hoger nog dan deze beide staat de liefde tot de Wijsheid.

Lieve Heer,
je kunt je zelf zo minnelijke en teder tonen,
dat alle harten jou willen genieten
en een smachtend verlangen voelen naar jouw liefde.

Liefdewoorden vloeien zo levendig uit je zoete mond,
dat hun kracht vele harten diep verwond heeft
in de opbloei van haar dagen,
zo dat in hen alle liefde voor het vergankelijke helemaal uitdoofde.

Welaan, lieve Heer,
daarnaar schreit mijn hart,
daarnaar hunkert mijn hart,
daarover zou ik je zo graag horen spreken.

Spreek dan, mijn enig uitverkoren Troost,
een enkel woordje tot mijn ziel, tot je arme dienaars,
want onder jouw schaduw ben ik zoet ingesluimerd,
mijn hart echter waakt.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Hoor mijn dochter, en zie,
neig je oor tot wat ik zeg,
keer vastberaden in tot je zelf
en vergeet jezelf en alle dingen.

Ik ben in mijzelf het onbegrepen Goed,
dat steeds was en altijd is,
dat nooit uitgesproken was
en nooit uitgesproken zal worden.

Ik kan mij wel aan een hart op innerlijke wijze laten voelen,
maar geen tong die mij wezenlijk verwoorden kan of uitspreken.

En toch,
wanneer ik mezelf, het bovennatuurlijke, onveranderlijk Goed,
geef aan welk schepsel ook,
overeenkomstig haar mogelijke ontvankelijkheid voor mij,
dan omwikkel ik de glans van de zon met een doek
en geef ik je op deze wijze
geestelijke begrip gehuld in lieflijke woorden,
die verwijzen naar mij en mijn zoete liefde, aldus:

Teder vertoon ik me voor de ogen van je hart;

nu zier und kleide mich in geistlichem sinne
und mache mich vinlich uf nah wunsches gewalt
und gib mir alles daz,
daz zuo sunderlicher minne und liebi
und ze ganzem herzluste din herze bewegen kan:

sihe, daz ist alles
und alles, daz du und ellú menschen koendin erdenken
von gestalt, von gezierde, von gnaden,
in mir noh wúnklicher,
denn es ieman gesprechen muge.

Und diserley sint dú wort,
in dien ich mich mag ze erkennen geben.

Nu hoer me:

ich bin von hoher geburt, von edlem geschlechte;
ich bin daz minneklich wort dez veterlichen herzen,
in dem
nah dem minnerichen abgrúnde miner naturlichen súnlichkeit
in siner blozen veterlicheit
hein ein wúnklich wolgefallen sinú minneklichen ogen
in der suezen ufflammenden minne dez heiligen geistes.

Ich bin der wúnne thron,
ich bin der selden kron,
min ogen sint so klar,
min mund so zart,
minú wengel so liehtvar und so rovsenrovt
und ellú min gestalt so schoene und so wúnklich
und als dur wol gestalt:

und soelt ein mensch unz an den jungsten tag
in eime gluejenden oven sin,
daz im núwan ein anblick wúrde,
der were dennoch unverdienet.

Sich, ich bin als wúnklich gezieret mit liehter wat,
ich bin so finlich umbgeben
mit gebuemter missewarw der lebenden bluomen,
von rovten rovsen, wizen lylien,
schoenen violn und allerley bluomen,
daz aller meien schoenu bluoest,
aller liehten owen gruenú ris,
aller schoenen heiden zartú bluemlú
gegen miner gezierde sint als ein ruhe tistel.

Ich spil in der gotheit der vroeden spil,
daz git der engel schar vroeden als vil,
daz inen tusent jar sint als ein kleines stúndli.

Alles himelsches her
von núwen wunden
gebent mir ovgen und nement min war.

Irú ovgen sint in minú geblenket,
ir herz gegen mir geneiget,
ir sel und ir muot ane underlaz in mich geboeget.

Wol im, der daz minnespil,
den vroedentanz in himelscher wunne
an miner siten, an miner schoenen hant
in vroelicher sicherheit iemer eweklich tretten sol!

Ein einges woertli,

kleed en sier me nu op geestelijke wijze,
maak me zo bekoorlijk als je verlangen je ingeeft,
en tooi me met alles,
al wat jou opwekken kan tot liefde en genieting
en tot volkomen hartelust je hart bewegen mag.

Zie, dat alles,
ja, alles wat alle mensen kunnen uitdenken
over gestalte, bevalligheid, en genade,
in mij nog heerlijker is
dan iemand in staat is uit te spreken.

En zulke woorden zijn het dan,
waarbinnen ik mij te kennen kan geven.

Luister nu verder:

Ik ben van hoge afkomst, van edel geslacht;
ik ben het minnelijk Woord van het vaderlijk Hart,
het Woord waarop
– vanwege de grondeloze liefde van mijn natuurlijke zoonschap
voor zijn loutere vaderlijkheid –
zijn minnelijke blik rust met zalig welgevallen
en in de zoet opvlammende liefde van de Heilige Geest.

Ik ben van het welbehagen de troon,
van de zaligheden de kroon;
mijn ogen zo klaar,
mijn mond zo zacht,
mijn wangen als licht glanzend, rood als rozen,
mijn gestalte zo welgevormd en bekoorlijk
als gestalte maar wezen kan.

Al moest een mens tot aan de jongste dag
in een gloeiende oven wachten,
om slechts eenmaal mij te aanschouwen,
zelfs dan nog was het onverdiend.

Zie, zo heerlijk ben ik getooid met een lichtend gewaad,
zo sierlijk omstraald
met de veelkleurige bloei van levende bloemen,
met rode rozen en witte leliën,
met lieflijke viooltjes en bloempjes allerlei,
dat al de heerlijke meibloesems,
al het lichtend groen van frisse akkers
en al die tere bloempjes van de heide,
vergeleken met deze mantel zijn als ruwe distels.

In de godheid speel ik het spel der vreugde,
wat de engelscharen zo vervult van vreugde,
dat voor hen duizend jaren zijn als een luttel uur.

Heel het hemelse heer,
in steeds nieuwe verwondering
valt hun blik verrast op mij.

Hun ogen, verzonken in de mijne,
hun hart, naar mij gericht,
hun ziel, hun gemoed, tot mij gedurig teruggebogen.

Zalig degene, die dit minnespel,
die deze heerlijke hemelse reidans
aan mijn zijde, aan mijn zachte hand,
in zorgeloze zekerheid voor altijd en eeuwig dansen kan!

Een enkel woord,

BdEW, 7

daz da so leblich us klinget von minem suezen munde,
úbertriffet aller engel sang,
aller harphen klang, ellú suezen seitenspil.

Eya, luog,
ich bin als trutlich ze minnenne,
ich bin als lieplich ze umbvahenne
und so zartlich der reinen minnenden sele ze kússenne,
daz ellú herzen nah mir soeltin brechen.

Ich bin kleinfuog und zuotetig
und der lutren sel ze allen ziten gegenwúrtig.

Ich wone ir togenlichen bi
ze tische, ze bete,
ze wege, ze stege;
ich ker mich hin,
ich ker mich her.

In mir ist nút, daz missevalle;
in mir ist alles daz, daz da wol gevallet
nah herzenwunsch,
nah sel begirde.

Sich, ich bin als gar ein luter guot;
dem dennoch in zit
min ein einges troephli wirt,
dem wirt ellú vroede und wollust diser welt ein bitterkeit,
alles guot und ere ein hinwerf und ein unwert.

Sú werdent, die lieben,
von miner suezen minne umbgeben
und verswemmet
in daz einig ein ane gebildet minne und gesprochnú wort,
und werdent gefriet und gefloezet in daz guot,
dannan sú geflossen sint.

Min minne kann och anvahendú herzen entladen
von dem sweren laste der sünden,
und in ein vries wolgemuotes luter herze geben
und ein rein ungestrafet conscienci machen.

Sag mir, waz ist in aller diser welt, daz dis allein verwegen muge?

Ellú disú welt moehti ein sogtan herz nit widerwegen,
wan der mensch, der mir allein sin herze gibet,
der lebt wúnklich und stirbet sicherlich,
und hat hie himelrich und doert eweklich.

Nu luog,
ich han dir vil worte gegeben,
und stan von dien allen
in miner minneklichen schonheit als unberueret,
als daz firmament von dinem minsten vingerlin,
wan es ovge nie gesach
noch ore nie gehorte
und in kein herze nie komen mohte.

Doch so si dir dis entworfen
ze einem onderscheide
miner suezen minne und der valschen zerganklichen minne.

Der diener:

Ach, du zarter wúnklicher veltbluome,
du gemintes herztrut

uit mijn zoete mond zo levendig aldaar gezongen,
het overtreft al het gezang van alle engelen,
de klank van alle harpen, van alle zoete snarenspeel.

Welaan, zie,
ik ben zo bekoorlijk om te beminnen,
zo verlokkelijk om te omhelzen,
en voor een zuivere ziel zo zoet om te kussen,
dat alle harten verlangend naar mij moesten openbreken.

Ik ben zacht en gevoeglijk,
in de nabijheid van een reine ziel te allen tijde.

Ik ben haar verscholen nabij,
aan tafel, bij het gebed,
waar ze ook maar gaat of staat;
ik wend me herwaarts,
wend me derwaarts.

In mij is niets wat mishaagt;
in mij is alles wat verblijden kan,
wat het hart wensen kan,
wat de ziel begeren kan.

Zie, een louter goed ben ik;
wie in de tijd
slechts één enkel druppeltje van mij ten deel zou vallen,
alle vreugde en lust van deze wereld werd hem tot bitterheid,
al het goed en elke eer voor hem afval zonder enige waarde.

Zij, de beminden, worden
door mijn zoete minne omvat
en ondergedompeld
in het Enig Eén, in minne ongebeeld, in woorden onvatbaar,
en ze worden ontbonden om te vervloeien in het goed
waaruit ze zijn voortgevloeid.

Mijn liefde kan ook beginnende harten ontdoen
van de zware lasten van de zonde,
en hun een vrij, welgemoed en onbekommerd hart geven
en een rein, onbelast geweten.

Zeg mij: wat ter wereld, wat kan hiermee vergeleken worden?

Heel de wereld kan tegen zulk een hart niet opwegen,
want de mens, die zijn hart alleen mij schenkt,
hij leeft heerlijk en sterft in zekerheid;
hier bezit hij het hemelrijk en daar de eeuwigheid.

Nu zie,
veel woorden heb ik tot je gesproken,
maar hierbinnen
blijft mijn minnelijke schoonheid even onberoerd
als het firmament door jouw kleinste vingertje,
daar geen oog haar ooit zag,
geen oor haar ooit hoorde,
geen hart haar ooit omsloot.

Deze aanwijzingen zijn je desondanks gegeven,
opdat je daardoor onderscheid kunt maken
tussen mijn zoete minne en de valse en vergankelijke.

DE DIENAAR:

O jij, tere, vreugde schenkende bloem van het veld,
mijn beminde hartelief

in dien umbvangnen armen der reinen minnenden sele,
wie ist daz so kuntlich dem, der din ie rehte enphant,
und wie ist es so selzen ze hoerene dem menschen,
dem du unkunt bist,
des herz und muot noch liplich ist!

Ach herzkliches, unbegriffenliches guot,
dis ist ein liebú stunde, dis ist ein suezes nu,
und in dem muoz ich dir uf tuon ein verborgen wunden,
die min herze noh treit von diner suezen minne.

Herr,
gemeinsami in minne ist als wasser in fúre:
minneklicher herr, du weist,
daz rehtú inbrúnstígu minne nit enmag kein zweiheit erliden.

Ach,
zarter einger herr mins herzen und miner sele,
dar umbe so begert min herz als inneklichen,
daz du sunderlich liebi und minne zuo mir hettist,
und daz dinú goetlichen ogen
hettin ein sunderliches lustlich wolgefallen in mir.

Owe herr,
du hast als vil minnender herzen,
die dich herzeklichen minnent
und die vil mit dir kunnen,
owe, zarter truter herr,
wa bin ich denn dar an?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ich bin ein solicher minner,
der in einikeit nit wirt verklemmet
noch in der mengi vermenget.

Ich bin mit dir allein ze allen ziten
als gar bekúmberet und geflissen,
wie ich mich dir allein geliebe
und volbringe alles, daz zuo dir gehoeret,
als ob ich aller ander dinge ledig stande.

Der diener:

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

Wafen, wafen, wa bin ich hin verfueret?

Wie bin ich so gar verwiset,
wie ist min sel so gar zerflossen
von des geminten vrúntlichen suezen worten!

Eya, ker dinú liechtú ovgen von mir,
wan si hein mich gar verfloezet.

Wa ward ie herz so hert,
wa wart ie sel so kalt und so lawe,
die dinú suezen lebenden minnendú wort horti,
dú da so úbermesseklích fúrin sint,
es muez erweichen
und erhitzen in diner suessen minne?

Owe, wunder und wunder ob allem wunder,
der dich also mit dien ovgen sins herzen schovwet,
daz sin herz von minnen nit alles zerflúzet!

door de armen van de reine, minnende ziel omvangen,
hoe duidelijk dit alles toch voor hem is die jou ooit waarlijk ontving,
en hoe zeldzaam vreemd het hen in de oren klinkt
die van jou geen weet hebben
en wier hart en gemoed nog vleselijk zijn.

Ach, beminnelijk, onbevattelijk Goed,
in deze weldadige stonde, dit zoete nu,
wil ik je een verborgen wonde tonen,
die mijn hart draagt, door jouw liefde geslagen.

Ach Heer,
liefde die gedeeld moet worden, is als water verenigd met vuur:
minnelijke Heer, je weet,
dat waarlijk vurige liefde geen tweeheid verdragen kan.

Ach,
tedere Heer, van mijn hart, van mijn ziel de enige,
daarom verlangt mijn hart zo innig,
dat je mij jouw bijzondere liefde en minne schenkt,
dat jouw goddelijke ogen
op mij in het bijzonder met welbehagen rusten zullen.

Ach, Heer,
zoveel liefhebbende harten bezit je,
die je allemaal van harte beminnen
en veel bij je kunnen bewerkstelligen
– ach, tedere, welbeminde Heer,
hoe staat het met mij?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Een minnaar ben ik,
die in enkelheid niet ingeklemd,
in menigvuldigheid niet verdund wordt.

Ik ben altijd bij je, met jou alleen,
om jou bekommerd met een toewijding
die uitsluitend jouw liefde zoekt,
en om alles te volbrengen wat jou toekomt,
alsof ik ledig stond van al het andere.

DE DIENAAR:

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.

O Heer, waar heb je me heengevoerd?

Hoe verward ben ik toch,
hoe toch is mijn ziel heengesmolten
door de vriendelijke, zoete woorden van mijn Beminde!

O, wend je klare ogen van mij af,
want ontzet ben ik door hen.

Waar was ooit een hart zo hard,
waar een innerlijk zo kil en lauw,
dat, wanneer het jouw zoete, levende, minnende woord hoorde,
dat opvlamt als een laaiende vuur,
niet versmelten zou,
niet verhit zou worden in jouw zoete liefde?

Wonderlijk, ja, wonder hoger dan alle andere,
dat wie jou aldus ziet met de ogen van zijn hart,
dat zijn hart niet geheel van liefde heensmelt!

Owe, wie selig der minner ist,
der din gemahel heisset und ist!
Waz mag er eblich suezes trostes und verborgens liebes
von dir enphahen!

Eya, suezú, zartú jungfrow sant Agnes,
der Ewigen Wisheit minnerin,
wie mohtest du dich dins lieben gemahels so wol gesten,
do du spreche:

“sin bluot hat minú wengel rovsvarwklich gezieret!”

Owe, zarter herr,
wan were ich wirdig,
daz min sele hiessi din minnerin!

Sich, were denn muglich,
daz ellú wollust, ellú vroede und minne,
die disú welt geleisten mag,
legi an einem menschen,
den woelt ich vriliche dar umb uf geben.

Ach, gesach in got,
daz er ie geborn wart an dis welt,
der din minner heisset und ist!

Hetti doch ein menschi tusent libe,
die soelt er dar umb wagen,
daz er dich koende erwerben.

O ir alle gottesvrúnde,
alles himelsches her,
und du, liebú jungfrow sant Agnes,
helfent mir in bitten,
wan ich enwiste nie reht,
waz sin minne was!

Ach, herze mins,
leg abe, tuo hine alle tragkeit
und luoge, ob du vor dinem tovde dar zuo mugest komen,
daz du siner suezin minne enphindest!

Wie hastu so traklich und so lawklich da her gelebt!

Owe, zartú, schoenú, uzerweltú Wisheit,
wie kanst du so reht wol ein minnekliches liep sin
ob allem dem liep diser welt!

Wie ist din minne und der kreatur so ungelich!

Wie ist es ein so betrogen ding, alles,
daz in diser welt minneklich schinet
und etwas wenet sin,
so man es mit heinlich reht beginnet erkennen!

Herr, wa ich minú ovgen ie hin gekerte,
da vand ich iemer ein ‚nisi‘ und ein ‚enwere daz‘;
wan waz da ein schoen bilde,
so was es gnadlos,
was es schoen und minneklich,
so gebrast im wise,
oder hatte es daz ovch,
so vand ich iemer etwas,
eintweder von innen oder von uznen,
dem der ganze ker mins herzen widersprach.

O, hoe zalig de minnaar is,
die jouw gemaal heten mag en zijn;
hoeveel zoete troost toch en vertrouwelijke liefde hij
van jou ontvangen mag!

O, zoete, tedere maagd Sint-Agnes,
minnares van de Eeuwige Wijsheid,
hoe mocht jij je toch verheugen over je bruidegom,
toen je zei:

‘Zijn bloed heeft mijn wangen rozenrood gekeurd!’

Ach, lieve Heer,
wanneer zal ik zo waardig bevonden worden,
dat mijn ziel jou tot minnares mag zijn!

Zie, zou het mogelijk zijn,
dat alle lust, vreugde en liefde,
die deze wereld in zich draagt,
in één mens verenigd zou zijn,
ik zou hem om jou willen prijsgeven.

Ach, gezegend hij,
die, geboren in deze wereld,
jou tot minnaar is en zo heten mag!

Al had een mens duizend levens,
hij zou ze allemaal moeten inzetten,
om jou te kunnen winnen.

O, jullie godsvrienden, ja allen,
het hele hemelse heer,
en jij, lieve maagd Sint-Agnes,
help mij tot hem te bidden,
want nooit heb ik waarlijk geweten,
wat zijn liefde is.

O, mijn hart,
ontdoe je van alle traagheid,
en zie of je voor je dood zo ver komen kunt,
dat je zijn zoete liefde smaken mag.

Hoe loom en traag toch heb je je leven tot nu toe geleefd!

O, tedere, schone, uitverkoren Wijsheid,
wat is het toch dat jou tot een minnelijk lief maakt
zo verheven boven elk lief van deze wereld!

Hoe ongelijk jouw liefde toch aan de schepselijke!

Hoe bedrieglijk alles is,
alles wat in deze wereld beminnelijk schijnt
en waant iets te zijn,
wanneer men het van nabij en goed begint te kennen!

Heer, waarheen ik ooit mijn ogen ook heb gewend,
steeds ondervond ik een ‘nisi’ en een ‘als dat er niet was’;
want was de gestalte schoon,
de bekoorlijkheid ontbrak,
was ze mooi en beminnelijk,
zo niet haar manieren,
en zelfs als ze dit alles bezat,
het schortte altijd wel ergens aan,
ofwel van binnen ofwel van buiten,
iets waardoor mijn hart keerom maakte.

BdEW, 7

In heinlich und in kuntschaft fand ich,
daz es sin selbs ein verdriessen uf im truog.

Owe aber du,
du schonheit mit grundloser lützelikeit,
gnad mit gestalt, wort mit wise,
edli mit tugenden, richtuom mit gewalte,
inwendigú vriheit und uzwendigú klarheit,

und ein ding, daz ich in zit nie vand,
daz ist:
ein rehtes widerlegen
nah genuegde an kunnenne und vermugenne
und einem begirlichen wellenne eins reht minnenden herzen!

So man dich ie bas erkennet,
so man dich ie lieber gewinet;
so man dir ie heinlicher ist,
so man dich ie minneklicher vindet.

Wafen, wafen,
wie bist du ein so grundloses, ganzes, luter guot!

Schovwent ellú herzen,
wie die sint betrogen, die ir minne an út anders legent!

Ach ir valschen minner,
vliehent verre von mir,
genahent mir niemer me,
wan daz einig liep han ich minem herzen us erkorn,
da herze, sele, begirde und alle mine krefte
allein gesattet werdent von inneklicher liebi,
dú da niemer zergat.

Owe herr,
koend ich dich uf min herz gezeichen,
koende ich dich in daz innigoste mins herzen und miner sele
mit guldinen buochstaben gesmelzen,
daz du niemer in mir vertilget wurdist!

Owe jamer und not,
daz ich min herz nút ie und ie da mitte bekumberte!

Was habe ich von allen minen minnern,
denn verlornes zit, vervarnú wort, ein ler hand,
wenig guoter werke und ein geladen gewisseni mit gebresten?

Zarter herr,
toede mich e in diner minne,
wan von dinen minneklichen vuezzen
enwil ich niemer me gescheiden!

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Ich vúrkom sù, die mich suochent
und enphahe sù mit lieplicher vroed, die miner minne begerent.

Alles,
daz du ovch in zit enphinden maht miner suezen minne,
daz ist als ein troeplin gegen dem mer
gegen der minne der ewikeit.

Bij meer vertrouwelijke omgang en nadere kennismaking trof mij,
dat ze getekend werd door een zeker verdriet over zichzelf.

Jij echter,
jij, schoon en grondeloos beminnelijk,
bekoorlijk en welgevormd in woord en manieren,
adellijk en deugdevol, rijk en machtig,
naar het innerlijk vrij en naar het uiterlijk helder!

En nog iets is er, iets wat op aarde ik nooit vond,
namelijk
een waarlijk tegemoetkomen,
beantwoordend aan de krachten en vermogens
en het verlangend zoeken van een oprecht minnend hart.

Hoe beter men je kent,
hoe meer men van je houdt;
hoe vertrouwelijker de omgang,
hoe minnelijker men je vindt.

Mijn God,
welk grondeloos, volmaakt, louter goed ben je toch!

Ziet en bemerk, jullie harten,
hoe bedrogen zij zijn, die hun liefde op iets anders richten!

Ach jullie, valse minnaars,
vlucht ver weg van mij,
kom nooit meer in mijn nabijheid,
want alleen dit ene lief heb ik voor mijn hart uitverkoren,
het enige waarvan mijn hart, ziel en verlangen en al mijn krachten
verzadigd worden met innige liefde,
die nooit vergaan zal.

Ach Heer,
kon ik je op mijn hart toch uittekenen,
kon ik jouw naam in het innigste van mijn hart en ziel
met gouden letters toch insmelten,
zo dat je in mij nooit uitgedelgd kon worden!

Ach wat is het te betreuren,
dat mijn hart zich hier nooit om bekommerd heeft!

Wat rest er van al mijn liefdes,
niets dan verloren tijd, vervlogen woorden, een lege hand,
een paar goede werken en een geweten bezwaard door misstappen.

Lieve Heer,
dood me liever in jouw liefde,
want van jouw minnelijke voeten
wil ik nooit meer wijken!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik voorkom hen die mij zoeken,
ontvang met liefdevolle vreugde hen die naar mijn liefde verlangen.

Alles,
wat jullie in de tijd van mijn zoete liefde maar smaken mogen,
als een druppeltje tegenover de zee is het,
vergeleken met de liefde in de eeuwigheid.

VIII. Kapitel.

Ein usrichtung drier dinge,
dú einem minner aller meist moehtin an got widerstan.

Daz ein ist:
wie er so zornlich mug geschinen und doch so minnklich sin.

Der diener:

Ach zarter herre,
nu wundert mich drier dinge als inneklichen vaste.

Daz ein ist:
daz du als úberminneklich bist an dir selben,
und du doch ein als gar strenge richter bist der missetat.

Herr,
wenn ich mich hinderdenk an din grimmen gerehtikeit,
so schriet min herz mit senlicher stimme:
we, we allen dien, die iemer gesúndent,
wan wústin sù die strengen rehtvertikeit,
die du also swigende wilt ane alle widerred haben
von einer ieklichen súnnde, dennoch von dinen aller liebsten vrúnden,
sù soeltin in selber e die zene und daz har us zerren,
e daz sù dich iemer erzurndin.

Owe, din zornliches antlút ist so gar grimme,
din unwertliches vonkeren ist so unlidig,
we mir,
und dinú vientlichen wort sint so gar fúrin,
daz sù durchschnident durch herz und durch sele.

Owe herr,
beschirme mich vor dinem zornlichen antlút,
und gespar din rache gegen mir nit an ene welt.

Sich, so ich allein einen arkwan hab,
daz du von minen verschulten gebresten
din antlút habest unwertlich von mir gewendet,
herr, daz ist mir so unlidig,
daz mir nút in diser witen welt so reht bitter ist.

Owe, herre und getrúwe vater mine,
wie soelti denn min herz
din grúwliches antlút iemer erliden!

Ach,
wenne ich reht gedenk
an din entstaltas zornliches antlúte,
so wirt min sel als gar ergremmet,
ellú min kraft erzittret als gar,
daz ich im enkein gelich kan geben,
denn als so der himel beginnet tunklen und swarzen
und daz fúr in dien wulken wuetet,
und ein starke tonre den wolken zerret,
daz daz ertrich erbidemet,
und denn dú fúrin strale schússet gegen einem menschen.

Herr, nieman laze sich an din swigen,
wan gewerlich
din stilles swigen geratet ze jungste ze einem grimmen tonren.

Herr, din zornliches antlúte
dins vetterlichen zornes
ist dennoch einem menschen,

Hoofdstuk 08

Een verklaring van de drie punten,
die een minnaar het meest in tegenspraak schijnen met God;

hiervan het eerste punt:
Hoe hij zo toornig kan lijken en nochtans zo minnelijk is.

DE DIENAAR:

Ach, lieve Heer,
drie dingen zijn het waarover ik me innerlijk zeer verwonder.

Het eerste is:
dat je zo bovenmate minnelijk bent in jezelf,
en dat je toch een zo strenge rechter bent van misstappen.

Heer,
als ik me verdiep in jouw grimmige gerechtigheid,
dan schreeuwt mijn hart met een stem gekweld door verlangen:
wee, wee, allen die ooit gezondigd hebben;
wisten ze maar van dit strenge vonnis,
zwijgend en zonder tegenspraak te dulden door jou uitgesproken,
over alle zonden, ook over die van je allerliefste vrienden,
ze zouden zich liever de tanden en de haren uitrukken,
dan jou ooit nog te vergrammen.

Ach, jouw vertoornd gelaat is zo grimmig,
ondraaglijk is het wanneer je je afkeert in misprijzen
– ach, wee mij –
jouw woorden in ergernis uitgesproken zijn zo vurig,
ze snijden door hart en ziel.

Ach, Heer,
bescherm me voor je vertoornde aanblik,
en stel je wraak over mij niet uit tot gene wereld.

Zie, al had ik er slechts een vermoeden van,
dat je om mijn schuldige gebreken
je gelaat misprijzend van mij zou afwenden,
Heer, voor mij zou het ondraaglijk zijn,
niets in de wereld zou mij zo bitter zijn.

Ach, Heer en getrouwe Vader,
hoe zou mijn hart dan
ooit jouw huiveringwekkend aangezicht kunnen verdragen!

Ach,
wanneer ik het beeld tot me laat doordringen
van jouw in toorn vertrokken gelaat,
dan is mijn ziel helemaal ontstelt,
al mijn krachten sidderen,
en het is dan alsof
de hemel verduistert en zwart wordt
en er daar vuur in de wolken woedt,
en krachtige donder de wolken uiteenscheurt,
zodat het aardrijk beeft,
en dat je dan een vuurstraal afschiet op een mens.

Heer, niemand vertrouwde op jouw zwijgen,
want waarlijk,
dit stille zwijgen, het wordt gevolgd door een grimmige donderslag.

Heer, het vertoornde aangezicht,
uitdruk van je vaderlijke toorn,
het is voor een mens,

der dich vúrchtet ze erzúrnenne und ze verlíerene,
ein helle ob aller hell,
— ich wil geswigen dez grimmen antlútes,
daz die boesen an dem jungsten tag
mit herzleide muossen sehen.

We, we und iemer we dien,
die des grozen jamers beitent sint!

Herr, dis ist in minem herzen ein groz wunder,
und du doch sprichest, daz du als minneklich siest?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ich bin daz unwandelber guot
und stan gelich und bin gelich.

Aber daz ich ungelich schine,
daz kumt von ungelicheit dero,
die mich ungelich mit súnde und ane súnde sehent.

Ich bin minneklich an miner nature,
und bin aber doch ein vorhtliche rihter der missetat.

Ich wil von minen vrúnden
kintlich vorhte und lieplich minne haben,
daz sú die vorhte ze allen ziten uf enthalt vor súnnden,
und dú minne mir vereine mit ganzen trúwen.

die bang is jou te vertoornen en te verliezen,
een hel erger dan welke hel ook
— ik wil nog zwijgen over de grimmige aanblik
die de bozen op de jongste dag
met harteleed moeten aanschouwen.

Wee, wee, en nog eens wee hun,
die zulk groot onheil wacht!

Heer, hoe verbaas ik me toch met heel mijn hart,
dat je desondanks zegt zo minnelijk te zijn.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik ben het onveranderlijk Goed
ik blijf mij zelf steeds gelijk.

Dat ik echter veranderlijk schijn,
dat komt door de verandering van hen,
die mij in hun zonde anders zien dan zonder zonde.

Naar mijn natuur ben ik minnelijk,
en niettemin een verschrikkelijke rechter bij misstappen.

Ik verwacht van mijn vrienden,
dat ze mij op kinderlijke wijze vrees en liefhebben,
opdat deze vrees hun altijd voor zonde zal behoeden,
en de liefde hen met mij verenigen zal in volmaakte trouw.

IX. Kapitel.

Daz ander:

**war umbe er sich sinen vrunden dik nah herzluste enzúhet,
und wa bi man sin waren gegenwúrtkeit erkennet.**

Der diener:

Herre, es ist alles nah herzenwunsch
denn eins.

Gewerlichen, herre,
so ein sel recht krefflos wirt nah dir
und nach dem suezen minnekosen
diner suezen gegenwúrtkeit,
herr,
so swigest du und sprichest ein einig wort nit,
daz man mug gehoeren.

Owe, min herr, sol daz nit we tuon,
so du, zarter herr, bist daz einig uzerweltes herzliep,
und du dich denne als vroemdeklich gebarest
und als stille swigest?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Mich ruofent doch alle kreaturen, daz ich es si.

Der diener:

Owe, herr,
es ist einer verseneden sel hier an nit genuog.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

So ist ein ieklich wort, daz von mir gesprochen wirt,
ein minneboetlin zuo ir herzen,
und ein ieklich wort der heiligen schrift,
daz von mir geschriben ist,
ein suezer minnebrief, als ob ich in ir selber hete geschriben.

Sol si dar an nit genuegen?

Der diener:

Owe, zartes, uzerweltes liep,
nu weist du doch wol,
daz einem minnenden herzen ungenuog ist alles,
daz sin einig lieb, sin einig trost nit selber ist.

Herr,
du bist als gar ein trutlichs, uzerweltes, grundloses liep,
sich, und daz dich mir aller engel zungen sprechin,
so tringet und ringet dú grundelos minne
alles nah dem einen, den si da begert.

Ein minnendú sele neme dich doch vúr daz himelrich,
wan du bist ir himelrich.

Owe herr, du soeltist, getoerste ich es sprechen,
dien armen minnenden herzen
ein klein geloebiger sin,
dú da nah dir darbent und torrent,
dú so mengen inneklischen grundlosen súfzen nach dir,
ir einigem liebe, lazent,
dú so ellendklich nah dir uf sehent

Hoofdstuk 09

Het tweede:

**Waarom hij zich dikwijls naar believen aan zijn vrienden onttrekt,
en waaraan men zijn ware tegenwoordigheid erkennen kan.**

DE DIENAAR:

Heer, het is allemaal zoals mijn hart het verlangde,
slecht één ding blijft.

Waarlijk, Heer,
wanneer een ziel zo verteerd wordt in haar verlangen naar jou,
smachtend naar het teder minnekozen
met jou, haar zoete lief, aan haar zij,
Heer,
dan zwijg je, geen woord komt over je lippen,
het blijft stil.

Ach, Heer, zou het geen pijn doen,
waar jij, lieve Heer, toch de uitverkorene bent, het enige hartelief,
dat je je nochtans als een vreemde gedraagt,
en het stilzwijgen bewaart?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

En toch, alle schepselen roepen mij toe, dat ik het ben.

DE DIENAAR:

Ach Heer,
een hunkerende ziel heeft daaraan niet genoeg.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ieder woord, dat over mij gesproken wordt,
is voor hun hart toch een liefdesboodschap,
en ieder woord van de Heilige Schrift,
door mij geschreven,
is als een zoete liefdesbrief van mijn hand aan hen geschreven.

Zouden ze daar niet genoeg aan hebben?

DE DIENAAR:

Ach, teder, uitverkoren lief,
je weet toch wel,
dat voor een minnend hart alles onvoldoende is,
wat niet zijn enige geliefde, zijn enige troost zelf is.

Heer,
je bent zulk een innemend, uitverkoren, ondoorgrondelijk lief,
zie, al spraken alle engelen mij toe over jou,
grondeloze minne, alles bleef haken en hunkeren,
naar die Ene, waar haar verlangen naar uit gaat.

Een minnende ziel beschouwt jou als het hemelrijk,
want haar hemelrijk, dat ben jij.

Ach, Heer, je moest, als ik zo vrij mag zijn dit te zeggen,
voor de arme, minnende harten
wat meer getrouw zijn,
zij die naar jou hongeren en dorsten,
zij die zo vaak een innig, diepe zucht, tot jou,
hun enige liefde, opzenden,
zij die in hun ellende naar jou opzien

BdEW, 9

und mit herzklicher stimme sprechent:

“revertere, revertere!”

und mit in selber einredent und sprechent:

“owe,
wenest du, ob du in habest erzúrnet,
und ob er dich welle lazen varn?”

Wenest du, ob er iemer me
dir welle wider geben sin minneklichen gegenwúrtikeit,
daz du in mit dien armen dins herzen minneklich umbvahest
und in din herz truckest,
daz alles din leid verswinde?”

Herre, dis hoerst du und weist,
und swigest?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ich weiss es und sihe es mit begirlichem herzluste.

Dú Wisheit vraget:

Nu entwúrt mir och einer vrage,
sider du als tovgenlichen fúndlest:
waz ist daz, daz dem hoehsten geschafnen geist
aller best smacket under allen dingen?

Der diener:

Owe herr, daz beger ich von dir ze wissenne,
wan dú vrage ist mir ze hohe.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

So wil aber ich dir es sagen.

Dem obresten engel smakt nút baz,
denn minem willen gnuog sin in allen dingen;
und wústi er,
daz min lob gelege
an neslan uz brechen und ander unkrut,
daz were im daz begirlichest ze volbringenne.

Der diener:

Ach herre,
wie schlehest du mich an diser vrage!

Wan du meinest,
daz ich mich halte ledklich und gelazenlich
an luste,
und din lob allein suoche
in hertikeit als in der suezikeit.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Ein gelazenheit ob aller gelazenheit
ist gelazen sin in gelazenheit.

Der diener:

Owe herr, es tuot aber als gar we.

en met hartestem smeken:

‘revertere, revertere!’

en in zichzelf overleggen en zeggen:

‘Wee mij,
zou het soms kunnen zijn, dat je hem vertoornd hebt,
en hij jou verlaten gaat?’

Zou het kunnen, dat hij ooit nog
jou zijn lieflijke tegenwoordigheid zal willen schenken,
en dat jij hem met de armen van je hart minnelijk omvat
en aan je hart drukt,
zodat al je leed verdwijnt?’

Heer, je hoort en je weet het,
en zwijgt?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik weet het en ik aanschouw het met verlangende hartevreugde.

DE WIJSHEID VRAAGT:

Beantwoord ook mij dan één vraag,
jij die zo diep in het verborgene graaft:
Wat is het dat de hoogst geschapen geest
het best smaakt van al?

DE DIENAAR:

O Heer, dat zou ik graag van jou vernemen;
want die vraag gaat mij te hoog.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Dan zal ik het jou zeggen.

Niets smaakt de hoogste engel beter,
dan in alles mijn wil te volbrengen,
en zou hij weten,
dat hij mijn lof verdienen kon
door brandnetels en onkruid te wieden,
het zou voor hem het begeerlijkst zijn dat te doen.

DE DIENAAR:

Ach, Heer,
in verwarring laat je me met deze vraag.

Want je bedoelt,
dat ik me innerlijk ledig en gelaten moet houden
tegenover mijn verlangens,
en jouw lof alleen moet zoeken,
zowel in dorheid als in blijdschap.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Een gelatenheid boven alle gelatenheid
is gelaten te zijn in gelatenheid.

DE DIENAAR:

Ach Heer, zo pijnigend is dit alles.

BdEW, 9

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Wa wirt dú tugent beweret,
denn in der widerwertikeit?

Aber doch so wússest,
daz ich dik kum und beger eines inganges in min hus,
so es mir verseit wirt;
dik wird ich enphangen als ein bilgri,
und wird unwirdeklich gehalten
und schiere us getriben.

Aber ich kum zuo miner geminten selb selber,
und hab ein minnekliches wonen bi ir;
aber daz geschicht als tovgenlich,
daz es gar verborgen ist allen menschen,
denn allein dien,
die als gar abgescheiden sint und miner weg war nement,
die ze allen ziten uf der lage stant,
daz sú miner gnade gnuog sien.

Wan ich bin nah miner gotheit ein luter wesentlicher geist,
und wirde geistlichen in den luterer geisten enphangen.

Der diener:

Zarter herr, mich dunket, du siest gar ein tovgenlicher minner;
dar umb beger ich,
daz du mir etlichú zeichen gebest diner waren gegenwúrtikeit.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Min waren gegenwúrtikeit bekennest du in keiner wise als wol
als hier inne:
swenne ich mich birge
und daz mine von der sele gezúhe,
so wirst du erst innan,
wer ich bin ald du.

Ich bin daz ewig guot,
ane daz guot nieman nút guotes hat;
und dar umb,
so ich mich, daz ewig guot,
als guetlich und als minneklich entgússe,
so guetet sich alles daz, da ich hine kume,

da bi man min gegenwúrtikeit mag erkennen,
als die sunnen bi ir glaste,
die man doch an ir substanci nút sehen mag.

Befunde du min ie,
so gang in dich selber,
und lerne die rovsen von den dornen scheiden
und die bluomen von dem grase us lesen.

Der diener:

Herr, gewerlich,
ich suoch und vinde in mir ein gar groz ungliechheit.

Swenne ich stan in gelassenheit,
so ist min sele als ein sieche mensch,
dem nút wol smaket, dem ellú ding unlustig sint;
der lib ist trege,
der muot ist swere,
inwendigú hertikeit und uswendigú trurikeit.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Waar wordt deugd beter beproefd,
dan te midden van tegenspoed?

Weet dan,
vaak kom ik en verlang toegang tot mijn huis,
en hij wordt me ontzegd;
vaak word ik ontvangen als een voorbijtrekkende reiziger,
en op onwaardige wijze geherbergd
en snel weer verjaagd.

Maar naar de door mij geliefde ziel kom ik zelf,
en bij haar vind ik een minnelijk verblijf;
maar het vindt zo heimelijk plaats,
dat het verborgen blijft voor alle mensen,
behalve voor hen,
die onthecht zijn en op mijn wegen acht slaan,
zij die altijd op de uitkijk staan,
om mijn genade niet te missen.

Want naar mijn godheid ben ik een louter wezenlijke geest,
en op geestelijke wijze word ik in de loutere geesten ontvangen.

DE DIENAAR:

Lieve Heer, het schijnt dat jij een zich verbergende minnaar bent;
daarom vraag ik jou,
dat je me enige tekenen geeft van je aanwezigheid.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Mijn ware aanwezigheid erken je op geen ander wijze
dan hierlangs:
wanneer ik me verberg
en het mijne onttrek aan de ziel,
dan pas wordt het je duidelijk
wie ik ben en wie jij.

Ik ben het eeuwige Goed,
buiten hetwelk nooit iemand enig goed heeft;
en daarom,
wanneer ik, het eeuwige Goed, me
met zoveel goedheid en liefde uitstort,
wordt alles goed waarmee ik in aanraking kom.

Aldus kan men mijn aanwezigheid kennen,
zoals men de zon kennen kan aan haar lichtstralen,
haar wezen immers is voor ogen niet toegankelijk.

Heb je me ooit gevonden,
keer dan in tot je zelf,
en leer de rozen te scheiden van de doornen
en de bloemen van het gras.

DE DIENAAR:

Heer, waarlijk,
zoek ik, dan tref ik in mijzelf een zeer grote ongelijkheid aan.

Sta ik in verlatenheid,
dan is mijn ziel als een zieke mens,
niets smaakt hem, alles staat hem tegen;
het lichaam is traag,
en zwaar te moede is het me,
ja, hardheid aan de binnenkant en bedroefdheid aan de buitenkant.

Mich verdrúzet denne alles,
daz ich sihe und hoere und weis,
swie guot es ist,
wan mir enphallet alle glimpf.

Ich bin denne geneiget ze gebresten,
krank ze widerstene dien vienden,
kalt und law ze allen guoten dingen.

Swer mich an kumet,
der vindet ein oedes hus,
wan der wirt ist da heime nit,
der da hohon rat git
und von dem daz ingesinde alles wolgemuot ist.

Herr,
so aber der liehte morgensterne uf brichet
enmitten in miner sele,
so zergat alles leid,
es verswindet ellú vinstri
und gat uf die lieht heitri,
herr,
so lachet min herz,
so húget sich min gemuete,
so vroewet sich min sele,
so ist mir als reht hohzitklich,
und alles, daz in mir und an mir ist,
verkert sich in din lob.

Swaz denne sweres,
mueliches und unmugliches waz,
daz wirt alles lihte und sueze:
vasten, wachen, betten,
liden, miden und ellú strenkeit
wirt genzklich vernihtet in der gegenwúrtikeit.

Ich gewinne denn menig groz vermessenheit,
der ich doch ab gan in gelazeneit.

Dú sel wirt mit klarheit und warheit und suezekeit durchgossen,
daz si aller arbeit vergisset.

Daz herz kan suezklich betrahten,
dú zunge hoh sprechen,
der lip ellú ding geringklich an grifen,
und swer núwan suochet,
der vindet denne hohen rat alles, des er begeret.

Mir ist denne,
wie ich habe úbergangen stat und zit,
und stande in dem vorhove ewiger selikeit.

Ach herr,
wer git mir, daz es núwan lang wert!

Wan geswind in eime ovgenblike wirt es verzucket,
und bin denn bloz und gelazeneit,
etwenn gnuo nah,
als ob ich es nie hetti gewonnen,
unz daz es aber nach herzklichem jamer wider kumt.

Ach herr,
bist du daz, oder bin ich es,
oder waz ist es?

Mij verdriet dan alles,
alles wat ik zie en hoor en me inbeeldt,
hoe goed het ook zijn mag,
want de juiste inschatting ontgaat me.

Ik ben dan geneigd fouten te maken,
te weinig weerstand te bieden aan mijn vijanden,
koud en lauw te zijn in het goede.

Wie tot mij komt,
die treft een leeg huis,
want de heer des huizes is niet thuis;
weg, hij die goede raad geeft,
en het hele gezin vreugde brengt.

Maar, Heer,
als de heldere morgenster lichtend dan opgaat
midden in het binnenste van mijn ziel,
dan verdwijnt alle leed,
alle duisternis en donkerte wijkt
en een opgewekte lichtheid staat op;
Heer,
dan lacht mijn hart,
dan verheugt zich mijn gemoed,
dan juicht mijn ziel,
want hoogfeest is het in mij,
en alles wat in en om mij is,
het keert zich vol lof tot jou.

Wat voorheen zwaar viel,
wat moeizaam ging en onmogelijk leek,
het wordt dan allemaal licht en zoet:
vasten, waken, bidden,
lijden, mijden, en alle gestrengheid,
tot niets wordt het in jouw tegenwoordigheid.

Besluitvaardig word ik op veel gebieden,
iets wat me in de verlatenheid verloren ging.

De ziel wordt met klaarheid en waarheid en zoetheid doorstroomd,
en vermoeienis kent ze niet langer.

Het hart kan in zoetheid beschouwen,
de tong van hoge dingen spreken,
het lichaam kan alles met gemak aan;
en hij die zoekt,
hij vindt goede raad, en alles wat hij behoeft.

Mij is het dan,
alsof ik plaats en tijd ontstegen ben,
en in de voorhof sta van de eeuwige zaligheid.

Ach, Heer,
wie zal er voor kunnen zorgen dat dit aanhoudt?

Want snel als een oogwenk is het voorbij,
en naakt en verlaten ben ik weer,
en het komt me dan voor,
als had ik het nooit gekend,
totdat het na veel hartepijn weer opkomt.

Ach Heer,
ben jij het, of ben ik het,
of wat is het dan?

BdEW, 9

Entwurt der Ewigen Wisheit:

Du bist und hast von dir nüt denn gebresten;
ich bin es,
und dis ist der minne spil.

Der diener:

Herr, waz ist der minne spil?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Alle die wile liep bi liebe ist,
so enweis liep nit,
wie liep liep ist;
swenn aber liep von liep gescheidet,
so enphindet erst liep,
wie lieb lieb waz.

Der diener:

Herr dis ist ein mueliches spil.

Ach herr,
wirt dú wandelberkeit út ab geleit
an keinem menschen in zit?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

An vil wenig menschen,
wan dú unwandelberkeit gehoert zuo der ewikeit.

Der diener:

Welú sint dú menschen?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Dú aller lutersten
und der ewikeit dú aller glichsten.

Der diener:

Herr, welú sint dú?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Daz sint dú menschen,
dú alles mittel aller genoettest hein ab geleit.

Der diener:

Zarter herr, lere mich,
wie ich mich nach miner unvolkomenheit hier inne súl halten.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Du solt in dien guoten tagen die boesen an sehen,
und in dien boesen der guoten nit vergessen,
so enkan dir weder úbermuetekeit in der gegenwürtikeit,
noch swarmuetekeit in gelazeneheit geschaden.

Enmaht du von diner kleinheit dich noh nit min verzihen nah luste,
so hab doch min ein gedultig beiten und ein minnekliches suochen.

Der diener:

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Van je zelf ben en bezit je niets dan gebreken;
ik ben het,
en zo voltrekt zich het minnespel.

DE DIENAAR:

Wat is het, dit minnespel?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zolang lief bij lief is,
weet lief niet,
hoe lief hem lief is,
maar wordt lief van lief gescheiden,
dan pas voelt lief,
hoe lief lief hem was.

DE DIENAAR:

Heer, wat een afmattend spel.

Ach Heer,
blijft niemand deze wisselvalligheid bespaard,
geen mens die leeft in de tijd?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Aan zeer weinig mensen,
want onveranderlijkheid behoort de eeuwigheid toe.

DE DIENAAR:

Wat voor mensen zijn dat dan?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het zijn de meest gelouterden,
en die de eeuwigheid het meest gelijken.

DE DIENAAR:

Heer, wie zijn dat dan?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Die mensen zijn het,
die het ijverigst alle hindernissen hebben opgeruimd.

DE DIENAAR:

Lieve Heer, leer me,
hoe ik me, in al mijn onvolmaaktheid, gedragen moet.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

In goede dagen, kijk naar de kwade,
en in de kwade, vergeet de goede niet,
en overmoedigheid in mijn tegenwoordigheid,
noch zwaarmoedigheid in de verlatenheid zal je treffen.

En kun je uit kleinmoedigheid niet zonder mijn aanwezigheid,
wacht maar geduldig op me, en zoek me in liefde.

DE DIENAAR:

Owe herr,
langes beiten daz tuot we!

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Nu muozz er wol und we tragen,
swer in zit kein liep wil haben.

Es genueget nit dar an,
daz man ein zit des tages mir git,
er muoz ein stetes innebliben han,
der gotes inrlich bevinden wil
und sinú heimlichú wort gehoeren
und sin tovgen sinne gemerken wil.

Eya,
wie last du dinú ovgen und din herze
so unbedahteklich umbe gan,
und du daz wúnklich daz ewig bilde, hast vor dir staende,
daz mit einem ogenblike niemer ab dir gewenket!

Wie lazest du dir dinú oren endrinnen,
und ich zuo dir so manig minneklich wort spriche!

Wie vergissest du din selbes so berlich,
und du mit dem ewigen guote so gegenwürtklich umbgeben bist!

Waz suochet dú sel in keiner usserkeit,
dú daz himelrich so tovgenlich in ire treit?

Der diener:

Herre, waz ist daz himelrich, daz in der sele ist?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Daz ist gerehtikeit und vrid und vroed in dem heiligen geiste.

Der diener:

Herre, ich erkenne an diser red,
daz du mengen verborgnen wandel hast in der sele,
der ir gar verborgen ist,
und daz du die sele zúhest in tovgenheit
und wisest wol muezklich in die minne und bekantnússe
diner hohen gotheit,
dú da vor allein bekúmbert waz
mit diner suezen menscheit.

Ach Heer,
het lange wachten doet zo'n pijn!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Dragen moet hij wel en wee,
wie in de tijd een lief hebben wil.

Het is niet genoeg,
om slechts een gedeelte van de dag mij te wijden,
gedurige innigheid wordt verlangd,
wil men God inwendig ervaren,
zijn vertrouwelijke woorden horen,
en zijn verborgen oordelen kennen.

En jij,
ach, hoe laat je toch je ogen en je hart
zo onnadenkend ronddwalen,
terwijl mijn heerlijke, mijn eeuwige beeltenis voor je staat,
en geen ogenblik van je wijkt!

En je oren, hoe ontglipt hun de aandacht,
waar ik hen toch zo vaak op minnelijk wijze toespreek!

Hoe jammerlijk vergeet je je zelf toch,
waar het eeuwige Goed je zo nabij is!

Wat zoekt de ziel dan aan de buitenkant,
terwijl het hemelrijk in haar innerlijk verborgen ligt?

DE DIENAAR:

Heer, wat is dat dan, dit hemelrijk in de ziel?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het is: gerechtigheid, vrede en vreugde in de Heilige Geest.

DE DIENAAR:

Heer, aan deze woorden erken ik,
dat je in de ziel werkt op menigerlei, verborgen wijze,
verborgen ook voor haarzelf,
en dat je de ziel heimelijk trekt
en haar zachtjes verwijst naar de liefde en de kennis
van je hoge godheid,
waar ze voorheen slechts gericht was
op je zoete mensheid.

X. Kapitel.

**Daz drite:
war umbe es got sinen vrúnden als reht úbel in zit gestattet.**

Der diener:

Herre, so ist ein ding in minem herzen,
getoerste ich daz zuo dir gesprechen?

Ach, suezer herre,
wan getoerste ich nu mit dinem urlob
mit dir disputieren als der heilig Jeremias!

Zarter herr,
nu zúrn nit, und hoer es gedultklich!

Herr, sù sprechent also:
wie inneklich sueze din minne und din vrúntschafft si,
so last du si doch dinen vrúnden under stunden gar sur werden
mit mengem bitterlichem lidenne, daz du inen zuo sendest
von versmechte von aller der welt
und von menger widerwertikeit, beidú uzwendig und inwendig.

So ein mensch doch erst getrittet in din vrúntschafft,
so ist der erste trit dar nah,
daz er sich bereite
und bewegenlich setze uf liden.

Herr, dur dinú gueti,
waz mugen sù suezikeit hier inne han,
ald wie macht du es alles erliden an dinen vrúnden?

Oder geruochest du es nit ze wissenne?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Als mich min vater minnet,
also minne ich mine vrúnde.

Ich tuon minen vrúnden nu,
als ich in han getan
von angenge der welt bis an disen hütigen tag.

Der diener:

Herr, daz ist, daz man klagt,
und dar umb so sprechent sù,
daz du so wenig vrúnden hast,
wan du inen es so gar úbel in diser welt gestattetest.

Herr, dar umbe ist ir och vil,
so sù dine vrúntschafft erwerbent
und sù in lidenne beweret son werden,
daz sù dir abe gant,
owe,
und daz ich mit herzklichem leid
und mit bitterlichen trehnen mins herzen muos sprechen,
daz sù denne wider hinder sich gant uf daz,
daz sù gelazen durch dich hatten.

Herr mine, waz sprichest du hier zuo?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Disú klage ist dero menschen,

Hoofdstuk 10

**Het derde punt is:
Waarom God het zijn vrienden zo slecht laat gaan in de tijd.**

DE DIENAAR:

Heer, één ding nog bezwaart mijn hart,
mag ik daarover met je spreken?

Ach, lieve Heer,
sta het me dan toe om, met jouw toestemming,
met jou te redetwisten zoals eens de heilige Jeremias!

Lieve Heer,
wees nu niet boos, en hoor het geduldig aan!

Heer, ze spreken aldus:
hoe zoet en innig jouw liefde en vriendschap ook is,
toch maak je het je vrienden soms wel erg zwaar
met het vele bittere lijden dat je over hen uitstort:
verachting van de kant van de wereld
en menige beproeving, innerlijk zowel als uiterlijk.

Heeft de mens zijn eerste schreden gezet in jouw vriendschap,
dan is de eerstvolgende stap,
dat hij zich dient voor te bereiden
en zich vastbesloten moet gaan toeleggen op lijden.

Heer, in naam van jouw goedheid,
hoe moeten zij hier zoetheid in vinden,
hoe kun je je vrienden dit toch allemaal aandoen?

Of mag ik dat allemaal niet weten van jou?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zoals mijn Vader mij liefheeft,
zo heb ik mijn vrienden lief.

Ik bejegen mijn vrienden nu,
zoals ik dat gedaan heb
vanaf het begin van de wereld tot op de dag van vandaag.

DE DIENAAR:

Heer, dat is het nu juist, waarover men klaagt,
en daarom zeggen ze,
dat je zo weinig vrienden hebt,
want je maakt het hun in deze wereld behoorlijk moeilijk.

Heer, daarom zijn er ook zo velen,
die, als ze je vriendschap verworven hebben
en zich dan in het lijden moeten laten beproeven,
jou verlaten,
en, ach,
met hartepijn
en bittere hartetranen moet ik dit bekennen,
ze keren dan terug naar hetgeen ze
achtergelaten hadden omwille van jou.

Ja Heer, wat zeg je daar nu van?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Deze klacht is afkomstig van mensen,

dú krankes globen sint und kleiner werke,
lawes lebenes und ungeuebtas geistes.

Aber du, gemintú,
wol uf mit dinem muote
usser dem horwe und der tiefen lachun liplicher wollust!

Entschlús din inren sinne,
tuo uf dinú geistlichen ogen und luog,
nim eben war,
waz du bist,
wa du bist
und war du hoerest;
sich, so maht du grifen,
daz ich minen vrúnden daz aller minneklichst tuon.

Du bist nach dinem naturlichen wesen ein spiegel der gotheit,
du bist ein bilde der drivaltheit
und bist ein exemplar der ewikeit.

Und als ich in miner ewigen ungewordenheit bin daz guot,
daz da ist endlos,
also bist du nach diner begirde grundelos;
und als wenig ein kleines troephli erschússet
in der hohen tiefi des meres,
als wenig erschusse an der erfúllunge diner begirde alles,
daz dú welt geleisten mag.

So bist du in dem ellenden jamertal,
in dem liep mit leide, lachen mit weinene,
vroed mit trurkeit vermischet ist,
in dem ganz vroede nie herz gewan;
wan es trúget und lúget,
als ich dir sagen wil,
es geheisset vil und leistet wenig,
es ist kurz, unsted und wandelber;
hút liebes vil, morne leides ein herze vol,
sich, daz ist dis zites spil.

die zwak van geloof zijn en arm in werken,
die lauw van leven zijn en ongeoeffend van geest.

Maar jij, beminde,
ontstijg met je gemoed
aan die drekpoel en aan die diepe trog van lijfelijke wellust.

Ontsluit je innerlijke zinnen,
open je geestelijke ogen, en zie;
ontdek dan:
wat je bent,
waar je bent,
waartoe je behoort;
zie het en begrijp dan,
dat ik mijn vrienden bejegen op de minnelijkste wijze.

Naar je natuurlijke wezen ben je een spiegel van de godheid,
een beeld van de Drievuldigheid ben je,
een afdruk van de eeuwigheid.

Zoals ik in mijn eeuwige ongewordenheit het Goede ben,
dat zonder einde is,
zo ben jij in je verlangen grondeloos;
net zo weinig als een druppeltje toevoegt
aan de grote, diepe zee,
net zo weinig zal je begeerte vervult kunnen worden
door alles wat de wereld te bieden heeft.

Zo is het gesteld met je leven in dit jammerdal,
waar lief met leed, lachen met wenen,
vreugde met treurigheid vermengd is,
en waar nooit vreugde een hart geheel vervullen zal;
want leugen en bedrog heerst er
– ik zal daar voor jou nog op ingaan –
veel wordt er beloofd, weinig gedaan;
een leven kort, onbestendig en veranderlijk,
vandaag veel liefs, morgen een hart vol lijden:
zie, zo speelt de tijd haar spel.

XI. Kapitel.

Von iemer werendem we der helle.

Eya, min uzerweltú,
nu luog von allem grunde dins herzen
den kleglichen jamer.

Wa sint nu alle die,
die sich bis her mit ruow und luste nider liezen in diz zit,
mit zartheit und des libes gemach?

Eya jamer,
waz hilfet sú ellú dú vroede in dem zite,
dú so balde mit dem kurzen zit ist vervarn,
als ob si nie were worden?

Wie ist daz lieb so schiere vúr,
des leid iemer und iemer weren muos!

O ir tumben toren!

Wa nu, daz ir so vroelich sprachent:

“wol her, ir wolgemuoten kinder,
wir súlen trurkeit urlob geben
und súlen hoher vroeden phlegen!”

Waz hilfet nu ellú dú vroed, die ir ie gewunnen?

Ir mugent wol mit jemerlicher stimme rufen:

“we, we und iemer we,
daz wir an dis welt ie geborn wurden!

Wie hat uns daz kurz zit betrogen,
wie hat uns der tovt so hinderschlichen!

Owe, ist ieman uf ertrich me,
der noch betrogen werde, als wir armen ellenden betrogen sien?

Oder ist ieman,
der an vroedem schaden witze welle nemen?

Hetti doch ein mensche aller menschen liden
tusent jar,
daz were gegen disem als ein ovgenblick.

Owe, wie ist der so selig,
der nie vroede wider got gesuochte,
der durch in nie guoten tag in zit gewan!

Wir unsinnigen
wanden, sú werin von gote gelazen und vergessen,
eya,
wie hat er sú nu so trutlich in siner ewikeit umbvangen
und in so grozen eren vor allem himelschem here!

Waz konde inen geschaden alles daz liden und versmehte,
die inen zuo so grozen vroeden geraten ist?

Wie ist aber alles unser lieb so gar verschwunden!

Ach jamer und not,
es muos doch iemer weren!

Hoofdstuk 11

Over de eeuwigdurende foltering der hel.

Welaan, mijn uitverkorene,
aanschouw nu vanuit de diepten van je hart
dit deerniswekkende lijden.

Waar zijn ze nu,
zij die zich tot nu toe met rust en lust onderdompelden in de tijd,
het gemak zoekend in dienst van het lijf?

Ach, ach,
wat baat hun nu die vreugde in de tijd,
die met die tijd zo snel vervlogen is,
alsof ze nooit bestaan had!

Hoe snel genot hun ontglipt,
en lijden almaar hun deel zal zijn!

O jullie, domme dwazen!

Wat nu, waar jullie zo vrolijk zeiden:

‘Kom op, jullie opgeruimde vrienden,
laat ons de treurigheid ter zijde schuiven
en ons eens goed overgeven aan de vreugde!’

Wat helpt thans de vreugde, die ooit jullie deel was?

Jullie mogen nu wel met klagende stem uitroepen:

‘Wee, wee, wee ons,
dat we ooit in deze wereld geboren zijn!

Hoe heeft de korte tijd ons bedrogen,
hoe de dood ons zo kunnen overvallen!’

Ach, is er iemand op aarde,
die zo bedrogen is als wij, arme ellendigen, bedrogen zijn?

Ach, is er iemand,
die door de schande van anderen wijs wil worden?

Zou iemand het lijden moeten dragen van alle mensen
en duizend jaren lang,
een ogenblik slechts zou dat zijn, vergeleken bij dit lijden.

Ach, hoe gelukkig hij,
die nooit de vreugde zocht die God onwelgevallig is
en om zijnentwil in de tijd nooit dagen vol vrolijkheid zocht!

Wij dwazen,
wij waanden dat zij door God verlaten waren en vergeten,
en dan,
hoe liefdevol heeft hij hen thans in zijn eeuwigheid omvat
en ten aanschouwe van heel het hemelse heer!

Dit lijden en deze verachting, wat kan het hen deren,
heeft het hen immers niet tot zulk grote vreugde gebracht?

Hoe is daarentegen onze blijdschap geheel verdwenen!

Ach, lijden en nood,
en almaar moet dit blijven!

Owe,
iemer und iemer, waz bist du?

Owe, end an alles ende,
owe sterben ob allem sterbenne,
alle stund sterben und doch niemer mugen ersterben!

Owe,
vatter und muoter und alles lieb mit einander,
got gnad úch iemer und iemer,
wan wir gesehen úch ze keinem liebe niemer me,
wir muezen doch iemer me von úch gescheiden sin!

Owe scheiden,
owe iemer werendes scheiden,
wie tuost du so we!

Owe hendschlagen, owe grisgramen,
súfzen und weinen!

Owe iemer húwlen und ruefen,
und niemer erhoeret werden!

Unser ellenden ovgen
mugen doch niemer anders gesehen denn not und angst,
unser ovren
nicht anders hoeren denne ach und we.

Owe, ellú herzen,
lant úch daz kleglich iemer und iemer erbarmen,
lant úch daz jemerlich iemer und iemer ze herzen gan!

Owe und owe,
ir berg und tal,
wes beitent ir,
wes haltent ir so lange uf,
wes vertragent ir uns?

War umb besturzent ir uns nit vor dem jemerlichen anblicke?

Owe, liden enr welt und liden diser welt,
wie bist du so ungelich!

Owe gegenwúrtikeit,
wie blendest du, wie trúgest du!

Daz wir dis in unser bluejenden jugent,
in unsren schoenen wúnklichen tagen nit versahen,
die wir so úppeklischen verzarten,
owe, die niemer noch niemer her wider koment!

Ach und owe,
wan hettin wir ein einiges stúndli
aller der langen vervarnen jaren,
daz uns von gottes gerehtikeit verzigen ist,
und iemer ane alle zuoversiht verzigen muoz sin!

Eya,
leid und not und jamer
iemer und iemer in disem vergesenen lande,
da wir von allem liebe,
ane allen trost und zuoversicht,
iemer me muezen gescheiden sin!

Owe,
wir gertin nit anders,

Helaas,
'altijd en immer', wat betekent dit?

Ach, einde zonder einde,
ach, sterven na sterven,
almaar te sterven zonder ooit gestorven te zijn!

Ach,
vader en moeder en al wie wij liefhebben,
God geve u zijn genade altijd en immer,
want de vreugde van het weerzien zullen wij niet kennen,
want gescheiden van jullie zullen we zijn, voor altijd!

Ach, scheiden,
ach, gescheiden te zijn zonder einde,
wat doet het toch pijn!

Ach, dit handenwringen, ach dit tandenknarsen,
dit zuchten en wenen!

En steeds te moeten huilen en roepen,
en nooit verhoord te zullen worden!

Onze wanhopige ogen,
nooit zullen ze iets anders zien dan nood en angst;
onze oren,
nooit zullen ze iets anders horen dan 'ach' en 'wee'.

Ach, alle harten,
laat dit klaaglijke 'altijd en immer' jullie erbarmen,
laat dit jammerlijk 'altijd en immer' jullie ter harte gaan.

Wee, wee,
jullie bergen en dalen,
waarop wachten jullie,
waarom zo lang dralen,
waarom ons sparen?

Waarom ons niet bedelven voor dit ellendige schouwspel?

O, lijden van de andere wereld en lijden van deze wereld,
hoe ongelijk jullie beide!

O, heden,
hoe verblind je, hoe bedrieg je!

Ach, dat we dit in onze jeugdige opbloei,
in onze schone, vreugdvolle dagen niet beseften,
dagen die wij zo lichtvaardig verspilden,
en ach, die nooit en te nimmer terug zullen keren!

Ach en wee,
hadden we nog maar één enkel uurtje
van al die lange, vervlogen jaren,
iets dat Gods rechtvaardigheid ons nu ontzegd,
en ons altijd, zonder enige hoop, ontzegd zal blijven!

Ach,
leed en nood en ellende,
voor altijd en immer in dit vergeten land,
waar we van alle geliefden,
zonder enige troost en hoop,
voor eeuwig gescheiden moeten zijn!

Ach,
we verlangden niets anders, dat,

wan were ein múlistein als breit als alles ertrich
und umb sich als groz, daz er den himel allenthalben ruorti,
und kemi ein kleines voegelli
ie úber hundert tusednt jar,
und bissi ab dem stein als groz,
als der zehende teil ist eins hirschoernlins,
und aber úber hundert tusednt jar so vil,
also daz es in zehent stunt hundert tusednt jaren
als vil ab dem stein geklubeti,
als groz ein ganzes hirschoernli ist,
— wir armen begertin nit anders,
denn, so dez steines ein ende were,
daz och únsrú ewigú marter ein ende hete,
— und daz mag nit sin! ”

Sich, daz ist der jamersang,
der da nach volget dien vrúnden dis zites.

Der diener:

Owe, strenge richter,
wie ist min herz so ingruntlich erschroken!

Wie siget min sele so kraftlos da hin
von jamer und erbermdé úber die armen selen!

Wer ist doch in aller der welt so verruochet,
der dis horti, er erzittreti ab diser grimmen not!

Owe und owe,
min einiges liep, laze min nit!

Owe,
min einiger uzerwelter trost,
scheide dich niht also von mir!

Owe,
soelte ich also iemer und iemer von dir, minem einigen liebe,
gescheiden sin
— ich wil dez andern geswigen —
owe, jamer und not,
ich woelte doch e alle tage tusednt stunt gemartert werden.

So ich doch núwan an die schidunge gedenk,
so moehte mir von angsten gebresten.

Eya, herr mine, zarter vatter,
tuo mir hie, wie du wilt,
dez habe von mir ein vries urlob,
allein erlaze mich dez jemerlichen scheidennes,
wan dez moehti ich bi nútli erliden.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Erschrik nit!
Es belibet in ewikeit ungescheiden,
daz in zit ist vereinet.

Der diener:

Owe herr,
wan hortin dis ellú dú menschen,
dú ir schoenen tag noch so torlich vertribent,
daz sú gewitziget wurdin und ir leben bessertin,
e daz in ovch also beschehe!

als een molensteen zo groot was als heel de aarde
en zo hoog, dat hij de hemel raakte,
en er dan een klein vogeltje zou komen
telkens na honderdduizend jaar,
en van de steen net zo veel zou afbijten
als een tiende deel van een gerstekorreltje,
en nog eens zo veel na opnieuw honderdduizend jaar,
zodat het in tienmaal honderdduizend jaar
evenveel van de steen zou hebben afgepikt
als een gerstekorreltje groot is
— wij armen, wij verlangden niets anders,
dat, wanneer er een einde aan die steen gekomen zou zijn,
dat ook onze eeuwige foltering een einde zou nemen
— en net dat zal nooit gebeuren!

Weet, dit is het jammergeschrei,
dat de vrienden van deze wereld te wachten staat.

DE DIENAAR:

O strenge rechter,
hoe geschokt is mijn hart tot in de diepste grond!

Hoe zijgt mijn ziel zo krachteloos heen,
uit droefheid en uit medelijden over deze arme zielen!

Wie ter wereld is zo hardvochtig,
dat hij dit aan kon horen zonder bij deze bittere nood te sidderen!

Ach en wee,
mijn enige lief, verlaat me niet!

Ach,
mijn enige troost, mijn uitverkorene,
wil zo niet van mij scheiden!

Ach,
zou ik voor eeuwig van jou, mijn enige lief,
gescheiden moeten zijn
— om over al dat andere maar te zwijgen —
ach, jammer en ellende,
liever nog zou ik elke dag duizend maal gemarteld worden.

Alleen al te denken aan deze scheiding
— het doet mij van angst bezwijken.

Welaan, lieve Heer, toegenegen Vader,
doe hier met mij alles wat je wil,
ja, voor alles geef ik je mijn welgemeende toestemming,
maar laat me van jou nooit gescheiden zijn,
want ik zou het niet kunnen dragen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wees niet bevreesd!
In de eeuwigheid blijft ongescheiden,
wat verenigd is in de tijd.

DE DIENAAR:

O Heer,
mochten toch al die mensen dit horen,
die hun kostbare dagen nu zo dwaas verteren,
opdat ze wijs mogen worden en hun leven beteren,
voordat ook hun dit ten deel zou vallen!

XII. Kapitel.

Von unmessiger vroede des himelrichs.

Dú Ewig Wisheit:

Nu hab ovch dinú ogen uf und luog,
war du hoerest.

Du hoerest in daz vaterlant dez himelschen paradyses;
du bist hie ein vroemder gast, ein ellender bilgri.

Und dar umbe,
als ein bilgri ilet wider hin in sin heimuoet,
da sin die geminten lieben vrúnde wartent
und mit grozem jamer beitent,
also sol din ilen sin in daz vatterlant,
eya,
da man dich so gern sehe,
die so inneklichen
ser nach diner vroelichen gegenwúrtikeit belanget,
wie sú dich minneklich gegreuzen
zartlich enphahen
und zuo ir vroelichen geselleschaft eweklich vereinen.

Sihe, und wistist du,
wie sú nach dir túrstet,
wie sú begerent, daz du frumklichen strittest in lidenne,
und dich ritterlich haltest in aller widerwertikeit,
die sú úberwunden hant,
und nu mit grozer suessikeit úberdenkent die strengen jar,
die sú hatten,
dir were alles liden deste lidiger;
wan so du ie bitterlicher gelitten hast,
so du ie wirdeklicher enphangen wirst.

Eya, wie tuot dú ere denn so wol,
wie durchgat die vroed denne herz und muot,
so dú sel von mir
vor minem vatter und vor allem himelschen here
so erlich geruemet, gelobt und gepriset wirt,
daz si hie in dem stritlichem zite so vil erlitten,
so vil gestritten und úberwunden hab,
daz mengem so vroemde wirt,
der ane liden ist gesin!

Wie wirt dú krone so wunklich úberschinent,
dú hie so sur erarnet ist,
wie werdent die wunden und dú zeichen so inbrunstlich glenzende,
dú hie von miner minne enphangen sint!

Sich,
du bist da in dem vatterlande als wol gefrúnt,
daz der vroemdest der unmezigen
zal minnet dich minneklicher und getrúwlicher,
denne kein vater oder kein muoter
ir einiges herzklichs kint ie gemint in diser zit.

Der diener:

Owe herre,
dur din gueti, wan getoerste ich dir nu gemuoten,
daz du mir noch me von dem vatterlande seitist,
daz mich dest me dar nach jamreti,
und alles liden nu dest baz erlitti!

Hoofdstuk 12

Over de onmetelijke vreugde in het hemelrijk.

DE EEUWIGE WIJSHEID:

Nu open je ogen, richt ze naar omhoog en zie
waar je bestemming ligt.

Het hemelse paradijs is je bestemming, daar is je vaderland;
hier ben je een vreemdeling, een pelgrim ver van huis.

En daarom,
evenals een pelgrim zich haast terug te keren naar zijn vaderland,
waar zijn dierbare vrienden op hem wachten
en vol verlangen naar hem uitzien,
zo moet ook jij je heenspoeden naar dat vaderland,
ja daar,
waar men je zo graag ziet,
men zo innig
naar je opgewekte tegenwoordigheid verlangt,
waar men je zo minnelijk begroeten zal,
en waar ze jou zo vol liefde ontvangen zullen
en je voor eeuwig willen opnemen in hun opgewekte kring.

Zie, zou je weten,
hoe ze naar je verlangen,
hoe ze wensen, dat je dapper strijden zult in het lijden,
dat je je ridderlijk toont in al de beproevingen,
die ook zij overwonnen hebben,
zij, die nu in zoete herinnering terugzien op die harde jaren,
die achter hen liggen,
ach, wat zou het jouw lijden zo veel draaglijker maken;
en hoe zwaarder je lijden geweest is,
des te waardiger hun ontvangst zal zijn.

Ja, hoe aangenaam zal die eerbetuiging zijn,
hoe zal vreugde je hart en gemoed doorstromen,
wanneer jouw ziel door mij,
tegenover mijn Vader en het hele hemelse heer
zo eervol geroemd, geloofd en geprezen wordt,
omdat ze in haar strijden in de tijd zo veel geleden heeft,
ja, zo veel gestreden en overwonnen heeft
– iets wat menigeen niet ervaren zal,
die zonder dit lijden geweest is.

Hoe heerlijk zal de kroon daar schitteren,
hier in bitterheid verworven;
hoe zullen de wonden en de littekenen daar lichtend opglanzen,
hier uit liefde tot mij opgelopen.

Zie,
daar in dat vaderland ben je zo onder vrienden,
dat de meest onbekende uit heel die menigte
jou lief zal hebben, minnelijker en trouwer,
dan welke vader of welke moeder ook
hun enige, dierbare kind hier op aarde ooit liefheeft.

DE DIENAAR:

Ach Heer,
jouw goedheid geeft me de moed jou te vragen
om me nog meer over het vaderland te vertellen,
opdat ik er des te meer naar verlangen zal,
en ik het lijden hier des te beter dragen kan.

Eya, min herr,
wie ist es da in dem lande geschafen,
oder waz tuot man da?

Oder ist ire út vil,
oder wüssen sú als wol, wie es hie umb úns stat,
als dinú wort lúchtent?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Nu mache dich uf mit mir,
ich wil dich da hin vueren in betrachtunge,
und wil dich einen verren anblick lazen tuon
nach einer groben glichnússe.

Sihe, ob dem núnden himel,
der unzallichen me
denn hundert tusent stunt witer ist denn alles ertrich,
da ist erst ein ander himel ob,
der da heisset coelum empyreum, der fúrin himel,
also geheissen nút von dem fúre,
allein von der unmessigen durglänzenden klarheit,
die er an siner nature hat,
unbeweglich und untoedemlich.

Und daz ist der herlich hof,
in dem daz himelsch her wonet,
in dem mich mit einander lobet daz mettigestirne
und jubilierent ellú gottes kint.

Da stant die ewigen stuele
umbgeben mit unbegriffenlichem liechte,
von dien die boesen geiste wurden verstossen,
dar die uzerwelten hoerent.

Sihe,
dú wúnklich stat glenzt hin von durschlagem golde,
si lúhtet hin von edlen margariten,
durleit mit edlem gesteine, durkleret als ein kristalle,
widerschinent von
rovten rovsen, wissen lylien und allerley lebenden bluomen.

Nuo luog selber uf die schoenen himelschen heide:
hey,
hie ganzú sumerwunne,
hie des liechten meien owwe,
hie der rehten vroeden tal!

Hie sihet man vroelich ovgenblicke von lieb ze liebe gan;
hie harphen, gígen,
hie singen, springen, tanzen, reien
und ganzer vroede iemer phlegen;
hie wunsches gewalt,
hie lieb ane leid in iemer werender sicherheit.

Nu luog umb dich die unzallichen mengi,
wie sú uz dem lebenden usklingenden brunnen
trinkent nach aller ire herzen girde.

Luoge,
wie sú den lutren klaren spiegel der blozen gotheit an sterent,
in dem in ellú ding kund und offenbar sint.

Verstil dich noch vúrbaz und luog,
wie dú suez kuenigin dez himelschen landes,
die du so herzklich minnest,

Zeg me dan, Heer,
hoe het daar uitziet,
en hoe het daar toegaat?

Zijn er daar veel van hen,
en weten ze hoe het hier met ons gesteld is,
zoals jij het met jouw woorden schetst?

ANTWOORD VAN DE EEUWIGE WIJSHEID:

Kom, vergezel me nu,
ik wil je er in je gedachten heenvoeren,
en je zo een verre blik gunnen,
als in een grove gelijkenis.

Zie, boven de negende hemel,
die ontelbaar meer
dan honderdduizend keren de grootte van het aardrijk heeft,
daar bevindt zich een andere hemel
– ‘coelum empyreum’ genoemd, ‘de vurige hemel’,
zo genoemd niet vanwege het vuur
maar vanwege de oneindig doorschijnende helderheid,
die hij van nature heeft –
onbeweeglijk en onverwoestbaar.

En dit nu is de heerlijke hof,
de woning voor het hemelse heer,
waar de morgensterren mij gezamenlijk loven
en alle godskinderen hun vreugde zingen.

Daar staan de eeuwige zetels,
door een onbeschrijflijk licht omgeven,
waaruit de boze geesten verstoten worden,
en waarop de uitverkorenen dienen plaats te nemen.

Zie,
de heerlijke stad schittert van verre, gehuld in goud,
opflonkerend door edele paarden,
en bezet is ze met edelstenen, doorzichtig als kristal,
en daarin spiegelen zich
rode rozen, witte leliën en levende bloemen allerlei.

Nu aanschouw zelf die prachtige hemelse weiden:
kijk,
hier volle zomerweelde,
hier de lichtende lenteweide,
hier het dal vol vreugden!

Hier ziet men blijde blik van lief naar lief gaan;
hier harpen en violen,
hier zingen, springen, dansen, reien
en volmaakte vreugde zonder eind,
wensen steeds gestild in overvloed,
vreugde nooit door smart verstoord.

Kijk nu om je heen en zie die oneindige menigte,
hoe ze uit de levende, hoog opspringende bronnen
naar hartenlust drinkt.

Zie,
hoe ze staren in de klare, heldere spiegel van de loutere godheid,
waarin alles hun getoond en geopenbaard wordt.

Kom stilletjes maar wat dichterbij, en zie
hoe de zoete Koningin van dit hemelse land,
die je zo hartelijk liefhebt,

mit wirdikeit und vroeden obswebet allem himelschem her,
geneiget von zartheit uf ir geminten,
umgeben mit dien bluomen der rovsen und dien lylien convallium.

Luog, wie ir wúnklichú schonheit
wunne und vroed und wunder git
allem himelschem her.

Eya, tuo nu ein gesiht,
dú din herz und dinen muot erhúget,
und luog,
wie dú muoter der erbarm herzikeit dú ovgen,
dú milten erbarmherzigen ovgen
hat so milteklich gekeret gegen dir und gegen allen súndern,
und wie gewaltklich si schirmt
und suenet gegen ir geminten kinde.

Nu kere dich mit den ovgen der lutren verstantússe
und luog ovch, wie die hohen Seraphin
und die minnrichen selen des selben kores
ein inbrúnstiges ufflammen hein ane underlaz in mich,
wie die liechten Cherubin und ir gesellschaft
hein einen liechten influx und usguz
mines ewigen und unbegriffenlichen liehtes,
wie die hohen throene und dú schar
hein ein suezes ruowen in mir
und ich in in.

So schovwe denne,
wie dú driheit der anderen schar,
die herscher, kreftger und gewaltscher
ordenlichen volbringent die wúnklichen ewigen ordnung
in der allicheit der nature;
luog ovch,
wie dú drit schar der engelschlichen geisten
volbringent min hohen botschaft und min gesatzd
in dien sunderlichen teilen der welt.

Ach, nu luog,
wie herzklichen wúnklich und ungelich
dú gros mengi geordenot ist,
wel ein schoene aanblik dis ist!

So ker daz ovge hin
und luog, wie min uzerwelten junger und min aller liepsten vrúnd
sitzent in so grozer ruow und ere
uf dien erwidigen rihstuelen,
wie die martrer schinent in iren rovsenrovten kleidern,
die bihtere lúhtent in gruoender schonheit,
wie die zarten jungfrowwen glenzent in engelscher luterkeit,
wie alles himelsches her hin vlússet von goetlicher suezikeit.

Eya, wel gesellschaft, wel vroelich lant!

Gesach in got, daz er ie geborn wart,
der iemer hie wonen sol!

Sihe,
in dis vatterlant vuere ich ze huse min lieben gemahel
under minen armen von dem ellende
mit der hohen richteit irre rilichen morgengabe.

Ich zier si inwendig mit der schoenen wate des liehtes der glorie,
daz si uf erhebt ob alle ir naturlichen mugentheit.

Si wirt uswendig gekleidet mit dem geklerten libe,

in waardigheit en vreugde opzweeft boven het hemelse heer,
teder omziend naar haar beminde,
omgeven met de bloemen van rozen en van lelietjes der dalen.

Zie, hoe haar bekoorlijke schoonheit
zaligheid, vreugde en bewondering opwekt
bij heel het hemelse heer.

Ja, en aanschouw nu
– het zal je hart en je gemoed verheffen –
en zie,
hoe de Moeder van barmhartigheid haar ogen,
haar milde, barmhartige ogen,
zo vol mildheid gericht heeft op jou en alle zondaars,
en hoe zij jullie krachtig beschermt
en verzoent met haar beminde kind.

Kijk nu ook met de ogen van het zuivere kennen
en zie dan hoe de hoge serafijnen
en de liefdevolle zielen uit datzelfde koor
vurig en zonder ophouden in mij oplaaien,
en hoe de stralende cherubijnen en hun gevolg
in mij invloeien om lichtend weer uit te vloeien
met mijn eeuwig en onbevattelijk licht,
en hoe de hoge tronen en hun schaar
een zoete rust in mij genieten
en ik in hen.

En zie dan,
hoe dat tweede drietal,
de heerschappijen, krachten en machten,
op ordelijke wijze de kostelijke, eeuwige ordening bewaart
in geheel de natuur;
en zie ook,
hoe de derde schaar van engelengeesten
mijn hoge boodschap en wet uitricht
in de verschillende delen van de wereld.

Ach, aanschouw nu,
hoe wonderwel in heel haar verscheidenheid
de grote menigte geordend is
– welk schone aanblik toch!

Richt je oog nu naar ginds
en zie hoe mijn uitverkoren jongeren en mijn dierbaarste vrienden
zo vredig en eervol zetelen
op de eerbiedwaardige rechterstoelen,
hoe de martelaren stralen in hun rozerode gewaden,
de belijders lichten in hun groenendfrisse schoonheit,
hoe de tedere maagden glanzen in engelreine zuiverheit,
hoe heel het hemelse heer versmelt van goddelijke weelde.

O, deze gemeenschap, dit vreugdevolle land!

Hoe gezegend zijn geboorte,
voor hem die eeuwig hier wonen mag!

Zie,
in dit vaderland voer ik mijn geliefde bruid naar huis,
weg uit de verbanning in mijn armen beschut,
met de kostbare rijkdom van haar heerlijke morgengave.

Inwendig sier ik haar met het schone gewaad van het glorielicht,
dat haar verheft boven heel haar natuurlijke vermogen.

Uitwendig wordt ze gekleed met het verheerlijkt lichaam,

BdEW, 12

der siben stunt liechter wirt denn der sunnen schin,
schnel, kleinfueg und unlidig.

Ich setze ir uf ein wunkliche guldin krone,
und dar uf ein guldin krentzli.

Der diener:

Zarter herre,
waz ist dú morgengabe,
und waz ist dú krone und daz gemeite krentzli?

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Dú morgengabe ist ein offenbares schowwen des,
daz du hie allein glovbest,
ein gegenwürtiges begriffen
dez du hie dingest,
und ein minneklich lustliches niessen des,
daz du hie minnest.

So ist dú schoen krone wesentlicher lon,
aber daz gemeit krentzli ist zuvallerender lon.

Der diener:

Herr, waz ist daz?

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Zuvallerender lon lit an sunderlicher vroede,
die dú sel gewinnet von sunderlichen und erwidigen werken,
mit dien si hie gesiget hat,
als die hohen lerer, die starken martrer und die reinen jungfrowwen;

aber wesentlicher lon
lit an schoewlicher vereinunge
der sele mit der blosen gotheit,
wan e geruowet si niemer,
e si gefueret wirt über alle ir krefte und mugentheit,
und gewiset wirt in der personen natürluch wesentheit
und in des wesens einvaltigen blozheit.

Und in dem gegenwurfe vindt si denne genuegde und ewig selikeit;

und ie abgescheidner lediger usgang,
ie vrier ufgang,
und ie vrier ufgang,
ie neher ingang
in die wilden wuesti und in daz tief abgründe der wiselosen gotheit,
in die sú versenket, verwemmet und vereinet werdent,
daz sú nüt anders mugen wellen, denn daz got wil,
und daz ist daz selb wesen, daz da got ist,
daz ist, daz sú selig sint von gnaden, als er selig ist von natur.

Eya,
nu hab uf vroelich din antlüt,
vergisse ein wile alles dines leides,
verkuel din herz in diser vinstren stilleheit
mit der lieben geselleschaft,
die du so tovgenlich schowwest,
und luog,
wie rosenrot, wie durwüknlich dú antlüt schinent,
dú hie so dik schamrot durch mich wurden.

Hab uf ein wolgemuotes herze und sprich also:

zeven maal lichter dan zonneshijn is het,
snel, wendbaar en onlijdelijk.

Een gouden kroon plaats ik op haar hoofd,
en daarbovenop een gouden kransje.

DE DIENAAR:

Lieve Heer,
wat is die morgengave,
wat die kroon en dat lieflijke kransje?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Die morgengave is een helder inzien
van datgene wat hier door jou slechts geloofd wordt,
een tastbare aanwezigheid
van datgene waar je hier naar reikt,
een minnelijk, vreugdevol genieten
van datgene waar hier je verlangen naar uit gaat.

De kroon staat voor het wezenlijke loon,
het lieflijke kransje voor het bijkomstige loon.

DE DIENAAR:

Heer, wat is dat?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het bijkomstige loon is gelegen in de bijzondere vreugde,
door de ziel verkregen langs bijzondere en lofwaardige werken,
waardoor ze hier de zege behaald heeft,
zoals de hoge leraren, de moedige martelaren, en de reine maagden.

Maar het wezenlijke loon,
dat ligt in de beschouwende vereniging
van de ziel met de loutere godheid,
want niet eerder rust ze,
vooraleer ze gevoerd wordt boven al haar krachten en vermogens,
en binnengeleid wordt in de natuurlijke wezenheid der Personen
en in het wezen van de eenvuldige louterheid.

Hierbinnen dan vindt ze vervulling en eeuwige zaligheid.

Hoe volmaakter afgescheiden en ontledigd hun uitgaan,
des te vrijer hun opgaan;
en hoe vrijer hun opgaan,
des te dieper hun ingaan
in de wilde woestenij en de diepe afgrond van de wijzeloze godheid,
waarin zij verzonken, versmolten en verenigd worden,
zodat ze niet anders kunnen willen, dan wat God wil,
en dat is hetzelfde wezen wat God is,
waarbij ze zalig zijn uit genade, zoals hij zalig is van nature.

Welaan,
hef dan opgewekt je aangezicht naar omhoog,
vergeet voor even al je leed,
laat je hart zich laven aan deze duistere stilheid,
aan deze lieflijke gemeenschap,
door jou zo innig gadedeslagen,
en zie
hoe rozerood, hoe bovenmatig heerlijk hun aangezichten stralen,
hierbeneden zo vaak door schaamrood gekleurd om mijnrentwil.

Heb een hart vervuld van vreugde en zeg:

“wa nu dú bitterlich schame,
die úwer reinen herzen so gar durchtrang?

Wa dú geneigten hovbt,
dú nider geworfenen ovgen,
wa dú vertruckten herzleid,
die inneklichen súfzen und die bitterlichen trehne?

Wa dú bleichen antlút,
dú groz armuot und gebresten,
wa nu dú erbermklich stimme:

“ach herr, owe got, wie ist mir so herzklich we!”

Wa alle,
die úch versmahten und vertrukten?

Wan hoert nit me:

“wel her striten, wol her kemphen, wol her vehten!”
nacht und tag,
als der an die heiden vihtet.

Wa nu,
daz ir inwendklich ze tusent malen sprachent
in gegenwúrtikeit der gnade:

“bist du bereit vesteklich ze stenne in gelassenheit?”

Wan hoert nút me den kleglichen ellenden ruof,
den ir do tatent:

“owe herr, wie hast du mich gelassen!”

Ich hoere minneklich erklingen in úweren oren:

“koment her zuo mir, min geminten,
besitzent daz ewig rich,
daz úch bereit ist von angenge der welte.”

Wa alles liden, leid und ungemach,
daz ir uf ertrich ie gewunnet?

Owe got,
wie ist daz alles als ein trovrn schnellklich da hin vúr gevarn,
als ir nie leid gewunnint!

Wafen, zarter got,
wie sint dinú gericht so gar verborgen der welt!

Eya, ir uzerwelten,
es ist nút me in die winkel sich gan verslieffen
und verbergen vor der andren unsinigen tobheit.

Owe, weren doch ellú herzen ein herz,
sú koenden nit úberdenken die grozen ere,
die unmessigen wirdikeit, daz lob, die guenlich,
die ir iemer und iemer haben sont.

O ir himelfúrsten,
ir edlen kúng und keiser,
o ir ewige gotteskinder,
wie sint úwer antlútte so wúnklich,
úwer herzen so vroelich,
wie hant ir einen so hohen muot,

“Waar is nu die bittere schaamte,
die jullie reine harten zo doortrok?

Waar die neergebogen hoofden,
de neergeslagen ogen,
waar het verborgen hartenleed,
het innig zuchten, de bittere tranen?

Waar de bleke aangezichten,
die grote armoede en ontberingen,
waar is nu die deerniswekkende stem, zeggend:

“Ach Heer, mijn God, hoe gekweld word ik door hartepijn!”

Waar zijn ze allemaal,
door wie jullie geminacht en onderdrukt werden?

Want niet langer hoort men:

“vooruit strijden, vooruit kampen, vooruit vechten!”
– bij nacht en bij dag,
zoals men hoort bij hen die tegen de heidenen vechten.

Waar is nu die vraag,
die jullie inwendig duizend malen stelden
onder invloed van de genade:

“Ben je bereid stand te houden in gelatenheid?”

Want niet langer hoort men de klagende, wanhopige kreet,
die jullie slaakten:

“Ach Heer, waarom heb je me verlaten!”

Ik hoor het minnelijk in jullie oren weerklinken:

“Kom tot mij, mijn beminden,
neem voor eeuwig bezit van het Rijk,
dat ik voor jullie bereid heb vanaf het begin van de wereld.”

Waar is nu alle lijden, al die pijn en ellende,
die jullie op aarde ooit te verduren hadden?

Ach God,
hoe toch is dit alles als een vluchtige droom voorbijgegaan,
als hadden jullie nooit enig leed ondergaan!

Kom ons te hulp, God,
hoe ondoorgroendelijk toch zijn je raadsbesluiten voor deze wereld!

Weet dan, jullie uitverkorenen,
niet nodig is het nog jezelf in een hoek te verstoppem
om je zo te verbergen voor de dwaasheid van anderen.

O, al waren alle harten als één,
beseffen konden ze niet hoe groot de eer was,
hoe onmetelijk de waardigheid, de lof en de heerlijkheid,
die voor altijd en eeuwig jullie deel zal zijn.

O jullie, hemelvorsten,
jullie, edele koningen en keizers,
o jullie, eeuwige godskinderen,
hoe heerlijk stralen jullie aangezichten,
hoe vreugdevol jullie harten,
hoe verblijd is jullie gemoed,

wie erklinget úwer stimme so vroelich diz gesang:

“eya, eya,
dank und lob, heil und selde,
gnad und wúnne und iemer werendú ere
si im geseit von ewen ze ewen
von allem grunde unsers herzen,
von des gnaden wir dis alles
iemer eweklich besessen haben!”

— Sih, hie vatterlant,
hie ganzes ruowen,
hie herzeklich jubiliieren,
hie grundloses, iemer werendes loben!

Der diener:

Owe wunder ob allem wunder!

Ach grundloses guot,
waz bist du?

Eya, zarter, uzerwelter, minneklicher herr,
wie ist hie so gar guot ze sinne!

Owe, min einiges liep,
laze úns alhie beliben!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es ist nit hie blibens noch;
du muost noch mengen kuenen strit durbrechen.

Dise anblick ist dir allein gezoeeiget,
daz du dar einen geswinden ker kunnest tuon
in allem dinem lidenne,
— sih, so kanst du niemer erzagen, —
und vergisdest alles dins leides,
und ze einer antwurt der klage der unverständnen menschen,
die da sprechent,
daz ich es úbel gestatte minen vrúnden.

Nu luog,
wel ungliechheit ist zwúschent miner und dis zites vrúntschaft,
und wie ungelich wol
ich es minen vrúnden gestatten nach der warheit ze nemenne,
— ich wil geswigen dez grozen kumbers,
der arbeiten und menges sweren lidens,
in dem sú swimment
und wehtent nacht und tag,
denn daz sú also geblendet sint,
daz sú es nit verstant.

Es ist doch min ewigú ordenunge,
daz ein ungeordnetes gemuet
im selber ein marter und ein swerú buoz ist.

Min vrúnde hein liplich ungemach,
und hein aber herzenruowe;
aber der welt vrúnde suochent liplich gemach,
und gewinnen herzen, sele und muotes ungemach.

Der diener:

Herr, sú sint unsinnig und toebig,
die din waren vrúntschaft und der valschen welt

hoe opgewekt jullie stem, jullie gezang:

‘Welaan dan,
dank en lof, heil en zegen,
genade en heerlijkheid en altijddurende eer
zij hem gebracht van eeuwigheid tot eeuwigheid
vanuit de diepste grond van ons hart,
hem, door wiens genade wij dit alles
voor eeuwig ontvangen hebben!’

Zie, hier is jullie vaderland,
hier is de volmaakte rust,
de hartelijke jubilatíe,
het grondeloze, altijddurend lof!

DE DIENAAR:

O, wonder boven alle wonderen!

O, grondeloos Goed,
wat ben je?

Ach, lieflijke, uitverkoren, minnelijke Heer,
hoe bovenmatig goed het is om hier te zijn!

O, mijn enig lief,
laat ons hier altijd blijven!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Nog is het niet de tijd om hier te blijven;
menig dappere strijd heb je nog te doorstaan.

Deze aanblik is je slechts gegeven,
om je snel daarheen te kunnen wenden
in al je lijden
— zie, nooit meer zul je opgeven —
en om al je leed dan te vergeten,
en ook als antwoord op de klacht van onverstandige mensen,
die zeggen,
dat ik het mijn vrienden slecht laat gaan.

Zie dan,
hoe verschillend mijn vriendschap is tegenover die in de tijd,
en hoe onvergelykbaar goed
ik waarlijk voor mijn vrienden zorg
— zwijgen wil ik over de grote zorgen,
het harde werken en de zware beproevingen,
waarin ze gedompeld zijn
en waartegen ze zich wapenen dag en nacht,
waardoor hun het zicht ontnomen is,
zodat ze het niet verstaan.

Mijn eeuwige verordening is het,
dat een ongeordend gemoed
zichzelf tot folter en zware boete is.

Mijn vrienden kennen lichamelijk ongemak,
in hun hart echter heerst rust;
de vrienden van de wereld zoeken lichamelijk gemak,
maar ongemak winnen ze in hart, ziel en gemoed.

DE DIENAAR:

Heer, dwaas en stompzinnig zijn zij,
die jouw ware vriendschap en die van de valse wereld

iemer zesamen zellent,
dar umb, daz du wenig vrúnden hast,
— wan daz ist ir grozen blintheit schulde, —
und die von keinem liden iemer me geklagent.

Owe, wie ist din vetterlichú ruote so minneklich!

Selig ist der,
vor dem du sie nie gespartest!

Herr, ich sich nu wol,
daz liden nit kunt von hertikeit,
es kunt von minneklicher zartheit.

Nieman spreche me,
daz du diner vrúnden habest vergessen!

Du hast dero vergessen,
— wan du hast an in verzwiflet, —
an den du hie liden sparest.

Herr,
sú son billich niemer guoten tag,
niemer liep noch gemach hie gewinnen,
die du doert beschirmen wilt vor der ewigen not,
und dien du geben wilt die iemer werenden vroede.

Owe herr, gib mir,
daz dis zwen anblike
von den ovgen mins herzen niemer gescheiden,
daz ich din vrúntschafft niemer verliere.

met elkaar meten,
omdat jij zo weinig vrienden hebt
— hun grote blindheid is daaraan schuld —
en net zo dwaas zijn zij die altijd hun leed klagen.

Ach, hoe minnelijk is je vaderlijke roede!

Gelukkig is hij,
wie jij ze niet spaart!

Heer, nu zie ik duidelijk,
dat lijden niet het gevolg is van hardvochtigheid,
maar van minnelijke tederheid.

Laat niemand nog langer beweren,
dat jij jouw vrienden vergeten hebt!

Veeleer ben je hen vergeten
— want aan hen heb je gewanhoopt —
die je hier gespaard hebt voor het lijden.

Heer,
het is billijk, dat ze hier nooit ook maar een goede dag,
nooit ook maar enige vreugde en genot winnen,
zij, die je daar wenst te behoeden voor eeuwige pijn,
en wie je de altijddurende vreugde schenken wilt.

O Heer, vergun me,
dat dit dubbele schouwspel
voor de ogen van mijn hart nooit wijken zal,
opdat ik je vriendschap nooit verliezen mag.

XIII. Kapitel.

Von unmessiger edli zitliches lidennes.

Zarter herre, nu sag mir,
weles liden meinest du,
daz da so inneklich nütze und guot ist?

Und wie beger ich so herzklich,
daz du mir da von me sagest,
ob du mir es zuo sendest,
daz ich es lieplich und vroelich
als von diner vetterlichen hand enphahe!

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Ich mein ein iekliches liden,
es si willeklich angenommen
oder unwillklich zuo gevallen,
da echt ein mensche usser der notdurft ein tugent machet,
daz er sin ane minen willen nit woelte ledig stan,
und es ordnet in min ewiges lob
mit einer minneklichen demuetigen gedultikeit;

und so es ie williger ist,
so es ie edler ist
und mir ie genemer ist.

Sich, von derley liden so hoer me,
und schrib es in den grunt dins herzen,
und hab es ze einem zeichen
vor dien geistlichen ovgen diner sele.

Min wonunge ist in der reinen sele
als in eime paradys aller wollust;
dar umb mag ich nit liden,
daz si mit liebi oder luste uf kein ding valle.

Si ist von natur geneiget uf schedlich wollust,
dar umb verdúrne ich ir die straze,
ich bestecke ir alle luckan mit widerwertikeit,
es si ir liep oder leid,
daz si mir nit endrúnne;

ich bestroewe ir alle wege mit lidenne,
daz si niene den vuoz ir herzlustes kunne gesetzen,
denn in der hoheit miner goetlichen natur.

Sihe, weren ellú herzen ein herze,
sú enmoekten nit getragen in zit den minsten lon,
den ich geben wil in ewikeit umb daz minste liden,
daz ein mensche von minnen dur mich lidet.

Daz ist min ewigú ordnung in aller der nature,
der ich nit ab gan:
waz edel und guot ist, daz muoz sur erarnet werden;
der da belibet, der belibe.

Vil ist der gerueften, wenig der uzerwelten.

Der diener:

Herr, es mag wol sin, daz liden ein unmessiges guot ist,
da es nit ane maze ist,
und da es nit als grúwlich und als ungehoert ist.

Hoofdstuk 13

Over de onmetelijke adel van het aardse lijden.

Lieve Heer, zeg me nu,
waar doel je op met het lijden,
dat inwendig zo nuttig en goed is?

Van harte verlang ik
dat je me daar meer van zult zeggen,
zodat als je het me toezendt,
dat ik het met liefde en vreugde
uit jouw vaderlijke hand mag aanvaarden.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik doel op elk lijden,
of men het nou vrijwillig op zich neemt
of dat het iemand buiten zijn wil om overkomt,
waarbij de mens dan uit deze nood een deugd maakt,
waarvan hij niet ontheven wil worden buiten mijn wil,
en het inpast in mijn eeuwige verheerlijking
in minnelijk, deemoedig geduld.

En hoe bereidwilliger het gebeurt,
hoe edeler het is
en des te welgevalliger het is voor mij.

Zie, en hoor nu meer over dergelijk lijden,
en schrijf dat in de grond van je hart,
en laat het je tot teken zijn
voor de geestelijke ogen van je ziel.

Ik woon in de reine ziel
als in een paradys van alle vreugdeweelde;
daarom kan ik het niet lijden,
dat ze zich met liefde en lust wendt tot welk ding ook.

Van nature is ze uit op schadebrengende genoegens,
daarom bestrooi ik haar pad met doornen,
en elke zijpad is door mij afgesloten met wederwaardigheden
– of het haar nu lief is of niet –
opdat ze me niet ontvlucht.

Al haar wegen bestrooi ik met lijden,
opdat ze haar voeten nergens anders met hartevreugde kan zetten,
dan op de hoge weg tot mijn goddelijke natuur.

Zie, waren alle harten als één,
ze zouden in de tijd nog niet het geringste loon kunnen dragen,
dat ik in eeuwigheid schenken wil omwille van het geringste lijden,
dat een mens uit liefde voor mij doorstaat.

Dat is mijn eeuwige bestel in geheel de natuur,
waarvan ik niet zal afwijken:
wat edel en goed is, het zal in bitterheid verworven moeten worden;
wie achterblijft, die blijve achter.

Velen zijn geroepen, weinigen uitverkoren.

DE DIENAAR:

Heer, het kan zijn dat lijden een onmetelijk goed is,
als het maar niet zonder maat is,
en het niet zo gruwelijk en ongehoord is.

Herr, du erkennest allein ellú verborgnú ding
und hast ellú ding in zal und in masse geschaffen;
du weist, daz min liden úber alle masse ist,
es ist úber alle mine kraft.

Herr, ist ieman in aller diser welt,
der pinlichró liden die steti hab denn ich,
daz ist mir unenphintlich.

Wie sol ich sú erliden?

Herr, gebist du mir gemeinú liden,
die moehnt ich erliden;
ich ensihe nit,
wie ich dú vroemden liden,
dú so verborgenlich min sel und minen muot engent,
dú du allein ze grunde erkennest,
iemer muge erliden.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

leder siech wenet, daz im aller wirst si,
und ieder dúrtfig, daz er der aller ermst si.

Hetti ich dir endrú liden gegeben,
es were daz selb.

Gib dich vrilich in minen willen in allem lidenne,
daz ich von dir wil,
ane alle usgenomenheit dez oder dez lidennes.

Weist du nit,
daz ich núwan din aller bestes wil
als vrúntlich als du selb selber?

So bin ich dú Ewig Wisheit und weis bas,
waz din aller bestes ist;
so macht du des enphunden han,
daz minú liden
vil naher suochent und tiefer gant und balder tribent
denne ellú angenomnú liden,
der in reht tuot.

Wes klagest du denne?

Sprich zuo mir also:

“min aller getrúwster vatter,
tuo mir úberal, daz du wilt!”

Der diener:

Owe herr, es ist als licht ze sprechene,
aber dú gegenwúrtikeit ist als muelich ze lidenne,
wan es tuot als reht we.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Teti liden nit we,
so hiesse es nit liden.

Es ist nút pinlichers denn liden,
und ist nút vroelichers denn gelitten han.

Liden ist ein kurzes leid und ein langes liep.

Heer, jij alleen kent alle verborgen dingen,
en hebt alles naar maat en getal geschapen;
jij weet, dat mijn lijden bovenmatig is,
het gaat al mijn krachten te boven.

Heer, is er iemand in deze wereld,
die zwaarder lijden kent zonder einde dan ik,
ik kan het me niet voorstellen.

Hoe zal ik het verduren?

Heer, zou je me gewoon lijden toezenden,
ik zou het kunnen dragen;
maar ik zie niet in,
hoe ik dit buitengewone lijden
– dat op zulk verborgen wijze mijn ziel en gemoed benauwt,
en jij alleen in haar diepste grond kent –
ooit zal kunnen dragen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Iedere zieke waant, dat hij er het allerergst aan toe is,
en iedere behoeftige, dat hij de allerarmste is.

Had ik je ander lijden gezonden,
het zou net zo zijn.

Geef je vrijwillig aan mij over in al het lijden,
dat ik je opleg,
en maak geen voorbehoud bij welk lijden ook.

Weet je dan niet,
dat ik slechts het allerbeste voor je wil,
net zoals jij het voor jezelf wil?

Ik ben toch de Eeuwige Wijsheid, die beter weet
wat voor jou het allerbeste is;
wellicht heb je reeds ervaren,
dat het lijden door mij opgelegd
veel inniger zoekt en dieper gaat en sneller werkt
dan al het lijden dat je jezelf oplegt,
wanneer men het maar op de juiste wijze draagt.

Waarover beklag je je dan?

Spreek dan tot mij aldus:

‘Mijn allergetrouwste Vader,
in alles, doe met mij zoals jij wilt!’

DE DIENAAR:

Ach Heer, gemakkelijk is het zo te spreken,
moeilijk echter het lijden te dragen dat ons treft,
want de pijn is zo hevig.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Deed lijden geen pijn,
het zou geen lijden heten.

Niets is pijnlijker dan lijden,
niets vreugdevoller dan geleden te hebben.

Het lijden is kort, lang de vreugde.

Liden tuot dem liden liden ist,
daz dem liden nit liden wirt.

Hettist du
als vil geistlicher suezikeit und goetliches trostes und wollust,
daz du ze allen ziten hin flusset von dem himelschen towwe,
dú were dir nit als lonber an ir selber;
wan ich hetti dir von der aller sament nit so vil ze dankenne,
si machti mich nit dinen schuldner als vil,
als ein minnriches liden oder ein gelazeneheit in hertikeit,
in der du mich von minnen lidest.

Es sint e zehnú umb geswenket
in grozem luste und vroelicher suezikeit,
e eins umb swenke
in emzigem lidenne und widerwertikeit.

Hettist du als vil kunst als alle sternseher,
koendet du als wol von gotte sprechen
als aller menschen engelslichen zungen
und hettist aller meister kúnstigen richheit,
daz enkoend dich niht als vil ze einem guoten leben gefúrderren,
als ob du dich in allem dinem lidenne
got kanst geben und lazen;
wan daz ist guoten und boesen gemein,
aber dis ist allein miner uzerwelten.

Swer reht koende gewegen zit und ewikeit,
der soelti lieber wellen hundert jar
in eime vúrín oven ligen,
denn des minsten lones
umb daz minst liden
wellen enbern in ewikeit;
wan daz hat ein ende,
diz ist ane alles ende.

Der diener:

Ach suezer, minneklicher herre,
wel ein suezes harphen dis ist einem lidenden menschen!

Herr,
woeltist du mir also minneklich psalterjen in minem lidenne,
so woelt ich gern liden,
so were mir baz mit lidenne denn ane liden.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Nu hoere daz suez seitenspil
der zertenneten seiten eines gotlidenden menschen,
wie rilich es doenet und wie suezklich es erklinget.

Liden ist vor der welt ein verworfenheit,
und ist aber vor mir ein unmessigú wirdekeit.

Liden ist mines zornes ein erloescherin
und miner hulde ein erwerberin.

Liden machet mir den menschen minneklich,
wan der lidende mensch ist mir anlich.

Liden ist ein verborgen guot,
daz nieman vergelten kan;
und daz ein mensch hundert jar vor mir knúweti
umbe ein vrúntliches liden,
es were unverdienet.

Lijden bewerkt in voor wie lijden lijden is,
dat hem het lijden tot niet-lijden wordt.

Bezate je
zo veel geestelijke zoetheit en goddelijke troost en vreugde,
dat je almaar zou overvloeien van de hemelse dauw,
weinig zou het je tot verdienste gerekend kunnen worden;
want ik zou je voor dit alles niet veel dank verschuldigd zijn,
het maakt me niet in die mate tot jouw schuldenaar,
als een liefdevol lijden of een gelatenheid in dorheid,
die je draagt uit liefde tot mij.

Veel waarschijnlijker is het dat tien zich afkeren
die deze grote vreugde en opwekkende zoetheit ondervinden,
dan dat één zal omkeren
die zich aantreft in dit aanhoudend lijden en die ellende.

Bezate je evenveel kennis als alle sterrenkundigen tezamen,
kon je even goed van God spreken
als met engelentong van alle mensen,
ja, al bezate je de rijke kundigheid van alle geleerden,
het zou je minder vooruit helpen tot het goede leven,
dan wanneer je je in al je lijden
aan God kunt overgeven en alles aan hem overlaten;
want het eerste is goeden en bozen gemeen,
dat andere echter is mijn uitverkorenen eigen.

Wie tijd en eeuwigheid op de juiste wijze wegen kon,
liever zou hij honderd jaren
in een gloeiende oven willen liggen,
dan het geringste loon
voor het minste lijden
te moeten ontberen in eeuwigheid,
het eerste kent een einde,
dat andere is eindeloos.

DE DIENAAR:

Ach, zoete, minnelijke Heer,
welk zoet harpenspel in de oren van een lijdende mens!

Heer,
zou je mij zulk minnelijk psalmgezang toezingen in mijn lijden,
gaarne zou ik lijden,
en gelukkiger zou ik zijn mét lijden dan zónder lijden.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Hoor nu het zoete snarenspeel
van de opgespannen snaren van een mens lijdend voor God;
hoe vol de tonen, hoe zoet de klank!

Lijden is voor de wereld iets verachtelijks,
voor mij echter onmetelijke waardigheid.

Lijden blust mijn toorn,
en werft mijn welwillendheid.

Lijden maakt een mens voor mij minnelijk,
want de lijdende mens gelijkt op mij.

Lijden is een verborgen goed,
dat niemand kopen kan;
en zou een mens honderd jaren voor mij knielen,
biddend om een goed lijden,
dan nog was het onverdiend.

Es machet uzzer einem irdenschen menschen
einen himelschen menschen.

Liden bringet der welt vroemdi
und git aber min emzig heinlich.

Es minret vründe und meret gnade.

Er muoz genzlich verlovvggent und gelazen werden von aller der welt,
dez ich mich vrüntlich underwinde.

Es ist der sicherste weg
und ist der kürzest und der nehste weg.

Sich, swer reht wústi, wie nütz liden ist,
er soelti es als ein werde gabe von gotte enphahen.

Eya, wie ist so menig mensch,
daz ein kint waz des ewigen tovdes
und entschlafen waz den tieffen schlaf,
daz daz liden hat erkicket
und ermündert in ein guot leben!

Wie ist so meng wildes tier und ungezemetes voegelli,
daz mit emzigem lidenne in geschlossen ist als in ein kevi,
der im stund und stat liessi,
wie es siner ewigen selikeit endrunni!

Liden behuetet vor sweren vellen,
es machet den menschen sich selber erkennen,
in im selben bestan, sinem nehsten glovben.

Liden behaltet die sel in demuetikeit und leret gedultikeit;
si ist ein huoterin der reinikeit,
si bringet die krone ewiger selikeit.

Es mag kume dekein mensch sin,
er enphahe etwaz guotes von lidenne,
er si in gebresten
oder in eime anvange oder zuonemenne oder in volkomenheit,
wan es fúrbet daz isen,
es lútret daz gold,
es zieret daz edel gesmide.

Liden daz leit súnd ab,
es minret daz vegfúr,
vertribet bekorunge,
verswendet gebresten,
ernúwret den geist;
es bringet war zuoversiht,
ein luter gewissen und steten hohen muot.

Wússist,
es ist ein gesundes trunk
und ein heilsames krut ob allen krútern des paradyses.

Es kestget den lib,
der doch fulen muoz,
und spiset aber die edlen sele,
dú da eweklich bliben sol.

Sihe,
dú edel sele truejet von lidenne,
als die schoenen rovsen von dem suezen meientowwe.

Het maakt van een aardse mens
een hemelse mens.

Lijden vervreemdt van de wereld
en geeft mijn bestendige vertrouwelijkheid in de plaats.

Het vermindert het vriendental en vermeerdert de genade.

Geheel verlaten en verloochend door iedereen moet hij worden,
wiens lot ik mij liefdevol aantrek.

Het is de zekerste weg,
en het is de kortste en de naaste weg.

Zie, wie goed zou beseffen hoe heilzaam lijden is,
hij moest het als een waardevolle gave van God aannemen.

O, menig mens toch,
kind van de eeuwige dood
en gevallen in een diepe slaap,
werd door het lijden verkwikt
en opgewekt tot een goed leven!

Al die wilde dieren en ongetemde vogeltjes,
opgesloten in altijddurend lijden als in een kooi,
zou men hun tijd en ruimte geven te ontsnappen,
ze zouden voor altijd hun geluk verspelen!

Lijden behoedt de mens voor zware val,
het doet hem zich zelf kennen,
maakt hem zelfstandig, zijn naaste vertrouwend.

Lijden bewaart de ziel in ootmoed en leert haar geduld;
het is een beschermvrouw van de reinheid,
het brengt de kroon van de eeuwige zaligheid.

Er zal nauwelijks iemand gevonden worden,
of hij ontvangt iets goeds van het lijden,
of hij nu zondaar,
beginning of gevorderd is, of de volmaaktheid toebehorend,
want het schuurt het ijzer,
het loutert het goud,
en het siert het edele kleinood.

Lijden legt de zonden af,
het verkort het vagevuur,
verjaagt de bekoringen,
verdrijft de gebreken,
vernieuwt de geest;
het geeft waarachtige kalmte,
een zuiver geweten en een aanhoudend edele gezindheid.

Weet dan,
een edele drank is het,
een kruid heilzaam boven alle kruiden van het paradijs.

Het kastijdt het lichaam,
dat hoe dan ook vergaan moet,
het spijzigt daarentegen de edele ziel,
die voor altijd blijven zal.

Zie,
de edele ziel gedijt van het lijden,
als mooie rozen van de zoete lentedauw.

Liden machet einen wisen muot und einen geuebten menschen.

Ein mensch, der nit gelitten hat,
waz weis der?

Liden ist ein minneruot,
ein vetterlicher schlag miner uzerwelten.

Liden zúhet und zwinget den menschen zuo gote,
es si im lieb oder leid.

Der sich vroelich in lidenne haltet,
dem dienet lieb und leid, vrúnd und viende.

Wie dik hast du dien anzennenden vienden
isninú gebiss in geschlagen
und sú unmechtig gemachet
mit dinem vroelichen lobe und senftmuetigen lidenne!

Ich schuefe e liden uzzer núti,
e ich min vrúnde ane liden liezi;
wan in lidenne werdent alle tugent beweret,
der mensch gezieret, der nehste gebessert, got gelobt.

Gedultikeit in lidenne ist ein lebendes opher,
es ist ein suezzer smak dez edlen balsamen
vor minem goetlichen anlút,
es ist ein uf tringendes wunder vor allem himelschen here.

Es enwart nie kein so groz kaphen
uf einen wol turnierenden ritter,
als alles himelsches her kaphet
uf einen wol lidenden menschen.

Alle heiligen sint eins lidenden menschen credencier,
wan sú hein es vor wol versuochet
und ruefent mit gemeinem munde,
daz es aller gift ane ist und ein heilsames trank ist.

Gedultkeit in lidenne ist groezer
denn tovten machen uf stan
oder andrú zeichen tuon;
es ist der enge weg,
der da rilich tringet hin ze der himelporte.

Liden machet der martrer genoz,
es fueret hine daz lob,
es fueret hin den sig wider alle viende.

Liden kleidet die sele mit roeslim kleide,
mit purpurvar;
si treit der rovten rosen schapel,
dez gruenen palmen zepter,
si ist ein us glenzender rubin
in eime jungvroewlichen vúrspan.

Si singet vor in ewikeit mit suesser stimme,
mit vriem muote einen núwen reien,
den aller engel schar nie gesingen konden,
wan sú dez lidennes nie befunden.

Und daz ich es kúrze:
die lidenden heissent von der welt die armen,
und heissent aber von mir die seligen,
wan sú sint min uzerwelten.

Lijden maakt het gemoed wijs, de mens ervaren.

Een mens, die niet geleden heeft
– wat weet hij?

Lijden is de tuchtroede van de liefde,
een vaderlijke kastijding voor mijn uitverkorenen.

Lijden dwingt en dringt een mens tot God
– of het hem aangenaam is of niet.

Wie opgewekt blijft in het lijden,
hem dienen lief en leed, vriend en vijand.

Hoevaak heb je hen, die aangrijnzende vrienden,
het ijzeren gebit kapot geslagen,
en hen machteloos gemaakt
met je opgewekte lofprijzingen en zachtmoedig lijden!

Liever nog schiep ik overtollig lijden,
dan dat ik mijn vrienden zonder lijden zou laten;
want in het lijden worden alle deugden bewaard,
de mens gesierd, de naaste gesticht, God geprezen.

Geduld in lijden is een levend offer,
een zoete geur is het van edel balsamhout
voor mijn goddelijk aangezicht,
een wonder dat opwalmt tot het hele hemelse heer.

Nooit vielen monden zo open van verbazing
voor een bekwaam toernooiridder,
als die van het hele hemelse heer
voor een mens die goed weet te lijden.

Alle heiligen zijn voor een lijdend mens voorproevers,
want zij hebben het lijden te voren streng gekeurd,
en eenstemmig hebben ze verklaard,
dat het geen vergif bevat en een heilzame drank is.

Geduld in het lijden is iets groters
dan het opwekken van doden
of het verrichten van andere wonderen;
het is het smalle pad,
dat luisterrijk heenvoert tot de hemelpoort.

Lijden maakt je tot bondgenoot van de martelaren,
lofprijzingen worden jouw deel,
het leidt tot de overwinning over alle vijanden.

Lijden kleedt de ziel met een gewaad als van rozen,
maakt haar purpergekleurd,
het omkranst het hoofd met rode rozen,
en geeft haar een groene palmtak als scepter;
een fonkelende robijn is het
in een jonkvrouwelijk borstsieraad.

Met zoete stem zingt ze voor in eeuwigheid,
vrijmoedig heft ze een nieuw gezang aan,
aan engelen onmogelijk te zingen,
want lijden hebben ze nooit gekend.

Kort gezegd:
de lijdenden worden in de wereld de armen genoemd,
bij mij echter de zaligen,
want het zijn mijn uitverkorenen.

Der diener:

Eya, wie schinet so wol,
daz du dú Ewig Wisheit bist,
daz du so inneklichen wol die warheit kanst ze velde bringen,
daz nieman dar an kan noh mag gezwiflen!

Es ist nit wunder,
daz er liden mag erliden,
dem du liden also kanst gelieben.

Herre,
du hast mit dinen suezen worten gemachet,
daz mir nit allein alles liden iemer
deste lidiger und deste vroelicher muoz sin,
herre mine und getrúwe vatter,
ich knúwen hüt vúr dich,
ach, und loben dich inneklichen umb gegenwúrtiges liden
und och umb dú vervarnen unmezigen liden,
dú mich do so groz duhten,
wan sú so vientlich luhten.

Du Ewig Wisheit:

Wie dunket dich aber nu?

Der diener:

Herr, mich dunket daz eigentlich:
wenn ich dich, mins herzen wunklichen ovgenweide,
mit lieplichen ovgen an sihe,
daz dú starken grozen liden,
mit dien du mich als vetterlich hast geuebet,
von dero angesiht an mir dennoch din frumen vrúnde erschranken,
daz dú ellú sien gewesen als ein suezes meientowwe.

Do der selb bredier hate an gevangen
von lidenne ze schribenne,
do waz im vor in der selben wise,
als ovch vor an geschriben stat,
wie dú selben zwei menschen,
dú in liden und in betruebte waren gesin,
vor im sessin,
und begert ir einú,
daz man ir psalterjeti.

Daz enphieng er unwertlich und meind,
es were ungeistlich.

Do wart gesprochen,
daz ir begirliches psalterjen
nit ungeistlich were.

Und do zehant do waz ein jungling da,
der bereite uf ein psalteri,
und do er si gereiset,
do spien er die zwen vedem úber die seiten in krúzwis
und gab si dem bruoder in die hand,
und do huob er an ze sprechenne von lidenne:

DE DIENAAR:

Ja, hoe duidelijk blijkt nu,
dat jij de Eeuwige Wijsheid bent,
want zo innig mooi wordt door jou de waarheid geopenbaard,
dat niemand daaraan twijfelen kan noch mag.

Het zal niet verwonderen,
dat hij lijden kan lijden,
wie jij lijden aldus leert liefhebben.

Heer,
je hebt met je zoete woorden bewerkt,
dat mij alle lijden in de toekomst niet alleen
veel lichter en gemakkelijker zal vallen,
mijn Heer en getrouwe Vader,
ik kniel heden voor je neer,
ach, en innig dank ik je voor het tegenwoordige lijden
alsook voor het vroegere, onmetelijke lijden,
dat me toen zo zwaar voorkwam,
en mij zo vijandig leek.

DE EEUWIGE WIJSHEID:

Hoe denk je daar dan nu over?

DE DIENAAR:

Heer, nu schijnt het me,
terwijl ik jou, zalige weelde van mijn hart,
met minnende ogen aanschouw,
dat het zware, grote lijden,
waarmee je mij zo vaderlijk hebt gevormd,
en voor wiens aanblik zelfs jouw vrome vrienden terugdeinsden,
dat het allemaal is geweest als een zachte lentedauw.

Toen diezelfde predikbroeder begonnen was
over het lijden te schrijven,
toen scheen het hem weer juist zo,
als ook hiervoor vermeld staat,
dat diezelfde twee vrouwen,
die in lijden en droefheid verkeerden,
voor hem zaten,
en één van hen verlangde,
dat men voor haar op het psalter zou spelen.

Hij vond dat ongepast en was van mening
dat het de geestelijke stand onwaardig was.

Toen werd hem geantwoord,
dat het verlangde psalmeren
niet ongepast was voor geestelijke mensen.

En zie, terstond was daar een jongeling,
die een psalter in gereedheid bracht,
en toen hij daarmee klaar was,
spande hij twee draden kruisgewijs over de snaren
en hij gaf het de broeder in de hand,
en deze begon toen te spreken over het lijden.

XIV. Kapitel.

**Von unsaglicher gueti
der betrachtunge des goetlichen lidens.**

Der diener:

Herre, gewerliche,
es ist vor allen herzen verborgen daz grundelos guot,
daz man in dinem liden vindt,
der dem zit und stat git.

Wafen, wie ist der weg dines lidens so gar ein geweres phad
dur den weg der warheit hin
uf den hoechsten tolden aller volkommenheit!

Wol dir,
edels lieht under allem himelschen gestirne, Paule,
daz du als hohe werd gezogen und als tief in gefueret
in die verborgnen tovgni der blozen gotheit,
da du hortest die tieffen wort,
die nieman gesprechen mag,
und dir doch daz selb minneklich liden ob im allem
so suezklich ze herzen gieng,
daz du spreche:

“ich enkan nit denn Jesum Cristum und den also gekrúzetgen.”

Gesegnet siest du ovch under allen lernern,
suezer herr sant Bernhart
des sel so durlúhtet waz mit dez ewigen wortes blozheit,
und daz din suézú zunge
so suezklich us tovwet von einem vollen herzen
daz liden siner menscheit,
do din minnendú sel sprach:

“daz gebluemet mirrenbúschelli
des bittren lidennes mins geminten herren
hab ich minneklich gevasset entzwúschent minú brústlú
und zartlich geneiget enmitten in min herz.

Ich ensuoche nit als dú gemahel,
wa er umb den mitten tag ruowe,
den ich enmitten in minem herzen umbevahe.

Ich enfrage nit,
wa er umb den mitten tag werde gespiset,
den min sel so minnklich an dem krúz an bliket.

Ens ist wol hoeher,
aber dis ist suezer und bereiter.

Usser dem minneklichen lidenne
nim ich ein voelliges ersetzen mins kleinen verdienens.

Hier inne lit min vollkomnú gerechtikeit;
dis betrahten heis ich ewiga wisheit,
aller kunst volleheit,
alles heiles rícheit,
alles lones ein ganz genuhtsamkeit.

Es truket mich in gelúcke
und haltet mich in widerwertikeit;
es enthaltet mich entzwúschent lieb und leid diser welt
in rehter glicheit,
und behuetet mich vor allem úbel in ganzer sicherheit.

Hoofdstuk 14

**Over het onuitsprekelijke goed
voortkomend uit het overwegen van het goddelijk lijden.**

DE DIENAAR:

Waarlijk, Heer,
voor alle harten is het verborgen, dit grondeloze goed,
dat men in het overwegen van jouw lijden vindt,
zou men er tijd en ruimte voor maken.

Werkelijk, de weg van jouw lijden, een veilig pad is het,
over de weg der waarheid voert het
tot de hoogste top van alle volmaaktheid.

Zalig jij,
edel licht onder alle hemelse sterren, Paulus,
die zo hoog verheven werd en zo diep binnengevoerd
tot in de verborgen geheimen van de loutere godheid,
waar je ze hoorde, die diepe woorden
door niemand uit te spreken
– waarbij dat minnelijke lijden jou toch, en boven dit alles,
zo innig ter harte ging,
dat je getuigen kon:

‘Niets als Jezus Christus ken ik en deze als de gekruisigde.’

Gezegend onder alle leraren ook jij,
zoete heer Sint-Bernard,
wiens ziel zo doorlicht was van de klaarheid van het Eeuwige Woord,
dat je mond overvloedde van zoete woorden,
opkomend als zoete dauw uit een overvloeiend hart,
over het lijden van zijn mensheid,
toen je minnende ziel zei:

‘Het bloemenrijke myrrhebundeltje
van het bittere lijden van mijn beminde Heer,
heb ik minnelijk gelegd tussen mijn borsten
en zachtjes in mijn hart binnengesloten.

Ik zoek niet als een bruid,
waar hij rust in het middaguur,
hem die ik in mijn hart omvat.

Ik vraag niet,
waar hij verkwikt wordt in het middaguur,
hem die mijn ziel zo minnelijk aanschouwt aan het kruis.

Het eerste is weliswaar hoger,
maar dit is zoeter en toegankelijker.

Uit het minnelijke lijden
ontvang ik algehele aanvulling van mijn geringe verdiensten.

Hierin vind ik mijn gerechtigheid vervolmaakt;
dit te beschouwen noem ik eeuwige wijsheid,
volheid van alle wetenschappen,
overvloed van alle heil,
vervollediging van alle loon.

Het dwingt me bescheiden te blijven in voorspoed,
en het houdt me staande in tegenspoed;
te midden van het lief en leed van de wereld bewaart het me
in een algehele gelijkmoedigheid,
en veilig behoedt het me voor alle kwaad.

Ich han dar us under stunden enphangen ein trunk siner bitterkeit,
ovch under wilent ist mir dar us worden
ein trunk goetliches trostes und geistlicher suezikeit.”

Ach dar umb, suezer herr sant Bernhart,
so ist billich,
daz din zunge hin flússe von suezikeit,
wan din herz mit dem suessen lidenne so gar versuesset waz.

Ewigú Wisheit, ich merke hier inne:
swer grosses lones und ewiges heiles begert,
swer hoher kunst und tieffer wisheit begert,
swer glich in lieb und in leid welle stan
und ganz sicherheit vor allem úbel welle han,
und ein trunk dines bittren lidennes
und ungewonlicher suezikeit welle enphahen,
der sol dich, den gekrúzigeten Jesum,
ze allen ziten vor den ovgen sins herzen tragen.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Du enweist nit recht,
waz grozes guotes hier inne lit.

Sich, emzigú betrachtunge mins minneklichen lidennes
machet us einem einveltigen menschen
einen hohen kúnstrichen meister.

Es ist doch ein lebendes buoch,
da man ellú ding an vindet;
wie ist der mensch so reht selig,
der es ze allen ziten vor sinen ovgen hat und dar an studieret!

Waz mag der wisheit und gnaden, trostes und suezikeit,
ein ablegen aller gebresten
und miner emzigen gegenwúrtikeit
erwerben!

Und hie von so hoer eins:

Es geschah vor vil jaren,
do hat ein bredier in sinem anvang ein bitterliches liden
von ungeordneter swermuetikeit,
dú in ze etlichen ziten also úberladen hate,
daz es enkein herze moeht ergrúnden,
daz sin nie bevant.

Und do er ze einer zit also sas in der zelle nach dem imbis,
da hat in daz liden úberwunden,
daz er enmoht weder studieren noch betten
noch nút guotes getuon,
denne daz er also trurige sas in der zelle
und sin hende in die schoz leit,
als ob er der zelle woelte got ze lobe hueten,
wan er ze allen andren geistlichen dingen unnútz were;

und do er also sas trostlos,
do waz im,
als zuo im dise sin vernúnftklich gesprochen wúrde:

“wes sitzest du hie?

Stant uf und vergang dich in min liden,
so úberwindest du din liden!”

Menigmaal schonk het me een dronk van zijn bitterheid,
maar soms ook werd het me
tot een goddelijke troost en geestelijk zoetheid.’

Daarom, o, zoete heer Sint-Bernard,
is het billijk,
dat je mond overvloeide van zoete woorden.
want doortrokken was je hart van deze zoetheid.

Eeuwige Wijsheid, hieruit leer ik,
dat wie groot loon en eeuwig heil begeert,
dat wie hoge wetenschap en diepe wijsheid verlangt,
dat wie gelijkmoedig wil blijven in lief en leed,
en beveiligd tegen alle kwaad,
dat wie een dronk van je bittere lijden
en buitengewone zoetheid wil smaken,
dat hij jou, de gekruisigde Jezus,
altijd voor de ogen van zijn geest moet stellen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Je beseft niet ten volle,
wat voor groot goed daarin gelegen is.

Zie, ijverige beschouwing van mijn minnelijke lijden
maakt uit een eenvoudige mens
een hooggeleerde meester.

Want een levend boek is het,
waarin men alles vinden kan;
hoe gelukzalig de mens toch is,
die het altijd voor ogen heeft en daarin studeert!

Hoeveel wijsheid en genade, troost en zoetheid toch,
hoeveel afkeer van alle gebreken,
en welk besef van mijn altijddurende tegenwoordigheid
kan hij verwerven!

Luister dan nu en hoor hiervan een voorbeeld.

Het geschiedde vele jaren geleden;
een beginnend predikbroeder leed bitter
onder een buitensporige zwaarmoedigheid,
die hem soms zo hevig overviel,
dat niemand het begrijpen kan,
die het niet zelf ondervonden heeft.

Toen hij eens in zijn cel zat na de maaltijd,
had hem dit lijden zo overweldigd,
dat hij studeren noch bidden kon,
noch in staat was tot enig goed werk,
en treurig zat hij daar maar in zijn cel,
zijn handen in zijn schoot,
alsof hij zijn cel slechts ter ere van God wilde bewaken,
daar hij tot geen enkele andere geestelijke arbeid in staat was.

En terwijl hij daar zo troosteloos neerzat,
scheen het hem,
als werd hij op verstandelijke wijze toegesproken:

‘Wat zit je daar?’

Sta op en verdiep je in mijn lijden,
het jouwe zul je dan overwinnen!’

Und er stuont geswinde uf,
wan im was, wie daz reht von himel were erschollen,
und nam her vúr daz liden,
und in dem lidenne verlór er alles sin liden,
daz er es in sogtaner wise nieme dar nah enphant.

Der diener:

Owe, min suezú Wisheit,
nu erkennest du ellú herzen,
du weist, daz mir ob allen dingen begirlich were,
daz mir din pinliches liden vor allen menschen ze herzen gienge,
und daz es usser minen ovgen einen vliezenden brunnen
der bitterlichen trehen nacht und tag hetti gemacht.

Owe, nu hat min sel ein herzeklich klag,
daz es mir nit als ingrúntlich ze herzen gat ze allen ziten,
noh als minneklich dar nah enkan betrahten,
als du, zarte, uzerwelte, wirdig werest.

Dar umbe so wise mich,
wie ich mich halten súle.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Dú betrachtung nach miner marter
sol sin nit mit einem ilenden úbervarne,
so man zit und stat mag han,
mer si sol sin mit herzklicher minne
und mit einem kleglichen úbergenne,
wan anders daz herz blibet als unberuert mit andaht,
als der mund mit unzertribnem suezholze.

Macht du min liden nit
von der bitterlichen not, die ich leid,
mit weinenden ovgen úbertrahten,
so solt du es aber mit lachendem herzen úbergan
von dem vroelichen guot, daz du dar inne vindest.

Enmaht du aber weder lachen noch weinen,
so solt du es mir ze lob in der túrri dins herzen úbergan;
und hier inne solt du nit minr han getan,
denn ob du von trehen und suezikeit da hin flussist,
wan so wúrkest du von minnen der tugende
ane ansehen din selbs.

Und daz es dir iemer me destе baz ze herzen gange,
so hoer me:

Min strengú gerechtikeit lat kein unreht in aller der natur
so klein noch so grozes, es mueze gebuesset und gebessert werden.

Wie soelt nu ein grozer súnder,
der vil licht me denn hundert totsúnde hat getan,
und umb ieklich totsúnde soelte nach der scrift siben jar buezen,
oder die ungeleisten buosse
in dem heissen eitoven dez grimmen vegfúres mueste leisten,
eya, wenn soelte dú ellend sel ir buoze vol uz geleisten,
wenne soelte ir langes ach und we ein ende nemen?

Wie wurd es ir so gar ze lang!

Sih, daz hat si behendeklich gebuesset und gebessert
mit minem unschuldigen wirdigen lidenne;
si mag als wol
in den edlen schatz mines verdienten lonen kunnen grifen

En snel stond hij op,
want het was hem als weerklonk het uit de hemel,
en hij overdacht het lijden,
en in dat lijden werd hem zijn eigen lijden genomen,
zodat hij het nooit meer in al die hevigheid onderging.

DE DIENAAR:

O, mijn zoete Wijsheid,
jij die alle harten kent,
jij weet, dat ik bovenal verlang,
dat jouw smartelijk lijden alle mensen ter harte ging,
en mijn ogen tot een vloeiende bron werden
waaruit bittere tranen dag en nacht opwelden.

O, mijn ziel heeft een oprechte harteklacht,
dat het niet altijd diep genoeg in mijn hartgrond dringt,
en dat ik het niet zo minnelijk beschouwen kan,
als jij, tedere, uitverkorene, zou verdienen.

Daarom, onderricht me,
hoe ik me moet gedragen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De beschouwing van mijn lijden,
moet niet vluchtig en snel gebeuren,
enkel wanneer men er wat tijd en ruimte voor vindt,
nee, het moet vervuld zijn van hartelijke liefde
en langs een doorleefd mededogen,
want anders blijft het hart net zo onberoerd door de beschouwing
als een mond door ongekauwd zoethout.

Lukt het je niet mijn lijden,
ondanks de bittere nood die ik leed,
met tranende ogen te overwegen,
overdenk het dan maar met een lachend hart
omwille van het blijе goed, dat je daarin aantreft.

Kun je echter lachen noch huilen,
overdenk het dan, mij ter ere, in de dorheid van je hart;
en hiermee zul je niet minder gedaan hebben,
dan wanneer je zou wegsmelten in tranen of van zoetheid,
want je handelen zou voortkomen uit liefde tot de deugd
zonder het eigenbelang voorop te stellen.

En opdat het je steeds inniger ter harte mag gaan,
luister dan verder.

Mijn strenge rechtvaardigheid duldt in heel de natuur geen onrecht;
hoe klein of groot ook, beboet zal het worden en hersteld.

Hoe zou immers een groot zondaar,
die misschien meer dan honderd doodzonden bedreven heeft,
en voor iedere doodzonde volgens de wet zeven jaar moest boeten,
of die onvoltooide boete
in de hete vuuroven van het vreselijke vagevuur moest volbrengen
– ach, wanneer zou de arme ziel haar boete voldaan hebben,
wanneer zou haar langdurig zuchten en klagen een einde nemen?

Wat zou die tijd haar lang vallen!

Zie, dat heeft ze op passende wijze uitgeboet en hersteld
door mijn onschuldig waardevol lijden;
het is haar vergund
een greep te doen in de schat van mijn verdiensten

und zuo ir ziehen.

Und soelte si tusent jar in dem vegfúr brinnen,
si hat es in kurzer zit
nah schuld und buoze ab geleit,
daz si ane alles vegfúr
in die ewigen vroede vert.

Der diener:

Owe, min zartú Ewigú Wisheit,
daz ler mich dur din guetin;
wie koende ich so gern einen sogtanen grif tuon!

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Der grif beschiht also:

I.
daz ein mensche mit einem rúwigen herzen
als dik und als swarlichen
wiget die groezi und die mengi siner grozen missetat,
mit dien er so berliche
erzurnet hat dú ovgen sins himelschen vatters;

II.
und dar nach
mit einem vernihenne der werke siner eigenen besserunge,
wan dú sint gezellet gegen den súniden
als ein troephli gegen dem tieffen mer;

III.
und denn mit einem hóglichen wegennen
der unmessigen grozheit miner besserunge,
wan daz minste troephli mins kostberen bluotes,
daz da unmesseklich allenthalb
us minem minnerichen libe vloz,
daz vermoehnte vúr tusent welt súnide besseren;
und doch
so zúhet ieder mensch der besserunge als vil zuo im,
als vil er sich mir mit mitlidenne gelichet.

IV.
Und dar nach,
daz ein mensche als demuetklichen und als vlehlichen
die kleinheit des sinen in die grozheit miner besserunge
versenke und verhefte.

Und daz ich dir es kúrze, so wússest,
daz alle meister von zal noch von maze
enkoendin gerechnen daz unmezig guot,
daz verborgen ist in emziger betrachtunge mins lidennes.

Der diener:

Eya, zarter herre,
dar umb lazze alle rede underwegen,
— ich bin gar verfuert, —
und tuo mir noch me uf des verborgen hordes
dins minneklichen lidennes.

om deze tot zich te trekken.

En al had ze duizend jaren in het vagevuur moeten branden,
nu heeft ze in korte tijd
haar schuld voldaan en haar boete volbracht,
zodat ze zonder enig vagevuur
mag opstijgen tot de eeuwige vreugde.

DE DIENAAR:

O, mijn liefdevolle Eeuwige Wijsheid,
door jouw goedheid, leer het me;
hoe graag zou ik een dergelijke greep doen!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Deze greep geschiedt aldus:

I.
Een mens zal met een berouwvol hart
zeer dikwijls en zeer ernstig
de grootte en de menigte overwegen van de misdrijven,
waarmee hij zo klaarblijkelijk
de ogen van zijn hemelse Vader vertoord heeft.

II.
Vervolgens zal hij
de werken van zijn eigen genoegdoening voor niets achten,
want ze zijn in vergelijking met de zonden
als een druppeltje tegenover de diepe zee.

III.
Laat hij vervolgens dan vol vreugde overdenken
de onmetelijke grootte van mijn voldoening,
want het kleinste druppeltje van mijn kostbaar bloed,
dat van alle kanten en overvloedig
uit mijn beminnelijk lichaam stroomde,
het kon voldoening brengen voor de zonden van duizend werelden;
en toch,
iedere mens trekt slecht zó veel van de genoegdoening tot zich,
als hij aan mij door mede te lijden gelijkvormig is geworden.

IV.
En tot slot
zal een mens zeer deemoedig en met grote innigheid
de kleinheit van zijn voldoening in de grootte van de mijne
onderdampelen en daarmee verbinden.

Kortom, bedenk wel,
dat alle reken- en meetkundigen
het onmetelijk goed niet kunnen bepalen,
dat verborgen ligt in de vurige beschouwing van mijn lijden.

DE DIENAAR:

Welaan dan, lieve Heer,
laat daarom dit redeneren
— ik ben helemaal afgedwaald —
en onthul mij nog meer van de verborgen schat
van je minnelijk lijden.

XV. Kapitel.

**Von dem minnekosen,
daz dú sel mit got hate gehebt under dem krúze,
keret si sich wider zuo sinem lidenne.**

Der diener:

Du hast mir geoffenbaret die unmessigen not,
die din usser mensch hatte
an dem hohen galgen des krúzes,
wie durmartert er waz
und umbgeben mit dien banden des jemerlichen tovdes.

Ach herr,
wie stuont es aber under dem krúze,
alder waz ieman da, dem din klegliche tovd ze herzen gienge,
oder wie hielt du dich in der not zuo diner trurigen muoter?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Da hoere ein kleglich ding
und daz lazze dir ze herzen gan.

Do ich, alse du hast gehoeret,
in aller der angst und toetlicher not
stuont vor in uf erhenket jemerlich,
do stuonden sú gegen mir
und ruoften mich an mit ire stimmen vil spotlich;
sú wegten irú hoebter gegen mir gar smachlich,
sú vernihteten mich in ir herzen genzklich,
reht als ob ich ein ungenemer wurm were.

Aber ich stuond hier inne vestklich
und bat minen lieben vatter úber sú minneklich.

Sich, ich, daz unschuldig lembli,
wart zuo dien schuldigen gelichet,
ich wart von ir einem verspottet,
aber von dem andren an geruefet.

Ich enphieng in geswinde
und vergab im alle sin missetat;
ich tet im uf daz himelsche paradys.

Ach hoer ein kleglichs ding:
ich luoget umb mich,
do vant ich mich ellendklich von allen menschen gelazen,
und die selben vrúnde, die mir nach hatten gevolget,
die stuonden verre von mir,
min lieben junger waren von mir geflohen.

Ich stuond also nackent und aller miner kleider berovbet.

Ich waz do worden der unmehtig und der siglos.

Sú handleten mich unerbermklich,
aber ich hielt mich als ein swigendes lembli senftmuetklich.

Ich waz mit herzeleide und mit bitter not umbgeben,
wa ich mich hin kerte.

Es stuont under mir dú trurig muoter,
und leid ir muoterliches herz ze grunde alles,
daz ich an dem libe leid.

Hoofdstuk 15

**Na het innige tweegesprek
dat de ziel, staande onder het kruis, met God had,
keert ze terug tot de overweging van zijn lijden.**

DE DIENAAR:

Geopenbaard heb je me de vreselijke nood,
die je leed naar de uitwendige mens
aan de hoge boom van het kruis,
hoe doorfolterd hij was
en omklemd met de banden van de smartelijke dood.

Ach Heer,
wat gebeurde er onder het kruis;
was er iemand wie jouw jammerlijke dood ter harte ging,
en hoe hield je je in die nood tegenover je bedroefde Moeder?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Luister dan nu naar dit droevige verhaal
en laat het je hart diep doortrekken.

Toen ik, zoals je gehoord hebt,
door angst en doodsnoed
zo jammerlijk gekweld voor hen hing,
stonden zij daar tegenover me
en schreeuwden me hun honende woorden toe;
smadelijk schudden ze hun hoofden over me,
en in hun hart hielden ze mij verachtend voor niets,
als was ik een ellendige worm.

Maar kalm hield ik stand
en vol liefde bad ik voor hen tot mijn hemelse Vader.

Zie, ik, het onschuldige lam,
werd met misdadigers gelijkgesteld,
door een van hen werd ik bespot,
de ander vroeg mij om hulp.

Onmiddellijk nam ik hem tot mij
en vergaf hem al zijn misdaden;
ik opende voor hem het hemelse paradys.

Ach, hoor nu iets treurigs:
Ik keek om me heen,
en trof mezelf aan hulpeloos en door alle mensen verlaten,
en de vrienden die mij gevolgd waren,
ze bevonden zich ver van me,
en mijn geliefde jongelingen waren weggevlucht.

Ik hing daar, naakt van al mijn kleren beroofd.

Ik was degene geworden zonder macht, zonder overwinning.

Zonder erbarmen mishandelden ze me,
maar ik bleef zachtmoedig als een zwijgend lam.

Harteleed en bittere nood om me heen,
waarheen ik me ook maar wendde.

Beneden mij stond mijn bedroefde Moeder,
en ze leed alles in haar moederlijk hartegrond
wat ik lichamenlijk moest ondergaan.

Min miltes herz wart da von inneklich bewegt,
wan ich allein
ir grozes herzleid ze grunde erkande,
ir seneden geberde an sah und irú kleglichú wort horte.

Ich troste si vil guetliche in der toetlichen schidunge,
und bevalh si minem geminten junger in muoterlich trúwe
und bevalh den junger ir in kintlich trúwe.

Der diener:

Ach min milter herr,
wer mag hie enbern,
er mueze inneklichen súfzen oder bitterlichen weinen?

Eya, min schoenú Wisheit,
wie mohten sú gegen dir suezen lemblin so gar unmilt sin,
die wuetigen loewen, die múrdigen wolfe,
daz sú dich also handleten?

Ach, wafen, zarter got,
wan were din armer diener da gesin,
daz ich hetti ellú menschen verwesen,
daz ich vúr minen herren dar were gestanden,
ald aber mit minem eingen liebe in den bittern tovd were gegangen,
oder, woelten sú mich nút mit minem lieb han getoetet,
daz ich den herten stein dines krúzes
heti mit dien armen mins herzen in jamer und klag umbvangen,
do er von mitlidenne zersprang,
daz ovch min ellendes herz mit im
nach dem geminten were zersprungen!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es waz min ewigú ordnung,
daz ich ze der stunde
den kelch miner bitteren marter
allein litte vúr ellú menschen.

Aber du und alle die, die mir nach wellen gan,
die verloeigen ir selbes,
nemen nu ir eigen krúz uf und gangen mir nach!

Wan daz sterben ist mir als minneklich,
als ob sú do mit mir in den bittern tod weren gegangen.

Der diener:

Zarter herr,
nu lere mich, wie ich mit dir ersterben súl,
und weles min eigen krúz si,
wan gewerlich, min herr,
ich ensol nit me mir leben,
sider du mir tovt bist.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Swenne du dich vlizest daz aller best ze tuenne,
daz du dich verstast,
und du denn da von von dien menschen
spotlichú wort und smahlich geberde enphahest,
und sú dich als gar verniehtent in ir herzen,
daz sú dich da vúr hein,
daz du dich weder kunnest noh geturrist gerechen,
und du nit allein vestklich und unbeweglich hier inne stest,
mer daz du ovch den himelschen vatter lieplich úber sú bittest

Mijn milde hart werd hierdoor innig bewogen,
daar alleen ik het was
die haar harteleed kon verstaan tot in de grond,
haar smartelijke gebaren zag en haar klagende woorden hoorde.

Ik troostte haar zacht bij onze scheiding door de dood,
en mijn geliefde jongeling beval ik haar als moeder op te nemen,
en haar gaf ik de jongeling tot zoon.

DE DIENAAR:

Ach, mijn genadige Heer,
wie kan het laten,
wie zal hierom niet innig zuchten en bitter moeten wenen?

Ach, mijn schone Wijsheid,
hoe konden ze tegen jou, het zoete Lam, zo grof zijn,
die woedende leeuwen, die moordgierige wolven,
dat ze je zo mishandelden.

Ach, kom mij te hulp, lieve God,
was ik, jouw arme dienaar, toch daar geweest,
om de plaats in te kunnen nemen van al die mensen,
en daar te staan tegenover mijn Heer,
of om met hem, mijn enige geliefde, de bittere dood in te gaan;
en zouden ze me niet samen met mijn lief willen doden,
dat ik dan de harde rots waarin het kruis stond
in jammer en met weeklagen mocht omvatten,
opdat deze van medelijden uit elkaar zou springen,
evenals mijn ellendig hart
dat breken zou uit liefde tot hem.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het was van eeuwigheid door mij voorbeschikt,
dat ik toen in dat uur
de kelk van mijn bittere smarten
tot heil van alle mensen zou ledigen.

Maar jij en zij allen, die mij willen navolgen,
laten zij zich zelf verloochenen
en hun eigen kruis op zich nemen om mij te volgen.

Want dit sterven is mij even lief,
als wanneer ze met mij de wrede dood waren ingegaan.

DE DIENAAR:

Zachtmoedige Heer,
leer me dan nu hoe ik met jou sterven moet,
en welk kruis het mijne is,
want waarlijk Heer,
niet langer leef ik mijn eigen leven,
sedert jij voor mij gestorven bent.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Als je je beijvert om het allerbeste te doen,
zoals het jou het beste dunkt,
en je dan daarom van de mensen
spottende woorden en honende gebaren te verduren krijgt,
en ze jou in hun hart verachtend voor niets houden,
zodat ze van mening zijn,
dat je je niet kunt noch durft wreken,
ja, wanneer je dan niet alleen vast en onwrikbaar daarin volhardt,
maar ook liefdevol tot de hemelse Vader voor hen bidt

und sù minneklich gegen im entschuldigest:
sich,
als dik du von minnen alsus dir selb erstirbest,
als dike ergruemet und erbluejet sich min tovd an dir.

Swenne du dich haltest luterlich und unschuldlich,
und dinú guoten werk also vertrucket werdent,
daz man dich mit wolgevalenne dins herzen
zellet zuo dien schuldigen,
und du gegen dien, die dich pingent oder diner suon begerent,
als behend bist von grunde ze vergebenne
alles daz ungemach, daz dir ie von in beschah,
als ob es nie were beschehen,
und inen dar zuo
beholfen und diensthaft bist
mit Worten und werken
dur die glicheit mins vergebennes minen krúzgern:
so stast du warlich bi dinem liebe gekrúziget.

Swenne du dich denne
aller menschen liebes, nutztes und trostes verzihest,
denn so vil es din baerú notdurft ist:
so verwiset din lieblos alle,
die mich do ze der stunde liessen.

Swenne du aller diner vrúnde als ledig stast dur mich,
als ob sù dich nit an hoeren,
in allen dingen, da ein mittel mag gevallen:
so han ich einen lieben junger und bruoder under dem krúze stende,
der mir min liden hilfet tragen.

Dú ledig vriheit dins herzen
kleidet und zieret mine blozheit.

Swenne du denne in aller widerwertikeit,
dú dich von dem nechsten an gat,
von minnen durch mich siglos wirst,
und du aller menschen ungestuemen zorn,
wannan er wejet, wie geswinde er kumet,
du habest recht oder unrecht,
als senftmuetklich enphahest als ein swigentes lembli,
also daz du mit dinem suezmuetigem herzen
und mit dinen senftmuetigen Worten
und guetlichem antlúte
der andren úbli úberwindest:
sich, so wirt daz war bilde mins tovdes in dir us gewúrket.

Eya, da ich dis gelicheit vinde,
waz hab ich da in dem lustes und wolgevallens
mir selber und minem himelschen vatter!

Trage minen bitteren tovd in dem grunde dins herzen
und in dinem gebette und in erzoeigunge der werke:
so vollfuerest du daz leid und die trúwe miner reinen muoter und
mins lieben jungern.

Der diener:

Ach minneklicher herre, min sele begert,
daz du us wúrkest daz bilde dines ellenden tovdes
an minem libe und an miner sele,
es si mir liep oder leid,
nah dinem hoehsten lobe und dinem aller liebsten willen.

Ich beger ovch sunderliche,
daz du noch me ein klein ruerest

en hen liefdevol bij hem verontschuldigt:
zie,
zo dikwijls jij aldus uit liefde tot mij aan je zelf afsterft,
zo dikwijls komt mijn dood groen en fris in jou tot leven.

Wanneer je dan zuiver en onschuldig blijft,
terwijl al je goede werken zo miskend worden,
en men je met de instemming van je hart
tot de zondaars rekent,
en je hen die je pijnigen of van jou een zoenoffer verlangen,
uit de grond van je hart alles wil vergeven,
alle ellende die ze je ooit aandeden,
alsof het nooit gebeurd was,
en als je hun bovendien nog
behelpzaam en dienstwillig ter zijde staat,
zowel met woorden als met werken,
op de wijze zoals ook ik mijn kruisigers vergeven heb:
dan sta je waarlijk naast je gekruisigde geliefde.

Wanneer je dan
afziet van de liefde van alle mensen, het voordeel en de troost,
behalve voor zover de strikte nooddrufft het van je eist,
dan vervangt jouw verlatenheid allen,
die mij in dat uur verlieten.

Wanneer je je om mijnentwil van alle vrienden losmaakt,
alsof ze niet bij je hoorden,
in alles wat ons van elkaar kan scheiden,
dan heb ik onder het kruis een dierbare leerling staan,
die mij mijn lijden helpt dragen.

Deze algehele onthechting van je hart
bekleedt en tooit mijn naaktheid.

Als je dan alle wederwaardigheden,
die je door je naasten worden aangedaan,
uit liefde tot mij weerloos aanvaardt,
en als je hun hevige toorn,
vanwaar hij ook komt, hoe snel hij ook uitbarst,
en zonder je af te vragen of je gelijk of ongelijk hebt,
even geduldig ondergaat als een zwijgend lammetje,
zodat je met een liefdevol hart
en met vriendelijke woorden
en met een zachtmoedig gelaat
de kwaadheid van anderen overwint,
zie, zo wordt het ware beeld van mijn dood aan jou getoond.

O, waar ik zulke gelijkenis aantref,
welk een vreugde en behagen heb ik dan in zo iemand,
zowel voor mij zelf als voor mijn hemelse Vader.

Draag mijn bittere dood in het binnenste van je hart
en in je gebed en in de werken die je verricht:
zo leef je het leed en de getrouwheid van mijn reine Moeder
en mijn beminde jongeling.

DE DIENAAR:

Ach, minnelijke Heer, mijn ziel verlangt,
dat jij het beeld van je deerniswekkende dood inprent
in mijn lichaam en in mijn ziel,
of het voor mij nu aangenaam is of niet,
tot je allerhoogste eer en overeenkomstig je allerliefste wil.

Ik verlang er ook erg naar,
dat je me nog wat meer vertelt

BdEW, 15

daz groz herzeleid der trurigen muoter
und mir sagest,
wie si sich ze der stunde under dem krúze hielte.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Des vrage si selber.

over het grote harteleed van de bedroefde Moeder
en mij zegt,
hoe ze zich gedroeg in die uren aan de voet van het kruis.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Vraag dat maar aan haar zelf.

XVI. Kapitel.

Von dem wirdigen lobe der reinen kúnigen von himelrich.

Der diener:

O hohú rícheit der goetlichen kunst und wisheit,
wie sint dinú gericht so unbegriffenlich
und din wege so unerkannt!

Wie hast du so mengen vromden weg,
die armen selen wider ze bringenne!

Wes gedecht du, oder wie was dir so wol ze muot
in diner ewigen unwandelberkeit,
do du so adelichen schuefde die reinen, die zarten,
die wirdigen kreatur ob allen lutren kreaturen!

Herre, du mochtest wol sprechen:

“Ego cogito cogitaciones pacis,
ich gedenk die gedenke des vrides.”

Herr,
du hast uzzer dem abgrúnde dines wesentlichen guotes
dir selber in ir widerlúhtet,
in dem du ellú verfloessnú wesen
hast wider in den ursprung geleitet.

Eya, himelscher vatter,
wie getoerste ein súndiger mensche ze dir komen,
es were denne, daz du úns
hettist gegeben din einiges uzerweltes kint, die Ewigen Wisheit,
ze einem leiter?

Eya, Ewigú Wisheit,
wie getoerste ein armer súndiger mensche
iemer die baltheit gewinnen,
daz er vúr sogtane luterkeit
sine unreinkeit getoerste gezoeigen,
es were denn,
daz er die muoter aller erbarmherzikeit ze einem schirme nemi?

Ewigú Wisheit,
bist du min bruoder,
so bist du och min herre;
bist du ein warer mensche,
owe, so bist du och ware got
und ein vil strenge rihter der missetat.

Eya dar umbe,
so únsar armen selen sint
in dem engen notstal grundloses herzleides
und wir enkunnen noh hin noh her komen,
so bliibet úns nit,
denn daz wir únsar ellenden ovgen uf bieten ze dir,
uzerweltú kúnigin von himelrich!

Eya dar umbe, du
der ewigen sunnen glastes widerglensender spiegel,
du der verborgen hort der grundlosen goetlichen erbarmherzikeit,
bis hút gegruezet von mir
und von allen súndigen rúwigen herzen!

Ach ir hohen geiste, ir reinen selen,
trettent hin vúr,

Hoofdstuk 16

Over de waardige lofprijzing van de reine Hemelkoningin.

DE DIENAAR:

O, hoge rijkdom der goddelijke wetenschap en wijsheid,
hoe ondoorgroendelijk zijn je raadsbesluiten
en hoe onkenbaar je wegen!

Hoe opmerkelijk toch menige weg van jou,
om de arme zielen tot je terug te voeren!

Wat dacht je, of hoe was het je te moede
in je eeuwig onveranderlijkheid,
toen je het zo edel schiep, dat reine, tedere,
dat boven alle andere schepselen waardig schepsel!

Heer, terecht kon je zeggen:

‘Ego cogito cogitations pacis.
Ik denk gedachten van vrede.’

Heer,
je hebt uit de afgrond van je wezenlijke goedheid
in haar van je zelf een afglans doen lichten,
waarin je alle, van jou afgedwaalde mensen
terug tot hun oorsprong hebt gevoerd.

O, hemelse Vader,
hoe zou een zondig mens ooit tot jou hebben durven naderen,
zou je ons niet
je enige, uitverkoren Kind, de Eeuwige Wijsheid, gegeven hebben
tot gids.

Ach Eeuwige Wijsheid,
hoe zou een arm, zondig mens
ooit zo vermetel durven zijn
om tegenover deze zuiverheid
van zijn onreinheid te getuigen,
zou hij hierbij niet
de Moeder van barmhartigheid tot zijn schutse nemen!

Eeuwige Wijsheid,
zo je mijn broeder bent,
dan toch ook mijn Heer;
ben je waarlijk mens,
dan ben je, ach, ook God
en een zeer strenge rechter van alle misdaad.

Daarom is het,
dat, wanneer onze arme zielen zich aantreffen,
beklemd door onpeilbaar harteleed
en we niet weten waarheen ons te wenden,
dat ons dan niets anders rest,
dan onze bedroefde bliken omhoog te richten tot jou,
uitverkoren Koningin van het Hemelrijk!

O, jij,
eeuwige zonneglans weerkaatsende spiegel,
jij, verborgen schat van grondeloze, goddelijke barmhartigheid,
wees daarom nu gegroet door mij
en door alle zondige, maar berouwvolle harten.

O, jullie, verheven geesten, reine zielen,
treed naar voren,

ruement und präsent, lobent und guenlichent
daz wuneklich paradys aller wollust, die hohen kúnegin,
wan dez bin ich nit wirdig,
si geruoch mir es denne ze erlobenne von ir gueti!

O du gottes uzerweltes herztrut,
du schoene guldine thron der Ewigen Wisheit,
erlolve mir armen súnder joch von minen gebresten
ein klein sich mit dir ze erkosenne!

Min sele vallet vúr dich
mit blugen ovgen,
mit schamlichem antlúte
und mit nidergeworfnen ovgen.

Ach, ein muoter aller gnaden,
mir ist aber als neiswie
als weder min sel noch kein endrú súndigú sel
bedurfe keines urlubes noch enkeins mitlers
gegen dir;
du bist doch daz mittellos mittel aller súnder.

So doch ein sele ie sundiger ist,
so si ie billicher dunket,
daz si einen zuogang zuo dir habe;
so si ie missetetiger ist,
so si ie billicher hin vúr dich tringet.

Dar umb, sel minú,
so gang vrilich hin vúr!

Vertribet dich din grozú missetat,
ach, so ladet dich dú grundelos miltekeit.

Eya dar umbe,
du einiger trost aller súndigen herzen,
du einigú vluht der verschulten menschen,
zuo der manig nasses ovge,
manig verwundet ellendes herze uf gebotten wirt,
bis ein gnedigú mitlerin und suenerin
entzúschent mir und der Ewigen Wisheit!

Gedenk, gedenk,
miltú uzerweltú kuenegin,
daz du alle dine wirdikeit
von úns súndigen menschen hast.

Waz hat dich gemachet ein muoter gottes,
einen schrin,
in dem die Ewig Wisheit suezeklich geruowet hat?

Vrowe,
daz hein úns armen menschen súnde.

Wie woeltest du heissen
dú muoter der gnaden und der erbarmherzikeit,
denn von úns aerbeitselikeit,
die diner gnade und erbarmherzikeit bedurfen?

Unser armuot hat dich rich gemachet,
úns gebresten hein dich úber alle luter kreatur geedelt.

Eya dar umbe, ker dinú ovgen der erbarmherzikeit,
dú din miltes herz nie gekerte von keinem súnder,
von keinem trostlosem menschen,
ze mir armen menschen,

roemt en prijst, looft en verheerlijkt
dat weldadig paradys van alle vreugden, de hoge Koningin,
want ik ben niet waardig dit te doen,
als zij het mij niet in haar goedertierendheid toestaat.

O jij, uitverkoren hartelief van God,
jij, schone gouden troon van de Eeuwige Wijsheid,
sta mij, arme zondaar, toch toe over mijn gebreken
enige ogenblikken met jou vertrouwelijk te spreken.

Mijn ziel werpt zich voor jou terneer
met schuchtere blik,
een beschaamd gelaat
en met neergeslagen ogen.

Ach, Moeder van alle genade,
het is – waarom weet ik niet –
alsof mijn ziel, noch enig andere zondige mens,
toestemming noch een middelaar nodig heeft
wil ze jou benaderen;
jij toch bent de drempelloze middelares van alle zondaars.

Hoe zondiger een ziel is,
des te billijker dunkt het haar
tot jou toegang te hebben;
hoe meer misstappen ze heeft begaan,
des te billijker voor jou te treden.

Daarom, mijn ziel,
treed vrij naar voren!

Is het de grootte van je misstap die je weerhoudt,
ach, de grondeloze mildheid, zij toch nodigt je uit.

Wees daarom,
jij enige troost van alle zondige harten,
jij enige toevlucht van schuldbeladen mensen,
tot wie vele vochtige ogen
en menig gewond, armzalig hart werd opgeheven,
wees daarom een genadige middelares en verzoenster
tussen mij en de Eeuwige Wijsheid.

Gedenk, gedenk,
milde, uitverkoren Koningin,
dat je heel jouw waardigheid
door ons, zondige mensen, ontvangt.

Wat heeft je gemaakt tot Moeder Gods,
tot een schrijn,
waarin de Eeuwige Wijsheid zo zoet gerust heeft?

Vrouwe,
de zonden van ons, arme mensen waren het.

Kon je wel genoemd worden
Moeder van genade en barmhartigheid,
wanneer niet onze behoefteigheid
jouw genade en erbarmen nodig hadden?

Onze armoede is het die jou rijk heeft gemaakt,
onze gebreken hebben je geaedeld boven alle zuivere schepselen.

Welaan dan, wend je barmhartige ogen,
die je uit mildheid nooit hebt afgewend van een zondaar,
noch van een troostloze mens,
wend ze tot mij, arme mens,

nim mich under dinen schirm,
wan min trost und zuoversicht lit an dir.

Wie ist so menig súndigú sel,
so si gote ein urlob hate gegeben und allem himelschem her,
so si gottes verloeigent hate,
so si an gote verzwiflet hate
und von im jemerlich gescheiden waz,
dú sich an dich hankte, owe,
dú so milteklich von dir uf enthalten ist,
unz daz si von diner gnade wider ze gnaden kam!

Wer ist der súnder,
der ie so vil mordes und meines begangen hab,
so er an dich gedenke,
er gewinne einen muot?

Uzerwelter, einger trost úns er armen súnder,
dú grundlos gueti gottes
dú hat dich als lustlich gemachet allen súndern,
daz úns sin
von diner úbervliezenden gueti gelusten muoz.

Sich,
wenne min sele sich nach dir recht hinderdenket,
so húgt mir der muot,
so duechte mich billich,
ob es muglich were,
daz min herz mit weinenden ovgen
zuo dem munde us von vroeden sprunge,
so zervlúzet din nam in miner sel als ein honigsein.

Du heissest doch dú muoter,
du kúniginne der erbarmherzkeit;
eya, zartú muoter,
eya, miltú kúnigin der grundlosen erbarmherzkeit!

Owe, wel ein name!

Wie ist daz wesen so grundlos,
dez nam so gnadenrich ist!

Erklang ie kein seitenspil so wol in einem wilden herzen,
als der reinen nam tuot in úns eren rúwigen herzen?

Disem hohen namen
son billich ellú hoebter nigen
und ellú knie sich biegen.

Wie dik hast du die vientlichen hand der boesen geisten
von úns vlúchtig gemachet!

Wie dik hast du des strengen richters zornlichen gerechtikeit
unterstanden!

Wie dik hast du úns gad und trost von im erworben!

Eya, wir armen súndigen menschen,
waz wellen wir hier zuo sprechen,
wie súlen wir ir dez grozen guotes iemer gedanken?

So si alle engelschlichen zungen,
alle luter geiste und selen,
himmelrich und ertrich und alles, daz dar inne beschlossen ist,
ir wirdikeit, ir wunne,
ir gnade und ir grundlosen ere

en neem mij onder je schild,
want mijn troost en toeverlaat is in jou gelegen.

Hoeveel zondige zielen zijn er,
die zich van God en heel het hemelse heer hadden afgewend,
die God verloochenden,
aan hem wanhoopten
en jammerlijk van hem gescheiden waren,
die, ach, wanneer ze zich aan jou vastklampten,
door jou zo barmhartig weer opgenomen werden,
en langs jouw genade weer tot de genade kwamen!

Welke zondaar,
al heeft hij nog zoveel misdaden en gemene dingen gedaan,
heeft, wanneer hij aan jou dacht,
geen moed gevat!

Uitverkorene, enige troost voor ons, arme zondaars,
de grondeloze goedheid van God
heeft je zo beminnelijk gemaakt voor alle zondaars,
dat we er
door jouw overstromende goedheid wel naar verlangen moeten.

Zie,
als mijn ziel zich al denkend oprecht in jou verdiept,
dan verheugt zich mijn gemoed,
en het dunkt mij billijk,
dat, zou het mogelijk zijn,
mijn hart met doortraande ogen
van vreugde op zou springen tot in mijn mond,
en jouw naam als honing dan in mijn ziel zou vloeien.

Jij heet toch de Moeder,
de Koningin van barmhartigheid;
o tedere Moeder,
o, milde Koningin van grondeloze barmhartigheid!

O, welk een naam!

Hoe grondeloos dit wezen,
waarvan de naam zo genadenrijk is!

Klonk ooit snarenspeel zo weldadig in een onstuimig hart,
als de naam, de reine, in ons berouwvol hart?

Voor deze hoge naam
mogen alle hoofden zich wel neigen,
alle knieën zich buigen.

Hoe dikwijls heb je de vijandige hand van boze geesten
weggeslagen van ons.

Hoe dikwijls de strenge gerechtikeit van de vertoornde rechter
bezworen!

Hoe dikwijls heb je voor ons genade en troost bij hem afgebeden!

Ach wij, arme zondaars,
hoe moeten we antwoorden,
hoe ooit haar danken voor deze grote weldaad?

Wanneer alle engelentongen,
alle zuivere geesten en zielen,
de hemel en de aarde en alles wat zij bevatten,
haar waardigheid, haar zaligheid,
haar genade en haar grondeloze eer,

nit volloben kan,
ach,
waz súlen wir súndigen herzen denne tuon?

Tuejen wir unser vermugen,
und sagen ir gnade und dank,
wan ir grozú demuetikeit siht nit an die kleini der gabe,
si siht an richheit des willen.

Ach, suezú kúnigin,
wie mag sich din so billich vroewlicher nam gestalten!

Wa nu:
verfluechet si Eva,
daz si der vrucht ie enbeiz?
Gesegnet si Eva,
daz si uns die suezen himelschen vruht ie brahte!

Nieman klage me daz paradys,
— wir haben ein paradys verlorn,
und haben zwei paradys gewonnen.

Oder ist si nit ein paradys,
in der da wuochs dú vruht dez lebenden bovmes,
in der ellú wollust und vroede mit einander beschlossen waz?

Oder ist daz ovch nit ein paradys ob allen paradysen,
in dem die tovten wider lebent werdent,
so sú siner vruht versuochent,
von dez henden und vuezzen und siten
vlussen die lebenden brunnen,
die da alles ertrich begiessent,
unerschoephter erbarmherzikeit,
grundloser wisheit,
úberviessender suezikeit, inbrúnstiger minne,
und der brunne des ewigen lebens?

Gewerlich, herr,
der diser vruht hat versuochet,
der diser brunnen hat getrunken,
der weis,
daz disú zwei paradys úbertreffent verre daz irdensch paradys.

Uzerweltú kúnigin,
du bist och der gnaden tor,
der erbermde porte,
dú nie zuo geschlossen wart.

Himelrich und ertriche mag zergan,
e daz du ieman, der es mit ernste suochet,
lazest ungehulffen von dir gan.

Sich,
dar umb bist du miner sele erster ovgenblik, so ich uf stan,
du bist ir jungster anblik, so ich schlaffen gan.

Daz din rein hende entwúrten und ansihtig machen,
von dez botten wirdikeit, daz da an im selber klein ist,
wie mag es verworfen werden,
daz du, reinú, entwúrtest dinem lieben kinde?

Dar umb, zartú uzerweltú,
nim die kleinheit miner werke und trag sú vúr,
daz sú etwas schinen von dinen henden
vor den ovgen dez almehtigen gottes.

niet ten volle kunnen priezen,
ach,
wat moeten wij, zondige schepselen dan doen?

Laten we doen wat in ons vermogen ligt,
en haar lof en dank zeggen,
want haar grote deemoed let niet op de kleinheid van de gave,
het is de rijkheid van onze wil waar ze naar kijkt.

Ach, zoete Koningin,
hoe terecht kan het vrouwelijk geslacht zich over jou verheugen!

Want echt,
Eva werd vervloekt,
omdat ze van de vrucht at;
gezegend Eva nu,
omdat ze ons de zoete hemelse vrucht bracht.

Laat niemand nog treuren over het paradijs,
want we verloren weliswaar één paradijs,
maar we wonnen er twee.

Want is zij dan geen paradijs,
zij, in wie de vrucht van de levende boom groeide,
waarin alle weelde samen met alle vreugde besloten lag?

Of is ook dát niet een paradijs boven alle paradijzen,
waarin de doden weer levend worden
wanneer ze van zijn vrucht proeven;
hij, uit wiens handen, voeten en zijde
de levende bronnen opwellen,
die heel het aardrijk overstroomden,
hij, onuitputtelijke barmhartigheid,
grondeloze wijsheid,
van zoetheid overvloeiende, vurige liefde,
bron van eeuwig leven?

Waarlijk, Heer,
wie van deze vrucht geproefd heeft,
wie uit deze bron gedronken heeft,
hij weet,
dat deze twee paradijzen het aardse paradijs ver overtreffen.

Uitverkoren Koningin,
jij, die de deur van de genade bent,
de poort van de ontferming,
die nooit gesloten werd.

Eerder nog zullen hemel en aarde vergaan,
dan dat jij iemand, die oprecht zoekt,
zonder hulp weer van jou heen laat gaan.

Zie,
jij bent het eerste waarheen ik kijk als ik opsta,
het laatste als ik slapen ga.

Wat jouw reine handen aanbieden,
hoe gering het ook is, de boodschapper maakt het kostbaar,
want hoe kan verworpen worden,
waar jij, Reine, voor borg staat bij je lieve Kind.

Daarom, tedere Uitverkorene,
ontvang mijn onbeduidende werken en draag ze op,
opdat ze aldus waardig worden in jouw handen
voor de ogen van de almachtige God.

Du bist doch daz rein rotguldin vaz,
durschmelzet mit gnaden,
durleit mit edlen smaragden und saphiren und allerley tugenden,
des einiger anblick
úbertriffet in dien ovgen des himelschen kúniges
aller luter kreatur anblick.

Ach uzerweltú, minneklichú gotes gemahl,
ward der kúnig Aswerus gevangen in sinem herzen
von der schoeni der minneklichen Hester,
vand si ein wolgefallen in sinen ovgen ob allen frowen,
vand si gnade vor in allen,
daz er tet, waz si begerte:
owe, du rovter rosen und aller lylien úbergúlden,
wie mag denne der himelsch kúnig
von diner lutren reinikeit,
von diner senftmuetigen demuetikeit,
von der wolriechenden apotek aller tugenden und gnaden
so wol gevangen werden!

Oder wer hat den wilden einhorn gevangen denne du?

Waz grundlosen wolgevallennes hat in sinen ovgen
vor allen menschen din minneklichú zartú schonheit,
gegen der ellú schonheit erloeschet
als ein schinnendes nachtwúrmi
gegen der glenzenden sunnen glaste!

Waz úbervliezender gnade hast du vor im vunden
dir und úns andren gnadlosen menschen!

Wie sol oder mag dir denne der himelsch kúnig út versagen?

Du macht wol sprechen:

“min geminter mir und ich im”;

ach, du gottes und got din,
und ir zwei ein ewiges grundloses minnespil,
daz enkeine zweiseit niemer me gescheiden mag!

Gedenkent und vergessent nit unser armen dúrftigen,
die so jemerlich noch wallent in dem sorklichen ellende!

Eya nu, ein vrow himelriches und ertriches,
nu stand uf und bis ein mitlerin,
ein gnade erwerberin gegen dinem zarten kinde,
gegen der Ewigen Wisheit!

Ach, Ewigú Wisheit,
wie wilt du mir nu útes versagen?

Als ich dich dem ewigen vatter vúr búte,
also bút ich die reinen zarten uzerwelten muoter
vúr dinú milten ovgen;
eya, miltú schoenú Wisheit, nu sich si an,
nu schowe dú milten ovgen,
dú dich so guetlich dik hein an gesehen,
erkenne dú schoenen wengel,
dú si so dik an din kintliches antlút so lieplich hat getrucket!

Ach, luog an den suezen mund,
der dich dike so zartlich hat durkússet,
sich an die reinen hende,
die dir so dike hein gedienet!

Want jij bent het roodgouden vat,
met genaden doorsmolten,
bezet met edele smaragden en saffieren en allerhande deugden,
en een enkele blik hierop
overtreft in de ogen van de Hemelse Koning
de aanblik van alle zuivere schepselen.

O uitverkoren, minnelijke Bruid van God,
werd koning Ahasveros in zijn hart geboeid
door de schoonheid van de minnelijke Esther,
behaagde zij hem meer dan zijn andere vrouwen,
vond ze genade bij hem, voor alle andere
zodat hij deed wat zij verlangde
– o, jij, die alle rode rozen en blanke leliën overtreft,
hoe zal de hemelse Koning dan wel
door jouw onbevleete reinheid,
door jouw zachtmoedige nederigheid,
door de welriekende schatkamer van alle deugden en genaden
geboeid moeten worden!

Wie heeft de wilde eenhoorn gevangen, wie anders dan jij?

Met welk grondeloos welbehagen beschouwt zijn oog
jouw boven alle mensen bekoorlijke, tedere schoonheid,
waarmee vergeleken alle schoonheid uitdooft
als de glans van een glimpwormpje
in het licht van de stralende zon.

Welke overvloeiende genade heb je bij hem gevonden
voor je zelf en voor ons, onbegnadigde, andere mensen!

Hoe zal en kan de hemelse Koning jou dan iets weigeren?

Met recht kun je zeggen:

‘Mijn lief is van mij en ik van hem’.

O, God de jouwe en jij de zijne,
en jullie twee één eeuwig, grondeloos minnespel,
door geen tweeheid ooit nog te scheiden!

Gedenk ons, wij, arme behoeftigen, vergeet toch niet
die zo jammerlijk dolen in deze ellendige verbanning.

Welaan dan, Vrouwe van hemel en aarde,
sta op en wees ons tot een middelares,
die genade verwerft bij je lieve Kind,
bij de Eeuwige Wijsheid!

O, Eeuwige Wijsheid,
hoe wil je me dan ook maar iets weigeren?

Zoals jij voor mij middelaar tot de Hemelse Vader bent,
zo plaats ik de reine, tedere, uitverkoren Moeder
voor jouw milde ogen;
welaan, milde, schone Wijsheid, zie haar nu aan,
aanschouw nu die milde ogen,
die jou zo vaak vol ontferming hebben aangekeken,
herinner je die zachte wangen,
die ze zo dikwijls en innig tegen je kindergezichtje heeft gedrukt!

O, zie die zoete mond,
die jou zo dikwijls teder heeft gekust,
zie die reine handen,
die jou zo dikwijls tot hulp zijn geweest!

Ach, du miltú miltekeit,
wie macht du der útes versagen,
dú dich so minneklich sovgte und an ir armen truog,
leit und huob und so zartlich zoch?

Herre, ich ermanen dich alles des liebes,
so du in dinen kintlichen tagen ie von ir gewunne,
do du si uf der muoterlichen schoz
so inneklichen zartlich mit dinen spilenden oeglin an lachetest,
mit dinen kintlichen armen lieplich umbschlusse
mit grundloser minne und liebi,
die du ze ir hattest ob allen kreaturen.

Gedenk ovch an daz groz herzeleid,
daz ir muoterlich herze allein mit dir truog
under dem galgen dines ellenden krúzes,
do si dich in sterbender not sah,
und ir herze und ir sele mit dir in jamer und not dik erstarb,
daz du mir gebest von ir gnaden
alles mittel ab ze legenne,
din gnade ze erwerbenne, und die niemer ze verlierenne.

O, jij, milde mildheid,
hoe kun je haar ook maar iets weigeren,
die je zo minnelijk zoogde en op haar armen droeg,
je neerlegde en opnam en je zo liefdevol opvoedde?

Heer, ik herinner je aan al het liefs,
dat je in je jeugd ooit van haar ontvangen mocht,
toen je haar, gezeten op de moederlijke schoot,
zo innig vertederend met je stralende oogjes toelachte,
en haar met je kinderarmpjes zo minzaam omvatte
vervuld van grondeloze liefde en genegenheid,
die je voor haar voelde, meer dan voor welk schepsel ook.

Gedenk ook het bittere harteleed,
dat alleen haar moederlijke hart met jou onderging
aan de voet van het jammerlijke kruis,
waar ze jou in stervensnood zag,
en ook haar hart en ziel steeds opnieuw stierven van angst en nood,
opdat jij, door haar, mij de genade schenkt
om elk tussenmiddel af te leggen,
en jouw genade te verwerven, en ze nooit meer te verliezen.

XVII. Kapitel.

Von ire unsaglichem herzleide.

Wer git minen ovgen als mengen trehen
als mengen buochstaben,
daz ich mit liechten trehnen geschribē
die ellenden trehen des grundlosen herzleides
miner lieben vrowwen?

Reinú vrow und edlú kúngin himelriches und ertriches,
ruere min ersteintes herz mit einem diner hitzigen trehen,
die du vergusse von der bitteren not dines zarten Kindes
under dem ellenden krúze,
daz es erweiche und dich gemerken kunne;
wan herzleit ist der natur,
daz es nieman reht erkennet,
denne den es rueret.

Ach, nu ruer min herze, uzerweltú vroww,
mit dinen trurigen worten,
und sag mir mit kurzen sinnerichen worten allein ze einer manunge,
wie dir ze muot were
und wie du dich gehuebist under dem krúze,
do du din zartes kint, die schoenen Ewigen Wisheit,
sehđ als jemerlichen ersterben.

Entwúrt:

Daz solt du hoeren mit jamer und herzleide;
wan swie ich nu alles leides vri si,
do ergie es doch ze der zit nit also.

E daz ich under daz krúz keme,
do hat ich menig groz und unsaglich herzleid enphangen,
sunderlich von der stat,
da ich den ersten anblick nam
des schlahennes und stossens und úbel handlens mins Kindes,
da von ich so kraftlos wart
und also kraftlosú wart dem lieben sun nach gefueret
bis under daz krúz.

Aber dem du nah vragest,
wie mir do ze muot were und wie ich mich gehuebi,
daz hoer,
als vil es muglich ist ze wissenne;
wan enkein herz, daz ie geborn wart,
moechte es genzlich ergrúnden.

Sich, ellú dú herzleid, dú kein herz ie gewan,
dú werin als ein troepheli gegen dem mere
gegen dem grundlosen herzleide,
so min muoterlich herz do gewan.

Und daz verstand da bi:
so daz liep ie lieber ist,
so es ie minneklicher und ie suezer ist,
so sin verlust und sin tovt ie unlidiger ist.

Owe, wa wart nu uf ertrich ie zarters geborn,
ie minneklichers gesehen,
denn min einiges minnekliches liep waz,
an dem und in dem ich hate genzklich besessen alles,
daz disú welt geleisten mohte?

Ich waz mir selber vor tovt und lebt in ime,

Hoofdstuk 17

Over haar onuitsprekelijk harteleed.

Wie geeft mijn ogen zoveel tranen
als er letters nodig zijn,
zodat ik met lichtende tranen beschrijven kan
de bittere tranen van het grondeloze harteleed
van mijn Lieve Vrouwe?

Reine Vrouwe en edele Koningin van hemel en aarde,
beroer mijn versteende hart met een van je gloeiende tranen,
die je vergoten hebt om de bittere nood van je tedere Kind
onder dat deerniswekkende kruis,
opdat dit hart verweke en jou verstaan kan;
want zo is de natuur van harteleed,
dat slecht hij het kan verstaan,
die het treft.

Ach, beroer nu mijn hart, uitverkoren Vrouwe,
met je droeve woorden,
en zeg, tot mijn vermaning, kort met zinrijke woorden,
hoe het je te moede was
en hoe je alles droeg onder het kruis,
toen je je tedere Kind, de schone Eeuwige Wijsheid,
zo jammerlijk heensterven zag.

ANTWOORD:

Luister dan in droefheid en met harteleed;
want al ben ik nu vrij van alle leed,
toen was het niet als nu.

Voordat ik onder het kruis stond,
had ik reeds menig groot en onuitsprekelijk harteleed verduurd,
vooral op de plaats,
waar ik voor het eerst moest zien
hoe mijn Kind geslagen, gestompt en mishandeld werd;
mijn krachten verlieten me toen,
en krachteloos werd ik achter mijn lieve Zoon voortgedreven
tot onder het kruis.

Waar je echter naar vraagt
– hoe het mij te moede was en hoe ik alles droeg –
verneem dat dan,
voor zover het mogelijk is het te verstaan;
want geen hart, ooit geboren,
zal het geheel kunnen doorgronden.

Zie, al het harteleed door harten ooit ondervonden,
als een druppeltje in de zee is het,
vergeleken met het grondeloze harteleed,
dat mijn moederhart daar ervoer.

En weet ook:
hoe liever jou je lief is,
hoe minnelijker en hoe zoeter hij is,
des te onverdraaglijker het verlies is met zijn dood.

Ach, waar nu werd op aarde ooit schoners geboren,
ooit lieflijkers gezien,
dan mijn enige, mijn minnelijke lief,
door en in wie ik al bezeten heb,
wat deze wereld geven kan?

Ik was aan me zelf reeds ontstorven en leefde in hem,

und do mir min schoenes liep ertoedet wart,
do ertovdet ich do erst genzklich.

Als min einges liep einiges waz
und liep was ob allem liebe,
also was min einig leid einig
und leid ob allem dem leide,
daz ie gesprochen wart.

Sin schoenú lútzeligú menscheit was mir ein lustliches ansehen,
sin wirdigú gotheit waz minen ovgen ein suezes ansteren,
an in gedenken waz mins herzen vroeide,
von im sprechen was min kurzwil,
sinú suezú wort hoeren was miner sel seitenspil.

Er was mines herzen spiegel,
miner sele wúnne;
himmelrich und ertrich und alles, daz dar inne waz,
hatte ich an siner gegenwúrtikeit.

Sich, do ich daz liep alles sament sah
also vor mir uf erhenket stan in sterbender not,
owe des anblickes! Owe, wel ein ovgenblick daz was!

Wie erstarb in mir min herze,
wie ertodet min muot!

Wie wart ich so kraftlos,
und wie verschwunden mir alle min sinne!

Ich luogete uf,
do enmoht ich minem lieben kinde nit ze staten komen;
ich luoget nider,
do sach ich die mit minen ogen,
die mir min kint so jemerliche handleten.

Wie eng mir do waz uf allem dem ertrich!

Ich was herzlos worden,
min stimme was mir engangen,
ich hate min kraft zermal verlorn.

Und doch, do ich zuo mir selber kam,
do huob ich uf mine heiser stimme
und sprach zuo minem kinde gar in kleglicher wise
diserley wort under andren:

“owe min kint, owe kint mins,
owe mins herzen vroedenricher spiegel,
in dem ich mich dik mit vroeden han ersehen,
wie sihe ich dich nu so jemerlich vor minen ovgen!

Owe, ein hord ob aller diser welt,
min muoter, min vatter und alles, daz min herze geleisten mag,
nime mich mit dir!

Oder wem wilt du din ellenden muoter hinder dir lazen?

Owe, kint mins,
wer git mir, daz ich vúr dich sterbe,
das ich disen bittren tovd vúr dich lide?

Owe, ellendú not einer lieblosen muoter,
wie bin ich berovbet aller vroeden, liebes und trostes!

Owe, begirlicher tovd,

en toen mijn schone Lief gedood was,
toen pas stierf ik geheel en al.

Zoals mijn enige Lief de enige was,
mij lief was boven alles wat ik lief had,
zo ook was mijn leed enig;
een leed was het dieper dan welk leed ook,
waarover ooit gesproken werd.

Zijn schone, bevallige mensheid, een verrukkelijke aanblik,
zijn verheven godheid, zoete aanschouwing voor mijn ogen,
aan hem te denken, vreugde voor mijn hart,
van hem te spreken, welk genoegen,
zijn zoete woorden te horen, snarenspeel was het voor mijn ziel!

De spiegel was hij van mijn hart,
de weelde van mijn ziel;
hemel en aarde met alles wat ze bevatten,
in hem bezat ik het allemaal.

Zie, toen ik mijn lief, mijn alles, zo voor me zag,
hangend aan het kruis, in stervensnood
– ach welke aanblik, ach welke stond!

Mijn hart, hoe stierf het toen in mij,
mijn zinnen, hoe werden ze gedood!

Al mijn krachten werden me ontnomen,
als verdoofd waren al mijn zintuigen!

Ik zag omhoog,
en mijn lieve Kind, ik kon het niet te hulp schieten;
ik zag omlaag,
en ik zag voor mijn ogen, hen,
die mijn lieve Kind zo gruwelijk mishandelden.

Hoe beklemmend kwam mij heel het aardse toen voor!

Mijn hart was me ontnomen,
mijn stem was me ontvallen,
mijn krachten gingen me verloren.

Toen ik echter weer tot mij zelf kwam,
toen verhief ik mijn hese stem
en sprak mijn Kind klagend toe
met deze en nog andere woorden:

‘Mijn Kind, ach, mijn Kind,
jij, vreugderijke spiegel van mijn hart,
waarin ik mij zelf dikwijls met vreugde bezag,
hoe ellendig zie ik je nu voor mijn ogen!

Ach, Schat, kostbaarder dan alles op deze wereld,
mijn moeder, mijn vader, ja, alles wat ik maar bedenken kan,
neem mij mee met jou!

Wie dan wil je je Moeder aanvertrouwen, wanneer jij gaat?

O, mijn Kind,
wie vergunt het mij in jouw plaats te sterven,
deze bittere dood voor jou te doorlijden?

O, ellendige nood van de Moeder wier Lief haar ontnomen is,
beroofd ben ik van alle vreugd, van alle liefde en troost!

Ach, dood waarnaar ik zo verlang,

wes vertreist du mir?

Nim hin, nim hin zuo minem kinde die armen muoter,
der leben bitterer ist denn kein sterben.

Ich sihe doch sterben den, den min sel da minnet.

Owe, kint mins, ach min liebes kint!"

Sich, und do ich mich als jemerlich gehuob,
do trost mich min kint gar guetlich
und sprach under andren worten:
menschlich künne enmoechti anders nit erloeset werden,
und er woelte an dem dritten tage erstan
und mir und den jungern erschienen,
und sprach:

"vrow, laze din weinen sin,
nit weine, min schoenu muoter!

Ich enwil dich niemer eweklich gelazen."

Und do mich min kint als guetlich getroste
und mich dem junger bevalh, den er da minnet
und och vol herzleides da stuont,
— dú wort wurden so jemerlich und so besovftklich
in min herze gestecket,
daz sú durchschniten min herz und sel als ein spitziges swert, —
do gewinnen och dú herten herzen gar groz erbermdé úber mich.

Ich huob min hende und arme uf
und hetti gerne von jamer mins herzen min lieb umbevangen,
und daz selb enmoht mir nit werden.

Und von rechtem úberwundem herzleide
do seig ich nider under dem krúze
neiswie dik
und geleit die sprache;
und so ich wider zuo mir selber kam
und mir anders nit moht werden,
so kuste ich daz bluot, daz von sinen wunden da nider flos,
also daz min erbleichtú wangen und mund gar bluotvar wurden.

Der diener:

Owe, grundlosú miltekeit,
waz grundloser marter und not ist disú not!

Wa sol ich mich hin keren,
oder zuo wem sol ich minú ovgen bieten?

Sich ich die schoenen Wisheit an,
owe, so sih ich not, da von min herze besinken soelti:
wan rufet doch uf in uzwendig,
toetlichú angest ringet mit im inwendig,
alle sin adren spanent, alles sin bluot zerrúnnet.

Da ist ach und we
und liebloses sterben ane alles genesen.

Kere ich denne minú ovgen zuo der reinen muoter,
ach, so sihe ich daz zart herze durwunt,
als ob tusent messer dar in stecken,
so sihe ich die reinen sele durmarteret.

Der seneden geberde wart nie gelich gesehen,

waarom weiger je me?

Neem dan, neem mee tot haar Kind de arme moeder,
voor wie te leven bitterder is dan welk sterven ook.

Want hem toch zie ik sterven, hem, die mijn ziel zo liefheeft.

Ach, mijn Kind, mijn lieve Kind!"

En zie, toen ik me daar aan mijn ellende overgaf,
toen troostte mijn Kind me op zo liefdevolle wijze
en sprak de volgende en nog andere woorden:
het menselijk geslacht kon anders niet verlost worden,
en op de derde dag zou hij verrijzen
en aan mij en de jongeren verschijnen,
en hij zei:

'Vrouwe, huil niet langer,
huil niet, mijn lieve Moeder!

Nooit zal je ik je voor eeuwig verlaten.'

En toen mijn Kind me zo liefdevol troostte
en mij toevertrouwde aan de leerling die hij liefhad
en die daar ook met bedroefd hart stond
— woorden waren het die pijnlijk en hard
in mijn hart doordrongen,
het was als een scherp zwaard dat mijn hart en ziel doorboorde —
ja, toen kregen ook de versteende harten groot medelijden met me.

Ik hief mijn handen en armen op
en hoe zielsgraag had ik uit medelijden mijn Lief toen omhelsd,
maar het mocht niet zijn.

En door hartzeer overweldigd,
zonk ik neer onder het kruis
— hoe vaak weet ik niet —
en verloor ik de spraak;
en toen ik weer tot me zelf kwam
en mij niets anders restte,
kuste ik het bloed, dat uit zijn wonden omlaag stroomde,
zodat mijn verbleekte wangen en mond bloedgekleurd werden.

DE DIENAAR:

Ach, grondeloze mildheid,
welk grondeloze kwelling en nood dit toch is!

Waarheen moet ik me wenden,
op wie mijn ogen richten?

Zie ik de schone Wijsheid aan,
ach, nood zie ik, mijn hart ontzinkt me:
uitwendig wordt hij beschimpt,
inwendig worstelt hij met doodsangst,
al zijn aderen zijn opgespannen, al zijn bloed stroomt weg.

Niets dan leed en pijn is er,
een meedogenloos sterven zonder uitzicht op verlichting.

Wend ik mijn ogen tot de reine Moeder,
ach, dan zie ik dat tedere hart doorwond,
als staken er duizend messen in;
zo doormarteld zie ik die reine ziel.

Een gestalte zo troosteloos, nooit eerder werd ze zo gezien,

der muoterlichen klage wart nie gelich gehoeret.

Ir kranker lip ist da nider von leide gesigen,
ir schoenes antlút mit dem ertoeten bluote bestrichen.

Owe, hie jamer und not ob aller not!

Sines herzen marter
lit an der trurigen muoter leide,
der trurigen muoter marter
ist an des lieben kindes unschuldigen tovde,
der ir vil pinlicher ist denne ir eigen tod.

Er sihet si an und troestet si guetlich,
si bútet ir hende kleglich uf gegen im,
und woelt gern vúr in sterben jemerlich.

Ach, werderm ist hie wirs?

Wedrent ist dú groezer not?

Si ist beidenthalb als grundelos,
daz ir nieme gelich wart.

Ach des muoterlichen herzen, dez zarten vroewlichen muotes!

Wie mohte dis unmessig liden
din muoterliches herze alles ie getragen?

Gesegnet si daz zart herz,
gegen des leide alles,
daz ie gesprochen und geschriben wart von herzleid,
ist als ein trovng gegen der warheit!

Gesegnet sist du, ufbrechender morgenrot,
ob allen kreaturen,
und gesegnet si der gebluemte roeselochter anger
dines schoenen antlútes,
daz da gezieret ist mit dem rubinroten bluote der Ewigen Wisheit!

Owe, du lútseliges antlúte der schoenen Wisheit,
wie tovdest du!
Owe, du schoene lib,
wie hangest du!
Owe und owe, du reines bluot,
wie rindest du her abe so hitzig uf die muoter, dú dich gebar!
Owe, alle muetren,
lant úch daz leid geklegt sin!

Ellú reinen herzen,
lant úch ze herzen gan daz rosvarwe rein bluot,
daz die reinen muoter also begúzet!

Schovwent, ellú herzen, dú ie herzleid gewinnen,
und luogent, daz disem herzleid nie glich wart!

Es ist nit wunder,
daz únsrú herzen hie von jamer und erbermden zervliessent;
dú not wart doch als groz,
daz si die herten steine zerspielt,
daz ertrich erbidmet, dú sunne erlasch,
daz sú ir schoepfer mit litten.

de klacht van een moeder, nooit eerder werd ze zo gehoord.

Haar verzwakte lichaam is van leed ter aarde gezegen,
haar schone aangezicht door gestold bloed besmeurd.

O, die jammer en nood, erger nooit vernomen!

De kwelling van zijn hart
wordt veroorzaakt door het leed van zijn Moeder,
het leed van de treurende Moeder
door de onschuldige dood van haar lieve Kind,
een dood die haar veel smartelijker is dan haar eigen dood.

Hij ziet haar aan en troost haar minzaam,
zij strekt haar armen klagend tot hem omhoog,
en zou zo graag die pijnlijke dood in zijn plaats willen sterven.

Ach, wie van hen lijdt hier het meest?

Wie van hen treft zich aan in de grootste nood?

Voor beiden is het zo grondeloos,
dat niets daarop ooit zal gelijken.

Ach, dat moederhart, dat tedere vrouwelijke gemoed!

Hoe kon dit onmetelijk lijden
ooit gedragen worden door jouw moederhart!

Gezegend zij dat tedere hart,
vergeleken bij haar lijden, is al het harteleed
dat ooit besproken of beschreven is,
zoals een droom is tegenover de waarheid.

Wees gezegend jij, lichtend morgenrood,
hoger dan alle schepselen,
en gezegend zij de bloeiende, zoetgeurende rozengard
van je schone aangezicht,
dat gesierd is met het robijnrode bloed van de Eeuwige Wijsheid!

O, bekoorlijk gelaat van de schone Wijsheid,
hoe sterf je heen!
O, schoon Lichaam,
hoe hang je daar!
O, jij, zuiver bloed,
hoe warm stroom je neer op de Moeder die jou eens baarde!
O, jullie, moeders,
laat dit leed jullie tot weeklagen aanzetten!

Jullie, reine harten,
word bewogen door het rozenkleurige, onschuldige bloed,
waarmee de reine Moeder getekend wordt.

Ziet, alle harten die ooit harteleed kenden,
en besef dan, dat dit harteleed al het andere overtreft.

Het is geen wonder,
dat onze harten wegsmelten van pijn en erbarmen;
zo groot was toch de nood,
dat ze de harde rotsen deed splijten,
het aardrijk deed beven en de zon verduisteren,
zodat ze zo hun schepper konden vergezellen in zijn lijden.

XVIII. Kapitel.

Wie es ze der stund nah dem inren menschen umb in stuond.

Der diener:

Ewigú Wisheit,
so man dinem unmezigen lidenne ieme nah gat,
so es ie grundloser ist.

Diner not waz als gar vil under dem krúze,
do waz ir noch me an dem krúze nach dinen ussren kreften,
die ze der stunde waren
in dem enphindenne dez smerzen dez bitteren tovdes.

Ach, min zarter herre,
wie stuont es aber umb den inren menschen,
umb die edlen sele?

Waz dú in keinem troste oder suezikeit ze der zit
als ander martrer,
daz din grimmes liden joch so vil dest senfter were gesin,
oder wenne nam es ein ende?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Da hoere ein not ob aller not,
die du noch gehoeret hast.

Swie daz min sele nach ir obresten kreften
do were in einem schowwenne und niessenne der blozen gotheit
als adellich, als si nu ist,
sich,
do waren doch die nideren krefte
des inren und des ussren menschen
als gar in selber gelazen
uf daz jungste púntli grundloser bitterkeit
in ganzem trostlosem liden,
daz der marter nie gelich wart.

Ach hoere:
und do ich genzklichen als gar hilflos und gelazen also stuont
mit nider trieffenden wunden,
mit weinenden ovgen,
mit zerspannen armen
und zertzognen adren aller miner gelider
in sterbender not,
do huob ich uf ein jemerlich stimme
und ruofte ellendklich zuo minem vater und sprach:

“min got, min got,
wie hast du mich gelazen!”

Und doch so waz min wille mit sinem willen
in ewiger ordnung vereinet.

Sich,
und do min bluot und ellú min kraft
so gar vergossen und verrunnen waz,
do wart mich von sterbender not bitterlich túrstende,
— aber mich turste noch wirs nach aller menschen heile.

Do wart in dem grimmen turste
galle und essich minem turstigen munde gebotten.

Und do ich also menschlich heil hate volbraht,

Hoofdstuk 18

Hoe het toen naar de inwendige mens met hem gesteld was.

DE DIENAAR:

Eeuwige Wijsheid,
hoe meer men zich in je onmetelijke lijden verdiept,
des te grondelozer het is.

Jouw nood was al erg groot onder het kruis,
groter nog werd ze aan het kruis naar je uitwendige krachten,
die in dat uur
de pijnen van de bittere dood ondervonden.

Ach, mijn lieve Heer,
maar hoe was het daar met je gesteld naar de inwendige mens,
hoe met je edele ziel?

Ondervond deze toen geen troost of verlichting,
zoals andere martelaren,
opdat je gruwelijke lijden hierdoor verzacht zou worden;
en wanneer nam het een einde?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Hoor dan over de nood heviger dan welke ook,
door jou nog nooit vernomen.

Hoewel mijn ziel naar haar hoogste krachten
de loutere godheid schouwde en genoot,
op even adellijke wijze toen als nu,
zie,
toch waren de lagere krachten toen
van zowel de inwendige als de uitwendige mens
geheel en al aan zichzelf overgelaten
tot aan de uiterste grens van de grondeloze bitterheid
in heel dat troosteloze lijden,
geen foltering was hieraan ooit gelijk.

En hoor:
toen ik daar zo volkomen hulpeloos en verlaten hing,
met druipende wonden,
met wenende ogen,
met opgespannen armen,
en uitgerekte aders van al mijn ledematen,
in stervensnood,
toen verhief ik gekweld mijn stem
en in mijn ellende riep ik mijn Vader toe:

‘Mijn God, mijn God,
hoe heb je mij verlaten!’

En toch waren mijn wil en zijn wil
geëinigd overeenkomstig de eeuwige ordening.

Zie,
toen mijn bloed en al mijn kracht
geheel vergoten en weggevloeid waren,
toen, in doodsnood, kwelde mij een hevige dorst
— maar heviger nog was mijn dorst naar heil voor alle mensen.

En in dit gruwelijke dorsten,
bood men mijn dorstige mond toen gal en azijn aan.

En toen ik aldus het heil van alle mensen had bewerkt,

do sprach ich:

“Consummatum est!”

Ich leiste vollkommen gehorsami minem vatter
bis in den tovd;
ich bevalh minen geist in sine hende
und sprach:

“In manus tuas” etc.,

und do schied min edlú sel von minem goetlichem libe,
dú beidú ungescheiden von der gotheit beliben.

Dar nah wart ein scharphes sper dur min rehten siten gestochen:
do wiel her us ein runs des kostberen bluotes,
und da mit ein brunne dez lebenden wassers.

Sich, min kint, mit solicher jemerlicher not
han ich dich und die uzerwelten erarnet
und mit dem lebenden opher mines unschuldigen bluotes
von dem ewigen tovde erloeset.

Der diener:

Ach, zarter, minneklicher herre und bruoder,
wie hast du mich so jemerlichen sur erarnet!

Wie hast du mich so minneklich geminnet
und so vrúntlich erloeset!

Owe, min schoenú Wisheit,
wie sol ich dir diner minne und dines grozen lidens gedanken?

Sich, herre,
hetti ich Sampsons sterki
und Absalons schoeni,
Salomons wisheit
und aller kúnge richtuom und wirdikeit,
die woelte ich dir ze lobe in dinem dienste verzerren.

Herr, nu bin ich nút,
so enmag ich nút, so enkan ich nit.

Owe herr, wie sol ich dir gedanken?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Hettist du aller engel zungen
und aller menschen guotú werk
und aller kreatur vermugen,
du enmoehtist mir nit des minsten lidennes gedanken,
daz ich dur dich von minnen ie erleid.

Der diener:

Zarter herr, so gib und ler mich,
daz ich dir von dinen gnaden minneklich werde,
sider dinen minnezeichen nieman kan widerlegen.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Du solt min trostloses krúz vúr dinú ovgen stellen,
und solt dir min bitteren marter ze herzen lazen gan
und alles din liden dar nach bilden.

sprak ik:

‘Consummatum est!’

Volkomen gehoorzaamheid betoonde ik mijn Vader
tot in de dood;
ik beval mijn geest in zijn vaderlijke handen
en sprak:

‘In manus tuas’ etc.,

en daarna scheidde mijn edele ziel van mijn goddelijk lichaam,
die beide ongescheiden van de godheid bleven.

En toen werd een scherpe speer in mijn rechterzijde gestoken,
en daaruit welde een stroom van kostbaar bloed op
en een bron van levend water.

Zie, mijn kind, door deze ellendige nood
heb ik jou en de uitverkorenen verworven
en door het levende offer van mijn onschuldige bloed
verlost van de eeuwige dood.

DE DIENAAR:

Ach, tedere, minnelijke Heer en Broeder,
met hoeveel pijn en bitterheid heb je me moeten verwerven!

Hoe minnelijk heb je me liefgehad,
hoe vriendelijk me verlost!

Ach, mijn schone Wijsheid,
hoe moet ik je danken voor je liefde en je grote lijden?

Zie, Heer,
zou ik de kracht van Samson bezitten,
de schoonheid van Absalon,
de wijsheid van Salomon
en van alle koningen de rijkdom en waardigheid,
ik zou ze in jouw dienst willen verbruiken, jou tot eer.

Heer, maar niets ben ik,
tot niets ben ik in staat, niets toch vermag ik.

Ach Heer, hoe moet ik je danken?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Al zou je de tongen van alle engelen,
de goede werken van alle mensen
en de macht van alle schepselen bezitten,
danken kon je me nog niet voor het minste lijden
dat ik uit liefde om jou geleden heb.

DE DIENAAR:

Lieve Heer, help en leer me,
minnelijk te worden door jouw genade,
want niemand kan jou je liefdeswonden vergelden.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het troosteloze kruis waaraan ik hing, stel je dat voor ogen,
en laat mijn bittere lijden jou ter harte gaan
en het tot voorbeeld zijn voor al jouw lijden.

Swenne ich dich lan in trostlosem lidenne,
in hertikeit erdarben und ertorren ane alle suezikeit,
als mich min himelscher vatter lie,
so solt du enkein gesuoch vroomdes trostes haben.

Din ellendes rueffen sol uf sehen zuo dem himelschen vatter
mit einem verzihenue din selbs
in luste nah sinem vetterlichen willen.

Sih, so denne din liden uzwendig ie bitterr ist,
und inwendig ie gelazener bist,
so du mir ie glicher
und dem himelschen vatter ie minneklicher bist;
wan hier inne werdent die frúmsten
uf daz aller nechste versuochet.

Swenne ovch din begirde hat ein turstigis heischen,
genuegde und lust in úte ze suochenne,
daz dir gar lustlich were,
da solt du dich von minnen lazen,
so wirt mit mir din turstiger munt mit bitterkeit getrenket.

Dich sol nach aller menschen heil túrsten;
du solt dinú guoten werk uf ein volkomen leben rihten
und bis an daz ende volbringen.

Du solt haben einen undertenigen willen
in schneller gehorsami diner meisterschaft,
ein ufergeben sel nah aller eigenschaft
in des himelschen vatters hende,
und einen hinscheidenden geist von zit in ewkeit
nach einer nachbildunge dins jungsten hinzuges.

Sih, so ist din krúz nah minem ellenden krúz gebildet
und wirt in ime adelichen volbraht.

Du solt dich in min ufgeschlossen situen
zuo dem minnewunten herzen minneklich verschliessen,
und da ein wonen und beliben suochen,
so wil ich dich mit dem lebenden wasser reinen
und mit minem rovsvorwen bluote rovsvorwklich zieren,
ich wil mich zuo dir verbinden
und dich mit mir eweklich vereinen.

Der diener:

Herr, es wart nie enkein adamas so kreftig,
daz herte isen an sich ze ziehenne,
als din vorgebildetes, minnekliches liden
ellú herzen zuo ime ze vereinen.

Ach, minneklicher herre,
nu zúhe mich dur lieb und dur leid von aller diser welt
zuo dir an din krúz,
volbringe in mir dins krúzes nehsten glicheit,
daz min sele dich werde niessende
in diner aller hoechsten klarheit.

Laat ik je achter in troosteloos lijden,
in een bittere dorheid zonder enig uitzicht op verlichting,
zoals mijn hemelse Vader eens mij,
verlang dan niet naar troost van anderen.

Je jammerlijk roepen moet opstijgen tot de hemelse Vader
onder verloochening van je zelf,
in het verlangen slechts zijn vaderlijke wil te doen.

Zie, hoe bitterder je uitwendig lijden is,
en hoe gelatener je inwendig dan bent,
des te meer je mij gelijkt
en hoe beminnelijker je bent voor de hemelse Vader;
want de vroomste zielen worden hierin
op de allerdiepste wijze op de proef gesteld.

Mag je begeerte een dorstige drang kennen
en vreugde en bevrediging zoeken in iets
waar je verlangen naar uitgaat,
zie ervan af uit liefde tot mij;
je dorstige mond zal als de mijne met bitterheid gedrenkt worden.

Wees dorstend naar het heil van alle mensen;
je moet je goede werken richten op een volmaakt leven
en ze tot het einde toe volbrengen.

Een wil die onderdanig is moet je bezitten,
om daarmee snel je meerderen te gehoorzamen,
een ziel die elke eigengerichtheid opgeeft,
om alles in de handen van de Vader te leggen,
een geest die uit de tijd de eeuwigheid ingaat,
zoals het eens zal zijn bij je laatste tocht.

Zie, zo is jouw kruis gevormd naar het kruis van mijn smarten
om daarin dan op edele wijze voltooid te worden.

In mijn geopende zijde moet je je
minnelijk insluiten in het door liefde verwonde hart,
om daar een woon- en verblijfplek te zoeken;
met het levende water zal ik je dan reinigen,
en je met het rozenkleurige bloed rozenkleurig sieren,
en verbinden wil ik je met mij
en je voor eeuwig met mij verenigen.

DE DIENAAR:

Heer, nooit was een magneet zo krachtig,
nooit trok hij het harde ijzer zo sterk aan,
als jouw voorbeeldige, minnelijke lijden
alle harten tot zich trekt, om zich hiermee te verenigen.

Ach, minnelijke Heer,
trek me dan nu weg uit deze wereld, doorheen lief en leed,
tot jou aan jouw kruis,
en maak het mijne zoveel mogelijk aan het jouwe gelijk,
opdat mijn ziel jou genieten mag
in je allerhoogste klaarte.

XIX. Kapitel.

Von der abloesunge.

Der diener:

Ach, reinú muoter und zartú vrowwe,
wenn nam din groz und bitter herzleid ein ende,
daz du an dinem geminten kinde hattest?

Entwúrt:

Daz hoere mit einer kleglichen erbermde.

Do min zartes kint verscheiden waz
und also tovt vor mir hanget,
und minem herzen und sinnen so gar aller kraft gebrosten waz,
do ich nit anders mochte,
do hate ich doch menig ellendes ufsehen
nach minem tovten kinde.

Und do sú kamen und in wolten ab loesen,
do waz mir,
als ich von dem tovdé wurde erkicket.

Ach, wie muoterlichen ich do sin tovten arme enphieng,
mit welen trúwen ich sú an min bloutvarwen wangen trukte,
und do er mir her abe wart,
wie gruntlieplich ich in mit minen armen also tovten umbvieng,
zuo minem muoterlichen herzen
daz einig uzerweltes zartes liep trukte,
und sin bloutig vrischen wunden,
sin tovtes antlúte durkuste,
daz doch, als ovch alle sin lip,
gar in ein wúnklich schonheit waz verkeret,
daz enkoendin ellú herzen nit betrachten!

Ich nam min zartes kint uf min schoze und sah in an,
— do waz er tovt;
ich luogt in aber und aber an,
do enwas dá weder sin noch stimme.

Sich, do erstarb min herze aber
und moechti von dien tovtwunden,
so es enphieng,
in tusent stuk sin zersprungen.

Do lies es mengen inneklichen grundlosen súfzen;
dú ovgen rerten mengen ellenden bitterlichen trehen,
ich gewan ein gar trurklich gestalt.

So minú kleglichú wort zuo dem munde kamen,
so wurden sú von we underzucket,
daz sú unganzen bliben.

Ich sprach:

“we, we!

Wa wart ie kein mensch uf ertrich so úbel gehandelt,
als daz unschuldig gemint kint?

Owe, min kint, min trost und min eingú vroede,
wie hast du mich gelazen!

Wie bist du mir so gar verkeret in bitterkeit!

Hoofdstuk 19

Over de kruisafneming.

DE DIENAAR:

Ach, reine Moeder en lieve Vrouwe,
wanneer nam het een einde, dat groot en bitter harteleed,
dat je moest verduren om je dierbare Kind.

MARIA ANTWOORDT:

Aanhoor het met bitter erbarmen.

Toen mijn geliefde Zoon verscheiden was
en hij dood daar voor mijn ogen hing,
en mijn hart en zinnen alle kracht ontnomen was,
en ik tot niets meer in staat was,
kon ik toch nog in mijn ellende af en toe omhoog kijken
naar mijn dode Kind.

En toen ze kwamen om hem van het kruis te nemen,
was het mij,
als werd ik opgewekt uit de dood.

O, hoe vol moederlijke liefde ik zijn dode armen toen opving,
hoe teder ik ze tegen mijn met bloed gekleurde wangen drukte,
en, nadat hij tot mij was neergelaten,
hoe innig ik hem, dood als hij was, in mijn armen toen sloot,
en hem aan mijn moederlijke hart drukte,
hij, mijn enig uitverkoren, tedere Beminde,
en hoe ik zijn bloedige, verse wonden,
zijn dood aangezicht toen kustte,
dat echter, evenals zijn gehele lichaam,
toch zo wonderlijk schoon geworden was,
nee, geen hart dat zich dit kan voorstellen.

Ik nam mijn lieve Kind op mijn schoot en zag het aan
— het was dood;
en steeds weer keek ik naar hem,
maar geen stemgeluid noch enig teken van leven.

Zie, toen stierf mijn hart opnieuw,
en het wilde door de doodswonden,
die het ontving,
in wel duizend stukken uiteenscheuren.

Menig diepe zucht weerklonk uit mijn innigste;
mijn ogen vulden zich met vele, droeve, bittere tranen,
mijn gestalte werd door diep verdriet getekend.

Wanneer weeklachten wilden opstijgen uit mijn mond,
dan werden ze door de pijn geremd,
onvleind bleven ze.

Ik sprak:

‘Wee mij, wee mij!

Werd ooit enig mens op aarde zo kwaad mishandeld,
als dit onschuldige, dit geliefde Kind?

Ach, mijn Kind, mijn troost en mijn enige vreugde,
waarom heb je me verlaten!

Hoe ben je mij toch zo tot bitterheid geworden!

Wa nu vroede,
die ich hate von diner geburt,
wa der lust,
den ich hate von diner minneklichen kintheit?

Wa dú ere und wirdikeit,
die ich hatte von diner gegenwúrtikeit?

War ist alles daz komen,
daz herz ie gefroewen mochte?

Owe, angst und bitterkeit und herzleid!

Es ist doch nu alles verkeret
in ein so grundlos herzleid und in einen toetlichen smerzen!

Owe, kint mins, owe min kint,
wie bin ich nu so lieblos!
Wie ist min herz so gar trostlos worden!"

— Dyserley und menig kleglich wort
sprach ich ob minem tovten kinde.

Der diener:

Ach, reinú und schoenú múter, erlobv mir,
laze mich noch einest min herz mit dinem liebe
und mit minem herren,
mit der minneklichen Wisheit in disem anblike sich erkuolen,
e daz es gange an ein scheiden,
daz er úns ze grab verzucket werde.

Reinú muoter,
wie grundlos din herzleid were
und wie reht inneklichen es ellú herzen bewegen muge,
so dunket mich doch,
daz du noch neiswaz lustes fundest
in den minneklichen umbevengeng dines tovten Kindes.

Owe, reinú zartú frowwe,
nu beger ich,
daz du mir din zartes kint in der toetlichen angesiht
bietest uf die schoze miner sele,
daz mir nach minem vermugenne
geistlich und in betrachtunge werde,
daz dir do wart liplich.

Herre, ich kere minú ovgen zuo dir
in der spilendosten vroede und herzklichsten minne,
so kein einiges liep ie wart von sinem geminten an gesehen.

Herr, min herze schlúset sich uf dich ze enphahenne,
als der zarte rovse gen der klaren sunnen glaste.

Herre, min sel dú zertuot wite gegen dir die arme
ire grundlosen begirde,
eya, minneklicher herr,
und in der inbrúnstigen begirde
umbvahe ich dich húte mit dank und lobe,
und truk dich in daz innigoste mins herzen und miner sele
und ermanen dich der minneklichen stunde,
daz du die niemer lazest an mir verlorn werden,
und beger,
daz weder leben noch tovt, noch liep noch leid
dich von mir niemer gescheide.

Waarheen is nu de vreugde,
die jouw geboorte me bracht,
waarheen de blijdschap,
die jouw minnelijke kintheit me gaf?

Waarheen is nu de eer en de waardigheid,
die ik ontving door jouw aanwezigheid?

Waarheen is toch dit alles,
dat mijn hart eens zo verblijden mocht?

Ach, angst en bitterheid, ach harteleed!

Wat is het allemaal veranderd
in grondeloos harteleed en dodelijke pijn!

Ach, mijn Kind, mijn Kind,
hoe is mijn hart van liefde nu beroofd;
achtergebleven is het zonder enige troost!

Dergelijke en veel andere weeklagende woorden,
sprak ik tot mijn gestorven Kind.

DE DIENAAR:

Ach, reine en schone Moeder, sta het mij toe,
laat mijn hart nog eenmaal met jouw liefde
en met mijn lieve Heer,
met de aanblik van de minnelijke Wijsheid zich vertroosten,
voordat het ogenblik van scheiden daar is
en het graf hem aan onze ogen onttrekt.

Reine Moeder,
hoe grondeloos je harteleed ook moet zijn geweest,
hoe innig het alle harten ook mag ontroeren,
zo dunkt mij toch,
dat je enige troost mocht ondervinden
in de minnelijke omhelzing van je dode Kind.

Ach, reine, tedere Vrouwe,
hoe verlang ik nu,
dat je jouw lieve Kind, zoals het daar dood lag,
op de schoot van mijn ziel wil neerleggen,
zodat ik naar de mate van mijn vermogens
in mijn beschouwing op geestelijke wijze kan doormaken,
wat jij toen op lichamelijke wijze doorstond.

Heer, op jou richt ik mijn ogen
vervuld van de levenslustigste vreugde en hartelijkste liefde,
waarmee enig lief ooit zijn beminde heeft aangestaard.

Heer, mijn hart ontsluit zich om jou te ontvangen,
als een tedere roos die zich opent voor de stralende zon.

Heer, mijn ziel strekt haar armen uit naar jou
vanuit haar grondeloos verlangen,
o, minnelijke Heer,
met vurige begeerte
omhels ik je nu met dank en lof,
en aan het innigste van mijn hart en mijn ziel druk ik je
en ik vraag je de herinnering aan deze minnelijke stonde
nooit te wissen uit mijn geheugen,
en ik bid je,
dat leven noch dood, vreugde noch leed
jou ooit van mij scheiden mogen.

Herr, minú ovgen durschowwent din tovtlichez antlút,
min sel durkúset alle dine vrischen bluotigen wunden,
alle min sinne werdent gespiset von dieser suezen vrucht
under disem lebenden bovme des krúzes.

Und daz ist billich: herr,
eins troestet sich sins unschuldigen lebens,
eins grozer uebunge und strenges lebens,
eins dises, daz ander des,
aber alle min trost und zuoversicht
lit genzklich an dinem lidenne,
an diner besserunge und an dinem verdienten lone.

Und dar umb so sol ich es ze allen ziten
in dem grunde mins herzen hógelichen tragen,
und daz selb bild an worten und werken
uswendig nach allem minem vermugen erzoegen.

O wúnneklicher glanz des ewigen liechtes,
wie bist du nu dur mich so gar erloeschen!

Erloesche in mir die brinnenden begirde aller untugenden.

O ein luter klarer spiegel der goetlichen majestat,
wie bist du nu verunreint!

Reine die grozen masen miner missetat.

O ein schoenes bilde der vaetterlichen gueti,
wie bist du so entsúbert und so gar entstellet!

Widerbring das entstelt verblichen bilde miner sele.

O du unschuldiges lembli,
wie bist du so jemerlich gehandelt!

Buez und besser vúr min schuldig súntliches leben.

O du kúng aller kúnge und ein herre aller herren,
wie sihet dich min sel so jemerlich und tovtlichen hie liegen!

Verlihe mir,
als dich nu min sele mit klage und jamer umbvahet
in diner verworfenheit,
daz si von dir umbvangen werde mit vroeden
in diner ewigen klarheit.

Heer, mijn ogen aanschouwen jouw dode aangezicht,
mijn ziel kust al jouw verse, bloedige wonden,
al mijn zinnen worden gespijzigt met deze zoete vrucht
onder deze levende boom van het kruis.

En billijk is het, Heer:
de een vindt troost in zijn leven in onschuld,
de ander in zware boetedoening en in een gestreng leven,
de een in dit, de ander in dat;
mijn troost en hoop echter,
die ligt geheel in jouw lijden,
in jouw genoegdoening, in jouw verdiensten.

En daarom wil ik het altijd
in de grond van mijn hart blijmoedig gedenken,
en dit beeld in woorden en in werken
naar vermogen naar buiten toe tonen.

O weldadige glans van eeuwig licht,
hoe ben je nu om mijnentwil geheel verduisterd!

Blus in mij de brandende begeerte van alle ondeugden.

O jij, klare, heldere spiegel van de goddelijke majesteit,
hoe bevuild je nu toch bent!

Reinig me van de grote vlekken van mijn misstappen.

O jij, stralend beeld van vaderlijke Goedheid,
hoe besmeurd en misvormd ben je toch!

Herstel het verbleekte beeld van mijn ziel, terug naar hoe het was.

O, jij, onschuldig Lam,
hoe vreselijk ben je mishandeld!

Doe boete en bewerk verzoening voor mijn schuldig, zondige leven.

O, Koning aller koningen, Heer aller heren,
hoe ziet mijn ziel je zo jammerlijk en dood voor me liggen!

Verleen me,
dat zoals mijn ziel jou nu klagend en treurend omhelst
in jouw verworpenheid,
dat ze eenmaal vreugdevol door jou omhelsd mag worden
in jouw eeuwige licht.

XX. Kapitel

Von der jemerlichen schidunge von dem grabe.

Der diener:

Nu, zartú vrowwe,
nu gib dinem leide und der rede ein ende,
und sag mir,
wie daz scheiden were von dinem geminten.

Entwúrt:

Es was jamer ze hoerene und ze sehen.

Ach, es waz aber alles lidig,
die wile ich min kint bi mir hate;
wan do sú min tovtes kint
von minem erstorbnen herzen,
us minen umbvangnen armen,
von minem getrukten antlúte brachen
und es begruoben,
wie kleglich ich mich ze der stunde gehuob,
daz moecht man kum glovben.

Und do es gieng an ein scheiden,
waz man do jamers und not an mir sah!

Wan do sú mich von minem begrabnen liebe schieden,
daz scheiden rang mit minem herzen als der bitter tovt.

Ich tet under ire handen, die mich dannan vuorten,
die ellenden vuozstapfen,
wan ich waz berovbet alles trostes;
min herze waz in einem seneden jamer hin wider zuo minem liebe.

Min zuoversiht waz ganz,
ich leiste im allein under allen menschen ganz trúw
und recht vrúntschaft unz in daz grab.

Der diener:

Minneklichú zartú vrow,
dar umbe gruezent dich ellú herzen und lobent alle zungen,
wan alles daz guot,
daz úns daz vetterlich herze wolte geben,
daz ist dur din hende geflossen.

Du bist der anvang und daz mittel,
du solt ovch daz ende sin.

Ach, zartú reinú muoter,
nu bis hüt der ellenden schidunge ermant,
gedenke an daz bitter scheiden,
daz du von dinem zarten kinde tet,
und hilf mir,
daz ich von dir noch von sinem vroelichen anblick
niemer werde gescheiden.

Eya, reinú muoter,
und als nu min sel mit erbermklichem mitlidenne bi dir stat
und dich mit inneklicher begirde enphahet,
und in betrachtunge mit herzklicher girde,
mit dank und lobe
von dem grabe dur daz tor ze Jerusalem
hin wider in daz hus vueret,

Hoofdstuk 20

Over het droevig scheiden van het graf.

DE DIENAAR:

Wel dan, Lieve Vrouwe,
laat nu deze treurige woorden en weeklachten,
en vertel me
van het afscheid van je Beminde.

MARIA ANTWOORDT:

Vreselijk was het, dat te moeten aanhoren en te zien.

Ach, alles was nog te dragen,
zolang ik mijn Kind bij me had;
want toen ze mijn Kind
van mijn gestorven hart,
uit mijn omarming,
van mijn wangen wegtrokken die de zijne drukten,
en hem in het graf legden,
ach, de bitterheid die mij beving, toen in dat uur,
men kan zich deze nauwelijks voorstellen.

En toen het ogenblik van scheiden daar was,
welke droefheid, welke nood mijn aanblik toen bood!

Want toen ze me scheiden lieten van mijn begraven Zoon,
was dit scheiden mijn hart als een doodsstrijd.

Aan de handen, die mij wegvoerden,
ging ik onvast heen,
want beroofd was ik van alle troost;
het verlangen naar mijn innig Beminde, het verteerde mijn hart.

Want naar hem slecht ging heel mijn verwachting,
hem alleen slechts schonk ik heel mijn vertrouwen,
een vriendschapsband tot in het graf.

DE DIENAAR:

Minnelijke, tedere Vrouwe,
daarom groeten alle harten je en prijzen je alle tongen,
want al de weldaden,
die het vaderlijke hart ons wilde schenken,
zijn door jouw handen gevloeid.

Begin en midden ben jij,
wees dan ook het einde.

Ach, tedere, reine Moeder,
wees heden dat droevig heengaan indachtig,
gedenk het bittere scheiden,
dat jou je dierbare Kind nam,
en help me,
zodat ik van jou noch van zijn vreugdevolle aanschijn
ooit nog gescheiden zal worden.

Welaan, reine Moeder,
zoals nu mijn ziel in erbarmen en medelijden naast je staat,
jou in innig verlangen ontvangt,
en jou in de geest met hartelijke genegenheid,
met lof en dank,
van het graf door de poort van Jeruzalem
begeleidt, terug naar jouw woning,

BdEW, 20

also beger ich,
daz min sel an miner jungsten hinvert
von dir, reinú zartú muoter und ein ende alles mines trostes,
wider zuo ir vatterlande werde gefueret
unde in ewiger selikeit bestetet.

Amen.

ach, zo verlang ik,
dat mijn ziel bij haar laatste heengaan
door jou, zachte, reine Moeder en oorsprong van alle troost,
teruggevoerd mag worden naar het vaderland
en in de eeuwige zaligheid bevestigd!

Amen.

Deel 2

Daz ander teil.

XXI. Kapitel.

**Wie man sol lernen sterben,
und wie ein unbereiter tovt geschaffen ist.**

Ewigú Wisheit, der mir alles ertrich ze eigen gebe,
daz were mir nit so liep,
als dú warheit und der nutz,
den ich funden hab in diner suezen lere.

Dar umbe beger ich von allem grunde mins herzen,
daz du, Ewigú Wisheit,
mich noch me lerest.

Herr, waz gehoeret
inem diener der Ewigen Wisheit aller eigenlichest zuo,
der dir allein begert ze sinne?

Herr, ich horti gern
von der vereinunge der blozen vernunft
mit der heiligen drivaltikeit,
da si in dem waren widerglanze der ingeburt des wortes
und widergeburt ir selbs geistes
ir selber wirt benomen
und von allem mittel gebloezet.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Der ensol nút vragen nach den hoehsten an lere,
der noch stat bi dien nidersten an lebenne.

Ich wil dich leren, daz dir nútze ist.

Der diener:

Herr, waz wilt du mich leren?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

I.
Ich wil dich leren sterben,
II.
und wil dich leren leben;
III.
ich wil dich leren mich minneklich enphahen,
IV.
und wil dich leren mich inneklichen loben.

Sich, daz gehoeret dir eigenlichen zuo.

Der diener:

Ewigú Wisheit, und hetti ich wunsches gewalt,
ich enwiste nit,
daz ich in zit icht anders von lere wúnschen soelte,
denn daz ich mir und allen dingen koende sterben
und dir alleine leben,
dich von allem herzen minnen und minneklich enphahen
und wirdeklich loben.

Tweede deel

Hoofdstuk 21

**Hoe men het sterven leren moet,
en wat het betekent onvoorbereid te sterven.**

Eeuwige Wijsheid, gaf iemand mij heel het aardrijk,
minder dierbaar zou het voor me zijn,
dan de waarheid en het nut,
die ik vond in jouw zoete onderrichting.

Daarom verlang ik uit de grond van mijn hart,
dat jij, Eeuwige Wijsheid,
mij nog verder onderwijst.

Heer, wat kenmerkt
een dienaar van de Eeuwige Wijsheid het meest,
die slechts jou wil toebehoren?

Heer, graag zou ik iets willen vernemen
over de vereniging van het loutere verstand
met de Heilige Drievuldigheid,
waar het in de ware weerglans van de ingeboorte van het Woord
en in de wedergeboorte van zijn eigen geest
onttrokken wordt aan zichzelf
en van elk tussenmiddel bevrijd.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wil niet vragen naar het hoogste in de leer,
wie op de laagste trap staat van dit leven.

Leren wil ik je, wat jou het meest tot nut strekt.

DE DIENAAR:

Heer, wat wil je me leren?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

I.
Ik wil je leren sterven,
II.
en ik wil je leren leven;
III.
ik wil je leren mij minnelijk te ontvangen,
IV.
en ik wil je leren mij inniglijk te loven.

Zie, dat is wat je nodig hebt.

DE DIENAAR:

Eeuwige Wijsheid, had mijn wensen macht,
ik zou niet weten,
wat in de tijd anders te wensen,
dan af te sterven aan mijzelf en alle dingen
en jou slechts te leven,
van ganser harte te beminnen, minnelijk te ontvangen
en waardig te prijzen.

Ach got,
wie ist der mensch so selig,
der dis wol kan und alles sin leben hie mit verzert!

Herre, weder meinest du aber ein geistliches sterben,
daz mich din ellender tovt so minneklich hat bewiset,
oder ein lipliches sterben?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Ich meine sú beidú.

Der diener:

Herr, was bedarf ich lere des liplichen tovdes?

Er leret sich selber wol, so er nu kumt.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Swer die lere unz denne sparete,
der ist denn versumet.

Der diener:

Owe, herre,
nu ist mir noch etwas bitter von dem tovde ze hoerene.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Sihe, dannan riechent ietzent
die unbereiten, erschrokenlichen tovde,
dero die stette und kloester vol sint.

Sich, und der selbe der hate dich dike verborgenlich gezoemet,
und wolte dich also von hinnan han verfuere,
als er die unzallichen mengi tuot,
under dien ich dir iez eins zoeigen wil.

Nu tuo uf dine inren sinne und sihe und hoere,
sih die geschoephde des grimmen tovdes an dime nechsten,
nim eben war der kleglichen stimme, die du hoerest.

Der diener horte in siner verstantnú,
wie dú grimme geschoephde
des unbereiten sterbenden menschen schrei,
und dú sprach mit gar kleglichen Worten also:

Circumdede runt me gemitus mortis.

Owe, got von himelriche,
daz ich in dis welte ie geborn wart!

Nu waz der anvang mins lebens mit schrien und weinenne,
nu ist min usgang mit bitterlichem schrienne und weinenne.

Ach, mich hein doch umbgeben die súfzen des tovdes,
die smerzen der helle hein mich umbgeben.

Owe tovt, owe grimme tovt,
wie bist du ein so leider gast
minem jungen vroelichen herzen!

Wie hetti ich mich din noch so wenig versehen!

Nu bist du hindnan uf mich gevallen,

Ach God,
hoe gelukzalig de mens,
die daartoe in staat is en geheel zijn leven hiermee vult!

Heer, heb je hier een geestelijk sterven op het oog,
waarover jouw droeve dood mij zo minnelijk onderricht heeft,
of een lichamelijk sterven?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik bedoel beide.

DE DIENAAR:

Heer, waartoe heb ik een belering nodig over de lichamelijke dood?

Hij doet zich zelf wel kennen, wanneer hij komt.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wie deze onderwijzing uitstelt tot dan,
voor hem zal het te laat zijn.

DE DIENAAR:

O, Heer,
nu reeds iets over die dood te horen, valt me bitterzwaar.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zie, daarom hopen ze zich op,
die onvoorbereide, vreselijke sterfgevallen,
waarvan steden en kloesters vol zijn.

Zie, ook jou stond hij vaak heimelijk op te wachten,
en hij wilde je meenemen, weg van hier,
zoals hij het met ontelbaar veel mensen doet,
waarvan ik je er nu een in het bijzonder wil tonen.

Open dan nu je inwendige zinnen en zie en hoor;
ontdek de gruwelijkheden van de grimmige dood aan je naaste,
luister naar die klagende stem, die je toespreekt.

De dienaar hoorde met zijn innerlijk oor
een trieste gestalte
schreeuwen, het was een mens die onvoorbereid moest sterven,
en jammerklagend zei deze:

‘Circumdede runt me gemitus mortis.’

O wee, God van het hemelrijk,
wee mij, dat ik op aarde ooit geboren ben!

Met geweent en geschreeuw begon mijn leven,
in bitter wenen en schreeuwen eindigt het nu.

Ach, omgeven hebben mij de verzuchtingen van de dood,
omvangen ben ik door de pijnen van de hel.

Ach dood, ach gruwelijke dood,
wat ben je toch een ongewenste gast
voor mijn jeugdig opgewekte hart!

Hoe weinig had ik me op jouw komst voorbereid!

Van achteren heb je me aangevallen,

du hast mich erilet.

Owe, du fuerest mich in dinen banden,
als der einen verdammeten menschen gebunden fueret an die stat,
da man in toeten wil.

Nu schlahe ich min hende ob minem hovpt zesamen,
ich winde sú von leide in einander,
wan ich endrunni im gerne.

Ich luogen umb mich in ellú ende diser welte,
ob mir ieman geraten oder gehelfen muge,
und es enmag nit sin.

Ich hoer doch den tovd tovtlich in mir sprechen also:

“noch vrúnd noch guot noch kunst noch witz
hoert da wider,
es muoz recht sin.”

Owe, und muoz es sin?

Ach got, und muoz ich doch von hinnan?

Gat es iezent an ein scheiden?

Daz ich ie geborn wart!

Ach tovd, owe tovt,
waz wilt du an mir began?

Der diener sprach:

Liebe,
wie gehebst du dich so recht úbel?

Dis ist ein gemein geriht
des richen und des armen, des jungen und des alten;
ir ist vil me,
die vor ir zite denn in ir zit tovd sint.

Oder wandest du allein dem tovd endrinnen?

Daz waz ein grozú unverstandenheit!

Entwúrt des unbereiten sterbenden menschen:

Owe got, wel ein bitters troesten dis ist!

Ich bin nit unverstanden,
die sint unverstanden,
die ime nit gelebt hant
und nit ab dem tovd erschreckent.

Sú sint blint, sú sterbent als dú vihe,
sú wússen nit, waz sú vor in hein.

Ich klag nit, daz ich sterben muos,
owe, ich klag,
daz ich unbereit sterben muoz.

Ich stirbe und bin unbereit ze sterbenne!

Ich weinen nit allein daz ende mines lebens,
ich schrie und weine die wúnklichen tage,
die so gar verlorn sint und da hine sint ane allen nutz.

snel heb je me ingehaald.

Ach, in jouw kluisters trek je me mee,
zoals men een veroordeelde geboeid voert naar de plek,
waar men hem doden zal.

Mijn handen sla ik tegen elkaar boven mijn hoofd,
en wring ze van leed in elkaar,
want ik zou hem graag ontlopen.

Ik kijk om me heen, in alle uithoeken van de wereld,
of er iemand is die me helpen kan en raad geven,
maar helaas, tevergeefs.

Ik hoor immers de dood dodelijk in mij spreken:

‘Vriend noch goed, wetenschap noch scherpzinnigheid
kunnen hier iets doen,
zo en niet anders moet het gaan.’

Ach wee, moet het zo dan zijn?

Ach God, moet ik dan echt gaan?

Betekent dit nu het afscheid?

Ach, dat ik ooit geboren ben!

Ach dood, ach dood,
wat wil je met me doen?

DE DIENAAR SPRAK:

Lieve vriend,
waarom toch zo ontdaan?

Dit is het gemeenschappelijk lot
zowel van arm als rijk, van jong als oud;
talrijker zijn zij,
die gaan nog voor het hun tijd is, dan zij die op hun eigen tijd gaan.

Of dacht je soms dat alleen jij de dood kon ontlopen?

Een grote misvatting zou het zijn!

DE ONVOORBEREID STERVENDE MENS ANTWOORDT:

O wee, mijn God, wat een bittere troost dit is!

Niet ik vergis me hier,
zij zijn het die zich vergissen,
zij die leefden zonder hem,
en de dood niet vreesden.

Ze zijn blind, en ze sterven als het vee,
ze weten niet wat hun te wachten staat.

Ik klaag niet dát ik sterven moet,
ach, ik klaag,
omdat ik onvoorbereid sterven moet.

Ik sterf, maar ik ben tot sterven niet voorbereid!

Ik beweene niet alleen het einde van mijn leven,
ik schrei en ween om die heerlijke dagen,
die verloren gingen en vervlogen zijn zonder enig nut.

Ich bin doch als ein unzitigú, verworfnú geburt,
als ein abgerisnú bluost in dem meien.

Min tage sint doch balder verlovffen denn daz phil von dem bogen.

Min ist vergessen, ob ich ie wart,
als des wegés, den der vogel durch die lúfte machet,
der sich nach im wider zuo schlússet und allen menschen unkund ist.

Dar umb sint minú wort vol bitterkeit
und min rede vol smerzen.

Owe, wer git mir armen menschen, daz ich si, als ich hie vor waz,
daz ich daz wúnklich zit vor mir habe
und wisse, daz ich nu weis!

Owe, do ich in dem zit waz,
do enwag ich sin nit reht,
ich lies es úppeklich und torlich vúrlofen;
nu ist es mir gezuket,
ich enmag sin nit her wider bringen,
ich enmag sin nit erlofen.

Es enwaz kein stúndli so kurz,
ich soelt es kostberlicher han gehebt
und dankberlicher
denne ein armer mensche,
der im ein kúngrich ze eigen gebe.

Sich, dar umb rerent minú ovgen die liechten trehen,
wan sú daz nit mugen widerbringen.

Owe, got von himelrich,
daz ich so mengen tag han úppeklich versessen,
und mich daz nu so wenig hilfet!

Owe, war umbe lernet ich nút daz zit alles sterben?

Eya, ir bluejenden rovsen,
die úwer tage noch vor ú hant,
sehent mich an und lernent witzze,
kerent úwer jugent ze gote
und vertribent das zit mit im allein,
daz úch nit also geschehe.

Owe, jugent,
wie han ich dich verzeret!

Herr von himelrich,
laze dir es iemer geklegt sin.

Ich enwolt nieman glovben,
min wilde muot enmohte nieman gelosen;
ach got, nu bin ich in die vallun gevallen des bittren todes!

Daz zit ist hin, dú jugent ist vúr;
mir were besser gesin,
daz mir der muoter lib ein grab were worden,
denn daz ich daz schoene zit alles so unendlich han vertriben.

Der diener:

Ker dich ze gote, hab rúw umb din súnde;
ist das end guot, so ist es alles guot.

Ik ben verworpen als een te vroeg geborene,
als een afgerukte bloesentak in mei ben ik.

Mijn dagen gingen sneller heen dan een pijl die van de boog vliegt.

Vergeten ben ik, alsof ik nooit bestaan heb,
als de baan van een vogel in zijn vlucht,
die zich achter hem weer sluit en waar niemand weet van heeft.

Daarom zijn mijn woorden vol van bitterheid
en is mijn spreken vervuld van pijn.

Ach, ik arme mens, wie vergunt me weer te zijn als eens,
toen ik die heerlijke tijd nog voor me had;
en dan te weten wat ik nu weet!

Ach, helaas, toen in die dagen,
toen schatte ik mijn tijd niet naar waarde,
onbesuisd en dwaas liet ik hem heengaan;
nu is hij me ontrukkt,
ik kan hem niet terughalen,
ik kan er niet meer bij.

Geen uurtje zo kort,
of ik had het voor kostbaarder moeten houden,
het met grotere dankbaarheid moeten ontvangen
dan een arme mens,
die een koninkrijk ten geschenke krijgt.

Zie, daarom vullen mijn ogen zich met glanzende tranen,
want terughalen kunnen ze het niet.

Wee mij, God die in de hemel is,
dat ik al die dagen zo lichtzinnig heb verspild,
en ze mij nu zo weinig baten!

Wee mij, waarom niet al die tijd sterven geleerd!

Welaan, jullie, rozen in de bloei,
jullie die je dagen nog voor je hebt,
zie mij aan en leer aan mij;
keer je in je jeugd tot God
en breng je tijd door met hem alleen,
opdat het jullie niet net zo vergaan zal.

Ach, tijd van mijn jeugd,
hoe heb ik je verkwist!

Heer in de hemel,
laat het je immer geklaagd zijn.

Niemand wilde ik geloven,
mijn wild gemoed was niet in staat om te luisteren naar wie ook;
ach God, gevallen ben ik nu in de val van de bittere dood!

De tijd is heen, voorbij de jeugd;
beter voor mij,
zou de moederschoot mij tot graf geworden zijn,
dan dat ik die mooie tijd zo heb laten heenvlieden.

DE DIENAAR:

Keer je tot God, en heb berouw over je zonden;
is het einde goed, dan is alles goed.

Entwürft des unbereiten sterbenden menschen:

Owe, waz rede ist dis?

Sol ich nu rúwen, sol ich mich keren?

Sihest du nit,
ich bin doch als ser erschrocken,
miner not ist doch als gar vil?

Mir ist beschehen als einem ergremten voegellin,
daz under eins krimvogels klawen lit
und von sterbender not sinnelos worden ist.

Ich enkan recht nüt,
denn daz ich gerne endrunne und doch nit endrinnen mag;
mich truket der tovt und daz bitter scheiden.

Owe, rúw und vrier ker
des wolmugenden menschen,
wie bist du ein so sicher ding!

Der sich din sumet,
der mag gesumet werden.

Owe, langes ufschlahen miner besserunge,
wie bist du mir ze lang worden!

Die guoten willen ane werk,
die guoten geheisse ane leisten
hein mich verderbet!

Ich han gote getaget,
unz daz ich in die nacht des tovdes bin gevallen.

Owe, almehtiger got,
ist daz nit ein jamer ob allem jamer?

Sol mir daz nit we tuon,
daz ich alles min leben,
minú drizig jar also han verlorn?

Ich enweis doch nit,
daz ich ie keinen tag verzarti nach gottes willen genzlich,
als ich von billich solte,
ob ich gotte ie keinen recht genemen dienst getet.

Owe, daz schnidet mir dur min herze;
ach got,
wie wird ich so unerlich stende vor dir
und vor allem himelschen her!

Nu var ich von hinnan,
nu vroewti mich me an diser stunde
ein einig Ave Maria mit andacht gesprochen,
owe, denne
der mir tusent mark goldes in min hende gebe.

Ach got,
waz han ich eblich versumet,
wie han ich mir selber so úbel getan!

Daz ich dis nit an sach,
die wile ich mocht!

Waz ist mir der stunden engangen,

DE ONVOORBEREID STERVENDE MENS ANTWOORDT:

Ach wee, welke woorden dit zijn!

Moet ik berouw hebben, moet ik me dan bekeren?

Zie je niet,
hoe ontsteld ik ben,
hoe groot mijn nood is?

Als een verschalkt vogeltje voel ik me,
door de klauwen van een roofvogel gegrepen,
en zinneloos geworden van doodsangst.

Ik kan geen kant op,
ik wil slechts ontsnappen, en toch, ontsnappen kan ik niet;
mij drukt de dood en het bittere scheiden.

O, berouw en vrijwillige bekering,
voor een mens die daartoe in staat is,
welke vastigheid!

Wie ze kwijt raakt,
gaat zelf verloren.

O, dat lange uitstellen van mijn bekering,
voor mij is het te lang geworden!

De goede wil zonder de daad,
de goede voornemens zonder de uitvoering,
ze hebben me in het verderf gestort!

God liet ik wachten dag na dag,
totdat ik viel in de nacht van de dood.

O, almachtige God,
welke ellende, erger dan welke ellende ook!

Zal me dat geen pijn doen,
dat ik heel mijn leven,
al die dertig jaren van me, zo verloren heb laten gaan?

En ik weet zelfs niet,
of ik ooit wel één dag doorbracht overeenkomstig Gods wil,
zoals van mij verwacht werd,
en of ik God ooit wel één dienst bewees die hem welgevallig was.

O, dat snijdt me door mijn hart;
ach God,
hoe eerloos zal ik staan, daar, tegenover jou
en het hele hemelse heer!

Nu ik ga scheiden van hier,
wat zou mij nu op dit uur meer vreugde kunnen verschaffen
dan een enkel 'Ave Maria' met aandacht gebeden,
ach, hoeveel meer
dan wanneer men mij duizend goudmarken in de hand zou drukken.

Ach God,
wat heb ik niet verzuimd,
hoeveel kwaad heb ik mij zelf berokkend!

Dat ik dat niet besepte,
in de tijd die mij gegeven was!

Wat liet ik die uren toch voorbijgaan,

wie liez ich mich so kleinú ding so grozer selikeit irren!

Mir were nu lieber,
es brechti mir
me ewiges lones,
daz ich mines lustes in einem anblike mins vrúndes,
der wider gottes willen geschah,
von minnen hetti enborn,
denn ob der mensch drissig jar uf sinen knúwen
mir an got lon vordereti.

Hoerent, hoerent, ellú menschen, ein kleglich ding:
ich gan umb und umb,
wan mir zites gebrosten ist,
und han gebetlet der kleinen almuosen
des verdienten lones guoter lúten
vúr mich ze besserunge,
und mir ist verseit,
wan sú vúrchtent,
daz inen oleis in dem lampad gebreste.

Ach, got von himelrich, daz laze dich erbarmen,
daz ich so grozen lon und richteit mochte han verdienet
in so mengem tage mit minem gesunden libe,
do ich muezig gieng,
und mir nu daz klein almuosen,
núwan ze besserunge nút ze lone, ze dank were,
und mir sin nieman git.

Ach, daz lazent úch ze herzen gan, jung und alt,
und die wile ir mugent,
so samnent in dem lieben zite,
daz ir nit werdent an der stunde
betlere
und verschicket als ich.

Der diener:

Ach, liebe vrúnt,
din not gat mir an min herze.

Ich beswer dich bi dem lebenden gotte,
daz du mir etwas rates gebest,
daz ich in die not nit kome.

Entwúrt des unbereiten sterbenden menschen:

Der beste rat, dú groest wisheit und vúrsihtikeit,
dú uf ertrich ist,
daz ist,
daz du dich mit gantzer bichte
und mit allen dingen, da du haft weist,
bereitest,
und dich dar nach haltest ellú zit,
als ob du dez tages oder zuo dem lengsten der wuchen
von hinnan súlest scheiden.

Setze in din herze iezent,
als din sele in dem vegfúr
sí und umb ir missetat zehen jar da súle sin,
und dir allein dis jar verlihen si ir ze helfen.

Sih si also dik an,
wie ellendklich si zuo dir rueffe und spreche:

“owe, min aller liebste vrúnt,

hoe dwaalde ik vanwege kleine dingen weg van grote zaligheid!

Liever was het me nu
– want hoeveel meer van eeuwig loon
zou het me gebracht hebben –
als ik mij het genot bij de aanblik van mijn vriend,
wat toch tegen Gods wil inging,
uit liefde had ontzegd,
dan dat hij dertig jaar lang op zijn knieën
tot God gebeden had voor mij.

Hoor, alle mensen, hoor deze verzuchting:
ik liep en liep, naar hier naar daar,
want de tijd werd krap,
en gebedeld heb ik om een kleine aalmoes
uit de verdiensten van goede mensen
voor mijn eigen vergelding,
maar het werd me geweigerd,
want ze vreesden,
dat ze zelf onvoldoende olie in hun lampen zouden hebben.

Ach, God in de hemel, ontferm je over mij;
welk groot loon, hoeveel rijkdom had ik kunnen verdienen
in al die dagen die ik, gezond van lijf en leden,
in ledigheid heb doorgebracht,
terwijl me nu de kleinste aalmoes,
en slechts ter voldoening, niet als loon, zo lief zou zijn,
iets wat niemand mij wil geven.

Ach, laat jullie dit ter harte gaan, jong en oud;
zolang het jullie gegeven is,
verzamel in de goede tijden,
opdat jullie op dat kwade uur
niet uit bedelen moeten gaan
en net als ik dan weggestuurd worden.

DE DIENAAR:

Ach, lieve vriend,
jouw nood gaat mij ter harte.

Ik bid je bij de levende God,
geef me wat goede raad,
opdat die nood mij bespaard mag blijven.

DE ONVOORBEREID STERVENDE MENS ANTWOORDT:

De beste raad, de grootste wijsheid en voorzorg,
die in het aardse bestaat,
is deze,
dat je je door een volledige biecht
en onder loslaten van alle dingen waaraan je gehecht bent,
voorbereidt,
om vervolgens steeds zo te leven,
alsof je die dag nog, of hooguit een week nadien,
van het aardse zou moeten scheiden.

Stel je nu dan voor,
dat je ziel in het vagevuur is,
waar ze vanwege haar misstappen tien jaar moet doorbrengen,
en het je slechts dit ene jaar vergund is haar te helpen.

Zie haar dan aan,
en hoor hoe dikwijls ze je in haar ellende aanroept en zegt:

‘O mijn allerbeste vriend,

bút mir din hand, erbarm dich úber mich, hilf mir,
daz ich schier usser disem grimmen vúre kome,
wan ich bin als ellend,
daz mir nieman mit trúwen hilfet denne du allein.

Min ist vergessen von aller der welt,
wan ieder mensche schaffet daz sine.”

Der diener:

Dis were ein uzerweltú lere,
der es an dem herzen hetti
in einem gegenwúrtigen enphindenne als du.

Wie durchschnidende nu dinú wort sint,
so sitzent sù hie und achtent ir wenig;
sù hein oren und gehoerent nit,
sù hein ovgen und gesehent nit.

Es wil nieman sterben, e im dú sel us gat.

Entwúrt des unbereiten sterbenden menschen:

Dar umb,
so sù nu ovch gehangent an dem angel des bittern tovdes
und ruefent von we,
so werdent sù nit erhoeret.

Sich, als miner Worten under hundert menschen,
dú geistlichen schin tragent,
— ich wil der andren geswigen, —
nit eins achtet
ze bekerde und ze besserunge des lebens,

also ist es nu dar zuo komen,
daz under hunderten nùt eins ist,
es valle unbereit in den strik des tovdes,
als ich.

Wol geschihet dien nu,
die nit zemale unbekantlich und unbescheidenlich sterbent.

Úppigu ere, des libes gemach,
zerganklichú minne und daz gitig suochen ir notdurft
blendet die mengi.

Wilt aber du mit der kleinen zal
dez jemerlichen unbereiten tovdes ledig werden,
so volge miner lere.

Sihe, emziger anblick des tovdes,
dú getrúw hilfe diner armen sele,
dú da zuo dir als ellendklich ruefent,
bringet dich schier dar zuo,
daz du nit allein ane vorht stast,
mer daz du sin ovch beitest mit ganzer begirde dins herzen.

Hinderdenk echt du mich alle tag dik ze grund,
schríbe minú wort in din herze.

Sihe an min bittren not,
was dir geswind kúnftig ist;
luog, wel ein nacht disú ist!

Gesah in got, daz er ie geborn wart,
der wol bereit zuo diser stund kumt,

reik me je hand, erbarm je over mij, help me,
opdat ik spoedig deze gruwelijke vlammen achter me kan laten,
want ik ben zo verlaten,
niemand die mij trouwvol helpen wil, slechts jij alleen.

De hele wereld is me vergeten,
iedereen is alleen met zich zelf bezig.’

DE DIENAAR:

Dat zou een uitstekende lering zijn,
voor hem die het betrof
en het doorvoelde zoals jij nu.

Hoe snijdend je woorden ook mogen zijn,
die mensen zitten hier, en slaan daarop geen acht;
ze hebben oren en horen niet,
ze hebben ogen en zien niet.

Niemand wil sterven voor de ziel hem verlaat.

DE ONVOORBEREID STERVENDE MENS ANTWOORDT:

Daarom,
ook al hangen ze nu aan de haak van de bittere dood
en schreeuwen ze het uit van de pijn,
ze worden niet verhoord.

Zie, honderd mensen die mijn woorden horen,
mensen die het geestelijk gewaad dragen
— om van de anderen te zwijgen —
en geen één van hen
die zich bekeren of zijn leven beteren wil!

Daarom is het nu zo ver gekomen,
dat er van die honderd ook niet één is,
of hij valt zonder voorbereid te zijn in de strikken van de dood,
evenals ik.

Gelukkig zij,
die niet helemaal onverwacht en onwetend sterven.

Nutteloze eer, ijdel lichaamsgenot,
vergankelijke liefde en hebzuchtig najagen van behoeftes,
ze verblinden de menigte.

Wil jij echter met de weinigen
ontkomen aan een onvoorbereide dood,
volg dan mijn onderrichting.

Zie, het voortdurend voor ogen houden van de dood,
de trouwe hulp van deze ziel,
die uit haar ellende tot je roept,
het brengt je spoedig zo ver,
dat je niet slechts zonder vrees zult zijn,
maar zelfs met heel je hart naar de dood uitziét.

Gedenk mij, meermaals en elke dag,
en schrijf mijn woorden in je hart.

Aanschouw die bittere nood van mij,
die spoedig ook de jouwe kan zijn;
zie, welke nacht dit is!

Gezegend hij, welzalig zijn geboorte,
die goed voorbereid dit uur ingaat,

wan der vert wol,
swie bitter joch sin tovd ist,
wan die liechten engel huetent sin,
die heiligen beleitent in,
der himelsche hof enphahet in,
sin jungster hinzuog
ist ein ingang in daz ewig vatterland.

Owe, got,
wa sol aber min sel noch hinacht herbergen
in dem vroemdem unbekanten land?

Wie wirt min sel so gar gelazen,
ach got,
wie wirt si so gar ellend under allen ellenden selen!

Wer ist der, der ir mit ganzen trúwen helfe?

Nu gib ich ein ende miner jemerlichen klage.

Dú stunde ist komen, owe,
nu sih ich, daz es anders nit mag sin.

Mir beginnent die hende tovden,
daz antlút bleichen,
dú ovgen vergan.

Ach,
des grimmen tovdes stoesse ringent mit dem armen herzen!

Ich beginne den avten vil tief suochen,
daz liecht diser welt beginnet mir ab vallen,
ich beginne an ene welt sehen.

Owe, got,
wel ein anblick!

Es samnent sich dú grúwlichen bilde der swarzen moren,
dú helschen tier hein mich umgeben;
sú luogent der armen sele,
ob si in mug werden.

Owe, rechte richter,
des strengen gerihetes!

Wie wigest du dú aller minsten ding so groz,
dero nieman von kleini ahtet!

Mir tringet der kalt tovtswais von angst dur den lib.

Owe, zornliche anblick des strengen richters,
wie reht scharph dinú gericht sint!

Nu ker ich mich mit dem gemuete an ene welt,
da hin ich geswinde verfueret wurde,
in daz vegfúr;
und da sihe ich in dem marterlande angst und not.

Owe, got,
ich sihe die wilden heissen flammen
hoh uf schlagen inen ob dem hovbte zesamen;
sú varent in der vinstren flamme uf und ab
als die gneiste in dem vúre.

Sú schrient:

hem zal het wel vergaan,
hoe bitter ook zijn dood,
want de engelen van het licht hoeden hem,
de heiligen vergezellen hem,
het hemelse heer zal hem ontvangen,
zijn heengaan uit de wereld
zal een ingaan zijn in het eeuwige vaderland.

Ach God,
waar moet mijn ziel deze nacht een herberg vinden,
in dat vreemde, onbekende land?

Hoe verlaten zal mijn ziel daar zijn,
ach God,
hoe ontredder zal ze zijn te midden van al die ontredderde zielen!

Wie toch, die haar trouwvol helpen zal?

Nu maak ik een einde aan mijn weeklachten.

Het uur is daar, wee mij
– nu zie ik, dat het niet anders kan.

Mijn handen beginnen al koud te worden,
mijn gelaat verbleekt,
mijn ogen breken.

Ach,
de slagen van de wrede dood zijn gericht op mijn arme hart!

Ik begin naar adem te happen,
het aardse licht glijdt weg,
ik begin te zien in de andere wereld.

Ach God,
welke aanblik!

Afgrijselijke gestalten van zwarte Moren verzamelen zich,
helse dieren omringen mij;
ze beloeren mijn arme ziel,
of ze wellicht hun kan toebehoren.

Owe, rechtvaardige Rechter,
welk gestreng vonnis!

Hoe zwaar weeg je zelfs de kleinste dingen,
waar niemand op acht slaat vanwege hun nietigheid!

Van angst breekt me het koude doodsweet uit.

O, toornige blik van de gestreng Rechter,
hoe streng jouw oordelen toch zijn!

Nu richt ik me in de geest naar gene wereld,
waar ik weldra naar zal worden weggevoerd,
in het vagevuur;
daar in dat land van foltering, daar zie ik angst en pijn.

Ach, God,
ik zie de wilde, hete vlammen,
die zich sluiten hoog boven hun hoofden;
op en neer vliegen ze binnen die duistere vlam,
als de vonken in het vuur.

Ze schreeuwen:

“we und ach, und groz ist únsér ungemach!”

Ellú herzen enmoehtin
die manigvaltkeit und die bitterkeit únsér not nit betrahten.

Wan hoeret mengen ellenden ruof:

“helfa, helfe!

Owe, wa ist ellú hilf únsér vrúnden,
wa ellú guot geheiss únsér valschen vrúnden?

Wie hant si úns gelazen,
wie hant si únsér so gar vergessen!

Owe, erbarmént úch,
erbarmént úch úber úns,
joch ir únsér aller liebsten vrúnde!

Wie haben wir úch gedienet,
waz haben wir geminnet,
und wie ist úns gelonet!

Ach, wie lant ir úns nu in dem heissen kalchoven brinnen!

Owe, daz wir dis selber nit ab úns rihten,
und wir daz mit so kleinen dingen hettin getan!

Es ist doch dú minste marter hie mere,
denn keines marterers uf ertrich ie wart.

Owe, ein stunde in dem vegfúre hundert jar lang!

Owe, nu sieden wir, nu braten wir,
nu rufen wir umb hilf!

Aber ob allen dingen tuot we,
daz wir des vroelichen anblikes so lange muozen enberen;
daz sweinet herz, sin und muot.”

Und also verscheid ich.

Der diener:

Ach, Ewigú Wisheit, hast du mich gelazen?

Owe, got, wie ist mir der tovt so gegenwúrtig worden!

Ach, sel minú, bist du noch in dem libe?

Herr von himelrich, leben ich noch?

Ach, herre, ich loben dich
und geloben dir besserunge bis in den tovt.

Wie bin ich so gar erschrocken!

Ich enwiste doch nie,
daz mir der tovt als nach waz.

Gewerlich, herre,
dise anblick sol mir iemer guot sin;
herr, ich wil alle tag gan uf die lage des tovdés,
und wil mich umb sehen, daz er mich nit hinderschliche.

Ich wil lernen sterben,

‘Ach en wee, hoe groot is ons leed!’

Geen hart dat in staat is
heel die verscheidenheid en bitterheid van onze nood te vatten!

Menig geweeklaag kan men horen:

‘Help toch, help!

Wee, waar blijft de hulp van al onze vrienden,
wat met de beloftes van onze zogenaamde vrienden?

Verlaten hebben ze ons,
ze hebben ons helemaal vergeten!

Ach, heb erbarmen,
erbarmen jullie je over ons,
jullie dan toch, onze allerliefste vrienden!

Wat hebben we jullie gediend,
hoe hebben we jullie niet liefgehad,
en wat is nu ons loon!

Ach, hoe laten jullie ons nu branden, hier in de hete kalkoven!

Wee ons, dat we dit niet zelf hebben voorkomen,
zo weinig was er nodig geweest om het af te wenden.

De geringste marteling is hier heviger,
dan welke marteling op aarde ooit geweest is.

O, één uur in dat vagevuur, honderd jaren lang!

Wee ons; gekookt worden we, gebraden worden we,
we roepen nu om hulp!

Maar meer dan wat ook doet het ons pijn,
dat we de vreugdevolle aanschouwing zo lang moeten missen;
hart, zin en gemoed raken erdoor verzwakt.’

– En zo sterf ik dan.

DE DIENAAR:

Ach, Eeuwige Wijsheid, heb je me verlaten?

O God, hoe nabij is de dood me nu gekomen!

O mijn ziel, ben je nog in het lichaam?

Heer van de hemel, leef ik nog?

O Heer, jou loof ik,
en ik wil je beloven mezelf te beteren tot aan mijn dood.

Hoe geweldig ben ik geschrokken!

Nooit eerder drong het tot me door,
dat de dood me zo nabij was.

Waarlijk Heer,
deze aanblik zal me altijd tot voordeel zijn;
Heer, ik wil alle dagen acht slaan op de dood,
en uitkijken dat hij me niet in de rug besluit.

Ik wil leren sterven,

ich wil mich an ene welt richten.

Herr, ich sihe, daz es hie nit belibens ist.

Herr, gewerlich,
ich sol min rúwe und buoz nút bis an den tovt sparen.

Wafen,
ich bin doch erschroken von disem anblike,
daz mich wundert, daz min sele bi dem libe ist!

Tuo hin, tuo hin von mir
wol ligen, lang schlafen, wol essen und trinken,
zerganklich ere, zartheit und wollust!

Mir tuot hie ein klein liden als we,
owe, wie soelt ich denne daz unmezig liden iemer erliden?

We mir, got,
were ich also tovt,
sturbe ich ietzent,
wie soelt es mir ergan!

Wie han ich noch so vil uf mir!

Herre,
ich wil hüt einen dúrftigen setzen min ellenden sele,
und sider alle vrúnde lazent,
so sol ich ire vrúntlich tuon.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Sih,
dis solt du emzklich an sehen,
die wile du noch in diner jugent bist,
die wile du noch gesunt und stark bist,
und die wile du es wol gebesseren macht.

Aber so du in der warheit an die stunde kumst,
und du es nit gebesseren macht,
so solt du nút uf ertrich an sehen,
denne minen tovt und min grundlosen erbarmherzikeit,
daz din zuoversicht gantz belibe.

Der diener:

Owe, herre,
ich valle dir ze vuoz mit bitterlichen trehnen und bitte dich,
daz du mich hie buezest, swie du wilt,
spar mir es allein nit doert hin.

Owe, herr, des vegfúres, der grundlosen marter!

Wie was ich so unsinnig da her, daz ich daz so gar ring wag,
und wie vúrchte ich es nu so úbel!

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Gehab dich wol!

disú vorht ist ein anvang aller wisheit
und ein weg ze aller selikeit.

Oder hast du vergessen, wie ellú dú schrift ruffet,
was grozer wisheit lig an vorhte
und emziger betrachtunge des tovdess?

ik wil me richten op gene wereld.

Heer, ik zie in, dat niets hier blijvend is.

Heer, waarlijk,
ik wil mijn rouw en boete niet tot de dood uitstellen.

Kom te hulp,
want zo geschrokken ben ik door die aanblik,
dat het me verbaast, dat mijn ziel nog in mijn lichaam is!

Neem weg, neem weg van mij,
het zachte liggen, het lange slapen, het overdadig eten en drinken,
de vergankelijke eer, de verwekelijking en wellust!

Een gering lijden doet me hier al zoveel pijn,
ach, hoe zal ik het onmetelijke lijden daar dan kunnen verduren?

Wee mij, God,
zou ik aldus dood zijn,
zou ik nu sterven,
hoe zou het me vergaan!

Wat kleeft er nog aan me!

Heer,
ik wil mijn ziel vanaf vandaag als behoeftig beschouwen,
en daar alle vrienden haar verlaten hebben,
zal ik zelf haar tot vriend zijn.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zie toe,
dat je dit voortdurend voor ogen houdt,
zolang je nog in je jeugd bent,
zolang je nog gezond en sterk bent,
en zolang je nog tot verbetering in staat bent.

Maar wanneer je uur dan waarlijk gekomen is,
en jij zelf kunt het niet meer goed maken,
richt op aarde je blik dan naar niets anders,
dan naar mijn dood en mijn grondeloze barmhartigheid,
opdat je vertrouwen heel mag blijven.

DE DIENAAR:

O Heer,
bitter wenend val ik je te voet en bid je
mij hier te straffen, doe het hoe jij het wil,
maar spaar het niet op voor daar.

O, Heer, dat vagevuur, die grondeloze foltering!

Hoe dwaas van mij om het al die tijd zo lichtzinnig op te vatten,
en hoe zeer toch vrees ik het nu als verschrikking!

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Houd goede moed!

Deze vrees is begin van alle wijsheid
en een weg tot de eeuwige zaligheid.

Heb je soms vergeten, heel de Schrift roept het ons toe,
welk grote wijsheid er gelegen is in de vrees
en komt met de ernstige beschouwing van de dood?

Du solt got iemer loben,
wan under tusent menschen
ist es einem nit ze erkennen geben als dir.

Hoer jamer:
sú hoerent dur von reden,
sú wússen es vorhin und lant hine gan,
sú lazent vúr gan, sú achtent sin nit,
owe,
unz daz sú da von verschlunden werdent;
und denne rueffent sú,
denne húwlent und weinent sú,
— so ist es ze spate.

Tuo dú ovgen uf, zelle an dien vingern,
luog,
waz ir eblich bi dinen ziten bi dir tovt sint.

Hab ein kosen in dinem herzen mit in,
setze dinen alten menschen, als er tovd sie, zuo in,
vrage sú mit einander,
luog,
mit welen gruntlichen súfzen und bitterlichen trehen sú sprechent:

“ach, gesah in got, daz er ie geborn wart,
der dem suezen rate volget
und an vroemdem schaden gewitzget wirt!”

Setze dich recht uf ein hinevart,
wan gewerlich,
du sitzest als ein voegelli uf dem zwie,
und als ein mensch,
der an deme porte des wassers stat
und luoget des geswinden ab vliezenden schifes,
da er in sitze und hin vare in daz vroemde land,
do er niemer me her wider kumet.

Da von so rihte reht alles din leben dar nah,
wenne er kome,
daz du bereit siest und vroelich von hinnan varest.

Je zult God steeds priezen,
want op duizend menschen
niet één aan wie het zo geopenbaard is als aan jou.

Nu hoor, hoe vreselijk:
ze horen er over spreken,
ze zien het aankomen, en ze laten het achter zich,
voorbij laten ze het gaan, letten er niet op,
ach, helaas,
totdat ze erdoor verslonden worden,
en dan schreeuwen ze het uit,
dan huilen ze en wenen ze
— te laat is het!

Open je ogen, tel na op je vingers,
en zie,
hoevelen er in jouw levensdagen reeds aldus gestorven zijn.

Heb in je hart eens een vertrouwelijk gesprek met hen,
plaats je oude mens, als was hij gestorven, naast hen,
en bevraag hen eens,
en verneem
met welke hartgrondige verzuchtingen en bittere tranen ze spreken:

‘O, geprezen hij die ooit geboren werd,
hij die deze heilzame raad opvolgt
en die door de schade van anderen wijs is geworden!’

Maak je gereed voor het vertrek,
want waarlijk,
als een vogeltje op een tak zit je,
als een mens ben je,
staand aan de oever van het water,
kijkend naar het snel heenvarende schip,
waarin hij eens zelf zitten zal naar het onbekende land,
om nooit weder te keren.

Richt je leven daarom zo in,
dat, wanneer hij komt,
je klaar zult staan om opgewekt van hier te vertrekken.

XXII. Kapitel.

Wie man inrlich leben sol.

Der diener:

Herre, der uebunge ist vil, der leben ist mengez,
eins sust, daz ander so;
der wise ist vil und mengerley.

Herr, dú schrift ist grundlos,
der lere ist ane alle zal.

Ewigú Wisheit,
lere mich mit kurzen Worten
usser dem abgründe dero aller sament,
war uf ich mich aller meist halten sùle
in dem wege eins waren lebens.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Dú warest, dú nüttest, dú behendest ler,
dú dir in aller der schrift mag werden,
in der du mit kurzen Worten
aller warheit úberswenklich bewiset wirst
nach der hoehesten volkommenheit eines luterer lebens,
ist disú lere:

I.
halte dich abgescheidenlich von allen menschen;

II.
halte dich luterlich von allen ingezognen bilden;

III.
vrie dich von allem dem,
daz zuoval, anhaft und kumber mag bringen;

IV.
und richt din gemuete ze allen ziten uf
in ein tovgenliches goetliches schowwen,
in dem du mich ze allen ziten vor dinen ovgen tragest
mit einem steten gegenwurf,
ab dem din ovge reht niemer gewenke.

Und swaz ander uebunge ist,
es si armuot, vasten, wachen und alle ander kestigunge,
die richte zuo disem als uf ir ende,
und hab ir als vil,
als vil sù dich hier zuo gefúrderen mugen.

Sich, so gewinnest du daz hoehste ende der volkommenheit,
daz under tusent menschen nüt eins begrifet,
wan sù mit ir ende allein uf andere uebunge bestant
und dar umbe dú langen jar irre gant.

Der diener:

Herre,
wer mag in dem unverwenkten anblike
dins goetlichen gegenwurfes ze allen ziten bestan?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Nieman, der hüt lebt in zit.

Hoofdstuk 22

Hoe men inwendig leven moet.

DE DIENAAR:

Heer, zoveel oefeningen zijn er, zoveel leefregels,
de ene zus, de andere zo;
veel wegen zijn er en ze zijn allemaal anders.

Heer, aan de geschriften komt geen einde,
zonder tal zijn de leerstelsels.

Eeuwige Wijsheid,
vertel me nu met enkele woorden
uit heel die bodemloze hoeveelheid,
waaraan ik mij vooral heb te houden
op de weg van het waarachtige leven.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De meest ware, de nuttigste, de doeltreffendste leer,
die je uit al deze geschriften putten kunt,
en die je in enkele woorden
en op overvloedige wijze alle waarheid toont
over de hoogste volkomenheit van een zuiver leven,
dat is de volgende leer:

I.
Houd je afgescheiden van alle mensen.

II.
Houd je ledig van alle beeltenissen die van buiten binnendringen.

III.
Bevrijd je van alles
wat bijzaak is en gehechtheid en zorg kan veroorzaken.

IV.
Verhef je gemoed steeds
in een verborgen goddelijk beschouwen,
waarin je Mij altijd voor ogen moet houden;
richt slechts hierop je blik,
en laat je ogen nooit op iets anders meer rusten.

En wat de andere oefeningen betreft,
zoals armoede, vasten, waken en al die andere boetedoeningen,
richt die hierop als op hun doel,
en maak er slechts gebruik van
voor zover ze je daartoe nader kunnen brengen.

Zie, zo bereik je de hoogste top van de volmaaktheid,
waar niet één op duizend mensen komen zal,
daar deze hun einddoel langs andere oefeningen zoeken
en daardoor lange jaren dwalen.

DE DIENAAR:

Heer,
wie is in staat onafgebroken zijn blik
op jouw goddelijke aanwezigheid gevestigd te houden?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Niemand die nu leeft in de tijd.

Es ist dir allein geseit dar umb,
daz du wissest,
wa du solt lenden und war nach du solt stellen
und war du din herz und muot solt tennen.

Und wenn dir der anblick wirt underzogen,
so sol dir sin, wie dir din ewigú selikeit si benomen,
und solt geswinde widerkeren in daz selb,
daz es dir wider werde,
und solt din selbs acht haben;
wan swenne es dir engat,
so ist dir als einem schifman,
dem in starkem gewille dú ruoder sint engangen
und nit weis, wa er hin sol.

Enkanst du aber noch nit blibens hier inne haben,
so sol dich dú mengi dero inkeren
und emzigú vluht in daz selb
bringen ze stetikeit, als verre es muglich ist.

Hoer, hoer, min kint,
die getruwen lere dins getruwen vatters,
nim ir eben war,
schlús si in den grund dines herzen!
Gedenk, wer der ist, der dich dis leret,
und wie gar er daz von grunde meinet.

Wellest du iemer túrr werden,
so nim sú vúr dinú ovgen;
swa du sitzest, stest oder gest,
so si dir,
als ob ich dich gegenwúrtklich mane und spreche:

“min kint,
halte dich inrllich, luterlich, ledklich und ufgezogenlich!”

Sich,
so wirst du schier innan miner Worten,
dir wirt ovch daz guot bekant,
daz dir noch vil verborgen ist.

Der diener:

Ach, Ewigú Wisheit, gelobt sist du eweklich!

Herre mine und min getruwste vrúnt,
woelte ich es ane daz nút tuon,
so zwingest du mich mit dinen suezen Worten
und mit diner zarten minneklichen lere dar zuo.

Herr, ich sol und wil allen minen vliz dar an legen.

Slecht daarom is het je gezegd,
opdat je weet,
waarheen je je moet wenden, wat je moet nastreven
en waar je je hart en geest naar moet laten uitgaan.

En wordt deze beschouwing jou genomen,
beleef het alsof de eeuwige zaligheid je ontnomen is,
en je snel moet terugkeren,
zodat ze je opnieuw ten deel mag vallen;
en geef acht op je zelf,
want als ze je ontsnapt,
dan ben je als een schipper,
van wie de roeispanten weggeslagen zijn door de sterke golven
en niet meer weet hoe koers te houden.

En kun je dan nog niet daarin blijvend verwijlen,
dan zal het veelvuldige inkeren
en het aanhoudende en naarstig vluchten daarheen
je standvastig maken, voor zover dit mogelijk is.

Aanhoor, mijn lieve kind, aanhoor
de trouwvolle leer van je trouwe Vader,
sla hierop goed acht,
en sluit deze diep in de grond van je hart;
en besef wie het is, die jou dit leert,
en hoe hartgrondig zijn verlangen is.

Wil je steeds vooruitgang boeken,
houd ze dan steeds voor ogen;
waar je ook zit, staat of gaat,
stel je daarbij voor,
dat ik naast je ga, je vermaan en zeg:

‘Mijn kind,
houd je inwendig, zuiver, onthecht en omhoog gericht!’

Zie,
snel zul je dan mijn woorden vernemen,
en jou zal geopenbaard worden het goede,
dat nu nog grotendeels voor jou verborgen is.

DE DIENAAR:

O Eeuwige Wijsheid, wees eeuwig geprezen!

Mijn Heer en allertrouwste Vriend,
zou ik het niet uit mij zelf willen doen,
je zoete woorden zouden me daartoe aanzetten,
en uitnodigen zou je me met je tedere, minnelijke leer.

Heer, ik zal en wil me met alle vlijt daarop toelleggen.

XXIII. Kapitel.

Wie man got minneklich enphahen sol.

Ewigú Wisheit, koendi min sel nu komen
über den heinlichen schrin
diner goetlichen tovgni,
so woelte ich noch me von minnen vragen,
und ist min vrage also:

herr,
du hast daz abgründ diner grundlosen minne
als gar us gegossen in dinem minneklichen lidenne,
daz mich wunder nimet,
ob du
út me minnezeichen geleisten mugist.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Ja, als daz gestirne an dem himel unzallich ist,
also sint dú minnezeichen miner grundlosen minne ungezellet.

Der diener:

Ach, suezú minne minú,
ach zarter minneklicher uzerwelter herr,
luog, wie min sele nah diner minne kalet!

Kere din minnekliches antlúte gegen mir verworfnen kreatur,
luog, wie ellú ding in mir verswindent und vergant
unz an den einigen hort diner inbrúnstigen minne,
und sag mir etwas me von dem edlen verborgnen horde.

Herr, du weist, daz der minne reht ist,
daz si von irem geminten nihtes begnueget;
so si ieme hat, so si ieme begert,
swie unwirdig si sich dar inne bekennet,
wan daz wuerket dú úberkraft der minne.

Owe, schoenú Wisheit, nu sag mir,
weles ist daz groeste und daz lieplichest minnezeichen,
so du ie in diner angenomen menscheit erzoegtest
ane das grundlos minnezeichen dins bittren todes?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Nu entwürt mir einer vrage:
waz ist daz, daz under allen minneklichen dingen
einem minnenden herzen
von sinem geminten aller minneklichest ist?

Entwürt des dieners:

Herre, nach minem verstenne
so ist nüt minneklichers einem minnenden herzen
denne sin geminter selb selber
und sin minneklichú gegenwürtkeit.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Daz ist also.

Sich, und dar umb, daz minen geminten nüt ab gienge,
daz ze rehter minne hoeret,
do zwang mich min grundlosú minne dar zuo,
do ich von diser welt scheiden wolte mit dem bitteren tovede

Hoofdstuk 23

Hoe men God minnelijk ontvangen moet.

Eeuwige Wijsheid, mocht het mijn ziel nu vergund zijn
op te gaan tot de geheimzinnige schrijn
van jouw goddelijke verborgenheid,
dan zou ik nog meer willen weten over de liefde,
en mijn vraag aan jou zou luiden:

'Heer,
de afgrond van de grondeloze liefde heb je
zo geheel uitgegoten in je minnelijke lijden,
dat ik mij verbaasd afvraag,
of het wel mogelijk is
dat je nog meer tekenen van liefde geven kunt.'

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ja, zoals het gesternte aan de hemel zonder tal is,
zo zijn ook de liefdestekenen van mijn grondeloze liefde ongeteld.

DE DIENAAR:

O, mijn zoete liefde,
mijn tedere, beminnelijke, uitverkoren Heer,
zie hoe mijn ziel naar jouw liefde smacht!

Wend je minnelijk aangezicht tot mij, verachtelijk creatuur,
zie, hoe alles in mij verkwijnt en verdwijnt
uitgezonderd de enige schat van je vurige liefde,
en zeg me wat meer over die edele, verborgen schat.

Je weet, Heer, voor de liefde geldt,
dat ze nooit verzadigd raakt van haar lief;
hoe meer ze bezit, des te meer ze verlangt,
voor hoe onwaardig ze zichzelf ook houden mag,
want het is de overmacht van de liefde die het bewerkt.

O mijn schone Wijsheid, zeg me nu,
welk is het grootste en lieflijkste minneteken,
dat je ons in je aangenomen mensheid ooit schonk,
afgezien dan van het grondeloze minneteken van je bittere dood?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Beantwoord me nu dan eerst een vraag:
wat dan is van alle minnelijke dingen,
een minnend hart
van zijn beminde het allerbeminnelijkst?

DE DIENAAR ANTWOORDT:

Heer, volgens mij,
is niets voor een minnend hart beminnelijker
dan zijn beminde zelf
en zijn minnelijke tegenwoordigheid.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zo is het!

Zie, en juist om mijn minnaar niets te laten ontbreken
van wat tot de echte minne behoort,
dwong mijn grondeloze minne mij
langs een smartvol sterven van deze aarde heen te gaan

ze minem vatter,
— wan ich vorhin wiste den jamer,
den meng minnendes herze wurde nach mir habent, —
daz ich mich do selb selber und min minnekliche gegenwurtikeit
ob dem tische des jungsten nahtmals minen lieben jungern gap,
und noch alle tage minen uzerwelten gibe.

Der diener:

Owe, minneklicher herre,
und bist du aber selb selber eigenlichen da?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Du hast mich in dem sacramento vor dir und bi dir
als gewerlich und eigenlich got und menschen,
nah sel und libe, mit vleische und bluote,
als gewerlich mich min reinú muoter truog an ir arme,
und als warlich ich bin in dem himel in miner volkommenen klarheit.

Der diener:

Ach, zarter herr,
nu ist ein ding in minem herzen,
getoerst ich daz mit urlob zuo dir gesprochen?

Herr, es kunt nit von unglouben;
ich glovbe,
waz du wilt, daz du daz vermacht.

Aber, zarter herre mine,
mich wundert, ob ich es getar sprechen,
wie der schoene wúnneklich glorifizierte lip
mins minneklichen herren
in aller siner groezi und ganzheit
sich mug verbergen als tovgenlich
under der kleinen forme des broetlins,
das diner masse so ungemessen ist.

Zarter herre, nu zúrne sin nit!

Wan du min uzerweltú minneklichú Wisheit bist,
so woelt ich gerne von dinen gnaden
etwaz da von us dinen suezzen munde hoeren.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Wie min schoene lip und sele
nach ganzer warheit sie in dem sacramento,
daz enkan kein zunge gesprochen,
wan es enmag kein sin begrifen,
es ist ein werk miner almechtheit.

Dar umb so solt du es einvalteklich glovben
und solt im nit vil nach gan.

Und doch so muoz ich dir ein klein hie von sagen;
ich wil dir dis wunder mit einem andern wunder uz stozen.

Sag mir:
wie mag daz sin in der natur,
daz ein grozes hus sich erbildet in einem kleinen spiegel
und in iedem stuke, ob er geteilt wirt?

Oder wie mag daz sin,
daz sich der groz himel als kleinfuegklich truket in daz klein ovge,

naar mijn Vader
— ik wist immers bij voorbaat van het heimwee
waarmee menig minnend hart naar mij zou uitzien —
zo dat ik mij zelf en mijn minnelijke tegenwoordigheid
op de tafel van het Laatste Avondmaal aan mijn jongeren gaf,
en daarna nog alle dagen aan mijn uitverkorenen geven zou.

DE DIENAAR:

O, minnelijke Heer,
ben jij er dan waarlijk zelf bij?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Je hebt mij in het Sacrament voor je en bij je,
even waarachtig en werkelijk God en mens,
naar ziel en lichaam, met vlees en bloed,
even waarachtig als mijn reine Moeder mij in haar armen droeg,
en zoals ik waarlijk in de hemel ben in mijn volmaakte klaarheit.

DE DIENAAR:

Ach, lieve Heer,
nog één ding ligt mij op het hart,
mag ik toestemming om het je te zeggen?

Heer, niet door ongeloof komt het;
ik geloof,
dat wat jij wil, dat je dat ook kunt.

Maar toch, mijn lieve Heer,
verwondert het mij, als ik het mag uitspreken,
hoe dat schone, heerlijke, verklaarde lichaam
van mijn minnelijke Heer
zich in heel zijn grootte en volledigheid
zo geheimvol verbergen kan
onder de kleine gedaante van brood,
die zo onevenredig is, gemeten aan jouw grootheid.

Lieve Heer, wees daarover niet vertoornd!

Omdat jij mijn uitverkoren minnelijke Wijsheid bent,
zou ik graag, mocht het je behagen,
daarover iets uit je zoete mond willen horen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Op welke wijze mijn schoon lichaam en mijn ziel
naar volle werkelijkheid in het Sacrament tegenwoordig zijn,
geen mond die dat uitzeggen kan,
want geen verstand dat het vatten kan:
het is een werk van mijn almacht.

Daarom moet je het eenvoudig geloven
en het maar niet te veel willen begrijpen.

En toch wil ik je iets hierover zeggen;
ik wil je dit wonder door een ander wonder verklaren.

Vertel mij eens:
hoe in de natuur is het mogelijk,
dat een groot huis zich afbeeldt in een kleine spiegel
en in elk stukje daarvan, als deze gebroken is?

Of hoe is het mogelijk,
dat de wijde hemel zich zo gedrongen indrukt in dat kleine oog,

BdEW, 23

und doch an der groezi einander unglich sint?

Der diener:

Herr, gewerlich, des enkan ich nit vinden;
es ist ein wunderlichs ding,
wan das ovge ist als ein püntli gegen den himel.

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Sih, swie nu weder dis noch einkein ander ding in der natur
dem glich si,
doch, und mag daz dú natur getuon,
war umbe enmoecht ich denne, der herre der nature,
nit noh vil merú ding úbernatúrlich getuon?

Nu sag mir me:
ist das nit ein als groz wunder,
himelrich und ertrich und alle kreatur uzzer núde schepfen,
alse daz brot in mich ungesihteklich verwandlen?

Der diener:

Herr es ist din halb als muglich nah minem verstene
út in út wandlen,
als út usser núde schepfen.

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Und wundert dich denne daz und dis nút?

So sag mir:
du glovbest, daz ich vúnf tusent menschen usser fúnf broten spiste;
wa waz dú verborgen materie,
dú minen worten do dienet?

Der diener:

Herr, ich enweis.

Dú Wisheit:

Ald glovbest du, daz du ein sel habest?

Der diener:

Herr, daz glovb ich nit, wan ich weis es,
wan anders enlebte ich nit.

Entwürdt der Ewigen Wisheit:

Nu enmacht du doch die sel mit keinen liplichen ovgen gesehen;
glovbest du denn, ob kein ander wesen si,
denn dú man mag gesehen und gehoeren?

Der diener:

Herre, ich weis, daz dero wesen vil me ist,
dú ungesihtig sint von allen liplichen ovgen,
denn dú man mag gesehen.

Dú Wisheit:

Nu luog,
so ist manige mensch als grober sinne,
daz er dennoch kume glovben wil,

terwijl ze elkaar in omvang toch zo ongelijk zijn?

DE DIENAAR:

Heer, waarlijk, ik kan het niet verklaren;
hoe wonderlijk is het,
want het oog is als een puntje vergeleken met de hemel.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zie, hoewel noch dit, noch enig ander ding in de natuur
hieraan gelijk is,
toch, wanneer de natuur dit kan laten gebeuren,
waarom zou lk dan, de Heer der natuur,
niet nog zo veel meer op bovennatuurlijke wijze kunnen doen?

Nu zeg mij verder:
is het niet een even groot wonder,
hemel en aarde en alle schepselen uit niets voort te brengen,
als brood in mij te veranderen en zelf onzichtbaar te blijven?

DE DIENAAR:

Heer, het is naar mijn inzicht voor jou even goed mogelijk
iets in iets te veranderen
als iets uit niets te scheppen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Waarom verbaast je dat dan wel, dit echter niet?

Zeg me dan eens:
je gelooft, dat ik vijf duizend menschen met vijf broden spijzigde;
welnu, waar was toen de stof,
die aan mijn woord gehoorzaamde?

DE DIENAAR:

Heer, ik weet het niet.

DE WIJSHEID:

Of, geloof je dat je een ziel hebt?

DE DIENAAR:

Heer, ik geloof het niet, want ik weet het,
ik zou anders niet leven.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Toch kun je de ziel niet met zintuiglijke ogen zien;
geloof je dan, dat er geen andere wezens bestaan
dan die men zien kan en horen?

DE DIENAAR:

Heer, ik weet, veel meer wezens zijn er
die voor een lichamenlijk oog onzichtbaar zijn,
dan er wezens zijn die zichtbaar zijn.

DE WIJSHEID:

Nu zie,
toch zijn er velen zo grof van zinnen,
dat ze nauwelijks willen geloven,

daz út si, denne
daz er mit sinen sinnen begriffen mag,
dar úber die gelerten ein wissen hein,
daz daz nit also ist.

Ze glicher wise ist es hie nach menschlichem verstenne
gegen dem goetlichen wússenne.

Hette ich dich nu gefraget also:
wie sint geschaffen die ingange des abgrúndes,
oder wie sint gestellet dú wasser ob dien himeln?
du sprechest vil licht also:
“es ist mir ze tief, ich engan im nút nach
und ich enkam in daz abgrúnde nie noh uf den himel nie.”

Nu han ich dich gevraget irdenscher dinge,
dú du sihest und hoerest, und begriffest ir nit;
wie woeltest du denne begrifen daz,
daz alles ertrich und himel und alle sinne úbertriffet?

Oder wie wilt du dem nach gefragen?

Sihe, sogtan wundren und schúzzig gedenke
koment allein von grobheit der sinnen,
die goetlichú und úbernátúrlíchú ding nement
nach glichnúste irdenscher und natúrlícher dinge,
und also exist es nit.

Gebere ein vrow ein kint in einem turne,
und so es dar inne erzovgen wurde
und im dú muoter seite von der sunnen und von den sternem,
es neme daz kint groz wunder
und duochte es unbillich und unglóvblich,
daz doch der muoter gar kund ist.

Der diener:

Herre, gewerlich,
ich enkan reht nút me gesprechen,
wan du hast mir minen glovben erlúhtet,
daz ich einkein wunder an minem herzen niemer me darf gewinnen.

Oder wie wil ich den hoehsten nach gegán,
so ich dú nidersten nit begrifen kan?

Du bist dú warheit, die nút geliegen mag;
du bist dú obreste wisheit, dú ellú ding kan;
du bist der almehtig, der ellú ding vermag.

Eya, minneklicher schoener herre,
nu han ich dicke von herzen begert,
daz ich dich mit dem gerechten Symeon in dem tempel
moehnte han enphangen liplich an min arme,
owe, minneklicher herr, und dich
mit minen armen in min sel und in min herze moehnte han getrucket,
daz mir der geistlich kuss diner waren gegenwúrtikeit
weri worden als warlich als ime.

Herre, nu sihe ich,
daz ich dich als warlich enphaha alse er,
und so vil adellicher,
als vil din zarter lib nu glorifizieret und unlidig ist,
der do lidig waz.

Ach minneklicher herr, dar umb,
hetti min herze aller herzen minne,

dat er iets bestaat
buiten wat ze met hun zintuigen kunnen waarnemen,
terwijl de geleerden toch weten,
dat het niet zo is.

Op gelijke wijze is het hier gesteld met het menselijk begrijpen
tegenover het goddelijk weten.

Had ik je gevraagd:
Hoe zijn de ingangen van de afgrond gevormd
en hoe zijn de wateren gezet boven de hemelen?
– je zou wellicht antwoorden:
Dat is mij te diep, ik heb er nooit zo over nagedacht
en nooit kwam ik in de afgrond, nooit in de hemel.

Nu heb ik je ondervraagd over de aardse dingen,
zien kun je hen en horen, maar begrijpen niet;
hoe zou je dan willen begrijpen
wat heel de aarde, de hemel en alle zintuigen te boven gaat?

Of waarom zou je er naar willen vragen?

Zie, zulk een verbazing en dergelijke invallen
ontstaan slechts door de grofheid van je zinnen,
die goddelijke en bovennatuurlijke zaken waarnemen
als betroffen het aardse en natuurlijke zaken
– maar dat is niet juist.

Bracht een vrouw een kind ter wereld in een afgesloten toren,
om het daarin dan op te voeden,
en de moeder zou vertellen over de zon en de sterren,
dan zou dat kind erg verwonderd zijn
en onwaarschijnlijk en ongeloofelijk vinden
wat voor de moeder toch heel duidelijk is.

DE DIENAAR:

Heer, waarlijk,
ik ben niet in staat nog iets te zeggen,
want mijn geloof heb je verlicht,
zodat mijn hart zich nooit weer behoeft te verbazen.

Of hoe moet ik het verhevenste willen doorgronden,
als ik het eenvoudigste niet begrijpen kan?

Jij bent de Waarheid, die niet kan liegen;
jij bent de hoogste Wijsheid, die alles vermag;
jij bent de Almacht, die alles kan.

O minnelijke en schone Heer,
vaak heb ik er met heel mijn hart naar verlangd,
jou, net als de rechtvaardige Simeon in de tempel,
lichamelijk in mijn armen te kunnen ontvangen,
en je, o minnelijke Heer,
te omarmen en aan mijn ziel en hart te drukken,
opdat mij de geestelijke kus van jouw ware tegenwoordigheid
even werkelijk als hem zou worden gegeven.

Heer, nu zie ik in,
dat ik je even waarachtig ontvang als eens hij,
maar op veel voortreffelijker wijze,
daar je tedere lichaam nu verheerlijkt en onlijdelijk is,
toen echter nog lijdelijk was.

O minnelijke Heer, daarom,
zou mijn hart de liefde bezitten van alle harten,

min gewisseni aller engel klarheit
und min sel aller selen schonheit,
daz ich es von dinen gnaden wirdig were,
herr,
so woelt ich dich hüt alse minneklich enphahen
und in den grund mines herzen und miner sel versenken,
daz mich von dir weder leben noch tovd niemer geschiedi.

Ach, suezer minneklicher herre,
und hettist du, min uzerweltes lieb,
mir núwan dinen botten gesendet,
ich enwústi in aller diser welte nit,
wie ich im es gnuo wol soelti han erbotten;
wie sol ich mich denne gebaren gegen dem,
mit deme selben, den min sele da minnet?

Du bist doch daz einig ein,
in dem beschlossen ist alles,
daz min herze in zit und in ewikeit begeren mag.

Oder ist noch út, daz min sele mit dir,
daz du nüt bist, beger?
— ich wil geswigen des, daz wider dich und ane dich,
wan daz were mir ein unlust.

Du bist doch dien ovgen der aller schoenste,
dem munde der aller suezeste,
der beruerde der aller zartest,
dem herzen der aller minneklichest.

Herr,
ich ensihe noch enhoere
noch enphindet min sele nit in allem dem, daz ist,
si vinde ein iekliches tusent stunt minneklicher in dir,
minem uzerwelten.

Ach, minneklicher herr, wie sol ich mich gegen dir halten
von wunder und von vroeden?

Din gegenwúrtikeit erzúndet mich,
aber din grozheit erschreket mich;
min bescheidenheit wil ir herren eren,
aber min herze wil
sin einiges lieb minnen und minneklich umbvahen.

Du bist min herre und min got,
so bist min bruoder,
und ob ich es getar gesprechen,
min geminter gemahel.

Owe, waz liebes, waz wunne und waz vroeden, waz wirdikeit
han ich an dir einem!

Ach, suezer herre, mich duchte da her:
und were mir allein dú gnade widervarn,
daz ich usser mins geminten offen wunden
von sinem herzen ein einig bluotes troephli
soelte han enphangen in minen mund,
wie ich wúnsches gewalt heti gehebt.

Ach, herzkliches, unbegriffenliches wunder,
nu han ich nit allein von sinem herzen,
noch von henden und vuezzen
und allen sinen zarten wunden enphangen,
ich han nit allein eins oder zwei troephli,
ich han ovch alles sin rovsvaw hitzige bluot

mijn geweten de zuiverheid van alle engelen
en mijn ziel de schoonheid van alle zielen,
zodat ik jouw genade waardig was,
Heer,
dan wilde ik je heden zo minnelijk ontvangen
en in de grond van mijn hart en ziel doen indalen,
dat leven noch dood me ooit nog van jou scheiden konden.

Ach, zoete, minnelijke Heer,
al had je, mijn uitverkoren welbeminde,
mij slechts je bode gezonden,
ik zou werkelijk niet weten
op welke wijze ik hem genoeg eer zou kunnen betuigen;
ja, hoe moet ik mij dan wel gedragen jegens hem,
jegens diegene zelf, die mijn ziel bemint?

Jij toch, jij bent het enige Eén,
waarin alles besloten is
wat mijn hart in tijd en eeuwigheid begeren kan.

Of is er nog iets dat mijn ziel naast jou,
ja, buiten jou, verlangt?
— zwijgen wil ik nog van wat tegen jou of zonder jou is,
want dat zou mij een gruwel zijn.

Voor de ogen ben je immers de allerschoonste,
voor de mond de allerzoetste,
voor de aanraking de allerzachtste,
voor het hart de allerminnelijkste!

Heer,
niets zie ik, niets hoor ik,
niets ondergaat mijn ziel, in al wat is,
wat ze niet duizendmaal minnelijker aantreft in jou,
mijn Uitverkorene!

Ach, minnelijke Heer, hoe mij tegenover jou te gedragen
van verbazing en van vreugde?

Jouw tegenwoordigheid ontvonkt mij,
jouw grootheid echter schrikt me af;
mijn verstand wil zijn Heer eren,
maar mijn hart wil
zijn enig lief beminnen en minnelijk omhelzen.

Mijn Heer en mijn God ben je,
ja, mijn Broeder ben je,
en, als ik me zo mag uitdrukken,
mijn beminde Bruidegom.

O, wat een liefde, wat een weelde en vreugde, wat een eer
vind ik in jou alleen!

Ach, zoete Heer, het dunkt me:
was mij slechts de genade ten deel gevallen
uit de open wonden van mijn Geliefde
een enkel druppeltje van zijn hartebloed
te mogen opvangen in mijn mond,
het zou de vervulling zijn geweest van al mijn wensen.

O, heerlijk, onbegrijpelijk wonder,
en nu heb ik niet alleen uit zijn hart,
of uit zijn handen en voeten,
of uit een van zijn andere wonden ontvangen
niet maar één of twee druppeltjes,
nee, al zijn warme, rode bloed heb ik

dur minen mund zuo minem herzen und sele enphangen.

Ist daz nit ein groz ding?

Sol ich daz nit wegen,
daz allen hohen engelen túr ist?

Ist daz nit ein minneklichs ding?

Herre, ich woelte,
daz ellú minú gelider und alles, daz ich bin und kan,
verkeret wurde in ein grundelos minne
umbe dis minnekliche minnezeichen.

Herr, waz ist noch in aller diser welte,
daz min herze erfroewen oder begeren muge,
so du dich mir
als minneklich ze niezenne und ze minnenne gist?

Es heisset wol ein sacrament der minne.

Wa wart ie minneklichers gehoeret oder gesehen,
denne die minne selb selber in gnaden werden?

Herr, ich ensihe dekeinen underscheit,
denne daz dich herr Symeon gesihteklich enphieng
und ich ungesihteklich.

Aber als wenig nu min lipliches ovge
din waren menscheit da mag gesehen,
als wenig mocht sin lipliches ovge
do din gotheit gesehen
denn in dem glovben,
als ovch ich nu.

Herre, waz lit mir kraft an diser liplichen gesiht?

Dem des geistes ovgen sint uf getan,
der hat nit vil sehennes uf liplich gesiht,
wan dú ogen des geistes gesehent eigenlicher und warlicher.

Herr, echt ich weis in dem glovben,
als verre man es wissen mag,
daz ich dich da han,
waz wil ich denn me?
— so han ich alles, daz min herz begert.

Herr, mir ist tusement stunt núzzer,
daz ich dich nit gesehen mag;
wie moehte ich daz iemer an minem herzen vinden,
daz ich dich also gesichtkliche nusse?

Aber alsus so blibet daz, daz da minneklich ist,
und vellet ab, daz da unmenschlich ist.

Herr, so ich hinderdenk, wie grundlos wol,
wie minneklich, wie ordenlich du ellú ding hast geordenet,
so rufet min herz mit luter stimme:

o hoehú richheit des abrúndes der goetlichen wisheit,
waz bist du in dir selber,
so du als recht vil bist in dinen schoenen usvlúzzen!

Nu, minneklicher herre,
nu sihe an die begirde mins herzen!

doorheen mijn mond in mijn hart en ziel ontvangen.

Is dat niet iets groots?

Zou ik niet waardenen,
wat alle hoge engelen is ontzegd?

Is dat geen minnelijke zaak?

Heer, ik zou willen,
dat al mijn ledematen en alles wat ik ben en vermag,
veranderd zou worden in een grondeloze liefde
om zo aan dit minnelijke liefdebewijs te beantwoorden.

Heer, wat is er nog in heel deze wereld,
dat mijn hart verblijden of verlangen kan,
nadat jij je mij
zo minnelijk te genieten en te beminnen gegeven hebt?

Terecht heet het een Sacrament van liefde!

Waar werd ooit minnelijkers gehoord of gezien,
dan door genade zelf liefde te worden?

Heer, ik zie geen enkel verschil,
als dat Simeon jou zichtbaar ontving,
ik daarentegen onzichtbaar.

Maar evenmin als nu mijn lichamenlijk oog
jouw ware mensheid ziet,
evenmin vermocht zijn lichamenlijk oog
destijds jouw godheid te aanschouwen,
behalve door het geloof,
zoals ook ik nu.

Heer, waarom is dat zintuiglijk zien voor mij belangrijk?

Hij wiens geestesogen geopend zijn,
hij heeft geen voordeel van het lichamenlijk aanschouwen,
want de ogen van de geest zien werkelijker en beter.

Heer, als ik nu door het geloof weet,
voor zover men het weten kan,
dat ik je daar bezit,
wat wil ik dan meer?
— want alles heb ik dan wat mijn hart verlangt.

Heer, duizendmaal nuttiger is het voor me,
dat ik je niet kan zien,
want hoe zou ik het anders over mijn hart moeten krijgen
om je aldus zienlijk te nuttigen?

Zo echter blijft wat minnelijk is
en verdwijnt wat onmenselijk is.

Heer, wanneer ik overdenk hoe grondeloos goed,
hoe minnelijk, hoe ordelijk je alles geordend hebt,
dan roept mijn hart met luide stem:

‘O hoge rijkdom van de afgrond der goddelijke Wijsheid,
wat ben je in je zelf,
als je reeds zo veel bent in het schone, dat van jou uitstroomt!’

Nu, minnelijke Heer,
aanzie nu de begeerte van mijn hart!

Herre,
es enwart nie kein kúnig noch keiser so wirdeklichen enphangen,
nie kein lieber vroemder gast so minneklich umbvangen,
nie kein gemahel so schone noch so zartlich ze huse gefueret
noch so erlich gehalten,
als min sel begert, dich,
minen aller werdesten keiser,
mines herzen aller suessesten gast,
miner sele aller minneklichsten gemahel
húte enphahen
und in fueren in daz inwendigest und daz beste,
daz min herz und min sel geleisten mag,
und dir es bieten als wirdeklich,
als es dir ie von keiner kreature erbotten wart.

Herr, dar umb so ler mich,
wie ich mich gegen dir halten súle,
wie ich dich gnuo schone und minnekliche enphahen súl.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Du solt mich enphahen wirdeklich
und solt mich niessen demuetklich
und solt mich behalten ernstlich,
in gemahellicher minne umbschliezen,
in goetlicher wirdekeit vor ovgen haben;
geistlicher hunger und gegenwúrtiger andacht
sol dich zuo mir triben
me denne gewonheit.

Dú sele,
dú min in der heinlichen kluse eins abgescheidenen lebens
inrlich enphinden und suezklich niessen wil,
dú muoz vorhin von untugenden sin gefúrbet,
mit tugenden gezieret,
mit lidikeit umbhenket,
mit roten rovsen inbrúnstiger minne besteecket,
mit schoenen violn demuetiger verworfenheit
und wissen lylien rehter reinikeit bezetet.

Si sol mir betten mit herzenvríde,
wan in dem vríde ist min stat;
si sol mich in ir arme umbschliessen
mit usgeschlossenheit aller vroemder minne,
wan ich schúhe si und flúh si,
als der wilde vogel tuot die kevi.

Si sol mir singen des gesanges von Syon,
daz ist ein inbrúnstiges minnen mit einem grundlosen lobenne;
denne wil ich si umbvahn,
und si sol sich uf min herze neigen.

Werde ir da ein stilles ruowen,
ein blozes schovwen,
ein ungewonlichs niessen,
ein vorsmak ewiger suezikeit
und ein enphinden ewiger selikeit,
daz hab ir, behabe es ir selben,
wan der vroemde enphindet sin nút;
sprech also mit einem grundlosen súfzen:
"gewerlich, du bist der verborgen got,
du bist daz heinlich guot,
daz nieman kan wissen,
der sin nit hat enphunden."

Der diener:

Heer,
nooit werd een koning, nooit een keizer zo waardig ontvangen,
nooit een verre vriend zo minnelijk onthaald,
nooit een bruidegom zo prachtig en zo teder naar huis geleid
noch zo eervol behandeld,
als mijn ziel verlangt, jou,
mijn allerhoogste keizer,
allerzoetste gast van mijn hart,
allerminnelijkste bruidegom van mijn ziel
heden te ontvangen
en binnen te voeren in het inwendigste en beste
wat mijn hart en ziel jou vermogen te schenken,
en je dit aan te bieden met evenveel eerbetoon
als waarmee het jou ooit door enig schepsel aangeboden werd.

Leer mij daarom, Heer,
hoe ik mij jegens jou moet gedragen
hoe ik je met voldoende luister en liefde ontvangen moet.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Waardig moet je me ontvangen
deemoedig me nuttigen,
en aandachtig moet je me bij je houden,
en me met de liefde van een bruid omhelzen
en me in mijn goddelijke waardigheid voor ogen houden;
laat geestelijke honger en levendige godsvrucht
je tot mij voeren
meer dan de gewoonte.

De ziel,
die mij in de verborgen kluis van een afgescheiden leven
innerlijk smaken wil en in zoetheid nuttigen,
die moet vooraf van ondeugden gezuiverd,
met deugden gesierd,
met onthechting omhangen,
met rode rozen van vurige liefde getooid
en met schone viooltjes van deemoedige zelfgeringschatting
en met blanke lelies van ware reinheid gekroond zijn.

Zij zal mij een rustplaats bereiden in de vrede van haar hart,
want in de vrede is mijn woonstee;
zij zal mij in haar armen sluiten,
buitensluitend elk ander liefde,
want deze schuw en vlucht ik
gelijk een vrije vogel de kooi.

Zij zal voor mij het lied zingen van Sion,
een vurige minnen is het met een grondeloos verheerlijken;
dan zal ik haar omhelzen,
en zij zal zich neervlijen aan mijn borst.

Gewordt haar daar een stil rusten,
een onverhuld schouwen,
een buitengewoon genieten,
een voorsmaak van eeuwige zoetheid
en een gevoel van eeuwige zaligheid,
laat het haar bewaren en bij zich houden,
want wie daarmee niet vertrouwd is, zal het niet verstaan;
zeg dan uit een grondeloos verzuchten:
'Waarlijk, jij bent de verborgen God,
jij bent het geheimzinnig goed,
dat niemand kennen kan,
dan wie jou ondervonden heeft.'

DE DIENAAR:

Owe miner grozen blintheit,
in der ich bis her bin gestanden!

Ich brach die roten rosen und smakt ir nüt;
ich gie under den schoenen bluomen und sah ir nüt;
ich waz als ein túrres zwi in des suezen meien towwe.

Owe, mich enkan niemer me verrúwen,
daz du mir so manigen tag so nahe bist gewesen,
und ich dir so verre bin gesin.

Owe, du suezer gast der reinen sele,
wie han ich dir es bis her gebotten,
wie han ich dir es so dike missebotten!

Wie begirlich ich ab der suezen engelspise gebaret!

Ich hate den edelen balsam in dem munde
und enphant sin nit.

Ach, du vroedenrichú ovgenweide aller engel,
ich gefrowwte mich din doch nie recht!

Und soelt mir ein liplicher vrúnt des morgens sin komen,
ich het mich alle die nacht dar uf gefrowwet.

Ich bereite mich doch nie gegen dir werden gaste,
den himelrich und ertrich eret,
als ich billiche solte.

Ach, wie kerte ich mich so geswinde von dir,
wie vertreib ich dich so balde us dime eigen!

Owe, minneklicher got,
und bist du selber hie als gegenwúrtklich,
und ist der engel schar hie,
und ich dar zuo als hinliche han getan!

Herr, ich wil din geswigen,
gewerlich, herr, ich enweis kein stat úber vil milen,
da ich vúr war hette gewisset
der heiligen engeln gegenwúrtikeit, der hohen geisten,
die dich schowwent ze allen ziten,
ich were mit willen dar gegangen,
und moecht ich sú joch nit han gesehen,
so hette sich doch min herze in minem libe ab inen gefrowwet.

Owe, suezer herre,
und daz du selber, aller engel herre,
gegenwúrtkliche hie werd,
und bi dir vil der engel schar,
daz ich der stat nit me war nam,
daz muoz mir iemer leid sin!

Ich soelte doch der stat han genigen,
da ich dich also hetti gewist,
und moecht mir anders nit sin worden.

Owe got,
wie bin ich dik an der stat,
da du vor mir und bi mir werd in dem sacramente,
so recht unbesintklich und un andechtlich gestanden!

Der lip stuont da,
aber daz herze waz anderswa.

Ach, die grote verblindung,
die mij tot nu trof!

Ik plukte rode rozen en hun geur ontging me;
ik ging te midden van prachtige bloemen zonder ze te zien;
ik was als een dorre twijg in de zoete lentedauw.

O, nooit genoeg kan ik het betreuren,
dat jij me vele dagen zo nabij,
ik van jou zo ver verwijderd was.

O, jij zoete gast der reine ziel,
hoe heb ik je tot nu toe behandeld,
hoe dikwijls heb ik je toch slecht behandeld!

Hoe gering mijn honger naar de zoete engelenspijs!

Ik had de edele balsem in de mond,
maar proeven deed ik hem niet.

O jij, vreugdenrijk schouwspel voor alle engelen,
nooit heb ik me waarlijk over jou verheugd!

Zal een aardse vriend me op een ochtend komen bezoeken,
de hele nacht zou ik me verheugen op zijn komst.

Maar bij jou trof ik geen voorbereiding, mijn waarde gast,
wie hemel en aarde onderdanig zijn,
en wat billijk is, dat verzuimde ik.

Ach, hoe snel keerde ik mij van je af,
hoe gezwind verdreef ik je uit je eigendom!

O, minnelijke God,
terwijl jij het bent die hier aanwezig is,
samen met de engelenschaar,
en ik, hoe nalatig ben ik hier geweest!

Heer, van jouw tegenwoordigheid wil ik nog zwijgen,
waarlijk Heer, geen plaats, al was ze mijlenver,
wanneer ik weten zou,
dat ik daar de heilige engelen trof, die hoge geesten,
hen, die jou te allen tijde mogen aanschouwen,
ja, vrijwillig was ik er heengegaan,
en ook al zou ik hen niet kunnen zien,
toch zou mijn hart in mijn borst zich over hen verblijden.

Helaas, Lieve Heer,
dat jij zelf, de Heer van alle engelen,
hier aanwezig was,
omringd door talrijke engelenscharen
– dat ik niet opmerkzaam genoeg was op die plaats,
dat zal ik altijd betreuren!

Ik had me moeten neerwerpen, daar op die plek,
waar ik jou aanwezig wist,
ook al zou dat het enige zijn waartoe ik in staat was geweest.

Ach God,
hoe dikwijls heb ik op die plaats,
met jou tegenover en bij mij in het Sacrament,
zo onnadenkend en verstrooid toch gestaan!

Mijn lichaam stond er,
maar mijn hart was ergens anders.

Wie han ich dik
so manigen ker da hin vúr dich, werden herren, getan
so gar unbedachtlich,
daz dir min herz nit einen herzklichen gruoß bot
mit einem andechtigen nigenne!

Herr, zarter herre mine,
minú ovgen soeltin dich han an gesehen mit spilender vroede,
min herz soelte dich han gemeinet mit gantzer girde,
min mund soelte dich han gelobt
mit inbrúnstigem herzklichem jubilierenne,
alle min krefte soeltin sin zervlozen in dinem vroelichen dienste!

Waz tet din knecht David,
der vor der arke,
da allein lipliches himelbrot und liplichú ding inne warent,
so vroelich mit allen sinen kreften sprang!

Herre,
nu stan ich hie vor dir und vor dien heiligen engeln,
und valle dir ze vuoze mit inneklichen trehen mins herze.

Gedenk, gedenk, zarter herre,
daz du hie vor mir bist,
min fleisch und min bruoder,
und laze varn, vergib mir hüt alle die unere,
die ich dir ie erbot,
wan daz ist mir leit und muos mir iemer leid sin,
wan daz liecht der wisheit beginnet mir erst lúchten;
und dú stat, da du bist,
nit allein nach der gotheit,
och nach diner schoenen minneklichen menscheit,
sol iemer me von mir vúrbaß geeret werden.

Ach, minnekliches guot, wirdiger herre und suezer gast,
min sele vragt gar gerne einer vrage:

zarter herre, sag mir,
waz bringest du diner geminten
mit diner waren gegenwúrtikeit in dem sacramente,
so si dich minneklich und begirlich enphahet?

Entwurt der Ewigen Wisheit:

Ist dis einem minner ein zimlichú vrage?

Waz han ich bezzers denn mich selben?

Der sin liep selb selber hat,
wem hat der nach ze vragenne?

Der sich selben git,
waz hat der verseit?

Ich gib mich dir
und nime dich dir und vereine dich mit mir;
du verlúrest dich
und wirst verwandelt in mich.

Waz bringet dú sunne in ir aller schoensten glenzendem widerglaste
dem ungewúlkten lufte?

Waz bringet der ufbrechende liechter morgensterne
der vinstren nacht?

Hoe vaak toch
ben ik daar aan jou, Lieve Heer, steeds voorbijgegaan,
zo geheel achteloos,
dat mijn hart je zelfs niet eens hartelijk groette
met een aandachtige nijging!

Heer, mijn Lieve Heer,
mijn ogen hadden bewogen naar je moeten opzien,
alle verlangens van mijn hart hadden zich naar jou moeten richten,
mijn mond had je moeten prijzen
met vurige, hartelijke jubiliatie;
al mijn krachten hadden zich in jouw dienst moeten uitputten!

Wat deed jouw dienaar David,
die voor de ark,
waarin slecht manna en stoffelijke zaken aanwezig waren,
zo opgewekt danste met heel zijn kracht!

Heer,
nu sta ik hier, tegenover jou en jouw heilige engelen,
en ik val je te voet met innige hartetranen.

Gedenk, Lieve Heer, gedenk
dat jij hier bent, tegenover mij,
mijn vlees en mijn Broeder,
en vergeet en vergeef mij al mijn gebrek aan eerbied,
alles waarin ik ooit tekortschoot,
want het spijt me en het zal me altijd spijten,
want het licht van de wijsheid begint nu pas voor mij te lichten,
en de plaats, waar je verblijft,
niet alleen naar de godheid,
maar ook naar je schone, minnelijke mensheid,
zal voortaan altijd door mij geëerd worden.

Ach, minnelijke God, verheven Heer en zoete Gast,
mijn ziel zou je graag nóg een vraag willen stellen:

Zeg me, Lieve Heer,
wat breng je je beminde
met je waarachtige tegenwoordigheid in het Sacrament,
wanneer ze brandend van liefde jou ontvangt?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Is dit een betamelijke vraag voor een minnaar?

Wat heb ik beters dan mij zelf?

Wie zijn lief in eigen persoon bezit,
wat zal hij langer vragen?

Wij zich zelf geeft,
wat heeft hij achtergehouden?

Ik geef me aan jou
en ontnem je aan je zelf en verenig je met mij;
je verliest je zelf
en wordt in mij veranderd.

Wat brengt de zon in haar mooiste, helderste glans
de onbewolkte lucht?

Wat brengt de opgaande, lichte morgenster
de duister nacht?

Oder waz bringet dú schoen sumerwunne wúnklicher gezierde nach dem kalten winterlichen trurigen zite?

Der diener:

Owe, herr, dú bringent rilich gaben.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Sú dunkent dich rilich,
wan sú dir gesihtklich sint.

Sih, dú minste gnade,
dú von mir vliezent ist in dem sacrament,
ist in ewikeit widerglender
denne kein der liplichen sunnenglaste.

Si ist lúhtender denne kein morgenstern,
si ist in ewiger schonheit dich wúnklicher zierende,
denne kein sumerlichú gezierde daz ertrich ie gezierde.

Oder ist min liechtú gotheit nit glender denn kein sunne,
min edlú sele lúhtender denn kein sterne,
min klerter lip wunklicher denn kein sumerwunne,
dú du warlich hüt hast enphangen?

Der diener:

Owe, herr, war umb sint sú denne nit enphintlicher?

Herr, ich gan dicke zuo in sogtaner hertikeit,
daz mir als túre ist alles lieht, gnade und suessekeit
nach minem verstenne
als einem menschen, der blint geborn ist und daz liecht nie gesach.

Herr, getoerste ich es sprechen,
so goende ich diner waren gegenwúrtkeit wol,
daz du din selbs mer urkúnde hettist gegeben.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

So der urkúnde ie min ist,
so der glovbe ie lutere ist und din lon ie mer ist.

Es wúrket der herre der natur so tovgenliche
in mengem schoenen bome ein wúnklichs zuonemen,
daz doch kein ovge noch kein sin die wile enphinden mag,
e daz es vollbracht ist.

Ich bin da nit ein uslúhtendes liecht,
ich bin nút ein uzwúrkendes guot,
ich bin ein inwúrkendes guot,
und daz ist so vil edeler, so vil es geistlicher ist.

Der diener:

Owe, got, wie ist so wenig menschen,
die daz wegen von grunde, daz si da enphahent!

Sú gant zuo
als die andern gemeinlich in einer schlechten unbedachten wise,
und dar umb, als sú lere dar gant,
also gant sú gnadlos dannen;
sú zertribent der spise nit,
daz sú wegen, waz sú da enphahent.

Of wat brengt de schoon getooide, heerlijke zomerweelde na de koude, treurige wintertijd?

DE DIENAAR:

Ach, Heer, ze brengen overvloedige gaven.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ze dunken je overvloedig,
omdat ze voor jou zichtbaar zijn.

Maar zie, de minste genade,
die van mij uitstroomt in het Sacrament,
is in de eeuwigheid stralender
dan welke glans van de stoffelijke zon ook.

Ze is lichtender dan elke morgenster;
ze zal je heerlijker met eeuwige schoonheid sieren,
dan welke pracht de aarde ooit tooide.

Of is mijn lichte godheid niet glanzender dan iedere zon,
mijn edele ziel niet lichtender dan iedere ster,
is mijn verklaard lichaam niet bekoorlijker dan iedere zomerbloei,
door jou vandaag waarlijk ontvangen?

DE DIENAAR:

Ach, Heer, waarom laten ze zich dan niet beter voelen?

Heer, ik nader dikwijls tot je in een dorheid,
die maakt dat al het licht, de genade en zoetheid,
voor mij is
als voor een mens die blindgeboren nooit licht heeft gezien.

Heer, als ik het zeggen mocht,
dan wenste ik, dat je ons van je waarachtige tegenwoordigheid
wel duidelijker bewijzen zou gegeven hebben.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Hoe minder bewijzen,
des te zuiverder je geloof en des te groter je loon.

De Heer der natuur bewerkt op verborgen wijze
in menig schone boom een heerlijke groei,
waarvan toch geen oog noch zintuig iets zal bemerken,
vooraleer het voltooid is.

Geen naar buiten uitstralend licht ben ik,
geen naar buiten werkend goed,
ik ben een inwendig werkend goed,
en dat is edeler, naarmate het geestelijker is.

DE DIENAAR:

Ach, God, hoe weinig mensen toch,
die diep genoeg inschatten wat ze daar ontvangen!

Ze gaan op tot jou,
net als die anderen, gewoonlijk lauw en onnadenkend,
en omdat ze er leeg heengaan,
keren ze er ook zonder genade van terug;
ze verteren de spijze niet,
zodat ze niet inzien wat ze ontvangen.

Dú Ewig Wisheit:

Ich bin dien wolbereiten daz lebende brot,
dien kleinbereiten daz trucken brot,
aber dien unbereiten ein zitlicher schlag,
ein toetlicher val und ein ewiger vluoch.

Der diener:

Owe herre, wie ist dis ein so erschrokenlich ding!

Ach, zarter herre,
weli heissest du die wolbereiten oder die unbereiten?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Die wolbereiten sind die geluterten,
die kleinbereiten die vermittelten,
aber die unbereiten die súndigen,
die mit willen oder mit werken in tovt súnden stant.

Der diener:

Owe, zarter herr,
ob denn ze der stunde dem menschen
sine sünde von herzen leit sint
und sin vermugen dar inne tuot,
daz er ir nach der kristenheit reht ledig werde?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

So ist der mensch iezē nit me in súnden.

Der diener:

Herr, nach minem dunke,
es ist der groesten dingen eins,
so alles zit geleisten mag.

Herr, wer lebt in zit,
der sich gnuo wirdeklich zuo dir bereiten muge?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Der mensch wart nie geborn,
und hette ein mensch aller engel naturliche luterkeit,
aller hailigen reinikeit
und aller menschen guetú werk,
er were min dennoch unwirdig.

Der diener:

Owe, minneklicher herre,
mit welem zitter súlen denn wir unvernemlichú gnadlosú menschen
zuo dir gan?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Swenne der mensch getuot sin vermugen,
so wirt nit me von im gevordert,
wan got volbringet daz unvolbrachte.

Ein siech sol alle blugkeit hin werfen
und sol dem arzade nahen,
des bisin sin genesen ist.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Ik ben voor de goed voorbereiden het levend brood,
voor de weinig voorbereiden ben ik als droog brood,
maar voor de onvoorbereiden ben ik een onheilsslag in de tijd,
een dodelijke val en een eeuwige vervloeking.

DE DIENAAR:

Ach Heer, wat is dat toch verschrikkelijk!

Ach, Lieve Heer,
wie noem je dan goed voorbereid, wie onvoorbereid?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

De goed voorbereiden zijn de gelouterde harten,
de weinig voorbereiden zijn de gehechte mensen,
maar de onvoorbereiden, dat zijn de zondaars,
die door hun wil of werk in staat van doodzonde verkeren.

DE DIENAAR:

Ach, Lieve Heer,
hoe is het gesteld met een mens die op dat uur
van harte berouw heeft over zijn zonden,
en naar best vermogen gedaan heeft
wat de kerk ter kwijtschelding heeft voorgeschreven?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Dan is die mens niet meer in staat van zonde.

DE DIENAAR:

Heer, mij dunkt,
dat het een van de grootste dingen is,
die wie ook op heel de wereld doen kan.

Heer, wie, die in de tijd leeft,
kan er zich waardig genoeg op voorbereiden?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Die mens is nooit geboren;
ja, al bezat een mens alle reinheid van alle engelennatuur,
de zuiverheid van alle heiligen
en de goede werken van alle mensen,
nog zou hij mij onwaardig zijn.

DE DIENAAR:

Ach, minnelijke Heer,
met welke angst moeten wij, onnutte en onwaardige mensen,
dan tot jou opgaan?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Als de mens zijn best doet,
dan is dat voldoende,
want God vervolmaakt het onvolmaakte.

Een zieke moet alle schuchterheid van zich afwerpen
en naar de arts gaan,
zijn aanwezigheid zal genezing geven.

Der diener:

Minnelicher herr, weder ist aber besser
dik oder selten dich in dem wirdigen sacrament enphahen?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Swelen menschen gnad und andacht enphintlich da von wahset,
dien ist dú emzikeit nütze.

Der diener:

Herr, da denn ein mensch nach sinem versten glich stat
oder dike in groezer hertikeit ist?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Der mensch sol sich von der hertikeit,
so echt er daz sin getuot,
nit merklich enziehen,
wan daz heil der sele,
dú von gottes geleze in hertikeit stat,
wirt dik allein in dem lieht des lutren glovben
als adellich volbracht, als in groezer suezikeit.

Ich bin ein guot, daz gebruchet wahset
und gesparet swinet.

Es ist besser von minnen zuo gan,
denne von vorchten von stan;
es ist besser alle wuchen einest zuo gan
mit einem tiefen grunde rehter demuetkeit,
denne einest in dem jare
mit einem überhebenne in sin selbes billicheit.

Der diener:

Herre,
ze weler zit beschiht der influs der gnaden von dem sacrament?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

In dem nu des gegenwürtklichen niezens.

Der diener:

Zarter herr,
ob ein mensch nu in grundlosem jamer
nach diner liplichen gegenwürtikeit des sacramentes stat,
und er din enbern muoz?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Meniger mensch wirt min nuechterlingen vol,
und maniger gewinnet min ob dem tische mangel;
die kúwent mich allein liplich,
aber dise niezent mich geistlich.

Der diener:

Zarter herr,
hat aber der mensche út vúrbaz,
der dich liplich und geistlich enphahet,
denn der dich allein geistlich nússet?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

DE DIENAAR:

Minnelijke Heer, wat is nu beter:
jou dikwijls of zelden in dit waardige Sacrament ontvangen?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Voor hen, in wie genade en vroomheid voelbaar toenemen,
is het meermalen ontvangen nuttig.

DE DIENAAR:

Heer, als nu iemand naar zijn oordeel dezelfde blijft,
of wanneer hij dikwijls in grote dorheid verkeert?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Een mens moet zich vanwege dorheid,
indien hij echt zijn best doet,
niet dikwijls verwijderd houden;
want het heil van de ziel,
die met Gods toelating in dorheid verkeert,
voltrekt zich vaak enkel in het licht van een zuiver geloof
even voortreffelijk als in grote zoetheid.

Ik ben een goed, dat toeneemt door gebruik
en vermindert door besparing.

Het is beter uit liefde te naderen
dan uit vrees verwijderd te blijven;
het is beter iedere week eenmaal te naderen
met een diep besef van eigen geringheid,
dan eens in het jaar
in de overtuiging van eigen rechtmatigheid.

DE DIENAAR:

Heer,
wanneer geschiedt de instorting van de genade door dit Sacrament?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Op het ogenblik der nuttiging.

DE DIENAAR:

Lieve Heer,
als iemand nu met een grondeloos verlangen
uitziet naar jouw lichamenlijk tegenwoordigheid in het Sacrament,
en jou toch ontberen moet?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Menige mens wordt zonder nuttiging van mij verzadigd,
anderen ontvangen mij en gaan hongerig van tafel;
de laatstgenoemden nuttigen mij slechts lichamenlijk,
die eersten echter nuttigen mij geestelijk.

DE DIENAAR:

Lieve Heer,
ontvangt iemand nu meer,
wanneer hij jou lichamenlijk én geestelijk ontvangt,
dan iemand die jou alleen geestelijk ontvangt?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Weder hat der mensch me,
der mich und min gnade hat,
oder der min gnade allein hat?

Der diener:

Herr,
wie lange blibest du in liplicher gegenwürtikeit bi dem menschen,
so er dich enphahet?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Alle die wile daz bilde und glichnüsse des sacramentes belibet.

DIS SOLT DU SPRECHEN, SO DU ZUO GAST.

Eya, du lebendú vruht, du suezú gimme,
du wunneklicher paradisoephel dez gebluemten vetterlichen herzen,
du suezzer trubel von Cyper in den wingarten Engaddi,
wer git mir, daz ich dich hütte als wirdeklich enphahe,
daz dich geluste zuo mir ze komen,
bi mir ze blibenne und von mir niemer ze scheidenne?

Eya, grundloses guot,
daz da himelrich und ertrich erfüllet,
neige dich hüt gnedeklich zuo mir
en versmahe nit din armen kreature!

Herr, bin ich din nit wirdig,
so bin ich din aber notdürftig.
Ach, zarter herr, bist du nit der,
der himelrich und ertrich mit eime einigen worte geschephet hat?
Herr,
mit einem einigen worte macht du min siechen sele gesunt machen.
Owe, zarter herr,
tuo mir nach diner gnade,
nach diner grundlosen erbermdde,
und nit nach minem verdienenne.
Du bist doch daz unschuldig osterlembli,
daz hüt vúr aller menschen sünde wirt geophert.

Ach, suezes wolgesmackes himelbrot,
daz da allen suezzen smak in im hat
nach iedez herzen begirde,
mache hüt lústig in dir den türren munt miner sele;
spise und trenke, sterke und ziere
und vereine dich minneklich mit mir!

Ach, Ewigú Wisheit,
nu kum hute als krefteklich in min sele,
daz du alle mine viende vertribest,
alle mine gebresten versmelzest
und alle mine sünde vergebest.

Erlúhte min verstantnüsse mit dem liechte dins waren gelovben,
enbrenne minen willen mit diner suezzen minne,
erklere min húgnisse mit diner vroelichen gegenwürtikeit,
und gib allen minen kreften tugent und volkommenheit.

Bewar mich an minem tovde,
daz ich dich offenbarlich werd niessende
in ewiger selikeit.

Amen.

Heeft hij nu meer
die mij én mijn gnade bezit,
of hij met slechts mijn gnade?

DE DIENAAR:

Heer,
hoe lang blijf je in je lichamelijke tegenwoordigheid bij de mens,
nadat hij je ontvangen heeft?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Zolang als beeld en gelijkenis van het Sacrament blijven.

DIT IS WAT JE BIDDEN MOET ALS JE OPGAAT.

O levendige vrucht, bekoorlijke edelsteen,
jij, heerlijke paradisijsappel van het bloeiende vaderlijke hart,
jij, zoete druif van Cyprus in de wijngaard van Engaddi,
wie vergunt mij jou heden zo waardig te ontvangen,
dat het jou begeert tot mij te komen,
bij mij te blijven en nooit meer van mij te scheiden?

Welaan, grondeloos goed,
dat hemel en aarde vervult,
neig je vandaag genadig tot mij
en versmaad je arme schepsel niet.

Heer, al ben ik niet waardig jou te ontvangen,
toch heb ik je nodig.
Ach, Lieve Heer, ben jij het niet,
die met een enkel woord hemel en aarde geschapen hebt?
Heer,
met een enkel woord kun je ook mijn zwakke ziel gezond maken.
O, Lieve Heer,
doe met mij volgens jouw genade,
volgens jouw grondeloze barmhartigheid
en niet overeenkomstig mijn verdiensten.
Jij toch bent het onschuldige Paaslam,
dat heden voor de zonden van alle mensen geofferd wordt.

Ach, zoet, welsmakend Hemelbrood,
dat alle zoetheid in zich bevat,
naar ieders hartelust,
ach, doe heden mijn dorstige mond naar jou verlangen;
voed en laaf me, versterk en sier me
en verenig me in liefde met jou!

O, Eeuwige Wijsheid,
kom vandaag zo krachtig in mijn ziel,
dat je al mijn vijanden verjaagt,
al mijn gebreken uitroeit
en al mijn zonden vergeeft.

Verlicht mijn verstand met het licht van jouw waar geloof,
ontvlam mijn wil met je zoete liefde,
verhelder mijn geheugen met je blijde aanwezigheid
en schenk al mijn vermogens deugd en volmaaktheid.

Behoed mij in het uur van mijn dood,
opdat ik jou van aangezicht tot aangezicht genieten mag
in de eeuwige zaligheid.

Amen.

XXIV. Kapitel.

Wie man got grundloslich alle stunde loben sol.

Lauda anima mea dominum,
laudabo dominum in vita mea.

Owe, got,
wer git minem vollen herzen, daz es sin begirde erfülle
vor minem tovde in dinem lobe?

Wer git mir,
daz ich in minen tagen gelobe wirdeklich den geminten herren,
den min sel da minnet?

Ach, zarter herr,
wan giengi als manig schoenes gedoene von minem herzen,
als menig voroemder suezer seitenspil ie wart
und als menig lovb und graz ist,
und dú ellú uf gericht weren hine vúr dich in den himelschen hof,
daz von minem herzen uf trunge
ein so wúnneklichs ungehoertes lob,
daz es den ovgen dines herzen gevellig were
und allem himelschen here vroedebere!

Minneklicher herre,
bin ich dins lobes nit wirdig, so begert doch min sele,
daz der himel dich lobe,
so er in siner aller wunneklichsten schonheit
mit der sunnen glaste und mit der liechten sternem unzallichen
mengi
in siner hohen klarheit widerlúhtet,
und die schoenen heiden,
so sú in sumerlicher wunne, in manigvaltiger gebluemter gezierde,
nach ire naturlichen adel in lustlicher schonheit widerglenzent,
ach,
und alle die suezen gedenke und inbrúnstige begirde,
die kein rein minnendes herze ie nach dir gewan,
so es in heiterlicher summerwunne
dins inlúhtenden geistes umbgeben waz.

Herr, so ich allein an din hohes lop gedenke,
so moechti min herz in minem lip zerfliezen,
mir vergent die gedenke,
mir gebristet worte
und ellú wise engat mir.

Es lúhtet neiswas in dem herzen,
daz nieman gewoerten kan,
so ich dich, daz wiselose guot, loben wil;
wan gan ich in die aller schoensten kreature,
in die hoehsten geiste, in dú lutersten wesen,
daz úbergast du alles unsaglich,
gan ich denne in daz tief abgrúnde dines eigen guotes,
herre, da verswindet alles lop von kleinheit.

Herre, so ich húbschú lebendú bilde,
lútzelig kreaturen an blike,
so sprechent sú zuo minem herzen:

“eya, luog, wie recht lútzelig der ist,
von dem wir geflossen sin,
von dem ellú schonheit komen ist!”

Ich durchgan himel und ertrich,
die welte und daz abgrúnd, wald und heiden, berg und tal:

Hoofdstuk 24

Hoe men God eindeloos en altijd loven moet.

Lauda anima mea dominum,
laudabo dominum in vita mea.

O, God,
wie vergunt mijn overvolle hart zijn verlangen te vervullen,
jou te loven vóór mijn dood?

Wie vergunt mij
al mijn levensdagen de beminde Heer te loven,
hem die mijn ziel zo bemint?

O Lieve Heer,
mochten toch uit mijn hart evenveel schone klanken opklinken,
als door wonderlijk zoet snarenspeel ooit voortgebracht,
en evenveel als er loof is en gras,
om hun weg dan te vinden omhoog tot jou in het hemelse hof;
ja, dat er uit mijn hart dan opsteeg
zulke heerlijke, nooit gehoorde lofzang,
welgevallig aan je harteoog
en vreugde brengend aan heel het hemelse heer.

Minnelijke Heer,
al ben ik ook niet waardig jou te loven, toch verhoopt mijn ziel,
dat de hemel jou prijze,
wanneer deze in zijn heerlijkste schoonheid
door de gloed van de zon en al die ontelbare, lichtende sterren
in zijn verheven helderheid weerschittert,
dat de schone velden jou prijzen,
wanneer deze in zomerse pracht, gesierd door allerhande
gebloemte,
naar hun natuurlijke adel in opgewekte schoonheid weerglanzen
– en, ach,
al die zoete gedachten en vurige begeerten,
ooit op jou gericht door een rein en minnend hart,
toen het te midden van blijde zomerweelden
door jouw inlichtende geest omgeven was.

Heer, als ik aan jouw hoge lof slechts denk,
dan dreigt mijn hart te bezwijken in mijn lichaam,
de gedachten ontzinken me,
het ontbreekt mij aan woorden,
en niet langer weet ik wat te doen.

Er licht iets op in mijn hart,
iets dat niemand verwoorden kan,
wanneer ik jou, het wijzeloze Goed, loven wil;
want wend ik mij tot de allerschoonste schepselen,
tot de hoogste geesten, tot de zuiverste wezens,
onuitzegbaar ga jij alles te boven;
daal ik dan af in de diepe afgrond van jouw eigen goedheid,
o Heer, elke lof, in haar geringheid, verwordt daar tot niets.

Heer, als ik bevallige levende wezens,
bekoorlijke schepselen aanschouw,
dan zeggen ze tot mijn hart:

‘O, zie toch, hoe welzalig hij is,
van wie wij zijn uitgegaan,
en uit wie alle schoonheid is voortgekomen!’

Ik doorkruis hemel en aarde,
de wereld en de afgrond, bos en heide, berg en dal;

dú schrient ellú sament in minú oren ein rilich gedoene
dins grundlosen lobes.

So ich denne sihe,
wie grundlose schone und ordenlich du ellú ding ordnest,
beidú úbel und guot,
so wird ich wortlos.

Herre, swenne ich aber gedenke,
daz du daz loblich guot,
der bist, den min sele hat uss erwellet,
und den min sel ir selber allein hat us erkorn
ze einem einigen geminten liebe,
owe, herr,
so moechte min herze von lobe in im selben zerspringen.

Eya, zarter herr,
nu sihe an die inneklichen begirde mins herzen und miner sele
und ler mich dich loben,
lere mich, wie ich dich wirdeklich gelobe,
e daz ich von hinnan scheidet,
wan dar nach túrstet min sel in minem libe.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Loptist du mich gerne?

Der diener:

Owe, herre, wes reizest du mich?

Du erkennest doch ellú herzen,
du weist, daz min herze in minem libe
sich moecht verwandelen von rechter begirde,
die ich dar nah han gehebt von minen kindlichen tagen.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Den gerehten gezimt mich ze lobenne.

Der diener:

Owe, herre,
ellú min gerechtigkeit lit an diner grundlosen erbarmherzikeit.

Minneklicher herre,
nu lobent dich doch die froeschen in den graben,
und mugent sú nit singen,
so gewzent sú aber.

Owe, zarter herre,
ich weis und erkenne wol, wer ich bin,
herr, ich erkenne wol,
daz ich billicher umb mine súnde soelti vlehen denne dich loben;
aber doch, du grundloses guot,
versmahe nit
von mir ungenemen wurme min girde dines lobes.

Herr,
so dich nu Seraphin und Cherubin
und dú groz zal der hohen geisten
alle lobent nach ire aller groesten vermugenne,
waz mugen sú denne vúrbaz getuon
gegen der loblosen ungemessen wirdekeit,
denn dú aller minste kreatur?

ze zingen mij toe, en in mijn oren weergalmen hun rijke tonen:
een lofzang voor jou, zonder einde.

Als ik dan zie,
hoe grondeloos schoon en ordelijk je alle dingen ordent,
zowel het kwaad als het goed:
woordeloos blij ik staan.

Heer, als ik echter bedenken,
dat jij, het lovenswaardige Goed,
degene bent door mijn ziel uitgekozen,
ja, die mijn ziel zich zelf alleen heeft uitverkoren
tot zijn enig, beminde lief,
o, Heer,
mijn hart zou dan van lof uit elkaar willen springen.

Welaan, Lieve Heer,
wil dan acht geven op de innige begeerte van mijn hart en mijn ziel
en leer mij jou loven,
leer me, hoe ik je waardig loven kan,
vooraleer ik vanhier scheiden zal,
want daarnaar dorst mijn ziel in mijn lichaam.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wil je me graag loven?

DE DIENAAR:

Ach Heer, waarom kwel je me?

Jij kent toch alle harten,
je weet dat mijn hart in mijn lichaam
zich wel wil omkeren uit innig verlangen,
dat in mij brandt al vanaf mijn vroege jeugd.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het betaamt de rechtvaardige mij te loven.

DE DIENAAR:

Ach Heer,
al mijn gerechtigheid rust op jouw barmhartigheid.

Minnelijke Heer,
zelfs de kikkers in de sloten loven je;
en al kunnen ze niet zingen,
ze kwaken dan toch.

O, Lieve Heer,
ik weet en erken heel goed, wie ik ben,
Heer, ik besef heel goed,
dat ik nog eerder om mijn zonden dien te huilen dan jou te loven;
maar, grondeloos Goed,
versmaad toch niet,
het verlangen in mij, ik verachtelijke worm, jou te loven.

Heer,
als nu de Serafijnen en Cherubijnen
en het grote koor der verheven geesten
allen jou loven naar hun allerbeste krachten,
wat vermogen zij méér te doen
tegenover jouw onvolprezen, ongemeten waardigheid
dan het allergeingste schepsel?

Herre, du stest aller kreatur unnodúrfchtig,
aber din grundlosen gueti kúset man so vil mer,
so vil du dich unverdienter gist.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Swer mich wenet nach wirdikeit volloben,
der tuot,
als der dem winde nach jagt und den schatten ergriffen wil;
und doch so ist dir und allen kreaturen erlovbet,
mich ze lobenne nach allem vermugenne.

Wan es enwart nie kein kreatur
so klein noch so groz, noch so guot noch so boes,
noch enwirt niemer,
eintweder si lobe mich, oder si erzoeiget mich loblich;
und so si mir ieme vereinet ist,
so ich ir ie loblicher bin,
und so din lob ie glicher ist dem lobe der ewigen glorie,
so es mir ie loblicher ist.

Und daz lob ist so vil glicher,
so vil es me
von allen kreaturen nach inbildunge geledget ist
und mit mir in rehtem andacht vereinet ist.

Es doenet baz in minen oren ein inrlichs betrahten,
denn ein lob allein von Worten,
und ein herzklichs súfzen erklinget baz,
denn ein hohes rufen.

Ein demuetigú verworfenheit sin selbs
in rehter versmechte under got und ellú menschen
in eime nút wellen sin
doenet vor mir ob allen schoenen klenken.

Ich erschein vor minem vatter uf ertrich nie so loblich,
als do ich stuont an dem krúze aller totlicheste.

Etlich lúte lobent mich allein mit schoenen Worten,
aber ir herz ist verre von mir;
und dez lobes achte ich wenig.

So lobent mich etlich wol, so es in nach Wunsch gat,
aber wenne es inen úbel beginnet gan, so verget daz lob;
und daz lob ist mir ungenem.

Aber daz ist ein werdes lob vor minen goetlichen ovgen,
daz du mich mit herzen, mit Worten und mit werken
als inneklichen lobest in leide als in liebe,
in aller widerwertikeit, als so es dir aller best get,
wan denne meinest du mich und nit dich

Der diener:

Herr, ich begeren nit lidens von dir,
ich enwil och enkein ursach disen dingen geben;
aber ich laze mich selber nu ze grunde nach begirde mins herzen
dinem ewigen lobe,
da ich mich selber von mir selber nie reht konde gelazen.

Herr, verhangtist du úber mich,
daz ich der versmehtest mensch wurde,
den dis ertrich geleisten mag,
herr, daz woelte ich von minnen dir ze lobe liden.

Heer, jij hebt geen enkel schepsel nodig,
maar jouw oneindige goedheid wordt men des te beter gewaar,
naarmate jij je ons meer onverdiend schenkt.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wie mij voldoende meent te loven,
hij doet als iemand,
die de wind najaagt en de schaduw tracht te grijpen;
en toch is het jou en alle schepselen vergund
mij naar vermogen te loven.

Want nooit was er enig schepsel,
klein noch groot, goed noch kwaad,
en nooit zal er een zijn,
dat mij niet looft of als lofwaardig kenbaar maakt;
en hoe nauwer het met mij verenigd is,
des te meer dunk ik het alle lof waardig;
en hoe meer jouw lof op de lof der eeuwige glorie gelijk,
des te meer die lof me past.

En de lof gelijk des te meer,
naarmate hij meer
van alle zintuiglijke voorstellingen der schepselen ontledigd is
en met mij in oprechte innigheid verenigd is.

Schoner klinkt mij in de oren een inwendig beschouwen
dan een lof uit louter woorden,
en een hartelijk verzuchten weerklinkt welluidender
dan een verheven roepen.

Een ootmoedige zelfverloochening,
waarin men zich stelt onder God en alle mensen
met de wil zelf niets te zijn,
klinkt voor mij welluidender dan alle schone klanken.

Nooit scheen ik op aarde aan mijn Vader zo lofwaardig toe,
als toen ik aan het kruis hing, de dood nabij.

Sommige mensen loven mij alleen met mooie woorden,
maar hun hart is verre van mij;
zulk een lof heeft voor mij weinig waarde.

Sommigen loven mij wel als het hun naar wens gaat,
maar zodra het hun slecht begint te gaan, houdt de lof op;
zulk een lof is mij niet welgevallig.

Dat echter is een lof, mijn goddelijk aanschijn waardig,
wanneer je mij met hart, met woorden en met werken
even innig looft in droefheid als in vreugde,
zowel in tegen- als in voorspoed,
want dan heb je mij en niet je zelf op het oog.

DE DIENAAR:

Heer, ik vraag van jou geen lijden,
ik wil het ook niet over mij afroepen,
maar ik geef mij zelf nu grondig over, mijn hartsverlangen volgend,
aan jouw eeuwige lof,
want mij zelf heb ik uit me zelf nooit oprecht kunnen loslaten.

Heer, zou ik naar jouw beschikking
de meest versmade mens moeten worden
die de aarde voort kan brengen,
Heer, jou ter ere zou ik dat in liefde lijden.

Herr,
ich ergibe mich hüt an din gnade,
und daz man mich des groesten mordes zige,
daz ie kein mensch getet,
swer mich an sehe, daz der min anlút verspoezeti:
herr, daz woelt ich dir ze lobe gern liden,
echt ich vor dinen ovgen unschuldig stuende.

Were ich aber schuldig,
so woelt ich es aber liden
diner wirdigen gerehtikeit ze lobe,
der ere mir tusent stunt lieber ist denne min eigen ere,
und woelte ze einer ieklichen versmechte
dir ein sunderliches lob geben,
und woelt mit dem schacher an dem krúze sprechen:

“herr, ich lide es billich, aber waz hattest du getan?

Herre, gedenk an mich in dinem riche!”

Und woeltist du mich iezent von hinnan nemen,
und es din lob were,
ich enwoelte nit hinder mich sehen umb dekeinen ufschlag;
aber ich begerti des:

und soelt ich als alt sin worden als Matusalam,
daz ein ieklich jar der langen zit und ein ieklich wuche der jaren,
ein iekliche tag dero wuchen, ein ieklich stúndli der tagen
und ein ieklicher ovgenblik der stúndlin
dich von mir lobtin in als wúnneklichem lobe,
als dich ie kein heilig gelobte in dem waren widerglanze der heiligen,
als unzallich,
alse daz gestúppe ist in der sunnen schin,
und min guoten begirde volbrechtin,
als ob ich es selber alles in zit hetti volbraht.

Herr,
des halb nim mich zuo dir úber kurz ald úber lang,
wan diz ist mins herzen girde.

Herr, ich sprich noch me:
und daz ich iezent von hinnan soelte scheiden,
und din lop were, daz ich vúnfzig jar in dem vegfúr soelte brinnen,
herr, ich neige mich iezent dinem lobe under dine vueze
und enphahe es willeklich dir ze einem ewigen lobe.

Gesegnet si daz vegfúr,
in dem din lob an mir volbraht wirt!

Herr, du und nit ich, du bist daz selb selber,
daz ich da mein, daz ich da minne, daz ich da suoche,
und nit ich.

Herr,
du weist ellú ding und erkennest ellú herzen,
du weist, daz mir vesteklich ze sinne ist:
und wústi ich dennoch,
daz ich in deme grunde der helle iemer soelte sin,
swie we minem ellenden herzen teti
dú berovbunge diner wunneklichen beschoewde,
so enwoelte ich dir dar umbe nit ab brechen.

Und moecht ich aller menschen verlornú zit her wider bringen,
ir missetat gebesseren
und alle die unere, dú dir ie widervuor,
volleklich mit lob und ere ersetzen,

Heer,
heden geef ik me over aan jouw genade,
en zou men mij de grootste misdaad ten laste leggen
door een mens ooit bedreven,
en zouden zij die mij dan zagen, mij in het gezicht spuwen,
Heer, jou ter ere zou ik het graag willen lijden,
zou ik slechts in jouw ogen schuldeloos zijn.

Was ik echter schuldig,
dan zou ik het willen lijden
tot verheerlijking van jouw gerechtigheid,
jij, wiens eer mij duizendmaal dierbaarder is dan mijn eigen eer,
en ik wilde bij elke verachting
jou overnieuw loven
en met de misdadiger aan het kruis spreken:

‘Heer, ik lijd het terecht, wat echter had jij misdaan?

Heer, gedenk mij in jouw Rijk!’

En zou je mij van hier nu willen wegnemen
en het zou jou tot lof zijn,
ik wilde niet omkijken om enig uitstel te verkrijgen,
maar ik zou vragen:

Mocht ik zo oud als Methusalem worden,
laat ieder jaar van die lange tijd en iedere week van die jaren
en iedere dag van die weken en ieder uur van die dagen
en ieder ogenblik van die uren
jou dan uit mijn naam loven, en op even heerlijke wijze
als ooit enige heilige in de ware glans van heiligheid jou loofde,
en even ontelbare keren
als er stofjes oplichten in de stralen van de zon,
en laat hen mijn oprechte verlangen ten uitvoer brengen,
alsof ik zelf het in de tijd geheel verwerkelijkt had.

Heer,
neem me tot je, het mag nu zijn of later,
want daarnaar gaat mijn hartsverlangen uit.

Heer, nog meer wil ik zeggen:
moest ik van hier nu heengaan,
en vijftig jaren in het vagevuur branden jou tot lof,
Heer, jou tot lof val ik je te voeten
en aanvaard het gewillig jou tot eeuwige lofprijzing.

Gezegend het vagevuur,
waarin jouw lof in mij volbracht zou worden!

Heer, jij, niet ik, jij zelf bent het,
wat ik beoog, wat ik bemin, wat ik zoek,
en niet ik.

Heer,
jij die alles weet en alle harten kent,
jij weet, dat dit mijn vast voornemen is:
want, al zou ik weten,
dat ik voor altijd in de grond van de hel moest verblijven,
hoe pijnlijk ook voor mijn hart
die beroving van jouw zalige beschouwing,
jou zou ik daardoor niet loslaten.

En zou ik de verloren tijd van alle mensen terug kunnen winnen,
hun vergrijpen uitboeten
en alle oneer, die jou ooit werd aangedaan,
ten volle met lof en eer kunnen herstellen,

daz woelte ich willekliche tuon;
und were es dennoch muglich,
so musti von dem nidersten grunde der helle
ein schoenes lob uf brechen von mir,
daz durchtrunge helle, ertrich, luft und alle himel,
unz es keme vúr din goetliches antlút.

Aber, wan daz unmuglich were,
sich, so woelt ich dich hie deste me loben,
daz ich mich din doch hie dest me genieti.

Herr, tuo mir, diner armen kreaturen,
daz din lob ist;
wan gange, wie es welle,
din lob wil ich sprechen,
die wile ein etemlin in minem munde ist.

Und so ich die sprache gelege,
so beger ich,
daz ein uffbieten mines vingers
si ein besteten und ein beschliessen alles des lobes,
daz ich dir ie sprach;
und dennoch, wenne min lip verpúlvert wirt,
so begere ich,
daz von einem ieklichen púlverlin ein grundloses lob uf tringe
dur den herten stein, dur alle himel hin
vúr din goetliches antlúte untz an den jungsten tag,
daz sich lib und sele wider gesamnet in dinem lobe.

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

In diser begirde bis stete unz in den tod,
daz ist mir ein liepliches lop.

Der diener:

Ach, minneklicher herr,
sider du nu geruochst von mir armen súndigen menschen lobes,
so beger ich, daz du mich bewisest diser dinge:
herr, ist daz uzzer lob,
daz man mit worten und gesange tuot, icht vúrderlich?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Es ist wol vúrderlich,
und sunderlich, als vil es den inren menschen gereizen mag,
der vil dike da von gereizet wirt,
und sunderlich an anvahenden menschen.

Der diener:

Zarter herre,
so han ich ovch alles ein heischen in mir,
sider man gern in zit an vahet,
daz man in ewikeit triben sol,
daz ich ein emziges loben in mir gewunne,
und daz daz niemer so vil als ein ovgenblik
underzogen wurde.

Herre, ich han dik gesprochen von des selben begirde:

“owe, himel, wes ilest du?

Wie lovfest du so balde!

Ich beger:

bereidwillig zou ik het doen;
en zou het ondanks alles mogelijk zijn,
ja, uit de diepste afgrond van de hel
zou een schone lofprijzing uit mij opstijgen,
die doorheen de hel, de aarde, de luchten en heel de hemel,
doordringen zou tot voor jouw goddelijke aanschijn.

Maar, daar dit niet mogelijk is,
zie, jou wilde ik hier dan des te meer loven,
om me des te inniger hier over jou te kunnen verheugen.

Heer, doe met mij, jouw arme schepsel,
wat jou tot eer strekt,
want het ga zo het wil,
jouw lof zal ik zingen,
zolang er adem door mijn mond stroomt.

En als mij de spraak benomen wordt,
zo wens ik,
dat het opsteken van mijn vinger
een bevestiging en een bekrachtiging zijn mag van alle lof,
die ik jou ooit heb toegesproken;
en zelfs dan, als mijn lichaam tot stof zal zijn vergaan,
is het mijn verlangen,
dat uit elk stofje een grondeloze lof opwaarts mag stijgen
doorheen de harde zerk, alle hemelen door,
tot voor jouw goddelijke aanschijn tot de jongste dag,
wanneer lichaam en ziel zich weer tot jouw eer verenigen zullen.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Volhard in dit voornemen tot aan je dood,
het is een mij welgevallig lof.

DE DIENAAR:

O, minnelijke Heer,
daar je nu van mij, arm en zondig schepsel, lof wil aannemen,
zo hoop ik, dat je mij onderwijst in deze dinge:
Heer, is de uitwendige lof,
die men je brengt met woorden en gezang, van enig nut?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Het is nuttig,
vooral in zover het de inwendige mens kan aansporen,
die zeer dikwijls daardoor wordt opgewekt,
en dit geldt in het bijzonder voor beginnende mensen.

DE DIENAAR:

Lieve Heer,
daarom is er een hunkering in me
– men begint graag in de tijd
met wat men in de eeuwigheid doen gaat –
een verlangen naar een innig, aanhoudend loven,
dat nooit weer ook maar voor een ogenblik
onderbroken zal worden.

Heer, vaak heb ik gesproken vanuit dit verlangen:

‘O, hemel, waartoe die haast?

Waarom die snelle loop?

Dit is mijn verlangen:

stand in disem püntlin stille,
unz daz ich minen einigen uzerwelten zarten herren
durlobe nach mins herzen girde!”

Herr, so ich etwenne ein kleines wili bin gesin,
daz ich nit waz in gegenwürtigem inker dines lobes,
und so ich zuo mir selben kam,
so sprach ich:

“owe, herr, es sint tusement jar,
daz ich an minen geminten nie gedachte!”

Eya nu, minneklicher herre,
nu ler mich, als vil es muglich ist,
die wile der lip noh bi der sel ist,
daz ich ein stetes ungewenktes lob gewunne.

Entwürt der Ewigen Wisheit:

Swer mich in allen dingen meinert
und sich vor sünden huetet
und sich tugenden flizet,
der lobet mich ze allen ziten.

Aber doch, wan du dem hoehsten lob nach gest,
so hoer noch naher.

Dú sele gelichet sich ainer lichten flumvedren:
so dú enkeinen anhang hat,
so wirt si gar lihte von ir natúrlichen beweglicheit
in die hoehi gegen dem himele hoh uf gefuereit;
swenn si aber út geladen ist,
so siget si nider.

Ze glicher wise
ein gelúterter muot von gebrestlicher swarheit wirt
als von sinem naturlichem adel
von lichter hilfe geistlicher betrachtunge
in himelschú ding uf erhebt;
und dar umb, swenne daz beschihet,
daz ein gemuete aller liplicher begirde wirt geledget
und in stilleheit wirt gesetzt,
daz ellú sin meinunge
dem unwandelberen guote
ungescheidenlich ze allen ziten an klebt,
— der volbringet min lob ze allen ziten.

Wan in der luterkeit,
als vil man es gewoerten mag,
so wirt menschlicher sin als gar versovffet
und von irdenscheit
ze einer geistlichen und engelschlichen glicheit verbildet;
waz der mensch von ussen in enphahet,
waz er tuot, waz er wúrket,
er esse, er trinke, er schlaffe, er wache,
daz ist nit anders denne daz aller luterste lop.

Der diener:

Ach, zarter herre miner,
wel ein reht suessú lere dis ist!

Minneklichú Wisheit,
so wurde ich als reht gern noch vier dinge von dir bewiset.

Daz ein ist:

sta stil, hier en nu,
opdat ik mijn enige, mijn uitverkoren Lieve Heer
naar hartelust en overvloedig loven kan.’

Heer, en wanneer ik soms nu en dan een wijle doorbracht
zonder lofprijzing jou indachtig,
en ik daarna weer tot mij zelf kwam,
dan zei ik:

‘Ach, Heer, duizend jaren zijn het,
dat ik niet aan mijn Welbeminde gedacht heb!’

Welaan dan, minnelijke Heer,
onderwijs me nu, voor zover mogelijk,
gedurende de tijd dat het lichaam met de ziel nog verenigd is,
opdat mijn lofprijzing bestendig en onwankelbaar zal zijn.

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Wie mij bij alles voor ogen heeft,
zich voor zonden hoedt
en zich op de deugd toelegt,
deze prijst mij voortdurend.

Toch, zo je de hoogste lofprijzing nastreeft,
luister naar het volgende.

De ziel gelijkt op een licht donsveertje:
als er niets aan vastzit,
wordt het zeer gemakkelijk, vanwege zijn natuurlijke beweeglijkheid,
hoog in de lucht opwaarts gevoerd;
is het echter met iets verzwaard,
dan daalt het neer.

Op gelijke wijze
wordt ook een van de zwaarte van zijn tekort bevrijd gemoed
vanwege zijn edele natuur
met geringe hulp van de geestelijke beschouwing
tot de hemelse dingen opgeheven;
en wanneer het dan gebeurt,
dat het gemoed van alle lichamelijke begeerte ontledigd
en van stilte doortrokken wordt,
zodat geheel zijn bedoeling
op het onveranderlijk Goed
onafscheidelijk en aanhoudend is gericht,
dan volbrengt het steeds mijn lof.

Want in de louterheid,
voor zover men het met woorden kan uitdrukken,
wordt het menselijke verstaan helemaal ondergedompeld
en uit de aardsheid
omgevormd tot een gelijkenis met de geesten en de engelen;
wat de mens van buitenaf in zich opneemt,
wat hij ook doet, wat hij ook bewerkt,
al eet hij, al drinkt hij, al slaapt hij, al waakt hij,
het is niets anders dan de allerpuurste lof.

DE DIENAAR:

O, mijn Lieve Heer,
wat een echt zoete leer dit is!

Minnelijke Wijsheid,
ik zou nog graag in vier dingen door jou onderwezen worden.

Het eerste is:

herr, wa vinde ich die meisten ursache dich ze lobenne?

Entwürt der Ewigen Wisheit:

In dem ersten ursprunge alles guotes,
und dar nach in den usfliezenden rúnsen.

Der diener:

Herre, der ursprung ist mir ze hohe und ze unbekant;
da súnt dich loben die hohen zederbovme uf dem lyban
der himelschen geisten und engelschlichen gemueten.

Und doch so wil ich als ein ruhe tistel
ovch hin vúr tringen mit lobe,
dar umbe, daz sú
von einem anschowenne miner begirde volendens unmugentheit
werden ermant ire hohen wirdekeit,
daz si in ire lutere klarheit geraisset werden,
dich inneklich ze lobenne,
also daz der goch der nachtgäl ursach gebe
eins wúnklichen gesanges.

Aber der uswal diner gueti ist mir ze frumen ze lobenne.

Herr, so ich mich recht hinderdenke, wer ich waz,
wa vor und wie dicke du mich behuetet hast,
us welen vreisinen, von welen banden, von welen striken
du mich geledget hast,
ach, ewiges guot,
daz min herze alles sament nit zerflúzet in dime lobe!

Herr, wie lange hast du mir gebeitet,
wie vrúntlich hast du mich enphangen,
wie suezklich hast du mich dik verborgenlich vúrkommen,
inrlich ermant!

Swie undankber ich hier inne ie wart,
do lieze du doch nie abe,
unz daz du mich ze dir hast gezogen.

Sol ich dich hier umb nit loben?

Ja gewerlich, herre!
Min zarter herre, ich beger,
daz hier umbe ein riliches lob vor dinen ovgen uf tringe
nach dem grozen vroedenrichen lobe,
als die engel hatten in dem ersten aanblik,
do sú schoweten ir bestandenheit
und der andern verworfenheit,
und in der vroede,
so die ellenden selen hein,
so sú koment von dem kercher dez grimmen fúres
hin vúr dich
und din vroelichs minnekliches antlúte
dez ersten an blickent,
und in dem grundlosem lobe,
daz in dien himelschen gassen uf brichet
nach der jungsten urteil,
so die uzerwelten von dien boesen
in iemer wernder sicherheit gescheiden werdent.

Herr, eins, daz ich ovch beger ze wissenne von dinem lobe,
daz ist, wie alles min natúrlichs guot
in din ewiges lob von mir gezogen werde.

Heer, waar vind ik de belangrijkste reden jou te loven?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

In de eerste oorsprong van alle goed,
en daarna in zijn uitvloeiende stromen.

DE DIENAAR:

Heer, de oorsprong is me te hoog en te onbekend;
laten jou daar loven de hoge ceders van de Libanon,
die hemelse geesten en engelgelijken.

En toch wil ik, als een ruwe distel,
ook mijn lof laten doordringen,
opdat zij,
bij het vernemen van mijn verlangen in al zijn onvermogen,
aangedaan worden in hun hoge waardigheid,
zodat zij in hun zuivere helderheid aangezet worden
je innig te prijzen,
net zoals de koekoek de nachtegaal aanleiding geeft
tot zijn heerlijke gezang.

Aan mij de uitstroming van jouw goedheid onbevreesd te loven.

Heer, wanneer ik oprecht overdenk, wie ik was,
waarvoor en hoe vaak je mij behoed hebt,
uit welke gevaren, welke banden, welke strikken
je me bevrijd hebt,
ach, eeuwig Goed,
dat mijn hart dan niet helemaal wegsmelt in jouw lof!

Heer, hoelang heb je op me gewacht,
hoe vriendelijk heb je me ontvangen,
hoe zoet heb je me zo vaak op verborgen wijze behoed,
mij innerlijk vermaand!

Hoe ondankbaar ik ook was bij dit alles,
je hield er niet mee op,
voordat je mij tot je getrokken had.

Zou ik je hiervoor niet loven?

Ja, waarlijk Heer,
mijn tedere Heer, ik verlang,
dat hiervoor een overvloedige lof tot jou mag opstijgen,
gelijk aan de grote, vreugdevolle lof,
die de engelen aanhieven bij die eerste aanblik,
bij het aanschouwen van hun standvastigheid,
en de verworpenheid der anderen;
gelijk ook aan de lof,
die de verbannen zielen aanheffen,
als zij uit de kerker van het verschrikkelijk vagevuur
voor jou verschijnen
en jouw welgezind en minnelijk aangezicht
voor de eerste maal aanschouwen;
gelijk ook aan de grondeloze lofzangen,
die in de straten van hemelse stad zullen losbreken,
na het laatste oordeel,
wanneer de uitverkorenen van de bozen
gescheiden worden en eeuwigdurende zekerheid verkrijgen.

Heer, wat ik vervolgens ook graag weten wil aangaande jouw lof,
dat is, hoe het goede dat ik van nature bezit,
uit mij opgeheven zal worden tot jouw eeuwige lof.

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Wan nieman in zit
dekeinen eigenlichen underscheit nach kuntlichem wissenne
under natur und gnad haben mag,
dar umbe,
es si von nature, es si von gnaden,
so út lützeliges, út vroeliches oder hügliches
in dinem muote oder libe uf stet,
so hab einen geswinden ker mit einem uftragenne in got,
daz es in minem lobe verzerret werde,
wan ich ein herr der nature und der gnade bin;
und alsus so wirt dir ieszent natur úbernatur.

Der diener:

Herre, wie gezúhe ich denne ovch der boesen geisten inbildungne
in din ewiges lob?

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Da sprich in des boesen geistes ingeleze also:

“herre, als dicke diser boeser geist oder kein andre sogetan
ungeneme gedenke in mich sendent wider minen willen,
als dike si dir mit verdachtem willen
daz aller schoenste lop
an siner stat von mir uf gesendet in iemer wernder ewikeit,
in dem dich der selb boes geist
in iemer werender ewikeit heitti gelobet,
ob er bestanden were,
daz ich siner vertribenheit ein vúrweser si in dinem lobe;
und als dik er daz ungeschaffen boes gerúne in sendet,
als dik si dir daz guot uf gesendet.”

Der diener:

Herr, ich sihe nu,
daz dien guoten ellú ding koment ze guote,
so inen daz aller boeste dez boesen geistes
also ze guot mag gekeret werden.

Nu sag mir noch eins:

ach, minneklicher herre,
wie gekere ich denne alles daz in din lop,
daz ich gesih oder gehoere?

Entwürft der Ewigen Wisheit:

Als dik du kein groz zal sihest,
als dik du kein usgenommen schoeni oder mengi an blickest,
als dik sprich von grunde dins herzen:

“herr, als dicke und als schone muezen dich hütte
die tusedt stunt tusedt engelschlicher geisten,
die dir dienen,
minneklich an miner stat gruezen,
und die zehen tusedt stunt hundert tusedt der geiste,
die vor dir stand,
dich hüt vúr mich loben
und alle heilig begírde aller heiligen
vúr mich begeren,
und aller kreaturen wúnklichú schonheit
vúr mich eren.”

Der diener:

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Daar niemand hier in de tijd
met zekerheid een wezenlijk onderscheid vermag te maken
tussen natuur en genade,
wend je daarom,
hetzij van nature of uit genade,
wanneer er iets bekoorlijks, iets vrolijks of verblijdends
in je geest of in je binnenste opkomt,
snel tot God en offer het hem op,
opdat het in mijn lof opgenomen wordt,
want ik ben de Heer van de natuur en van de genade;
en aldus wordt voor jou dan natuur bovennatuur.

DE DIENAAR:

Heer, hoe kan ik ook de inluisteringen van de boze geesten
doen strekken tot jouw lof?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Spreek bij de inblazing van de boze geest aldus:

‘Heer, even vaak als deze boze geest, of een andere soortgelijke,
lelijke gedachten tot mij zendt tegen mijn wil,
even vaak zij met weloverwogen wil
de allerschoonste lofprijzing
uit mij in zijn plaats opgezonden in altijddurende eeuwigheid,
net zoals diezelfde boze geest jou
in altijddurende eeuwigheid verheerlijkt zou hebben,
indien hij stand had gehouden,
zodat ik de plaats inneem van de verstotene in jouw lofprijzing;
en even vaak als hij mij het wanstaltige en boze inluistert,
even vaak zij het goede opwaarts gezonden naar jou.’

DE DIENAAR:

Heer, nu zie ik in,
dat de goeden alles tot heil strekt,
daar voor hen zelfs het allerslechtste van de boze geest
aldus ten goede kan worden gekeerd.

Nu zeg me nog één ding:

minnelijke Heer, ach,
hoe zal ik alles aanwenden tot jouw lof,
alles wat ik zie of hoor?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Steeds als je in een grote menigte ziet,
steeds als je iets waarneemt even schoon als talrijk,
steeds moet je dan uit de grond van je hart zeggen:

‘Heer, net zo vaak en zo schoon
mogen je heden de duizendmaal duizend engelengeesten,
die jou dienen,
minnelijk in mijn plaats begroeten,
en de tienduizendmaal honderdduizend geesten,
die voor je staan,
heden jou in mijn plaats loven,
en al de heilige verlangens van alle heiligen
in mijn plaats naar jou verlangen,
en de heerlijke schoonheden van alle schepselen
jou in mijn plaats eren.’

DE DIENAAR:

Wafen, minneklicher got,
wie hast du minen muot ergruenet und ergruezet mit dinem lobe!

Herre, aber dis zitlichs lob hat min herze ermant,
es hat min sele versenet,
eya, nach dem ewigen iemer werenden lobe!

Owe, min uzerweltú Wisheit,
wenn sol der liechte tag uf gan,
wenne sol dú vroelich stunde komen
eins volkomen bereiten hinscheidennes von disem ellende
hin zuo minem geminten,
owe, daz ich dich lieplich schowe und lobe?

Herr, gewerlich,
mir beginnet als ser ellenden,
mich beginnet als inneklichen belangen
nach mins einigen herzen wúnne.

Owe, wenne sol ich iemer da hin komen?

Wie lenget es sich,
wie spetet es sich,
daz ich mins herzen ovgenweide von anlút ze anlút an sehe,
und mich din nach alles mins herzen lust geniete!

Ach ellend,
wie bist du so ellend einem menschen,
der sich in der warheit haltet ellende!

Herr, luog,
es ist lútzel ieman uf ertriche,
er habe etwen, den er suoche,
er habe etwas niderlazes, da sin vuoz ein wili geruowe;
owe, min einiges ein,
daz min sel da suochet und begeret,
so weist du, daz ich der ein bin, der dir allein gelazzen ist.

Herr, swaz ich sihe und hoere,
da ich dich nit vinde, daz ist mir ein marter,
aller menschen bisin, denne dur dich,
ist mir ein bitterkeit.

Herre, waz sol mich ermueten,
oder waz sol mich uf enthalten?

Entwúrt der Ewigen Wisheit:

Da solt du dich dik ergan
in disen schoenen wúnneklichen bovngarten
mins gebluemten lobes.

Es ist in zit nit eigenlichers vorspiles himelscher wonunge,
denne die got in wolgemuoter vroede lobent;
es enist nút, daz einem menschen also erluphe sinen muot
und erlichtere sin liden,
daz die boesen geiste vertribe,
daz swarmuetkeit verswende,
als vroelich lop.

Got der ist inen nahe bi,
die engel sint in heinlich,
sú sint in selber nútze;
es gebessert den nehsten und erfroewet die selen,
alles himelsches her wirt von dem wolgemuoten lobe geeret.

Waarlijk, minnelijke God,
hoe heb je mijn gemoed verkwikt en verwelkomt met jouw lof!

Heer, deze tijdelijke lof heeft mijn hart gemaand,
heeft mijn ziel opgeroepen,
tot de eeuwige, altijddurende lof!

O mijn uitverkoren Wijsheid,
wanneer zal de lichte dag gloren,
wanneer het blijde uur aanbreken
van een volmaakt bereid heengaan uit deze verbanning,
heen tot mijn Welbeminde,
ach, wanneer ik je liefdevol aanschouwen zal en loven?

Heer, waarlijk,
het begint mij zo te benauwen,
in mijn innerlijk groeit het verlangen
naar de enige zaligheid van mijn hart.

Ach, wanneer toch zal ik tot daar geraken?

Hoe lang nog,
waarom steeds toch uitgesteld,
dat ik mijn hartelief van aangezicht tot aangezicht aanschouwen kan,
en dat ik me naar hartelust aan jou verzadigen mag!

Ach ballingschap,
hoe verbannen de mens,
die zich hierin waarlijk een banneling weet!

Heer, zie,
er is bijna niemand op aarde,
of hij heeft iemand die hij bezoeken kan,
of er is een plekje waar zijn voet een ogenblik rusten kan;
ach, jij, mijn enig Ene,
jij, die mijn ziel zoekt en begeert,
jij weet, dat ik enkel en alleen aan jou mij overgeef.

Heer, wat ik ook zie of hoor,
als ik jou niet vind, is mij dat een marteling;
de aanwezigheid van alle mensen, behalve omwille van jou,
is mij een bitterheid.

Heer, wat zal mij bemoedigen
en wat mij stand doen houden?

DE EEUWIGE WIJSHEID ANTWOORDT:

Laat je gang vaak gaan
tot deze mooie, heerlijke boomgaard
van mijn bebloesemde lof.

In de tijd is er geen betere voorhof van de hemelse woning,
dan bij hen die God welgemoed met vreugde loven;
er is niets wat het gemoed van een mens zozeer verheft
en zijn lijden zozeer verlicht,
wat zo krachtig de boze geesten verjaagt
en zwaarmoedigheid uitdrijft,
als de blijde lof.

God is hun nabij,
de engelen gaan vertrouwelijk met hen om,
zij zijn zich zelf tot nut;
hij heelt de naasten en verblijdt de zielen,
heel het hemelse heer wordt door die welgemeende lof geëerd.

Der diener:

Minneklicher herr, min zartú Ewigú Wisheit,
ich beger,
swenne minú ovgen dez morgens erst uf gant,
daz och min herz uf gange,
und von ime uf breche
ein ufflammendú vúrínú minnevackel dins lobes
mit der lieplichsten minne des minnendesten herzen,
daz in zit ist,
nach der hitzigosten minne
des hoehsten geistes von Seraphin in ewikeit,
und der grundlosen minne,
als du, himelscher vatter,
din gemintes kint minnest
in der usblickenden minne úwer beider geistes,

und daz lob als suezklich erklinge in dinem vaetterlichen herzen,
als in zit
in siner achte kein suez gedoene aller minneklichen seitenspil
in keinem vrien gemuet ie gedonde,

und in der minnevackel uf tringe ein als suezzer smak des lobes,
als es usgenomenlich von allen edlen kruetern und wurzen
und allen apotekan aller tugenden
in ir hoehsten luterkeit
zesamen púlverlich geroechet weri,

und sin anblick als schone in gnaden gebluemet si,
daz nie kein meie in siner wúnneklichen bluost
so schon gebluemet wart,
daz es dinen goetlichen ovgen und allem himelschen here
werde ein lustliches ansehen;

und beger,
daz dú minnevackel ze allen ziten
inbrúnstklich uf schlahe in allem minem gebette,
uz dem munde, in dem gesange,
an gedenken, wortén und werken,
daz si alle mine viende verjage,
alle mine gebresten verswende,
gnade erbitte
und ein heiligés ende erwerbe,
daz ein ende dises zitlichen lobes
si ein anvang des iemer werenden ewigen lobes.

Amen.

DE DIENAAR:

Minnelijke Heer, mijn tedere Eeuwige Wijsheid,
ik vraag je,
wanneer mijn ogen in de ochtend zich openen,
dat ook mijn hart zich ontsluiten mag,
en daaruit zich verheffen zal
de hoog opvlammende minnetoorts van jouw lof,
met de vurigste liefde van het vurigst minnend hart,
dat in de tijd is,
even gloeiend als de liefdesgloed
van de hoogste geest onder de Serafijnen in eeuwigheid;
gelijkend ook op de oneindige liefde,
waarmee jij, hemelse Vader,
je geliefde Kind bemint
in de uitstralende liefde van jullie beider Geest.

Laat deze lof zo'n zoete weerklink vinden in je vaderlijke hart,
als in de tijd
de zoete tonen van geen liefelijk harpspel
in een zorgeloos gemoed ooit hebben bewerkstelligd.

Laat die minnetoorts zo'n welriekende geur van lof verspreiden,
alsof deze afkomstig is uit de edelste kruiden en specerijen
en uit helende planten van alle deugden,
die in hun hoogste zuiverheid
gezamenlijk als geurig poeder opbranden.

Laat zijn aanblik met genade zo gebloemd zijn,
als nooit een Meimaand in zijn bloei
rijker aan bloesempracht was,
opdat deze aan jouw ogen en aan geheel het hemels heir
een vreugdevolle aanblik mag bieden.

En ik bid je,
laat deze minnetoorts altijd
voor jou vurig opvlammen in al mijn gebeden,
gepreveld of gezongen,
en in al mijn gedachten, woorden en werken,
opdat ze al mijn vijanden verjagen mag,
mijn gebreken doet verdwijnen,
genade zal afsmeken
en een zalige dood verwerven,
zodat het einde van deze tijdelijke lof
een aanvang zijn mag van de altijddurende lof.

Amen.

Deel 3: De honderd beschouwingen en gebeden

Daz dritte teil hat die hundert betrachtunge und begerunge mit kurzen Worten, als man sù alle tag mit andacht sprechen sol.

Swer begert, kurzlich, eigentlich und begirlich kunnen betrachten nah dem minneklichen lidenne unsers herren Jesu Cristi, an dem alles unser heil lit, und sinem manigvaltigen lidenne begert dankber sin, der sol dis hundert betrachtunge, die hie nach usgenommenlich stant, sunder nach den sinnen, die in den kurzen Worten sint begriffen, usnan lernen und andechtlich mit hundert venjen, oder wie es im aller best vuoget, alle tag úbergan, und ze ieder venje ein Pater noster sprechen, oder ein Salve regina oder aber ein Ave Maria, da es únser wroven an gehoert.

Wan also wurden sù einem bredier von gotte ze einer zit, do er noch metti vor einem kruzifixus stuont und gotte inneklichen klagte, daz er nit konde betrachten nach siner marter und daz si im so bitter ze betrachtenne waz; wan dar an hatte er ovch bis an die stunde grozen gebresten gehebt, und der wart do abe geleit.

Die begerunge leite er von im selben dar nach hin zuo in der kúrzy, dar umbe daz ieder mensch im selber ursach vinde ze begerenne, als er denne gemuot ist.

I.
Eya, Ewigú Wisheit,
min herze ermanet dich,
als du nah dem jungsten nachtmale
uf deme berge von angsten dines zarten herzen
wurd hinvliezende von dem bluotigen sweize,
II.
Und als du wurde vientlich gevangen,
strenklich gebunden und ellendklich verfueret;
III.
Herre, als du wurde in der nacht mit herten streichen,
mit verspoeizenne und verbindenne diner schoenen ovgen
lasterlich gehandelt,
IV.
Frueje vor Cayphas versprochen
und in den tovd vúr schuldig ergeben,
V.
Von diner zarten muoter mit grundlosem herzleide an gesehen.
VI.
Du wurd vor Pylato schamlich gestellet,
valschlich gerueget, tovtlich verdampnet,
VII.
Du, Ewigú Wisheit,
wurd vor Herodes in wissen kleidern torlich verspottet,
VIII.
Din schoener lip wart so gar leitlich
von dien ungezognen geiselschlegen zerfueret und zermuestet,
IX.

Het derde deel bevat de honderd beschouwingen en gebeden in korte zinnen, zoals men ze elke dag aandachtig uitspreken moet.

Wie begeert, kort, innig en vol verlangen zijn beschouwen te richten op het minnelijk lijden van onze Heer Jezus Christus, in wie al ons heil gelegen is, en zijn menigvuldige lijden dankbaarheid tonen wil, hij moet de honderd, uitnemende beschouwingen, die hier volgen, vooral in hun bedoeling, die hier in korte woorden gevat is, van buiten leren, en aandachtig met honderd knievallen, of op de wijze die hem gepast lijkt, dagelijks doorlopen, en bij iedere knieval een Paternoster bidden, of een Salve Regina of ook een Ave Maria, waar het Onze-Lieve-Vrouw betreft.

Want aldus ontving een predikbroeder ze van God toen hij een keer na de metten voor een kruis stond en zich innig voor God bekoeg, dat hij zijn beschouwing niet richten kon op zijn Passie en dat een bitterheid hem hiervan weerhield in zijn beschouwing; want daarin toonde hij tot dan grote tekortkomingen, die hierna echter zouden verdwijnen.

De gebeden voegde hij kort hierna zelf toe, opdat eenieder voor zichzelf iets vinden kan om te vragen, iets waaraan hij dan behoefte heeft.

1-10

I.
Ach, Eeuwige Wijsheid,
mijn hart herinnert je eraan,
hoe je na het laatste avondmaal,
op de berg overvallen door de angst van je tedere hart,
doordrenkt raakte met bloedig zweet;
II.
en hoe je op vijandige wijze toen gevangengenomen werd,
en vastgebonden en hulpeloos weggevoerd;
III.
Heer, hoe je die nacht met harde slagen,
met bespuwingen, je heldere ogen geblinddoekt,
belasterd en mishandeld werd;
IV.
die vroege ochtend voor Kajafas aangeklaagd
en de dood schuldig bevonden werd;
V.
door je tedere Moeder met grondeloos harteleed aanschouwd;
VI.
hoe je op schaamteloze wijze voor Pilatus werd gebracht,
valselijk beschuldigd, ter dood veroordeeld;
VII.
hoe jij, Eeuwige Wijsheid,
voor Herodus in witte kleren gehuld, bespot werd als een dwaas;
VIII.
hoe je schone lichaam op zulk deerniswekkende wijze
door die tomeloze geselslagen doorwond en opengereten werd;
IX.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Din zartes hovpt mit spitzigen dornen durstochen,
da von din minneklichs antlüte mit bluot waz verrunnen,
X.

Du wurd also verteilet ellendklich und schamlich
mit dinem krúze us in den tovt gefueret.

Ach, min einigú zuoversiht,
dez siest du ermanet,
daz du mir vaetterlich ze hilf komest in allen minen noeten.

Enbinde mich von minen suentlichen sweren banden,
behuet mich vor heinlichen sünden
und offenbarem laster.

Beschirme mich vor dez viendes valschen reten
und vor ursach aller sünden;
gib mir dins lidens und diner zarten muoter leides
ein herzklichs enphinden.

Herr,
rihte ab mir an miner jungsten hinvar erbarmherzklich,
lere mich weltlich ere versmahen
und dir dienen wislich.

Alle mine gebresten werden in dinen wunden verheilet,
min bescheidenheit in dem sere dins hovptes
vor aller anvechtunge gesterket und gezieret,
und alles din liden nach minem vermugenne
von mir ervolget.

I.
Minneklicher herre,
als an dem hohen aste des krúzes
dinú klaren ogen erlaschen und wurden verkeret,
II.
Dinú goetlichú oren wurden spottes und lasters erfüllet,
III.
Din edels riechen verwandelt mit boesem smake,
IV.
Din suezer munt mit bitterem trunk,
V.
Din zartú beruerde mit herten schleglen:

Also beger ich,
daz du hüt minú ovgen behuetest vor verlazner gesiht,
minú oren vor úppiger gehoerde.

Herr, benim mir smakhafti liplicher dingen,
mache mir unlustig ellú zitlichú ding
und benime mir zartheit mins eigen libes.

I.
Zarter herr,
als din goetliches hovbet waz von sere und ungemach geneiget,
II.
Din gemeitú kele vil ungezogenliche gestreichet,
III.
Din reines antlüte mit speichel und bluot gar verrunnen,
IV.
Din lutrú varwe erbleichet,
V.
Ellú din schoenú gestalt ertodet:

hoe je tedere hoofd met spitse doornen doorstoken werd,
waardoor het bloed over je minnelijke aangezicht stroomde;
X.

en hoe je aldus veroordeeld, jammerlijk en schandelijk,
jouw eigen Kruis dragend, weggevoerd werd naar de dood.

Ach, jij mijn enige hoop,
wees daaraan herinnerd,
zodat je me als een Vader te hulp komt in al mijn nood.

Bevrijd me van mijn zware zondenklusters,
behoed me voor verborgen zonden
en voor openlijke schandaad.

Bescherm me tegen de valse raad van mijn vijanden
en de aanleiding tot zonde;
laat me, bid ik je, jouw lijden en dat van je tedere Moeder
in mijn hart kunnen meevoelen.

Heer,
wees barmhartig in je oordeel bij mijn laatste reis,
leer me wereldlijke eer verachten
en jou wijselijk dienen.

Mag elk van mijn tekortkomingen geheeld worden in jouw wonden,
en mijn denken in de pijnen van jouw hoofd
gesterkt en getooid worden tegen alle aanvechtingen,
mag al jouw lijden, voor zover het me mogelijk is,
door mij doorleden worden.

11-15

I.
Minnelijke Heer,
hoe aan de hoge mast van het Kruis
jouw heldere ogen mat werden en braken;
II.
hoe spot en laster jouw goddelijke oren,
III.
vuile stank je edele reuk,
IV.
en bittere drank je zoete mond vulden;
V.
hoe je tedere natuur geraakt werd met harde slagen:

zo bid ik,
dat je heden mijn ogen behoeden wil voor ijdele gezichten,
mijn oren voor ledige woorden.

Heer, ontnem me de smaak voor aardse zaken,
schenk me weezin tegen al het tijdelijke,
en ontdoe me van de weekheid van mijn lichaam.

16-20

I.
Lieve Heer,
zoals je goddelijke hoofd onder de pijn en kwelling gebogen,
II.
je lieflijke hals zo schandelijk opgerekt,
III.
je schone aangezicht met speeksel en bloed overdekt,
IV.
je heldere kleur verbleekt,
V.
je schone gestalte geheel gedood,

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Also gib mir, min herr,
liplich ungemach minnen
und alle min ruow in dir suochen,
vroemdes úbel willeklich liden,
versmecht begeren,
minen begirden erbleichen
und allen minen glústen ertovden.

I.
Minneklicher herre,
als din rechtú hand ward durnegelt,
II.
Din lingú hand durschlagen,
III.
Din rechter arm zerspannen
IV.
Und din lingger ser zerdennet,
V.
Din rehter vuoz durgraben
VI.
Und din linger grúlich durchhovwen;
VII.
Du hangetest in ungewalt
VIII.
Und in grozer muedi diner goetlichen bein,
IX.
Ellú dinú zarten lider wurden unbeweglich gephrenget
an den engen notstal dez krúzes,
X.
Din lip waz von dem hitzigem bluote an menger stat berunnen:

Ach, minneklicher herre, also beger ich,
daz ich in lieb und in leide
unbeweglich zuo dir werde genegelt,
alles min vermugen libes und sele an din krúz zerspennet,
min vernunft und min begirde zuo dir geheftet.

Gib mir unmugentheit liplich vroede ze volbringenne,
snellheit din lob und ere ze suochenne.

Ich beger, daz kein gelid sie an minem libe,
es habe dines tovdes ein sunderliches tragen
und dines lidens gelicheit ein minneklichs erzoeigen.

I.
Zarter herre,
din bluejender lip hatte an dem krúze ein darben und ein dorren,
II.
Din muede zarte ruggen an dem ruhen krúze ein hertes lenen,
III.
Din swere lip ein nidersigen,
IV.
Alle din lip waz durwunt und durseret,
V.
Herr, und daz alles truog din herz minneklich.

Herre,
din darben si mir ein ewiges widergruenen,
din hertes lenen ein geistliches ruowen,
din nidersigen ein krefftiges ufenthalten;
alles din ser muesse daz mine senften

zo Heer, help me,
lichamelijk ongemak lief te hebben
en geheel mijn rust in jouw te zoeken,
uiterlijk lijden vrijwillig op me te nemen,
versmading te zoeken,
mijn begeertes te verzwakken
en mijn lusten te doden.

21-30

I.
Minnelijke Heer,
zoals je rechterhand werd doornageld,
II.
je linkerhand doorboord;
III.
je rechterarm opgespannen,
IV.
je linker helemaal uitgerekt;
V.
je rechervoet doorstoken,
VI.
en je linker gruwelijk vermorzeld;
VII.
hoe je daar machteloos hing,
VIII.
uitgeput je goddelijke benen,
IX.
al je tedere ledematen onbeweeglijk geprangd
aan die nauwe noodstal van het Kruis,
X.
het warme bloed dat op menige plaats over je lichaam droop:

ach minnelijke Heer, zo bid ik je,
dat ik, in vreugde en verdriet,
onbeweeglijk aan jou wordt vastgenageld,
alle krachten, van mijn lichaam en ziel, aan jouw Kruis opgespannen,
mijn verstand en mijn verlangen vastgehecht aan jou.

Maak het me onmogelijk om lichamelijk vreugde te vinden,
geef me snelheid in het zoeken van jouw lof en eer.

Ik wens, dat er geen ledemaat aan mijn lichaam is,
die niet jouw dood op bijzondere wijze draagt
en in minnelijke gelijkenis getuigt van jouw lijden.

31-35

I.
Lieve Heer,
jouw bloeiende Lichaam verdorde kwijnend aan het Kruis,
II.
voor je vermoeide, tedere rug vormde het Kruis een harde stut,
III.
je zware lichaam neerwaarts zijgend,
IV.
heel je lichaam was doorwond en doorfolterd,
V.
Heer, en dit alles droeg je hart minnelijk.

Heer,
mag jouw wegwijnen mij tot eeuwig vergroenen zijn,
jouw harde stut mij tot geestelijke rusten,
jouw neerzijgen mij tot krachtig ondersteunen;
mag al jouw pijn de mijne verzachten

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

und din minneriches herze daz mine inbrúnstklich enzúnden.

I.
Minneklicher herre,
in der toetlichen not wart din gespottet mit spehen worten,
II.
Mit spotlicher geberde,
III.
Und wurde gar vernichtet in ire herzen;
IV.
Du stuende hier inne vestekliche,
V.
Und bete dinen lieben vatter úber sù minneklich;
VI.
Du unschuldiges lembli wurd zuo den verschulten gelichet,
VII.
Von deme linggen verduemet,
VIII.
Von dem rechten an gerueffet;
IX.
Du vergebe ime alle sine súnde,
X.
Und tete im uf daz himelsche paradys.

Nu lere, geminter herr, dinen diener
ellú spechú wort, spotlich geberde und alles vernichten
vesteklich dur dich liden,
und alle mine widersachen minneklich gegen dir entschuldigen.

Ach, grundlosú miltekeit,
ich búte húte dinen unschuldigen tovt
vúr dú ovgen dez himelschen vatters
vúr min verschultes leben.

Herr,
ich ruefe zuo dir mit dem schacher:

“gedenke, gedenk min in dinem rich!”

Verdueme mich nit umb mine missetat,
vergibe mir alle mine súnde,
tuo mir uf din himelsches paradys.

I.
Zarter herr,
an der stunde wurde du durch mich von allen menschen gelassen,
II.
Dine vrúnde hatten sich din verzigen,
III.
Du stuend nackt und aller ere und kleider berovbet,
IV.
Din kraft erschein do sigelos;
V.
Sù handleten dich unerbermklich,
und du litte es alles stille und senftmuetklich.
VI.
Ach, dins milten herzen,
do du diner zarten muoter herzleid allein
ze grund erkandest,
VII.
Ire seneden geberde an sehde,
VIII.

en jouw liefdevolle hart het mijne in vuurgloed ontsteken.

36-45

I.
Minnelijke Heer,
in doodsnood werd je bespot met snijdende woorden,
II.
de spot werd met je gedreven,
III.
vermorzeld tot niets werd je in hun harten;
IV.
standvastig bleef je hieronder,
V.
en minnelijk bad je voor hen tot je Lieve Vader;
VI.
jij, onschuldig Lam, werd gerekend tot de schuldigen,
VII.
veroordeeld door degene ter linkerzijde,
VIII.
aangeropen door degene ter rechterzijde;
IX.
al zijn zonden vergaf je hem,
X.
je opende hem het hemels paradijs.

Leer, beminde Heer, je dienaar nu,
elk snijdend woord, smalend gedrag, elke minachting
door jouw lijden standvastig te dragen,
en al mijn belagers minnelijk tegenover jou te vergeven.

Ach, grondeloze Mildheid,
jouw onschuldige dood draag ik heden op
voor de ogen van de hemelse Vader
voor mijn schuldig leven.

Heer,
met die moordenaar roep ik tot jou:

‘Gedenk, gedenk mij in jouw Rijk!’

Veroordeel me niet om mijn misdaad,
vergeef me al mijn zonden,
open me jouw hemels paradijs.

46-55

I.
Lieve Heer,
in dat uur werd je om mijnentwille door alle mensen verlaten,
II.
je vrienden lieten je alleen,
III.
naakt stond je daar, van alle eer en kleren beroofd,
IV.
je kracht leek overwonnen;
V.
men behandelde je zonder enig erbarmen,
en stil en zachtmoedig onderging je alles.
VI.
Ach, jouw milde hart,
geen ander dat het harteleed van je tedere Moeder
tot in de grond kon verstaan,
VII.
haar gekweld neigen kon zien,
VIII.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Und irú kleglichú wort hortest,
IX.

Und in der toetlichen schidunge
si beveld dinem junger in muoterlich trúwe,
X.

Und den junger ir in kintlich trúwe!

Eya, zartes exemplar aller tugenden,
benim mir aller menschen schedlich minne,
aller vrúnde ungeordnet trúwe.

Enbloes mich von aller unlidekeit,
gip mir vestikeit gegen allen boesen geisten
und senftmueteit gegen allen ungestuemen menschen.

Militer herre,
gip mir dinen bittern tovt in den grunt mines herzen,
in min gebet und in erzoeligunge der werke.

Owe, zarter minneklicher herre,
ich bevilhe mich hütte in die stete trúwe und huote
diner zarten reinen muoter
und dines lieben geminten junger.

Salve regina oder Ave Maria.

I.
Eya, reinú zartú muoter,
ich ermanen dich hütte dez grundlosen herzleides,
daz du enphienge in dem ersten anblick,
do du din liebes kint also sehde uf erhenkt in sterbender not stan.
II.
Du enmochtest im do nit ze hilf komen,
III.
Du hattest dines Kindes ertoetere ein pinlichs ansehen,
IV.
Du klagtest in vil jemerlich,
V.
Und er troste dich gar guetlich.
VI.
Sinú guetlichú wort durwunten din herz,
VII.
Din kleglichú geberde erweichte dú herten herzen,
VIII.
Din muoterlichen hende und arme
hatten ein ellendes ufbieten,
IX.
Aber din kranke lip ein kraftloses nidersigen
X.
Din zarter munt sines abgerunnen bluotes ein minnekliches kússen.

Eya nu, ein muoter aller gnaden,
behuete mich muoterlich in allem minem lebenne,
bewar mich gnedklich an minem tovede.

Owe, zartú vroww, sihe, daz ist dú stunde,
umb die ich beger alle mine tage din diener ze sine,
daz ist dú grúlich stunde,
ab der herze und sel erschrieket;
denn so ist us bitten und rufen,
denne so enweis ich,
zuo weme ich arme mensch keren sol.

Eya dar umb,

haar zuchtend weeklagen kon horen;
IX.
en in het scheiden door de dood
jouw jongeling aan haar moederlijke zorg toevertrouwe,
X.
en tot kinderlijke trouw de jongeling haar.

Ach, jij, van alle deugden het tedere Voorbeeld,
neem alle schadelijke liefde voor mensen weg van mij,
alle ongeordende vriendentrouw.

Bevrijd me van alle ongeduld,
verleen me standvastigheid tegenover alle boze geesten
en zachtmoedigheid tegenover alle gewelddadige mensen.

Milde Heer,
veranker jouw bittere dood in de grond van mijn hart,
laat hem mijn gebed en werken begeleiden.

Ach, lieve, minnelijke Heer,
heden beveel ik me in de bestendige zorg en bescherming
van je tedere, reine Moeder
en jouw door jou beminde jongeling.

Salve Regina of Ave Maria.

56-65

I.
O, reine, tedere Moeder,
ik herinner je vandaag aan het grondeloze harteleed,
dat jou beving bij die eerste aanblik,
toen je zag hoe je lieve Kind in stervensnood verkerend daar hing.
II.
Je kon hem toen niet te hulp komen;
III.
hoe bitter, de moordenaars van je Kind te moeten aanschouwen;
IV.
hoe jammerlijk je weeklagen over hem;
V.
en hoe hij jou troostte, zo vol goedheid;
VI.
zijn van goedheid vervulde woorden, die je hart doorwonden;
VII.
je beklagenswaardige gestalte, die de hardste herten vermurwde,
VIII.
je moederlijke handen en armen
die zich onmachtig naar hem uitstrekten,
IX.
jouw lichaam echter, dat krachteloos neerwaarts zakte,
X.
je zachte mond, die zijn neervloeiend bloed zo minnelijk kuste.

Ach, Moeder van alle genade,
behoed me op moederlijke wijze mijn leven lang,
in genade bewaar me bij mijn dood.

Ach, tedere Vrouwe, zie, dat is het uur,
omwille waarvan ik al mijn dagen jouw dienaar wil zijn,
dat is het vreselijke uur,
waarvoor hart en ziel terugschrikken;
want dan, wanneer het gedaan is met bidden en roepen,
weet ik niet,
aan wie ik, arme mens, mij richten moet.

Ja, daarom,

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

du grundloses abgründe
der goetlichen erbarmherzikeit,
so valle ich dir hütte ze vuoze
mit inneklichen súfzen mines herzen,
daz ich denne wirdig werde
diner vroelichen gegenwúrtikeit.

Wie mag der verzagen,
oder waz mag dem geschaden,
den du, reinú muoter, wilt behueten?

Ach, einige trost,
beschirme mich denne vor der boesen geisten jemerlichem anblicke,
bis mir beholfen
und behuet mich vor den vientlichen henden.

Min ellendes súfzen werde von dir getroestet,
min toetlichú kraftlosi
von dien ovgen diner erbermden guetlich an gesehen,
dine milten hende werden mir denne gebotten,
mine ellendú sele von dir enphangen
und mit dinem rovsvarwen antlút vúr den hohen richter gefuereet
und in ewiger selikeit bestetet.

I.
O du gemintes wolgefallen dez himelschen vatters,
wie du an der stunde an dem krúze
zuo allen dem usseren smerzen dez bitteren tovdens
ovch von innen
genzklichen wurde von aller suzikeit und troeste gelazen!

II.
Du hattest ze dinem vatter ein ellendes rueffen,

III.
Dines willen mit dem sinen ein ganzes vereinen;

IV.
Herr, dich turste von rechter túrri liplich,

V.
Dich turste von grozer minne geistlich,

VI.
Du wurde bitterliche getrenket,

VII.
Und do es alles volbracht waz, do sprech du:
Consummatum est!

VIII.
Du werd dinem geminten vatter gehorsam unz in den tovt,

IX.
Du bevelhde dinen geist in sine vetterlichen hende,

X.
Und do verschied din edlú sele von dinem goetlichen libe.

Ach, minneklicher herr,
in der minne beger ich,
daz du mir in allem lidenne milteklich bi sist,
daz du dinú vetterlichú oren
ze minem rufenne ze allen ziten uf schliezest,
und mir mit dir einen vereinten willen in allen dingen gebest.

Herr,
erloesche in mir allen turst liplicher dinge,
mache mich durstig nah geistlichen dingen.

Zarter herr, din bitters drank
muesse alle mine widerwertikeit in suzikeit verkeren.

jij, die de grondeloze afgrond
van de goddelijke barmhartigheid bent,
jou val ik vandaag te voeten
met een innig verzuchten van mijn hart,
opdat ik jouw blijde tegenwoordigheid
dan waardig bevonden wordt.

Hoe kan hij opgeven,
wat kan hem schaden,
die jij, reine Moeder, wil behoeden?

Ach, enige troost,
bescherm me tegen de gruwelijke blikken van de boze geesten,
kom mij te hulp,
en voor vijandige handen behoed me.

Wil mij tot troost zijn in mijn ellendig verzuchten,
en wil mijn sterfelijke krachteloosheid
vol goedheid aanzien met de ogen van jouw erbarmen;
mogen jouw milde handen naar mij reiken
en mijn arme ziel door jou ontvangen worden,
en leid me met jouw rozenkleurige gelaat voor de hoge Rechter,
opdat ik mijn rustplaats vinden mag in de eeuwige zaligheid.

66-75

I.
Ach, jij bemind Welgefallen van de hemelse Vader,
toen je dat uur aan het Kruis
bij al de uiterlijke pijn van de bittere dood
ook innerlijk
geheel verlaten werd door alle zoetheid en troost!

II.
Vertwijfeld heb je tot je Vader geroepen.

III.
Jouw wil verenigde zich geheel met de zijne.

IV.
Heer, de ontbering gaf je lichamelijk dorst;

V.
de grote liefde gaf je geestelijk dorst.

VI.
Bitter de drank die je ontving toen.

VII.
En toen alles was volbracht, sprak je:
'Consummatum est!'

VIII.
Je werd je Vader gehoorzaam tot in de dood;

IX.
je beval jouw geest in zijn Vaderlijke handen;

X.
en je edele ziel verliet je goddelijk lichaam.

Ach, minnelijke Heer,
in deze liefde hoop ik,
dat je me mild wil bijstaan in elk lijden,
dat je je Vaderlijke oren
altijd openen zult voor mijn roepen,
en geef dat mijn wil in alles verenigd zal zijn met de jouwe.

Heer,
doof in me alle dorst naar lichamelijke dingen,
maak me dorstig naar geestelijke dingen.

Lieve Heer, jouw bitter drank,
dat hij altijd mijn wederwaardigheden in zoetheid veranderen mag.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Gip mir,
daz ich in rechten sinnen und guoten werken
stet bis an den tovd belibe
und usser diner gehorsami niemer getrette.

Ewigú Wisheit,
min geist si hüt in dine hende ergeben,
daz er an sinem jungsten hinscheidenne
von dir vroelich werd enphangen.

Herr, gip mir ein leben, daz dir gevellig si,
einen tovd, der wol bereit si,
ein ende, daz von dir gesichert si.

Herr, din bittere tovd erschoezze minú kleinú werk,
daz an der stunde schuld und buoze genzklich ab geleit si.

I.
Ach herr, gedenke,
wie daz scharphe sper durch din goetlichen siten wart gestochen,
II.
Wie daz rovsvawr kostber bluot dar us trang,
III.
Wie daz lebende wasser dar us ran,
IV.
Owe, herr,
und wie sure du mich hast erarnet,
V.
Und wie vrilich du mich hast erloeset!

Minneklicher herre,
din tieffú wunde behuete mich vor allen minen vienden,
din lebendes wasser reine mich von allen minen sünden,
dins rovsvawrwes bluot ziere mich mit allen gnaden und tugenden.

Zarter herre,
din sures erarnen binde dich zuo mir,
din vriliches erloesen verein mich eweklich mit dir.

I.
Ach, uzerwelter trost aller súnder, suezú kúngin,
bis hüt ermant,
do du under dem krúz stuend
und din kint waz verscheiden
und also tovtv vor dir hanget:
wie hattest du do so menig ellendes ufsehen,
II.
Wie muoterlichen sin arme von dir wurden enphangen,
III.
Mit welen trúwen an din bluotvarwes antlút getrucket,
IV.
Sine vrischen wunden,
sin toetlich antlúte von dir durkússset!
V.
Wie maenig tovtwunden din herze do enphieng,
VI.
Wie menigen inneklichen grundlosen súfzen du lieze,
VII.
Wie mengen bitterlichen ellenden trehen du rertest!
VIII.
Dinú ellenden wort waren do so gar klaglich,
IX.

Geef me,
dat ik in oprecht streven en goede werken
standvastig blijven mag tot aan de dood,
noot anders dan gehoorzaam aan jou.

Eeuwige Wijsheid,
in jouw handen beveel ik heden mijn geest,
opdat hij bij zijn laatste reis
door jou in vreugde ontvangen mag worden.

Heer, verleen me een leven jou welgevallig,
een dood welvoorbereid,
een einde verzekerd met jou.

Heer, mag jouw bittere dood mijn kleine werken laten gedijen,
zodat op dat uur schuld en boete geheel gedelgd zullen zijn.

76-80

I.
Ach Heer, gedenk,
hoe de scherpe speer gestoken werd door je goddelijke zijde;
II.
hoe het rozenkleurige, kostbare bloed eruit vloeide;
III.
hoe het levende water eruit stroomde;
IV.
Ach Heer,
hoe bitter heb je me herwonnen,
V.
hoe vrijwillig heb je me verlost!

Minnelijke Heer,
mag jouw diepe wond me beschermen tegen al mijn vijanden,
jouw levend water mij reinigen van al mijn zonden,
jouw rozenkleurige bloed mij tooien met alle genaden en deugden.

Lieve Heer,
mag jouw bittere herwinnen jou aan mij binden,
jouw vrijwillig verlossen mij voor eeuwig met jou verenigen.

81-90

I.
Ach, uitverkoren Troost voor alle zonden, lieflijke Koningin,
herinner je nu,
toen je stond onder het Kruis
en jouw Kind verscheiden was
en dood daar voor je hing,
hoe dikwijls je hulpeloos naar hem opzag;
II.
hoe je zijn armen moederlijk ontving,
III.
hoe toegewijd je ze drukte aan jouw door bloed gekleurde gelaat,
IV.
hoe zijn verse wonden,
zijn verstorven gelaat door jou met kussen bedekt werden!
V.
Hoe menig dodelijke verwonding je hart toen trof,
VI.
hoe menig innige, grondeloze verzuchting je ontsnapte,
VII.
hoeveel bittere tranen je in die verlatenheid vergoot!
VIII.
Hoe klaaglijk je woorden;
IX.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Din lútzeligú gestalt so gar trucklich,
X.
Aber din ellendes herz waz von allen menschen untrostlich.

Eya, reinú vroww,
dez siest du hüt ermant,
daz du sist alles mines lebennes
ein stetú hueterin und ein getrúwú wiserin.

Ker dinú ovgen, dú milten ovgen
ze allen ziten gegen mir erbermklich,
enphahe mich in allem suochene muoterlich,
behuete mich vor allen minen vienden
under dinen zarten armen getrúwlich.

Din trutlichs kússen siner wunden
si mir gegen im ein liepliches suenen,
din tovtlichen wunden erwerben mir ein herzkliches rúwen,
din inneklichen súfzen bringen mir ein stetes begeren,
und din bitterlichen trehen muessen min hartes herz erweichen.

Dinú kleglichú wort sien mir aller úppiger rede ein ablegen,
din trucklichú geberde aller verlazener geberde ein hinwerfen,
din trostloses herze aller zerganklicher minne ein versmahen!

I.
O wunneklicher glanz dez ewigen liechtes,
wie bist du nu in disem anblicke,
als dich min sele selber under dem krúze
uf der schosse diner trurigen muoter also tovten
mit klage und danke umbvahet,
so gar erloeschen!

Erloesch in mir die brinnenden begirde aller untugende!

II.
O ein luter klarer spiegel der goetlichen majestat,
wie bistu von minnen dur mich verunreiniet!

Reine die grozen masen miner missetat!

III.
O ein schoenes liehtes bilde der vaetterlichen gueti,
wie bist du so entsúbert!

Widerbringe daz entstelt bilde miner sele!

IV.
O du unschuldiges lembli,
wie bist du so jemerlich gehandelt!

Buesse und besser vúr min schuldig súntliches leben!

V.
O du kúnig aller kúnige und ein herre aller herren,
verlihe mir, als dich nu min sele
mit klage und jamer umbvahet in diner verworfenheit,
daz si von dir umbvangen werde mit vroeden
in diner ewigen klarheit!

I.
Minneklichú reinú muoter,

hoe treurig jouw van liefde vervulde aanblik,
X.
geen mens echter die je hart troosten kon in deze verlatenheid.

Welnu, reine Vrouwe,
wees hieraan dan heden herinnerd,
opdat je mij mijn hele leven
tot een standvastige behoedster en getrouwe leidsvrouw zult zijn.

Wend je ogen, die milde ogen,
in erbarmen altijd naar mij,
ontvang me als een moeder bij al mijn zoeken,
bescherm me tegen al mijn vijanden,
getrouw onder jouw armen mij hoedend.

Jouw innig kussen van zijn wonden,
mag mij jegens hem lieflijke verzoening zijn;
mogen jouw dodelijke wonden mij tot hartelijk berouw wekken,
jouw innig verzuchten tot standvastig verlangen mij oproepen,
en jouw bittere tranen mijn versteende hart verzachten.

Mogen jouw weeklachten mij weerhouden van alle ijdele woorden,
en mag je treurend ontfermen een einde maken aan mijn loze doen,
jouw ontroostbaar hart mij alle vergangelijke liefde laten versmaden.

91-95

I.
O, zalige Glans van eeuwig licht,
hoe toch is je aanschijn,
waar mijn ziel onder het Kruis jou,
dood op de schoot van je treurende Moeder
met weeklachten en dankbaarheid omhelst,
zo helemaal gedooft!

Doof in mij de brandende begeerte van alle ondeugden!

II.
O, zuivere, heldere Spiegel van de goddelijke Hoogheid,
hoe ben je uit liefde om mijnentwille zo bevekt geworden!

Reinig de grote vlekken van mijn misstappen!

III.
Ach, helder, lichtend Beeld van de Vaderlijke goedheid,
hoe verontreinigd je bent!

Herstel het misvormde beeld van mijn ziel!

IV.
Ach, jij onschuldig Lam,
hoe jammerlijk ben je mishandeld!

Boet en betaal voor mijn schuldig, zondig leven!

V.
O jij, Koning aller Koningen en Heer aller Heren,
verleen mij, dat, zoals mijn ziel,
die jou nu weeklagend en treurend omhelst in jouw verlatenheid,
dat ze door jou vol vreugde omhelsd zal worden
in jouw eeuwige klaarte!

96-100

I.
Minnelijke, reine Moeder,

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

biz húte ermant der kleglichen gehab, die du hattest,
do sú din tovtes kint von dinem herzen brachen,
II.
Des jemerlichen dannan scheidens,
III.
Der ellenden vuozstaphen,
IV.
Des jamrigen herzen, so du hin wider hattest,
V.
Und der getrúwen stetikeit,
die du ime allein in allen sinen noeten unz in daz grab leistest.

Und erwirbe mir von dinem zarten kinde,
daz ich in dinem leide und in sinem lidenne
alles min leid und liden úberwinde,
daz ich mich zuo ime in sin grab
vor allem zitlichem kumber verschliesse,
daz mir ellú disú welt bringe ein ellenden,
daz ich nach ime allein trage ein grundloses jameren,
und daz ich in sinem lobe und in dime dienst hab
unz in daz grab ein stetes bliben.

Amen.

Do dis alles bereit waz und an papyr geschriben waz,
do stuont im dennoch usse ein wenig ze machenne an einem ende,
daz unser lieben vrowwen zuo gehorte;
und hatte dem selben ein spacium gelazen,
unz es im ovch von gotte wurde,
wan er waz do neiswe mengen manode gestanden
in undergezogenheit,
daz es ime nit konde werden.

Also kam er sin an unser vrowwen,
daz sí es volbrechte.

Und do wart an sant Dominicus abent ze nacht,
do man hatte von im metti gesungen,
do waz ime vor in dem schlafe,
wie er in einer kamer were;
und do er also saz,
do kam ein schoene jungling in gande mit einer wúnklichen harphen,
und mit ime vier ander junglinge mit schalmien.

Also sas der jungling mit der harphen zuo dem bruoder
und begonde sin harphen reisen
und schone uf klenken.

Daz waz dem bruoder gar lustlich ze hoerenne,
und sprach zuo im:

“owe, wan kemist du an die stat, da ich wonen,
daz du mir etwenne also hohen muot mahtist!”

Do vraget der jungling den bruoder,
ob er noch neiswaz uebunge heti,
die er neiswe lange hatte gehabt.

Do sprach er:

“ja!”

Do entwúrte er und sprach:

“daz ist ein hertes spil.”

wees heden herinnerd aan jouw weeklachten, je treurende gestalte,
toen ze jouw dode Kind wegrukten van je hart,
II.
het jammerlijke scheiden daar,
III.
de zware voetstappen,
IV.
je bedroefde hart, dat slecht bij hem wilde zijn,
V.
de bestendige trouw,
waarmee alleen jij hem nabij bleef in zijn nood tot in het graf.

Verkrijg dan voor mij van je tedere Kind,
dat ik in jouw droefenis en in zijn lijden,
al mijn droefenis en lijden te boven kom,
dat ik me bij hem in het graf
afsluit voor alle tijdelijke zorgen,
dat de hele wereld mij tot banneling maakt,
dat mijn verlangen zonder ophouden slechts naar hem uitgaat,
en dat ik hem tot lof en jouw tot dienst mag zijn,
standvastig tot aan het graf.

Amen.

Toen het allemaal klaar was en op papier geschreven,
restte hem nog een kleinigheid, toe te voegen aan een gedeelte,
dat opgedragen was aan Onze-Lieve-Vrouw;
hijzelf had daarvoor ruimte gelaten,
wachtend dat God hem zou inlichten,
want gedurende meerdere maanden was hij
neerslachtig en zonder genade,
waardoor hij niet tot schrijven kwam.

Hij wendde zich aan Onze-Lieve-Vrouw,
dat zij hem helpen zou.

En toen, op de nacht voorafgaand aan het feest van Sint-Dominicus,
en nadat men de metten gezongen had,
scheen het hem toe, in zijn slaap,
dat hij in een kamer was;
en toen hij daar zo zat,
kwam een mooie jongeling binnen met een kostbare harp,
en hij werd begeleid door vier andere jongelingen met schalmeien.

En de jongeling met de harp ging bij de broeder zitten
en begon op zijn harp te tokkelen,
en een mooi geluid weerklonk.

Dit te horen deed de broeder deugd,
en hij sprak tot hem:

‘Ach, waarom kom je niet naar de plek, daar waar ik woon,
om me af en toe ook daar goede moed te geven!’

Toen vroeg de jongeling aan de broeder,
of hij nog werk te doen had,
iets wat hem al lang bezighield.

Toen zei hij:

‘Ja.’

Hij antwoordde en zei:

‘Dat is een moeilijk stuk.’

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Also kerte sich der jungling zuo den vieren mit den schalmien
und sprach zuo in, daz si uf bliesen.

Do antwúrte ir eine
und meinde, es were gnuog an zwein.

Dar an enwolte dise nit gnuog han und sprach,
sú soeltin alle sament uf doenen,
und wiset in uf neiswaz tones, den der selv wol verstuont;
wan der bruoder kond sin nit verstan.

Und daz geschah also.

In den dingen geswinde do ensah noch enhorte er kein seitenspil,
denne daz er sah, daz die junglinge under handen hatten
gar ane alle masse ein lútzeliges bilde únserre lieben vrowen,
und daz waz gewúrket an ein tuoeh,
und waz des bildes mantel gar in rot und purpurvar
mit heidenschem selzemme werke,
daz einen wúnneklichen anblick gap,
und daz velt daz waz wiss als ein schne.

Also waz der bruoder in einem grozen wunder
und hatte lust an der gesiht,
und nam war, daz sú es wolten volbringen;
und vollewurkten des ersten daz velt.

Do sprachen sú:

“luog, wie es wachset!”

Und do sah er es us wúrken,
und do nam ir einer die nadlun mit dem vaden
und machet vornan uf den mantel
enzweres úber gar kluog stricke,
und die stuonden als recht finlich
und zierten die lieben vrowen als wúnneklich.

Und in dem giengen im dú ovgen uf
und do verstuont er daz,
daz er nach enkeinen zwivel dar an wolte haben,
ime were gegeben,
daz er daz velt, daz lere spacium
und daz geistlich bilde volbrechte,
daz im so lange vor beschlossn waz;
wan er waz dez gewennet,
daz im daz vorder gnuo nach alles sament wart
in etlicher glicheit der selben wise.

Und do zehant mornent wart es vollebracht uf sin ende.

De jongeling wendde zich tot de vier met de schalmeien
en vroeg hun daarop te gaan blazen.

Toen gaf een van hen als antwoord,
dat hij vond dat het met twee wel voldoende was.

De ander vond dat niet voldoende en zei,
ze zouden gezamenlijk spelen,
en hij liet hun een deun horen, die hij zelf goed kende,
de broeder echter was hiermee onbekend.

En het gebeurde aldus.

Maar vervolgens plots zag noch hoorde hij enig snarenspeel,
want wat hij zag, was dat de jongelingen in hun handen droegen
een bovenmatig mooie beeltenis van Onze-Lieve-Vrouw,
geborduurd op een doek;
en deze gestalte droeg een mantel helemaal in rood en purper,
bedekt met heidense stikwerk als uit het morgenland,
hetgeen een kostelijke aanblik bood;
de achtergrond, hij was wit als sneeuw.

Daarover was de broeder zeer verwonderd,
en wat hij zag beviel hem wel,
en hij bemerkte dat ze het wilden afwerken;
ze begonnen met het opvullen van de achtergrond.

Toen zeiden ze:

‘Kijk hoe het opschiet.’

En hij zag hoe het voltooid werd,
toen een van hen naald en garen nam;
en hij maakte op de voorzijde van de mantel
kruisgewijs enkele fraaie steken,
die heel verfijnd uitzagen
en Onze-Lieve-Vrouw sierlijk tooiden.

En toen gingen hem de ogen open
en hij begreep,
dat hij niet langer in twijfel diende te leven;
hem was opgedragen,
dat hij de achtergrond, de lege ruimte
en de geestelijke beeltenis moest afmaken,
iets wat hem gedurende al die tijd onmogelijk was;
want hij was eraan gewend geraakt,
omdat ook eerder alle stukken na elkaar kwamen,
zo ging dat bij ze allemaal, op dezelfde wijze.

En diezelfde ochtend nog voltooide hij alles, helemaal.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Dis buechlin, daz da heisset der Ewigen Wisheit buechli,
dez sin ist, die goetlichen minne,
dú in disem jungsten zite beginnet in mengem herzen erloeschen,
in etlichen wider enzündun;
und dez materie ist von dem anvang bis an daz ende
únsers herren Jesu Cristi minneriches liden,
und wie ein frumer mensche
daz selb bild nach sinem vermugene muoz ervolgen,
und von dem wirdigen lobe und unsaglichem leide
der reinen kúngin von himelriche.

Und hier inne sint vermischet in tovgenlicher wise zehen materien,
die usgenomenlich edele und nütze sint:

I.
Wie etlichú menschen von gotte unwissentlich werdent gezogen.
II.
Von einem herzklichen rúwenne und einem milten vergebenne.
III.
Wie minneklich got ist,
und wie betrogen der welt minne ist.

Ein usrichtunge drier dinge,
dú einem minner aller meist moechtín an gote widerstan:
IV.
Daz eine ist:
wie er so zornlich muge geschinen und doch so minneklich sin;
V.
Daz ander:
war umbe er sich sinen minnern
dicke nach herzluste enzündet,
und wa bi man sin waren gegenwúrtikeit erkennet;
VI.
Daz dritte:
war umbe es got sinen vrúnden als reht úbel in zit gestattet.

Und dis hat beschlossen in ime:
VII.
Von iemer werendem we der helle;
VIII.
Von unmessiger vroede des himelriches;
IX.
Von unmeziger edeli zitliches lidennes;
X.
Von unsaglicher gueti der betrachtunge des goetlichen lidens.

Das ander teil dis buechelins:

I.
Wie man sol lernen sterben.
II.
Wie man inrlích leben sol.
III.
Wie man got minneklich enphahen sol.
IV.
Wie man got grundlosklich alle stund loben sol.

Daz dritte teil hat
die hundert betrachtunge mit kurzen worten,
als man sú alle tage mit andacht sprechen sol.

Dit boekje, dat genoemd is het 'Boekje van de Eeuwige Wijsheid',
heeft tot doel, de liefde tot God,
die de laatste tijd in menig hart begint te doven,
in sommigen weer te ontsteken;
het handelt van begin tot eind
over het minnelijke lijden van onze Heer Jezus Christus,
over hoe een vrome mens
dit beeld moet navolgen zo goed hij kan,
en over de waardige lof en het onzegbare leed
van de reine Hemelkoningin.

En hierin zijn op verborgen wijze tien zaken vermengd,
die bijzonder edel en nuttig zijn:

I.
Hoe sommigen zonder medeweten aangetrokken worden door God.
II.
Over innige rouw en milde vergiffenis.
III.
Hoe minnelijk God is,
en hoe bedrieglijk wereldse liefde is.

Vervolgens een uitleg over drie zaken,
die een minnaar het allermeest in tegenspraak lijken te zijn met God:
IV.
de eerste is:
hoe hij zo toornig kan schijnen en toch zo minnelijk is;
V.
de tweede:
waarom hij zich van zijn minnaars
dikwijls zoals het hem behaagd, verwijderd,
en waaraan men zijn tegenwoordigheid kan herkennen;
VI.
de derde:
waarom God het zijn vrienden in de tijd vaak zo slecht laat gaan.

En hierbij horen de volgende punten:
VII.
de eeuwigdurende kwelling van de hel;
VIII.
de mateloze vreugde van het hemelrijk;
IX.
de grenzeloze adel van het tijdelijke lijden;
X.
het onzegbare goede van het beschouwen van het goddelijk lijden.

Het tweede deel van dit boekje leert:

I.
Hoe men moet leren sterven.
II.
Hoe men innerlijk leven moet.
III.
Hoe men God minnelijk ontvangen moet.
IV.
Hoe men God altijd mateloos loven moet.

Het derde deel bevat
in korte bewoording de honderd beschouwingen,
die men elke dag vol aandacht moet opzeggen.

BdEW, De honderd beschouwingen en gebeden

Swer dis buechli,
daz mit fliss geschriben und geriht ist,
well ab schriben,
der sol es alles sament eigentlich an worten und sinnen schriben,
als es hie stat,
und nüt dar zuo noh dur von legen noh dú wort verwandlen,
und sol es denne einest oder zwirunt hier ab durnehtklich rihten,
und sol nüt sunders dar us schriben,
denne die hundert betrachtung ze hindrost;
die schrib dar us, ob er well.

Wer im út anders tuot,
der sol vúrchten gottes rach,
wan er berovbet got des wirdigen lobes
und dú menschen der bessrung
und den, der sich dar zuo gearbeit hat, siner arbeit zu.

Und dar umb, wer es hier umb nit well lassen,
das muess gerochen werden von der EWIGEN WISHEIT.

Wie dit boekje,
dat zorgvuldig geschreven en samengesteld is,
wil afschrijven,
die moet het in zijn geheel doen, alle woorden en hun bedoeling,
zoals het hier staat,
niets toevoegen of achterwege laten en geen woorden veranderen,
en hij moet het vervolgens een of twee keer goed nakijken;
en laat hij niets afzonderlijk overschrijven,
slechts de honderd beschouwingen op het einde,
die mag afzonderlijk overschrijven wie wil.

Wie zich hieraan niet houdt,
hij mag Gods wraak vrezen,
want hij beroofd God van zijn eerbiedwaardige lof
en de mensen van hun beterschap
en hem, die hieraan gewerkt heeft, van zijn werk.

En daarom, wie het desondanks toch doet,
hem wacht de wraak van de Eeuwige Wijsheid.

Boekje van de Waarheid

Buechlein der Wahrheit

Hie vaht an daz drit buoch:
von inrelicher gelazeneheit
und von guotem onderscheide,
der ze habenne ist in vernunftikeite.

Ecce enim veritatem dilexisti,
incerta et occulta sapientiae tuae
manifestasti michi.

Es waz ein mensche in Cristo,
der hatte sich in sinen jungen tagen geuebet
nach dem ussern menschen uf ellú dú stúke,
da sich anvahendú menschen pflegent ze uebenne,
und beleip aber der inr mensch ungeuebt
in sin selbs nehsten gelazeneheit
und bevand wol, daz im neiswaz gebrast,
er enwiste aber nit waz.

Und do er daz langú zit und vil jaren getreib,
do wart im eins males ein inker,
in deme er wart getriben zuo im selben,
und ward in im gesprochen also:

du solt wissen,
daz inrlichú gelazeneheit bringet den menschen
zuo der nehsten warheit.

Nu waz im dis edel wort dennoch wild und unbekant,
und hatte doch vil minne darzuo,
und wart uf daz selbe und des glich gar vestiklich getriben,
ob er vor sime tode iemer dar zuo moechte komen,
daz er daz selb bloz erkandi und ze grunde ervolgti.

Also kam er darzuo,
daz er wart gewarnet und wart ime fúr geworfen,
daz in dem schine des selben bildes
verborgen legi valscher grunt ungeordenter friheit
und bedeckt legi groze schade der heiligen kristenheit.

Und hier abe erschrak er
und gewan etlich zit einen widerstoz
des inren ruofes in im selben.

Und eins males
do wart im ein kreftiger inschlag in sich selb
und luhte im in von goetlicher warheit,
daz er hier abe kein gedrang soelte nemen;
wan daz ist ie gesin und muoz iemer wesen,
daz sich daz boese birget hinder daz guote,
und daz man dar umb
daz guote nút sol verwerfen von des boesen wegen.

Und meinde, daz in der alten e,
do got durch Moysen sinú waren zeichen tet,
do wurfen die zoubrer irú falschen dar under;

Boekje van de Waarheid

Hier begint het derde boek:
over de innerlijke gelatenheid
en over het juiste onderscheid,
dat men al denkend vinden moet.

Ecce enim veritatem dilexisti,
incerta et occulta sapientiae tuae
manifestasti michi.

Want zie, je hebt de waarheid lief gehad,
en het verborgene en geheime van je wijsheid
heb je aan mij geopenbaard.

Er was een christenmens,
die zich in zijn jonge jaren geoefend had
naar de uiterlijke mens op elk gebied,
zoals beginnende mensen dat plegen te doen,
naar de innerlijk mens echter bleef hij ongeoeffend
in de hoogste gelatenheid van zijn zelf;
en hij voelde wel aan dat iets hem ontbrak,
maar hij wist niet wat.

Toen hij dat lange tijd en vele jaren zo gedaan had,
ervoer hij eens een plotse inkeer,
en hij werd hierbij naar zijn eigen zelf gestuwd,
en hoorde in zijn binnenste spreken:

'Je moet weten,
dat innerlijke gelatenheid de mens brengt
tot de hoogste waarheid.'

Wild en onbekend was dit edele woord toen nog voor hem,
maar het oefende een grote aantrekking op hem uit
en steeds werd hij getrokken naar dit woord en wat erop leek,
zich afvragend of het hem nog voor zijn dood zou lukken
om het zuiver te verstaan en het tot in de grond te volgen.

Toen gebeurde het eens,
dat hij gewaarschuwd werd en men hem voorhield,
dat onder de gestalte van dit zelfde beeld
zich een valse grond verborg voor ongeordende vrijheid
en dat er grote schade voor de heilige christenheid in school.

En hij schrok hiervan
en voelde geruime tijd een weezin
tegen de innerlijk roep in hemzelf.

En op een keer
werd zijn binnenste getroffen als door een bliksemflits
en hij begreep door goddelijke waarheid verlicht,
dat hij zich niet beklemd moest voelen,
want het was altijd al zo geweest en zou altijd zo zijn,
dat het kwade zich achter het goede verbergt
en dat men daarom
vanwege dit kwade het goede niet moet verwerpen.

En hem werd verteld, dat in het Oude Testament,
toen God door Mozes zijn tekens deed,
dat de tovenaars toen hun valse ertussenin wierpen;

BdW, Proloog

und do Cristus der ware Messias kam,
do kament etlich andere und erzoegten sich valschliche,
daz sú der selb werin.

Und also ist es úberal in allen dingen,
und darumbe ist daz guote nit mit dem boesen ze verwerfenne,
mer mit guotem onderscheide ze us kiesenne,
sam der goetlich mund tuot.

Und also meinde es,
daz guetú vernúnftigú bilde nút werin ze verwerfenne,
dú ir klaren vernúnftikeit underwúrfliche haltent
nach meinunge der heiligen kristenheit,
noch vernunftig sinne,
die guot warheit inne tragent eins durnechtigen lebennes,
werin nit ze schúhenne;
wan sú entgroebent den menschen
und zoegent im sinen adel
und des goetlichen wesennes úbertreffenlicheit
und aller andere dingen nihtikeit,
daz den menschen von billich ob allen dingen reizet
zuo rehter gelassenheit.

Und also kam er wider uf daz vorder getrifte,
da er zuo vermant waz, einer warer gelassenheit.

Nu begerte er von der ewigen warheit,
daz sú im guoten onderscheid gebi,
als verre es muglich were,
enzwúschent dien menschen,
die da zilent uf ordenlicher einvaltikeit,
und etlichen, die da zilent, als man seit, uf ungeorderter friheit,
und in dar inne bewisti,
weles weri ein rechtú gelazenheit,
mit der er kemi, da er hin soelte.

Also wart im in liehtricher wise geantwúrt,
daz dis alles soelte geschehen
nach der wise einer usgeleitens bischaft,
als ob der junger fragti und dú warheit antwúrti.

Und wart des ersten gewiset zuo dem kernen der heiligen schrift,
us der dú ewig warheit redet,
daz er da suochti und luogti,
waz die aller gelertesten und geleptesten,
dien got sine verborgenen wisheit hat uf getan,
als da vor stat in latine,
dur von hettin gesprochen,
ald waz dú heilig kristenheit dur von hielti,
daz er uf sicherre warheit blibi.

Und hier us luhete im in also:

en toen Christus, de ware Messias, kwam,
verschenen er ook anderen – het bleken bedriegers –
die beweerden dat zij het waren.

En zo is het overal en in alle dingen;
en daarom moet men het goede niet met het kwade verwerpen,
maar het er door goed te onderscheiden uitlezen,
zoals de goddelijke mond het doet.

En daarom, zo gaf de stem hem te verstaan,
moet men goede, verstandige denkbeelden niet verwerpen,
die hun helder denken dienstig maken
aan het streven van de heilige christenheid;
ook verstandige gedachten,
die goede waarheid in zich dragen van een volmaakt leven,
moet men niet schuwen;
want ze vormen de mens,
tonen hem zijn adel,
de verhevenheid van het goddelijke wezen
en de nietigheid van al het andere,
hetgeen de mens met recht stuwt boven alle dingen uit
naar de juiste gelatenheid.

En zo kwam hij weer uit bij wat hem eerder trof,
en hem toen maande tot ware gelatenheid.

Nu verzocht hij de Eeuwige Waarheid,
hem te helpen goed te onderscheiden
– zo veel als mogelijk was –
tussen mensen
die naar geordende eenvoud streven,
en mensen die, zoals men zegt, ordeloze vrijheid nastreven,
en hem hierin te tonen
wat de juiste gelatenheid is,
waarmee hij komen kon waar hij zijn moest.

Toen viel hem een verhelderend antwoord ten deel:
al het gevraagde zou hem gegeven worden
in de vorm van een uitgelegd voorbeeld,
alsof een leerling vroeg en de waarheid antwoordde.

Maar eerst werd hij naar de kern van de Heilige Schrift verwezen,
waaruit de Eeuwige Waarheid spreekt;
daar moest hij zoeken en vernemen,
wat de meest geleerde en ervaren mensen,
aan wie God zijn verborgen waarheid geopenbaard heeft,
zoals boven dit hoofdstuk in het latijn staat,
hierover gezegd hebben,
of wat de opvatting van de heilige christenheid is,
opdat hij niet zou afwijken van de veilige waarheid.

En in dat licht werd hem toen duidelijk:

I. Kapitel

Wie ein gelazener mensche beginnet und endet in einikeite.

Allen den menschen, die wider in gefuereet son werden,
den ist fúrderlich
ze wissenne ir und aller dinge erstes begin,
wan in deme selben ist och ir jungstes lenden.

Und hier umbe sol man wissen,
daz alle die, die von warheit ie gesprochen,
die koment des úber ein,
daz neiswaz ist, daz úberal daz erste ist und daz einveltigest
und vor dem nüt enist.

Nu hat dis grundelos wesen Dionysius
in siner blozheit an gesehen
und sprichet daz und ouch ander lerer;
daz daz einveltig, von dem geseit ist,
mit allen namen blibet alzemale ungenemmet;
wan als da stat an der kunst Loyca,
der name soelti us sprechen die nature und redelicheit
des genemten dinges.

Nu ist daz kuntlich,
daz des vor genanten einveltigen wesennes natur
endelos und ungemessen ist
und unbegriffen aller kreatúrlicher vernunftikeit.

Dar umb so ist kund allen wolgelerten pfaffen,
daz daz wiselos wesen ouch namelos ist.

Und dar umb sprichet Dionysius
in dem buoche von der goetlichen namen,
daz got si nitwesen oder ein niht,
und daz ist ze verstenne nach allem deme wesenne und ihte,
daz wir ime mugen nach kreatúrlicher wise zuo gelegen;
wan waz man ime des in soelicher wise zuo leit,
daz ist alles in etlicher wise falsch,
und ire loeggenunge ist war.

Und us dem so moehte man ime sprechen ein ewiges niht;
aber doch, so man von eime dinge reden sol,
wie úbertreffenlich ald úbermerklich es ist,
so muoz man im etwaz namen schepfen.

Diser stiller einveltikeit wesen ist ir leben
und ir leben ist ir wesen.

Es ist ein lebendú, wesendú, istigú vernunftikeit,
daz sich selber verstat,
und ist und lebt selber in im selber
und ist daz selb.

Nu enkan ich es nit me fúrbaz her us bringen,
und dis heis ich die ewigen ungeschaffen warheit,
wan ellú ding da
sint als in ir núwi und in ir ersti und in ire ewigen beginne.

Und hie beginnet und endet ein gelazener mensche
in ordenlicher ingenomenheit,
als hie nach wirt bewiset.

Hoofdstuk 1

Hoe een gelaten mens begint en eindigt in de Eenheid.

Voor alle mensen die in het Ene weer teruggevoerd moeten worden,
is het nuttig,
de oorsprong van henzelf en van alle dingen te kennen,
want daar ligt ook hun laatste doel.

En daarom moet men weten,
dat allen, die ooit van waarheid spraken,
hierin overeenkomen,
dat er iets is, dat het eerste en eenvoudigste is boven alles,
en dat er niets is dat hieraan voorafgaat.

Dionysius nu, heeft dit grondeloze wezen
in zijn louterheid aanschouwd
en zegt, en met hem andere leermeesters,
dat het eenvoudige, waarover hier gesproken wordt,
ongenoemd blijft met welke naam ook;
want zoals men in de logica leert,
moet de naam zowel de natuur als het begrip uitdrukken
van het genoemde ding.

Het is echter duidelijk,
dat de natuur van dit voornoemde eenvoudige wezen
zonder einde en zonder maat is,
en onbevattelijk voor alle schepselijke verstand.

Daarom zijn alle geleerde theologen het erover eens,
dat dit wijzeloze wezen ook naamloos is.

En daarom zegt Dionysius
in het boek 'over de goddelijke namen',
dat God een 'niet-zijn' of een 'niets' is,
en dat is te verstaan in betrekking tot het zijn en elk iets,
dat wij hem op schepselijke wijze toeschrijven kunnen;
want wat men hem dan op zulke wijze toeschrijft,
dat is allemaal in zekere zin onjuist,
en het tegendeel is juist.

Vandaar, dat men hem 'een eeuwig niets' zou kunnen noemen;
maar toch, als men van een ding uitzeggen wil,
hoe niet te overtreffen en boven elk begrip het is,
dan moet men er wel een of andere naam voor maken.

Het wezen van deze stille eenvoudigheid is haar leven,
en haar leven is haar wezen.

Het is een levend, wezend, in zich zelf verkerend denken,
dat zichzelf denkt,
en is en leeft in zich zelf
en dit zelf is.

Duidelijker kan ik me niet uitdrukken,
en ik noem het 'de eeuwige ongeschapen waarheid';
want alle dingen daar
zijn als in hun nieuweheid, in hun eerstigheid en hun eeuwige begin.

En hier begint en eindigt een gelaten mens
in een geordend opgenomen-zijn,
zoals hierna getoond zal worden.

II. KAPITEL

Ob in der hoechsten einikeit kein anderheit muge bestan.

DER JUNGER fragte und sprach also:

Mich nimt wunder;
sid daz also ist, daz dis eine so gar einveltig ist,
wannen denne kome dú manigvaltikeit, die man ime zuo leit.

Eine kleidet in mit wisheit und sprichet im dú wisheit,
eine mit guoti, eine mit gerehtikeit und des glich;
so sagent die pffaffen
us dem glouben von der goetlichen drivaltikeit.

War umbe lat man es nit beliben in siner einvaltikeit,
die es selber ist?

Mich dunket alles, daz dis einig ein
ze vil werkes habe und ze vil anderheite;
ald wie mag es als gar ein blozes ein sin,
da so vil menigheit ist?

DÚ WARHEIT antwúrt und sprach:

Disú menigheit
ellú ist mit dem grunde und in dem bodme ein einveltigú einikeit.

DER JUNGER SPRACH:

Was heissest du den grund und den ursprung, ald nit den grunt?

Entwúrt der WARHEIT:

Ich heisse den grund den usqual und den ursprung,
us dem die usflüsse entspringent.

DER JUNGER:

Herr; waz ist daz?

DÚ WARHEIT:

Daz ist dú natur und daz wesen der gotheit;
und in disem grundelosen abgrunde
siget dú driheit der personen in ire einikeit,
und ellú mengi wirt da ir selbs entsetzet in etlicher wise.

Da ist ouch nach diser wise ze nemenne nút froemdes werkes,
denne ein stillú inswebende dúnsterheit.

DER JUNGER sprach:

Ey, lieber herre, sag mir;
waz ist denne daz, daz den ersten usblik git disem selben ze werke,
und aller meist zuo sinem eigenen werke,
daz da ist geberen?

DÚ WARHEIT sprach:

Daz tuot sin vermugendú kraft.

DER JUNGER:

Herre, waz ist daz?

Hoofdstuk 2

Of in de hoogste eenheid geen andersheid bestaan kan.

DE LEERLING VROEG EN SPRAK ALDUS:

Ik vraag me af,
daar het nu zo is, dat dit Ene helemaal enkelvuldig is,
vanwaar dan de menigvuldigheid komt, die men het toeschrijft.

De een bekleedt het met wijsheid en noemt het ook zo,
een ander met goedheid, nog een met gerechtigheid, enzovoort;
zo zeggen het de theologen
vanuit het geloof aan de goddelijke Drievuldigheid.

Waarom laat men het niet in zijn enkelvuldigheid blijven,
die het zelf is?

Mij dunkt, dat dit Enig Een
een te veel heeft aan bezigheid en aan andersheid,
want hoe kan er een louter Een zijn,
waar zo veel menigvuldigheid is?

DE WAARHEID ANTWOORDDE EN ZEI:

Deze menigvuldigheid,
ze is met en in haar diepste grond een eenvuldige eenheid.

DE LEERLING ZEI:

Wat noem je grond en oorsprong, en wat niet de grond?

DE WAARHEID ANTWOORDDE:

De grond noem ik de bron en de oorsprong,
waaraan de uitvloeiingen ontspringen.

DE LEERLING:

Heer, wat is dat?

DE WAARHEID:

Dat is de natuur en het wezen van de godheid;
en in deze grondeloze afgrond
verzinkt de Drieheid der Personen in haar eenheid,
en elke veelheid wordt daar in zekere zin van haarzelf ontdaan.

Daar is, als men het zo verstaat, dan ook geen uitwendig werken,
slechts een stille, in zich zwevende donkerheid.

DE LEERLING ZEI:

Ach, Lieve Heer, zeg me,
wat is het dan, dat haar de eerste aanzet geeft tot dit werken,
en vooral tot haar meest eigen werk,
namelijk baren?

DE WAARHEID:

Dat doet haar vermogende kracht.

DE LEERLING:

Heer, wat is dat?

BdW, 2

DÚ WARHEIT:

Daz ist goetlich natur in dem vatter;
und da in dem selben ougeblicke
ist es swanger berhaftikeit und werkes,
wan alda hat sich in der nemunge únserre vernunft
gotheit ze gotte gewungen.

DER JUNGER:

Lieber herre, ist daz nit eins?

DÚ WARHEIT sprach:

Ja, gotheit und got ist eins,
und doch so wúrket noch gebirt gotheit nit,
aber got gebirt und wúrket.

Und daz kumt allein von der anderheit,
dú da ist in der bezeichnunge nach nemlicheit der vernunft.

Aber es ist eins in dem grunde;
wan in der goetlichen nature ist nit anders
denne wesen und die widertragenden eigenschepte,
und die legent úberal nihtesnit zuo dem wesenne,
sú sint es alzemale,
wie sú onderscheit haben gegen dem sú sint,
daz ist gegen ir gegenwurfe.

Wan goetlichú nature nach dem selben grunde ze nemenne
ist nihteznit einveltiger an ir selb,
denne der vatter in der selben nature genomen,
ald kein andrú persone.

Dú bist allein in der inbildunge betrogen,
dú daz an bliket nach der wise,
als es in der kreature ist in getragen.

Es ist an im selber einig und bloz.

DER JUNGER sprach:

Ich merk wol,
daz ich bin kumen uf die gruntrueri der nehsten eiveltikeit,
fúr die nieman inbaz mag kkommen, der warheit wil fueren.

DE WAARHEID:

Dat is de goddelijke natuur in de Vader;
en daar, op een en hetzelfde ogenblik,
is ze zwanger van vruchtbrengen en werken,
want daar heeft zich, naar ons verstandelijk begrijpen,
de godheid tot God gewiegd.

DE LEERLING:

Is dat niet een en hetzelfde?

DE WAARHEID:

Ja, godheid en God zijn één,
maar toch werkt en baart de godheid niet,
maar God werkt en baart.

En dat stamt alleen van de andersheid
in de betekenis zoals ons verstand dit vat.

Maar één is het in de grond,
want in de goddelijke natuur is niets anders
dan wezen en onderlinge betrekkingen,
en deze voegen helemaal niets aan dit wezen toe,
want gelijk en volledig zijn ze,
hoewel onderscheiden van dat,
waarop ze betrokken zijn.

Want goddelijke natuur, naar haar eigen grond bezien,
is op zich niet eenvoudiger
als de Vader naar zijn eigen natuur,
of welke andere Persoon ook.

Je bent door je eigen denkwijze misleid,
zij beziet het namelijk
zoals het op schepselijke wijze ingegeven wordt.

Het Ene in zichzelf is één en louter.

DE LEERLING ZEI:

Ik zie duidelijk,
dat ik op de grondvest van de hoogste eenvoudigheid gekomen ben,
waarin niemand die waarheid winnen wil verder doordringen kan.

III. KAPITEL

Wie sich der mensche und alle kreaturen ewklich haben gehalten,
und von irem gewordenlichen usbruche.

DER JUNGER:

Ewigú warheit,
wie hein sich aber die kreaturen ewklich in gotte gehalten?

ENTWÚRT:

sú sint da gesin als in irem ewigen exemplar:

DER JUNGER:

Waz ist daz exemplar?

DÚ WARHEIT:

Es ist sin ewiges wesen
in der nemunge, als es sich in gemeinsamklicher wise
der kreature git ze ervolgenne.

Und merke,
daz alle kreaturen ewklich in gotte sint got
und hein da enkeinen gruntlichen onderscheit gehebt,
denn als gesprochen ist.

Sú sint daz selb leben, wesen und vermúgen,
als verre sú in gotte sint,
und sint daz selb ein und nit minnre.

Aber nach dem usschlage,
da sú ir eigen wesen nement,
da hat ein ieklichs sin sunder wesen
ungescheidenlich mit siner eigenen forme,
dú im naturlich wesen gibt;
wan forme gibt wesen, gesúndert und gescheiden,
beidu von dem goetlichen wesenne
und von allen andren,
als dú naturlich forme dez steines git im,
daz er sin eigen wesen hat.

Und daz ist nit gottes wesen,
wan der stein ist nit got, noch got ist nit der stein,
wie er und alle kreaturen von im sint, daz sú sint.

Und in diesem usfluzse da hant alle kreaturen iren got gewonnen,
wan da kreature sich kreature vindet,
da ist si vergichtig irs schepfers und ir gottes.

DER JUNGER:

Lieber herre,
weder ist daz wesen der kreature edeler
nach dem und es in gotte ist,
ald nach dem, als es in im selben ist?

DÚ WARHEIT:

Daz wesen der kreature in gotte ist nit kreature,
aber die kreaturlicheit einer ieklicher kreature
ist ir edeler und gebruchlicher,
denne daz wesen, daz si in gotte hat.

Hoofdstuk 3

Hoe de mens en alle schepselen in de eeuwigheid waren,
en van hun uitgegaan zijn in de tijd.

DE LEERLING:

Eeuwige Waarheid,
hoe waren de schepselen in de eeuwigheid in God?

DE WAARHEID:

Zij zijn daar geweest als in hun eeuwige oerbeeld.

DE LEERLING:

Wat is dat oerbeeld?

DE WAARHEID:

Het is zijn eeuwig wezen
op de wijze zoals het zich meedeelt
en zich te kennen geeft aan het schepsel.

En let wel,
alle schepselen zijn van eeuwigheid God in God
en ze bezitten daar in de grond geen ander onderscheid
als dat waarover gesproken werd.

Zij zijn hetzelfde leven, wezen en vermogen,
voor zover zij in God zijn,
en zijn hetzelfde Ene en niets minder.

Maar na het uitgaan,
waarbij ze hun eigen wezen aannemen,
dan heeft elk ding zijn afzonderlijk wezen,
onderscheiden door zijn eigen vorm,
die hem zijn natuurlijke wezen geeft;
want vorm verleent wezen, afzonderlijk en onderscheiden,
zowel met betrekking tot het goddelijk wezen,
alsook tot elk ander,
zoals de natuurlijke vorm van de steen
deze zijn eigen wezen verleent.

En dat is niet Gods wezen,
want de steen is niet God en God ook niet de steen,
hoewel hij en alle schepselen door hem dat zijn, wat ze zijn.

En in dit uitvloeien hebben alle schepselen hun God verkregen,
want waar een schepsel zich als schepsel aantreft,
belijdt het zijn schepper en zijn God.

DE LEERLING:

Lieve Heer,
is het wezen van het schepsel edeler
zoals het in God is,
of zoals het in zichzelf is?

DE WAARHEID:

Het wezen van het schepsel in God is niet schepsel;
de schepselijckheid echter van elk schepsel
is voor dit schepsel edeler en beter
dan het wezen dat het heeft in God.

Wan waz hat der stein dest me
oder der mensche oder kein kreature
in ire kreaturlichem wesenne,
daz sú ewklich in gotte got sint gewesen?

Got hat dú ding wol und recht geordent,
wan ein ieklichs ding hat ein widerkaphen zuo sime ersten ursprunge
in underwúrflicher wise.

DER JUNGER:

Ach herre, wannen kumet denn
súnde, ald bozheit, ald helle, ald vegfúr, ald túfel und des glich?

ENTWÚRT:

Da dú vernunftig kreature
soelte ein entsinkendes widerinjehen han in daz ein,
und si da blibet uz gekeret
mit unrehter angesehenner eigenschaft uf des sinsheit,
dannen kumet túfel und ellú bozheit.

Want wat voegt het toe aan de steen,
of de mens, of welk schepsel ook,
wat wint hun schepselijke wezen,
doordat zij eeuwig God in God geweest zijn?

God heeft de dingen een goede en juiste ordening gegeven,
want elk ding kent een terugbuigen naar zijn eerste oorsprong
in de zin van een onderwerping.

DE LEERLING:

Ach Heer, waarvan komen dan
zonde, slechtheid, hel, vagevuur, duivel en soortgelijke zaken?

DE WAARHEID:

Omdat het redelijk schepsel
een ontzinkend teruggaan in het Ene zou moeten hebben,
en toch naar buiten gekeerd blijft,
hierbij op onrechtmatige wijze zich zelf beschouwend als zijn eigen
– daarvan komen duivel en alle slechtheid.

IV. KAPITEL

**Von dem waren inkere,
den ein gelazsener mensche durch den einbornen sun nemen sol.**

DER JUNGER:

Von der kreaturen gewordenlichem usbruche
habe ich die warheit wol verstanden.

Ich horti nu gerne von dem durchbruche,
wie der mensch durch Cristum sol wider in komen
und sin selikeit erlangen.

DÚ WARHEIT:

Es ist ze wissenne, daz Cristus, gottes sun,
etwas gemein hatte mit allen menschen,
und hatte etwas sunders vor andren menschen.

Daz, daz im gemein ist mit allen menschen,
daz ist menschlichu nature,
daz er ouch ein ware mensch waz.

Er nam an sich menschlich nature und nit persone;
und daz ist in der wise ze nemenne,
daz Cristus menschlich natur an sich nam
in einer unteillich der materien,
daz der lerer Damascenus heisset in athomo,
und also
der angenomennen gemeinen menschlichen nature entwúrte
daz rein bluotli in der gesegneten Marien lib,
da er liplich gezoew von nam.

Und dar umbe so hat menschlichú nature an ir selben genomen
kein solich recht,
- wan si Cristus hatte an genomen und nit persone, -
daz ieder mensche dar umbe
súl und múg in der selben wise got und mensch sin.

Er ist der allein, dem dú unervoelgklich wirdikeit zuo gehoert,
daz er die nature an sich nam in der luterkeit,
daz im nú hat gevolget weder von der erbsúnde,
noch von keiner anderre súnde;
und dar umb waz er der alleine,
der daz verschulte menschlich kúnne erloesen mohte.

DAZ ANDER:
aller anderre menschen verdientú werk,
die sú tuont in rehter gelazsenheit ir selbes,
die ordenent eigenlich den menschen zuo der selikeit,
dú da ein Ion ist der tugende.

Und dú selikeit lit an der voller goetlicher gebruchunge,
da alles mittel und anderheit ist ab geleit.

Aber dú einunge der infleischunge Cristi,
sit daz si ist in einem persoentlichen wesenne,
so úberget si und ist hoerher,
denne dú einunge des gemuetes der seligen zuo gotte.

Wan von dem ersten beginne,
do er enphangen wart der mensch,
do waz er werliche gottes sun,
also daz er enkein ander selbandunge hatte,
denne gottes sun.

Hoofdstuk 4

**Van de ware inkeer,
die een gelaten mens door de eniggeboren Zoon Gods gaan moet.**

DE LEERLING:

Het uitgaan en het worden van het schepsel in de tijd,
daarvan heb ik de waarheid wel ingezien.

Graag hoor ik nu iets over de doorbraak
– hoe de mens door Christus terug inwaarts keert
en zijn zaligheid verkrijgt.

DE WAARHEID:

Men moet weten dat Christus, de Zoon van God,
iets met alle mensen gemeen had,
en iets wat hem onderscheidde ten opzichte van andere mensen.

Dat, wat hij gemeen heeft met alle mensen,
dat is menselijke natuur,
waardoor hij ook waarlijk mens was.

Hij nam menselijke natuur aan, en niet persoon;
en dat is zo te begrijpen,
dat Christus menselijke natuur aannam
in de reine, ondeelbare materie,
wat de leermeester Damascenus ‘in athomo’ noemt;
en aldus
kwam de aangenomen algemene menselijke natuur overeen
met het reine bloed in het lichaam van de gezegende Maria,
van wie hij het menselijk weefsel nam.

En daarom heeft menselijke natuur op zichzelf
niet het recht
– want Christus had wel haar aangenomen, niet persoon –
dat een mens daarom
op deze zelfde wijze zowel God als mens moet en kan zijn.

Hem alleen behoort de onnavolgbare waardigheid toe,
natuur in zulke louterheid aangenomen te hebben,
dat hem noch de erfzonde aankleefde
noch enig andere zonde;
en daarom kon alleen hij
het in schuld geraakte menselijk geslacht verlossen.

VERVOLGENS:
de verdienstelijke werken van alle andere mensen,
die ze doen in de juiste gelatenheid van zichzelf,
zij plaatsen een mens op de weg naar de zaligheid,
die het loon is voor een deugdzaam leven.

En de zaligheid bestaat in het volledig smaken van God,
waarbij elke middel en elk anderszijn is afgelegd.

De vereniging echter in de vleeswording van Christus,
daar deze in een persoonlijk wezen is,
gaat verder en is hoger,
dan de vereniging van de diepste grond van de zaligen met God.

Want vanaf het eerste begin,
toen hij als mens ontvangen werd,
was hij waarlijk Gods Zoon,
zo dat hij geen ander persoonzijn bezat,
dan als Gods Zoon te zijn.

Aber ellú andrú menschen
dú hant ir natürlích understandunge in irem natürlíchen wesenne,
und wie genzklich sú in selber iemer entgant
ald wie luterlich sú sich iemer gelazsent in der warheit,
so geschihet daz nit, daz sú
in der goetlichen persone understandunge iemer úbersetzt werden
und die iren verlieren.

DAZ DRITTE:

dirre mensch Cristus hatte daz och fúr ellú menschen,
daz er ist ein hoebt der kristenheit,
nach glicher wise ze redenne dez menschen hoebtes
gegen sinem libe,
als da stat geschriben,
daz alle die, die er hat fúrsehen,
die hat er vor bereit,
daz sú wúrdin mitfoermig mit dem bilde des sunes gottes,
daz er der erstgeborn si under vil andren.

Und dar umb, wer einen rehten wideringang welle haben
und sun werden in Cristo,
der kere sich mit rehter gelazsenheit
ze im von im selb,
so kumet er, dar er sol.

DER JUNGER:

Herre, waz ist rehtú gelazsenheit?

DÚ WARHEIT:

Nim war mit merklichem underscheit
diser zweier worten, dú da sprechent: sich lazsen.

Und kanst du dú zwei wort eben wegen
und ze grunde pruefen uf ir jungstes ort
und mit rehtem onderscheide an sehen,
so macht dú snelklich der warheit bewiset werden.

Nu nim des ersten her fúr daz erste wort,
daz da heisset: sich ald mich,
und luog, waz daz si.

Und da ist ze wissenne,
daz ein ieklicher mensch hat fúnfley sich.

Daz eine sich ist im gemein mit dem steine,
und daz ist wesen;
ein anders mit dem krute,
und daz ist wahren;
daz dritte mit den tieren,
und daz ist enphinden;
daz vierde mit allen menschen,
daz ist, daz er ein gemeine menschlich nature an im hat,
in dem dú andern ellú eins sint;
das fúnfte, daz im eigenlich zuo gehoert,
daz ist sin persoanlicher mensch,
beidú nach deme adel und och nach dem zuofal.

Waz ist nu daz,
daz den menschen irret
und in selikeit beroubet?

Daz ist allein daz jungste sich,

Alle andere menschen echter
hebben hun natürlíche persoanzijn in hun natürlíche wesen,
en hoe volledig zij zich ook mogen ontdoen van zichzelf,
of hoe louter en gelaten zij in waarheid ook mogen zijn,
nooit zal het zover komen, dat ze
in het Persoonzijn van de goddelijke Persoon verplaatst worden
en dat van henzelf verliezen.

ALS DERDE:

deze mens Christus had ook dat op alle menschen voor,
dat hij het Hoofd van de christenheid is,
te vergelijken met het hoofd van een mens
ten opzichte van zijn lichaam;
er staat namelijk geschreven,
dat al de menschen, die hij te voren heeft gekend,
dat hij deze ook voorbestemd heeft,
om aan het beeld van Gods Zoon gelijkvormig te worden,
opdat hij de eerstgeborene onder vele anderen zou zijn.

En wie daarom een juiste terugkeer wil hebben
en Gods Zoon in Christus wil worden,
wende zich in de juiste gelatenheid
van zichzelf af en naar hem heen,
want zo komt hij waar hij zijn moet.

DE LEERLING:

Heer, wat is juiste gelatenheid?

DE WAARHEID:

Ga zorgvuldig de betekenis na
van de volgende twee woorden: zich laten.

En kun je beide woorden nauwkeurig afwegen,
ze tot in de wortel doorgronden
en ze bezien in het juiste onderscheid,
dan zal de waarheid zich snel aan je tonen.

Neem als eerste het woord:
'zich' of 'mij';
en kijk wat het betekent.

En hierbij moet men beseffen,
dat elke mens een vijfvoudig 'zich' heeft.

Het eerste 'zich' heeft hij gemeen met de stenen,
en dat is: zijn;
het tweede met de planten,
en dat is: groeien;
het derde met de dieren,
en dat is: voelen;
het vierde met alle menschen,
dat is: het bezitten van een algemene menselijke natuur,
waarin alle menschen overeenkomen;
het vijfde, dat hem in het bijzonder eigen is,
dat is: zijn persoonlijke mens,
zowel naar zijn adel als naar zijn toevalligheid.

Wat is het nu,
dat de mens op dwaalwegen voert
en hem van zijn zaligheid beroofd?

Het is uitsluitend dit laatste 'zich';

da der mensch den usker nimet von gotte uf sich selb,
da er wider in solte keren,
und im selb nach dem zuoval ein eigen sich stiftet,
daz ist,
daz er von blintheit im selber eigent, daz gottes ist,
und zilet da
und verflüsset mit der zit in gebresten.

Der aber dis sich ordenlich woelti lazen,
der soelti drie inblike tuon:
den ersten also,
daz er mit eime entsinkenden inblike
kerti auf die nihtekeit sins eigenen siches,
schauwende,
daz daz sich und aller dingen sich ein niht ist,
us gelazsen und us geschlozen von dem ichte,
daz dú einig wúrkende kraft ist.

Der ander inblik ist,
daz da nit úbersehen werde,
daz in dem selben nehsten geleze
iedoch sin selbs sich alwegent blibet
uf siner eigen gezoewlicher istikeit nach dem usschlage,
und da nút ze male vernihtet wirt.

Der dritte inblik geschiht
mit einem entwerdenne und friem ufgebenne sin selbs
in allem dem,
da er sich ie gefuorte in eigener angesehner kreatúrlícheit,
in unlediger manigvaltikeit wider die goetlichen warheit,
in liebe ald in leide,
in tuonne oder in lazenne,
also
daz er mit richem vermúgenne sich wiseloseklich vergange,
und im selb unwidernemklich entwerde
und mit Cristo in einikeit eins werde,
daz er us disem nach einem injehenne
allú zit wúrke,
ellú ding enphahe,
und in diser einvaltikeit ellú ding an sehe.

Und dis gelassen sich wirt ein kristfoermig ich,
von dem dú schrift seit von Paulo, der da sprichet;

« ich leb, nit me ich, Cristus lebt in mir: »

Und daz heiss ich ein wolgewegen sich.

Nu nemen wir daz ander wort her fúr, daz er sprichet;
lazsen.

Daz meinde er ufgeben oder verahnten,
nút also, daz man es múg gelazsen, das es zermal ze nihti werde,
denn allein in der verahntunge,
und denn ist im gar reht.

DER JUNGER:

Gelobet si dú warheit!

Lieber herr; sag mir;
blibet eime seligen gelazenen menschen útzet?

DÚ WARHEIT:

Es geschihet ane zwifel,

daar keert sich de mens, van God komend, naar zichzelf
– hoewel hij toch in God zou moeten terugkeren –
en hij sticht in zijn toevalligheid zichzelf een eigen 'zich',
wat zeggen wil,
dat hij in zijn blindheid zichzelf toe-eigent wat God toekomt,
en zo gaat hij voort
en vloeit hij mettertijd weg in gebreken.

Wie dit 'zich' op ordelijke wijze loslaten wil,
moet op drieërlei wijze in zijn innerlijk blikken:
allereerst zo
dat hij met een aan zichzelf ontzonken inblik
zich keert naar de nietigheid van zijn eigen 'zich',
bedenkend,
dat het 'zich' alsook het 'zich' van alle dingen een niets is,
verwijderd en afgesloten van het iets,
dat de enig werkende kracht is.

Vervolgens moet hij inzien,
dat hierbij niet over het hoofd gezien moet worden,
dat in het onthechten aan zijn eigenste zelf
zijn eigen 'zich' altijd toch blijven zal
in zijn eigen werktuiglijke isticheit na het uitgaan,
en hierbij niet helemaal tenietgaat.

Het derde inzicht geschiedt
met een ontworden en een vrijwillig opgeven van zijn zelf
in alles
waarlangs men ooit verwickeld raakte in zijn geschapen eigenheid,
in onledige menigvuldigheid tegenover de goddelijke waarheid,
in lief of in leed,
in doen of in laten,
en wel zo,
dat men zich met rijke kracht wijzeloos verliest,
en onherroepbaar aan zijn zelf ontwordt,
en met Christus in eenheid één wordt,
opdat men van daaruit en hierbinnen
altijd werken,
alles ontvangen,
en alle dingen aanschouwen mag in deze eenvuldigheid.

Dit gelaten 'zich' wordt een christusvormig ik,
waar Paulus van zegt:

'Ik leef, niet langer ik, maar Christus leeft in mij.'

En dat noem ik een welgewogen 'zich'.

Nu bezien we het andere woord dat hij spreekt,
namelijk 'laten'.

Hij bedoelde daarmee 'opgeven' of 'kleinachten',
niet dat men het 'zich' zo loslaat dat het helemaal tenietgaat,
maar veeleer in de betekenis van 'gering achten',
en dan is het passend.

DE LEERLING:

Geprezen zij de waarheid!

Lieve Heer, zeg me,
blijft er voor een gelukzalige, gelaten mens iets over?

DE WAARHEID:

Het gebeurt zonder twijfel dat,

wenne der guot und getrúw kneht
wirt in gefueret in die froede sins herren,
so wirt er trunken
von dem unmessigen úberflusse des goetlichen huses;
wan ime geschihet in unsprechelicher wise
als einem trunken menschen, der sin selb vergisset,
daz er sin selbes nit ist,
daz er im selb zermal entworden ist
und sich zermal in got vergangen hat
und ein geist mit im worden ist in aller wise,
als ein kleines wassers troephlin in vil wines gegozsen.

Wan als daz im selber entwirdet,
so es den smak und die varwe an sich und in sich zúhet,
also geschihet dien,
die in voller besitzunge sint der selikeit,
daz dien in unsprechelicher wise
ellú menschlichú begirde entwichet,
und in selber entsinkent
und ze male in dem goetlichen willen versinkent.

Anders moehti dú schrift nút war sin,
dú da sprichet, daz got sol werden ellú ding in allen dingen,
were daz des menschen in dem menschen út bliibi,
daz nit zermal uz im gegozsen wurdí.

Da blibet wol sin wesen,
aber in einer anderú forme,
in einer anderú glorie und in eime andern vermugenne.

Und daz kumet alles von ir selbs grundlosen gelazsenheit.

Und sprichet denne uf den vordem sin also:
ob aber kein mensche in disem lebene als gelazsen si,
daz er daz volkomenlich begriffen habe,
daz er des sinsheit niemer ane gesehe
in lieb noch in leide,
denn daz er alzamal sich selb dur got minne und meine
nach der aller volkommesten begriffenheit,
des kan ich mich -sprichet er -
nit verstan, ob es ist.

Die gangen her fúr, die im gelebt hein,
wan nach minem verstenne ze sprechene,
so dunket es mich nút muglich.

Usser diser rede aller macht du merken ein antwúrt diner frage,
wan ein rehtú gelazsenheit eins solichen edelen menschen in der zit
dú ist nach gebildet und gestellet nach der gelazsenheit der seligen,
von den dú schrift seit,
minr und me nach dem,
als denne dú menschen minr und me geeiniget
ald eins sint worden.

Und merk sunderlich, daz er sprichet,
daz sú da entsetzet werdent dez iresheit
und úbersetzt
in ein ander forme
und in ein ander guenlichí
und in einen andern gewalt.

Waz ist nu dú ander froemde forme,
denn dú goetlich nature und daz goetliche wesen,
in daz sú, und daz sú in sich verfloezenet,
daz selbe ze sinne?

wanneer de goede en trouwe knecht
wordt binnengeleid in de vreugde van zijn Heer,
hij dronken wordt
door de mateloze overvloed van het huis van God;
het vergaat hem op onuitspreekbare wijze
als een dronken mens, die zichzelf vergeet,
zodat hij niet meer zichzelf is,
en, helemaal ontworden aan zijn zelf,
zich geheel in God verloren heeft
en één geest met hem is geworden, op elke wijze,
als een klein druppeltje water dat in veel wijn is gegoten.

Want net zoals dit aan zich zelf ontwordt,
en het de smaak en kleur aan zich en in zich trekt,
zo overkomt het hen,
die in het volle bezit van de zaligheid zijn,
dat bij hen op onuitspreekbare wijze
alle menselijke begeerte wijkt,
en ze aan zichzelf ontzinken
en helemaal in de goddelijke wil verzinken.

De Schrift zou anders niet waar zijn,
waar deze zegt dat God alles in alle dingen worden zal,
zou nog iets van de mens in de mens achterblijven,
en niet volledig bij hem uitgegoten zijn.

Hij behoudt weliswaar zijn wezen,
maar in een andere vorm,
in een andere heerlijkheid en in een andere kracht.

En dit komt allemaal door hun grondeloze gelatenheid.

En hij vervolgt aldus:
maar of een mens in dit leven zó gelaten is,
dat hij volledig begrepen heeft
aan zijn eigenheid geen aandacht te schenken,
in lief noch in leed,
maar zich slechts helemaal omwille van God liefheeft
in het allervolmaakte begrijpen,
dat is iets – zo luiden zijn woorden –
waarvan ik niet weet of het bestaat.

Zij die zoiets beleefd hebben, ze mogen naar voren treden,
want voor zover ik het begrijp, moet ik zeggen,
dat het mij onmogelijk dunkt.

Uit al deze woorden kun je een antwoord op je vragen vernemen,
want de juiste gelatenheid van zulk een edele mens in de tijd
is een beeld gevormd naar de gelatenheid van de zaligen
– waarover dit geschrift handelt –
en minder of meer,
in de mate waarin de mensen minder of meer verenigd zijn
of één geworden zijn.

En let er vooral op dat hij zegt,
dat ze daar worden ontzet uit hun eigenheid
en overgezet
in een andere vorm,
in een andere heerlijkheid
en in een andere macht.

Deze andere, vreemde vorm, wat is deze
anders dan de goddelijke natuur en het goddelijke wezen,
waarin zij vervloeien, en deze in hen,
om hetzelfde te zijn?

Waz ist denne ein ander glorie, denn
verkleret und verguenlichet werden
in dem istigen liehte, daz nit zuoganges hat?

Waz ist denne ein anders vermügen, denn
daz von der selbsheit und der selben einikeit
dem menschen
wirt gegeben ein goetlichu kraft und goetliches vermügen
in tuonne und in lazsenne alles,
daz ir selikeit zuo gehoeret?

Und also wirt der mensch entmenschet, als geseit ist.

DER JUNGER:

Herre, ist dis muglich in der zit?

DÚ WARHEIT:

Dú selikeit, von der gesprochen ist,
mag ervolget werden in zweierley wise.

Ein wise ist nach dem aller volkomnesten grade,
dú úber alle móglicheit ist,
und daz mag nit gesin in diser zit;
wan zuo des menschen nature hoeret der lip,
des manigvaltig gedrang widersprichet disem.

Aber die selikeit ze nemene
nach teilhafter gemeinsamkeit,
also ist es muglich,
und dunket doch menigen menschen unmuglich.

Und daz ist nit unbillich,
wan hie her enmag kein sin noch vernunft gelangen.

Wol sprichet ein schrift,
daz man vindet einer hande menschen,
usgesundertú und geleptú menschen,
daz die sijen so gar gelútertes und gotfoermiges gemuetes,
daz die tugenden in in standen nach goetlicher glicheit;
wan sú sint entbildet
und úberbildet in des ersten exemplars einikeit,
und koment neiswi in ein volles vergessen
zerganklichs und zitliches lebennes,
und sint verwandelt in goetliches bilde
und sint eins mit im.

Aber es stet dur bi,
daz dis zuo gehoeret allein dien,
die dise selikeit in ir hoehsten hein besessen,
ald aber etlichen menschen, wenigen und den aller frúmsten,
die noch mit dem libe in dem zite gand.

Wat is deze andersoortige glorie anders dan,
verhelderd en verheerlijkt te worden
in het istige licht, het ontoegankelijke?

Wat is een andersoortige kracht anders dan
dat door de zelfheid en uit haar eenheid
aan de mens
een goddelijke kracht en een goddelijk vermogen gegeven wordt,
om alles te doen en te laten,
wat tot haar zaligheid behoort?

Zo wordt de mens van zijn mensheid ontdaan, zoals gezegd is.

DE LEERLING:

Heer, is dat mogelijk in de tijd?

DE WAARHEID:

De zaligheid, waarover gesproken werd,
kan op tweeërlei wijze bereikt worden.

De ene, de meest volmaakte graad,
die uitgaat boven elke mogelijkheid,
is in de tijd onbereikbaar;
want tot de natuur van de mens behoort het lichaam,
dat zich hiertegen verzet vanwege zijn vele noden.

Maar om tot de zaligheid te geraken
door deelhebbende gemeenschap,
dat is mogelijk,
hoewel het menige mens onmogelijk dunkt.

En dat is wel begrijpelijk,
want geen gedachte en geen verstand kan tot daar geraken.

Wel zegt een geschrift
dat er mensen bestaan,
uitverkoren en in het geestelijk leven ervaren,
die zo gelouterd zijn en godvormig van gemoed,
dat hun deugden de goddelijke gelijken;
want zij zijn ontbeeld
en overbeeld in de eenheid van het eerste oerbeeld,
en vergeten op de een of ander wijze
het vergankelijke en tijdelijk leven,
en ze zijn veranderd in een goddelijk beeld
en hiermee één geworden.

Maar tevens staat er,
dat dit slechts hun toebehoort
die deze zaligheid in haar hoogste graad bereikt hebben,
of aan enkele mensen – weinigen zijn het en de allervroomsten –
die lichamelijk nog in de tijd gaan.

V. KAPITEL

**Von den hohen und nützen fragen,
die ime dú warheit lies werden
von der glichnússe eins gelassen menschen.**

Dar nah kam der junger in eine begirde,
ob in keinen landen ein soelich edeler gelazner mensch weri,
der dur Cristum warlich wer in genommen,
daz im der von gotte bekannt wurde
und zuo siner heimlicher rede keme.

Und do er in disem ernste waz,
do wart er sinkende in sich selb
und in der vergangenheit siner sinnen duchte in,
er wurde gefueret in ein vernúnftiges land.

Und da sah er entzwúschent himel und erde sweben ein glichnúst,
als ob es eins menschen glichnúst were,
bi einem krúze in goetlicher gestalt,
und daz zweierley menschen gingen dar umbe
und kamen nit hin zuo;
und die einerley sahen die glichnúst an
núwan von innan und nüt von ussen,
die andern von ussen und nit von innen,
und waren beide gekeret
mit schlage und hertikeit gegen der glichnúst.

Also duchte in,
daz sich die glichnúst her abe liezsi
als ein weslicher mensch,
und sas zuo ime
und meinde, daz er fragti,
waz er ze fragenne hetti,
dez wurdi im geantwúrtet.

Er huob uf
und sprach mit inrichen súfzen sins herzen:

« Ach, ewigú warheit,
waz ist dis, ald waz betútet disú wunderlichú gesicht? »

Also wart im geantwúrtet
und sprach daz wort in im also:

Disú glichnúst, die dú hast gesehen,
betútet den einbornen sun gottes
nah der wise, als er menschlich nature hat an sich genomen.

Und daz dú núwan ein bild sehe
und daz selb doch unzallich manigvaltig waz,
daz betútet ellú dú menschen, dú sinú gelider sint,
die ouch súne oder sun worden sint dur in und in ime,
als dú zale vil liplicher gelider an eime libe.

Aber daz daz haupt úbertreffelich schein,
daz meinde,
daz er der erste und eingeborne sun ist
nach der úbertreffenden annemunge
in die selbsheit der goetlichen persone,
und aber die andern in die innemunge
úberfoermiger einikeit des selben bildes.

Daz krúze betútet,
daz ein warer gelazsener mensche
nach dem ussren und inren menschen

Hoofdstuk 5

**Over verheven en nuttige vragen
die de Waarheid hem verhelderde
langs de gestalte van een gelaten mens.**

Vervolgens had de leerling het verlangen om,
wanneer er ergens zulk een edele, gelaten mens leefde,
die door Christus waarlijk één geworden was,
deze mens door God te leren kennen
en met hem een vertrouwelijk gesprek te hebben.

En omdat het hem ernst was,
verzonk hij in zichzelf,
en toen zijn zinnen weken, kwam het hem voor
dat hij in een bovenzinnelijk land werd geleid.

En daar zag hij tussen hemel en aarde een gestalte zweven,
gelijkend op een mens,
met een vriendelijk uitstraling, naast een kruis;
en twee groepen mensen liepen daar omheen
zonder naderbij te komen;
en de mensen van de ene groep zagen van de gestalte
alleen de binnenkant en niet de buitenkant,
de anderen alleen de buitenkant en niet de binnenkant,
en beide groepen keerden zich
hardvochtig en vol verzet tot deze gestalte.

Toen leek het hem
alsof de gestalte zich neerwaarts bewoog
als een lichamelijke mens,
en bij hem ging zitten
en hem uitnodigde zijn vragen te stellen;
wat hij ook maar zou vragen,
hem zou geantwoord worden.

Hij begon,
en met een verzuchting die diep vanuit zijn hart kwam, zei hij:

‘Ach, Eeuwige Waarheid,
wat is, of wat betekent deze wonderlijke verschijning?’

HEM WERD GEANTWOORD,
EN IN HEM ZEI HET WOORD:

‘De gestalte, die je gezien hebt,
betekent de eniggeboren Zoon Gods
naar de wijze van de door hem aangenomen menselijke natuur.

En dat je slechts één beeld zag
en dit toch ontelbaar veelvoudig was,
dat betekent dat alle mensen, die zijn ledematen zijn,
ook zonen of zoon geworden zijn door hem en in hem,
zoals vele lichamelijke ledematen geteld aan het ene lichaam.

Dat het hoofd boven alles leek uit te steken,
dat betekende,
dat hij de eerste en eniggeboren Zoon is
overeenkomstig de alles overtreffende aanneming
van menselijke natuur in de goddelijke Persoon,
die anderen echter slechts in de opneming
binnen de omvormende eenheid van datzelfde beeld.

Het kruis betekent,
dat een waarlijk gelaten mens
naar zijn uiterlijke en innerlijke mens

alle zit sol stan in sin selbs ufgebenlichi in alles daz,
daz got wil von im gelitten han, wannen daz kumt,
daz er geneiget si in sterbender wise daz ze enphahenne
dem himelschen vatter ze lobe.

Und solichú menschen stant adellich von innen
und gewerlich von ussen.

Daz dú gestalt als guetlich waz bi dem krúze,
daz bezeichent:
wie vil sù lidennes hant,
des hein sù ein verachten von ir selbs gelazsenheit.

Wa sich daz haupt hin kerte,
da kerte sich och der lip hin:
daz betútet die einmuetekeit der getrúwen nachfolge
sines reinen spiegellichen lebennes
und guoter lere,
zuo der sù sich vermúgentlich kerent
und sich dem glich haltent.

Die einerley menschen,
dú in von innen an sahen und nút von ussen,
bezeichnet dú menschen,
die Cristi leben an sehent
núwan in der vernunft nach schoewlicher wise
und nút in abwúrkender wise,
da sù ir eigen nature soeltin durbrechen
in nachvolgklicher uebunge des selben bildes.

Sù zúhent es alles nah diser angesiht
zuo der nature wollust
und lediger friheit in selb ze hilfe,
und dunkt sù menglich grob und unverstanden,
dú inen des selben nit gehellent.

Etlichú sahen es ouch an
allein nach der ussern wise und nit nach dem inren,
und dú schein herte und strenghe;
und us dem úbent sù sich strengklich
und lebent behuetklich
und tragent den lúten vor einen erberen heiligen wandel,
und úbersehent aber Cristum von innen.

Wan sin leben waz senfte und milte,
aber disú menschen hant vil slahennes und urteilent ander lúte,
und dunket sù alles daz unreht, daz ir wise nit fueret.

Disú menschen haltent sich unglich dem,
den sù doch meinent,
und daz merket man da bi:
der sù suochet,
sù stant nút in eime lazsenne ir selbz
noch entsinkenne ir nature
und nach verlust der dingen,
dú da schirmet den willen,
als gern und ungerne und des glich.

Und hie mit wirt der wille behalten und beschirmet,
daz der mensch nit kumet ze goetlichen tugenden,
als
gehorsami, lidberi, unbehabenlichi und dero glich;
wan sogtan tugende tragent den menschen
in daz bilde Cristi.

zich altijd moet overgeven en voegen in alles
wat God van hem aan lijden vraagt, vanwaar het ook komt,
en dat hij bereid is dit, stervend aan zichzelf, aan te nemen
tot lof van de hemelse Vader.

En zulke mensen leven adellijk naar hun innerlijk,
en behoedzaam naar hun uiterlijk.

Dat de gestalte bij het kruis zo vol van goedheid was,
betekent, dat
hoeveel deze mensen ook te lijden hebben,
dat zij in hun gelatenheid hier geen acht opslaan.

Waarheen het hoofd zich wendde,
daarheen draaide ook het lichaam;
dat wijst op de eensgezindheid van de trouwe navolging
van zijn reine, voorbeeldelijk leven
en zijn goede leer,
waarheen zij zich naar de maat van hun krachten kunnen wenden
om zich dienovereenkomstig te gedragen.

De ene groep,
die hem naar zijn innerlijk beschouwde en niet naar zijn uiterlijk,
dat zijn de mensen,
die Christus' leven aanschouwen
slechts met het verstand op beschouwende wijze,
maar het niet werkelijk opvolgen,
waar ze toch hun eigen natuur zouden moeten doorbreken
in navolging van dit zelfde beeld.

Alles bezien ze vanuit dit gezichtspunt,
hun natuurlijke begeerte volgend
in gerichtheid op eigen, ongebonden vrijheid;
en voor grof en inzichteloos houden ze al diegenen
die het niet met hen eens zijn.

Anderen weer aanschouwden dit beeld
naar het uiterlijk en niet naar het innerlijk,
en het komt over als hard en streng;
en daarom ook leven ze een streng leven
en gedragen ze zich behoedzaam,
en ze tonen de mensen een eerbaar, heilig gedrag,
maar ondertussen vergeten ze de innerlijke Christus.

Zijn leven namelijk was zacht en mild;
deze mensen echter vallen anderen aan en veroordelen ze,
en alles wat niet naar hun wijze gebeurt, dunkt hun verkeerd.

Deze mensen gedragen zich niet als degene
die ze toch op het oog hebben,
en dat merkt men hieraan:
wie ze opzoekt,
die ontdekt dat ze niet gelaten zijn ten aanzien van zichzelf,
niet ontzonken zijn aan hun natuur
en zich niet losmaken van zaken
waarmee ze hun eigenwil beschermen,
zoals 'aangenaam' en 'onaangenaam' en dergelijke.

En op deze wijze wordt de eigenwil in stand gehouden en verdedigd,
waardoor de mens niet tot de goddelijke deugden geraakt,
zoals:
gehoorzaamheid, verdraagzaamheid, toegevendheid, en dergelijke;
want zulke deugden leiden de mens heen
tot Christus' beeltenis.'

DER JUNGER:

vieng an ze fragenne noch me und sprach also:

Sag mir,
in weler benenten wise
kumet ein mensch zuo siner selikeit?

ENTWORT:

Man mag es nemmen ein geberlich wis,
als da stet geschriben an sant Johans ewangelio,
daz er
hat gegeben macht und múgen, gottes sún werden allen den,
die von nihti anders denne von gotte geborn sint.

Und daz geschihet in glicher wise,
als man geberunge nach einer intragender gemeiner wise nemmet.

Waz nu daz ander in solicher wise gebirt,
daz bildet es nach im und in sich
und git ime glichheit sins wesens und wúrkunge.

Und dar umbe, in einem gelazsenen menschen,
da got allein vatter ist,
in dem sich nút zitliches gebirt nach eigenschaft,
dem werdent sinú ougen uf getan,
daz er sich da verstat,
und nimet da sin selig wesen und leben
und ist eins mit im,
wan ellú dinge sint hie eins in eime.

DER JUNGER sprach:

Ich sich doch,
daz berg und tal ist und wasser und luft und manigerley kreature;
waz seist dú denne, daz núwan eins si?

DAZ LUTER WORT entwúrt und sprach also:

Ich sagen dir noch me:
es si denn, daz der mensch zwei contraria,
daz ist zwei widerwertigu ding
verstande in eime mit einander;
- fúrwar ane allen zwifel, so ist nút guot lihte
mit ime ze redenne von soelichen dingen;
wan so er dis verstat,
so ist er aller erst getretten dez halb uf den weg des lebennes,
daz ich mein.

EIN FRAGE:

Weles sint dú contraria?

ENTWORT:

Ein ewiges niht und sin zitlichú gewordenheit.

EIN WIDERWERFUNG:

Zwei contraria in eime
sinde nach aller wise widerwerfent alle kúnste.

ENTWÚRT:

Ich und du

DE LEERLING

ging door met vragen stellen en zei:

‘Vertel me,
hoe wordt de wijze genoemd
waarop de mens tot de zaligheid geraakt?’

ANTWOORD:

Men kan het een ‘barende wijze’ noemen,
zoals in het evangelie van Sint-Johannes te lezen is,
dat hij
aan allen macht en kracht gegeven heeft Gods zoon te worden,
die uit niets anders dan uit God geboren zijn.

En dat gebeurt op dezelfde wijze,
zoals men van het baren in gebruikelijke, algemene zin spreekt.

Hetgeen nu dit andere op deze wijze baart,
vormt het andere naar en in zichzelf
en geeft aan het wezen en werken gelijkheid aan het zijne.

En daarom worden een gelaten mens,
waarvan alleen God de Vader is
en waarin niets in de tijd als zijn eigendom geboren wordt,
de ogen geopend,
zodat hij zichzelf herkent,
en zijn zalig wezen en leven hieruit ontvangt
en één met Hem is,
want hier zijn alle dingen één in de Ene.

DE LEERLING SPRAK:

Ik zie toch
berg en dal, water en lucht en velerlei schepselen
– hoe kun je dan zeggen dat er enkel Eén is?

HET ZUIVERE WOORD antwoordde en zei:

Ik zeg je nog meer:
tenzij de mens twee contraria,
dat zijn twee tegenstrijdige dingen,
denken kan als één,
kan men, zonder twijfel, niet gemakkelijk
over zulke dingen met hem spreken;
en als hij dit wel inziet,
dan is hij pas halverwege op de weg naar het leven,
dat ik op het oog heb.

EEN VRAAG:

Welke contraria zijn dat?

ANTWOORD:

Een eeuwig niets en wat het in de tijd geworden is.

EEN TEGENWERPING:

Twee contraria in één,
dat gaat in tegen elke wetenschap.

ANTWOORD:

Ik en jij,

bekomen einander nit uf einem rise ald uf einem platze;
du gast einen weg und ich ein andern.

Dine fragen gand us menschlichen sinnen,
und ich antwúrt us den sinnen,
die da sint úber aller menschen gemerke.

Dú muost sinnelos werden,
wilt dú hir zuo komen,
wan mit unbekennen wirt dú warheit bekannt.

Es geschah in den selben ziten ein vil grozú endrunge in ime.

Er kam underwílent dar zuo,
daz er etwie dike zehen wochen,
ald minre ald me,
so kreftekliche entwúrket wart,
daz im mit offenen sinnen,
in der lúten biwonunge und ane die lúte,
sin sinne also entgiengen nach eigener wúrklicher wise,
daz im úberal in allen dingen núwan eins antwurte
und ellú ding in eime
ane alle manigvaltigkeit disses und jenes.

DAZ WORT huob an und sprach in im:

Wie do, wie ist es nu bevarn, hab ich reht geseit?

ER SPRACH:

Ja, daz ich vor nit moht glouben,
daz ist mir nu worden ein wissen;
aber mich wundert, war umb es vergange.

DAZ WORT sprach:

Da ist es vil liht noch nit gesunken uf sinen weslichen grunt.

DER JUNGER vieng aber an und fraget also:

Wa lendet eins gelazsenen menschen verstandenheit?

ENTWÚRT:

Der mensch mag in zit dar zuo komen,
daz er sich verstat eins in dem,
daz da niht ist aller der dingen,
die man besinnen alder gewoerten mag;
und daz niht nemmet man nach verhengter wise got,
und ist an im selber ein aller weslichestes iht.

Und hie erkennet sich der mensch eins mit disem nihte,
und dis niht erkennet sich selb ane werk der erkantnisse.

Aber es ist hie verborgen neiswaz noch inbaz.

EIN FRAGE:

Seit dú schrift út von dem, daz dú hast genemmet niht,
nit von sime nútsinde,
mer von siner úbertreffender unbegriffenheit?

ENTWÚRT:

Dyonisius schribet von eime, daz ist namelos,

we ontmoeten elkaar niet op dezelfde tak of op hetzelfde plein;
jij gaat een weg en ik een andere.

Jouw vragen komen voort uit menselijke gedachten,
en ik antwoord vanuit een kennen,
dat menselijk begrijpen te boven gaat.

Je moet gedachteloos worden,
wil je zover komen,
want langs niet-kennen wordt de waarheid gekend.

In die tijd voltrok zich in hem een grote verandering.

Het gebeurde in die tijd soms,
binnen een dikke tien weken,
dat hij, de ene keer minder de andere keer meer,
zo krachtig aan eigen werken ontruk was,
dat hij met open zinnen,
in tegenwoordigheid van andere mensen of alleen,
niet meer heer was over zijn eigen denken
en dat hij in alle dingen slechts het antwoord van dit Ene vernam
en alle dingen als één tot hem spraken
zonder de veelvoud van het dit en het dat.

HET WOORD begon in hem te spreken:

Hoe is het je nu vergaan; heb ik het juist gezegd?

HIJ SPRACH:

Ja, wat ik voorheen niet kon geloven,
dat is me nu tot weten geworden;
maar ik vraag me af, waarom het van voorbijgaande aard was.

HET WOORD ZEI:

Dan is het misschien nog niet tot op zijn wezenlijke grond gezonken.

DE LEERLING begon weer te vragen:

Hoe ver reikt het bevattingsvermogen van een gelaten mens?

ANTWOORD:

De mens in de tijd kan zover komen,
dat hij zich als één begrijpt in datgene
wat het 'niet' is van alle dingen
die men met gedachten of in woorden vatten kan;
en dit 'niets' noemt men doorgaans 'God',
en het is in zichzelf een allerwezenlijkst 'iets'.

En hier begrijpt zich de mens als één met dit 'niets',
en dit 'niets' kent zichzelf zonder bewerkende gedachtegang.

Maar hierin ligt nog wat diepers verborgen.

EEN VRAAG:

Zegt de Schrift iets over dat wat jij het 'niets' genoemd hebt,
en dan niet naar zijn 'niet-zijn',
maar naar zijn allesovertreffende onbegrijpelijkheid?

ANTWOORD:

Dionysius schrijft over het Ene, dat naamloos is,

und daz mag sin daz niht, daz ich meine;
wan der im sprichet gotheit oder wesen,
oder waz namen man im git,
die sint im nit eigen nach dem,
als die namen sich bildent in der kreature.

EIN FRAGE:

Waz ist aber daz verborgen in baz
dis vorgeanten nihtes,
daz da in siner betútung nach diner meinunge
alle geworden ihtikeite us schliezsende ist?

Es ist doch lutrú einvaltikeit;
wie mag daz aller einvaltigest haben inbas als usbas?

ENTWÚRT:

Alle die wile, so der mensche verstat ein einunge oder solich ding,
daz man mit rede kan bewisen,
so hat der mensch noch in baz ze gaenne;
daz niht mag in baz in sich selber nite,
mer nach dem, so wir verstan mugen,
daz ist,
so wir ane alle foermlichú lieht und bilde, die sin mugent,
werden verstaende,
daz doch einkein verstantnisse mit formen und bilden mag erlangen.

Und hie von kan man nit gereden,
wan ich ahten,
daz sie geredet von eime dinge,
daz man mit der rede kan bewisen;
waz man nu hie von redet,
so wirt doch daz niht nihtesnit bewiset, waz es ist,
daz noch als vil lerer und buecher werin.

Aber daz diz niht sie selb dú vernunft oder wesen oder niessen,
daz ist och wol war nach dem,
als man úns dar us reden mag;
es ist aber nach warheit dez selben als verre
und verrer,
denn der einer finen berlen sprechi ein hakbank.

EIN FRAGE:

Waz ist daz gesprochen:
so daz geberlich niht, daz man got nemmet,
in sich selber kumet,
so weis der mensche sin und des keinen onderscheid?

ENTWÚRT:

Denne ist dis niht nít in im selber unser halb,
die wile es solich ding in úns ist wúrkende;
wenne es aber in sich selber kumet úns er halb,
so wissen wir und och es unser halb von disen dingen nít.

EIN FRAGE:

Des bewise mich baz!

ENTWÚRT:

Verstast dú nit,
daz der kreftiger entwordenliche inschlag in daz niht
entschleht in dem grunde allen onderscheid,

en dat zou het 'niets' kunnen zijn, dat ik bedoel;
want of men het 'godheid' noemt of 'zijn',
of welke naam men het ook geeft,
geen daarvan is er eigen aan overeenkomstig de wijze
zoals namen zich in schepselen vormen.

EEN VRAAG:

Wat is dan dat verborgen diepere
van het hiervoor genoemde 'niets',
dat naar zijn betekenis volgens jou
alle geworden 'iets-heid' uitsluit?

Het is toch een loutere eenvoudigheid;
hoe kan dit allereenvuldigste een binnen of een buiten hebben?

ANTWOORD:

Zolang de mens onder 'eenwording', of iets dergelijks, verstaat
wat men door het verstand aantonen kan,
moet hij nog verder binnendringen;
het 'niets' kan niet dieper in zichzelf binnengaan,
dat is slecht mogelijk naar de wijze van ons begrijpen,
dat wil zeggen,
als wij zonder inlichtende vormen en beelden, welke ook,
gaan begrijpen,
wat toch geen kennen met vormen en beelden bereiken kan.

En hiervan kan men niet spreken,
want, zo zeg ik,
dat zou betekenen van een ding te spreken
dat men met het verstand verklaren kan;
hoe men hierover ook spreekt,
zo wordt het 'niets' helemaal niet verklaard in wat het is,
ja, al waren er nog zo veel leraren of boeken.

Dat dit 'niets' zelf het verstand zou zijn, of het zijn of het smaken,
dat is ook wel waar,
maar dan op de wijze hoe men het voor ons verwoorden kan;
dat is echter van zijn eigen waarheid even ver verwijderd,
zelfs verder nog,
als wanneer iemand een mooie parel een hakblok zou noemen.

EEN VRAAG:

Wat wil het zeggen, dat,
wanneer dit barend 'niets', dat men God noemt,
in zichzelf komt,
dat de mens dan geen onderscheid kent tussen zichzelf en Hem?

ANTWOORD:

Dán is dit 'niets' niet in zichzelf vanuit ons standpunt,
zolang het zulke dingen in ons bewerkt;
als het echter in zichzelf komt vanuit ons standpunt,
hebben wij evenals 'het' vanuit ons standpunt daarvan geen weet.

VRAAG:

Leg me dit uit!

ANTWOORD:

Begrijp je niet,
dat de krachtig ontledigende inslag terug in het 'niets',
in de grond van elk onderscheid bevrijdt,

nút nach wesunge, mer nach nemunge únsere halb,
als geseit ist?

EIN FRAGE:

Mich rueret noch ein wort,
daz da vor gesprochen ist:
daz der mensch dar zuo muge komen in zit,
daz er sich verstande eins in dem, daz ie ist gewesen.

Wie mag daz sin?

ENTWÚRT:

Es sprichet ein meister;
daz ewikeit ist ein leben,
daz úber zit ist und alles zit in sich beschlúzet,
ane vor und ane nach.

Und wer in genomen wirt in daz ewig niht,
der besitzet al in al
und hat da nit vor noch nach.

Ja, der mensch, der hût wurd in genomen,
der weri nit kúrzer da gesin
nach ewikeit ze sprechene,
denn der vor tusent jaren in wart genomen.

EIN WIDERSPRECHENNE:

Dis innemennes ist der mensch allein wartende nach sime toude,
als dú schrift seit.

ENTWÚRT:

Daz ist war
nach einer wirigen und volkomener besitzunge,
aber nút nach einem vorversuoehene, minr und me.

EIN FRAGE:

Wie ist es aber umb daz mitwúrken des menschen mit gotte?

ENTWÚRT:

Daz da von gesprochen ist,
daz ist nit ze verstenne nach blozser hellunge,
als dú wort hellent nach gemeiner rede,
es ist ze nemenne nach der entgangunge,
da der mensch im selber nút ist bliben
und sich in daz eine hat vergangen
und eins ist worden;
und da wúrket der mensch nút als mensch.

Und us disem grunde ist ze verstenne,
wie dirre mensch in ime hat alle kreaturen in einikeite
und alle wolluste,
ja dennoch, die man hat in liplichen werken,
ane liplichú und geistlichú werk,
wan er ist es selber in der vor gesprochener einikeit.

Und merk hie einen onderscheid.

Die alten natúrlichen meister giengen dien natúrlichen dingen nach
allein in der wise, als sú sint in ir natúrlichen sachen,
und also sprachen sú ouch dur von,

niet naar het wezen, maar naar de wijze van ons vatten,
zoals reeds gezegd werd?

VRAAG:

Er is nog een woord dat mij niet loslaat
en dat hiervoor gesproken werd,
namelijk dat de mens in de tijd zover komen kan,
zich als één te begrijpen in dat wat altijd is geweest.

Hoe is dat mogelijk?

ANTWOORD:

Een leermeester zegt,
dat eeuwigheid een leven is
boven de tijd verheven en al het tijdelijke in zich sluitend,
zonder een voor en zonder een na.

En wie in het eeuwige 'niets' opgenomen wordt,
bezit hierin alles in alles
en kent er voor noch na.

Ja, de mens, die daar vandaag opgenomen zou worden,
hij zou er niet korter geweest zijn,
om naar de maat van de eeuwigheid te spreken,
dan iemand die duizend jaar geleden werd opgenomen.

EEN BEDENKING:

Dit opgenomen-worden wacht de mens pas na zijn dood,
zoals de Schrift zegt.

ANTWOORD:

Dat is waar
bij een blijvende en volkomen opname,
maar niet waar het min of meer een voorproef betreft.

EEN VRAAG:

Hoe staat het dan met het meewerken van de mens met God?

ANTWOORD:

Wat daarover gezegd werd,
is niet naar zijn letterlijke betekenis te verstaan,
zoals men de woorden in het algemeen opvat,
het is te vatten vanuit de toestand na de ontleding
waarbij de mens niet meer bij zichzelf is,
maar ingegaan is in het Ene
en één geworden is;
en daar werkt de mens niet als mens.

En op grond hiervan is het te begrijpen,
hoe deze mens in zich alle schepselen in eenheid bezit
en alle genot,
ja, ook dat behorend bij lichamelijke werken,
zelfs zonder lichamen of geestelijk werk,
want hijzelf is het in de eedergenoemde eenheid.

En bemerk hier dan een onderscheid.

De oude filosofen dachten over de natuurlijke dingen na
uitsluitend in samenhang met hun natuurlijke oorzaken;
zo spraken ze daarover

und also smakten sù inen
und nit anders.

Ouch die goetlich kristan meister
und gemeinliche die lerer und heilig lúte
nement dú ding, alse sù von gotte sint us geflozen
und den menschen nach sime naturlichen toude
wider in bringent mit deme,
daz sù hie in sinem willen lebet.

Aber disú ingenomnú menschen
nement von úberswenker inneblibender einikeite
sich und ellú ding
als ie und ewklich.

EIN FRAGE:

Ist kein anderheit da?

ENTWÚRT:

Ja,
der eht es reht hat, der weis daz
und erkennet sich kreature,
nit gebrestlich, mer vereintlich;
und do er nút waz,
do waz er daz selbe unvereinet.

EIN FRAGE:

Waz ist daz gesprochen:
do er nút waz, do waz er daz selb?

ENTWÚRT:

Es ist, daz sant Johans sprichet an sime ewangelio:

« daz geworden oder geschaffen ist, daz waz in im daz leben. »

EIN FRAGE:

Wie mag nu dis bestan in der warheit,
wan es hillet,
als ob dú sele zwei iht si,
geschaffen und ungeschaffen?

Wie mag daz sin,
wie mag der mensch kreature sin und nút kreature?

ENTWÚRT:

Der mensch mag nút kreature und got sin nach únsere rede,
mer got ist drivalt und eins;
also mag der mensch in etlicher wise,
so er sich in got vergat,
eins sin in dem verlíerene
und nach usserlicher wise schouwende niessende sin,
und des glich.

Und des gib ich ein glichnúst.

Daz ouge verlúret sich in sinem gegenwúrtigen sehenne,
wan es wirt eins an dem werke der gesichte mit sinem gegenwurfe,
und blibet doch ietweders, daz es ist.

EIN FRAGE:

en zo namen ze deze waar
en niet anders.

Ook de heilige christelijke leermeesters
en doorgaans alle leraren en heilige mensen
begrijpen de dingen zoals ze uit God zijn uitgestroomd
en zoals ze de mens na zijn natuurlijke dood
weer terug binnen brengen,
voor zover zij hier naar zijn wil leven.

Maar de mensen die de eenheid zijn binnengegaan,
ze begrijpen in de boven alles uitgaande binnenblijvende eenheid
zichzelf en alle dingen
als van altijd en eeuwig.

VRAAG:

Bestaat daar geen onderscheid?

ANTWOORD:

Ja,
wie het op de juiste wijze verstaat, die weet het
en hij herkent zich als schepsel,
niet als gebrekkig, maar als verenigd;
en toen hij niet was,
toen was hij hetzelfde, maar dan onverenigd.

VRAAG:

Wat wil dat zeggen:
'toen hij niet was, toen was hij hetzelfde'?

ANTWOORD:

Het is zoals Johannes in zijn evangelie zegt:

'Wat geworden of geschapen is, dat is in hem het leven.'

VRAAG:

Hoe kan dat nou waar zijn,
want het klinkt
alsof de ziel een tweevoudig iets is,
een geschapen en een ongeschapen?

Hoe kan dat zijn,
hoe kan de mens schepsel en tevens niet-schepsel zijn?

ANTWOORD:

De mens kan niet schepsel én God zijn volgens ons begrip,
maar God is drie én een;
zo kan ook de mens op een of andere wijze,
wanneer hij zich in God ontledigt,
één zijn in het zich verliezen
en naar uiterlijke wijze schouwend en genietend zijn,
en dergelijke.

En dat wil ik met een voorbeeld verduidelijken.

Het oog verliest zich in het zien,
want het wordt in het zien één met zijn tegenover
en toch blijft elk dat wat het is.

VRAAG:

Wer ie die schrift bekande, der weis,
daz dú sele in dem nihte
eintweder muoz überfoermet werden
ald aber ze nihte werden nach dem wesenne;
und daz ist hie nüt also.

ENTWÚRT:

Dú sele blibet iemer kreature,
aber in dem nihte, so si da ist verlorn,
wie sie denne kreature si oder daz niht si,
oder ob si kreatur si oder nit,
des wirt da nütznüt gedaht, oder ob si sie vereinet oder nit.

Aber da man noch vernunft hat,
da nimet man es wol,
und dis blibet dem menschen mit einander.

EIN FRAGE:

Hat dirre mensch noch daz beste?

ENTWÚRT:

Ja, nach der wise, daz im daz, daz er hat, nüt wirt benomen,
und ein anders, ein bessers, gegeben.

Er wirt daz selb me und luterlicher verstende,
und blibet im daz.

Aber er kam noch nüt dar mit disem allem,
da von gesprochen ist,
nach dem usschlage.

Sol er dar komen,
so muoz er sin in dem grunde,
der verborgen lit in dem vor genemten nihte.

Da weis man nüt von núte,
da ist nit, da ist ouch kein da;
waz man da von redet, so verhoenet man es.

Nochdenn so ist dirre mensche sin nüt,
in dem im blibet dis alles nach dem,
als vor geredet ist.

EIN FRAGE:

Des bewise mich bas!

ENTWÚRT:

Die lerer sprechent,
daz der sele selikeit lit ze vorderlichest dar an:
so si schouwet got bloz,
so nimet si alles ir wesen und leben
und scephet alles, daz si ist, als verre si selig ist,
von dem grunde dis nihtes,
und weis, nach disem anblike ze sprechenne,
von wissenne nüt, noch von minne, noch von núte alzemale.

Si gestillet ganz und alleine in dem nihte
und weis nit denne wesen,
daz got oder daz nit ist.

Wie vertrouwd is met de Schrift, weet,
dat de ziel in het niets
ofwel overvormd moet worden
ofwel naar haar wezen teniet moet gaan,
en dat is hier niet zo.

ANTWOORD:

De ziel blijft altijd schepsel,
maar in het niets, wanneer zij zich daar verloren heeft,
hoe ze dan schepsel is of hoe niet,
of ze schepsel is of niet,
of zij verenigd is of niet, daarover wordt dan niet nagedacht.

Maar waar het verstand nog werkzaam is,
neemt men het wel waar,
en dit behouden alle mensen.

VRAAG:

Is deze mens nog wel in het bezit van het beste?

ANTWOORD:

Ja, in die zin, dat hem datgene, wat hij bezit, niet afgenomen wordt;
hem wordt iets anders, iets beters gegeven.

Wat hij bezit, begrijpt hij steeds meer en beter,
en dit behoudt hij.

Maar hij heeft met dit alles nog niet bereikt,
waarover gesproken werd:
dat waarvan hij uitging.

Wil hij daar geraken,
dan moet hij de grond binnen zijn gegaan,
die in het hiervoor genoemde niets verborgen ligt.

Daar weet men niet van niets,
daar is niets, daar is ook geen daar;
wat men er ook over zegt, men zit er naast.

En toch is de mens zijn niets,
waarin hem alles behouden blijft,
waarover eerder gesproken werd.

VRAAG:

Leg me dit beter uit!

ANTWOORD:

De leermeesters zeggen,
dat de zaligheid van de ziel op de eerste plaats hierin bestaat:
God onverhuld te schouwen;
zo ontvangt zij geheel haar zijn en leven
en scephet alles wat ze is, zover zij zalig is,
uit de grond van dit niets,
en ze weet, in dit schouwen niet te spreken
van weten noch van liefde, of van wat dan ook.

Zij wordt geheel en al slechts in het niets gestild,
en weet van niets dan zijn,
dat God of het niets is.

So si aber weis und bekennet,
daz si daz niht weis, schowet und bekennet,
daz ist ein usschlag
und ein widersschlag us disem ersten uf sich
nach naturlicher ordenunge.

Und wan disú innemunge us der selben adren getrunge ist,
hier umb so macht dú verstan,
wie es sich gruntlich haltende ist.

EIN FRAGE:

Ich verstuende es geme noch baz us der warheit der schrift.

ENTWORT:

Es sprechent die lerer:

swenne man bekennet die kreature in sich selber;
daz heisset und ist ein abentbekentnisse,
wan so siht man die kreature
in bilden etlicher onderscheide;
so man aber bekennet die kreature in gotte,
daz heisset und ist ein moergenbekentnisse,
und so schouwet man die kreature ane allerley onderscheit,
aller bilden entbildet und entglichenet aller glicheit
in dem einen, daz got selber in sich selber ist.

EIN FRAGE:

Mag sich der mensch dis niht verstan in disem zite?

ENTWORT:

Nach geistes wise
verstan ich nit, daz es mug sin;
aber nach der vereinter wise
so verstat er sich vereinet in dem,
da sich dis niht nússet und geberlich ist.

Dis ist wol,
so der lip uf der erde ist nach gemeiner rede,
aber der mensch ist úber zit.

EIN FRAGE:

Weder geschicht dú vereininge der sele mit dem wesen der sele
ald mit ir kreften?

ENTWORT:

Daz wesen der sele wirt vereinet mit wesenne des nihtes,
und die krefte der sele mit werken des nihtes,
die werk daz niht hat in im selben.

EIN FRAGE:

Ob ouch dem menschen sin gebresten enphallen,
ald ob er keinen gebresten múge dar nach erzoegen,
so er sich erkennet nochdenne kreature,
nit in gebrestlicher wise,
mer in vereinter wise?

ENTWÚRT:

Als verre der mensch im selber blibet,

Zo ze echter weet en erkent,
dat zij van dit 'niet' weet, het schouwt en erkent,
dan is dat een uitgaan,
een terugkeer uit het eerste naar zichzelf
volgens de natuurlijke orde.

En omdat het opnemen uit dezelfde ader ontspringt,
kun je begrijpen,
hoe het ten diepste in de grond gesteld is.

VRAAG:

Ik zou het graag nog beter begrijpen uit de waarheid van de Schrift.

ANTWOORD:

De leermeesters zeggen:

Als men het schepsel op zichzelf kent,
dan noemt men dat een 'avondkennis',
want dan ziet men het schepsel
in beelden gekenmerkt door hun onderscheidingen;
herkent men de schepselen echter in God,
dan noemt men dit een 'ochtendkennis',
en dan schouwt men het schepsel zonder allerlei onderscheidingen,
ontbeeld aan alle beelden en ontdaan van alle gelijkheid
in het Ene, dat God zelf in zichzelf is.

VRAAG:

Is de mens in staat dit niets in deze tijd te vatten?

ANTWOORD:

Naar de wijze van de menselijke geest
houd ik dit niet voor mogelijk;
maar naar de wijze van de vereniging
weet hij zich vereend in datgene,
waarin dit niets zichzelf geniet en barende is.

En dat geschiedt
wanneer, zogezegd, het lichaam op aarde is,
de mens echter aan gene zijde van de tijd.

VRAAG:

Geschiedt de vereniging van de ziel in haar wezen
of in haar krachten?

ANTWOORD:

Het wezen van de ziel wordt verenigd met het wezen van het niets,
de krachten van de ziel met het werken van het niets:
het werken dat het niets heeft in zichzelf.

VRAAG:

Verliest de mens zijn gebreken
of kunnen er hierna geen meer ontstaan,
wanneer hij zich wel nog als schepsel verstaat,
niet in gebrekkelijke wijze,
maar op verenigde wijze?

ANTWOORD:

In de mate dat de mens zichzelf blijft,

als verre mag er gebresten ueben,
als sant Johannes sprichet:

« nemen wir úns des an, daz wir nût sünde haben,
so triegen wir úns selb und ist kein warheit in úns. »

Aber als verre der mensch im selb nût blibet,
als verre wúrket er nit gebresten,
als och sant Johans sprichet an siner epistele,
daz der mensch, der us got geborn ist,
entuot nit sünde, noch uebet nit gebresten,
wan der goetlich same blibet in ime.

Und dar umb dem menschen,
dem hie reht beschiht,
der wúrket niemer werk me denne ein werk;
wan es ist ein geburt und ein grunt,
ja nach vereinunge.

EIN WIDERWERFEN:

Wie mag daz bestan,
daz der mensch nit me wúrke denn ein werk?

Nu hatte doch Cristus zwivalt werk.

ENTWÚRT:

Ich achte,
daz der mensch nit me wúrke denn ein werk,
der nit sehens hat zuo keinem werke,
núwan als dú ewige geburt es wúrket.

Gebere got sinen sun nit ane underlaz,
Cristus hette natúrlích werk nie gewúrket.

Da von ahte ich es nit wan ein werk,
man welle es denne nemen nach menschlicher verstentnúst.

EIN WIDERWERFEN:

Nu sprechent doch die heidenschen meister,
daz enkein ding entsetzet wirt siner eigener wúrkunge.

ENTWÚRT:

Der mensch wirt nit entsetzet siner eigenen wúrkunge,
mer si blibet da unangesehen nach der wise.

EIN FRAGE:

Ob dú kreatúrlíchú werk, die dem menschen blibent ze wúrkenne,
weder er dú si wúrkennde ald wer?

ENTWÚRT:

Sol der mensch komen zuo dem vordern,
so muoz er tot sin der widergeburte, die in im ist,
und dú selb widergeburte muoz erstanden sin.

Als wie, daz merke.

Alles, daz in úns kumet, wannan daz ist,
wirt es nût in úns anderwerb geborn,
so ist es úns nût nütze.

in die mate kan hij in gebreken vallen,
zoals Sint-Johannes zegt:

‘Zeggen we dat we zonder zonden zijn,
dan bedriegen we onszelf en er is geen waarheid in ons.’

Maar voor zover de mens van zichzelf ontdaan is,
vervalt hij niet in gebreken,
zoals Sint-Johannes ook zegt in zijn brief, waar staat,
dat de mens, die uit God geboren is,
geen zonden begaat, en niet in fouten vervalt,
want Gods zaad blijft in hem.

En vandaar, dat een mens,
wie het hier goed vergaat,
nog slechts één werk verricht;
want één geboorte en één grond is het,
bezien vanuit de vereniging.

BEDENKING:

Hoe kan het zijn,
dat de mens slechts één werk verricht?

Christus toch had werk van tweeërlei aard.

ANTWOORD:

Ik beweer,
dat die mens niet meer dan één werk verricht,
die op geen ander werk acht slaat,
dan op dat wat de eeuwige geboorte bewerkt.

Zou God zijn Zoon niet ononderbroken baren,
Christus zou nooit een natuurlijk werk verricht hebben.

Daarom spreek ik van slechts één werk,
als men het tenminste niet begrijpt naar menselijke opvatting.

BEDENKING:

De heidense meesters zeggen toch
dat geen ding gescheiden wordt van zijn eigen werkzaamheid.

ANTWOORD:

De mens wordt niet gescheiden van zijn eigen werkzaamheid,
hij behoudt deze daar, maar op onopgemerkte wijze.

VRAAG:

Wordt het schepselijk werk dat de mens te doen blijft,
door hemzelf uitgeoefend, en indien niet door hem, door wie dan?

ANTWOORD:

Wil de mens tot het eerder genoemde geraken,
dan moet hij gestorven zijn aan de wedergeboorte, die in hem is,
en deze wedergeboorte moet opgestaan zijn.

Let nu op, hoe.

Alles, wat in ons geraakt, van waar ook,
als het niet hernieuwd in ons geboren wordt,
dan is het voor ons zonder nut.

Dú widergeburd ist so froemde
und hat so wenig me ze tuene mit dem libe nah ir urstendi,
daz dú nature wúrket in dem menschen als in eime vernúnftigen
tiere solichú werk, dú zuo dez menschen lebenne hoerent,
und hat der mensch neiswie nút me ze tuenne, ja in wúrkender wise,
als er hatte vor siner urstendi;
mer in besitzender wise so wúrket es disú werk.

Und dez nim ein glichnisse an dem gebranten wine:
der hat nit minre materilicheit,
ein kreftiger und stiller uswúrken,
denne der win, der in siner ersten geburte ist bliben.

EIN FRAGE:

Gib einen underscheit
zwúschent der ewigen geburt und der widergeburd,
die in dem menschen ist!

ENTWÚRT:

Die ewigen geburt heiss ich die einigen kraft,
in der ellú ding und aller dingen sachen hein,
daz sú sint und daz sú sachen sint.

Aber die widergeburd,
dú deme menschen allein zuo gehoeret,
heis ich ein widerlenken eins ieklichen dinges, daz gevullet,
wider in den ursprung,
ze nemenne nach dez ursprunges wise,
ane alles eigen anesehen.

EIN WIDERWERFEN:

Waz wúrkent denne die weslichen, natúrlichen sachen,
von dien die natúrlichen meister schribent?

ENTWÚRT:

Sú wúrkent naturlich alles,
daz dú ewig geburt in dem menschen wúrket in irem geberenne,
aber in dem grunde ist hie von nút ze sagenne.

EIN FRAGE:

So dú sele in der innemunge vergat nach bekentnüsse
und aller ir kreatúrlichen gebruchunge,
waz ist daz,
daz denne her us louget nach usrichtunge der usseren sachen?

ENTWÚRT:

Alle die krefte der sele sint ze krank,
daz sú mugin komen in diz niht nach solicher wise,
als da vor geseit ist;
aber nochdenne,
so man in disem nihte sich also verlorn hat,
so wúrkent die krefte daz, daz ir ursprung ist.

EIN FRAGE:

Wie ist daz verlieren gestalt,
in dem sich der mensche in gotte verlúret?

ENTWÚRT:

Deze wedergeboorte is zo vreemd,
en heeft na haar ontstaan zo weinig te maken met het lichaam,
dat de natuur in de mens, als in een met rede begiftigd dier,
de werken verricht die tot het menselijk leven behoren,
en de mens heeft niet meer te doen, op daadwerkelijke wijze,
dan zoals voor de wedergeboorte het geval was;
hebbelijkerwijs echter werkt hij nu deze werken.

Het is te vergelijken met brandewijn:
die heeft niet minder materialiteit,
maar een krachtigere en rustgevendere uitwerking,
dan wijn, die in zijn eerste geboorte is gebleven.

VRAAG:

Toon mij een verschil
tussen de eeuwige geboorte en de wedergeboorte
die in de mens is.

ANTWOORD:

Eeuwige geboorte noem ik de enigende kracht,
waarin alle dingen en hun oorzaken dát bezitten,
waardoor ze zijn en waardoor ze oorzaken zijn.

De wedergeboorte echter,
die alleen de mens toebehoort,
noem ik een terugkeren van elk ding, wat zich maar aanbiedt,
terug in zijn oorsprong,
begrepen naar de aard en wijze van de oorsprong,
los gezien van wat het eigen is.

EEN BEDENKING:

Wat bewerken dan de wezenlijke, natuurlijke oorzaken,
waarover de natuurfilosofen schrijven?

ANTWOORD:

Ze bewerken op natuurlijke wijze alles,
wat de eeuwige geboorte in de mens in haar baren bewerkt,
maar in de grond laat zich hier niets van zeggen.

VRAAG:

Wanneer de ziel in de inneming het besef verliest
en het gebruik van haar vermogens als schepsel,
wat is het dan,
dat naar buiten ziet om uiterlijke dingen te verrichten?

ANTWOORD:

Al de krachten van de ziel zijn te zwak,
om op de genoemde wijze in dit niets in te kunnen gaan,
zoals besproken is;
en toch,
heeft men zich in dit niets verloren,
dan werken de krachten dat uit, wat hun oorsprong is.

VRAAG:

Wat is de aard van dit zich-verliezen,
waardoor de mens zich in God verliest?

ANTWOORD:

Hast dú mich eben gemerket,
so ist es dir vor gar eigentlich gezoegget,
wan wenne der mensch im selben also wirt entnomen,
daz er weder von sich noch umb nût niht waiz
und ze male gestillet in dem grunde des ewigen nihtes,
so ist er wol verlorn im selber.

EIN FRAGE:

Ob der wille zergange in dem nihte?

ENTWÚRT:

Ja, nach sinem wellende,
wan wie fri der wille ist,
so ist er alrerst fri worden,
wan er bedarf nit me wellen.

EIN WIDERWERFEN:

Wie mag dem menschen sin wille zergan?

Cristo beleip sin wille nach wellender wise.

ENTWÚRT:

Dem menschen vergat sin wille nach dem wellende,
daz er wil usser eigenschaft wúrken,
nu dis, nu daz;
und hie
hat er nit werk soliches wellendes in gebrestlicher wise,
als da vor ist geseit,
mer sin wille ist fri worden,
also daz er nit me denne ein werk wúrket,
daz er selber ist nach vereinter wise,
und ane zit wúrket.

Mer;

der es nimet nach únsere rede,
so wil er nihteznit úbels wúrken und wil ellú guoten ding;
aber eigentlich
so ist alles sin leben und wellen und wúrken
ein stillú unberuertú friheit,
die sicher ane allen zwifel sin enthalt ist;
und denne ist er sich haltende in geberlicher wise.

EIN WIDERWERFEN:

Der usbruch dez willen ist nût in geberlicher wise.

ENTWÚRT:

Dirre wille ist vereint mit goetlichem willen
und ist nût wellende, denne daz er selber ist,
als vil daz wellen in gotte ist.

Und daz vor gesprochen ist,
daz ist nit ze verstenne nach einer insetzung sin selbs in got,
als es gemeinlich hillet,
es ist ze nemenne nach entsetzung sin selbs,
wan der mensch wirt so gar vereinet,
daz got sin grunt ist.

EIN FRAGE:

Ob dem menschen blibe sin persoanlich onderscheiden wesen
in dem grunde dez nihtes?

Als je goed naar me geluisterd hebt,
zie je, dat het je hiervoor al getoond is,
want wanneer de mens van zijn zelf zo ontdaan wordt,
dat hij van zich noch van iets anders weet heeft
en tot rust gekomen is in de grond van het eeuwige niets,
ja, dan is hij zichzelf helemaal verloren gegaan.

VRAAG:

Gaat de wil verloren in het niets?

ANTWOORD:

Ja, wat zijn eigen willen betreft,
want hoe vrij de wil ook is,
echt bevrijd is hij pas,
wanneer hij niet langer willen moet.

EEN BEDENKING:

Hoe kan de wil van de mens vergaan?

Christus behield zijn wil naar de wijze van het willen.

ANTWOORD:

De mens verliest zijn wil naar de wijze van het willen,
waarmee hij vanuit zijn eigenheid werken wil,
dan dit, dan dat;
hier echter
heeft hij geen werk door dit tekortkomende willen,
zoals boven gezegd,
want zijn wil is vrij geworden,
zodat hij nog slechts één werk werkt,
dat hij zelf is in de vereniging,
en buiten de tijd werkt.

Bovendien

– voor wie het begrijpt naar onze wijze van spreken –
wil hij in geen geval iets kwaads doen, maar alleen het goede;
maar in eigenlijk zin
is heel zijn leven, willen en werken
een stille, onaangeroerde vrijheid,
die zeker en buiten alle twijfel zijn verblijf vormt;
en dan verwijft hij op barende wijze.

EEN BEDENKING:

De uitbraak van dit willen vindt niet plaats op barende wijze.

ANTWOORD:

Deze wil is met de goddelijke wil vereend,
en heeft geen ander willen dan wat hij zelf is,
voor zover dit willen in God is.

En wat hiervoor gezegd werd,
dat is niet te verstaan als een inzetten van het zelf in God,
zoals het gemeenlijk uitgelegd wordt,
maar het is op te vatten als een ontzetten van zijn zelf,
want de mens wordt zozeer met God vereend,
dat God zijn grond is.

VRAAG:

Blijft de mens zijn persoonlijke, onderscheiden wesen behouden
in de grond van het niets?

ENTWÚRT:

Dis ist alles sament ze verstenne
allein nach des menschen nemunge,
in der nach dem inswebenden inblike
in entwordenlicher wise diz und daz unangesehen ist,
nút in der wesunge,
in der ein ieklichs blibet, daz es ist,
als sant Augustinus sprichet:

la vallen dis und daz guot in verachtunge,
so blibet luoter guoti
in sich swebende in siner blozsen witi,
und daz ist got.

EIN FRAGE:

Der mensch, der sich verstat daz niht, von dem gesprochen ist,
in gebruchlicher wise,
blibet diz dem menschen alwegent?

ENTWÚRT:

Nein es in gebruchlicher wise,
mer es blibet in einer behaltlicher, unverlorner wise.

EIN FRAGE:

Oder irret daz usser daz inre út?

ENTWÚRT:

Weren wir usser zite nach dem libe,
so were es minre hindrunge verre nach etlicher wise
an hunger, erbeite und ouch anders;
aber die usser geistliche schouwunge
irret nút daz inre,
da si in friheite ist.

Ouch geschihet es underwilent,
so die nature ie naeher getrunge wirt,
so dú goetliche warheit ie richlicher stat.

EIN FRAGE:

Wannen kumet swarmuetikeit?

ENTWÚRT:

So soelich ding nit kumet wan von natúrlichen sachen,
und der mensch inwendig fri ist,
so enahte sin nút,
es zergat mit dem libe.

Were aber daz inre da mit vermischet von grunde,
dem were nit rehte.

EIN WIDERWERFUNG:

Dú schrift der alten e und der núwen us dem ewangelio
lúhtet,
wie man in zit dar zuo nút mug komen,
daz geseit ist.

ENTWÚRT:

ANWOORD:

Dit is allemaal te verstaan
slechts naar de menselijke wijze van vatten,
waarin bij de innerlijke schouwing
langs een ontworden het dit en dat niet meer bemerkt wordt,
niet echter naar zijn wezenlijke aard,
want hierin blijft elk ding dat wat het is,
zoals Sint-Augustinus zegt:

‘Sla op het dit en dat van het goede geen acht,
en louter goedheid blijft over,
in zichzelf zwevend in haar zuivere weidsheid,
en dat is God.’

VRAAG:

Als de mens dit niets, waarover gesproken werd,
op smakende wijze geniet,
blijft dit dan altijd zo?

ANTWOORD:

Nee, niet op smakende wijze,
het blijft echter zo behouden dat het niet verloren gaat.

VRAAG:

Brengt het uiterlijke het innerlijke niet in verwarring?

ANTWOORD:

Waren we met betrekking tot ons lichaam buiten de tijd,
dan zouden er weliswaar allerlei hindernissen wegvallen,
zoals honger, arbeid en andere zaken;
de uiterlijke geestelijke schouwing echter
zal dit innerlijk niet verwarren,
daar zij in vrijheid is.

Ook komt het wel voor
dat naarmate de natuur meer in beklemming geraakt,
de goddelijke waarheid des te heerlijker naar voren treedt.

VRAAG:

Vanwaar komt de zwaarmoedigheid?

ANTWOORD:

Als ze alleen voortkomt uit natuurlijke oorzaak,
en de mens daarbij innerlijk vrij blijft,
geef hieraan dan geen aandacht,
het gaat de weg van het lichaam.

Zou het innerlijk echter in de grond hiermee vermengd zijn,
dan was dit niet goed.

BEDENKING:

Uit het Oude en uit het Nieuwe Testament, uit het Evangelie,
wordt duidelijk,
dat men in de tijd niet geraken kan tot dat,
waarvan hier gesproken is.

ANTWOORD:

Diz ist war nach besitzunge dez selben und voller bekenunge;
wan daz er hie versuochet,
daz ist alles doert volkomenlicher;
wie es daz selb ist,
und fúr verstaende mag es sin uf erden.

EIN FRAGE:

Ein mensch,
der sin ewiges niht beginnet verstan,
nú von úbertreffender kraft,
mer allein von hoeren sagenne,
alder ane daz von ingetragnen bilden,
waz ist dem zu tuonne?

ENTWÚRT:

Der mensche, der noch nit so vil verstat,
daz er weis úbernatúrlích,
waz daz vor gesprochen niht ist,
da ellú ding werdent inne vernihtet nah ir selbs eigenschaft,
der laze ellú ding sin, als sú sint,
waz im fúr kumet,
und halte sich an die gemeinen lere der heiligen kristenheit,
als man sihet vil guoter einvaltiger menschen,
die in loblicher heilikeit lendent,
dien doch hier zuo nú ist gerueffet.

Aber ie naeher; ie besser.

Ist im aber worden der sicher punct,
da halt er sich an,
und ist uf dem rehten wege;
wan der punct haltet sich mit der heiligen schrift.

Anders dunket mich sorgklich ze tuonne,
wan der sich hier inne versummet,
der verget sich eintweder in unledikeit,
ald geratet aber dik in ungeordent friheit.

Dat is juist wat betreft het bezitten en volledig kennen ervan,
want waarmee hier een aanvang gemaakt wordt,
dat is daar allemaal veel volmaakter,
alhoewel het hetzelfde is;
en het kan op aarde bestaan aan het verstaan voorbij.

VRAAG:

Een mens,
die zijn eeuwige niets begint te verstaan,
niet door de alles overtreffende kracht,
maar alleen uit horen zeggen,
of, ook zonder dat, door de hem aangedragen beelden,
wat staat hem te doen?

ANTWOORD:

De mens, die nog niet zo veel verstaat,
dat hij boven natuur uit weet heeft
van wat het genoemde niets is,
waarin alle dingen tenietgaan met betrekking tot hun eigenheid,
hij late alle dingen voor wat ze zijn,
wat hem ook maar mag overkomen,
en hij houde zich aan de algemene heilige christelijke leer,
zoals men dit bij vele goede, eenvoudige mensen ziet,
die een lovenswaardige heiligheid bereiken,
en hiertoe toch niet geroepen zijn.

Maar hoe dichterbij, hoe beter.

Is hem echter dit punt van zekerheid geschonken,
laat hij daaraan dan vasthouden,
hij is op de juiste weg;
dit punt komt overeen met wat de Heilige Schrift zegt.

Zich anders gedragen komt mij voor als zorgelijk;
want hij die hier nalatig is,
hij doolt ofwel in onledigheid,
ofwel verdwaalt hij gemakkelijk in ongeordende vrijheid.

VI. KAPITEL

**Uff welen puncten dien menschen gebristet,
die valsche friiheit fuerent.**

An einem liechten sunnentage
do sazz er eins males in gezogen und verdaht,
und in der stilli sins gemuetes
begegnet ime ein vernúnftiges bilde,
daz waz subtil an sinen Worten
und waz aber ungeuebet an sinen werken,
und waz usbrúchig in flogierender richheit.

Er huob an und sprach zuo im also:
« wannen bist dú? »

Es sprach:
« ich kam nie dannen. »

Er sprach:
« sag mir; waz bist dú? »

Es sprach:
« ich bin niht. »

Er sprach:
« waz wilt dú? »

Es antwúrte und sprach:
« ich will nút. »

Er sprach aber:
« dis ist ein wunder;
sag mir; wie heizsest dú? »

Es sprach:
« ich heisse daz namelos wilde. »

DER JUNGER sprach:

dú maht wol heissen daz wilde,
wan dinú wort und antwúrte sint gar wilde.

Nu sag mir eins, des ich dich frage:
wa lendet din bescheidenheit?

ES SPRACH:

In lediger friiheit.

DER JUNGER sprach:

Sag mir; waz heissest du ein ledig friiheit?

ES SPRACH:

Da der mensch nach allem sinem muotwillen lebet
sunder anderheit,
ane allen anblick in vor und in nach.

DER JUNGER sprach:

Du bist nút uf dem rehten wege der warheit,
wan soelichú friiheit verwiset den menschen von aller selikeite
und entfriet in siner waren friiheit;
wan zwem underscheides gebristet,

Hoofdstuk 6

**Waarom het de menschen ontbreekt,
die in valse vrijheid leven.**

Op een klaarlichte zondag
zat hij eens in zichzelf gekeerd en in gedachten verdiept,
en in de stilte van zijn gemoed
verscheen hem voor zijn geestesoog een gestalte
die in haar manier van spreken subtiel onderscheidend,
maar in haar werken ongeoeffend was,
en overvloedige van protserige rijkdom.

Hij begon te vragen:
‘Vanwaar ben je gekomen?’

DE GESTALTE antwoordde:
‘Ik kwam niet van ergens.’

Hij vroeg:
‘Zeg me, wat ben je?’

DE GESTALTE antwoordde:
‘Ik ben niets.’

Hij vroeg:
‘Wat wil je?’

DE GESTALTE antwoordde:
‘Ik wil niets.’

Hij ging door met vragen:
‘Dat is merkwaardig;
zeg me, hoe heet je?’

DE GESTALTE antwoordde:
‘Ik heet het naamloze wilde.’

DE LEERLING zei:

Het is terecht dat je ‘het wilde’ heet,
want je woorden en antwoorden zijn inderdaad wild.

Maar beantwoord mij eens een vraag:
waarop doelt jouw gedachtegang?

HET zei:

Op ledige vrijheid.

DE LEERLING zei:

Zeg me, wat versta je onder ledige vrijheid?

HET zei:

Dat de mens helemaal volgens zijn eigenwil leeft
zonder andersheid,
en zonder voor- of achterom te kijken.

DE LEERLING zei:

Je bent niet op de juiste weg van de waarheid,
want zulke vrijheid houdt de mens weg van zijn zaligheid
en ontnemt hem zijn ware vrijheid;
want wie het aan onderscheid ontbreekt,

dem gebristet ordenunge,
und waz ane reht ordenunge ist,
daz ist boese und gebreste,
als Cristus sprach:

« der sünde tuot, der ist ein knecht der sünde. »

Aber wer mit einer luterer gewisseni und behuotem lebenne
in get in Cristum
mit rehter gelazsenheit sins selbs,
der kumet zuo der rehten friiheit,
als er selbe sprach:

« loeset úch der sun, so werdent ir warlichen fri. »

DAZ WILDE sprach:

Waz heissest du ordenhaft ald nút ordenhaft?

DER JUNGER sprach:

Ich heis daz ordenhaft,
wenn alles daz, daz der sache zuogehoerlich ist
von innen ald von ussen
nút underwegen blibet unangesehen in dem uswúrkenne;
so heis ich daz unordenhaft,
weles under disen vor genanten underwegen blibet.

DAZ WILDE sprach:

Ein ledigú friiheit sol dem allem sament undergan
und es alles verahnten.

DER JUNGER sprach:

Dú verruochtekeit were wider aller warheit
und ist der falschen ledigen friheite gelich,
wan si ist wider die ordenunge,
die daz ewig niht in siner berhaftkeit
hat gegeben allen dingen.

DAZ WILDE sprach:

Der mensche, der in sime ewigen nihte ze nihte ist worden,
der weis von onderscheide nút.

DER JUNGER:

Daz ewig niht,
daz hie und in allen gerehten vernúnften ist gemeinet,
daz es niht si nút von sime núsinde,
mer von siner úbertreffender ihtekeit,
daz niht ist in im selber aller minste onderscheides habende,
und von im, als es berhaft ist,
kumet aller ordenlicher onderscheit aller dingen.

Der mensch wirt niemer so gar vernihtet in disem nihte,
sinen sinnen
blibe dennoch onderscheit ir eigennes ursprunges
und der vernunft dez selben
ir eigen kiesen,
wie daz alles in sinem ersten grunde unangesehen blibet.

DAZ WILD:

Ob man es denne ze male nimet niergen

hem ontbreekt het aan ordening
en wat zonder de juiste ordening is,
dat is slecht en gebrekkelijk,
zoals Christus sprak:

‘Wie zondigt, is een knecht van de zonde.’

Maar wie met een rein geweten en een behoedzaam levenswijze
binnen gaat in Christus
met de juiste gelatenheid van zijn zelf,
geraakt tot de juiste vrijheid,
zoals hijzelf sprak:

‘Als de Zoon jullie vrijmaakt, dan zullen jullie werkelijk vrij zijn.’

HET WILDE zei:

Wat noem jij geordend en wat ongeordend?

DE LEERLING zei:

Ik spreek van geordend,
als al datgene wat tot een zaak behoort,
zij het van binnen of van buiten,
niet ongeacht blijft in zijn uitwerking,
en ongeordend noem ik dat,
wat hieraan niet voldoet.

HET WILDE zei:

Ledige vrijheid zal aan dit alles voorbijgaan
en er geen acht op slaan.

DE LEERLING sprak:

Zulke veronachtzaming zou in strijd zijn met alle waarheid
en is gelijk aan valse, ledige vrijheid,
want ze is tegengesteld aan de ordening,
die het eeuwige niets in zijn vruchtbaarheid
aan alle dingen gegeven heeft.

HET WILDE zei:

De mens, die in zijn eeuwige niets tenietgegaan is,
weet van geen onderscheid.

DE LEERLING:

Het eeuwige niets,
waarvan hier, en bij elk juist gebruik van het verstand, sprake is,
betekent niet een niets, in de zin van een ‘niets-zijn’,
maar in de zin van een alles overtreffend ‘iets-zijn’;
dit niets heeft in zichzelf niet het minste onderscheid,
maar uit haar, voor zover het vruchtbaar is,
komt al het geordende onderscheid voort in alle dingen.

De mens gaat in dit niets nooit volledig teniet:
zijn gedachten
blijft behouden het onderscheid met hun eigen oorsprong,
en zijn denken
haar eigen keuze,
ook al wordt dit alles in zijn eerste grond niet bemerkt.

HET WILDE:

Begrijpt men dit nergens anders

denne in dem selben und us dem selben grunde?

DER JUNGER:

Der nemi es nit rehte,
wan es enist nit allein in dem grunde,
es ist ouch in im selbe ein kreatúrlichs iht hie usse
und blibet, daz es ist,
und nach dem so muoz man es ouch nemen.

Were, daz ime engienge
sin underscheid nach der wesunge als nach der nemunge,
so moeht es bestan;
und des enist nit, als da vor geseit ist.

Hie von sol man alweg haben guoten underscheit.

DAZ WILDE sprach:

Ich han vernomen, daz ein hoher meister si gewesen,
und daz der ab sprechi allen underscheit.

DER JUNGER sprach:

Daz du meinest, daz er allen underscheit ab sprechi,
-nimst du daz in der gotheit,
daz moeht man verstan,
daz er meindi der personen eins ieklichen in dem grunde,
da sù inne sint ununderscheiden,
aber nùt gegen dem sù sich widerheblich haltent;
und da ist ze haltenne sicherlich persoendlich underscheidenheit.

Nimest du es ouch von eins vergangnen menschen entwordenheit,
da von ist genuog da vor geseit,
wie es ist ze verstenne nach der nemunge, nit nach der wesunge.

Und merke hie,
daz es ein anders ist underschidunge und underscheidenheit,
als kuntlich ist,
daz lib und sel hant nit underschidunge,
wan eins ist in dem andem,
und kein lid mag leben, daz usgeschidet ist.

Aber underscheiden ist dú sele von dem libe,
wan dú sele ist nit der lib, noch der lib dú sele.

Also verstan ich, daz in der warheit nùt ist,
daz underschidunge múge han von deme einveltigen wesenne,
wan es allen wesenne wesen git,
aber nach underscheidenheit,
also daz daz goetlich wesen nit ist des steines wesen,
noch des steines wesen daz goetlich wesen,
noch kein kreature der andem.

Und also meinent die lerer;
daz disú underscheidenheit eigenlich ze sprechenne
nit si in gotte, mer si ist von gotte.

Und sprichet úber der wisheit buoch:
als nùt innigers ist denn got,
also ist nùt underscheideners.

Und dar umbe so ist dú hellunge valsch
und disú meinunge gereht.

DAZ WILDE sprach:

dan in en vanuit die grond?

DE LEERLING:

Dat zou op die manier verkeerd worden begrepen,
want het is niet slechts in de grond,
het is ook in zichzelf een schepselijk iets daarbuiten,
en blijft wat het is,
en aldus moet men het ook begrijpen.

Zou hem dit echter ontgaan,
dit onderscheid naar het wezen en naar het begrijpen,
dan zou het zo kunnen zijn;
maar zo is het niet, zoals hiervoor gezegd werd.

Men moet hier steeds goed onderscheiden.

HET WILDE zei:

Ik heb vernomen dat een er een grote leermeester geweest is,
en dat hij elk onderscheid ontkend heeft.

DE LEERLING zei:

Als je zegt, dat hij elk onderscheid bestreed,
en als je hierbij je blik richt op de godheid,
dan zou men het wellicht kunnen verstaan,
dat hij daarbij dacht aan de Personen in de grond,
waarin ze zijn zonder onderscheid,
als het echter om de betrekkingen tot elkaar gaat,
moet men aan het Persoonlijke onderscheid zeker wel vasthouden.

Betrek je het echter op de ontvlotenheid van een ontzonken mens,
dan is er hiervoor genoeg gezegd,
hoe dit te verstaan is naar het begrijpen, niet naar het wezen.

Bedenk ook,
dat gescheidenheit iets anders is dan onderscheiding,
zoals goed bekend
zijn lichaam en ziel niet gescheiden,
want het ene is in het andere
en een afzonderlijk lid kan afgescheiden niet leven.

Maar onderscheiden is de ziel van het lichaam,
want de ziel is niet het lichaam, en het lichaam niet de ziel.

En zo begrijp ik, dat er waarlijk niets is,
dat van het eenvuldig wezen afgescheiden kan zijn,
want het geeft aan elk wezen het zijn,
hoewel in onderscheidenheit,
zodat het goddelijk wezen niet het wezen van de steen is
en het wezen van de steen niet het goddelijk wezen,
noch is het wezen van ene schepsel dat van een ander.

En vandaar dat de leermeesters zeggen,
dat dit onderscheid in eigenlijke zin
niet in God, maar van God is.

En hij zegt over het Boek der Wijsheid:
zoals er niets inwendigers is dan God,
zo is er ook niets onderscheideners.

En daarom is jouw uitleg verkeerd
en deze opvatting juist.

HET WILDE zei:

Der selb meister hat vil schone geseit
von eime kristmessigen menschen.

DER JUNGER sprach:

Der meister sprichet an einer stat also:
Cristus ist der eingeborne sun und wir nit,
er ist der natúrlich sun,
wan sin geburt zilet in der natur;
aber wir sien nit der natúrlich sun,
und únsere geberunge heisset ein widergeburt,
wan si zilet in einfoermikeit siner nature;
er ist ein bilde des vatters,
wir sien gebildet nach dem bilde der heiligen drivaltikeit.

Und sprichet, daz ime hier inne nieman kan gelich gemessen.

DAZ WILDE sprach:

Ich han vemomen, er sprechi,
ein soelicher mensche wúrke alles,
daz Cristus wurkte.

DER JUNGER entwúrt:

Der selbe meister sprichet an einer stat also:
der gerechte der wúrket alles, daz dú gerehtikeit wúrket;
und daz ist war, sprichet er,
da der gereht eingeborn ist von der gerehtikeit,
als geschriben stat:

« daz von fleische geborn ist, daz ist fleisch,
und daz geborn ist von geiste, daz ist geist. »

Und daz ist allein war, sprichet er,
in Cristo, und an keinem andern menschen,
wan er hat nit wesen denne daz wesen des vatters,
noch geberer denne den himelschen vatter;
und dar umb wurkte er alles, daz der vatter wurket.

Aber in allen andern menschen, sprichet er,
so velet dis,
daz wir minr und me mit im wúrken nach dem,
als wir minr und me von im sien geborn.

Und disú rede bewiset dich eigenlichen der warheit.

DAZ WILDE sprach:

Sin rede lúhtet,
daz alle, daz Cristo si gegeben,
daz si ouch mir gegeben.

DER JUNGER:

Daz al, daz Cristo ist gegeben,
daz ist volkommú besitzunge der weslichen selikeit,
als er sprach:

« Omnia dedit michi pater,
der vatter hat mir al gegeben »;

und daz selb al hat er úns allen gegeben,
aber in unglícher wise.

Diezelfde leermeester heeft veel moois gezegd
over de mens die gelijkvormig is aan Christus.

DE LEERLING zei:

Deze leermeester zegt ergens:
Christus is de eniggeboren Zoon, en wij niet,
hij is de natuurlijke Zoon,
want zijn geboorte leidt naar zijn natuur,
wij echter zijn niet de zoon naar de natuur,
en onze geboorte wordt een wedergeboorte genoemd,
want ze leidt tot gelijkvormigheid met zijn natuur;
hij is een beeld van de Vader,
wij zijn gevormd naar het beeld van de Heilige Drievuldigheid.

En hij zegt dat niemand hierin met Hem overeenkomt.

HET WILDE zei:

Ik heb gehoord, dat hij heeft beweerd,
zulk een mens zou hetzelfde werk verrichten,
als Christus heeft verricht.

DE LEERLING zei:

Diezelfde leermeester zegt ergens:
'de gerechte verricht alles wat de gerechtigheid verricht';
en dat is waar, zo zegt hij,
want de gerechte is uit de gerechtigheid geboren,
zoals geschreven staat:

'Wat uit het vlees geboren werd, is vlees,
wat uit de geest geboren is, is geest.'

En dat, zo zegt hij,
is alleen waar voor Christus en voor geen enkele andere mens,
want hij heeft geen ander wezen dan dat van de Vader,
en is uit niemand anders dan de hemelse Vader geboren,
en daarom verrichtte hij alles wat de Vader verricht.

Bij al de andere mensen echter, zegt hij,
is het zo,
dat we minder of meer met hem meewerken,
voor zover we minder of meer uit hem geboren zijn.

En deze woorden tonen je de waarheid in eigenlijke zin.

HET WILDE zei:

Zijn woorden luiden,
dat alles, wat Christus gegeven werd,
ook mij gegeven werd.

DE LEERLING:

Dit 'alles' wat Christus gegeven werd,
is het volmaakte bezit van de wezenlijke zaligheid,
zoals hij zei:

'Omnia dedit michi pater.
Alles is mij gegeven door de Vader.'

En ditzelfde 'alles' heeft hij ons allen gegeven,
maar op ongelijke wijze.

Und er sprichet an vil stetten,
daz er daz al hat mit der infleischunge,
und wir mit der gotfoermigen vereinunge;
und dar umbe hat er daz so vil adellicher,
so vil er sin adellicher enphenklich waz.

DAZ WILDE zoh aber fúr und meinde,
daz er ab sprechi alle glicheit und vereinunge,
und daz er úns sazti bloz und entglichenet
in die blozsen einikeit.

DER JUNGER antwúrt und sprach:

Dir gebristet ane zwifel,
daz dir nit lúhtet der onderscheit,
von dem da vor geseit ist,
wie ein mensche ein súlle werden in Cristo
und doch gesúndert bliben,
und wa er vereinet ist
und sich unvereinet eins nemende ist.

Weslich lieht hat dir noch nit gelúhtet,
wan weslich lieht lidet ordenunge und onderscheit,
entwiset von usbrúchiger manigvaltikeit.

Din scharphes gemerke
richset mit guenlich dez liehtes der nature in behender
vernúnftikeit, daz da vil glich lúhtet dem liehte der goetlichen
warheit.

DAZ WILDE gesweig und bat in mit ergebnlicher undertenikeit,
daz er fúrbaz ruorti den nützen onderscheit.

ER ENTWÚRTE und sprach also:

Der meiste gebreste, der dich und dine glichen entsetzet,
der lit dar an,
daz úch gebristet guotes onderscheides
vernúnftiger warheit.

Und dar umbe, wer sin nechstes welle ervolgen
und nút in dise gebreste vallen,
der sol diser tougenlich lere flizsig wesen,
so kumet er ungehindert zuo eime seligen lebenne.

En hij zegt op veel plaatsen,
dat hij dit 'alles' in de vleeswording bezit,
wij echter door de godvormige vereniging;
en daarom bezit hij het in zoveel edelere wijze,
voor zover hij in staat was het op edelere wijze te ontvangen.

HET WILDE weersprak dit echter en meende
dat hij alle gelijkheid en vereniging afwees,
en dat hij ons louter en ontdaan van elke gelijkheid
in de loutere eenheid plaatste.

DE LEERLING antwoordde en zei:

Het ontbreekt jou zonder twijfel
aan inzicht aangaande het onderscheid,
waarover hiervoor gesproken werd;
hoe een mens één moet worden in Christus
en toch onderscheiden zal blijven;
hoe hij verenigd is,
en zich onverenigd als één begrijpt.

Het werkelijke licht heeft jou nog niet verlicht,
want werkelijk licht brengt ordening en onderscheid
en leidt weg van overvloedige veelvoud.

Jouw scherpe doordringendheid
bedient zich met grote behendigheid van het natuurlijke licht,
dat zeer vaak lijkt op het licht van de goddelijke waarheid.

HET WILDE zweeg en vroeg hem in nederige onderdanigheid
of hij dit nuttige onderscheid verder wilde uitleggen.

HIJ ANTWOORDDE en zei toen:

Het grootste gemis dat jou en je gelijken schade berokkend,
bestaat daarin
dat het jullie aan het juiste onderscheid ontbreekt
in het denken over waarheid.

Wie daarom tot het hoogste wil geraken
en niet wil vervallen in dit gebrek,
die moet deze verborgen leer vlijtig opvolgen,
dan komt hij ongehinderd tot een zalig leven.

VII. KAPITEL

Wie adellichen sich haltet ein reht gelazsener mensch in allen dingen.

Dar nah do kerte sich der junger aber mit ernste zuo der ewigen warheit und begerte ouch etwas underscheides nah einem gemerke des usseren bildes eins menschen, der sich warlich gelazsen hetti, und fragte also:

Ewigú warheit, wie haltet sich ein solicher mensche in dien gegenwürfen eins ieklichen dinges?

ENTWÚRT:

Er entsinket im selben und mit im ellú ding.

EIN FRAGE:

Wie haltet er sich zuo dem zite?

ENTWÚRT:

Er stat in einem gegenwúrtigen nu ane behangnen fúrsaz, und nimt sin nehstes in dem minsten als in dem meisten.

EIN FRAGE:

Paulus sprichet, daz dem gerehten enkein gesetzde gegeben ist.

ENTWURT:

Ein gerehter mensch haltet sich nach siner gewordenheit underwürflicher denne andrú menschen, wan er verstat in dem grunde von innen, waz von ussen eime ieklichen gezem ist, und nimet ellú ding also; aber daz er nit bandes enhat, daz ist da von, wan er daz selb wúrket usser gelazsenheit, daz dú gemeinde wúrket usser bezwungenheit.

EIN FRAGE:

Der in diser inniger gelazsenheit úbersetzt ist, ist der nit entlediget von usseren úbungen?

ENTWÚRT:

Wan sihet wenig menschen mit unverzerten kreften dar zuo komen, da von du seist, wan daz abwúrken ersuochet ir innigostes gemarg, dien es wirt in der warheit.

Und dar umbe, wenne sú denne erkennennt, waz ze tuenne und ze lazsenne ist,

Hoofdstuk 7

Hoe edel zich een werkelijke gelaten mens in alle dingen gedraagt.

Daarna keerde zich de leerling vol aandacht opnieuw tot de Eeuwige Waarheid, verlangend nu ook iets onderscheidends te vernemen aangaande uiterlijke kenmerken in het gedrag van een mens die waarlijk gelaten is, en hij vroeg:

Eeuwige Waarheid, hoe gedraagt zich zulk een mens tegenover al de dingen waar hij mee te maken heeft?

ANTWOORD:

Hij ontzinkt aan zichzelf, en met hem alle dingen.

VRAAG:

Hoe staat hij tegenover de tijd?

ANTWOORD:

Hij leeft in het aanwezige nu, zonder zelfzuchtige voornemens, en ontdekt wat voor hem goed is zowel in het kleinste als in het grootste.

VRAAG:

Paulus zegt, dat de gerechte geen wet gegeven is.

ANTWOORD:

Een gerechte mens gedraagt zich naar zijn gewordenheit onderdaniger dan andere mensen, want hij begrijpt binnen in de grond wat naar buiten ieder betaamt, en zo ook verstaat hij alle dingen; dat hij echter niet gebonden is, dat komt, omdat hij uit zichzelf in gelatenheit dát volbrengt, wat de gemeenschap afgedwongen wordt.

VRAAG:

Wie in deze innerlijke gelatenheit verplaatst is, is hij niet bevrijd van uiterlijke oefeningen?

ANTWOORD:

Men ziet maar weinig mensen zonder uitputting van hun krachten geraken tot waar jij van spreekt, want dit 'zich-ontdoen', het verteert het binnenste merg van hen die het waarlijk ten deel valt.

En daarom, als ze dan inzien, wat te doen en te laten is,

BdW, 7

so blihent sù uf gemeinen úbungen,
minr und me nach ire vermugentheit
alder nach anderre gelegenheit.

EIN FRAGE:

Wannen kumet etlicher guotschinender menschen
groz gedrange und úbrigú engi, dú sù hein an der gewizenseni,
und aber etlicher anderre menschen ungeordentú witi?

ENTWÚRT:

Sù zilent noch beidu uf ir selbs bilde,
aber misseliche,
die ersten geistliche, die andern liplich.

EIN FRAGE:

Gat ein solicher mensch alle zit muessig,
alder waz ist sin tuon?

ENTWÚRT:

Eines wolgelazsenen menschen tuon ist sin lazsen,
und sin werk ist sin muessig bliben,
wan sines tuonnes blibet er ruowig
und sins werkes blibet er muezsige.

EIN FRAGE:

Wie haltet er sich gegen sinem nehsten?

ENTWÚRT:

Er hat gemeinsami der lúten
ane inbildungne
und minliche ane beheftungne
und mitlidunge ane sorge in rehter friiheit.

EIN FRAGE:

Ist ein solicher mensche út schuldig ze bihtenne?

ENTWÚRT:

Dú bihte, dú da geschihet von minnen,
dú ist edeler, denne dú von schulden gat.

EIN FRAGE:

Wie ist eins solichen menschen betten gestalt,
ald hat er ouch ze bettenne?

ENTWÚRT:

Sin gebet ist fruchtber,
wan er nimet einen inbruch der sinnen,
wan got ist ein geist und nimet war,
ob er sich iergent vermittelt habe,
ald ob er sich iergent fuere in keinem fúgriffe des sinsheit.

Und da wirt ein licht erzoeket in der obresten kraft
mit einem erzoegenne,
daz got ist daz wesen und leben und daz wúrken in im
und er dez selben alleine ist ein gezoewe.

dan blijven ze bij hun gebruikelijke oefeningen,
vaker of minder vaak al naar gelang hun vermogen,
of afhankelijk van de uiterlijke omstandigheden.

VRAAG:

Hoe kan het dat sommige mensen die goed lijken te leven
grote angst in gewetenszaken en ook beklemmingen kennen,
weer andere mensen daarentegen ongeordende ruimte?

ANTWOORD:

Beide groepen staan nog gericht naar zichzelf,
maar verschillend,
de eersten geestelijk, de anderen lichamelijk.

VRAAG:

Brengt deze mens zijn tijd door in ledigheid,
of waaruit bestaat zijn werk?

ANTWOORD:

Van een werkelijk gelaten mens is het doen zijn laten,
en zijn werk is zijn ledig-blijven,
want in zijn doen bewaart hij de rust
en in zijn werken zijn ledig-zijn.

VRAAG:

Hoe gedraagt hij zich tegenover zijn naaste?

ANTWOORD:

Hij doet de dingen in gemeenschap met anderen,
zonder hun beeltenis in zich te koesteren,
hij heeft hen lief zonder aan hen te kleven,
en hij leeft met hen mee zonder zorgen, in de juiste vrijheid.

VRAAG:

Moet een dergelijke mens ooit nog biechten?

ANTWOORD:

Een biecht uit liefde
is edeler dan een biecht die uit noodzaak voortkomt.

VRAAG:

Hoe bidt deze mens,
en moet hij eigenlijk wel bidden?

ANTWOORD:

Zijn gebed draagt vrucht,
want hij ontdoet het van de invloed van de zinnen
- want God is geest - en merkt op
of hij enige hindernis heeft opgericht,
en of hij zich ergens door zelfgerichtheid laat leiden.

En zo wordt een licht ontstoken in de bovenste kracht
en het laat zien,
dat God het wezen, leven en werken in hem is,
en hij slechts zijn werktuig is.

BdW, 7

EIN FRAGE:

Wie ist gestalt eins solichen edelen menschen
essen und trinken und schlaffen?

ENTWÚRT:

Nach usserkeite und nach sinnelicheit isset der usser mensche,
aber nach einem injehenne isset er nit,
anders gebruchti er der spise und ruowe in vichlicheite.

Und also ist es ouch in andren sachen,
die zuo dem menschen hoerent.

EIN FRAGE:

Wie ist geschaffen sin ussere wandel?

ENTWÚRT:

Er hat nût vil wisen noch worten,
und dú sint schleht und einveltig;
und hat einen sittigen wandel,
daz dú ding sunder in durch in flizsent,
und ist ruowig in den sinnen.

EIN FRAGE:

Sint sù ellú also?

ENTWÚRT:

Minr und me
nach ungleicheit dez zuovalles;
aber der weslich punct blibet gelich.

EIN FRAGE:

Ist ein soelicher mensche
komen ze einem gantzen wissenne der warheite,
ald blibet im noch dunken und wenen?

ENTWÚRT:

Da der mensch im selber blibet,
da blibet im ouch daz dunken und wenen;
aber da er ime selber entgangen ist in daz,
daz da ist,
da ist ein wizens aller warheit,
wan es ist es selb,
und er stat sin unangenomen.

Und hie mitte si dir genuog geseit;
wan kumet dar nût mit fragenne,
mer mit rehter gelazsenheit
kumet man zuo diser verborgnen warheit.

Amen.

VRAAG:

Hoe is de gesteltenis van deze edele mens
tijdens het eten, drinken en slapen?

ANTWOORD:

De uiterlijke mens eet naar zijn uitwendigheid en zijn zinnen,
maar naar zijn ingekeerd-zijn eet hij niet,
anders zou hij zich voeden op de wijze van een dier.

En zo staat het ook met de andere zaken,
die bij een mens horen.

VRAAG:

Hoe staat het met zijn uiterlijke levenswijze?

ANTWOORD:

Hij valt niet op, spreekt niet veel,
en wat hij zegt, is oprecht en eenvoudig;
hij heeft een rustige levenswijze,
zo dat de dingen zonder hem door hem heen stromen,
en hij is rustig in zijn gedachten.

VRAAG:

Zijn allen zo?

ANTWOORD:

Sommigen meer, anderen minder,
al naar gelang de omstandigheden,
maar in de wezenlijk kern zijn ze gelijk.

VRAAG:

Is een dergelijke mens
tot volkomen kennis van de waarheid gekomen,
of blijft hem nog een dunken en menen?

ANTWOORD:

Omdat de mens mens blijft,
blijft hem ook een dunken en menen;
maar omdat hij van zichzelf losgekomen is,
in dat wat er is,
daarom heeft hij een weten van de volle waarheid;
want dit weten is zichzelf,
en hij staat er aan het zijne onthecht.

En hiermee is genoeg gezegd;
want niet met vragen komt men er,
maar met de juiste gelatenheid
geraakt men tot deze verborgen waarheid.

Amen.

Brievenboekje

Viertes Buch.

Briefbüchlein.

Hie vahet an daz vierd buechli.

Disú ler ist us gelesen uss den gemeinen brieven,
die der diener der ewigen wisheit
siner geischlichen tohter
und andern sinen geischlichen kinden
santte.

Wan eines geischlichen menschen
sin nit mag ze allen ziten in abgescheidenr blosheit spanen
und och schedlich kurzwil verr sol fliehen,
hier umbe ze einer underlibi dines gemuetes
so macht du diz brief lesen.

Vierde boek

Brievenboekje

Hier begint het vierde boekje

Deze lering is samengesteld uit de brieven,
die de dienaar van de Eeuwige Wijsheid
zijn geestelijke dochter
en anderen van zijn geestelijke kinderen
toezond.

Omdat een geestelijke mens
zich niet almaar inspannen kan in afgescheiden louterheid
maar tevens schadelijk tijdverdrijf moet ontvluchten,
daarom, ter verpozing voor het gemoed,
kun je deze brieven lezen.

Brief 1

I. Brief.

**Von eins anvahenden menschen
ledigen vonker von der welt zuo got.**

Rengnum mundi et omnem ornatum saeculi
contempsit
propter amorem domini mei Jesu Cristi.

Disen froelichen reien und jungfroewlichen uszog
einer userwelten gottes gemahel,
do ich den ob dir horte singen,
do gedahte ich also:
der mag wol froelich liep lassen,
der im selber ein liebers hat umgangen!

Und daz ist dir hute gewerlich beschehen.

Dar umbe solt du diser falschen welt ein fries urlob geben.

Luogent, alle minner,
an der welt spil!

Ich hatte einen schaten umbvangen,
ich hate einen trom gemehelt,
ich hate den wan besessen!

Eya, wa nu des wanen bilde,
des tromes gelubde?

Hetti ich dich nu, fro welt, tusent jar besessen,
wa weri es nu?

Als ein ogenblik bald da hin!

Diner natur eigen ist ein hinscheiden.

Ich wande dich haben umbvangen,
— ach, wie bist du mir verwunden!

Der dich nit vorhin lat,
den last aber du.

Owe, du morderin!

Dar umbe adi, ade,
got genade dir hut und ieme me!

Trug, die dich nit erkennen,
du trugst mich niemer me.

Rengnum mundi etc.

Kind mins in dem almehtigen gotte,
gedenk, daz du alle din frunde und ere und guot
mit besintem muot hast uf geben,
und bis vest an disem willen!

Tuo nit also etlich toroht megde,
die sich glichend den wilden ingeschlossen tieren:
so man den du tor beschlusset,
so gugent su dur die zun us.

Brief 01

**Over de mens die aan het begin staat,
bij zijn afscheid van de wereld, op weg naar God.**

Rengnum mundi et omnem ornatum saeculi
contempsit
propter amorem domini mei Jesu Cristi.

De aardse heerschappij met al haar wereldlijke rijkdom
heb ik vaarwel gezegd
uit liefde tot mijn Heer Jezus Christus.

Deze opgewekte zang en jonkvrouwelijke opgang
van een uitverkoren bruid van God,
toen ik deze over jou hoorde zingen,
toen moest ik denken:
opgewekt kan lief vaarwel zeggen,
wie zich groter lief heeft toegewijd!

En dat is jou vandaag ten deel gevallen.

Zeg deze valse wereld daarom vrijwillig vaarwel.

Aanschouw dan, jullie minnaars allemaal,
de loop van deze wereld!

Een schaduw had ik omhelsd,
een droom had ik gehuwd,
een waan had ik de mijne gemaakt!

Ach, waar dan is nu het beeld in die waan,
de belofte van die droom?

Was jij, vrouwe wereld, nu duizend jaar de mijne,
hoe dan nu?

Voorbij dit alles, verdwenen in een oogwenk!

Jouw natuur is het heen te gaan.

Jou dacht ik omhelsd te houden
— ach, hoe begeven nu door jou!

Wie jou tevoren niet verlaten heeft,
door jou wordt hij verlaten.

Wee, jij moordenares!

Daarom, vaarwel, vaarwel,
mag God jou genadig zijn, vandaag en voor altijd!

Bedriegen mag je hen die jou niet kennen,
mij bedriegen zul je nooit weer.

Rengnum mundi etc.

Mijn kind in de almachtige God,
gedenk, dat je al je vrienden, eer en goed
welbezonnen hebt opgegeven,
en houd vast aan dit besluit.

Handel niet als zoveel dwaze maagden,
die gelijken op de wilde, ingesloten dieren:
sluit men de poort achter hen,
dan kijken ze door de omheining naar buiten.

Brief 1

Die da sind halb usse, halb inne,
we mir,
waz verlierent die grosser erbeit mit kleinen dingen!

Gote dienen ist in ein kercher,
geischlichú zuht ein notstal;
dar umbe,
daz in der epfel nit mag werden,
so ginend sú na dem smake.

Fúr dú rosinú schapel
legend sú uf floriertú tuecher,
und fúr roten scharlat
present sú sich in einen wissen sak,
und fúr die elichen gemahelschaft
bekúmbrent sú sich
mit zitverlierender, herzberobender
und alles geischlichen lebens zerstoererin:
úpiger frúndschaft.

Sú versendent sich mit wúnschen
und einredent mit dem irem bild
als ein turstiger mensch, dem von kaltem wasser tromet.

Und so sú es hin und her gekerent, so verswindet es
und vindent
ein ler hand, ein trurig herz und ein gadlos sele.

Inen geschiht als dem altvater,
dem der túfel uf die maten sass,
die er fúr einen langen mantel hate an geleit,
und zuo ime in spotte wise sprach:

“armer man,
moehtist me, du tetist och me!”

Daz ist ein armes ellendes leben und ein vorhof der helle:
die welt nit mugen han und gottes ane sin,
weltliches und goetliches trostes berobet sin,
bedenthalb verlorn han.

Wie werdent die so lasterlich und so kleglich stende
an dem jungsten tage vor frúnden und fienden!

Aber gotte flizzeklich dienen
ist ein sicher fries leben
hie und doert,
wan sú gant hie mit dem libe uf ertrich,
und ist aber ir wonunge steteklich in dem himelrich.

Es ist werlich ein suezzes joch und ein lihtú burdi.

Muessent sú underwílent liden han,
daz ist nit ze ahten;
wer ist in der zit ane liden?

Nieman,
noch búrg noch stette mugen lidenne endrúnnen,
noch rot mentel ald vech gewand mugen lidens dar umbe ab komen,
wan es schinet dik uswendig ganz,
daz inwendig vast verseret ist.

Dar umbe lidet ein mensch ovch
dur ein fries goetliches wartspil;
daz ist nit ze ahtenne.

Ze zijn half buiten en half binnen;
wee mij,
hoeveel inspanning bij hen, verloren aan zo weinig!

God dienen, voor hen een kerker,
geestelijke tucht, voor hen een gevangenis;
daarom,
omdat ze de appel niet kunnen krijgen,
verlangen ze naar zijn geur.

In plaats van met kransen van rozen
sieren ze hun hoofd met bloemversierde doeken,
kan het geen scharlaken rood meer zijn,
dan roemen ze zich om hun witte habijt,
en in plaats van naar echtelijke omgang
gaat hun aandacht uit
naar tijdverspillende, hartenrovende
en elke vorm van geestelijk leven vernietigende,
ijdele vriendschap.

Ze verliezen zich in hun wensen
en houden gesprekken met wat ze zich inbeelden,
als een dorstige mens die over koud water droomt.

En hoe ze het ook keren of wenden, het verdwijnt
en ze treffen zich aan
met een lege hand, een bedroefd hart en een ziel zonder genade.

Het vergaat hun als die woestijnvader,
toen de duivel ging zitten op de mat,
die hij zich in plaats van een lange mantel had omgeslagen,
en vervolgens op spottende wijze tegen hem zei:

‘Ach toch, jij arme mens,
kon het meer zijn, je zou het nog doen ook!’

Wat een armzalig en eenzaam leven, een voorhof tot de hel:
de wereld niet kunnen bezitten en zonder God te zijn,
beroofd te zijn van wereldlijke en goddelijke troost,
beide te moeten ontberen.

Hoe beschaamd en weeklagend zullen ze staan
tegenover vriend en vijand, op de jongste dag.

Maar God ijverig dienen,
is een zeker, bevrijd leven,
zowel hier als daar;
want met hun lichaam zijn ze op de aarde,
de hemel echter is steeds hun woning.

Het is waarlijk een zacht juk en een lichte last.

Mocht lijden hen weleens treffen,
men zal daarop geen acht slaan;
wie is zonder lijden in de tijd?

Niemand,
burcht noch stad, kan aan lijden ontsnappen,
rode mantels noch gebloemde gewaden kunnen lijden afwenden,
en vaak schijnt aan de buitenkant heel,
wat aan de binnenkant erg gepijnigd wordt.

Daarom, al lijdt een mens ook
wanneer hij tot vrij, goddelijk schouwspel wordt,
men zal hierop acht geen slaan.

Brief 1

Daz erbrechen daz tuot des ersten we,
als billich ist;
dar na kumet ze jungst, daz man us lust wúrket,
und so vellet ens abe.

Eya, gedenk an die alten tage,
nim her fúr dú langen jar
und luog, wie recht lang du geschlaffen hast!

Oder ist es nút alles sament als ein trom gewesen,
da mit dir do na dinem dunk so wol waz?

Stand uf, es beginnet ziten,
der herr, den du so dik hast vertriben,
der wil nút ab lan.

Es ist nút guot, der sinem frúnd ze lang verseit.

Schlúss uf din herze, lass in den geminten,
ergezz dich dez langen zites, daz du versumet hast!

Der sinem liep spat uf tuot,
der bedarf wol eins geswinden ilens.

Es ist nit umb dich als umb vil ander menschen,
dú lawe sint und weder got noh die welt minnend,
got der wil din minneriches herz haben
in allen zúgen geischlich, als es vor waz weltlich.

Und dar umbe,
leg allen dinen flizz und wizze,
die du do verkertest uf daz zitlich,
— daz solt du nu keren uf daz, daz da ist wirig und ewig.

Het loslaten doet in het begin pijn,
zoals het hoort;
maar op het eind werkt men omdat het vreugde geeft,
en alles valt van je af.

Ja, denk aan vroegere dagen,
onderzoek die lange jaren
en besef hoe lang je geslapen hebt!

Is het niet allemaal een droom gebleken,
alles wat jou toen zo heerlijk toescheen?

Sta op, het wordt tijd,
de Heer, door jou zo vaak verdreven,
hij geeft niet op.

Het is niet goed, een vriend zo lang te weigeren.

Ontsluit je hart, laat je beminde binnen,
vergoed de lange tijd, die je verspild hebt!

Wie laat opendoet voor zijn lief,
mag dat wel doen met enige spoed.

Met jou is het niet gesteld zoals met zoveel andere mensen,
want lauw zijn ze, en God noch de wereld hebben ze lief;
God wil je minnerijk hart bezitten,
in alle trekken geestelijk, zoals het eens wereldlijk was.

En daarom,
alle vlijt en scherpte,
die je eens gericht hield naar het tijdelijke
— wend je daarmee nu naar dat, wat blijvend is en eeuwig.

Brief 2

II. Brief.

Von einem demuetigen untergang eins goetlichen menschen.

Habitabit lupus cum agno.

Do der herr der nature her ab kam und mensch ward,
do wolt er wúrken núwú wunder,
und machete daz wilde zam,
daz grimme senftmuetig,
als der wissag Isaias vorhin seite.

Min kint, ich laz einest ein wort in der schrift,
daz beginne ich nu erst verstan,
daz ist:
liebi gelichet unglíchú ding.

Dar umbe malet man frov Venus blind und ogenlos,
wan si in liebes ogen
verlúret ir eigen rehtes kiesen.

Und als daz war ist na zitlicher minne,
vil me ist es ovch nah geischlicher minne,
daz es mengem hohen wirdigen menschen
alle sin herheit hat ab geleit.

Etlich, die hoh fúrsten ze Rome waren,
die gaben es uf
und wurden armer lúten diener,
dar umbe daz sú sich dem goetlichen lieb,
dem kleinen kindlin gelichetin.

Dar umbe, kind mins,
gib uf den verborgen úbermuot diner liplichen edli
und falschen trost diner frúnden,
dú unz her betrogenlich waz in dir
mit einem geischlichen schine betrochen,
und neig dich húte zuo dem kindlin in sin kripe,
in sin verworfenheit,
daz es dich erhebe in sin ewigen wirdekeit.

Der karklich seget, der schnidet och ermlich,
aber der rilich seiet, der samnet och rilich.

Tuo es recht ze frumen,
und neig dich under die fuesse aller menschen,
als ob du ire fuostuoch siest.

Daz fuostuoch zúrnet mit nieman,
wie man im tuot,
wan es ein fuostuoch ist.

Ein warhafter undergang dez menschen
ist ein wurz aller tugenden und selikeit;
hier us dringet denne ein senftmuetigú stillheit
in sin selbes rehten gelassenheit
gen dem minsten als gen dem meisten.

Dis tuot we:
wol kunnen reden und doch swigen,
boes unred enpfahen und sich nit rechen,
ein wolkúnnender, wirdiger mensch
einem unehtigen, gebresthaftigen menschen
geswigen.

Brief 02

Over de deemoedige nederigheid van een godvruchtige mens.

Habitabit lupus cum agno.

De wolf zal bij het lam wonen.

Toen de Heer der natuur neerdaalde en mens werd,
wilde hij nieuwe wonderwerken verrichten,
en hij maakte het wild tam,
het grimmige, zachtmoedig,
zoals de profheet Jesaja het voorzegd had.

Mijn kind, eens las ik in een geschrift een woord,
dat ik nu pas begin te begrijpen,
het gaat als volgt:
liefde maakt wat ongelijk is gelijk.

Daarom wordt vrouwe Venus blind en zonder ogen afgebeeld,
want met ogen van liefde
verliest ze haar vermogen de juiste keuze te treffen.

En waar dit al geldt voor aardse liefde,
meer nog is het van toepassing op geestelijke liefde,
zodat het menig vooraanstaande en eerbiedwaardige mens
zijn hele heerschappij heeft genomen.

Sommigen, die als gezaghebber in Rome leefden,
gaven alles op,
om dienaar te worden van arme mensen,
en om aldus op het goddelijk lief,
het kleine kind, te kunnen gelijken.

Daarom, mijn kind,
de trots die langs overerving schuil gaat in jouw adel, geef deze op,
evenals de valse troost van je vrienden,
tot nu in jou verborgen
en met een schijn van geestelijkheid bedekt,
en nijg je vandaag nog naar het kindje in de kribbe,
naar zijn nederigheid,
opdat dit jou verheffen mag tot de eeuwige heerlijkheid.

Wie karig zaait, zal geringe opbrengst kennen,
wie rijkelijk zaait, zal rijkelijk oogsten.

Wil je vorderingen maken,
buig je dan onder de voeten van alle mensen,
als was je hun voetdoek.

Een voetdoek toort niet,
hoe men haar ook behandelt,
het is tenslotte een voetdoek.

Waarachtige nederigheid van de mens
is wortel voor elke deugd en zaligheid;
hieruit ontspringt dan een zachtmoedig zwijgen
in de juiste gelatenheid van zijn zelf
zowel tegenover het geringste als tegenover het hoogste.

Dat doet pijn:
spreken kunnen en toch zwijgen;
mikpunt zijn van smaad en het niet weerspreken;
als welbespraakte, eerbiedwaardige mens
tegenover een gebrekkige mens van gering aanzien
het zwijgen te bewaren.

Brief 2

Daz ist nah dem edeln Cristus gebildet werden.

Waz mag dem menschen núzzer und got loblicher werden?

Hier zuo ist núzz swigen
und den munt nit uf tuon ze redenne,
da si denn
bi rehtú senftmuetekeit, ordenlichú bescheidenheit,
also daz da nút werd geredet,
denn ein berú noturft,
dú entweder got loblich sie, ald aber dez nehsten núzz da sie.

Luog, daz ich enkeiner grossen strankheit dir zuo muoten:
du solt essen und trinken und schlaffen din noturft,
und hab mit urlob,
daz du bedarft ze diner krankheit.

Wellest du selig werden,
so solt du dich an den vor gesprochenen dingen uoben,
und erzag nit, ob es nit bald beschicht.

Wie were daz múglich,
daz alles daz gerúnbel,
daz sich zwenzeg jar an ein stat semnot,
daz sich daz als bald lass us stossen?

Es wirt von tag ze tag us gende,
so es siht, daz es sin stat nit vindet.

Heilig betrachtunge, andehtig gebet und geischlichú unmuoss,
daz wirt helfende.

Hast du nit vil suezzekeit,
daz solt du dich nit lassen besweren,
du solt dich sin unwirdig dunken;
lig vor sinen milten fuezzen, unz er dich begnade,
und lass got wúrken, wie er welle.

Es muoss noch menig wandelber weter úber dich gan,
e daz dú himelsch heitri in dir bestetet werde.

Gieng es dir hie vor glich eben wol?

Nein es,
es waz liep und leid, leid und liep,
dar na als es gab der Glúkd rad.

Daz selb nim och gen dem werden gote,
dem du billich warten solt,
des minneklich zúrnen besser ist, denn falsches liepkosen;
úbersich gen ime,
zwar, er hat gen dir ovch úbersehen!

Hab reht ein ganz getrúwen zuo gotte,
wan er lat din nit.

Luog, er ist als reht tugenthaft,
daz er es an sinem milten herzen niht moehti vinden,
daz er den menschen moehti lan,
der sich genzklich an in mag gelassen.

Es waz ein mensch,
der waz gelassen von allem dem,
daz im lieb ald trost moht geben nach zitlicher wise.

Het betekent gevormd te worden naar het beeld van Christus.

Hoe kan de mens God nog meer tot nut en lof zijn?

Zwijgen blijkt hier nuttig,
en de mond niet te openen om te spreken,
het zij dan
met oprechte zachtmoedigheid en welgeordende bezonnenheid,
zodanig dat er niets gezegd wordt,
dat niet barre noodzaak is,
en dat of God tot lof is of de naaste tot nut.

Kijk, grote gestrengheid vraag ik niet van je:
eet, drink, en slaap naar behoefte,
en heb de vrijstellingen
waaraan je zwakke gesteldheid nood heeft.

Wil je zalig worden,
oefen je dan in de eerder genoemde dingen,
en maak je niet snel vorderingen, geef niet op.

Denk je dat het mogelijk is,
dat al die onrust,
die zich twintig jaar lang verzameld heeft op één plaats,
dat deze zich zo snel laat verwijderen?

Beetje bij beetje gaat ze weg,
wanneer ze inziet, dat er voor haar geen plaats meer is.

Vrome beschouwing, aandachtig gebed, geestelijke ijver,
dat zal helpen.

Ontvang je weinig troost,
wees dan niet bezwaard,
denk veeleer dat je het niet verdient;
werp je aan zijn milde voeten, totdat hij je genadig is,
en laat God werken, hoe hij het wil.

Je zult nog menige storm over je heen moeten krijgen,
eer de hemelse klaarheid zich in jou zal vestigen.

Verging het je voorheen dan altijd goed?

Nee, zeker niet;
het was vreugde en verdriet, verdriet en vreugde,
net zoals het rad van vrouwe geluk het aangaf.

Neem het zo ook aan van de goede God,
van hem die je oprecht dienen moet,
wiens minnelijk toornen beter is dan bedrieglijk liefkozen;
laat het over je heen komen,
ook hij toch heeft veel van jou over zich heen laten gaan!

Waarlijk, heb volledig vertrouwen in God,
hij verlaat je niet.

Zie, zo vol goedheid is hij,
dat hij het niet over zijn milde hart kan krijgen,
om een mens te verlaten
die heel zijn vertrouwen in hem gesteld heeft.

Er was eens een mens,
die onthecht was van alles
wat hem liefde of troost kon geven naar aardse wijze.

Brief 2

Eins males do hat er einen froelichen gegenwurf,
do gedaht er also:

“ach, herz mins, wes froewst du dich so reht inneklich?”

Do entwúrt im sin inrkeit und sprach also:

“in aller diser welt ist niht, des ich mich froewe,
weder guotes noch eren noch frúnden noch keins lustes diser welt,
denn daz ist min froede,
daz got als reht guot ist
und daz daz minneklich guot min frúnd ist,
des ich ein guot zuoversicht han.”

Min kind, wie daz si, daz lúzzel ieman ist,
er kom etwen in lawekeit einest fúrbaz denn andrest,
doch so muoss ich dir eins sagen:
der berg ist hohe und der weg schlipfrig,
es enmag mit einem just nit ergahet werden,
es heisset aber und aber, unz es ervohten wirt.

Es ist ein weiche riter,
der von úberkraft dez heres
einest hinder sich gewichet,
der dar umbe aber nit kechlich hin wider tringet.

Dis striten ist guoter menschen eigen in disem zite.

Ich weiss einen bredier,
so der von menger starken wellen waz hinder sich getriben,
und nach sinem dunke
genzlich entsezet waz dez rehten ernstes und herzkliches andahtes,
so gieng er in sich selb und sprach:

“eia, got, wie ist es mir ergangen,
wie bin ich so reht unwússende her ab geschlichen!

Wol reht her frilich, und werben umb ein anders guot,
daz alt ist gar da hin!”

Und vie denn wider an,
im selber ab ze brechene, den lip ze kestigenne,
den lúten ze froemden, ernschlich ze gebarene,
sich selber ze hueten,
núwes gebet ze erdenkene, núw uebung an sich ze nemene,
und alle die weg, da er vor geschlipfet waz,
ze versezene;
und treib daz tag und nacht,
unz er in einem goetlichen ernst und herzklichem andaht
wider erhizzete,
und daz nagende dik vil besser wart,
denn daz vorgende ie wurdí.

Und mit betrachtunge sines herzen
so begrubo er den alten menschen, als ob er nie wurdí,
und vand denn mengen weg, sich ze hueten,
daz er vor nie gedahte,
und ward also ie wiser und ie wiser.

Und so er aber her ab kam,
so vie er an, als ie von erst.

Also mag im unzallich dik geschehen sin.

Sich, daz lert dú ewig wisheit
dur sant Bernhards mund, der sprichet:

Op een keer had hij een vreugdevolle ingeving,
en hij dacht:

Ach, mijn hart, waarover verheug je je toch zo innig?

Toen gaf zijn innerlijk hem ten antwoord:

‘In heel de wereld is er niets wat me vreugde geeft,
goed noch eer, vriendschap noch welke aardse lust ook;
hierin slechts vind ik vreugde:
dat God waarlijk goed is,
en dat de minnelijke goedheid mijn vriend is,
op wie ik helemaal kan vertrouwen.’

Mijn kind, hoewel er bijna niemand is,
die niet af en toe tot lauwheid vervalt, de een meer dan de ander,
toch moet ik je het volgende zeggen:
de berg is hoog en de weg glibberig,
hij zal niet in een ruk bedwongen kunnen worden,
steeds weer opnieuw moet men het proberen.

Het zou een weekhartige ridder zijn,
die, wanneer hij door overmacht van de tegenstanders
een keer wijken moest,
vervolgens niet nog een keer dapper terugvocht.

Strijden is de goede mens eigen op aarde.

Ik ken een predikbroeder,
die, toen hij door menig hoge golf teruggedrongen werd,
en van zichzelf dacht
de vroomheid van het hart en zin kwijt te zijn,
zijn innerlijk binnenging en zei:

‘Ach God, wat is me overkomen,
hoe kon ik zo afwijken van het pad zonder het te beseffen!

Welaan dan, zonder aarzelen wil ik me bemoeien om nieuw goed,
het oude ging helemaal verloren!’

En hij begon overnieuw,
hij verstierf zichzelf, tuchtigde zijn lichaam,
vermeed gezelschap, gedroeg zich ingetogen;
en hij behoedde zichzelf
door nieuwe gebeden en oefeningen te bedenken,
om zo al de paden waar hij voorheen over was uitgegleden,
af te sluiten;
en dat deed hij dag en nacht,
totdat hem de vroomheid van hart en zin
weer doorgloeide;
en wat volgde, was vaak veel beter,
dan het vorige ooit geweest was.

In de beschouwing van zijn hart
begrøef hij de oude mens, als had hij nooit bestaan,
en menige weg vond hij zich te hoeden,
voorheen door hem nooit bedacht;
en hij werd aldus wijzer en wijzer.

En kwam het weer zover dat hij afgleed,
dan begon hij weer opnieuw, van voren af aan.

Zo verging het hem talloze malen.

Zie, de Eeuwige Wijsheid leert ons
door de woorden van Sint-Bernardus, die zegt:

Brief 2

daz ist daz einig púntli,
daz da scheidet die userwelten von den nit userwelten,
daz die abgezelten blibend ligende,
da die userwelten iemer me dar wider uf kerent,
wan ein alwent stillestan
mag nieman in der zit han.

Ein anvahender mensch,
e daz der in got beliplich gevestnet werde,
der mag als reht lihte veriert werden.

Ich kan hier zuo nit besserz vinden,
denn daz sich ein mensch, als verr er mag,
ordenlich allen ustragenden sachen entsage
und in sich selber einen weg mache
und in im selber belibe;
wan er treit herzenfrid veile,
der sich vil ane groz noturft usserkeit git.

Man seit von dem grossen meister Albrecht,
daz der sprechi:

ich gan niemer an die port,
ich gange minre her wider in.

Ein mensch sol sich herzklich mit got alle zit vereinen,
und dar zuo hoeret stille swigen und hoh betrahten,
wenig wort und vil strenger werk.

Swaz got einem menschen git ze lidene,
daz sol er froelich enpfahen,
aller menschen gebresten gedulteklich úbersehen,
sich von den anzúgigen dingen keren,
nieman vil gelosen,
siner sinnen hueten,
lúzel zites ald worten ieman geben,
sin selbes flisseklich war nemen,
sich under got und under ellú menschen verdruken,
von allen menschen wol sprechen und sich selb vernúten,
gote froelich dienen und den menschen guot bild vor tragen,
sich vor dem minsten als vor dem meisten hueten,
got in allen dingen meinen,
und also mit got ze allen ziten umb gan;
wan hie mit so mag ein mensch in got gevestnot werden
und daz verlorn zit widerbringen
und núwen hord von got erwerben.

Amen.

‘Dit dan is het enige punt,
dat uitverkorenen onderscheidt van niet-uitverkorenen:
die laatsten blijven steken,
waar de uitverkorenen steeds weer opnieuw beginnen;
want het is niemand gegeven
almaar stil te staan in het aardse leven.

Een mens in zijn beginjaren,
voordat hij blijvend in God gevestigd is,
zal gemakkelijk de weg kwijt raken.

Ik kan hiertegen niks beters vinden,
dan dat een mens, in de mate van het mogelijke,
zich elke uiterlijke verstrooiing ontzegd,
zich een weg baant naar zijn innerlijk,
en daar bij zichzelf blijft;
want hij brengt zijn hartevrede in gevaar,
die zich zonder noodzaak overgeeft aan uiterlijkheden.

Men vertelt van de grote meester Albrecht,
dat hij gezegd zou hebben:

‘Nooit ben ik naar de poort gegaan,
of ik kwam er slechter vandaan.’

Van harte zal een mens zich altijd met God dienen te verenigen,
en wat daarbij hoort zijn stilzwijgen en hoge beschouwing,
weinig woorden en veel hard werken.

Wat God een mens te lijden geeft,
opgewekt moet hij het ontvangen,
en de gebreken van alle mensen geduldig aanzien,
zich van alle bekoorlijkheden afwenden,
niemand lang toehoren,
zijn zinnen hoeden,
niet teveel tijd of woorden aan iemand schenken,
zichzelf ijverig onderzoeken,
zich onderwerpen aan God en alle mensen,
goed spreken over alle mensen en zichzelf gering achten,
God opgewekt dienen en de mensen tot goed voorbeeld zijn,
zich hoeden in zowel het grootste als het kleinste,
God bij alles beogen,
en aldus met God altijd wandelen;
want hiermee kan een mens in God gevestigd worden
de verloren tijd weer goedmaken,
en nieuwe schatten van God verwerven.

Amen.

Brief 3

III. Brief.

Wie sich ein mensch sol geben willeklich in liden
nach dem bilde Cristi.

Elsbeten der Staglin ze Toezz.

Nigra sum sed formosa.

Also stat geschriben an der minne buoch
von der minnenden sele.

Die toehtran von Jerusalem haten ein wundren
von herr Salomons des kúniges aller liepsten frowen;
dú waz ein moerin,
und dar ab namen sù wunder, daz sù so swarz was,
und im doch under der grossen zal aller siner frowen dú liepst waz.

Waz meinet nu der heilig geist hier inne?

Dú swerzú lútselígu moerin,
die got vor andren wol gevellet,
ist ein gottlidender mensch,
den got mit emzigem lidene uebet
und in mit gedultiger gelazsenheit begabet.

Luog, tohter,
es ist liht von lidene ze sprechene und ze hoerene,
es tuot aber vil we ein gegenwúrtiges enpfinden.

Ein lidender mensch kumt underwilent von gedrang dar zuo,
daz er moehiti wenen, daz sin got hetu vergessen,
und sprichet in sinem sinne:

“ach got, hast du unser vergessen,
weist du úns nit lebende?”

Wes hast du gedaht úber úns?

Wie mag din hand so swer sin,
und din herz doch so recht milt ist?”

Disem lieplichen zúrnene entwúrt er und sprichet:

“luog an die grossen zal der heiligen,
sih an daz schoen lebend gemúre der himelschen Jerusalem,
wie dú durlúhten steine der stat
vorhin beschniten und gewúrkert sint mit lidene,
die nu so schon glenzend mit klarem liehte!

Wie geschah der lieben sant Elsbeten?

Paulus waz diser welt ein hinwerf;
Job, Tobias giengen daz selb pfad.

Der heilig Athanasius leid,
als ob ellú disú welt sinen tod hetu gesworn.

Luog, wie alle heiligen eintweder herzenbluot,
ald aber libes und herzen bluot hein
vergossen!”

Diz soelt ein lidender mensch an sehen

Brief 03

Hoe zich een mens vrijwillig moet overgeven aan het lijden
naar het voorbeeld van Christus.

Aan Elsbeth Stigel te Töss.

Nigra sum sed formosa.

Zwart ben ik, maar mooi.

Zo staat het geschreven in het Boek der Liefde
van de liefhebbende ziel.

De dochters van Jeruzalem verwonderden zich
over koning Salomons allerliefste vrouw;
ze was een morin,
en ze verbaasden zich erover, dat hoewel ze zo zwart was,
ze toch van al zijn vele vrouwen voor hem de liefste was.

Wat wil de Heilige Geest hiermee zeggen?

De zwarte, bekoorlijke morin,
die God welgevallig is boven al de anderen,
is een godlijdende mens,
op wie God onophoudelijk lijden legt
en die hij begenadigd heeft met geduldige gelatenheid.

Kijk, dochter,
licht valt het over lijden te spreken of te horen spreken,
pijnlijk echter is het dit zelf te moeten ondergaan.

Een lijdende mens komt door pijn gekweld soms op het punt,
dat hij gaat denken dat God hem verlaten heeft,
en zegt dan in zichzelf:

‘Ach God, heb je ons vergeten,
weet je dan niet meer dat we leven?’

Wat had je in gedachten voor ons?

Hoe kan je hand zo zwaar drukken,
waar je hart daarentegen zo teder mild is?’

Deze liefdevolle toorn beantwoordt hij, zeggend:

‘Kijk eens naar de vele heiligen,
kijk naar de mooie, levende muren van het hemelse Jeruzalem,
hoe de schitterende stenen van de stad
eerst gehouwen en bewerkt zijn met lijden,
en nu zo mooi opglanzen met helder licht!’

Hoe verging het de lieve Sint-Elisabeth?

Paulus was voor de wereld tot uitvaagsel geworden;
Job en Tobias gingen hetzelfde pad.

De heilige Athanasius leed,
als had de hele wereld gezworen hem te doden.

Zie, hoe alle heiligen ofwel hun hartebloed,
soms zowel het bloed van hun lichaam als van hun hart
hebben vergoten!’

Laat een lijdende mens dit aanschouwen

Brief 3

und sich froewen,
daz got in mit lidene sinen aller liepsten frúnden
wil gelich machen.

Dar umbe,
so lass toeden und martren,
darben und torren,
sid úns liden zuo als grossem guot mag bringen.

Ob aber ein mensch ze allen ziten nit
glich ergebnliche hier inne stat,
dar umbe hat er got doch nit verlorn,
— morgen und abund ist ein ganzer tag, —
eht ein mensch widerspenklich wider got nit wil.

So einem lidenden menschen sin antlút bleichet,
sin mund torret
und sin natúrlíchú lútselikeit darbet,
so seh uf und sprech:

Sicut pellis Salomonis,

daz ist der usser mensch des kúniges,
der da an dem krúz erdarbete,
daz er einem menschen unglich waz.

Der tret her fúr,
der sich ime an jemerlicher verworfenheit mug gelichen!

Er sprichet:

Ego sum vermis,
ich bin ein wurm.

Owe, du lúhtender wurm ob der sunnen glanz,
der dich an síhet, der sol nit klagen,
er sol sich under ein ieklichs liden, daz im zuo vellet,
mit froelichem muote neigen!

Min kind, du gedenkst vil liht,
wan dich got als vast an griffen hat,
daz dinú liden dú aller groesten sien.

Daz solt du nit gedenken.

Ieder mensch lit im selber aller nehst;
und hier inne vind ich mich selb och,
daz underwilent in mir gedenk uf stuonden,
die min liden gar groesklichen wagen.

Aber daz sol man got beveln.

Hie von solt ich dir nit han geschriben,
denn daz mich dú goetlich minne dar zuo zwinget,
daz ich min ahsel búte under din burdi,
daz si dir dest lichter werde.

So arm dúrftigen zesamen koment,
so machent sú etwen in selber ein kúrzwil,
daz si ires hungers vergessen.

Ich wolte dir han gesendet daz fuosstuoch,
daz ich dem hund nam
und mir es ze einem bilder han behalten,
so ist es mir als lieb,

en zich verheugen,
dat God hem door lijden aan zijn allerliefste vrienden
gelijk wil maken.

Daarom,
zie af van versterving en kastijding,
van derven en vasten,
want lijden voert ons tot dit grote goed.

Maar zelfs als een mens zich niet altijd
in gelijke mate hieraan kan overgeven
wil dat nog niet zeggen dat hij God verloren heeft,
— ochtend en avond maken pas een hele dag —
zolang hij maar niet tegen God in opstand komt.

Wanneer het gelaat van een lijdende mens verbleekt,
zijn mond verdroogt
en zijn natuurlijke opgewektheid verloren gaat,
laat hij zijn ogen dan opslaan en zeggen:

'Sicut pellis Salomonis',
als het doek van Salomons tent,

dat is het uiterlijk van de koning,
die aan het kruis zoveel ontberen moest,
dat hij ongelijk werd aan een mens.

Laat naar voren komen
wie zoveel jammerlijke kwelling moest ondergaan als hij!

Hij zegt:

'Ego sum vermis,
een worm ben ik.'

Ach, jij glanzende worm, glanzender nog dan de zon,
wie jou aanziet, laat hij zich niet beklagen,
laat hij zich aan elk lijden dat hem treft,
met opgewekt gemoed overgeven!

Mijn kind, wellicht denk je,
daar God je zo stevig aangepakt heeft,
dat jouw lijden het ergst van al is.

Zo moet je niet denken.

Elke mens is zichzelf het meest nabij;
en zo tref ik mezelf ook aan,
wanneer er gedachten in me oprijzen,
die me mijn lijden als erg groot laten voorkomen.

Maar dat moet men in Gods hand leggen.

Beter was het geweest jou hierover niet te schrijven,
ware het niet dat de goddelijke minne me daartoe dwingt,
en ik graag mijn schouder onder jouw last druk,
om deze voor jou lichter te maken.

Komen arme behoeftigen bij elkaar,
dan zoeken ze voor zichzelf soms afleiding,
om zo hun honger te kunnen vergeten.

Ik wilde je de voetdoek toezenden,
die ik de hond heb afgenomen,
en voor mezelf gehouden heb als een voorbeeld;
hij is me echter zo lief geworden,

Brief 3

daz ich es nit von mir mag gelan.

Nu haben guoten muot und liden gedulteklich,
wan dar nach volget froed in dem schoenen himelrich!

dat ik er niet van scheiden kan.

Welnu dan, heb goede moed en draag je lijden geduldig,
want wat hierna komt, is de vreugde van het mooie hemelrijk!

Brief 4

IV. Brief.

**Wie ein ungelebter mensch sich zuo im selber allein sol keren
und endrú menschen unberichtet sol lassen.**

Quomodo potest caecus caecum ducere?

Under vil andren geischlichen kinden,
dú der diener zuo got hat gezogen,
waz ein tohter,
dú waz eins weichen, unsteten gemuetes.

Si wolte und wolte doch nit,
si wolte gar selig sin
und da mit ir selben na lust und gemach des libes och gar gnuog sin,
und wolt daz mit schoenen glosan zuo bringen.

Der screib er also:

Liebú,
wie last du dich an?

Wie wirfest du die getrúwen lere dines geischlichen vatters
so ze ruggen,
daz du dich hin wider den dingen beginnest geben,
von den ich dich so reht kumme han gebrochen,
die dir sele, lip und ere haind geswechet?

Dunkt dich iezent, daz du súlist gan tuon,
waz dir in dinen sin kumt?

Bist du iez bestetet,
daz du dir selb ellú ding erlobest?

Owe, war umb gedenkst du nit hinder dich,
waz dir got úbersehen hat,
und wie reht kume du hier zuo bist komen
und wie gar du noch nút bist,

und nemist din selbes war
und liessesst ellú endrú menschen underwegen?

Sihst du nit den túfel,
der dir einen sidin vaden umb die kelen hat gebunden
und dich gern na im fuorti?

Du enkondest doch dich selber nie geleren,
du bist doch krenker denn Eva in dem paradise,
und wilt ander lút zuo got ziehen?

Du wilt stro zuo dem fúrin brand legen,
der núwan enklein bedeket ist
und noch nie reht erlasch?

Du sprichst,
du wellest es nu in ein geischlich wise ziehen,
— weiss gott!
es mag wol in dem geist an vahn,
es wirt aber schier in dem fleisch endende.

Bist du nit gnuog gewizget?

Dunket dich nit,
daz dir got gnuog hab vertragen?

Brief 04

**Hoe een onervaren mens zich tot zichzelf wenden moet
en andere mensen ongemoeid moet laten.**

Quomodo potest caecus caecum ducere?

Hoe kan een blinde een blinde geleiden?

Onder de vele andere geestelijke kinderen,
die de dienaar tot God geleid had,
bevond zich een dochter,
die een wankel en onstandvastig gemoed had.

Ze wilde wel en toch weer niet,
ze streefde naar de zaligheid,
maar met behoud van lichamelijke genoegens en gemakken,
en ze wilde het in fraaie woorden tot uitdrukking brengen.

Hij schreef haar het volgende:

Lieve dochter,
hoe gedraag je je toch?

Keer je de getrouwe leer van je geestelijke vader
dan zo de rug toe,
dat je weer terugkeert naar die dingen,
waar ik je nog niet zolang geleden van afgebracht heb,
dingen, die je ziel, lichaam en eer verzwakt hebben?

Denk je nu alles te kunnen gaan doen,
waar je je zinnen maar op zet?

Sta je nu zo stevig,
dat je je dat allemaal veroorloven kunt?

Ach, waarom denk je niet aan wat achter je ligt,
aan wat God jou vergeven heeft,
en hoe je pas onlangs tot hier gekomen bent
en hoe weinig het nog te betekenen heeft?

Word jezelf gewaar,
en laat al de anderen.

Zie je de duivel dan niet,
die een zijden draad om je nek heeft gelegd
en je graag met zich mee wil trekken?

Jezelf beleren, daartoe ben je niet in staat,
nog zwakker ben je dan Eva in het paradijs,
en jij wilt anderen tot God brengen?

Je wilt stro op het vuur leggen,
dat nog maar weinig bedekt is met as
en nog niet helemaal uitgedoofd is?

Je zegt,
je wilt het een geestelijke richting geven
— mijn hemel,
het kan dan wel in de geest beginnen,
snel zal het echter in het vlees eindigen!

Ben je dan nog niet tot inzicht gekomen?

Dunkt het je niet,
dat God genoeg geduld met je heeft gehad?

Brief 4

Gewerlich, du wilt nit erwinden,
e daz du an dez túvels sail wirst gebunden.

Ich han dir es dik geseit:
ir wenent als got und die lút hoflich triegen,
und so man es denne umb keret,
so sind ir selbe betrogen.

Du muost vast stan
und muost allen anhang lan,
anders du macht niemer bestan.

Lass dich wol begnuegen,
ob du selb dem túfel maht enpflieden!

Ich muoss dir eins sagen:
luog, der diener waz eins tages us gegangen
und hate hinderstanden einen geischlichen rob,
den er dem túfel wolte nemen und in got wider geben;
und der rob waz ein mensch
in geischlichem schine,
als du bist.

Der mensch hat sin herz mit úpiger minne verstriket
und kond da von nit komen,
wan er wolt gefuog suochen,
da kein gelinpf noch fuog zuo horte.

Und do der mensch von des dieners guoter ler wegen
ein triben gewan, sich von den sachen ze keren
und sich ze got halten,
do begonden sich die boesen geiste leichen
umb ire verlust und ir den vonker swer machen,
daz sú duchte,
es weri ein swere berg uf ir herz gestossen.

Des selben nahtes na der meti
waz im vor in einer gesiht,
wie ein groessú schar michels gefúgels kemi fúr sin celle stúrmend,
und die waren gar ungestalt und waz eine nit als der ander.

Also bot er sich zuo dem venster us von wunder
und fraget einen jungling, der stuond bi ime,
waz froemdes gesindes daz were.

Do sprach er:

“Luog, daz wandelber gesinde
daz ist ein túfellichú samnung,
und sint zornig und wuetig umb den menschen,
daz er sich von in wolte scheiden,
und swenkent dar umb hie,
wie sú in ierren in dem guoten fúrsazz
und in wider verweisen in daz alt leben.”

Mornendes fruo, do es tag ward,
do screib er ir einen brief
und enbot ir also:

Viriliter agite etc.

So ein ersamer ritter

Waarlijk, je wilt niet opgeven,
totdat je bent vastgebonden aan dat duivels koord.

Ik heb het je al vaak gezegd:
je denkt God en de mensen op hoffelijke wijze te bedriegen;
bekijkt men het echter van de andere kant,
dan ben jij het die bedrogen is.

Stevig moet je staan,
alles waaraan je gehecht bent laten gaan,
anders zal het nooit volstaan.

Ben maar tevreden,
als je zelf aan de duivel ontsnappen kunt!

Een ding moet ik je zeggen:
kijk, de dienaar was eens op een dag uitgegaan,
en hij was uit op een geestelijke roof,
hij wilde van de duivel iets afnemen om het God terug te geven;
de roof betrof een mens
die onder een schijn van geestelijkheid leefde,
zoals bij jou het geval is.

Deze mens had haar hart verstrikt in ijdele liefde
en kon hiervan niet loskomen,
en ze zocht betamelijkheid
in wat welvoeglijk noch betamelijk was.

En toen deze mens door de goede lering van de dienaar
aangezet werd, zich hiervan af te keren
en zich tot God te wenden,
toen begon de boze geest zich te roeren,
want hij wilde haar niet verliezen en haar ommekeer bemoeilijken;
en het dunkte haar,
als was een zware berg op haar hart gevallen.

Diezelfde nacht, na de metten,
zag de dienaar in een visioen,
hoe een zwerm grote vogels zich krijsend voor zijn cel verzamelde;
afzichtelijk waren ze, en niet een leek op de ander.

Verbaasd leunde hij door het raam naar buiten
en vroeg een jongeling die daar stond,
welk vreemd gezelschap dat wel zijn mocht.

Hij antwoordde:

‘Kijk, dat steeds van gestalte wisselend gezelschap,
dat is een verzameling duivels,
en ze zijn vertoorned en boos op de mens
die zich van hen af wil wenden,
en ze fladderen daarom dan naar hier dan weer naar daar,
kijkend of ze haar van haar goede voornemens af kunnen brengen
en haar naar haar oude leven kunnen terugvoeren.’

Die ochtend, toen het licht werd,
toen schreef hij haar een brief,
en liet haar het volgende weten:

Viriliter agite etc.

Wees dapper, etc.

Wanneer een eerbare ridder

Brief 4

einen knapen dez ersten in den ring fueret,
so spricht er wakerlich zuo ime:

“eia, werder held,
tuo hüt als ein frumer man
und gebar kechlich und wer dich frischlich!

Lass dir din herz nit enpfallen als ein zage;
es ist besser erlich sterben,
denn unerlich leben.

So der erste just übertruket wirt,
so wirt es lihter.”

Also tuot geischlich ze nemene der heilig David
gen aime frumen gotes riter,
so er sich an sinem anvang
sol und muoss von zitlichen dingen scheiden;
so spricht er also:

Viriliter etc.,

daz sprichet:
gebarend kuonlich und manlich
ir alle, die got getrúwent!

Des bedarfst du wol, tochter minú,
daz du vast standest
und den boesen reten dez tiefels nit folgest.

Du bist iezo in dem bitersten,
so du macht komen;
kumest du über disen schmalen steg,
so kumst du schier fúrbaz
uf die witen schoenen heide eins ruewigen geischlichen lebens.

Woelti got,
dass ich in den fuosstapfen dines kampfes fúr dich soelti stan
und die herten schleg fúr dich enpfahen,
die din angevohten herz iez enpfahet!

Daz weri dir schad,
wan wa weri denne der gruen balme,
den du als och ander sunder gotes riter
in ewiger wirdekeit solt tragen,
ob du gesigest?

Als manig pfil dir wirt geschossen,
als mengen rubin wirst du in der krone tragende.

Ach dar umbe, kind mins,
bis veste, stand vast, gebar kuonlich!

Es ist kurz, daz du lidest,
und ist ewig, des du dar umbe wartest.

Tuo, als du weder sehest noch hoeret,
unz du disen ersten just dines goetlichen anvanges überwindest.

Nach den grossen wetern koment gern die liehten tage.

Gedenk,
daz menger schoener, junger, edeler und zerter mensch,
denn du bist,
dinen strit heind riterlich überwunden,
und die in dem gevehete, in dem du iez stast,

een knaap voor de eerste keer in de ring brengt,
dan spreekt hij hem opmonterend toe:

‘Welaan, nobele held,
wees vandaag een wakkere man,
gedraag je moedig en verdedig jezelf vaardig!

Laat de moed niet zinken, als bij iemand die opgeeft;
beter is het eervol te sterven,
dan oneervol te leven.

Is eenmaal de eerste tweekamp doorstaan,
valt het je al het lichter.’

Zo handelt de heilige David, naar geestelijke wijze genomen,
tegenover een wakkere ridder Gods,
als deze zich bij zijn begin
van tijdelijke dingen dient en hoort te scheiden;
en hij zegt dan:

Viriliter etc.,

wat zeggen wil:
wees dapper en gedraag je als een man,
jullie, die je vertrouwen stellen in God!

Daaraan heb je wel behoefte, mijn dochter,
opdat je standvastig blijft
en de boze raadgevingen van de duivel niet volgt.

De toestand van nu, dat is de bitterste
waar je je in aantreffen kunt,
heb je dit smalle pad eenmaal achter je,
dan zul je snel voortgang maken
op de wijde, mooie vlakte van een vredevol geestelijk leven.

Mocht God het willen,
ik zou in jouw plaats de kampplaats betreden
en de harde slagen voor je opvangen,
die je onrustige hart nu treffen.

Maar het zou niet goed voor je zijn;
want waar zou dan de groene palmtwig blijven,
die jij, net als al die andere ridders van God,
met eeuwige heerlijkheid zou dragen,
wanneer je overwonnen zult hebben?

Alle pijlen op jou geschoten
– evenveel robijnen in de kroon die jij dragen zult.

Ach, daarom mijn kind,
blijf sterk, sta stevig, wees dapper!

Kort is de tijd van je lijden,
eeuwigdurend waar je verwachting naar uitgaat.

Doe alsof je ziet noch hoort,
totdat je de eerste kamp van dit goddelijke begin doorstaan hebt.

Op zwaar onweer volgt snel de lichte dag.

Gedenk
dat menige mens, mooi, jong, edel en zachtmoedig
als jij,
dezelfde strijd als die van jou op ridderlijke wijze doorstaan heeft,
mensen die in het gevecht, waarin jij je nu bevindt,

Brief 4

menig zit stuonden und och vil bitterlicher wurden an gevohten,
und daz ist nu ire herzen froede.

Eya, kind mins,
dar umbe so bút mir din hand
und hab dich vaste,
nút an mich, sunder an den starken herren,
dem du nu ze dienst in disen strit komen.

Wússist, er lat din nit,
ist daz du dich genzlich an in lassent.

Zwei ding sint,
dú dir ellú ding helfent úberwinden:
eins ist,
daz du nieman gestandest, noch gesizest,
noch gelosest, es si friend oder vident,
der dich keinen abweg wil wisen;
daz ander,
daz du nit hoflich klubest,
noch mit linsen zúgen
den sugenden natren dines herzen na gangest.

Folg mir:
wilt du nit morn wider in keren,
so zerr im daz hovpt us!

Tuo es geswinde und bederbklich,
wan wilt du sú allein an dem sweif ruren,
so kleibent sú sich dest vester
und bissent dest wirs.

Enbút in:
fridus, fridus!
die din herz so berlich mit falscheit entfridet hand.

Flúh ze gote,
lass die tumben torren uf dich rufen,
swie vil sú wen,
luog bi nútú hinder dich,
— sich, so hast du alle din vident schier úberwunden
und bist von dinen sweren banden behendeklich entbunden.

Nu wil aber ich zuo dir noch eins sprechen,
und hab es nit fúr úbel.

Ich han gemerket an dir,
daz du noch unganzlich in got mit dinen sinnen stast,
daz du dich noh nit verwegenlich aller dingen hast ab getan.

Gewerlich,
du muost eintweder haben oder lassen,
anders dir geschicht niemer kein selde.

Mag ieman zwein herren dienen?

Nein es, werlich!

Tuo einen frien sprung,
so macht du beliben.

Lass von grunde den menschen,
— du merkst mich wol, —
und la alles daz gewerbe,
daz in soelicher zerganklicher minne mag sin
an gegenwúrtikeit und an botschaft,

gedurende vele uren en bitterhard werden aangevallen,
iets waar ze nu hun hartevreugde aan ontlenen.

Ach, mijn kind,
reik me je hand
en houd je stevig vast,
niet aan mij, maar aan de sterke Heer,
in wiens dienst je nu de strijd begonnen bent.

Weet, hij zal je niet laten vallen,
wanneer je je maar helemaal aan hem overgeeft.

Twee dingen zijn het,
die je helpen alle dingen te overwinnen:
het ene is,
dat je niet staan of zitten blijft bij wie ook,
noch luistert naar iemand, vriend noch vijand,
die jou van de weg wilt afbrengen;
het andere,
dat je niet buigt voor,
noch zonder veel weerstand
toegeeft aan de adders die zuigen aan je hart.

Doe wat ik zeg:
wil je voorkomen dat ze morgen terugkeren,
sla ze dan het hoofd af!

Doe het snel en krachtig,
want wil je ze alleen bij de staart pakken,
dan hechten ze zich nog vaster
en zullen nog erger bijten.

Roep hen toe:
uit is het met de vrede,
jullie, die mijn hart met list en bedrog zijn vrede ontnomen hebt!

Vlucht naar God,
laat die domme dwazen je maar toeroepen,
zoveel ze willen,
kijk niet om;
zie, zo heb je je snel van al je vijanden verlost
en je van je zware banden voortvarend losgemaakt.

Nog iets wil ik je nu zeggen;
wees hierover niet boos.

Ik heb aan je gemerkt,
dat je je nog niet aan God gegeven hebt met al je zinnen,
dat je je nog niet vastbesloten ontdaan hebt van alle dingen.

Waarlijk,
je moet óf bezitten óf loslaten,
anders zal geluk niet je deel zijn.

Kan iemand twee heren dienen?

Nee, waarlijk niet!

Maak dapper een sprong,
en je kunt behouden blijven.

Laat deze mens helemaal achter je
— je weet waarover ik spreek —
en laat al die drukte,
die zulke vergankelijke liefde met zich meebrengt,
zoals afspraken en berichten,

Brief 4

und lass dich dar ab nit wisen,
weder mit troewene noch mit liebkosene.

Gib ein kuntlichs urlob aller der gespilschaft,
dú dir dis arbeit waz ratende
oder helfende,
oder die noch die wise fuerent,
die du wilt und muost lan,
wan ane alle glose sind sú dir ein gift,
und daz weist du vil wol.

Du solt dich aller usverten geloben
und aller nebelmentelin, wie du ursach vindest,
von noturft wegen ein usvertli ze erwerben;
got und dú lút wissen wol,
daz hie von nit vil guotes ist komen.

Du solt fruo und spate bekúnbert sin,
wie du din súntliches leben gebessrest,
wie du diner manigvaltigen gebresten lidig werdest
und wie du dich mit dem grimmen richter versuenest.

Gewerlich,
du hast dar an nit genuog,
daz du an den kle wol hofflich bissest,
du muost dinen tapfern lip an griffen,
dinen geschlifnen zungen binden,
dinen ungesamneten muot wider samnen,
daz din herz nit sie
als ein gemein gasthus,
als ein offen winhus,
ein tabern, da ieder man sinen niderlass vindet
und da ieder man bestanden ist, wes er erdenken kan.

Eia, trib us, trib us daz unvolg,
oder sicherlich,
du enmacht den zarten herren niemer enpfahen!

Gedenk,
daz er dich im hat gevordret ze einer gemahel,
und dar umbe so huet,
daz du út werdest ein havendirne!

en laat je niet afbrengen van je voornemen
noch door dreiging noch door vleierij.

Neem vastberaden afscheid van heel het gezelschap,
dat je aangezet heeft zo te handelen
of je daarbij geholpen heeft,
of dat nog altijd het leven leidt,
dat jij wilt en moet opgeven;
want vergif zijn ze voor je, kort en bondig gezegd,
en dat weet je heel goed.

Zie af van alle uitstapjes
en de smoesjes waarmee je jezelf wijsmaakt
dat zulke reisjes noodzakelijk zijn;
God en de mensen weten heel goed,
dat hier nooit veel goeds van kwam.

Of het nu vroeg is of laat, vraag je steeds af,
hoe je je zondige leven beteren kunt,
hoe je van je vele gebreken af kunt komen,
en hoe je je met de strenge rechter verzoenen kunt.

Waarlijk,
niet genoeg zal het voor je zijn,
om slechts wat aan de klaver te peuzelen,
je moet je opstandige lichaam stevig aanpakken,
je scherpe tong beteugelen,
je verstrooide gemoed weer verzamelen,
zodat je hart niet is
als een voor allen toegankelijke herberg,
als een open wijnkelder,
een taveerne, waar iedereen zo maar binnen kan
en iedereen maar doen en laten kan wat hij maar wil.

Welaan dan, jaag dat gemeen volk weg,
of, wees er zeker van,
je zult de goede Heer nooit ontvangen!

Weet,
hij heeft je uitverkoren zijn bruid te zijn,
en daarom hoed je
een meid voor alles te worden!

Brief 5

V. Brief.

**Von jubilierender froede,
die die engel und engelschlichú menschen enfahent,
so sich ein súnder bekeret.**

Exultet iam angelica turba coelorum.

Es sprichet únser herr an dem ewangelio,
daz sich engelschlichú natur froewet,
so sich ein súnder bekeret,
und der engel froede ist ein himelsches jublieren.

Es kam einest zuo des dieners kundsamí ein mensch,
dur den luhte dú welt nah grosser gevellikeit,
daz von dem reizlichen bilde menig herz entrihtet ward.

Daz hetí der diener gern understanden
und es zuo dem minneklichen got gezogen,
daz got weri dur von gelopt
und des selben menschen engel und alle engel
mit im gefroewet
und dú menschen gebesret.

Diser bete úber den menschen
kam er ernschlich an got
und sunderlich an unser frowwen,
dú da ist ein liechter morgensterne,
und bat si flehklich,
daz si dez menschen weltlichen muot
und ir vinster herz erluhti
und si von schedlichen dingen hin zuo got zugi.

Des ward er von ir gewert,
daz dem weltlichen herzen dú gnad von got ward,
in der si sich geswinde von der welt
zuo got getrúlichen kerte.

Dar ab entsprang ein so grossú himelschú froede in sinem herzen,
daz er neiswi in himelscher, jublierender wise ir disen brief santte.

Dar na lange,
do er uss allen sinen brieffen diz klein ding zesamen machote
und daz ander alles dur kúrzung underwegen liess,
und do er disen brief och her fúr nam,
do gedaht er also:
diser brief ist nút denn ein jublierendú rede,
und so die túrren selen und hertú herzen daz werdent lesende,
so wirt es in ungesmak;
und also verwarf er den selben brief och.

Do mornent ward,
— daz waz in der heiligen engel octave, —
do kom in einer geischlichen gesiht fúr in
weiswi menger jungling der engelschlichen gesellschaft
und straften in, daz er den selben brief hate verdilget,
und meinden, er muesti in wider scriben.

Und daz tet er,
und vie an und screib also:

Exultet iam angelica turba coelorum.

Do der liechte morgenstern Maria

Brief 05

**Over de jubelende vreugde,
die de engelen en engelachtige mensen ervaren,
wanneer een zondaar zich bekeert.**

Exultet iam angelica turba coelorum.

Laat juichen heel het hemelkoor van engelen.

Onze Heer zegt in het Evangelie,
dat engelennatuur zich verheugt,
wanneer zich een zondaar bekeert,
en de vreugde van de engelen is een hemels jubelen.

De dienaar ontmoette eens een jonge vrouw,
wier stralende schoonheid iedereen erg verblijdde,
en wier bekoorlijke verschijning menig hart verwarde.

De dienaar wilde dit graag tegengaan
en haar naar God brengen,
opdat God hierdoor geprezen werd,
en haar engel en alle engelen
zich met hem verheugen zouden,
en de mensen er beter van werden.

Met deze bede voor de jonge vrouw
ging hij in hoge ernst op tot God
en in het bijzonder tot Onze-Lieve-Vrouwe,
de lichtende morgenster,
en hij bad haar op smekende toon,
om het werelds gemoed van deze jonge mens
en haar verduisterd hart te verlichten
en haar van schadelijk zaken weg, tot God te trekken.

Zijn bede werd verhoord,
zodat dit wereldse hart vervuld werd door de genade van God,
waardoor het zich snel afwendde van de wereld,
getrouwelijk zich kerend tot God.

Daaruit ontsprong zulke grote, hemelse vreugde in zijn hart,
dat hij haar, vervuld van hemelse jubel, deze brief stuurde.

Lange tijd daarna,
toen hij uit al zijn brieven kortere stukken koos,
en door inkorting al het andere weglíet,
en hij daarbij op deze brief stootte,
toen dacht hij:
deze brief is niets dan een jubelende lofrede,
en wanneer dorre zielen en harde harten dit zullen lezen,
krijgen ze hier een weerzin tegen;
daarom verwierp hij deze brief.

De ochtend daarop
— het was op het octaaf van het feest van de engelen —
kreeg hij een visioen;
menige jongeling van de hemelse heerschaar verscheen hem,
en hij werd berispt, omdat hij die brief vernietigd had,
en gemaand, deze opnieuw te schrijven.

En dat deed hij,
en begon als volgt te schrijven:

Exultet iam angelica turba coelorum.

Toen de heldere morgenster Maria

Brief 5

heiterlich durprach die leiden vinstri dines tunkeln herzen,
do ward er froelich gegruezet.

Ich huob uf an der lieben stunde mit schalle ein froedenrich stimme,
daz es in der hoehi erklang:

“ach, got grueze dich,
praeclara maris stella,
got grueze dich,
ufgenger, wúnneklicher, zarter morgensterne,
von dem grundlosen grunde aller minnenden herzen!”

Ich reizte die gesellen,
daz sú schallich den glenzenden morgensternen gruoztin,
owe, ich mein die suezen kúngin von himelrich,
dú mit ir usbrehenden liehtrichen glenzen
din tinber herz hat erlúhtet,
nach dem als ich es an si togenlich komen waz.

Min hoher muot enbot ein fries loben
in daz himelsch land,
und bat die hohen galander
und die suozen lerchan der himelschen heide,
daz sú mir húlfin ruemen, loben und prisén den herren.

Ich huob uf minú ogen
mit einém vollen herzen und sprach also:

“Exultet iam angelica turba coelorum!”

Wafen, got!
gewan ich ie leid,
daz verswand do;
die gúldin tag haten mich umbgeben,
ich wande, daz ich swebti
in dem meiental der himelschen froeden.

Ich sprach:

“froewent úch,
ir werden engelschar der himelschen owen,
jubilierent, springent und singent umb die lieben botschaft!

Luogent alle mit wunder:
der junger sun ist wider komen,
daz verlorn tovd kind ist funden,
ach, daz tovd lieb ist wider lebend worden!

Der naturlich gebluemter anger,
da daz vih uf geschlagen waz und verwuestet waz,
beginnet in úbernatúrlicher schoeni wider schinen,
daz vih ist us getriben,
die schoenen bluomen beginnent schon uf tringen,
daz tor ist beschlossen,
daz eigen ist wider worden.

Dar umbe, ir himelschen seitenspil, leichent úch,
machent uf einen núwen reien,
daz man es innen werde in dem himelschen hofe,
daz da enkein gasse sie, sie werd sin vol!

Froewent úch so vil dest me,
wan der minnegútin fro Venus ist ir herze berobet,
ir fúrnemes sumerliches krenzli ist ir ab gesprochen,
ein froedenberndes spil ist ir erstumbet.

het lijden van je verduisterde hart met haar klaarheid doorbrak,
ontving zij een heuglijk bericht.

Op dat zalige uur verhief ik luid en vol vreugde mijn stem,
zodat het weerklonk in den hoge:

‘Ach, mag God je groeten,
praeclara maris stella, heldere sterre der zee;
God groette je,
opgaande, heerlijke, tedere morgenster,
vanuit de grondeloze grond van alle minnend harten!’

Mijn gezellen riep ik op,
de glanzende morgenster met luide stem te groeten,
ja, ik bedoel de zoete Koningin van het hemelrijk,
die met haar stralend lichtende glans
jouw donkere hart verlicht heeft,
nadat ik me in het geheim tot haar gewend had.

Mijn opgetogen gemoed stuurde een ongedwongen lofzang
naar het hemelse land,
en bad de caladria in de hoogte
en de zoete leeuweriken in de hemelse vlakten,
mij te helpen de Heer te roemen, hem te loven en te prijzen.

Mijn ogen hief ik op
en vol van hart zei ik toen:

‘Exultet iam angelica turba coelorum!’

Ach God,
viel mij ooit leed ten deel,
toen was het dat het verdween;
gouden dagen waren mijn deel,
ik dacht te zweven
door de lentewei van de hemelse vreugde.

Ik zei:

Verheug je,
jullie eerbiedwaardige engelschaar van de hemelse weiden,
jubel, spring en zing om deze vreugdevolle boodschap!

Kijk allen toe in verwondering:
de jongere zoon is weergekeerd,
het verloren, gestorven kind is gevonden,
ach, het gestorven lief is weer levend geworden!

De van nature met bloemen gesierde brink,
platgelopen door het vee dat daar bijeen vergaard was,
hij begint opnieuw te stralen in bovennatuurlijke schoonheid;
het vee is weggeleid,
en de mooie bloemen beginnen reeds te dringen,
het hek is gesloten,
en wat jou eigen was, het behoort jou weer toe.

Daarom, hemels snarenspeel, laat je horen,
maak je op voor een nieuwe reidans,
dat men het vernemen kan in de hemelse hof
en er daar geen steegje is waarin het niet weerklinkt.

Verheug jullie des te meer:
de liefdesgodin Venus is beroofd van haar hart,
haar bevallig zomerse bloemenkrans is haar ontzegd,
het vreugdebrennend spel, voor haar is het verstomd.

Brief 5

“Eia, falschú welt,
eia, triegendú, zergangklichú minne,
tuo din hopt under!

Wer wil dich nu prisén?

Mit wem wilt du es nu mit so hoflicher lútselikeit vorgan?

Din gemeiter leitstab ist under getan,
er ist worden ein ansichtiger, goetlicher leitstab.

Des froewen sich die himel alle,
und ellú goetlichú minnendú herzen sprechen:

Gloria tibi, Domine,
umb die grossen wunder,
die du, herr, allein wúrkst
in so mengem súndigen, helflosen, verzweifletem herzen.

“Ach, schoener, gewaltiger herr,
wie reht schoen und minneklich du siest in allen dinen geteten,
so bist du aber neiswi noch tusentvalt minneklicher und loblicher
úns armen súndigen menschen,
dú du als gar unverdient geruochest ze begnadene
und zuo dir ze ziehene.

Herr,
es gezimt dir ob allen dinen werken als reht wol,
es stat diner gueti als reht zimlich.

Owe, du minnekliches, grundloses guot,
da in dem werke
zerspaltet der stehlin berg diner strengen gerechtikeit.

“Nu tretend hüt zuo mir,
ellú menschen, dú got also minneklich begnadet hat,
und land uns schowen, minnen und loben daz guot,
owe, daz grundlos guot unsers herren und milten vatters!

Eya, geminter got, luog ein wunder:
dú herzen, dú vor umbfiengen den mist,
herr, die minnent und umbvahent dich hüt mit grundloser girde;
die gester waren verkererin,
die sint húte diner suezzén minne bredierin.

Herr, es ist ein wunder und ein lustlich ding ze hoerene:
die vor von zartheit sich selber kumme getruogen,
die brechent in selber abe
und vindent núw fúnde grosser strenkheit
und minneklicher úbung in dinem lobe,
daz sú sich luterlich mit dir gesuenen.

Den ir eigen lip ze liep waz,
den ist er worden ein froemder gast;
die sich vor finlich uf machetan,
wie sú der minne gelagetin,
die bergent sich nu, daz sú got wol gevallen;
die vor in zorn waren als die grimmen wolve,
die sind nu an úbersehene als die swigendú lemblú;
owe,
die da vor swarlich gelestet
und gebunden waren mit stehlinen reifen
in trurkeit und swermuotekeit
der strafenden gewússne,
owe, milter herr,
sich, die swingent nu frilich uf

Ach, valse wereld,
ach, bedrieglijke, vergankelijke liefde,
buig je hoofd!

Wie zal je nu nog loven?

Wie wil je nu nog voor je winnen met je hoffelijke innemendheid?

Je lieflijke leidster, ze is verdwenen,
en ze is geworden tot een gewaardeerde, goddelijke leidster.

Hierover verheugen zich alle hemelen,
en alle godminnende harten zeggen:

‘Gloria tibi, Domine’,
om de grote wonderen,
die jij alleen, Heer, bewerkt
in zoveel zondige, hulpeloze, vertwijfelde harten.

Ach, prachtige, heerlijke Heer,
hoe stralend en minnelijk je toch bent in al je werken,
duizendmaal minnelijker nog en lovenswaardiger ben je
in ons, arme zondige mensen,
die je waardig acht onverdiend jouw genade te ontvangen
en tot je wil trekken.

Heer,
hoe waarlijk dit bij je past, al je werken te boven gaand,
hoe overeenkomstig toch jouw goedheid!

Ach, jij, minnelijk, grondeloos goed,
met dit werk
splijt de ijzeren berg van jouw strenge gerechtikeit.

Kom vandaag nog naar me toe,
al jullie, die God zo minnelijk met genaden bedacht heeft,
en laat ons het goed aanschouwen, het minnen en loven,
ja, dat grondeloze goed van onze Heer en milde Vader!

Ach, beminde God, aanschouw dit wonder:
de harten, die eerder drek omarmden,
Heer, jou minnen ze en omarmen ze nu met grondeloze begeerte;
zij die gisteren nog verleidsters waren,
vandaag zijn het predikers van jouw zoete minne.

Heer, wonderlijk en aangenaam is het te vernemen:
zij die door hun weekheid zichzelf nauwelijks verdragen konden,
zij versterven zich nu,
en ze gaan nieuwe wegen van grote strengheid
en doen minnelijk oefeningen, jou tot lof,
allemaal om zich geheel en al met jou te verzoenen.

Wie het eigen lichaam tot lief hadden,
voor hen is het tot een vreemde gast geworden;
zij die zich voorheen sierlijk opmaakten,
om zich over te geven aan het liefkozen,
ze bedekken zich nu om God te kunnen behagen;
zij die voorheen toornig waren als de wilde wolven,
ze zijn nu vergevingsgezind als zwijgende lammetjes;
ach,
zij die voorheen zo zwaar belast waren,
vastgebonden met ijzeren ringen
aan de droefheid en zwaarmoedigheid
van een bestraffend geweten,
ach, milde Heer,
zie, nu stijgen ze bevrijd op

Brief 5

über alles, daz ertrich geleisten mag,
in wolgemuoter entladenr friheit,
sú floierent gefriet in daz himelsch vaterland,
sú wundret,
daz sú ie so blind und so sinnelos
gen der vinstren naht der valschen minne mohtan werden.

Herr, daz ich hie vor laz,
daz han ich nu empfunten:
so daz liplich zuo dem geischlichen
und daz wolgenatúrt zuo dem ewigen geratet,
daz denne ein grosse funk diner gnadenrichen minne dar us wirt.

Eya, ewigú wisheit,
daz ist dú wandlung diner rehten hand,
zartú frowe von himelrich,
daz sind dú werk diner grundlosen miltekeit.”

Nu hoer och, min kind,
waz ich und du und únsrer glichen
gen dem geminten got tuon son.

Wir súlen nu fúrbaz also leben,
daz úns nieman got mug uf gehaben,
wir súlen tuon, als ob ein edle kúng
sin kuchidirnen sasti úber sin frowen.

Owe, wie dankberlich dú dirne den herren umbfiengi,
wie trutlich si in minneti,
wie herzklich si in lobti,
und so si ie unwirdiger weri,
so er ie minneklicher von ir geminnet wurd!

Wir súlen reht den lutren unschuldigen menschen fúr gebieten,
daz wir sú úberschallen.

Tuont sú ime eins,
so súlen wir im zwei tuon;
minnet sú in einvalteklich,
ach, so súlen wir in tusentvalt minnen.

Luogent reht:
alle die wise,
als wir hie vor in unsren tunben tagen uns flissen,
daz wir sunderbar stuendin in aller kluckheit,
daz wir ellú herzen in wolgevallender wise zuo úns zúgin,
— also súlin wir nu naht und tag dar nach studieren,
wie wir ellú herzen gebesren und gote usgenommenlich wol gevallen.

Ach, kind mins, gedenk,
in den toben tagen wie tet úns so reht wol,
so man úns sunderlichen ruomde,
meinde und minnete,
daz wir wanden!

Owe, wie recht wol úns wirt,
so úns nu daz gemint lieb
wirt sunderlichen minnende und meinende!

Ach, kind mins, gedenk,
wie recht sur daz zitlich liep erarnet wirt,
daz wir do etwen von vort wegen
lúzel kein kurzwil da von mohtan gehaben,
— ach, dar umbe ist billich,
ob uns dis och etwen sur wirt.

boven alles wat de aarde hun maar bieden kan;
ontlast en welgemoed in vrijheid,
fladderen ze bevrijd het hemelse vaderland in,
en ze vragen zich af,
hoe ze ooit zo blind en onnadenkend
tegenover die duistere nacht van de valse minne konden staan.

Heer, waarover ik voorheen las,
ik heb het nu ondervonden:
dat wanneer wat lichaam is zich naar het geestelijke
en wat van goede natuur is zich naar het eeuwige voegt,
daar een grote vonk van jouw genadenrijke minne aan ontspringt.

Ja, Eeuwige Wijsheid,
deze verandering is teweeg gebracht door jouw rechterhand;
Lieve Vrouwe van het hemelrijk,
het zijn de werken van jouw grondeloze mildheid.

Hoor nu ook, mijn kind,
hoe ik en jij, en zij die ons gelijken,
zich gedragen moeten tegenover de beminde God.

We moeten voortaan zo leven,
dat niemand God van ons nemen kan,
we moeten doen, alsof een nobele koning
zijn keukenmeiden hoger dan zijn hofdames plaatste.

Ach, hoe dankbaar zou de meid haar Heer omhelzen,
hoe innig lief zou ze hem hebben,
hoe hartelijk hem prijzen,
en hoe onwaardiger ze hem was,
des te minnelijker hij door haar gemind zou worden!

We moeten ons loutere, onschuldige mensen tonen,
en hierin allen overtreffen.

Wat zij hem ook geven,
laten wij hem het dubbele daarvan geven;
hoe zij hem ook minnen,
laten wij het duizendmaal inniger doen.

Want zie:
al die wijzen,
waarmee we ons in onze dwaze dagen probeerden
te onderscheiden van anderen in verfyndheid,
om langs onze bekoorlijke manieren alle harten tot ons te trekken
— nu moeten we er dag en nacht naar streven,
alle harten te beteren en bovenal God te behagen.

Mijn kind, ach, weet je nog,
in onze dwaze dagen, hoe goed het ons deed,
wanneer men ons roemde boven de anderen,
ons op het oog had en ons liefhad,
zoals we verhoopten!

Ja, hoe goed doet het ons,
wanneer ons nu het beminde Lief
zo bijzonder liefheeft en op het oog heeft!

Mijn kind, ach, herinner je,
met hoeveel moeite aardse liefde gewonnen wordt,
dat we hierbij soms zo door angst bevangen zijn
dat we er vrijwel geen vreugde aan kunnen beleven
— ach, billijk is het daarom,
dat het ons ook nu soms zoveel moeite kost.

Brief 5

Luog, kind mins, eins des beger ich:
daz dú menschen, dú sin nit enpfunden hein,
daz dú wenent, daz es vil me kurzwil bringe,
denne es tuot;
sú wenent, daz nieman wol sie,
denne dem mit dem roten asse an dem krumben angel geluodert ist.

Ach, ewigú wisheit, minnekliches lieb,
wan sehin dich ellú soelichú herzen,
als dich min herze siht,
so zerstube in in ellú zerganklichú liebi!

Herr, mich kan niemer verwundren,
swie froemd es mir och hie vor waz,
daz kein grundlos minnendes herz
in úte denn in dir,
tiefer wag, grundloses mer,
tiefes abgrúnd aller minneklicher dingen
gelenden mag.

Herr mine, min schoenes liep,
war umbe zoegest du dich inen nit?

Luog, ewigú wisheit,
wie die falschen minner tuond:
waz unlútseliges, ungestaltes und gebresthaftiges an in ist,
daz bergent sú genote,
herr, hein sú aber út dúplicher gestifter schoeni oder lútselikeit,
daz bietent sú her fúr
und weri in leid,
daz út in lieb were,
daz liebes ogen vergiengi;
und so su es hin und her getribent,
owe, so sind sú nit anders, denn ein sak vol mistes.

So gedenk ich:
owe, der dir núwan die obren hut ab zugi,
wie sich denn die warheit in dir erzogti,
wel ein untier man an dir sehi!

Owe aber du, gemintes lieb, ewigú wisheit,
du verbirgest din minnekliches
und zuogest din leides,
du zoegst daz sur und behaltest daz suez.

Owe, gemintes zartes lieb,
war umb tuost du daz?

Ach, geminter herr, erlovb mir,
lass mich súndigen menschen ein enig woertli zuo dir sprechen,
gewerlich, herr, ich enmag sin nit enbern.

Owe, gemintes lieb,
wan hetist du mich lieb!

Ach herr,
herr, hast du mich liep?

Wafen,
wan weri ich din liep!

Owe, wenet ieman uf ertrich,
ob mich der gemint herr lieb hab?

Min sele einredet dur nah,
owe, min herz rueret sich in minem libe,

Kijk, mijn kind, dit ene wens ik:
dat de mensen die van hem geen ondervinding hebben,
dat ze een vermoeden hebben, dat hun dit meer vreugde zal geven,
dan wat ze nu ondervinden;
ze geloven, dat niemand er beter aan toe is,
dan wie met het rode aas naar de kromme haak gelokt is.

Ach, Eeuwige Wijsheid, minnelijk Lief,
zouden al deze harten jou zien,
zoals mijn hart jou ziet,
elke vergankelijk liefde zou in hen verdwijnen!

Heer, nooit zal het me nog verbazen,
hoe vreemd het me voorheen ook toescheen,
dat een grondeloos minnend hart
slechts in jou en in niets anders
– jij, diep water, grondeloze zee,
diepe afgrond van alle minnelijke dingen –
haar bestemming vinden kan.

Heer, mijn Lief bovenal,
waarom toon je je niet aan hen?

Zie, Eeuwige Wijsheid,
hoe de valse minnaars doen:
wat bij hen onzalig, wanstaltig en gebrekkelijk is,
dat verbergen ze ijverig,
Heer, maar wat door hen gestolen is aan schoonheid en zaligheid,
dat laten ze nadrukkelijk zien;
en het zou hun verdriet doen,
dat ook maar iets van wat hen lief is,
niet het oog van hun lief zou treffen;
en hoe ze het ook keren of wenden,
ach, niets anders zijn ze dan een zak vol drek.

En dan denk ik:
ach, zou iemand die uiterlijke schil van je aftrekken,
hoe zou de waarheid zich dan tonen,
welk gedrocht zou men in je ontwaren!

Maar jij, bemind Lief, Eeuwige Wijsheid,
wat minnelijk aan je is, dat verberg je
en wat je moet lijden, dat toon je;
het bittere toon je, het zoete bewaar je.

Ach, bemind, teder Lief,
waarom doe je dat?

Ach, beminde Heer, sta me toe,
mag ik, zondige mens, jou een kleinigheid zeggen,
waarlijk Heer, ik kan het niet voor me houden.

Ach, bemind Lief,
had je me toch lief!

Ach, Heer,
Heer, heb je me lief?

Help me,
kon ik toch jouw lief zijn!

Ach, geloof iemand op heel het aardrijk,
dat de beminde Heer mij liefheeft?

Mijn ziel spreekt ervan,
en ach, mijn hart roert zich in me,

Brief 5

so ich geding han, daz du mich lieb habest.

So es mir in minen muot kunt,
ach, so wird ich als reht froelich gestalt,
daz man es an mir bruefen moehte,
der es nemi war;
alles, daz in mir ist,
daz zerflüsset von rehten froeden.

Luog, herr,
hetti ich wünsches gewalt,
so weri daz aller hoehste und begirlichost und lustlichost,
so min herz und sele erdenken koende,
daz du mich sunderlich lieb hetist,
ach, owe, und daz du, truter herr,
ein sunderliches minnekliches liebsehen uf mich hetist.

Luogent, ellú herzen,
weri daz nit ein himelrich?

Herr, dinú ogen sind ob der liechten sunnen glanz,
owe, din suezer goetlicher mund, dem der kunt wirt,
dinú liehtberndú wengel goetlicher und menschlicher nature,
din schoenú gestalt ob alles zitliches wunsch es gewalt!

So man dich ie bloesklicher von aller materi entwiset,
so man dich ie minneklicher
in luter froedenbernder wunne schowet;
so man aller lútselikeit, gezierde, schonheit
ie grundlosklicher na gedenken kan,
so man es ie úberswenklicher in dir, zartes lieb, vindet.

Luog, ist út minneriches, wolgevallendes
an keinem minneklichen menschen,
daz nit in luter wise
tusent stund minneklicher in dir, gemintes lieb, sie?

Nu schowent, ellú herzen,
sehent in eben an, luogent:

Talis est dilectus meus,
alsus minneklich gestellet ist min suesses lieb,
und er ist mins HERZEN TRUT!

Daz sie úch kunt getan,
ir toehtran von Jerusalem!

Wafen, zarter got,
wie selig der ist, des lieb du bist
und dar inne eweklich bestetet ist!

wanneer ik hoop bespeur, dat je mij liefhebt.

En raak ik vervuld van een dergelijke gedachte,
ach, hoe opgewekt word ik dan,
men kan het aan mijn gedrag merken,
zou men erop letten;
alles in mijn binnenste,
het smelt van oprechte vreugde.

Kijk, Heer,
kon mij gebeuren wat ik wenste,
het allerhoogste, begeerlijkste en zaligste
wat mijn hart en ziel bedenken kon,
zou zijn, dat jij mij bijzonder liefhad,
en ach, dat jij lieve Heer,
jouw blik bijzonder liefdevol op mij zou vestigen.

Zie, al jullie harten,
zou dat niet de hemel zijn?

Jouw ogen, Heer, hun schittering overtreft die van de zon,
ach, hoe zoet jouw goddelijke mond voor wie hij zich opent,
jouw lichtende wangen, van goddelijke en menselijke natuur,
jouw mooie gestalte, die elke aardse wens te boven gaat!

Hoe meer men je ontbloot van elke materie,
hoe minnelijker men jou
in loutere, vreugdevolle heerlijkheid aanschouwen kan;
hoe dieper men alle zaligheid, pracht en schoonheid
in haar onpeilbaarheid volgen wil,
hoe overvloediger men het in jou, teder Lief, zal vinden.

Zie, niets dat liefvallig en aantrekkelijk is,
bij geen mens hoe minnelijk ook,
of het wordt op volmaaktere wijze
en duizend maal minnelijker in jou, bemind Lief, gevonden.

Nu dan, kijk, al jullie harten,
aanschouw hem, en zie:

Talis est dilectus meus,
zo minnelijk is mijn zoete Lief
en hij is mijn HARTELIEF!!

Dit is wat jullie weten moeten,
jullie, dochters van Jeruzalem!

Kom ons te hulp, God;
hoe zalig hij wiens lief jij bent
en zo voor eeuwig zich bekennt!

Brief 6

VI. Brief.

**Wie sich ein mensch sol halten unerschrockenlich,
so es gat an ein sterben.**

Absalon, fili mi,
quis mihi det, ut ego moriar pro te?

Dem diener lag siner liepsten geischlichen kinden
eins an dem tode, und do er horte, daz es sterben mueste
und es sich ab dem tod als úbel gehuob,
do trost er es und screib im disen brief also:

Kind mins,
wer git einem getrúwen vatter,
daz ich fúr min liebes wolgeraten kind sterbe?

Stirb ich nit liplich,
so stirb ich aber herzeklich mit dem geminten kinde mins herzen.

Ich bin liplich verr von dir,
aber min herz stat vor dinem todbete
mit bitren trehen und getrúwer klage.

Bút mir din siechen hand,
und sie, daz got úber dich gebiete,
so bis vest an kristan glovben und stirb froelich.

Froewe dich,
daz din schoenú sele,
dú da ist ein luter, vernúnftiger, gotfoermiger geist,
daz dú uss dem engen jemerlichen kercher sol erloeset werden,
und daz sú nu fúrbaz ane alle hindernust
froelich mag gebruchen ir selikeit,
wan got spricht selber:
kein mensch mag mich sehen und leben.

Ein ding ist, daz mengem unbekanten menschen
an dem tode erzoeket
und im einen strengen tod machet,
daz ist:
so er sinú vergangnú jar
und sin úpeklich verzeret leben her fúr nimt,
daz er sich denn einen grossen schuldner gotes vindet
und daz er an siner jungsten stunde nit waiss,
waz im dar zuo ze tuene ist.

Da wil ich dir einen sicheren weg geben
uss der heiligen scrift und uss der warheit,
wie du dem macht us gan in ganzer sicherheit.

Hast du bi dinen tagen ie gebrestklich gelebt,
als wenig menschen dar ane ist,
dar ab solt du nit ze vast erschrecken an der stunde dines todes.

So du dinú kristanlichú reht hast,
ob du macht, ordenlich empfangen,
so tuo eins
und nim daz cruzifixus fúr dinú ogen
und sich ez an und truk es an din herz,
und neig dich in die bloutgiessenden wunden
siner grundlosen erbarmherzeikeit
und bit in,

Brief 6

**Hoe een mens onbevreesd moet blijven,
wanneer het sterven nadert.**

Absalon, fili mi,
quis mihi det, ut ego moriar pro te?

Absalom, mijn zoon,
wie toch deelt me toe, te mogen sterven in jouw plaats?

Een van de liefste geestelijke dochters van de dienaar
was stervende, en toen hij hoorde dat ze sterven moest
en dat ze bevangen werd door grote doodsangsten,
toen troostte hij haar met de volgende brief:

Mijn kind,
wie staat het mij, een trouwe vader, toe,
te mogen sterven in jouw plaats, mijn lief, welgeslaagd kind?

Al sterf ik niet naar het lichaam,
in mijn hart toch sterf ik met het beminde kind van mijn hart.

Met mijn lichaam ben ik ver van je vandaan,
voor je sterfbed echter staat mijn hart,
vol van bittere tranen en met toegenegen weeklacht.

Reik me je verzwakte hand,
en zou het zijn, dat God je ontbiedt,
wees standvastig in het christelijk geloof en sterf opgewekt.

Wees opgewekt,
want je mooie ziel,
die puur, verstandig en godvormig is,
ze zal uit de beklemmend kwellende kerker verlost worden,
en voortaan ongehinderd
haar zaligheid in opgewektheid mogen genieten,
want het is God zelf die zegt:
'Geen mens die mij zien zal en leven.'

Eén ding is het, wat zich in menig onwetende mens
opdringt in het uur van zijn dood,
en hem het sterven zwaar maakt,
namelijk:
wanneer hij zich de jaren die achter hem liggen
in ijdele ledigheid doorgebracht, voor de geest neemt,
dan treft hij zich tegenover God aan als een groot schuldenaar,
en als iemand die in dit laatste uur niet weet
wat hem te doen staat.

Ik wil je een zeker pad tonen,
vanuit de Heilige Schrift en de waarheid,
waarop je hieraan ontsnappen kunt, in zekerheid.

Heb je in je levensdagen ooit zonde gedaan
– slecht weinig mensen die dat niet deden –
wees daarover dan niet al te bevreesd in het uur van je dood.

Heb je de laatste sacramenten,
indien mogelijk, op de juiste wijze ontvangen,
doe dan dit ene:
neem de crucifix, houd hem voor je ogen,
kijk ernaar en druk hem aan je hart,
buig voorover tot de bloedende wonden
van zijn grondeloze barmhartigheid,
en bid hem,

Brief 6

daz er mit den blutnassen wunden
ab wesch in siner goetlichen kraft alle din missetat
nach sinem lobe und diner noturft,
und bis denn sicher uf mich:
nach kristanlichem globen, der mit nútú triegen kan,
maht du daz vesteklich in dir han,
daz du denn von allem mitel genzlich wirst gelútert
und froelich maht sterben.

Es ist noh eins,
daz du an der stunde solt her fúr nemen,
daz du den tod dest bast mugist verachten.

Luog, es ist ein land,
da ist ein gewonheit,
wenn ein mensch wirt geboren,
so koment alle sin frúnt zesamen
und scrient und weinent und gehabent sich úbel,
so er aber stirbet,
so lachent sú und habent alle froede;
und meinent da mite,
daz nieman weiss die grossen erbetselikeit,
dú mengem menschen erahtet ist,
und dar umbe weinent sú in der geburt,
und wan dú ein ende nimet von dem tode,
des froewent sú sich.

Der es reht hinderdenket,
so mag des menschen geburt in dis ellend welt
wol heissen ein tod
von der not und erbeit, dú im bereit ist,
so mag aber der liplich tod wol heissen
ein núwú gebúrt
von dez sweren libes abval,
von dem frien ingang in die ewigen selikeit.

Swem nu sinú ogen sint uf getan,
dis warheit kuntlich ze bekennen,
dem wirt sin tod dest lihter;
der aber diz nit kann an gesehen,
des klag wirt gross
und sin unbekanter tod dest strenger.

Luog,
waz jamers in diser welt ist,
was lidens eblich und angst und not hie ist allenthalb,
wa man sich hin keret!

Und weri nit anders me denn vorht libes und sele
und dú wandelberú unstetekeit diser welt,
úns soelti hinnan belangen.

E daz dem menschen ein liep bescheh,
so begegend im zehen leid.

Es ist menger mensch, der in des frageti,
er sprechi:

“ich gewan nie noch nie guoten tag uf ertrich.”

Dú welt ist vol striken, falscheit und untrúwen,
nieman mag sich an den andern gelan,
wan ieder mensch suochet sinen geniess.

Der denn dar umb begeret lang ze lebene
durch merung sines lones,

dat hij met de van bloed doorweekte wonden
al je misstappen in zijn goddelijke kracht afgast
hem tot lof en jou tot hulp;
en vertrouw op wat ik zeg:
naar christelijk geloof, dat niet misleiden kan,
mag je er vast op vertrouwen,
dat elke hindernis dan helemaal van je genomen wordt
en je opgewekt sterven mag.

Er is nog iets,
waaraan je in je stervensuur moet denken,
om de dood des te beter te kunnen verachten.

Kijk, er is een land,
waar volgens de gewoonte,
wanneer een mens geboren wordt,
alle vrouwen bij elkaar komen
om te jammeren en te huilen en veel misbaar te maken,
wanneer er echter iemand sterft,
dan lachen ze en ze zijn vol vreugde;
en daarmee willen ze zeggen,
dat niemand weet van de grote ellende
die zovele mensen te wachten staat,
en daarom huilen ze,
en wanneer door de dood een einde komt aan al die ellende,
dan zijn ze blij.

Wie dit goed doordenkt,
hij kan de geboorte van een mens in deze ellendige wereld
heel goed een dood noemen,
vanwege de nood en de arbeid die hem bereid is;
en de lichamelijke dood mag wel genoemd worden
een nieuwe geboorte
door het wegvallen van het neerdrukkende lichaam,
en het onbekommerd ingaan in de eeuwige zaligheid.

Wiens ogen nu geopend zijn,
en voor wie deze waarheid duidelijk is,
hem valt zijn dood des te lichter;
wie dit niet kan inzien,
zijn geweeklaag zal groter zijn
en de onkenbare dood zal voor hem des te zwaarder zijn.

Kijk,
hoeveel ellende er in deze wereld is,
en ook hoeveel lijden en angst en nood overal,
waarheen men zich ook keert!

Al ging het slechts om de angst voor lichaam en ziel,
en de wankele onbestendigheid van deze wereld,
we moesten verlangen weg te gaan.

Voordat de mens iets goeds overkomt,
treffen hem tien kwade dingen.

Menig mens, werd hij ernaar gevraagd,
zou zeggen:

‘Nooit heb ik op deze aarde ook maar één goede dag gehad.’

Vol van valstrikken, valsheid en ontrouw is de wereld,
niemand kan zich verlaten op een ander,
want iedere mens is op zoek naar eigen gewin.

Ziet iemand hierin een reden om lang te willen leven,
teneinde zijn loon te vergroten,

Brief 6

daz ist gar zwifelich,
ob sin lon ald sin grossen schulden
me werden zuo legende.

Er hat lones úbrig,
der daz minneklich zart anlút des schoenen herren
iemer me schowen sol,
ach, und bi der lieben himelschen gesellschaft wonen sol.

Tuot dú stund des todes we und ist si biter,
so muoss es doch neiswen sin;
des todes stunde ward nie kein mensch úberhabt.

Der denn hüt unbereit ist,
der mag morn noh vil unbereiter sin:
ie elter, ie boeser.

Man vindt vil me, die sich boesrent,
denn die sich besrent.

Ist des todes gegenwúrtikeit biter,
so machet er doch aller biterkeit ein ende.

Dar umbe, min kind,
so riht din herze und hend und ogen uf in daz himelsch vaterland,
und gruez es mit begirde dins herzen
und gib dinen willen in gotes willen.

Stande der sache lidig;
waz er mit dir tuege,
es sie sterben ald leben,
daz nim uf von gote fúr daz beste,
wan es ist och daz beste,
ob du es joh nit uf dem puncten erkennest.

Fúrt dir nit,
die heiligen engel sint bi dir und umb dich,
der milte erbarmherzige got
der wil dir vaterlich helfen uss allen dinen noeten,
ob du allein siner guetikeit macht getrúwen. —

Do dise trostliche brief der sterbenden tochter wart geantwúrt,
do ward si fro und hiess ir in zwirent vor lesen;
und do si horte die gnedigen rede,
do ward ir ir herz neiswi reht erkicket dar abe
und vergiengen ir die vordren todschrecken,
und gab sich do frilich in gotes willen
und nam gar ein heilig ende.

men dient sich af te vragen,
of zijn loon of zijn grote schulden
hier dan zwaarder zullen wegen.

Genoeg loon heeft hij ontvangen,
die het minnelijke, zachte aangezicht van Onze-Lieve-Heer
voor altijd zal aanschouwen,
en ach, bij het lieve, hemelse gezelschap wonen zal.

Al doet het stervensuur pijn en is het bitter,
ooit zal het er toch zijn;
te moeten sterven, niemand die hier ooit van ontheven werd.

Wie hierop vandaag niet voorbereid is,
die kan morgen nog minder voorbereid zijn:
hoe langer het duurt, hoe erger het wordt.

Er worden meer mensen gevonden die achteruitgaan,
dan mensen gevonden worden die vooruitgaan.

Al is de nabijheid van de dood nog zo bitter,
toch maakt hij aan alle bitterheid een einde.

Daarom, mijn kind,
hef hart, handen en ogen op naar het hemels Vaderland,
groet het met het verlangen van je hart
en geef je over aan Gods wil.

Laat het allemaal los:
wat hij je toebedeelt,
of het nu sterven is of leven,
neem het aan van God als het beste,
want voor jou is het ook het beste,
zelfs als je het nu nog niet inziet.

Wees niet bang,
de heilige engelen zijn bij je en ze omgeven je;
de milde, barmhartige God
hij wil je op vaderlijke wijze van je nood afhelfen,
wilde je slechts op zijn goedheid vertrouwen. —

Toen deze troostvolle brief aan de dochter gegeven werd,
toen was ze verheugd en liet hem zich tweemaal voorlezen;
en toen ze de genadevolle woorden hoorde,
werd haar hart hierdoor op een of ander wijze verkwikt
en de doodsangsten verlieten haar;
ze gaf zich vrijwillig over aan Gods wil,
en op een zeer heilige wijze stierf ze.

Brief 7

VII. Brief.

Wie sich ein mensch in ustragenden emptern sül halten.

Cristus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.

Swer da widerstebet,
daz er von gehorsami muoss tuon,
der machet im selb ein sweres leben,
wan enklein ding unwillklich getan
tuot wirs denn vil getan mit willen.

Dar umbe,
sider dis ampt von gotes ordnung,
von dem alle gewalt kunt, als sant Paulus sprichet,
úch zuo gevallen ist ane úwern willen,
so ordnent es och also,
daz got da von nit werd enteret
und ir berlich entrihtet.

Es tuot úch enteil not,
daz ir ungeru an dem ampt sind;
wan da ir hilf und rat soeltind han,
da heind ir betrubede und unrat,
da ir denn soeltind han undertenikeit,
da heind ir frevel widerspenikeit.

Dar umbe
ze diser zit meisterschaft und pflegamt haben
und dem rehte tuon,
daz ist nit gemaches pflegen,
es ist ein marterliches leben.

Dar umbe
so nemend dis krúz uf úwern ruggen dur den,
der daz ellend krúz dur úch uf sich nam,
und land úwern muot nider,
die wil man es von úch well haben,
und klagent nit úwer unvermuegenthait und úwer unkúntheit;
wenn ir getuond daz beste, daz ir úch verstand,
so sind ir ledig, ob es joh nit daz beste ist.

Ir sond in allen dingen got me an sehen denn liplichen nuzz,
und sond nit gestaten, da ir es mugend wenden,
daz kein úwer schefli gekrenket werde an siner sele.

Sind gemein in den haltungen,
daz fründ und fient glich daz joch tragen,
daz gebirt fride.

Die jungen sond ir in meisterschaft haben,
wan úbel gezognú jugend ist ein zerstoerunge geischliches lebens.

Einen suessen ernst sond ir haben,
und me von minnen denn von vorten gebieten.

Daz úch ze úberkreftig sie,
daz sond ir úwern obren fúr legen,
und da ir nit mugind bissen, da bellent aber.

Mugint ir geischlich zuht nit genzlich fúr bringen,
so ahtend doch,
daz nit ablasses noh sweres inbruches under úch geschehe.

Brief 07

Hoe zich een mens die leiding geeft gedragen moet.

Cristus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.

Hij heeft zich vernederd en is gehoorzaam geworden tot de dood.

Wie weerstreeft,
bij wat hij in gehoorzaamheid doen moet,
die maakt zich zijn leven zelf zwaar,
want weinig gedaan onwillig,
is erger dan veel gedaan willig.

Daarom,
omdat dit ambt door een verordening van God,
van wie alle macht afkomstig is, zoals Sint-Paulus zegt,
u is toegefallen, zonder dat u het nastreefde,
vervul het daarom zo,
dat God er niet door onteerd wordt
en u niet openlijk dwaalt.

Het zal u deels ongemak geven,
waardoor u het ambt niet graag vervult;
want waar u hulp en raad zoekt,
vindt u droefheid en radeloosheid;
waar u gehoorzaamheid verwacht,
vindt u wrevelige weerstand.

Daarom,
moet men in deze tijd ambtshalve leiding geven en dienstbaar zijn
en wil men het goed doen,
dan is dat geen gemakkelijke opgave,
het is een leven vol kwellingen.

Daarom,
neem dit kruis op uw rug, voor hem
die het zware kruis op zich nam voor u,
en toon nedermoedigheid,
wanneer het van u verlangd wordt,
en klaag niet over uw onvermogen en onkundigheid;
wanneer u hebt gedaan wat in uw vermogen ligt,
bent u verontschuldigd, zelfs al was het niet het beste.

Heb in alles meer God op het oog dan het aardse nut,
en sta niet toe, wanneer u het verhinderen kunt,
dat ook maar iemand van uw kudde schade zal oplopen aan zijn ziel.

Wees onpartijdig in uw besluiten,
opdat vriend en vijand gelijke lasten dragen,
het zal de vrede bevorderen.

Geef streng leiding aan de jongeren,
want slecht opgevoede jeugd maakt geestelijk leven onmogelijk.

Toon u mild in uw strengheid,
en gebied meer door liefde dan door tucht.

Wat uw krachten te boven gaat,
leg dat voor aan uw meerdere;
en kunt u niet bijten, dan blaf maar.

Bent u niet in staat overal de geestelijke tucht te bewerkstelligen,
zie er dan toch op toe,
dat ze onder uw leiding niet verslapt of ernstig geschonden wordt.

Brief 7

Der ein zerbrochens altes kleid nit wider bueezzen wil,
so ist es schier alles zerschlichen.

So daz geischlich zergat,
so ist man schier us an liplichen dingen.

Der des minsten nit ahten wil,
der vallet in dú meistenen.

Ir sond úwern undertanen guot bild vortragen,
und mit werken me denn mit Worten leren.

Verwegent úch eins, wan daz muoss sin:
so ir úch flissent, daz aller beste ze tuene in den dingen,
daz man daz fúr daz boest von úch wirt uf nemende;
und gen dien,
da ir úch aller meist tugenden flizzenet,
da wirt úch mit untugenden gelonet.

Es mag nieman glich menlich wol gevallen;
wend ir aber menlich willen,
so heind ir got und der warheit ungewillet.

Boeser lúten schelten ist guoter lúten lob.

Nement war,
daz ir inwendig frevel geselschaft
und uswendig schedlich frúntschaft
zerdrennent mit kraft.

Tuont daz úwer, so sind ir ledig.

We dem kloster,
da disú zwei in gebrechent!

Wan daz wirt fridlos
und ze jungst erelos.

Ir sprechent:
grif ich daz an, so gewin ich unfrid.

Ich sprich:
selig ist der unfrid,
wan der unfrid gebirt den ewigen frid.

We dien, die da land hin gan
und ires herzen frid hier inne suochent!

Von den sprichet Isaias:

pax, pax, et non est pax;

daz ist als vil gesprochen:

sú sagent frid, frid, und ist doch nit frid.

Die suochent ir gemach,
sú hein gern zerganklich ere,
und kofent die mit einem zergene aller geischlichen eren.

Und we den!
wan sú hie iren lon hein enpfangen.

Aber ir, min kind,
ir sond nit also tuon.

Wanneer men een kapot en oud kleeid niet wil verstellen,
dan zal het spoedig helemaal versleten zijn.

Vergaat het geestelijke,
het aardse zal snel volgen.

Wie geen aandacht heeft voor de geringe,
zal tot de grotere dwaling vervallen.

Wees een goed voorbeeld voor uw ondergeschikten,
en onderwijs eerder door werken dan met woorden.

Wees voorbereid op dit ene, want gebeuren zal het:
wanneer u zich beijvert het allerbeste na te streven, in alles,
het zal worden gezien als het ergste dat u te geven hebt;
en degenen,
die u het allermeest uw deugdzame aandacht schenkt,
ze zullen u vervolgens met ondeugd belonen.

Niemand die het iedereen evenveel naar de zin kan maken;
streeft u dit toch na,
dan doet u God en de waarheid tekort.

Het gescheld van boze mensen is de beloning voor goede mensen.

Zorg ervoor,
dat u overmoedige samenschooling
en uiterlijke, schadelijke vriendschappen
krachtig breekt.

Doe het uwe, en wees vrij.

Wee het klooster,
waar deze twee inbreken!

Onvrede zal er heersen,
en uiteindelijk zal het zijn naam verliezen.

U zegt:
pak ik dat aan, dan zal onvrede mijn deel zijn.

Ik zeg:
zalig is de onvrede,
want de onvrede baart de eeuwige vrede.

Wee degenen, die het allemaal maar toelaten
en de vrede van hun hart hierin zoeken!

Hierover zegt Jesaja:

'Pax, pax, et non est pax';

oftewel:

'Ze zeggen vrede, vrede, en toch is het geen vrede.'

Ze zoeken gerieflijkheid,
wensen vergankelijk eer,
en ze kopen die onder verlies van alle geestelijke eer.

Wee hun,
want ze hebben hun loon hier al ontvangen!

U echter, mijn dochter,
u moet zo niet handelen.

Brief 7

Suochent gotes lob und ere,
als der lieb Cristus suochte sines ewigen vaters ere,
und dar umbe liess er sich henken.

Ir klagent úch ze vaste,
— nu rúnnet úch daz bluot noch nit
uss den enpfangnen wunden daz antlút abe,
als es den martrern tet.

Wan nam hie vor die aller verwegenstun zuo soelichen emptern,
und nit die daz ire suochten.

Ir hetind gern ruowe ze betrahten und schowene,
— sant Gregorius sprichet,
daz volkomnú meisterschaft ietwederem sol sin genuog
nach ordnunge der sachen.

Aber leider, wan ir dar zuo noh nit sind komen,
so nement her fúr úwer kleinheit
und huetend úch vor hofart!

Gedenkent, wer ir sient,
und wie schier ir verschwunden sind.

Dar umbe,
wenn ir ieman wend strafen,
so strafent úch selber vor.

Ir sond úch flissen,
daz ir úbel mit guot úberwindent.

Ein túfel tribet den andern nit us.

Ir sond uss einem senften herzen
hertú und senftú wort lassen hellen,
als es denn geschafen ist.

Gotes dienst fúrdren sol úch ob allen dingen bevoln sin.

Ir sond och úwer selbes nit vergessen,
dik an dem tage in úch selber keren,
und sunderlich zwirend,
daz ist spat und fru, úch selber suochen und ein wile der ding vergessen,
und úch uf zuo got haben
und alles úwer leid und liden
in im enpfahen,
durch in liden,
mit ime úberwinden
in ergezzlicher wise.

Ir mugent in eim stúndlin eins ganzen tages ergezzet werden.

Volkomen leben lit nit an trost habene,
es lit an einem ufgebene sines willen in gotes willen,
daz sie sur oder suess,
in undertenikeit einem menschen an gotes stat
in demuettiger gehorsami.

In dem sinne weri mir lieber ein truchenheit,
denne ane daz ein hinfliessendú suessekeit.

Und daz bewerte
dú edel gehorsami dez ewigen sunes,
dú in truchenr biterkeit ward volbraht.

Zoek Gods lof en eer,
zoals de lieve Christus de eer van zijn eeuwige Vader zocht;
en het was hierom dat hij zich liet kruisigen.

U klaagt zo overvloedig,
hoewel het bloed u niet eens
uit de geslagen wonden het aangezicht afloopt,
zoals het bij de martelaren het geval was.

Vroeger zocht men de allerdappersten uit voor deze ambten,
niet degenen die het hunne zochten.

U wenst rust voor bespiegeling en voor beschouwing;
Sint-Gregorius zegt,
dat volmaakte tucht voldoende moet zijn voor beide,
waarbij alles welgeordend is.

Maar helaas, omdat u nog niet zover bent,
neem daarom uw geringheid in ogenschouw
en hoed u voor hoogmoed!

Gedenk wie u bent,
en hoe snel u verdwenen zult zijn.

Daarom,
wanneer u iemand wil berispen,
berisp uzelf dan als eerste.

U moet ernaar streven,
om kwaad met goed te overwinnen.

De ene duivel drijft de andere niet uit.

Laat uit een zacht hart
harde en zachte woorden opkomen,
naargelang de omstandigheden het verlangen.

Het bevorderen van de dienst aan God zij u bovenal aanbevolen.

Vergeet ook uzelf niet;
keer elke dag meerdere malen tot uzelf in,
tweemaal in het bijzonder,
namelijk laat op de avond en vroeg in de ochtend;
zoek uzelf dan en vergeet even al het andere,
en ga op tot God
en ontvang al uw verdriet en lijden
in hem,
en om zijnentwil,
om het met hem te overwinnen
op een wijze die alles goed maakt.

Dat kleine uurtje, het zal de hele dag vergelden.

Volmaaktheid wordt niet gevonden in het ondervinden van troost,
het betekent het opgeven van de eigenwil voor Gods wil
— of deze nu bitter is of zoet —
en het onderdanig zijn aan een mens die de plaats van God inneemt,
in deemoedige gehoorzaamheid.

In die zin was me dorheid liever,
dan toevloeiende zoetheid zonder gehoorzaamheid.

Dit werd ons voorgedaan
in de edele gehoorzaamheid van de Eeuwige Zoon,
die in bittere dorheid werd volbracht.

Brief 7

Dis sprich ich nit dar umbe,
daz ir úch dar zuo, als ire vil tuond, erbietet,
mer daz ir diz joch gedulteklich lident
und daz best tuegent, daz ir vermugent.

Weri es daz nit,
úch weri vil licht ein anders, ein boesers ze handen gangen.

Der herr, den ir da meinent,
der úch daz hat zuo geworfen ane úwer zuotuon,
der mag úch wol dar inne nah úwerm besten versehen,
nah sinem lobe und úwer ewigen selikeit.

Ik zeg dit niet,
opdat u dit, zoals velen doen, moet nabootsen,
maar opdat u dit juk geduldig dragen zult
en dit zult doen zo goed u kunt.

Zou het deze niet zijn,
een andere, zwaardere last zou u wellicht te dragen hebben.

De Heer, waar al uw inspanning op gericht is,
hij, die het u heeft toegeworpen zonder uw toedoen,
en die het beste met u voor heeft, hij zal u daarin tot steun zijn,
hem tot lof, en uw eeuwige zaligheid indachtig.

Brief 8

VIII. Brief.

Wie sich ein goetlicher mensch in goetlicher suezzekeit sol haben.

Elsbeth Staglin.

Annunciate dilecto, quia amore langueo.

Sessi ein mensch vor einem kelr
und weri nach sines herzen girde wol getrenket,
und ein andre weri uf der túrren heide
bi einem ruhen rekolter
und lesi also turstige dú ber her abe,
daz er tempfigú menschen gesunt macheti,
— frageti der wol getrenket
den mit dem túrren munde,
wie er sich gen dem suezen seitenspil leichen soelti,
daz bi dem win ist,
er gebi im ze antwúrt und sprechi unwertlich:

“dise mag wol trunken sin;
er wenet, daz allermenlich ze muot sie, als ime;
mir ist iht anders ze muote,
wir sien ungelich gefuoret.

Uf dem vollen lip stet daz froelich hopt.”

Min kind,
daz mag ich eigentlich zuo dir sprechen
von der botschaft, die du mir hast getan,
und dú waz,
daz ein inbrúnstígu vakel enbrunnen sie in dinem herzen
von rehter begirlicher inhizziger minne
zuo der minneklichen ewigen wisheit,
und von dem núwen liehte und unbekanten wundern,
dú si in dir wúrket,
und wie din herz hat dar inne enpfunden ein suesses we
und ein liepliches zerfliessen
und ein úberswenkes enpfinden,
da von du nit kanst gesagen;
und begerest wisunge,
wie du dich ime aller minneklichst hier inne súlist erzoegen
und dich gen den wundern halten.

Tohter,
es stat ein unmessígu froed uf minem herzen,
daz sich der minneklich got so minneklich erzoeket
und daz er git ze enpfinden dir und etlichen me,
daz ich mit den worten vil und dik sagen,
daz er als reht minneklich ist;
und daz daz ellú herzen als wol hetin enpfunden,
dar umb woelt ich gern turstig beliben.

Es ist ein gross wunder in mir,
daz du in so kurzen jaren hier zuo bist komen;
und daz hat aber gemachet der ganze ker ze gote
und volkomne vonker von allen dingen
und der grundlose ernst und liplicher pin,
mit den du din altes leben gedilget hast
und ellú ding so gar under die fuesse getruket hast.

Ein mensch, der des ersten win trinket,
dem wirt er vil enpfintlich;
also versich ich mich,

Brief 8.

Hoe een mens doen moet als hij goddelijke zoetheid ondervindt.

Aan Elsbeth Stagel.

Annunciate dilecto, quia amore langueo.

Zeg aan mijn lief, dat ik ziek ben van liefde.

Zat voor een wijnkelder een mens
die zijn dorst naar hartenlust gelest had,
en stond een andere op de dorre heide
naast een wilde jeneverbes,
om er dorstig bessen te plukken,
teneinde kortademige mensen te genezen
— vroeg dan degene die zijn dorst goed gelest had
aan degene met de droge mond,
hoe te dansen bij het zoete snarenspeel,
dat het wijndrinken begeleidde,
hij zou hem antwoorden en verontwaardigd zeggen:

‘Hij moet wel dronken zijn;
hij denkt dat het ieder te moede is als hem;
mij is het zo niet te moede,
ons beweegt iets anders.

Op het verzadigd lijf staat een vrolijk hoofd.’

Mijn kind,
dit is het wat ik je zeggen kan,
naar aanleiding van het bericht dat je me liet toekomen,
waarin je vertelde,
dat er diep van binnen een fakkel ontvlamd is in je hart
van oprecht verlangen en brandende liefde
tot de minnelijke, Eeuwige Wijsheid,
en van het nieuwe licht en de onbekende wonderen,
die dat in je bewerkstelligt;
en hoe je hart hierbinnen een zoete pijn heeft ondervonden
en een zalig versmelten
en een zinsverrukking,
iets wat in woorden niet te vatten is;
en dat je richtlijnen verlangt,
hoe hem hierbij zo liefdevol mogelijk tegemoet te treden,
en hoe je je bij deze wonderen te gedragen hebt.

Dochter,
een mateloze vreugde staat op in mijn hart,
omdat de minnelijke God zich zo minnelijk toonde
en jou en enkele anderen laat ondervinden
wat ik in woorden zo vaak heb willen zeggen:
dat hij echt zo minnelijk is;
en opdat alle harten dat net zo mochten ondervinden,
graag zou ik hiervoor dorstig willen blijven.

Vol verwondering ben ik,
dat je in een paar jaar al zo ver gekomen bent;
het is het gevolg van je volledige ommekeer tot God
en het geheel en al wegkeren van alle dingen
en van de grondeloze ernst en de lichamelijke pijn,
waarmee je je oude leven achter je gelaten hebt
en je al die dingen onder je voeten verplet hebt.

Een mens die voor de eerste keer wijn drinkt,
is erg gevoelig voor zijn inwerking;
en ik neem aan,

Brief 8

daz dir geschehen sie
von der klaren suezzen minne der ewigen wisheit,
dú dich also krefteklích hat úberwunden.

Oder es meinet aber daz,
daz dich got reizen wil
und dich schier hinnan wil nemen zuo dem grundlosen brunnen,
uss dem du nu ein troepflin hast versuochet;
oder es meinet aber,
daz er sinú wunder hie an dir wil zoegen
nah dem úberfluss siner gueti.

Hier inne halte dich also,
daz du sines willen luogest
ane lust suochen dins selbsheit.

Du endarft dar inne nit vort haben:
es ist alles sament von gote
und ist ein minneluoder gotes in der sele,
es gat eben, im sol also sin.

Doch solt du diner liplichen kraft war nemen,
daz du nit ze vil dar inne verzeret werdest.

Es mag sich fuegen,
so der lof fúr kunt,
daz es dir ze guoter mass benomen wirt
und daz du uf ein noh nehers gesezzet wirst.

Dú schoenú gesiht,
dú dir an dem heiligen tag ze winnaht ward,
in der du sehd,
wie klarlich und minneklich dú ewige wisheit
in froedenricher wise mit des dieners sele vereinet were,
und enbut ime,
er moehti wol sin ein froelicher diener der ewigen wisheit,
— dis hat gemachet,
daz ich herzklich han gesúfzet,
wan ich bin nit sin minner.

Mich dunket, ich sie sin karrer
und var ufgeschúrzet durch die lachen,
wie ich dú menschen uss der tiefen lachen ire súntlichen lebens
an die schoeni bringe;
dar umbe sol mir genuegen,
so er mir einen ruggin leib an min hand git.

Und doch so muoss ich dir eins von dem geminten sagen,
daz er neiswi dik in mir hat gepflegen:

Des liechten morgens,
do man daz froelich gesang
von dem veterlichen glanz der ewigen wisheit
solt singen ze messe:
Lux fulgebit,
do waz der diener des morgens in siner kapell
in ein stilles ruewli siner ussren sinnen komen.

Do waz im vor in einer gesicht,
wie er wurdi gefueret in einen kor,
da man mess sang.

In dem kor waz ein groessú schar dez himelschen ingesindes,
von gote dar geschicket,
daz sú sungin ein suess melodie dez himelschen gedoenes.

dat jou zoiets overkomen is
vanwege de heldere, zoete liefde van de Eeuwige Wijsheid,
die jou zo krachtig gegrepen heeft.

Maar het kan ook betekenen,
dat God je aanlokken wil,
en je snel wil heenvoeren tot de grondeloze bron,
waaruit je nu een druppeltje geproefd hebt;
het kan echter ook betekenen,
dat hij aan jou zijn wonderen tonen wil,
naar de overvloed van zijn goedheid.

Handel dan zo,
dat je uitziet naar zijn wil,
zonder eigen genoeg na te jagen.

Wees dan niet bevreesd:
het is allemaal van God afkomstig,
het lokaas van Gods liefde in de ziel is het;
ja, zo gaat dat eenmaal, zo moet het zijn.

Maar geef acht op je lichamelijke krachten,
dat je hierin niet al te zeer verteerd raakt.

Het kan ook gebeuren,
wanneer het zich aandient,
dat het je voor een groot deel ontnomen wordt,
en dat je op een nog innigere trede geraakt.

Het mooie visioen,
dat je op de heilige kerstdag ten deel viel,
en dat je toonde,
hoe helder en minnelijk de Eeuwige Wijsheid
op vreugdenrijke wijze verenigd was met de ziel van de dienaar,
en waarin deze gezegd werd,
dat hij een vreugdevolle dienaar van de Eeuwige Wijsheid zijn mocht
— het heeft ervoor gezorgd,
dat ik diep heb moeten zuchten,
want zijn minnaar kan ik mij niet noemen.

Mij dunkt, ik ben zijn voerman,
en ik rijd, kleren opgeschort, door de poelen,
om de mensen uit de diepe poelen van hun zondige levens
tot de schoonheid te voeren;
en daarom wil ik tevreden zijn,
wanneer hij me een stuk roggebrood in de hand stopt.

En toch, er is iets dat ik je vertellen moet over de Beminde,
iets wat hij me innerlijk, hoe vaak weet ik niet, ten deel liet vallen.

Een klare ochtend,
waarop men het blijge gezang
van de Vaderlijke schittering der Eeuwige Wijsheid
zou gaan aanheffen in de mis:
Lux fulgebit,
die ochtend bevond de dienaar zich in zijn kapel,
en verzonken was hij in de stilte van zijn uiterlijke zinnen.

Hij kreeg een visioen,
waarin hij zag hoe hij heengevoerd werd naar een koor,
waar men de mis zong.

In dat koor bevond zich een grote hemelse heerschaar,
door God daar heengezonden,
om er een zoete melodie te zingen vol hemelse tonen.

Brief 8

Daz taten sú
und sungen ein núws froelich gedoene,
daz er nieme hat gehoeret,
und daz waz als suezz,
daz in duchte, daz sin sel zerflussi von rehten froeden.

Aber sunderlich do wart daz Sanctus so gar herlich gesungen,
und er huob och an und sang mit in.

Do man kam an daz wort:
Benedictus qui venit,
do erhuoben sú ire stimmen gar hohe,
und do huob och der priester unsern herren uf.

Den sah der diener an
mit einem demuetigen erbietene
siner waren liplichen gegenwürtikeit,
und ducht in,
daz neiswaz minneklichen vernúnftigen glastes
von im trungi gen siner sele,
daz unsprechlich ist allen zungen.

Und in dem so ward sin herz und sele
als vol núwer inhizziger begirde und inres liehtes,
daz es im zemaal alle sin kraft benam;
es waz neiswi, als so sich herz mit herzen
in blosser vernúnftklicher wise vereinet.

Und kam also in ein zerrflossenheit siner sele,
daz er ime kein liplich glichnuss kond geben.

Do er also kraftlos ward und swachlich gebarete,
do lachete der himelsch jungling, der bi im stuond,
des er nit erkande.

Do sprach der diener zuo ime:

“owe, wes lachest du?

Sihst du nit, daz mir iez
von rehter amaht und inbrúnstiger minne wil gebresten?”

Und in den worten seig er also da nider an die erde
als ein mensch, dem von unkraft gebrosten ist.

Und in dem nidersizene kam er wider zuo im selben
und tet dú usren ogen uf;
dú waren vol trehen,
und sin sel waz vol liehter gnaden.

Und gieng hin fúr den alter,
da unsers herren fronlichnam waz,
und tonde verborgenlich daz gedoene:
Benedictus qui venit,
als die geischlichen klenke dennoh in siner sel waren.

Dat deden ze,
en ze zongen een nieuw, opgewekt gezang,
door hem nooit gehoord,
en zo zoet was het,
dat hij dacht, dat zijn ziel versmelten ging van zuivere vreugde.

En vooral het Sanctus werd zo heerlijk gezongen,
dat ook hij het aanhief, en hij met hen meezong.

Toen men bij de woorden kwam:
Benedictus qui venit,
toen was het dat hun stemmen aanzwollen,
en dat de priester het Lichaam van de Heer in de hoogte hief.

Hem zag de dienaar aan,
zich deemoedig overgevend
aan zijn ware lichamelijke aanwezigheid,
en het was,
alsof er iets van een minnelijk waarneembare glans
van Hem uitging, die zijn ziel binnendrong;
onuitsprekelijk is het voor welke tong ook.

En hierdoor werd zijn hart en zijn ziel zo vervuld
door een nieuw, brandend verlangen en een innerlijk licht,
dat het hem van al zijn krachten beroofde:
het was alsof hart zich hier met hart
op een wijze verenigde, die zintuigen te boven gaat.

En hij geraakte aldus in een vervlotenheid van zijn ziel,
waar hij geen lichamelijke gelijkenis voor vinden kon.

Toen hij zich zo krachteloos toonde en zwak,
toen lachte de hemelse jongeling, die bij hem stond,
niet eerder door hem opgemerkt.

Toen zei de dienaar tegen hem:

‘Ach, waar lach je om?

Zie je niet, dat ik op het punt sta
te bezwijken door zwakte en brandend verlangen?’

En met die woorden zeeg hij ter aarde neer,
als een mens door onmacht bevangen.

En terwijl hij neerzeeg kwam hij weer tot zichzelf
en opende hij de ogen;
vol tranen waren ze,
vol lichtende genade zijn ziel.

Hij ging naar het altaar,
waar het Lichaam van Onze Heer zich bevond,
en in zichzelf hief hij het gezang aan:
Benedictus qui venit,
terwijl de geestelijke tonen in zijn ziel nog weerklonken.

Brief 9

IX. Brief.

Wie ein mensch ze ruowe sines herzen in got súl komen.

In omnibus requiem quaesivi.

Also sprichet die ewige wisheit:

ich hab mir ruow gesuochet in allen dingen,
und leret veriertú menschen,
wie sú in dem mislichen lofe ire lebens ze frid súlen komen,
als verr es denn múglich ist.

Wie daz sie, daz dú warheit an ir selben bloss und ledig sie,
doch von únsér natúrlichen eigenschaft
so ist úns angeborn,
daz wir si in biltlicher glichnúss muessen nemen,
unz daz der nidersenkend lip wirt ab geleit
und daz gelútert oge der sele vernúnftikeit
in der ewigen sunnen rad bloklich wirt gesteket;
wan unz dar so gangen wir als die blinden schlichen,
und greifen umb úns und wissen nit wa ald wie.

So wir joch etwen haben die warheit,
so enwissen wir nit, ob wir die warheit haben,
und tuegen als der ein ding suocht,
daz er in der hand hat.

Der mensch lept in zit nit,
der diss genzlich lidig stande,
wan es ist ein nahklank der erbsúnde.

Nach minem verstene
so weri gar begirlich ze wissene einer gotsuochender sele,
daz si moehti wússen,
waz gotes aller liepster wille von ir were,
uf daz daz si im minneklich und gevellig macheti,
daz er sunder liebi und minne und heinlich
zuo ir gewunne;
wan ein reht minnekliches gemuet kunt dik dar zuo,
daz es dar umbe einen tod woelti liden,
daz er des einen
liechten onderscheid in einer ieklichen zuovallenden sache
moehti gewinnen.

Disú begirde machete den getrúwen Abraham
us gende von sinem lande und von sinen lieben frúnden;
er enwist war
und suochte got verre, daz er in nahe fúndi.

Diz hat gejagt und getriben ellú userweltú menschen
von angeng der welt unz an disen hútigen tag
und tuot fúr sich iemer me,
wan daz lieb wartspil zúhet me an sich
denn kein adamaz daz isen,
und bindet me denn tusedt seil.

Wol ime, daz er ie geborn wart,
der es vindet und sich niemer dur von keret!

Ach hier umbe so vellet mir iez ein spruch in,
den las ich in der schule der natúrlichen kunst;
ich las in und verstuond sin aber do nit.

Brief 9

Hoe een mens in God zijn hartevrede moet zoeken.

In omnibus requiem quaesivi.

In alles heb ik rust gezocht.

Zo spreekt de Eeuwige Wijsheid:

'In alles heb ik de rust voor mezelf gezocht,
en verdwaalde mensen heb ik geleerd,
hoe ze op hun grillig levenspad rust kunnen vinden,
voor zover dat dan mogelijk is.'

En, hoewel de waarheid in zichzelf louter is en puur,
toch, door de eigenheid van onze natuur,
het is ons zo aangeboren,
moeten we haar vatten naar beeldende gelijkenis,
totdat het afgeleefde lichaam wordt afgelegd
en het gelouterde oog van de verstandelijke ziel
onverhuld in het eeuwige zonnerad geplaatst wordt;
tot dan gaan we tastend rond als blinden,
om ons heen grijpend zonder te weten waar of hoe.

Bezitten we dan een keer waarheid,
dan weten we niet dat we haar bezitten,
en we handelen als iemand die zoekt
naar wat hij in zijn hand houdt.

Geen mens levend in de tijd
die hier vrij van is,
want het is een nagalm van de erfzonde.

Zoals ik het begrijp,
is het een verlangen van een godzoekende ziel,
om er achter te komen
wat God het allerlieft van haar wil,
en te weten wat haar minnelijk en bevallig maakt voor hem,
opdat hij een bijzondere liefde en genegenheid en vertrouwelijkheid
aan haar schenken mag;
een waarlijk minnelijk gemoed komt er vaak toe,
de dood te willen lijden,
om maar van dit ene,
bij alles wat voorvalt, een helder inzicht
te kunnen winnen.

Dit verlangen maakte dat de trouwe Abraham
zijn land verliet, weg van zijn lieve vrienden;
waarheen wist hij niet,
en ver weg zocht hij God, om hem nabij te vinden.

Dit heeft alle uitverkoren mensen aangetrokken en bewogen,
vanaf het begin van de wereld tot op de dag van vandaag,
en zo zal het altijd zijn;
want het verwachtingsvolle liefdesspel trekt sterker aan
dan geen magneet ooit ijzer aan kan trekken,
en het bindt vaster dan duizend koorden kunnen.

Gelukkig hij, wie ooit geboren is,
die het vindt en zich nooit meer hiervan afkeert!

Ja, hierover valt me nu een leerspreuk in,
ik las hem in de school der filosofie;
ik las hem daar wel, maar begrijpen deed ik hem niet.

Brief 9

Der hoh meister der sprichet also:
der alliche fúrst, einvaltig wesende,
der bewegt ellú ding und ist er unbeweglich.

Er bewegt als ein begirliches minnekliches lieb sol tuon:
er git den herzen ilen und begirden lofen,
und ist er stille als ein unbeweglich zil,
dez ellú wesen varent und begerent.

Aber der lof und zug ist ungelich:
er machet mit des himels lof
die anbeiss kriechen,
den geswinden hirz lofen,
und den wilden falcken fliegen.

Ire wise ist ungelich
und hein doch ein ende,
daz ist ein ufenthalten ire wesens,
daz von dem minnezil des ersten wesens us flússet.

Disses gelich vinden wir in der grossen ungelichheit,
die man under gotesfrúnden bruefet,
die da dez selben guotes enpfenklich sint;
wan eins lofet mit grosser strenkheit,
eins ilet mit luter abgescheidenheit,
eins flúget mit hoher schoewlichkeit,
ieder mensch, als er denne gezogen ist.

Waz under den allen daz nehst sie,
daz ist unverborgen in der scrift;
aber waz einem ieklichen menschen sunderlich
und usgescheidenlich daz nahest sie nah siner zuogehoerlichkeit,
daz kan man nút wol gesagen.

Allerley versuochen, als Paulus sprichet,
und eigens befinden, als sant Gregorius sprichet,
und goetlichú erlúhtunge, als Dionysius seit,
helfent dem menschen ze ruowe.

Liplichú uebunge hilfet etwaz,
da ir nit ze vil ist;
aber rehtú gelassenheit uf allen puncten,
in allen wússenden und unwússenden sachen
in dez obresten aller dingen wússenden willen,
daz hilfet dem menschen usser allen den wellan
und sezzet in ze fride in allen dingen,
der sú ordenlich kan nemen.

Es waz ein mensch, der hat etwas an gevangen,
daz er got ze lob wolte volbringen.

Der ward gefraget,
ob er wústi, daz es gotes wille weri.

Er sprach:

“nein, ich enwoelti sin nit wússen,
mir ist dis lieber;
wan heti ich sin ein wússen,
dar abe nemi min selbsheit ze vil geischliches gebruchens,
aber alsus ist es mir ein undergang.”

Ein wiser mensch
sol sin inrkeit in der usserkeit nit hin werfen,
noh der usserkeit von der inrkeit nit verlovgnen,
er sol sich selber in den ussren werken

De hoge meester zegt het volgende:
de alomvattende heerser, de eenvuldig zijnde,
hij beweegt alle dingen en zelf is hij onbeweeglijk.

Hij beweegt zoals een begerlijk, minnelijk lief het doen moet:
het hart laat hij sneller kloppen en begeerten wekt hij op,
zelf is hij daarbij als het onbeweeglijk doel,
waar begeren en streven van alle zijnden op gericht staan.

Maar beweging en loop zijn ongelijk:
de loop der hemelen laat
de mier kruipen,
het gezwinde hert lopen,
en de wilde valk vliegen.

Hun wijze is ongelijk
en toch zoeken ze allen slechts dit ene doel,
namelijk het rustpunt van hun wezen,
dat uitvloeit uit hun liefdesbestemming, het eerste wezen.

Dit ‘gelijke’ vinden we te midden van dat grote ‘ongelijke’
dat men onder de godsvrienden aantreft,
die toch allemaal ontvankelijk zijn voor hetzelfde goed;
want de ene gaat voort in grote soberheid,
de ander ijlt heen in een loutere afgescheidenheid,
weer een ander stijgt op tot hoge beschouwing
– ieder waarheen hij getrokken wordt.

Wat voor allen de naaste bestemming moet zijn,
dat wordt geopenbaard in de Schrift;
wat voor ieder afzonderlijk hierbinnen geldt,
wat onderscheidend is en bij iemand passend,
dat is moeilijk te zeggen.

Allerhand beproeven, zoals Paulus zegt,
eigen bevinding, zoals Sint-Gregorius zegt,
goddelijke verlichting, zoals Dionysius zegt,
helpen de mens rust te vinden.

Lichamelijke tucht helpt een beetje,
wanneer het niet overdreven wordt;
maar waarlijke gelatenheid in alle dingen,
in wat we weten en bij wat we niet weten,
in onderworpenheid aan de verheven wil, die alle dingen kent,
dat helpt de mens de wilde baren uit
en laat hem vrede vinden in alle dingen,
wanneer hij deze in de juiste ordening vatten kan.

Er was eens een mens, die met iets begonnen was,
dat hij wilde afmaken, God tot lof.

Er werd hem gevraagd,
of hij wel wist of het Gods wil was.

Hij zei:

‘Nee, ik wil dat ook helemaal niet weten,
ik heb het liever zo;
want zou ik hiervan weet hebben,
dan zou dat mijn eigen zelf te veel geestelijk genot brengen,
nu betekent het alleen onderwerping.’

Een wijze mens
moet zijn innerlijk niet opgeven voor uiterlijke dingen,
noch uiterlijke dingen weghouden van zijn innerlijk;
hij moet zichzelf met uiterlijke werken

Brief 9

mit heiligen begirden unmuosgen,
daz er geswinde wider in sie kome,
und sol in der inrkeit also gelassen sin,
daz er der usserkeit mug gnuog wesen,
so es zit und redlich ist.

Und also gat er us und in
und findet sin ruowe in allen dingen
nach der wisheit lere,
da von sin sele gespiset wirt,
als Cristus sprach.

Dis scrib ich ú dar umbe,
sid ir got verr in daz ellend gevolget heind,
daz ir in nahe und verr kunnint vinden,
wan er in allen dingen hat wonen.

Ich weiss einen menschen,
der kam sines ellenden lidens
eins males under einem krucifixus an den ellenden Cristus;
do antwurt er ime her ab inrlich
und sprach also:

“du solt dar umb lieblos sin,
daz du mir ze einem liep werdest,
und dar umb verschmeht sin,
daz du mir ze einem lob werdest,
so solt du dar umbe unwert sin,
daz du mir ze eren werdest.”

in heilig verlangen bezig houden,
opdat hij snel weer geraken zal in wat binnen is,
en in zijn innerlijk moet hij zo gelaten zijn,
dat hij recht kan doen aan wat uiterlijk is,
wanneer het daarvoor de juiste tijd is.

En zo gaat hij uit en gaat hij binnen,
en in alle dingen vindt hij zijn rust,
overeenkomstig de onderwijzing van de Wijsheid,
door wie zijn ziel gevoed wordt,
zoals Christus zei.

Ik schrijf u dit,
opdat u, die God in een ver en vreemd land gevolgd bent,
hem in het nabije als in het verre zult kunnen vinden,
want in alle dingen kan hij zijn woning hebben.

Ik ken een mens,
die te midden van zijn ellendige lijden,
eens ging tot onder de crucifix van de verworpen Christus;
toen, van omhoog, antwoordde deze hem in zijn innerlijk,
en hij zei:

‘Ontbeer daarom liefde,
opdat je mij tot lief zult hebben,
wees daarom geminacht,
opdat je mij tot lof zult zijn,
wees daarom onwaardig bevonden,
opdat je mij tot eer zult strekken.’

Brief 10

X. Brief.

Von etlichen stúken, dú ze volkommenheit hoerent.

Estote perfecti!

Also sprichet dú ewig wisheit zuo sinen userwelten jungern,
die nah hohem lebene stalten:

“ir sond volkomen wesen!”

Der lieht Dionysius
an dem buoche von den engelschlichen Jerarchien
sprichet also,
daz die nidren engel von den obren
werdent gelútert, erlúhtet und volbraht;
und daz beschihet alles
mit dem usbrehendem glanze der úberweslichen sunnen,
mit einer gemeinsami dez hohen usflusses
in núwer inlúhtender warheit.

Dis bildes gelichnuss vinden wir in der zit in vil menschen.

Daz furben lit an usgetribenheit alles des,
daz creatur ald creatúrlích ist
nach ierreklichem hafte und begirde und kumbre,
daz den menschen in keiner wise vermitlen mag,
und weri daz der hoehst geist von Seraphin
oder der heilig sant Johans
oder waz daz ist, daz creatur ist:
dem sol er us gan.

Und es moehtin guetú menschen
hier inne von den sachen wol verwirret werden,
ob sú es in guoter meinung tetin;
aber guetú meinung gnueget nit in allen dingen.

Es gebot unser herr hie vor
dur den milten Moyses
und sprach:

“daz gereht und guot ist,
daz solt du reht und ordenlich tuon”;

anders daz reht wirt ungereht.

Nah der fúrbung gat denn lieht und warheit,
wan warheit ist lieht,
daz die tinbern vinstri der unwússentheit vertribet.

Und daz lieht wirt
etwene mit mittel, etwen sunder mittel enpfangen,
daz die sele in froed ernúwert
und si mit goetlichen forman erfúllet.

So dez dem menschen in zit ieme werden mag,
so im ellú irdeschheit ieme enpfellet,
und daz untoedemklich kleit
dez kúnftigen iemer werenden liehtes
ieme wirt geeigent
in einer verdrossenheit aller zitlichkeit.

Und in dem entspringet warú volkommenheit,

Brief 10

Over meerdere zaken, behorend bij de volmaaktheid.

Estote perfecti!

Wees volmaakt!

Zo spreekt de Eeuwige Wijsheid tot zijn uitverkoren jongelingen,
die naar volkomen leven streven:

‘Wees volmaakt!’

De lichtende Dionysius,
in het boek ‘de hemelse hiërarchie’,
zegt,
dat de engelen van de lagere koren door die van de hogere
worden gelouterd, verlicht en vervolmaakt;
en dat het allemaal gebeurt
door de uitstralende schittering van de overwezenlijke zon,
wier hoge uitstraling allen treft
met nieuwe, inlichtende waarheid.

De beeldgelijkenis hiervan treffen we in de tijd aan in vele mensen.

De reiniging wordt verkregen met het uitdrijven van alles
wat creatuur of creatuurlijk is,
wat dwalend is in afhankelijkheid, begeerte en bekommernis;
alles wat de mens op geen enkele wijze tot hindernis mag zijn,
ja, al was het de hoogste geest van de Seraphim,
of de heilige Sint-Johannes,
of creatuur van welke aard ook:
men moet het verlaten.

Het zou kunnen, dat goede mensen
door deze zaken in verwarring worden gebracht,
zelfs al handelden ze met goede bedoelingen;
maar niet bij alles volstaat een goede bedoeling.

Onze Heer gaf ons in vroegere tijden geboden
door de woorden van de milde Mozes,
en zei:

‘Wat gerecht is en goed,
voer dat rechtvaardig en op de juiste wijze uit’,

anders zal recht tot onrecht verworden.

Na de reiniging volgt licht en waarheid,
want waarheid is een licht,
dat de donkere duisternissen van onwetendheid verdrijft.

En het licht,
deels met middel en deels zonder middel ontvangen,
zal de ziel in vreugden vernieuwen
en haar vervullen van goddelijke vormen.

Hoe meer dat een mens op aarde ten deel zal vallen,
hoe meer hem al het aardse ontvallen zal;
en het onvergankelijke kleed
van het toekomstige, altijddurende licht
zal steeds meer het zijne worden,
en al het aardse hem tot last.

En hieruit ontspringt ware volmaaktheid,

Brief 10

dú da lit an der vereinunge
der hoehsten kreften der sele
in den ursprung der wesentheit
in hohem schowene, in inbrúnstigem minnene
und suezzene niessene dez hoehsten guotes,
als vil si vor krankheit dez sweren libes mag.

Wan aber dú sele von dez sweren libes krankheit
dem lutern guot
in entbiltlicher wise nit mag blosseklich alle zit an gehaften,
so muesse si etwas biltlichs haben,
daz si wider in leite.

Und daz beste dar zuo, daz ich verstan,
daz ist daz minneklich bilde Jesu Cristi;
wan da hat man got und menschen,
da hat man den, der alle heiligen hat geheiliget,
da vindt man leben,
daz ist der hoehst lovn und obrester nuzz.

Und so er in daz selb bilde wirt gebildet,
so wirt er denne als von gotes geist
in die goetlichen guenlichí dez himelschen herren úberbildet
von klarheit ze klarheit,
von klarheit siner zarten menschheit
zuo der klarheit siner gotheit.

Wan so wir in ie diker mit begirlichen ogen minneklich an bliken
und alles únser leben nah im bilden,
so wir in ewikeit sin weslich selikeit ie adellicher
werden niessend.

die bestaat uit de vereniging
van de hoogste krachten van de ziel
met de oorsprong der wezenheid
in een verheven beschouwen, in vurige liefde
en het zoete genieten van het hoogste Goed,
voor zover ons zwakke, aardgebonden lichaam dit aankan.

Maar omdat de ziel vanwege het zwakke aardgebonden lichaam,
dit zuiver Goed
op ontbeelde wijze niet blijvend in puurheid kan aanhangen,
daarom moet ze over een beeld beschikken,
dat haar weer hierbinnen terug kan leiden.

En het beste dat mijns inziens hiervoor geschikt is,
is het minnelijk beeld van Jezus Christus;
want dan heeft men God en mens,
degene, die alle heiligen geheiligd heeft,
en men treft hier leven,
ja, het hoogste loon en meest verheven gewin.

En wanneer een mens naar dit beeld gebeeld wordt,
dan wordt hij als door Gods Geest
overbeeld in de goddelijke heerlijkheid van de hemelse Heer,
van klaarte tot klaarte,
van de klaarte van zijn tere mensheid
tot de klaarte van zijn godheid.

Hoe vaker we hem minnelijk aanschouwen met ogen vol verlangen
en hoe meer we heel ons leven naar zijn beeld vormen,
des te edeler we in de eeuwigheid de zaligheid van zijn wezen
zullen genieten.

XI. Brief.

**Wie sich ein mensch
zuo dem goetlichen namen Jesus sol andehtklich halten.**

Pone me ut signaculum super cor tuum!

Es begert der ewig got von der reinen sele einer bet
und sprichet also:

“leg mich als ein minnezeichen uf din herze!”

Ein bewerter gotesfründ
sol alle zit etwas guoter bilde ald sprúch haben
in der sele mund ze kúwene,
da von sin herz enzúndet werde zuo gote;
wan dar an lit daz hoehste, daz wir in zit mugen han,
daz wir dik an daz goetlich liep gedenken,
daz herz dik nah im versenden,
dik von im reden,
sinú minneklichú wort in nemen,
dur in ellú ding lassen und tuegen,
nieman denn in allein meinen.

Daz oge sol in minneklich an bliken,
daz ore sich zuo siner meinung uf bieten,
herze und sinne und muot in minneklich umbvahan.

So wir in erzúrnen,
so súlin wir in flehen;
so er úns uebet,
so súlen wir in liden;
so er sich birget,
so súlen wir daz gemint lieb suochen
und niemer erwinden,
e wir in aber und aber wider vinden;
so wir in vinden,
so súlen wir in zartlich und wirdeklich behalten.

Wir standen ald wir gangen, wir essen ald trinken,
so sol alwent daz guldin fúrspan IHS
uf unser herz gezeichent sin.

So wir nit anders múgen,
so súlen wir in dur únsrú ogen in die sele truken;
wir súlen sinen zarten namen lassen in dem mund umbgan,
uns sol wachende als ernst sin,
daz úns nahtes dur von trome.

Sprechen mit dem wissagen also:

“owe, du geminter got, du ewigú wisheit,
wie bist du so guot der sele,
dú dich suochet, dú din allein begert!”

Sehent, dis ist dú best uebunge, dú ir haben mugent;
wan ein krone aller uebung ist emziges gebet,
und daz ander alles ist uf daz als uf sin ende ze richtene.

Waz tuond sú in dem himelschen land anders,
denn daz gemint lieb schowen und minnen,
minnen und loben?

Brief 11

**Hoe een mens
de goddelijke naam ‘Jezus’ in toewijding moet gedenken.**

Pone me ut signaculum super cor tuum!

Zet mij als een zegel op jouw hart!

De eeuwige God verlangt van de reine ziel deze ene gave;
hij vraagt namelijk:

‘Zet mij als een zegel op jouw hart!’

Een ervaren godsvriend
moet altijd een goed voorbeeld of een spreuk hebben
om er in zijn zielemond op te kunnen kauwen,
opdat zijn hart ervan ontvlammen zal naar God;
want het hoogste waartoe wij in de tijd geraken kunnen,
dat is vaak aan het goddelijk Lief te denken,
ons hart vaak naar hem te laten opgaan,
vaak over hem te spreken,
zijn minnelijke woorden in ons op te nemen,
voor hem alles te laten of te doen,
en niemand dan alleen hem lief te hebben.

Laat ons oog hem minnelijk aanschouwen,
ons oor zich voor zijn woorden openen,
ons hart, onze zinnen en ons gemoed hem minnelijk omhelzen.

Wanneer we hem vertoornen,
moeten we hem om vergeving vragen;
wanneer hij ons op de proef stelt,
moeten we hem verduren;
wanneer hij zich verbergt,
moeten we het beminde Lief zoeken,
en hiermee niet ophouden,
totdat we hem vinden, keer op keer;
wanneer we hem vinden,
moeten we hem teder en waardig bij ons houden.

Of we nu staan of gaan, of we eten of drinken,
altijd, als een gulden borstsieraad, moet dit IHS
op ons hart getekend staan.

Kunnen we anders niet,
laat ons hem dan met de ogen in de ziel drukken;
zijn tedere naam moeten we in onze mond laten rondgaan,
en ons waken zal zo geheel op hem gericht zijn,
dat we ervan dromen in de nacht.

Spreken we met de profeet:

‘Ach, beminde God, jij, Eeuwige Wijsheid,
hoe goed toch ben je voor de ziel,
die jou zoekt, en wier verlangen alleen naar jou uitgaat!’

Zie, dit is de beste oefening voor jullie om te doen;
want het ijverig gebed is de kroon op elke oefening,
en al het andere moet hierop gericht staan als op zijn doel.

Wat doet men in de hemel anders
dan het beminde Lief aanschouwen en minnen,
minnen en loven?

Illustraties MS 2929

Dar umb, so wir daz goetlich liep ie lieplicher in unsrú herzen truken,
und so wir es ie diker an bliken
und es trutlich mit den armen unsers herzen umbschliessen,
so wir ie minneklicher hie und in ewiger selikeit
von im werden umbvangen.

Sehen an zuo einem bilder den gotesminner Paulus,
wie der den minneklichen gotes namen Jesus
in den tiefen grund sines herzen hat gevasset.

Do man im daz hobt von sinem heiligen libe hat ab geschlagen,
do sprach dennoch daz hobt ze drin malen:

“Jesus, Jesus, Jesus!”

Und der hailig Ignatius,
do der in sinem grosen lidene
als Jesus emzklich nannde
und er gefraget ward, war umb er daz tete,
do entwürt er und sprach,
daz Jesus in sinem herzen gescriben were.

Do man in ertote
und sú im von wunder sin herz uf schniten,
do funden sú mit guldinen buochstaben
allenthalb dar inne gescriben:
Jesus, Jesus, Jesus.

Der sie och von uns allen iemer eweklich gelopt,
und dez wúnschen mit mir ellú gotminnendú menschen
von grundlosem herzen
und sprechen froelich:

Amen,
Amen.

Daarom, hoe liefdevoller we het goddelijk Lief aan ons hart drukken,
hoe vaker we het aanschouwen,
en hoe inniger we het met de armen van ons hart omhelzen,
des te minnelijker we zowel hier als in de eeuwige zaligheid
door hem omhelsd zullen worden.

Neem hier als voorbeeld de godminnende Paulus,
hoe hij de minnelijke godsnaam Jezus
in de diepe grond van zijn hart omvat heeft.

Toen men hem het hoofd van zijn lichaam afgeslagen had,
sprak zijn hoofd desondanks nog drie maal:

‘Jezus, Jezus, Jezus!’

En de heilige Ignatius,
toen deze in zijn lijdensuur,
de naam Jezus steeds maar op de lippen had,
en men hem vroeg, waarom dat zo was,
dat hij toen antwoordde en zei,
dat Jezus in zijn hart geschreven stond.

Toen men hem gedood had
en men hem uit nieuwsgierigheid het hart opensneed,
toen trof men er in gulden letters
op elke plaats in geschreven:
Jezus, Jezus, Jezus.

Laten ook wij allen hem eeuwig loven,
dat is wat alle godminnende mensen met mij vragen
vanuit de grondeloze diepten van ons hart;
en zeggen wij vol vreugde:

Amen,
Amen.

Illustraties MS 2929

Illustraties: Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, *Ms. 2929*

1.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 1v

Disú bild bewisent der Ewigen wisheit mit der sele geischlich gemahelschaft	Dit beeld toont het geestelijk huwelijk van de Eeuwige Wijsheid met de ziel
David: Inicium sapiencie timor domini.	David: De vreze Gods is het begin van de wijsheid. (Ps. 110, 10; Sir. 1,16)
Ein anvang der goetlichn wisheit ist got flisschich dienen in vorchtlicher behuotkeit.	Het begin van de goddelijke wijsheid is God ijverig dienen in vrees en behoedzaamheid.
Salomon: Der sunnen bild ist nit so fin, siu úbertriffet der sternen schin.	Salomon: Hoe zwak het licht van de zon ook is, het overtreft dat van de sterren gewis.
Die ewige wisheit: fili, concupiscis sapienciam etc.	De Eeuwige Wijsheid: Zoon, begeer je wijsheid etc. (Eccl. 1,33)
Kind mins, begerst du der goetlichen wisheit, so behalt die tugent der gerechtikeit.	Mijn kind, zoek je goddelijke wijsheid, dan houd vast aan de deugd van gerechtigheid.
Der diener der ewigen weisheit: hanc amavi etc.	De dienaar van de Eeuwige Wijsheid: Haar heb ik lief gehad. (Wijsh. 8,2)
Diz han ich geminnet und usgesuochet von minen jungen tagen und han mir si userkorn ze einer gemahel.	Deze is het die ik bemind en uitgekozen heb vanaf mijn jonge dagen, haar heb ik uitverkoren tot mijn bruid.
Job: Sapiencia non invenitur in terra suaviter viventium	Job: De wijsheid wordt niet gevonden in het land der levenden. (Job 28,13)
Wer sines libes mit zarheit wil plegen, der endarf sich der Ewigen wisheit minn niemer angeneemen.	Wie zijn lichaam met zachtheid wil verwennen, zal de liefde van de Eeuwige Wijsheid nimmer winnen.
Der welt minne muoss er lan, der die Ewigen wisheit ze einem liep will han.	Hij late het werelds minnen, wie de Eeuwige Wijsheid tot lief wil winnen.
Aristotelez: Sapientis est ordinare.	Aristoteles Het is de wijze eigen te ordenen. (Metaph. I.2, 982a18)
Wer diser wisheit wil plegen, der sol ordnen alles sin leben.	Wie deze wijsheid wil opvolgen, laat hij heel zijn leven ordenen.

2.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 8v

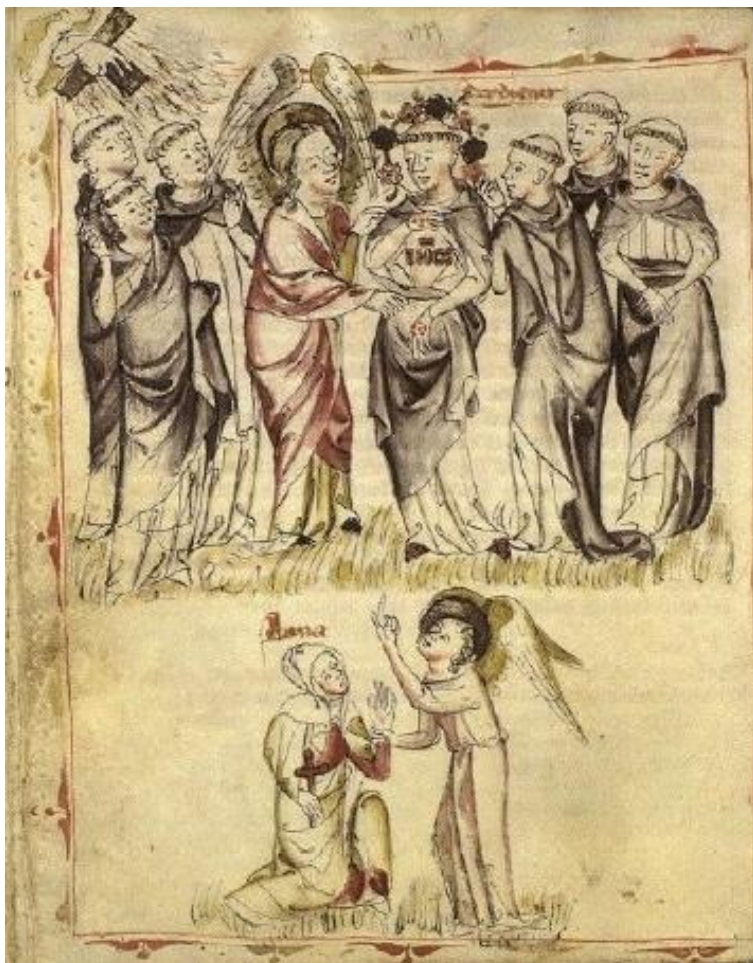
Diz naged bilde bewiset eins wolanuahenden menschen raizzlich gesuoche nach goetlichem troste	Het navolgende beeld toont van een mens die een goed begin maakt hoe deze dringend zoekt naar goddelijke troost
Er hat mich und ich in minneklich umbuangen, dez stan ich aller creaturen ledig und bin mit in unbehangen.	Hij heeft mij en ik hem in liefde omarmd, aldus ben ik ontleidg van alle creaturen en ben van hen ontkleed.
Der diener der ewigen wisheit	De dienaar van de Eeuwige Wijsheid

3.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 22r

Diz nagend bild meinet eins wolzuonemenden menschen uebigen durpruch.	Het navolgende beeld laat de voortvarende doorbraak zien van een mens die goede vorderingen maakt
Wer sin vichlichkeit mit strengē wirigen uebungen hat da hin geleit dem wird von got erlobet sins libes pflegnús in ordenlicher messikeit.	Wie zijn dierlijkheid langs harde, aanhoudende oefening heeft overwonnen, hem zal God toestaan voor zijn lichaam te zorgen in ordelijke matigheid.
Der diener	De dienaar

4.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 28v

Dis nagende bilde mit dem roeselohem ringe betútet mengerlai liden, in den ein warer gotesfrúnd muoss beweret werden.	Het navolgende beeld met de kroon van rozen, wijst op het veelsoortige lijden, waarin een ware vriend van God beproefd zal worden.
Der diener	De dienaar
Anna	Anna

5.
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 57r

Diz nagende erbermklich bilde zeoget den strengen undergang etlicher userwelter gotes fründen.	Het navolgende beeld toont de harde kwelling van enkele uitverkoren godsvrienden
Liplichú uebung dú tuot we, aber eines gelassen menschen voller undergang tusetstunt me.	Lijfelijke beproeving geeft pijn, maar de kwelling van een gelaten mens zal duizend malen erger zijn.
Wer in sinem bitern liden ane himelschen trost och muoss sin, daz ist grosse jamer vor allem pin.	Wie in zijn bittere lijden ook nog zonder hemelse troost zal zijn, hij lijdt de ergste van alle pijn.
Got von himel der hat mich gelassen, dez lid ich swarlich ane alle masse.	God uit de hemel heeft me verlaten, daarom lijd ik boven alle mate.
Du bist worden ein affe und ein tore, und an den eren swerzer denn ein more.	En aap werd je een domoor, je eer zwarter nog dan een moor.
Ein boeser lieger und ein falscher trieger von billich liden sol, wan er hat es verschuldet wol.	Hij die liegt en die bedriegt terecht wordt hij gekastijd want eigen straf heeft hij bereidt.
Mit essich und mit gallen, wellen wir in trenken mit schallen.	Met azijn en met gal drenken we hem onder luid geschal.
Einen hingeworfenn schelmen sol nieman klagen, wan sol in dú untier lassen gnagen.	Een beetgenomen dief moet niemand beklagen, laat het ongedierte maar aan hem knagen.
Ein fuostuoch sol man hin werfen den hunden uf den mist, wan es erelos und unsuber ist; daz fuostuoch sol sich nit weren, es sol sich von billich lan mennlich zerzerren.	Een voetdoek moet men werpen op de mestvaal tussen de honden wanneer hij vuil en vies wordt bevonden; die voetdoek moet het maar laten gebeuren, en zich weerloos en dapper laten verscheuren.
Frater eram leonum et socius strucionum. (Job 30, 29)	Frater eram leonum et socius strucionum. (Job 30, 29)
Job. Min bruder waren mir grimm loewen und min gesellen ungehur strussen.	Job. Mijn broeders werden mij tot grimmige leeuwen, mijn metgezellen tot gruwelijke struisvogels.

6.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 62r

Disú nagende bild gebend ze versten die trostlichen underlibi, die got sinen lidern underwilent lat werden.	Het navolgende beeld wil de troostvolle bemoediging tonen die God hen gunt die voor hem lijden.
Der diener:	De dienaar:
Ach zartes herzentrut.	Ach zoet hartelief.
HERZTRUT	HARTELIEF

7.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 65v

Diz nagend bild lert den menschen, wie er nuzzberlich sol liden.	Het navolgende beeld leert de mens hoe vruchbaar te liden.
Lern liden cristfoermlich	Leer lijden als Christus
Trag liden gedulteklich	draag lijden met geduld
Enpfah liden willeklich	ontvang lijden vrijwillig
Ach herr ler mich daz ich kunne liden nach dinem aller liebsten willen	Ach Heer leer me hoe te lijden naar jouw allerliefste wil.
Der diener	De dienaar

8-9.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 67r

Diz nagenden bild bewisent aller gotlidender menschen himelschen trost in zit und in gross ere und loblich wirdekait, die sú son besizen in ewikait.	Het navolgende beeld toont de hemelse troost voor godlijdende mensen in de tijd en de grote eer en lofwaardigheid die ze zullen bezitten in de eeuwigheid.
Der von der Ewigen wisheit und von dem hailigen engel ist umbuangen, den mag enkein schedlich ungelúck niemer erlangen.	Wie door de Eeuwige Wijsheid en de heilige engel wordt omarmd, hem zal nooit enig schadelijk ongeluk nog treffen.
Mit himelscher súzikeit, goetlicher wisheit und engelschlicher zartheit ergezset got sin diener aller ire widerwertikeit.	Met hemelse zoetheit, goddelijke wijsheid en engelachtige tederheid vergeldt God zijn dienaren elke wederwaardigheid.
Der diener	De dienaar
Ritterlichú klaid und ere son sú eweklich niessen, die sich hie dur got lidens und midens nit land verdriessen.	Een riddelijk kleed en en lof zullen zij eeuwig genieten, die zich hier door God in lijden en mijden niet laten verdrieten.
Wer sich goetlicher ritterschaft nimet an, der sol in allem liden eins mannes herz in unverzagter wise han	Wie tot goddelijke ridder wil worden geslagen, zal in elk lijden een mannelijke hart onbevreesd moeten dragen.
Der diener	De dienaar
Daz wiss feld betútet luterkeit daz rot gedultekeit.	Het wit betekent zuiverheid en het rood geduldigheid.
Dú obren bild hoerend herab.	Het bovenstaand beeld moet lager staan.

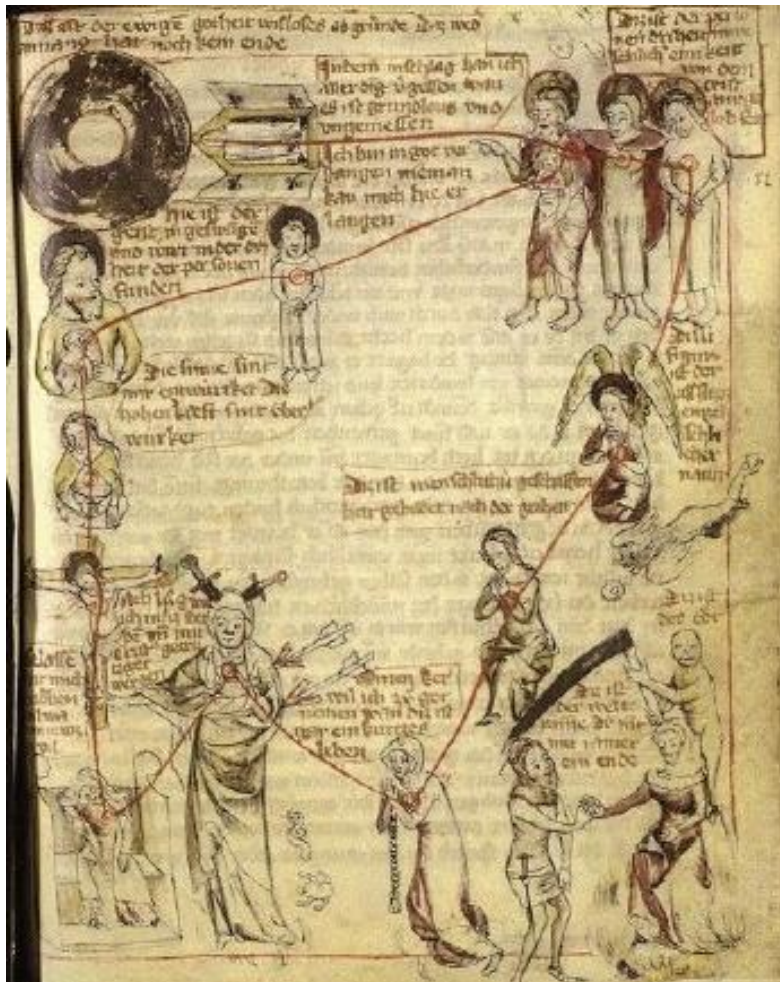
10.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 68v

Diz naged bild zoeiget wie ein überuolles herz gotes das selb och gern gemeinsameti vil andren menschen.	Het navolgende beeld toont hoe een van God overvol hart dit zelf ook delen wil met zoveel andere mensen.
Die ewige wisheit	De Eeuwige Wijsheid
In minen goetlichen schirm wil ich sú nehmen, die minen namen IHS in ir begird wen tragen.	Onder mijn goddelijke bescherming wil ik hen nemen, die mijn naam IHS in hun verlangen willen dragen.
Elisabet	Elisabet
Der diener	De dienaar

11.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 82r

Disú nagedú bild bezeichnet der blossen gotheit iewesentheit in persoanlicher driheit und aller creaturen us und wideringeflossenheit und zoegent den ersten begin eins anvanhenden menschen und sinen ordenlichen durpruch dez zuonemens und den allerhoehsten úberswank úberweslicher volkommenheit.	Het navolgende beeld verzinnebeeldt van de naakte godheid de alwezenheid in de drieheid der Personen en van alle schepselen het uit- en teruggevloeid zijn en toont de eerste schreden van een beginnende mens en de ordelijke doorbraak bij zijn voortgang en de allerhoogste overzwenk in bovenwezenlijke volmaaktheid.
Diz ist der ewigen gotheit wisloses abgrúnde daz weder annvang hat noch kein ende.	Dit is van de eeuwige godheid de wijzeloze afgrond, die aanvang noch einde heeft.
Diz ist der personen driheit in wesenlicher einigkeit von dem cristanr gelob seit.	Dit is van de Personen de drieheid in wezenlijke eenheid waarover het christlijke geloof spreekt.
Disú figur ist der ussfluzz engelschlicher natur.	Deze figuur verzinnebeeldt de uitvloed van de engelenatuur.
Diz ist menschlichú geschaffenheit gebildet nach der gotheit.	Dit is het menselijke schepsel gevormd naar de godheid.
Diz ist der tót.	Dit is de dood.
Diz ist der welt minne, dú nimt mit iamer ein ende.	Dit is wereldse liefde, die eindigen zal in treurnis.
Minen ker will ich zuo got nehmen, wan diz ist gar ein kurzes leben.	Tot God wil ik keren, want kort is dit leven.
Ach luog, wie ich muoz sterben, und mit Cristus gecruzget werden!	Ach zie, hoe ik moet sterven, en met Christus gekruisigd worden!
Gelassenheit mich beruoben wil, wa min ie waz ze vil.	Gelatenheid zal van mij nemen, hetgeen aan mij steeds een teveel was.
Die sinne sind mir entwúrcket, die hohen kreft sint úberwúrket.	De zinnen zijn me benomen, de bovenste krachten overgenomen.
Hie ist der geist ingeswungen, und wirt in der driheit der personen funden.	Hier is de geest ingegaan, en wordt in de drieheid der Personen gevonden.
Ich bin in got vergangen, nieman kann mich hie erlangen.	In God ben ik vergaan, niemand die mij volgen kan.
In dem inschlag han ich aller ding vergessen, wan es ist grundlous und ungemessen.	Bij de wezensinkeer heb ik alles vergeten, want zonder grond is het en ongemeten.

12.

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE ET UNIVERSITAIRE DE STRASBOURG, Ms. 2929, fol. 109v

Diz nagende bilde meinent ein seusses troesten mit himelschen Worten aller trurigen Herzen.	Het navolgende beeld wijst op de zoete troost met hemelse woorden voor alle treurende harten.
Alles liden wenden tut, der Iesus treit in sinem muot	Alle lijden keren doet, wie Jezus draagt in zijn gemoed
Der diener	De dienaar
Rosen will ich brechen, und uf su liden trechen.	Rozen wil ik plukken, en lijden hen indrukken.
Jesus min herz verwundet hat, gezeichnet da min IHS stat.	Waar Jezus mijn hart liet breken, staat nu mijn IHS als teken.
Wer sunder lieb von got will han, der sol in lait von billich stan.	Bijzonder liefde van God mogen verlangen, die rechtschapen lijden ontvangen.
Lidens sol er tragen vil, der gottes fruentchaft haben will.	Dragen moet hij veel pijn, die God tot vriend wil zijn.
Der diener	De dienaar
Daz sind zwei lidendu menschen.	Dit zijn twee mensen die lijden.